

ACADEMIA ROMÂNĂ
FILIALA IAȘI
CENTRUL DE STUDII BUCOVINA
RĂDĂUȚI

MARIAN OLARU

BUCOVINENI ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI FRĂȚII VASILE ȘI GEORGE MOTRESCU

EDITURA UNIVERSITĂȚII
Suceava, 2006

MARIAN OLARU

**BUCOVINENI ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI:
FRAȚII VASILE ȘI GEORGE MOTRESCU**

COLECȚIA
„ENCICLOPEDIA BUCOVINEI ÎN STUDII ȘI MONOGRAFII”
COLECȚIE ÎNTEMEIATĂ ÎN ANUL 1996

17

Responsabil al colecției: Dr. MARIAN OLARU

Redactor: VASILE I. SCHIPOR

Indice de nume: Rodica Iațencu

Tehnoredactare și copertă: Constantin Bodnariu

Coperta a IV-a: Camilian Demetrescu, „Întoarcerea în istorie”, reprodusă după coperta a IV-a a revistei „Memoria”, revista gândirii arestate, nr. 3(32), 2000.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
OLARU, MARIAN

Bucoveneni împotriva comunismului: frații Vasile și George Motrescu / Marian Olaru : pref.: D. Vatamaniuc : postf.: Vasile I. Schipor ; indice: Rodica Iațencu. - Suceava : Editura Universității din Suceava, 2006

Index

ISBN (10) 973-666-188-1 : ISBN (13) 978-973-666-188-4

I. Vatamaniuc, Dimitrie (pref.)

II. Schipor, Vasile (postf.)

III. Iațencu, Rodica (ed.)

94(498.6)

355.425.4(498.6)

ACADEMIA ROMÂNĂ
FILIALA IAȘI
CENTRUL DE STUDII BUCOVINA
RĂDĂUȚI

MARIAN OLARU

**BUCOVINENI ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI:
FRAȚII VASILE ȘI GEORGE MOTRESCU**

Prefață de Dimitrie Varamaniuc,
membru de onoare al Academiei Române

Postfață de Vasile I. Schipor

Editura UNIVERSITĂȚII
Suceava, 2006

ENCICLOPEDIA BUCOVINEI ÎN STUDII ȘI MONOGRAFII

1. Nicolai Grămadă, *Toponimia minoră a Bucovinei*, vol. I – II, Îngrijirea ediției, studiul introductiv, bibliografia, notele și indicele: Ion Popescu-Sireteanu; Introducere: D. Vatamaniuc, București, Editura Anima, 1996;
2. *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice și demografice*, Ediție bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefață de D. Vatamaniuc, București, Editura Academiei Române, 1998;
3. Ștefan Purici, *Mișcarea națională românească în Bucovina între anii 1775–1861*, Cuvânt înainte de Mihai Iacobescu, Suceava, Editura Hurmuzachi, 1998;
4. Mircea Pahomi, *Biserici și schituri ortodoxe românești din Ținutul Cernăuți. Din istoria Bisericii Ortodoxe Române în nordul Bucovinei. Episcopia de Rădăuți*, Suceava, Editura Hurmuzachi, 1998;
5. Constantin Morariu, *Cursul vieții mele. Memorii*, Ediție îngrijită, prefață, microbio-grafii, glosar și note: prof. univ. dr. Mihai Iacobescu, Suceava, Editura Hurmuzachi, 1998;
6. Mircea A. Diaconu, *Mișcarea „Iconar”. Literatură și politică în Bucovina anilor '30*, Iași, Editura Timpul, 1999;
7. *Bucovina în prima descriere fizico-politică. Călătorie în Carpații Dacici (1788 – 1789)*, Ediție bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefață de D. Vatamaniuc, Rădăuți, Editura „Septentrion”, 2002;
8. *Procese politice, sociale, culturale și economice în Bucovina, 1861–1918. Aspecte edificatoare pentru o Europă unită?*, Materialele Conferinței Științifice Internaționale Rădăuți, 20–22 septembrie 2000, Suceava, Editura Universității, 2002;
9. Marian Olaru, *Mișcarea națională a românilor din Bucovina la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, Cuvânt înainte de acad. Gheorghe Platon, Rădăuți, Editura „Septentrion”, 2002;
10. Valerian I. Procopciuc, *Sucevița – sat al Obcinilor Bucovinei și gropniță a Movileștilor*, Cuvânt înainte de Dimitrie Vatamaniuc, membru de onoare al Academiei Române, Rădăuți, Editura „Septentrion”, 2003;
11. Petru Bejinariu (coord.), *Familia Isopescu în mișcarea națională din Bucovina*, Cuvânt înainte de prof. univ. dr. Dimitrie Vatamaniuc, membru de onoare al Academiei Române, Rădăuți, Editura „Septentrion”, 2004.
12. Petru Bejinariu, *Eugen Botezat și școala de biologie de la Cernăuți*, Cuvânt înainte de prof. univ. dr. Constantin Toma, membru corespondent al Academiei Române, Rădăuți, Editura „Septentrion”, 2005.
13. Teodor Balan, *Teatrul românesc în Bucovina istorică*, Ediție după manuscrise de D. Vatamaniuc, m.o. al Academiei Române, București, Editura Academiei Române, 2005.
14. Daniel Hrenciuc, *Continuitate și schimbare. Integrarea minorităților naționale din Bucovina istorică în Regatul României Mari (1918–1940)*, vol. 1, *Perspectiva național-liberală (1918–1928)*, Rădăuți, Editura „Septentrion”, 2005.
15. Elena Olaru, Marian Olaru (coordonatori), *Colegiul Tehnic Rădăuți. Studiu monografic*, cu o postfață de Vasile I. Schipor, Rădăuți, Editura „Septentrion”, 2005;
16. Teodor Balan, *Documente bucovinene*, vol. VII–IX, Ediție îngrijită, note și comentarii de prof. univ. dr. Ioan Caproșu, Indici de nume și de materii de Arcadie Bodale, Prefață de Dimitrie Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Postfață de prof. univ. dr. Pavel Țugui, Iași, Editura Taida, 2005–2006.

CUVÂNT ÎNAINTE

Bucovina este provincia exemplară a destinului românesc, ea a întruchipat această apreciere și prin faptul că, după 1944, a fost una dintre cele mai rezistente provincii la procesul de sovietizare a României. Cu o individualitate puternică, determinată de extraordinarele contribuții pe care le-au avut bucovinenii la devenirea spiritului național, cu o experiență deosebită a multiculturalității și o deosebită practică a exercițiului civic, în care puterea exemplului venea dintr-o istorie străveche, bucovinenii nu au acceptat bolșevismul, colectivismul, antimodelul civic și moral propovăduit de comuniști.

În Bucovina, impunerea modelului bolșevic s-a lovit mai la tot pasul de simbolurile demnității românilor, conservate în monumente istorice, în bisericile și mănăstirile moldovenești, care aminteau de trecutul voievodal al Țării.

După o epocă de importante împliniri etno-statale, care începe cu revoluția de la 1848 și se continuă până în perioada interbelică, în vremea regelui Ferdinand I Întregitorul, în care Biserica și Școala Românească îi îndemnaseră pe cetățeni să fie pe măsura eroicului lor trecut, a faptelor de vitejie ale domnitorilor români, între care Ștefan cel Mare a cimentat crezul politic și național al mai multor generații de români, bucovinenilor le era imposibil să se convertească la spiritul colectivist adus de tancurile sovietice în România. De aceea, după ce văzuseră cu ochii lor „marile înfăptuiri” ale sovietelor, în calitatea lor de soldați în Armata Română, pe Frontul de Răsărit, bucovinenii s-au opus pe toate căile impunerii comunismului în România. Mai întâi, luptând cu arma în mâini pentru hărțuirea trupelor sovietice pe linia frontului, care trecea nedrept peste ogoarele și gospodăriile lor, la Clit, Marginea, Sucevița, Horodnic, Vicov și Putna. Alți numeroși bucovineni au fost nevoiți să-și părăsească casele și să se refugieze în interiorul neocupat al României, fugind din calea „eliberatorilor” până în Banat, în Oltenia sau în Muntenia. Nu puține au fost situațiile în care nume marcante ale acestor locuri au ales să însoțească trupele germane spre Occident, pentru că știau că sovieticii aveau să-i urmărească și să-i pedepsească pentru delictul de conștiință, pentru că serviseră Țara, Biserica și Neamul între anii 1941-1944. La exilul bucovinenilor de până la Primul Război Mondial se adăuga un nou exil care avea să împânzească lumea din Australia și până în Brazilia, din Europa și până în Canada și Statele Unite,

care s-a constituit și extins mai ales datorită ocupației sovietice și impunerii comunismului în România.

În cea de a doua etapă, unii bucovineni au ales să continue lupta cu ocupanții României și uneltele locale ale acestora, comuniștii români, în obcinile Bucovinei. Au făcut tot ceea ce le-a stat în putere pentru a apăra drepturile și libertățile umane grav amputate de comuniști și s-au opus ordinii ritualice și economice instaurate de regimul de dictatură comunistă. Pentru aceasta și pentru nenorocul de a se fi născut pe teritoriul părții de Bucovină ocupată de sovietici, bucovinenii au fost urmăriți de administrația militară a ocupanților sovietici și, de multe ori, de aparatul de represiune condus de Teohari Georgescu, Emil Bodnăraș, Constantin Drăghici și alții asemenea celor amintiți, pentru a fi trimiși în „Marea Uniune” sau pentru a fi închiși în temnițele românești (drama acestor oameni este elocvent redată de Paul Goma în *Arta refugii*). Toate acestea se petreceau cam în aceeași perioadă în care etnicii germani sau maghiari din România, deci și cei din Bucovina, aveau să plătească „vina” propriei identități, pentru că erau considerați de către sovietici ca un fel de coloană a V-a pentru regimurile fasciste din Germania și din Ungaria.

Trăind cu speranța susținerii lor de către Occident, partizanii din munții Bucovinei, sprijiniți de săteni erau mai mult un simbol al nesupunerii decât o forță reală. În obcinile Bucovinei o pleiadă de partizani anticomuniști s-au jertfit pentru crezul lor, înflăcărați de idealurile pe care le dobândiseră la Școală sau în comunitatea lor locală.

Pe lângă ofițeri ai Armatei Regale Române, intelectuali, funcționari, muncitori, cei mai mulți dintre cei ce și-au pus viața în slujba interesului comunității naționale au fost țărani. Oamenii aceștia înțelegeau că instaurarea comunismului avea să le afecteze grav și ireparabil existența. Colectivizarea agriculturii reprezenta pentru ei un război social, în urma căruia ceea ce dobândiseră ei și părinții lor în urma reformei agrare din anii 1918-1921, în timpul regelui Ferdinand I, aveau să piardă pentru o construcție economico-socială străină de spiritul poporului român.

Pentru țărani bucovineni istoria țării cobora direct din picturile murale ale mănăstirilor moldovenești, în spațiul realității contemporane lor. Ei au înțeles că, urmând exemplul Mântuitorului, trebuiau să ia Crucea în spate pentru mântuirea neamului lor. Așa au apărut luptătorii anticomuniști: Vladimir Macoveiciuc, Vladimir Tironiac, Ion Vatamaniuc, Savuleț Hrehorciuc, Constantin Cenușă, Petre Maruseac, Ovidiu Găină, Vasile Motrescu, Cozma Pătrăucean, Constantin Cenușă, Vasile Cârlan, Grigore Sandu, Gheorghe și Ion Chiraș, Vasile Cămăruță, Silvestru Harasmei, Gavril Vatamaniuc, Alexandru Scripa, Vasile Marciuc ș.a.

Într-o lume în care ordinea ritualică era clar determinată de un set de valori morale și civice dobândite în comunitatea locală, prin tradiție, sau la școală, minciuna și delațiunea devenite politică de stat nu puteau fi în nici un fel fi acceptate. Gospodarii satelor, cu preoții și învățătorii copiilor lor au fost arestați, judecați și închiși în România, sau trimiși în Siberia. Contraexemple umane ale acestei lumi, așezate în ierarhii morale și valorice, sunt administrativ și politic promovate pentru a desăvârși opera de nivelare comunistă a individualităților, pentru transformarea personalităților în numere de ordine dintr-o mare închisoare ce avea să fie Țara. Toate acestea se petrec într-o țară în care detenția pentru convingeri și persecuțiile politice îi afectează pe cei buni (modele umane și elitele), în timp ce tot felul de indivizi sunt recrutați de la periferia societății pentru a împlini procesul transformării țării într-un spațiu concentraționar deplin. Aceștia, împreună cu noii stăpâni, comuniștii locali sau consilierii sovietici, distrug o lume și valorile ei. În acest context, în Bucovina, unde spațiul concentraționar se întindea până la marginea codrilor seculari, rezistența armată anticomunistă a căpătat consistență și a fost una dintre cele mai îndelungate din România, până în anul 1958, când ultimul partizan al Bucovinei, Vasile Motrescu, a fost împușcat în închisoarea de la Botoșani.

Lucrarea *Bucovineni împotriva comunismului: frații Vasile și George Motrescu* realizată de Marian Olaru, cercetător la Centrul de Studii „Bucovina” al Filialei Iași a Academiei Române este parte componentă a unui proiect mai amplu de cercetare al instituției amintite, care își propune să contribuie la lămurirea acelor aspecte de istorie recentă ce privesc această provincie a septentrionului românesc.

Cartea pe care ne-o propune Marian Olaru are meritul de a pune alături *Jurnalul* lui Vasile Motrescu, aflat la C.N.S.A.S. și care a fost publicat de autorul cărții în periodicul științific „Analele Bucovinei”, interviurile de istorie orală pe care autorul cărții le-a realizat cu George Motrescu – figură løyendaliană a țaranului român din Bucovina –, care, prin mărturisirile sale, prezintă procesele istorice legate de impunerea comunismului în România și documentele publicate pe tema rezistenței armate din munții Bucovinei. În felul acesta, prin tehnica oglinzilor paralele, cercetătorul rădăuțean reușește să ofere informații cât mai complete despre aceleași evenimente, privite din mai multe de vedere: cea a autorului *Jurnalului*, cea a fratelui acestuia, George Motrescu și cea a documentului elaborat de organele de represiune comunistă.

Lucrarea, dincolo de multitudinea informațiilor și a documentelor puse în operă, caută să restaureze adevărul despre unul dintre cei mai cunoscuți partizani ai Bucovinei, cel ce a avut o activitate anticomunistă asumată și care era conștient că, prin faptele sale, se adresa viitorimii, cea care avea

să constate efemeritatea bolșevismului și făcea această într-o vreme în care trupele de securitate, miliția și aparatciki români doreau ca el, Vasile Motrescu, să tacă, sau să fie mort.

Pentru că nu l-au putut răpune de la început, securiștii având la îndemână mijloacele materiale și umane necesare, prin „munca specifică” lor l-au denigrat – denumindu-l „partizan”, „bandit” sau „dușman al poporului” .

Cartea aceasta este rezultatul peste vremi al dorinței conjugate al celor doi frați, Vasile și George Motrescu, de a se cunoaște adevărul despre lupta lor și patimile prin care a trecut întreaga familie a lui Pentilei Motrescu din Vicovu de Jos, satul Remezău. O familie exemplară pentru destinul colectivității locale și pentru Bucovina.

D. Vatamaniuc

I

**ASPECTE PRIVIND REZISTENȚA ARMATĂ
ANTICOMUNISTĂ ÎN MUNȚII BUCOVINEI.
JURNALUL LUI VASILE MOTRESCU**

Opoziția antisovietică și anticomunistă din România a îmbrăcat forme diverse de manifestare și s-a întins pe o lungă perioadă de timp – după unii cercetători, până în anul 1962 –, fapt ce a determinat reacția dură a autorităților comuniste românești care, folosindu-se de modelul sovietic, au implantat instituții și au impus practici represive, inspirate de modelul de acțiune din anii stalinismului. Adversarii ordinii politice sovietice din România, au fost direct vizați de acțiunile organelor represive. Pentru aceasta, încă din anii 1944–1945, au fost restructurate unitățile de jandarmi, renunțându-se la serviciile celor care nu puteau acționa în spiritul „luptei de clasă” și au fost recrutați noi jandarmi, mai ales din rândurile legiunilor „Tudor Vladimirescu” și „Horea, Cloșca și Crișan” – constituite pe teritoriul URSS –, în cadrul cărora au activat mulți dintre cei care au contribuit la impunerea osaturii sovietice a regimului de „democrație populară” din România și s-au produs schimbări majore în cadrul Serviciului Special de Informații¹.

Represiunea politică din România, inițiată încă din primele zile ale prezenței sovietice pe teritoriul românesc, continuată masiv prin politica așa-ziselor „epurări” în timpul guvernării lui Petru Groza – în cele mai diverse sectoare de activitate, începând cu presa, cultura, învățământul, Academia Română, administrația centrală și cea locală, instituțiile economice² etc. –, desfășurată sub directa supraveghere a

¹ La 24 martie 1945, Serviciul Special de Informații a trecut din subordinea Ministerului de Război în subordinea Președinției Consiliului de Miniștri, fapt care a permis transformarea acestuia în poliție politică.

² Prin decret regal, după 23 august 1944 au fost amnistiate toate infracțiunile săvârșite după 1918, prevăzute în Codul penal, în Codul justiției militare și în legile speciale. Prin Legea 442/24 august 1944 au fost desființate lagărele de internare. Prin circulara 1306/29 august 1944 a ministrului de justiție, legionarii au fost exceptați de la dispozițiile de amnistiere. La 12 octombrie 1944, Înaltul Decret Regal nr. 1626, prin care era repusă în drepturi Constituția din 1923, a fost completat cu articolul IV, care prevedea faptul că: „legi speciale vor prevedea condițiunile în care vor putea fi urmăriți și sancționați toți acei care au contribuit la dezastrul țării, în special în legătură cu războiul purtat împotriva Națiunilor Unite. Aceste legi vor putea prevedea și măsuri pentru urmărirea averilor”. Legile speciale invocate, impuse de Comisia Aliată de Control (sovietică), au urmărit sancționarea drastică a adversarilor ordinii sovietice ce se instaura în țară. Mai întâi, au fost încarcerați în țară sau deportați în URSS, legionarii, unii dintre etnicii germani și maghiari din România, cei care erau învinuiți că îi susținuseră pe fasciștii români, maghiari sau pe cei germani. Au fost urmăriți și judecați toți aceia care erau „vinovați” de războiul antisovietic și cei care, înainte sau după 23 august 1944, se opuseseră cu armele sovietizării țării. Dacă

lui Teohari Georgescu, în calitatea sa de ministru de interne, între 1945–1952, a cunoscut cote paroxistice după înființarea Direcției Generale a Securității Poporului. Aceasta a fost transformată în mai multe rânduri, până a ajuns Direcția Generală a Securității Statului, apoi organism distinct, cu denumirea de Ministerul Securității Statului (decretul-lege nr. 221/30 august 1948, decretul-lege nr. 110/7 februarie 1949, decretul-lege nr. 50/30 martie 1951 și decretul-lege nr. 324/20 septembrie 1952). În aceeași direcție erau îndreptate și măsurile care au dus la constituirea tribunalelor militare teritoriale (Legea nr. 5/1952) și a Tribunalului Militar pentru Unitățile Ministerului Afacerilor de Interne, care au funcționat până în 1956, când au fost desființate³ prin Legea 2/6 aprilie 1956. La aceasta a contribuit și constituirea Miliției, instituție înființată la 23 ianuarie 1949, care avea să înlocuiască organismele – în mică măsură similare – ale vechiului regim, subordonată logistic și pe linie de comandă Ministerului de Interne și Securității Statului.

Instaurarea ordinii militare, a celei economice și a celei ritualice de tip sovietic a fost însoțită de un întreg ansamblu de măsuri care făceau din România o țară sub ocupație sovietică. Aceasta se explică prin tot felul de abuzuri pe care le-au săvârșit sovieticii (Comisia Aliată de Control și Armata Roșie), care se comportau ca niște veritabili ocupanți excedați de conștiința acestui fapt⁴, prin sprijinul direct pe care sovieticii l-au acordat comuniștilor români (mulți dintre ei, agenți KGB sau sub obediență sovietică) pentru impunerea mecanismului totalitar caracterizat prin crimă, tortură, solidaritatea tăcerii complice, delatiunea ca politică de stat, arestările și perchezițiile abuzive, confiscarea averilor sau a bunurilor aparținătoare opozanților regimului, destructurarea așezărilor tradiționale românești, schimbarea sistemului de obiceiuri și obiceiuri ale locuitorilor României (în fapt, o veritabilă politică de distrugere a individualităților și de realizare a unui soi de *Homo sovieticus*).

Față de o continuă escaladare a regimului torturii în România, mișcarea națională de rezistență antisovietică și anticomunistă s-a conturat, organizat și extins în toate regiunile țării, prin implicarea celor mai diverse categorii socio-profesionale și de vârstă, cu largi conexiuni în colectivitățile locale care au susținut, în cele mai diverse feluri, răspândirea acestui fenomen. Din acest punct de vedere, Bucovina reprezintă exemplul concludent de provincie românească în

---

guvernele Sănătescu și Rădescu au încercat să limiteze aceste măsuri și amestecul brutal al sovieticilor, după venirea la putere a guvernului dr. Petru Groza situația s-a schimbat radical, evident în totalul detriment al democrației și al României. Cf. Marius Lupu, Cornel Nicoară, Gheorghe Onișoru, *Cu unanimitate de voturi* (Sentințe politice adunate și comentate de Marius Lupu, Cornel Nicoară, Gheorghe Onișoru). *Biblioteca Sighet 5*. București, Fundația Academia Civică, 1997. p. 8–9.

³ Rodica Iațencu, *Forme ale rezistenței anticomuniste în partea de sud a Bucovinei. Mișcarea de partizani (1944–1958)*, „Analele Bucovinei”, VIII, nr. 2, 2001, p. 269–270.

⁴ „Guvernul sovietic a continuat să considere România stat inamic, Armata Roșie luând peste 160000 de prizonieri și acționând ca într-o țară ocupată. Convenția de armistițiu semnată abia după trei săptămâni [de la actul din 23 august – n.n.], în noaptea de 12/13 septembrie, după ce țara fusese complet ocupată de Armata Roșie, fără rezistență, a fost în fond actul de capitulare necondiționată a României în fața celor trei mari puteri”, afirmă Adrian Brișcă și Radu Ciuceanu în lucrarea *Rezistența armată din Bucovina, 1944–1950*, vol. I, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 1998, p. 30.

care s-a dezvoltat, mai întâi, o mișcare antisovietică⁵, generată între altele și de aplicarea celui de al doilea rapt teritorial bazat pe ultimatumurile sovietice din iunie 1940 și, apoi, una anticomunistă, care s-a prelungit, prin grupul condus de Vasile Motrescu și Gavril Vatamaniuc, până în anul 1958. Aici a funcționat Batalionul Fix Regional Bucovina, mobilizat la 22 martie 1944, prin ordinul nr. 76712, care a primit misiuni de luptă, ca urmare a înglobării sale în armata operativă, fiind pus⁶ să acționeze în linia întâi. În această provincie au acționat numeroase grupuri de partizani, pe care le enumerăm: grupul condus de Vladimir Macoveiciuc, grupul condus de Ion Vatamaniuc, grupul condus de Vladimir Tironeac, grupul lui Constantin Cenușă și grupul româno-ucrainean condus de Petre Maruseac, care a avut legături cu Armata de Insurgentă Naționalistă Ucraineană a lui Bandera. În faza a doua, cea anticomunistă, în Bucovina au acționat: grupul condus de Vladimir Macoveiciuc, cel condus de Ovidiu Găină⁷, grupul lui Petre Maruseac și cel al lui Constantin Cenușă, grupul lui Nistor Ghimici (Ghivnici) și Savuleț Hrehorciuc, cel al lui Gheorghe Munteanu, cel al lui Silvestru Harsmei și cel al lui Vasile Camaruță, grupul lui Grigore Sandu, cel al lui Vasile Motrescu și Gavril Vatamaniuc⁸. Alături de aceștia, literatura de specialitate mai amintește și numele unor conducători de grupuri de partizani, precum: frații Ion și Gheorghe Chiraș, Ion Jenică Arnăutu și Dragoș Flocea.

În studiul de față, ne-am propus să prezentăm activitatea partizanul Vasile Motrescu, unul dintre cazurile cele mai reprezentative pentru mișcarea din Bucovina. Reprezentativ prin durata activității sale antisovietice și anticomuniste – din 1944 până în 1958 –, prin forța exemplului – a acționat alături de Vladimir Macoveiciuc și Constantin Cenușă, împreună cu frații Ion și Gheorghe Chiraș și cu Gavril Vatamaniuc –, prin faptul că nu și-a trădat frații de arme și idealuri și prin scris⁹ – ne-a transmis informații bogate despre o lume care apunea,

⁵ Referindu-se la mișcarea de rezistență antisovietică care a apărut în luna mai 1944, Adrian Brișcă scrie că aceasta a apărut „ca o consecință directă a ostilităților cu URSS, mai precis, ca urmare a gravelor încălcări ale legilor războiului, săvârșite de trupele sovietice pe teritoriul Bucovinei ocupate, iar după 23 august pe suprafața întregii țări”. Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 49.

⁶ *Ibidem*, p. 51. Activitatea în cadrul batalioanelor fixe era organizată de Ministerul de Război printr-o atentă recrutare a celor care au luptat în aceste unități, definirea scopului lor, a misiunilor de luptă, a modului de instruire și a recompenselor pe care aveau să le primească luptătorii. Cu toate acestea, valoarea lor combativă era mult redusă față de unitățile similare ale armatei.

⁷ Ovidiu Găină (Stan M. Popescu), *Lupta împotriva sovietelor în Munții Bucovinei*, Buenos Aires, Editura Euthymia, 2002.

⁸ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 50–62; Rodica Iațencu, *op. cit.*, p. 270–290.

⁹ Teodor Bărbulescu, Liviu Țăranu, *Existența cotidiană a unui „bandit”: Cazul Vasile Motrescu, în Mișcarea armată de rezistență anticomunistă din România, 1944–1962*, coordonator științific Gheorghe Onișoru, Colecția *Studii*, 2, apărută sub egida Consiliului Național pentru Studiarea Arhivelor Securității, București, Editura Kullusys, 2003, p. 288, nota 21. Se menționează că existența unui jurnal scris de către un partizan se mai întâlnește la Mircea Dobre, din „banda” Pop-Achim, care acționa în Munții Țibleșului. *Jurnalul* amintit consemnează evenimentele pe un an de zile, între ianuarie 1952 și ianuarie 1953, la care a participat luptătorul anticomunist amintit.

lumea românească clădită de evenimentele istoriei moderne și contemporane de până la Al Doilea Război Mondial. Motivul unei atari abordări este dat de existența unui jurnal ținut de Vasile Motrescu, intitulat de autor *Etapa a III-a*, probabil cea a luptei sale cu comunismul, numerotat în Arhivele CNSAS de la numărul de pagină 2533 la 2576, din 10 mai 1952 și până la 31 decembrie 1952, la care se adaugă și caietul de 38 de pagini, care cuprinde însemnările și poeziile din 1953, depus la Miliție¹⁰. De asemenea, am dori ca prin acest demers să corectăm, în măsura care ne stă în putință, unele inexactități apărute în istoriografia problemei, mai ales că unele pornesc de la graba și neglijența cu care au fost întocmite dosarele penale de condamnare a fraților Motrescu¹¹ de

¹⁰ Din informațiile unor cercetători avizați asupra cazului pe care îl prezentăm, *Jurnalul* lui Vasile Motrescu, dactilografiat de lucrătorii Securității în două variante, ar cuprinde cca 150 de pagini. Noi am reușit să vedem, ca material inedit, paginile menționate mai sus și materialele edite, publicate de diverși autori, comentate și adăugate de un martor direct al evenimentelor, George Motrescu, fratele lui Vasile, participant și el, împreună cu Vasile Motrescu, la multe dintre evenimentele invocate. Aceste mărturii au făcut obiectul unui serial de istorie orală, compus din 21 de episoade, realizat de autorul acestui material, care s-a publicat sub titlul *Destin românesc II. Lumea lui George Motrescu*, în săptămânalul *7 zile bucovinene*, în anii 2002–2003.

¹¹ Pentru a contura destinul celui de-al doilea dintre frații Motrescu, George, redăm în continuare câteva date din biografia lui. S-a născut la 1 ianuarie 1924. Între anii 1930 și 1937, urmează cursurile școlii primare din Vicovu de Jos, în iunie 1937 susține examenul de absolvire la școala din centrul satului. Pe parcursul claselor V–VII a învățat meseria de tâmplar; 1938–1941, este agricultor; împreună cu Vasile Motrescu lucrau primăvara și vara la câmp, toamna și iarna la pădure; 1942–1943, este cioban la stână [împreună cu D. Dăbâca/Semenciuc și „tomnaticul” Micu]; 1944, anul suferințelor: la 20 martie are loc evacuarea premilitarilor din Bucovina, contingentele 1945 și 1946. Ordinul fusese pentru toate contingentele de până la 1950. Evacuarea s-a făcut pe traseul: Borlești – dincolo de Roznov, Piatra Neamț. Revine acasă după terminarea merindei, cu un tren de persoane, împreună cu Motrescu Grigore, Mutescu Constantin, Hrițcan Nistor și Puzdre Ilie, pleacă apoi la Bacău, cu un tren militar până în gara Galbeni, de acolo merg pe jos spre Roman, de acolo la Vadul Moldovei, prin Cornul Luncii, la Băișești și Dumbrava, prin Stupca și Pârtești de Sus, apoi prin Botoșana și Dealul Iederii, la Marginea, unde se afla pe 2 aprilie 1944. La 6 aprilie era la Vicov. Acasă i-a găsit pe nemții care se luptau cu rușii în Dealul Leahului, lângă Voitinul. În acel an, Paștele a căzut în 13–14 aprilie. Toată ziua de Paști s-au purtat lupte la pod, lângă Vicovu de Jos, sătenii s-au retras pe vârful Arșiței. Atunci, rușii au jefuit Cantonul Pietroasa. Unii dintre bucovineni, între care și George Motrescu, i-au pândit pe ruși la Slatina Voitinului, ca să le ia pistoalele. Tentativă eșuată. În schimb, rușii au jefuit la Cârsteni. Comandamentul rusesc se afla la Vicovu de Sus; 8 mai 1944, a fost ordonată evacuarea satelor din zona de front, pe o adâncime de 40 de km, de la Vijnița și până la limanul Nistrului. George Motrescu s-a refugiat în păduri, cu pușca fratelui său, un „Erfurt” pe care l-a păstrat până la întâlnirea cu Macoveiciuc; 21 iunie 1944, participă la bătălia de la Hacıung, apoi pleacă la Câmpulung; la Moldovița a fost fotografiat și filmat de reporterii de la „Signal”. O săptămână a stat la Fundul Moldovei. Comandamentul unității de premilitari s-a mutat la școala din Sadova. Sunt evacuați premilitarii din județul Câmpulung. Dintre cei 600–700 de premilitari, doar vreo 10 erau din contingentul '45–'46. Cu o mocăniță, pleacă la Ostra de unde, pe jos, au trecut munții, la Broșteni și mai departe, cu plutele, împreună cu Roșca, Crăciun Gh., Rusu Dumitru, având „adeverințe” de la nemți, au ajuns la Piatra Neamț cu o mașină militară. Ceilalți premilitari au venit cu

către Miliție și Securitate, sau zvonistica de intoxicare practică de Securitate pentru compromiterea celor doi frați, luptători anticomuniști.

Vasile Motrescu, s-a născut la 11 octombrie 1920 și face parte dintr-o familie românească care ilustrează exemplar existența tragică, într-un univers concentraționar care-i cuprindea tot mai sufocant pe cei ce se aflau dincoace de „Cortina de Fier”. Într-un fel sau altul, întreaga familie Motrescu a trecut prin închisorile comuniste din România¹²: Motrescu Pentilei, tatăl, fost primar liberal al comunei Vicovu de Jos între 1934 și 1937, a fost anchetat, judecat și închis pentru că l-a sprijinit pe fiul său, Vasile; Motrescu Sofia, mama, a fost condamnată la 20 de ani de muncă silnică; Motrescu Ion, unul dintre frați, a fost închis între 1958 și 1964; Motrescu Constantin, alt frate al lui Vasile, a fost închis între 1958 și 1964; Motrescu Vasile, condamnat în mai multe rânduri, ultima condamnare la moarte, în 1956, a fost pusă în practică în Penitenciarul de la Botoșani, în iulie 1958; Motrescu George (Gheorghe) a fost închis în mai multe rânduri, din 1949 și până în 1964, cu domiciliul forțat la Rubla și condamnat, apoi, la muncă silnică pe

plutele la vreo 4 zile. De acolo au plecat cu trenul la Bacău și apoi la București. Trenul în care se afla George Motrescu împreună cu alți premilitari este bombardat la Ploiești. Subcentrul de premilitari Câmpulung Moldovenesc a fost așezat la Slatina. Cu trenul Caracal – Sibiu, merg până la Piatra Olt. Au fost cantonați în pădurea Beica. Din întreg Subcentrul Rădăuți s-a format Batalionul de Instrucție și Pregătire Premilitară „Oprea” [P. P. „Oprea”]. După 23 august și până la 12 septembrie a rămas în acea tabără, când au apărut rușii în gara Arcești. G. Motrescu, împreună cu 12–13 soldați, a fost pus să păzească gara de ruși; 20 octombrie, au fost încartiruiți în sat. Celor din teritoriile ocupate li s-a dat drumul să meargă acasă. În decembrie 1944, a avut loc un atac al rușilor asupra conacului boierului Bibi Lazăr; rușii, aflați pe un tanc, cereau vin și alimente. G. Motrescu l-a lovit pe unul dintre rușii care s-a legat de colonelul român. Corpul de gardă a fost întărit cu 60 de soldați (un pluton). Au rămas acolo până în martie 1945. De acolo se întoarce la Rădăuți și, după o lună de zile de concediu, a rămas la cerc pentru a îndeplini diverse „corvezi”. A fost lăsat la vatră în iulie 1945; Septembrie 1946 este încorporat în Batalionul Regal de Gardă și aici i s-a dat o lună de concediu/practică generalizată, până în decembrie 1947, pentru a ascunde efectivele, pentru a păstra instituția și a o folosi împotriva comuniștilor. Comandant de companie i-a fost Călin Ioan, ofițer cu pregătire militară în Franța și cu doctorat; Octombrie 1947, ofițerii cu banderolă roșie le-au inventariat armamentul și le-au lăsat doar strictul necesar [după alegerile trucate din 1946, Batalionul de Gardă Regală a stat în alarmă permanentă]; 30 decembrie 1947, George Motrescu face parte din ultimul schimb la Garda Regală, în calitate de gradat. Au fost invadați de panduri pe la orele 11 [Divizia de Panduri „Tudor Vladimirescu”] și mutați în cazarma [lagăr] din Ghencea. Aici au fost păziți de soldați din Divizia „Horea, Cloșca și Crișan”. A rămas în acest loc până în prima decadă a lui martie 1948. Soldații B. G. R. au fost răspândiți la unitățile militare din apropierea domiciliului. G. Motrescu trebuia să fie la Regimentul 11 din Botoșani. Pentru că fusese în grupul lui Macoveiciuc, a fost repartizat la Regimentul 2 Chitila. Prin companiile acestui regiment, soldații au fost răspândiți în toată țara, la construcții C. F. R. G. Motrescu a fost repartizat la Compania a VIII-a Construcții C. F. R. din Predeal și lăsat la vatră la începutul lui mai 1948. Din aprilie 1949, cu scurte intermitențe, până în 1964 a fost deținut politic, condamnat la muncă silnică pe viață de plenum Tribunalului Suprem al R.P.R., prin decizia nr. 60, din dosarul nr. 54/1958.

Marian Olaru, *Destin românesc. Lumea lui George Motrescu*, II. 1, 7 zile bucovinene, III, nr. 102, 2002, p. 12.

¹² *Ibidem*.

viață; Motrescu Ilie, văr, a fost închis între 1958 și 1964; Motrescu Constantin, alt văr, a fost închis în aceeași perioadă; Motrescu Trifon, fratele mamei, a fost închis între 1956 și 1962; Calancea Ion și Eufrozina, rude directe cu soția lui George Motrescu, au fost condamnate la muncă silnică pe viață în 1958.

Vasile Motrescu a crescut într-o familie de buni gospodari, care și-a educat copiii în spiritul respectului profund pentru muncă și pentru valorile naționale¹³, elemente care dădeau culoarea specifică satului românesc după marea Unire din 1918. A absolvit șapte clase primare la școala din localitate și împreună cu frații săi a contribuit, pe măsura puterilor, la susținerea gospodăriei părintești. Din 1936 și până în 1942, în fiecare vară, Vasile Motrescu a fost cioban la stâna primăriei din Docina.

Pentilei Motrescu, tatăl lui Vasile, a fost un bun primar, fapt care-l păstrează și azi în memoria colectivității locale. Pe vremea guvernării liberale din 1934–1937, cu sprijinul lui Ion I. Nistor, a obținut pentru sat Muntele Docina (62 ha), Muntele Vanțel (272 ha) – aflat azi în zona ocupată și Muntele Brat (100 ha). Deși era o familie cât se poate de obișnuită, dintr-un sat bucovinean de sub obcini, în familia Motrescu erau abonamente la periodice precum „Universul”, „Glasul Bucovinei” și „Drum nou” – pe care le citea tatăl copiilor Motrescu, iar George Motrescu ne declara că, până prin 1940, el putea citi în casă periodice precum „Satul”, „Noutatea” și „Curentul”.

În februarie 1942, Vasile Motrescu a fost încorporat în armată, în Divizionul VI Tunuri de Munte, din Divizia a IV-a Vânători de Munte. După o perioadă de instruire la Târgu Ocna, de trei-patru luni de zile, a plecat cu unitatea sa militară în Crimeea. A luptat la Kerci, spre Caucaz. În ianuarie 1944, vine în concediu acasă. Se reîntoarce pe front, participă la bătăliile de lângă Strâmtoarea Perikop, la Feodosia, în timp ce altă parte a unității sale participă la bătăliile de la Sevastopol. După aceste lupte, unitatea militară din care făcea parte Vasile Motrescu a fost cantonată la Talmaz, o localitate de lângă Cetatea Albă, pe malul Nistrului. În această perioadă i se aprobă un alt concediu de 21 de zile, în iulie 1944, probabil cât unitatea sa se afla în refacere.

Vasile Motrescu hotărăște să meargă la Câmpulung Moldovenesc, încadrându-se în grupul lui Constantin Cenușă, de la Școala din Sadova. În acea perioadă, acționau deja grupurile de partizani antisovietici ale lui Macoveiciuc, Cenușă și Tîroneac Vladimir, aflate sub protecția Comandamentului Româno-German de la Câmpulung¹⁴. Din mărturiile lui George Motrescu, a participat la instrucție și la misiunile antisovietice ale grupului Cenușă, dar pe care nu poate să le precizeze, pentru că în acea vreme el fusese încorporat la premilitari și evacuat cu Subcentrul de Premilitari Rădăuți, în Oltenia, lângă Slatina. Vasile Motrescu rămâne în pădure

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Teodor Bărbulescu, Liviu Țăranu, *op. cit.*, p. 285, preluând o informație de la Adrian Brișcă, *Rezistența armată anticomunistă din România, 1944–1962*, „Arhivele Totalitarismului”, VII, nr. 1–2, 1999, p. 42–43, afirmă că Vasile Motrescu „*incepând cu primăvara lui 1944* (s. n.), a intrat în componența primelor grupuri de partizani antisovietici – fosta grupare Macoveiciuc – aflate sub protecția Comandamentului Româno-German de la Câmpulung”; or, din mărturia fratelui său, se deduce că abia în iulie 1944 a fost posibil acest lucru.

și după ce o parte a grupului Cenușă este „luată” de ruși, cealaltă parte urmându-i pe nemții în retragere. În această vreme, satul este jefuit cumplit de către ruși, Vasile asistă neputincios la aceste scene de coșmar, de pe marginea pădurii satului.

Din 1945, începe să vină, pentru scurte perioade, acasă. În acea vreme, grupul Macoveiciuc continuă lupta în munți. Până în anul 1948, Vasile Motrescu este lăsat în pace de către oficialități. În 1946 se căsătorește și i se nasc doi copii. Pentru o vreme locuiește în chirie, la Trifon Burlă, din Vicovu de Jos, apoi la casa socrului său (fostă casă a unui evreu, Erlich).

Vasile Motrescu, care era în legătură cu Cenușă¹⁵ din toamna lui 1948, află de faptul că partizanii antisovietici aveau să fie ridicați și îl anunță despre aceasta pe fratele său, George, într-o duminică din aprilie 1949 (în jurul datei de 10)¹⁶, după care fuge în pădure, împreună cu Gheorghe Roșca și Constantin Coroamă. A doua zi după întâlnirea celor doi frați, George Motrescu este ridicat de organele de represiune comuniste, pentru că făcuse parte din grupul lui Macoveiciuc¹⁷. Din relatările lui George Motrescu, după o perioadă, Vasile Motrescu s-a despărțit de Cenușă, care a acționat o vreme împreună cu Cosma Pătrăucean¹⁸. În finalul relațiilor dintre Constantin Cenușă și Vasile Motrescu, constatăm din documente o răcire evidentă a relațiilor dintre cei doi luptători anticomuniști.

În această perioadă, puterea comunistă din România alocă resurse umane, materiale și financiare tot mai ridicate pentru lichidarea grupurilor de partizani din Munții Bucovinei, temându-se mai mult de simpatia pe care o genera lupta partizanilor decât de forța lor de luptă. De aceea, la Putna s-a constituit un comandament de miliție care a ajuns la un efectiv de 150 de milițieni și care acționa după un plan minuțios de prindere a partizanilor¹⁹, întocmit de Securitate și Miliție, cu limite de timp, rețea de informatori, puncte de observație, infiltrarea de elemente

¹⁵ Adrian Brișcă, *Rezistența Armată din Bucovina, II, 1 octombrie 1950–10 iunie 1952*, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2000, p. 101–102, *Declarația lui Constantin Cenușă*, din 20 septembrie 1951, confirmă faptul că se întâlnise și a acționat împreună cu Vasile Motrescu în toamna lui 1948, înainte de Sfântul Dumitru.

¹⁶ *Ibidem*, p. 127. Data de 11 aprilie 1949, când s-a întâlnit cu Vasile Motrescu, este confirmată în *Declarația lui Constantin Cenușă*, dată la București, în 16 octombrie 1951.

¹⁷ *Ibidem*. Iată cum prezintă Constantin Cenușă arestarea lui George Motrescu, în aprilie 1949, și durerea pe care a resimțit-o în acel moment: „Am plecat la Vicovu de Jos, la un cumătru al lui Vasile Motrescu, numit Bem. Pe mine m-a lăsat Motrescu afară și el a intrat în casă. Nu au trecut vreo 20 de minute și a ieșit afară și Motrescu. A tras vreo două focuri de armă [...]. Eu, imediat am pus mâna pe dânsul – el plângea – spunea că merge să-i împuște pe toți comuniștii, era aproape nebun de durere că îl arestase pe fratele lui și pe alți prieteni de-ai lui”.

¹⁸ *Ibidem*. Această afirmație este susținută și de *Declarația lui Constantin Cenușă*, din 20 septembrie 1951, care afirmă că s-a despărțit în 28 februarie 1950 de Vasile Motrescu, după ce a aflat că tatăl său, Pentilei Motrescu fusese arestat de Securitate. Vasile Motrescu dorea atunci să fie mai aproape de Vicovu de Jos; *Ibidem*, p. 182. În sentința 508 a Tribunalului Militar Iași, din dosarul nr. 319/1952, prin care a fost condamnat grupul Cenușă, se arată că „din luna martie 1950, nu se mai cunoaște nimic relativ la acuzatul Motrescu Vasile, acesta dispărând și care n-a mai fost găsit [până] în prezent”.

¹⁹ Adrian Brișcă, *op. cit.*, p. 84, 93.

acoperite ale Securității în diverse formații de lucru la pădure²⁰ etc. În anul 1951, datorită presiunilor multiple exercitate asupra familiei lui Vasile Motrescu, acesta se predă²¹. Între timp, Constantin Cenușă și Vasile Motrescu fuseseră condamnați, în contumacie, la ani grei de închisoare de Tribunalul Militar Iași, pentru „activități desfășurate în spatele trupelor sovietice²² în primăvara anului 1944”. Din *Declarația lui Constantin Cenușă*, din 20 septembrie 1951, fără să absolutizăm informațiile, deducem că erau numeroase punctele de sprijin de care se bucurau Cenușă și Vasile Motrescu, de la ofițeri și subofițeri de jandarmi sau de miliție (cazul căpitanului Popescu, comandantul Legiunii de Jandarmi din Rădăuți și al plutonierul major Scripa), la învățători (precum Mimor Maximilian, fost sublocotenent în rezervă în Armata Română), țărani și lucrători la pădure. Dacă îi evidențiem numai pe cei care au fost anchetați, judecați sau implicați într-un fel ori altul, numărul lor trece de o sută, numai pentru cele trei loturi de favorizatori în cazul Cenușă-Motrescu, judecați în anul 1952.

Vasile Motrescu s-a încadrat în Securitate, care dorea să-l folosească pentru prinderea „bandei” lui Constantin Cenușă și, apoi, a partizanilor din Munții Făgărașului. Cum Constantin Cenușă s-a predat în august 1951, Vasile Motrescu a fost supus unei perioade de „verificare”. Securitatea, dorind să-i afle comportamentul față de deținuți, „dacă le dă informații”, l-a pus, la închisoarea din Sibiu, să împartă pâine la deținuți. Acest episod este povestit de Gavril Vatamaniuc, într-o lucrare relativ recentă²³. Din relatările fostului luptător anticomunist, înțelegem că Vasile Motrescu a trecut cu bine acest „test” și, de aceea, a fost trimis în Munții Făgărașului, pentru ajută la prinderea partizanilor de acolo. Așa cum aflăm din relatările lui George Motrescu și din mărturisirile unui supraviețuitor

²⁰ *Ibidem*, p. 104–105. În acest sens, este ilustrativă relatarea lui Constantin Cenușă despre capturarea, împreună cu Vasile Motrescu, a doi agenți ai Securității, pe care i-au dezechipat până la piele, la care au găsit busole, hărți, diverse acte, pături, un ceas „Longines” etc. Pe aceștia, înainte de a-i elibera, Vasile Motrescu i-a pus să strige „Să trăiască partizanii, pân’ ce vin americanii!” și „Să trăiască Regele Mihai I!”, cf. Rodica Iațencu, *op. cit.*, p. 281.

²¹ Din diverse documente înțelegem că, pentru a-i prinde pe partizani, Securitatea oferea, în 1949, o recompensă foarte mare pentru prinderea lor, 100000 de lei pentru Vasile Motrescu și Constantin Cenușă. Conform relatărilor lui George Motrescu, fratele său, Vasile s-a predat după jumătatea lui iunie 1951, odată cu ridicarea bănătenilor de la granița româno-iugoslavă. Adrian Brișcă, *op. cit.*, II, p. 232, afirmă că Vasile Motrescu s-a predat la 28 iunie 1951. Episodul predării lui Vasile Motrescu este relatat în serialul de istorie orală al lui Marian Olaru, *Destin românesc, Lumea lui George Motrescu*, II, 19, 7 zile bucovinene, IV, nr. 122, 2003, p. 8.

²² Apud Teodor Bărbulescu, Liviu Țăranu, *op. cit.*, p. 286. În sentința nr. 508, din dosarul 319/1952 a Tribunalului Militar Iași, Motrescu Vasile a fost condamnat la „8 (opt) ani închisoare corecțională [și] 5 (cinci) ani interdicție corecțională pentru delictul de tâlhărie repetată; 10 (zece) ani închisoare corecțională pentru delictul de instigare publică repetată; la 5 (cinci) ani închisoare corecțională pentru delictul de asociere contra liniștii publice; la 6 (șase) luni închisoare corecțională pentru delictul de deținere de arme și muniții aparținând armatei, urmând a executa pedeapsa cea mai gravă”.

²³ Constantin Hrehor, *Muntele mărturisitor – Anii rezistenței/anii suferinței*, Iași, Timpul, 2002, p. 197.

al acelor evenimente, Ion Gavrilă Ogoranu²⁴, Vasile Motrescu a dejucat planurile

²⁴ Ion Gavrilă Ogoranu, *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc. Din rezistența anticomunistă în Munții Făgăraș*, vol. I, Timișoara, Editura Marineasa, 1993, p. 209, 211–213, Nicolae Mărgineanu, *Mărturii: Rezistența armată anticomunistă din Munții Bucovinei. Cazul Vasile Motrescu* (film documentar). Ioan Gavrilă Ogoranu arată că, datorită faptului că nu-i cunoștea pe partizanii pe care-i conducea Arnăuțoiu, Securitatea a „inventat” un grup de arnăuțoi, format din cinci bărbați și o femeie (care să semene cu Maria Plop – femeia din grupul Arnăuțoiu), pe care i-au îmbrăcat cât „mai americănește posibil”. Aceștia au fost plasați aproape de Sâmbăta de Sus, pe Muntele Bânda. Stăteau acolo ziua și anunțau prin pădurari sau prin turiști, că vor să-i întâlnească pe partizanii lui Ioan Gavrilă Ogoranu. Un sprijinitor al lui Gavrilă Ogoranu, din interiorul forțelor de represiune comuniste, i-a transmis acestuia să se ferească de Sâmbăta de Sus. Între timp, adevărații partizani din grupul Arnăuțoiu venind în zonă, au aflat de la un cioban de loc de prin Nucșoara, despre manevra Securității. Ca urmare, i-au înconjurat și împușcat pe falșii membri ai așa-zisului grup Arnăuțoiu, lăsând numai pe unul în viață, pe care l-au trimis cu mesajul necesar la Securitate. Căutând alternative la situația creată, Securitatea a trimis în Făgăraș un nou grup, format din patru oameni: trei ofițeri de Securitate și al patrulea era Vasile Motrescu. Acest grup a făcut o bună impresie printre ciobanii din zonă, unde cei patru erau cunoscuți sub numele de „partizanii Căpitanului cel Chior”. Cum Ioan Gavrilă Ogoranu și grupul său continuau să-l caute pe Arnăuțoiu și grupul său, Securitatea i-a „scos” în calea pădurarului Popa Ion și a socrului său, care-i căutau pe membrii grupului Arnăuțoiu în zona Nucșoara, pe securiștii Căpitanului cel Chior. Legătura între cele două grupuri a făcut-o Rudeanu, care avea un prieten, pe Hașu, în grupa lui Ogoranu. Conform înțelegerii, pe 14 septembrie [1951?] cele două grupuri aveau să se întâlnească la crucea de pe Piscul Netotului. Pentru securiști, se ivise marea ocazie de a-i lichida pe „bandiții” lui Gavrilă Ogoranu. Aveau să primească distincții, grade și câte 10000 de lei, fiecare. Vasile Motrescu aproba, formal, cele puse la cale de Securitate, dar în sinea lui se petrecea o mare luptă, între conștiința sa de luptător anticomunist și calitatea sa de membru al grupului de securiști, puși să-i lichideze pe partizanii lui Ogoranu.

Cu două zile mai înainte, grupul lui Ogoranu, ca măsură de prevedere, a trecut pe la stânele din apropierea crucii de pe Piscul Netotului și le-a verificat. Un singur cioban le-a dat semne de îngrijorare, dar membrii grupului nu le-au luat în seamă.

Pe 14 septembrie s-au deplasat la locul indicat și, în drum, au trecut pe la stâna baciului Tucă, din Domnești, care le lăsase ceva mâncare, la stână. Era în ziua în care stânele se „trăgeau” la vale, pentru iernat. Mergând la stână, Ghiță Hașu arată celorlalți o bâta de corn, uitată de baci, rezemată de stână. Bâta era făcută dintr-o esență de lemn ce se găsea doar pe versantul sudic al Făgărașilor și pe care Hașu și-a propus să o ia la plecare.

Pe Piscul Netotului erau două cruci, iar partizanii lui Gavrilă Ogoranu, pentru a fi siguri că nu ratează întâlnirea cu Căpitanul cel Chior, s-au împărțit în trei grupe: două, la cele două cruci și una la mijlocul distanței dintre ele. Între timp, se lăsase ceața pe Piscul Netotului. După o vreme, au apărut „partizanii” Căpitanului cel Chior. Membrii acestei grupe au apărut cu pistoalele întinse și i-au părut lui Gavrilă Ogoranu fioroși. În grupa securiștilor erau căpitanul Nicolae Anghel, un alt securist, căpitanul Ioan Vrabie, Ioan Boian, zis Moisescu și Vasile Motrescu – „bucovineanul”, în costum popular (s. 23' 2"). Căpitanul Anghel era mândru, el venise cu gândul de a-i împușca pe „bandiți”, plan care nu se potrivea cu cel al Securității și al lui Rudeanu, care vroiau să-i prindă și să-i lege pe „bandiți”. La rugămintele lui Ogoranu, securiștii lasă deoparte armele, iar Vasile Motrescu s-a plasat constant în spatele lui Ioan Gavrilă Ogoranu, oarecum incomodându-l. Auzind voci, ceilalți partizani s-au strâns în apropierea conducătorului lor. După ce se hotărâsc să meargă la cabana din Valea Zirnei, (un motiv al îngrijorării partizanilor era acela că

Securității, avertizându-i pe făgărășeni despre cursa care li se întinsese, „demas-când pe agenții Securității deghizați în partizani vrânceni”²⁵. Vasile Motrescu, după ce s-a despărțit de făgărășenii lui Ion Gavrilă Ogoranu, dându-și seama că putea fi acuzat de trădare de către securiști, s-a dezbrăcat la cămașă și în izmene, s-a trântit peste niște jnepeni, pentru a părea că fusese rănit în luptă și, desculț, a alergat spre satul Voila, pentru a „informa” Securitatea despre cele întâmplate. De acolo a fost dus la Făgăraș și, apoi, la București. La Ministerul de Interne, Vasile Motrescu a fost anchetat, pentru că Securitatea nu puna preț pe versiunea lui²⁶. El și-a alcătuit o variantă în care spunea că în Făgăraș fuseseră depistați de partizani și după patru zile de tortură, timp în care fuseseră legați la ochi, ceilalți membri ai grupului său au fost împușcați. Numai el fusese lăsat liber, pentru a-i anunța pe securiști de ceea ce aveau să pățească, dacă procedau în acel fel. Pentru a-l trage de limbă, în celula de la Interne în care era deținut a fost introdus un rabin, deținut și el. Vasile Motrescu și-a jucat destul de bine rolul. Gavril Vatamaniuc relatează, după mărturisirile lui Vasile, că noaptea, în somn, se făcea că tresare speriat, strigând „bandiții”²⁷. Aflând despre cele întâmplate în Făgăraș, Teohari Georgescu, ministrul de interne a afirmat că pierduse cea mai bună echipă din minister²⁸.

Pentru a scăpa de Vasile Motrescu, Securitatea i-a propus să meargă în munții de lângă Baia de Aramă, pentru a participa la lichidarea partizanilor de acolo. Aceasta nu era decât o cursă, așa cum avea să-i mărturisească el lui Gavril

---

Rudeanu, deși îi chemase la întâlnire pe partizani, pe prietenul său Andrei Hașu, nu venise la aceasta, rămânând la cabană să „pregătească” mâncarea de ceapă) pentru a prilejui întâlnirea celor doi prieteni, Andrei Hașu și Rudeanu. Un al doilea motiv de îngrijorare pentru partizani, a fost acela că bâta de corn nu se mai afla la locul ei, ci fusese mutată de cineva din loc. „Partizanii” Căpitanului cel Chior nu au recunoscut să fi trecut pe la stână, ba chiar au afirmat că nu obișnuiesc să se folosească de stâne, oferindu-i lui Ghiță Hașu motiv de îngrijorare.[...] Pe drum, Vasile Motrescu îl anunță pe Ghiță Hașu că partizanii sunt vânđuți și înconjurați de Securitate. Înainte de-a ajunge la cabană, după ce trecuseră apa Zârnei, securiștii sunt dezarmați, fără ca Rudeanu să vadă scena. Falșii partizani recunosc apartenența la Securitate și Motrescu afirmă, după spusele lui Gavrilă Ogoranu: „Ați crezut că mă puteți cumpăra, să-mi vând frații?” Acest episod este relatat și în cartea lui Ion Gavrilă Ogoranu, *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*, vol. I, Timișoara, Editura Marineasa, 1993, p. 203–209.

Încercând să fugă, securiștii au fost lichidați de membrii grupului lui Ioan Gavrilă Ogoranu (Nicolae Mărgineanu, *Mărturii: Rezistența armată anticomunistă din Munții Bucovinei. Cazul Vasile Motrescu*, Film documentar, s. 35' 19"). Căpitanul Anghel a mărturisit, în ultimele sale clipe de viață, astfel: „Mă mărturisesc în fața voastră, ca în fața lui Dumnezeu. Am turnat opt grupuri. Îmi pare rău de tata. Să vă ierte Dumnezeu!” (*Ibidem*, s. 36' 51"). Vasile Motrescu a rămas, în total, trei zile cu grupul lui Gavrilă Ogoranu, după care a ales să se predea, din nou, la Securitate. Practic, Vasile Motrescu, prin acțiunea sa, i-a salvat pe partizanii lui Ogoranu (*Ibidem*, s. 37' 25").

²⁵ Adrian Brișcă, *op. cit.*, p. 232; Marian Olaru, *op. cit.*, p. 8.

²⁶ Mărturisirea lui Gavril Vatamaniuc în N. Mărgineanu, *Mărturii: Rezistența armată anticomunistă din Munții Bucovinei. Cazul Vasile Motrescu*, s. 43' 33".

²⁷ *Ibidem*, s. 44' 40".

²⁸ Marian Olaru, *op. cit.*, p. 8.

Vatamaniuc. Raționamentul lui se baza pe cunoașterea felului de a gândi și acționa al securiștilor. Dacă, în Făgăraș, Vasile Motrescu fusese cel ce trădase, nu avea decât să continue trădarea, apărându-i pe partizani. Așa că a insistat să susțină că îi este frică de partizanii care ar fi trebuit să-l împuște în urma acțiunii din Făgăraș. Cum, în toată această perioadă, Vasile Motrescu era ținut închis, el insistă să i se dea drumul, pentru că era „un om grațiat”²⁹.

După o perioadă de timp, Securitatea i-a propus să vină în Bucovina pentru a participa la prinderea „bandei” lui Gavril Vatamaniuc. În aceste condiții, Motrescu a ripostat că nu putea face acest lucru, având în vedere că partizanii din Bucovina îl știau trecut de partea securiștilor. Prin plecarea lui în pădure, nu le-ar fi oferit decât prilejul să-l lichideze. Atunci, căpitanul Cârnău i-a spus că nu trebuia să se alăture partizanilor, ci numai să-i descopere și să anunțe cel mai apropiat post de Miliție, ca forțele de ordine să fie cele care aveau să-i lichideze pe partizani. În aceste condiții, Vasile Motrescu a cerut să fie împușcat de securiști decât să se ducă în pădure³⁰.

O ultimă încercare de folosire a lui Vasile Motrescu pentru deconspirarea partizanilor s-a petrecut în Penitenciarul din Botoșani, când Vasile îl anunță pe Silvestru Macoveiciuc despre „misiunea” sa³¹. În urma acestor „eșecuri”, Vasile Motrescu, fiind conștient că urmează pedepsirea lui de către securiști, ia calea codrului, la 29 mai 1952. După o perioadă de timp, se alătură fraților Ion și Gheorghe Chiraș și lui Gavril Vatamaniuc, din Sucevița.

În aceste condiții, ca urmare a acțiunilor aparatului comunist de represiune, Vasile Motrescu a fost condamnat „la un total de 23 de ani și șase luni pentru tâlhărie, instigare publică repetată și asociere contra liniștii publice”³². Alături de frații Chiraș și de Gavril Vatamaniuc, Vasile Motrescu a contribuit la menținerea speranței în lupta partizanilor, a acționat împotriva autorităților comuniste din zonă, cărora le-a trimis numeroase scrisori, poezii sau bilete prin care atrăgea atenția asupra nedreptăților săvârșite de regimul comunist român și de ocupanții sovietici ai țării.

Din cauza ninsorii, frații Chiraș, Vasile Motrescu și Gavril Vatamaniuc au rămas la bordeiul din Bercheza, până în 17 ianuarie 1955. Odată ce ninsorile au încetat și vremea a început să se îndrepte, Ion și Gheorghe Chiraș au hotărât să coboare în sat, în Sucevița, la familiile lor, pentru a afla noutățile. Fără să remarce nimic suspect în noaptea precedentă, Vasile Motrescu și Gavril Vatamaniuc au fost înconjurați, în dimineața zilei de 18 ianuarie³³, de trupele de securitate, din U. M. 0247, conduse de locotenentul major Gheorghe Cuciuc. Locația bordeiului din

²⁹ Mărturisirea lui Gavril Vatamaniuc, în N. Mărgineanu, *Mărturii: Rezistența armată anticomunistă din Munții Bucovinei. Cazul Vasile Motrescu*, s. 43' 40".

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Apud Teodor Bărbulescu, Liviu Țăranu, *op. cit.*, p. 287.

³² *Ibidem*.

³³ Constantin Hrehor, *op. cit.*, p. 104–107. Gavril Vatamaniuc redă firul evenimentelor de la Bâca Corbului, din Pădurea Bercheza: „Cu Motrescu, rămași singuri, făceam obișnuitele schimburi de santinelă. Era ger cumplit, până la miezul nopții stam de veghe; am făcut focul, am mâncat, ieșeam din timp în timp afară. Nu era nimic suspect. Vasile a ieșit la schimb, în zori, eu strângeam masa, jeratecul sub oala de ceai. Afară nu se putea sta

Pădurea Bercheza fusese indicată securiștilor de paznicul de vânătoare Nicolae Bujanovschi. Vasile Motrescu și Gavril Vatamaniuc scapă din încercuirea de la Bâta Corbului, nu fără să rămână și victime din rândul soldaților³⁴. După acest

mult, gerul te înțepenea. Stam și așteptam să-l înlocuiesc. Deodată, Vasile a dat buzna în bordei, spunându-mi repezit:

– Se aud niște zgomote suspecte pe deal!

Am ieșit afară. Se auzeau, într-adevăr, niște fluierături discrete, prin care cei din lăstăriș țineau legătura cu cei care coborau prin făget, spre bordei. Pădurea de fag era la vreo zece metri de desișul unde ne-am instalat. Era încă întuneric, priveam spre pădurea din care veneau fluierăturile, dar era imposibil de văzut ceva. Nu vedeam nimic, dar știam că securiștii din făget își dau semnale, ținând legătura cu cei din desișuri. Am intrat repede în bordei și m-am îmbrăcat, mi-am tras pufoaica, mi-am luat automatul Deimler-Puch și arma Manlicher, muniția și rucsacul. Vasile, fiind santinelă, era îmbrăcat; și-a luat și el rucsacul pregătit și arma și, surpriză, când am ieșit nu l-am mai găsit pe bordei. Agil, a aplicat o metodă pe care am intuit-o rapid, deși putea fi și alta din cele multe care se impun când te scoate din bârlog potera. Eu nu mai aveam ce aștepta; am studiat într-o secundă situația și am concluzionat: fluierăturile vin dinspre făget în desiș, așa că un capăt al cordonului, care nu poate fi nesfârșit de lung, trebuie să fie în făget, în spațele lor. Era o metodă pe care o aplică mistrețul, care nu iese din desiș decât cu foc de pușcă [...] Am ajuns până în marginea făgetului și am făcut zgomote acolo [...] La un moment dat, în fața mea aud zgomote. Mă retrag după un brădănel stufos și intru jumătate sub el, cu picioarele afară. Pun carabina jos, dezasiur automatul, cu degetul pe trăgaci privesc printre crengile brădănelului stufos crescut într-un loc liber. Iată doi securiști! Vin din față, vin spre mine. Pe partea cealaltă a brădănelului s-au oprit [...] Am fost într-o situație cumplită. Norocul a fost de partea mea.

La bordei se trăgea. O voce a strigat: «Nu mai trageți!» Câteva automate au răpăit mai departe. Unul din soldații din raza mea a întrebat:

– Au descoperit bordeiul sau...?

Încă înainte de a ajunge la bordei ei trăgeau prin desiș [...].

– Oare a căzut ceva? – întreabă unul dintre ei.

– Nu știu, ridică din umeri celălalt. Tu ia-o pe aici și eu pe aici ...

[...] Nu erau oameni antrenați pentru pădure, erau niște soldați, Dumnezeu știe din ce parte a țării, care au făcut instrucție cum au făcut, dar nu erau înfrățiți cu codrul, cum eram noi [...]. Ei au auzit că vine cineva de la bordei. Au crezut că e partizanul. Când acolo, oho!, partizanul era în urma lor! Venea soldatul Mihai Vălimăreanu cu câinele său, Afumatu, pe urma pe care mi-o luase de la bordei [...]. Aveam acum trei în fața mea [...]. Când a sosit acolo, câinele a adulmecat aerul. Au stat de vorbă. «Pe unde a luat-o?», întreabă Vălimăreanu. Cei doi i-au spus:

– Pe aici n-a trecut. [...]

– Afumatu, urma!

Și Afumatu a sărit peste potecă și, adulmecând, a venit la mine [...]. Se uita la mine și lătra, se uita la stăpân și lătra. Eu stam cu șezutul pe pământ, cu automatul pregătit, închipuindu-mi că Vălimăreanu se va eschiva [...] când să ducă arma la ochi, eu, cu o zecime, cu o miime de secundă înaintea lui, am fost cu automatul la ochi și am tras. [...] [Vasile Motrescu] nimeni nu s-a predat: a fost încercuit și, din această cauză, pentru a ieși, a împușcat doi securiști, pe soldații Ion Popescu și Gheorghe Dumitrache din U.M. 0247.”

³⁴ Referitor la această luptă de la Bâta Corbului, George Motrescu afirmă că este nedreaptă punerea pe seama fratelui său, Vasile, împușcarea celor doi soldați (Ion Popescu și Gheorghe Dumitrache), fapt care ar fi fost susținut și de raportul medico-legal, în care se arată că soldații au fost împușcați de o altă armă, de tip PPS, care are calibrul 7,62, pe

incident, Vasile Motrescu se desparte de Gavril Vatamaniuc, se ascunde la rude sau cunoscuți și acționează singur, până în ianuarie 1958. Ultimele lui gazde au fost Valeria și Gavril Sfichi, din Gălănești. A fost arestat la domiciliul familiei Sfichi, fiind trădat de Calancea Nicolai a Mățului, singurul dintre cei ce l-au găzduit pe Vasile Motrescu și care nu a făcut nici o zi de pușcărie, ceea ce se explică prin înțelegerea pe care a avut-o cu Securitatea.

În anul 1956, Tribunalul Regiunii a II-a Militare pronunță, în dosarul 1071/1956, sentința nr. 969, prin care îl condamnă pe Vasile Motrescu „în contumacie la moarte prin împușcare pentru crima p. p. de art. 1 lit. d din D.199/1950. Confiscă întreaga avere personală. Îl obligă să plătească statului 200 (două sute) lei cheltuieli de judecată”³⁵. Condamnarea la moarte a fost pusă în practică la 29 iulie 1958, la Penitenciarul din Botoșani.

Viața partizanului Vasile Motrescu este profund marcată de următoarele valori: este un foarte bun creștin și respectă ritualul și calendarul creștin cu sfințenie, chiar dacă se află în pădure, ține mult la valorile ritualice ale familiei și comunității locale și luptă pentru cauza națională, care este mai presus de circumstanțe politice și regimuri vremelnice, atitudine care vine dintr-o profundă asumare a istoriei naționale. Drumurile lui Vasile Motrescu, la fel ca și cele ale fraților Chiraș, pornesc și se închid simbolic, ca într-un cerc, acasă, în sat. De acolo, din pădure, partizanul știe foarte sigur ritmurile diurne ale familiei și satului, pe care le folosește în favoarea sa. Vasile cunoaște foarte bine acest univers rural și oamenii săi, când merg la lucrul câmpului, la pădure, când sunt la biserică sau petrec.

Pentru că și-a petrecut cea mai mare parte a vieții în ritmuri agro-păstorești și cunoaște foarte bine locurile, Vasile Motrescu este cu greu prins de trupele de miliție sau de securitate. Cu ajutorul jurnalului său, putem face o adevărată arheologie a spiritului, a culturii tradiționale românești, care a individualizat satul din Țara de Sus a Moldovei. Partizanul Motrescu deprinsese pe front tehnici militare de supraviețuire, de aceea el știe foarte bine să se folosească de

---

când ZB-ul aflat la Vasile Motrescu avea calibrul 7,92. Acest fapt nu a fost luat în seamă de instanță, la procesul din 1956. Pe de altă parte, susține George Motrescu, fratele său avea ZB, o pușcă cu încărcare manuală, fapt care în condițiile de timp ale unei încercuiri făcea ca eficiența de tragere a lui Vasile să fie nespus de mare, doi soldați omorâți, în timp ce adversarii erau mai mulți și aveau arme automate. Concluzia care se impune este aceea că soldații s-au împușcat între ei. În unele mărturii invocate la procesul lui Vasile Motrescu, afirmă fratele său, George Motrescu, s-a invocat și faptul că în trupurile celor doi soldați s-au găsit câte două cartușe. Fără a lua în calcul calibrul acestora, se vede clar că securistul Feler a indus această idee la martorii pe care i-a torturat, pentru a obține o condamnare cât mai mare pentru partizanul Vasile Motrescu.

³⁵ Marius Lupu, Cornel Nicoară, Gheorghe Onișoru, *op. cit.*, p. 246–250. În sentința din care cităm, constatăm, încă de la începutul ei, o serie de neglijențe în identificarea inculpatului. Datele de naștere ale lui Vasile Motrescu sunt încurcate cu cele ale lui George Motrescu, fratele învinuitului. Referitor la familia lui Vasile Motrescu, instanța încurcă de asemenea numărul copiilor, Vasile având doi copii și nu trei, cum se susține în preambulul sentinței. Această situație nu este singulară în analele justiției comuniste din România. George Motrescu ne relatează că, într-una din multele sale arestări, a fost ridicat și închis la Suceava cu buletinul de identitate al soției, pe care l-a primit înapoi la ieșirea din pușcărie.

oportunitățile pe care i le oferă vegetația și formele de relief, să se ascundă foarte bine, să se apropie mult de vânat și fără să facă prea mult zgomot, de aceea scrie în jurnalul său că a tras cu un „cartuș redus” [cărui i-a luat din praf, ca să nu facă prea mult zgomot când se trage cu el], de aceea mânuiește cu multă îndemnare armele. Dar, dincolo de toate considerațiile filozofice, politice și istorice care se pot face despre luptătorul anticomunist Vasile Motrescu, remarcabile sunt poeziile, cu ritm și vers popular, pe care le-a scris atunci când se ascundea prin pădure.

Vasile Motrescu și familia sa au avut mult de suferit de pe urma bolșevizării României. Cu toate acestea, toți membrii acestei familii și-au dus cu sfințenie povara propriului destin, devenind o familie exemplară pentru soarta românilor. Țăranii dârzi ai septentrionului românesc, în vremuri de restriște pentru Țară, au știut să aplice în practică ceea ce au învățat la școală, au știut să găsească în credință, în istorie, în literatura cultă sau în cea populară, un puternic îndemn la acțiune.

Conștient de dimensiunea morală a mesajului lui patriotic din *Jurnal*, Vasile Motrescu ne îndemnă să fim la înălțimea sacrificiului său, iar fratele său, George, ne îndeamnă să ținem în mod deosebit la verticalitatea condiției umane, fapt definitoriu pentru românii care s-au născut și au fost educați în perioada interbelică.

În paginile jurnalului lui Vasile Motrescu trăiește o lume cu ritmuri ce s-au cizelat în sute de ani de civilizație rurală. Vremelnicia alcătuirilor comuniste s-a izbit de puterea credinței strămoșești a acestor români, de forța exemplului, pe care fiii gliei înțelegeau să-l dea pentru contemporani și de solidaritatea familiei Motrescu și a sătenilor – din Vicov, Putna, Straja, Sucevița, Gălănești etc. –, care știau că lupta nu era în zadar.

JURNALUL LUI VASILE MOTRESCU

În memoria colectivă locală, semnificația acestui document a fost mult denaturată, mai ales din cauza „muncii specifice” a securiștilor, care au dorit să compromită ideea rezistenței anticomuniste și să distrugă speranța într-o revenire la o Românie necomunistă. Cazul Vasile Motrescu capătă, prin *Jurnal*, noi valențe, mai ales pentru cititorii tineri sau pentru cei pasionați de cunoașterea trecutului istoric nu prea îndepărtat, dar atât de puțin cunoscut.

Documentul pe care îl prezentăm este printre puținele de acest fel în literatura de specialitate. Unii cercetători susțin că mai există un astfel de jurnal, și anume cel al lui Mircea Dobre, din „banda” Pop – Achim, care a acționat în Munții Țibleșului³⁶.

Împreună cu domnul George Motrescu, am identificat, pe cât posibil, persoanele indicate în jurnal cu diferite inițiale, am explicat termenii din graiul local și am oferit determinări pentru diferite toponime folosite de Vasile Motrescu în *Jurnal*.

ETAPA a III-a³⁷

Luni, 26 mai 1952, noaptea, ora 24, am ajuns acasă, mi-a împlinit Dumnezeu dorința.

Marți, 27 mai 1952, am stat acasă.

Miercuri 28 mai 1952, am stat acasă.

† *Joi [29 mai 1952]*, Înălțarea Domnului, am stat la tata. Soția, cu Gh[eorghel] și Sofioara, au plecat la Rădăuți, la fotograf. Seara, am plecat de la tata, fără să știe că eu plec din nou în pădure, spre Codrul Voievodesei³⁸ I (Hardic) N. H³⁹. Toată noaptea am fost pe drum, am rătăcit prin sihlă⁴⁰, din căușul drumului, cum merge spre Hardic⁴¹.

³⁶ Theodor Bărbulescu, Liviu Țăranu, *Existența cotidiană a unui „bandit”. Cazul Vasile Motrescu*, în *Mișcarea armată de rezistență anticomunistă din România, 1944–1962*, coordonator științific Gheorghe Onișoru, Colecția *Studii* 2, apărută sub egida Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, București, Editura Kullusys, 2003, p. 285.

³⁷ *Etapa a III-a* survine, în mod cronologic, după 1952, după ce prima etapă a fost cea din anii 1944–1945 și a doua, din anii 1949–1951. Documentul pe care îl reproducem se găsește la A.C.N.S.A.S., Fond I, dosar 2448/ v. 2, care a fost confruntat cu o altă variantă, pusă la dispoziția noastră de George Motrescu, pe care o deține prin amabilitatea domnului Adrian Brișcă.

³⁸ Codrul Voievodesei cuprinde pădurea cu același nume, de la pârâul Pietrosul până la satul cu același nume, din cadrul comunei Sucevița, și care cuprinde și Pădurea Hardic. În această zonă se află cantoanele silvice Toplița, Hardic și Puciosu.

³⁹ Drumul care trece prin Pădurea Hardic ajunge la Nicolai Horodnic, cum îi spuneau localnicii lui Nicolai Calancea.

⁴⁰ *Sihlă*, pădure deasă, tânără, prin care nu se poate intra.

⁴¹ Hardegg, conte austriac care a organizat, pentru împăratul Francisc I, perimetrul de vânătoare de la Horodnic, cunoscut sub numele de Hardik Tal

Vineri, 30 mai 1952. Dimineața, prin cant[onul] Brusturi, pe linie, am văzut foarte aproape de mine un țap și o vulpe. Peste zi, mi-am continuat drumul prin 25, Poiana Pietroasei⁴², în 37⁴³. Acolo mi-am ascuns din bagaj și am plecat la adăpostul de pe Bâtea Mare⁴⁴, de unde mi-am luat dintre lucrurile lăsate acolo, în urmă cu un an. După-masă am plecat la Obcina Hacıungului, spre P[ârâul] Stânișoara⁴⁵, unde am stat la pândă, la marginea poienii, până seara X. X. C. Peste noapte, am dormit în colibița de la Arșița Hacıungului.

Sâmbătă, 31 mai 1952. De la colibița de la A. H., am plecat spre Stânișoara, unde am stat la pândă până seara X., Y., C. Mi-am luat arma și cartușe ZB [și] seara, am plecat la 37, de mi-am luat bagajul, am coborât în Pâr[âul] Voievodesei, am mers noaptea pe la coliba de la D[ealul] Calului⁴⁶, unde am dormit până la ziuă.

Duminică, 1 iunie 1952. Recunoașteri în împrejurimi, de la colibă, de sub Poiana Meselor⁴⁷, am luat o căldărușă și [o] fandelă⁴⁸. Dimineața, pe la ora 6, am împușcat un porc mistreț, cam de 80 de kg, pe Bâtea Miezului⁴⁹. Mi-am oprit cam 8 kg pentru mine, restul de carne și pielea am dat-o la 6 cetățeni din Pârteștii de Jos, Suceava, care lucrau acolo. Noaptea, am dormit la Preluca Corbului, sub copac, la foc. Acest porc este al douăzecilea împușcat de mine.

Luni, 2 iunie 1952. De dimineață, mi-am ascuns făina și carnea la Tarnița⁵⁰ Corbului. Aproape toată ziua am stat în sihla de sub Poiana Crucii⁵¹. Mi-am pus echipamentul și arma la punct. După-masă, ploaie. Stau sub copaci. Seara, m-am tras de am dormit la o baracă, la [Pârâul] Tufiș⁵².

Marti, 3 iunie 1952. De dimineață, în zori, am plecat de la Tufiș spre Măgura Vacii⁵³. Pe la ora 2,00 am ajuns pe măgură. Aici, nu-i nici o mișcare. După-masă, a început să plouă. Spre seară, am tras la o baracă, unde voi și dormi peste noapte. O dată cu seara, în timp ce stăteam în baracă, au venit 9 muncitori, unul de la Straja, Dumitru Popescu și 8 huțani⁵⁴ de la Brodina. Deși eram foarte obosit, a

⁴² Poiana Pietroasei se află la capătul parcelei 36, în apropierea Parcele Hardic, peste obcină.

⁴³ 25 și 37 sunt numerele unor parcele forestiere. Poiana Hardic, în apropierea căreia a avut un bordei Vasile Motrescu, are numărul 37, aceasta era parcela pe care o exploatase Pentilei Motrescu, în anii 1936–1937, tatăl lui Vasile și George Motrescu – cf. mărturiei lui George Motrescu [de aici înainte, G. M.].

⁴⁴ Bâtea Mare se află între parcelele 36 și 38, în Cantonul Pietroasa.

⁴⁵ Poiana Stânișorii, cu o suprafață de aproximativ 24 de ha, se află pe obcina care desparte comuna Vicovu de Jos de Putna și Poiana Alunișului.

⁴⁶ Dealul Calului se află la capătul Pârâului Vițau, înaintea Poienii Meselor.

⁴⁷ Poiana Meselor se află la capătul Pârâului Verde din Cantonul Silvic Struginoasa, aparținător Ocolului Silvic Putna.

⁴⁸ *Fandela*, -e, s.f. Regionalism folosit în Bucovina, pentru tigaie.

⁴⁹ Bâtea Miezului se află pe Pârâul Șoarecu, înspre Solca.

⁵⁰ Tarnița, poiană mai mare de un ha și care are formă de șa de cal. Tarnița Corbului se găsește în apropierea Berchezei, comuna Sucevița – G. M.

⁵¹ Poiana Crucii se hotărâncește cu Sucevița și Săcrieșul și se află spre Moldovița.

⁵² Pârâul Tufiș se află în Cantonul Struginoasa – Sud, Ocolul Silvic Putna.

⁵³ Măgura Vacii se află pe hotarul dintre Putna și Brodioara – G. M.

⁵⁴ *Huțan*, -i, termen sinonim cu *huțuli*, care locuiesc în zona septentrională a Carpaților, în România și Ucraina, în Bucovina și Maramureș. În sens larg, termenul de huțan este folosit pentru a desemna populația de la munte.

trebuit să plec din Pâr[âu] Ascunsu⁵⁵. Odată cu noaptea, am plecat de la Ascunsu spre Putna, pe Pâr[âu] Strigoii⁵⁶, la vale, spre canton. De la canton am luat-o pe Hașcă⁵⁷, la deal, până la Piscul Haștei. Nemaiputând merge, m-am lipit sub un brad și am dormit fără foc, până la ziuă.

Miercuri, 4 iunie 1952. M-am sculat de la pisc dimineața, țeapăn de frig, și am venit înspre Cracul Sec. Seara, am tras la Stege, sub poziție⁵⁸. Mi-am făcut foc sub un brad și am dormit până la ziuă. A plouat toată noaptea.

Joi, 5 iunie 1952. Dimineața, am plecat de la Stege și mi-am continuat drumul pe la mijlocul Dealului Tufiș, Poiana Meselor, Pâr[âu] Prislopului, Voievodeasa, până sub Poiana Hacıungului. Peste noapte, am dormit sub molid, la foc, în Groapa de la Năsipi⁵⁹. Peste noapte a fost foarte frig. Mă cam doare piciorul stâng.

Vineri, 6 iunie 1952. Dimineața, am plecat de la Năsipi, prin Pârlitură⁶⁰, P[âr[âu] Prislopului, pe sub Obcina Meselor, până la Prelucile⁶¹ Corbului, unde am lăsat făina și o oală cu carne. Am terminat mâncarea de acasă. Peste zi, mi-am curățat arma, mi-am luat făina și oala de carne de unde le-am avut ascunse și am venit la Ob[cina] Meselor. Peste noapte, am dormit la Ob[cina] Meselor, sub un brad, la foc.

Sâmbătă, 7 iunie 1952. De la Ob[cina] Meselor am plecat spre Bâtca Meselor, pe la muncitorii cărora le-am dat carnea și mi-au spus că sunt veniți la o baracă, lângă ei, o fată, o femeie și un flăcău, cică să dea lemne pe jlip⁶². Mai degrabă, bănuiesc că au anunțat ei și a venit miliția sub această mască, căci sunt de trei luni prin pădure.

De la ei, sunt hotărât să plec de pe apele acestea. Vreau să trec apa Berchezei, chiar astăzi și să mă duc unde mă va îndrepta Dumnezeu. Pe la orele 10, dimineața, am trecut apa Berchezei și am urcat spre Rusca, prin Păltiniș. În Păltiniș, am văzut o capră foarte aproape. Puteam să o împușc, dar ce să fac cu ea? Din Păltiniș, m-am suit în Bâtca Paltinului. Am mers la vale, spre Obcină, spre Sucevița, apoi m-am coborât la Arșița Ruscăi⁶³, unde am dormit peste noapte la foc, sub brad.

Duminică, 8 iunie 1952 (Duminica Mare; Rusalii). Dimineața, după ce mi-am făcut mâncare și am mâncat, am plecat la vale, spre Pâr[âu] Rusca. Am trecut plaiul ce merge la Ciumârna⁶⁴ și [mă] sui la deal, pe partea dreaptă a Pâr[âu] Sucevița (Rusca⁶⁵). Urcând, la deal am văzut un țap. De aici încolo, nu mai cunosc

⁵⁵ Pâr[âu] Ascunsu se află pe raza Ocolului Silvic Falcău.

⁵⁶ Pâr[âu] Strigoii se găsește în Cantonul Timotei sau Strigoii.

⁵⁷ Pâr[âu] Hașca este afluent al Pâr[âu] Putna și se situează în Ocolul Silvic Putna.

⁵⁸ Sub poziție – locul ocupat de Regimentul 3 Grăniceri, înspre sud, și de Batalionul Fix, înspre nord, la finele celui de Al Doilea Război Mondial. În acea vreme, Batalionul Fix și-a avut locația la Putna – G. M.

⁵⁹ *La Năsip*, loc aflat la capătul Pâr[âu] Voievodeasa și al Pâr[âu] Prislop.

⁶⁰ *Pârlitură*, loc care e ars, de regulă, pentru a defrișa terenul respectiv.

⁶¹ *Prelucă*, poiană sub un hectar.

⁶² Niște troci pe care se dădeau, la vale, lemne/lobde, lodve pentru foc – G. M.

⁶³ Toponim de pe raza localității Sucevița.

⁶⁴ Sat aflat în componența comunei Vatra Moldoviței, în imediata vecinătate a localității Sucevița, cele două așezări fiind despărțite de obcină.

⁶⁵ Rusca, toponim care desemnează un teritoriu aflat între Sucevița și Păltiniș, unde se află și o cabană pentru muncitorii forestieri, aparținătoare de cantonul silvic Sucevița.

pădurile. Mă duc ca lupul, tot spre M. Z. [miazăzi], cu direcția Pietrele Muierii. Peste noapte, am dormit sub un brad, la foc, foarte mulțumit sufletește că m-a scăpat Dumnezeu în grădina lui. De cum am trecut plaiul ce duce la Ciumârna, până unde scriu aceste rânduri, am trecut șase văi, traversând dealurile paralel cu Obcina Ciumârnei, Poiana Micului⁶⁶, Frumosul⁶⁷. De unde scriu aceste rânduri, mă uit în zare spre M. N. [miazănoapte] și abia se zărește Haciungul.

Luni, 9 iunie 1952. De dimineață, de cum m-am sculat, a început să plouă. Cu toate că plouă, îmi continuu drumul prin păduri necunoscute și nu prea umblate de picior de om. Numai urme de fiare sălbatice sunt destule. Aici sunt locuri de trăit!

De la o baracă mi-am luat o sită, iar de la o colibă [mi-am luat] o huscă de sare⁶⁸. Coborând văi și urcând dealuri, am ajuns, după-amiază, la Pietrele Dragoșinei [?], locuri foarte bune și neumblate, dar suspecte pentru mine. Am găsit, pe Cărarea Grafului, puse niște semne. De la Pietrele Dragoșinei am plecat, pe hotar, până într-un vârf de munte, într-o poiană cât Haciungul de mare. Din poiană, mi-am dat drumul pe Pârâul Șoarecu. Ca astăzi, nici într-o zi nu am mers atât de mult și nu știu cât voi mai merge, până diseară? Am tras sub un molid stufos, să rămân peste noapte în Pârâul Șoarecu, hotărât să dorm peste noapte acolo. Deodată, îmi vine în cap să o iau razna și plec, dar fără să știu unde mă duc. parcă mânat de ceva. Se apropie seara, să-mi caut alt loc de dormit, de unde am stat prima dată am rotit un gruiet⁶⁹ și mi-am dat drumul la vale, uitându-mă după un loc de dormit. L-am găsit sub un brad, ca de obicei, lângă un izvor de apă, am făcut izvorul, și [până să se însereze, îmi fac planul] să-mi strâng lemne, ca să nu fac zgomot. Deodată, ce-mi vine în cap, o iau razna prin pădure și mă opresc lângă un brad. Mă uit la el, văd o scorbură jos și un bețișor sprijinit de brad. Ce îmi vine în cap, bag mâna în gaură și feresc putregaiul și, spre marea mea mirare, dau de două sticle cu cartușe de ZB și o mină modificată, cu focos de grenadă [...] tușe sigure și 11 din rateuri uscate, nesigure. Am mulțumit lui Dumnezeu, căci văd cu ochii că el îmi poartă de grijă. M-am dus cu sticlele [acolo] unde mă hotărâsem să dorm. N-am mai avut răbdare să le scot [unul] câte unul. Am spart sticla și am scos 125 de cartușe clasa I. M-am culcat, peste noapte, foarte satisfăcut și mulțumit sufletește, că [până acum] nu mai aveam cartușe.

Marti, 10 iunie 1952. (Am dat peste colibă.) Zi de altă minune dumnezeiască. M-am sculat dimineața, mi-am făcut mâncare, am mâncat, am scris un bilet de mulțumită, l-am pus într-un ciob de sticlă împreună cu niște cartușe rele și m-am dus să-l pun într-un brad, unde găsisem cartușele. M-am dus prin împrejurimi și mă uitam pe la copaci și colozii⁷⁰, poate că să fie ascunsă și vreo armă. N-am găsit nimic. În timp ce mă urcam la deal, să-mi iau ranița de unde am dormit peste noapte, văd frunza cam călcată de picioare. Întâi, am crezut că [poate] să fie vreo bursucărie prin apropiere. Mă duc, pe hoțește, până la un șforac⁷¹... Când mă uit,

⁶⁶ Poiana Micului este o așezare spre care se poate ajunge, pe obcini, de la Pietrele Muierii spre Solca.

⁶⁷ Sat aflat în depresiunea Câmpulungului-Moldovenesc, între Moldovița și Vama.

⁶⁸ Cam un kilogram de sare, care în acea vreme se producea, sub formă conică, probabil la Salina Cacica.

⁶⁹ Delușor între două pâraie care se termină la confluența lor.

⁷⁰ Copaci seculari căzuți și putrezi – G. M.

⁷¹ Pârâiaș scurt, sub un kilometru.

pe pământul moale văd urme de opincă și cărare în bună regulă. Mă duc și eu pe cărare, cam 100 de metri când, deodată, văd un adăpost camuflat. Bag arma în buzunar și fac gălăgie. Nu răspunde nimeni. Mă întorc înapoi, iau ranița și mă duc drept la adăpost, spunând: „Să nu tragi, măi, frate, că și eu îs ca tine!”

Acum îmi era frică de alta, să nu fie miliție sau securitate sub această mască, să aibă bordei în pădure și să cad ca musca în lapte. Îmi iau inima în dinți și mă apropiu de adăpost. Nu era nimeni. totul însemnat cu cea mai mare grijă. După ce am verificat totul înăuntru, m-am convins că e un suflet chinuit ca și mine. Căutând prin împrejurimi, am găsit ascunse diferite lucruri, printre care și vreo 40 de cartușe ZB și două grenade. Am venit în adăpost. A început să plouă. Să vedem cum va avea loc întâlnirea, căci cetățeanul care locuiește aici este tot singur. Poate că vrea Dumnezeu să unească două suflete chinuite. Acestea sunt lucrurile petrecute până în prezent. Să vin din Vicov în fundul Pârâului Șoarecu⁷², să-mi găsesc cartușele și tovarăș de suferință? Adevărate minuni dumnezeiești se petrec cu mine. Când am scris aici, mă aflu chiar în adăpost, cam pe la amiază. Până seara, am stat în adăpost, iar peste noapte am dormit tot în adăpost.

Miercuri, 11 iunie 1952. Până după-amiază, am stat în adăpost, în așteptare. Poate că îmi vine și mie un tovarăș de suferință. După-amiază, ies să caut lemne. Peste noapte, am dormit foarte bine și până târziu.

Joi, 12 iunie 1952. Aproape toată ziua m-am ocupat cu amenajarea adăpostului. Plouă. Asupra serii, ca de obicei, caut lemne, apă etc. Mă simt foarte fericit în acest adăpost făcut de altul, mai ales când plouă. Am terminat mâncarea de tot. Acum, mănânc ce găsesc aici. Aici mă găsesc în situația ca în povestea cu vulpea și bursucul, când a ocupat vulpea vizuina bursucului. Exact așa sunt eu. Peste noapte, am dormit la adăpost.

Vineri, 13 iunie 1952. Până după-amiază m-am ocupat cu camuflajul adăpostului. Cam după-masă, pe la ora 2, în timp ce stăteam la adăpost [...] de la deal. Am ieșit afară [...] semne, dar nu s-a arătat nimic. După-masă, m-am dus să adun lemne [...] am dormit, peste noapte, sub un brad, la foc, cam la 1 km de adăpost.

Sâmbătă, 14 iunie 1952. M-am sculat de dimineață și am venit la adăpost. Nu am găsit umblat nimic, dar tot mi-e frică și stau în preajma adăpostului. Dimineață, cam pe la orele 10, am auzit, pe cealaltă coastă, altă piatră prăvălindu-se. Probabil că creștinul cu adăpostul dă târcoale în jurul adăpostului. Ne este frică unul de altul și amândoi cu același necaz. Mi-am ascuns o sticlă de 1 kg cu cartușe, vreo 95 de bucăți, și o mină rusească. Mina am pus-o [la] vreo 500 m de la colibă, în vale, pe marginea pârâului, la rădăcina unui brad scorburos, în putregai, iar cartușele le-am pus de la colibă, vreo 180 m, peste sforăcelul de la răsărit de colibă, sub celălalt brad. Seara, mai trec pe la adăpost și am dormit peste noapte [în el].

Duminică, 15 iunie 1952. De dimineață și până seara, am stat la colibă. Aproape toată ziua am citit în *Biblie*. Peste noapte, am dormit tot în colibă.

Luni, 16 iunie 1952. Cum s-a zărit de amiază, am mâncat și am plecat după vânat. Până la amiază, nu am văzut nimic. Am găsit un glod bătut de țap și stau la el. Înainte de amiază a trecut, pe de la deal de glod, o stână de oi, totuși stau mai departe de glod. Am stat până seara la glod. Nimic. Am venit la colibă,

⁷² Afluent al Pârâului Pietrele Muierilor.

mi-am făcut mâncare și m-am culcat și am dormit până a doua zi. Târziu, peste noapte, am avut niște visuri ciudate: soarele pe cer era la ora 9, și eu am trecut granița din Rusia în România, venind din Obcina, și s-a lăsat o mare negură pe pământ, din jos.

Marți, 17 iunie 1952. Toată ziua am stat în colibă, am dormit și am citit în *Biblie*. Până la amiază a plouat. Am terminat toată mâncarea ce se mai găsea pe la colibă, [în] afară de făină și ceva cartofi. Seara, am pus ultima fasole. Peste noapte, am dormit tot la colibă.

Miercuri, 18 iunie 1952. M-am sculat, încă era întuneric, și am plecat la glod, că s-a terminat alimentația. Încă era întuneric când am ajuns la glod. După ce a răsărit soarele, a apărut mult așteptatul țăpușor, pâinea mea cea de toate zilele. I-am împins un glonț, la spată, la pulpa din jos. El s-a pus jos și nu a mai vrut să mai meargă. Eu m-am dus de l-am luat la spinare, am mulțumit lui Dumnezeu și, la colibă, de acum, mai mănâncă, sufletele, carne de țap vreo două săptămâni, te veselește și laudă pe Domnul. Am pus țapul la bărbântă, la izvor. Am fript maiul [ficatul] și, de acum, repaus și somn de voie. Acest țap este al 138-lea împușcat de mine. Peste noapte, nu prea dorm. Trebuie să-mi fierb carnea și să-mi pregătesc mâncarea.

Joi, 19 iunie 1952. Toată ziua am stat la colibă. Citesc în *Biblie*, dorm, mi-am curățat arma. După-masă, a plouat. Sunt foarte mulțumit sufletește că am mâncare și nu trebuie să merg să o câștig cu prețul vieții. Noaptea, ca întotdeauna, pregătesc mâncare.

Vineri, 20 iunie 1952. Am dormit până târziu. După ce m-am sculat, mi-am făcut rugăciunile. Ca de obicei, am mâncat și m-am culcat. M-am sculat pe la amiază, am mâncat și m-am apucat să-mi reglez arma, căci bătea puțin sus. Am tras un cartuș redus, merge la cea mai mare precizie. După-masă, citesc în *Biblie*.

Duminică, 22 iunie 1952. Repaus. Citesc în *Biblie* și rugăciunile obișnuite. Odihnă și mă gândesc cum în ceilalți ani de prigoană mă puteam odihni, iar acum ... din mila Domnului.

Luni, 23 iunie 1952. A împlinit Sofioara 3 ani.

Marți, 24 iunie 1952.

Miercuri, 25 iunie 1952. M-am sculat înainte de amiază, căci a plouat peste noapte și până la amiază întruna. După ce am mâncat, mi-am cusut bazoane la pantaloni, până seara. Seara, iarăși, ca întotdeauna, apă, lemne etc.

Joi, 26 iunie 1952. Astăzi, la ora 4, seara, se împlinește un an de când m-au prins criminalii de milițieni în Poiana Hacıung. Zi fericită pentru mine. Întâlnirea cu Ion și Gh[eorghe] Chiraș.

Sâmbătă, 28 iunie 1952. Toată ziua stăm la colibiță și discutăm. Sunt foarte mulțumit.

Duminică, 29 iunie 1952 (Sf. Petru și Pavel). Idem. Dimineață a venit la bordei și cetățeanul Chiraș Gh [?]. Toată ziua stăm și discutăm diferite probleme.

Luni, 30 iunie 1952. După-masă, am plecat în recunoaștere. Am împușcat un ied. M-am întors la colibă, împreună cu Gheorghe.

Marți, 1 iulie 1952. Până la amiază am stat la colibă. Spre seară, am plecat împreună cu fratele Ion, de am făcut pândă pe Pârăul Șoarecu. Am văzut mulți oameni de la noi, care lucrează la tras butuci.

Miercuri, 2 iulie 1952. Am plecat cu un frate [Gheorghe] în recunoaștere, cu direcția Pârâul Husău, nimic. Am făcut pândă până noaptea la cabanele din gura Pârâului Husău. În drum până la Husău, am dat de o turmă de porci, am tras trei focuri de armă și n-am lovit nici unul. Am lovit un mistreț, dar nu l-am găsit. Am împușcat o capră. Am prins un viezure; după ce a înnoptat, am venit pe Rusca la vale, în sat, spre Sucevița. X., Y., I. S. din Sucevița am plecat în pădure de am făcut foc, am făcut mâncare și am dormit până ziua.

Joi, 3 iulie 1952. De unde am dormit noaptea, am plecat în Pârâul Berchezului. M-am întâlnit cu C. Pișta. Am stat 4 ore de vorbă, toate bune, dintre ai noștri nu este ridicat nimeni. Am auzit că a pus în libertate pe toată lumea de la Iași. Spre seară, am plecat la punctul de întâlnire cu fratele, am venit prin Sucevița, ne-am urmat drumul până la orele 24, prin pădure, până la zi am dormit la foc de brad.

Vineri, 4 iulie 1952. Ne continuăm drumul spre colibiță. Stăm la pândă, la drum, unde este N. Pe [la] amiază, am ajuns la colibă, am găsit toate în regulă. Am dormit până seara.

Sâmbătă, 5 iulie 1952. Până [la] amiază, stau la colibă. După-amiază, m-am tras la glodul unde împușcasem țapul. Au umblat oile, dar nimic. De la glod, am venit la colibă. Până să ajung la colibă, stând pe gânduri, am compus câteva versuri: *Zile negre, viață amară*

Zile negre, viață amară
Am trăit și astă vară.
Trăgeam nădejde de bine,
Din ce trece, mai rău vine.

Au venit zile amare,
Peste dulcea tinerețe,
Anii grei de suferință,
Au schimbat cărarea vieții.

Iarăși am căzut pe gânduri,
Sub un brad cu frunza deasă,
Torcând firul vieții mele,
Amintirilor de-acasă.

Și trăind ani cu durere,
Viață ca de om infirm,
Toate trec și se deșiră,
Ca pe ecranul unui film.

Anii dulci ai tinereții,
Câte mi-au trecut prin minte,
Le pun toate pe hârtie,
Spre aducere-aminte.

Compusă de partizan Motrescu Vasile, în ziua de 5 iulie 1952, în Pârâul Șoarecu.

Duminică, 6 iulie 1952. De dimineață, eu cu I[on] am plecat spre Pietrele Muierii. În drum spre Pietre, am fost și pe la barăcile de pe Pârâul Șoarecu, de unde am luat două butoaie, o căldare de apă și altele. Până să ajungem la Pietre, am dat peste porci. Am percutat de 3 ori în doi porci foarte mari, fără să [se] aprindă cartușele. Odată cu seara, am ajuns la Pietre, ne-am urcat pe Piatră. Peste noapte, am dormit sub un molid, în pădurea din partea Solcii. Seara, a dat stâna peste coliba de pe Pârâul Scurtu.

Luni, 7 iulie 1952. Am venit înapoi, la colibă, cu ce am luat de la barăci. Trebuie să ne evacuăm, căci au dat ciobanii cu stâna peste colibă. După-masă,

ne-am luat boarfele în spate și am plecat în Pârâul Sfredel, unde am dormit și peste noapte, sub copac. Ne-a plouat toată noaptea. Gh[eorghe] a plecat spre sat.

Marți, 8 iulie 1952. De dimineață, am plecat cu vânatul, căci nu mai aveam ce mânca. Mâncăm mămligă goală. Până la amiază, nu am vânat nimic. După-masă, venind pe Cărarea Grafului, pe partea dreaptă a Pârâului Dragoșin, am împușcat o căprioară. Sunt foarte fericit. Mulțumesc lui Dumnezeu că are grijă de mine și nu mă lasă nici o zi să sufăr de foame. Pe partea dreaptă a Pârâului Dragoșin, în fund. spre Poiana Târșâciori, se lăzuiește baracă nouă, drept în cărare. Seara, am ajuns la colibă. Am fript carne și am mâncat. Sunt foarte fericit. Peste noapte, am dormit tot sub copac, la foc.

Miercuri, 9 iulie 1952. Dimineața, ne-am ascuns bagajele și din carne și am plecat la punctul de întâlnire cu Gh[eorghe], în Pârâul Neagului. Până la Neagu, am trecut Pârâul Ursoaiei, Pădurețului și pădurea comunală Marginea. Peste noapte, am dormit la o colibă a unui cărbunar, pe Neagu (minciună – V. G., ?)

Joi, 10 iulie 1952. Dimineața, ne-am întâlnit cu Gh[eorghe] și ne-a spus că, Costan Chifan (Pișta) a spus lui Pascaru că am fost pe la el și Pascaru s-a dus și a anunțat la postul de miliție. Peste zi, stăm în pădurea comunală, la foc, și fierbem carne. Spre seară, am plecat în Pârâul Ursoaia, la o colibiță, unde am și dormit peste noapte.

Dor de libertate

Dus de dorul libertății,
De porunca strămoșească,
Am lăsat copii, soție
Și m-am dus haiduc la coastă.
Sub o tufă stau la pândă și aștept seara să vie,
Să-mi iau rucsacul și pușca și să-mi văd de haiducie.
Văd lumea cum merge-n vale, de la coasă, înspre sat,
Numai eu pornesc la coastă, sufletește deochiat.
Soarele-n păduri s-ascunde, ca un glob roșu de foc,
Numai eu pornesc la munte, suflete fără noroc.
De la marginea pădurii, iarăși mă uit înapoi
Și văd cum o fetișcană mână-n vale-un cârd de oi
Și îngână-ncet un cântec: Codrule, ce drag îmi ești!
Și mergând, cântând în vale, se văd lumini pe [la] ferești.
Iar încet, pe sat s-așterne noaptea neagră și urâtă,
Semănând cu a mea viață, tristă și posomorâtă.
Se așterne o tăcere, liniște ca de mormânt,
Numai eu mai tulbur morții, noaptea neagră, cu al meu gând.
Las rucsacul jos, în iarbă, și m-așez să stau pe dânsul
Și gândind la viața tristă, mă apucă iarăși plânsul.
Prin iarbă, pe lângă mine, grierii au început cântul,
Să mă mângâie pe mine, să las plânsul și urâtul.
Adâncit în gânduri negre, privesc noaptea cea senină
Și, cu gând de libertate, văd o zare de lumină.

Unde-mi este tinerețea, petrecută în pădure,
 Chinuită-n frig și foame, mâncând fragi, bureți și mure?
 Chinuindu-mă cu viața, am uitat că am să plec,
 Cu nădejde și credință, peste toate am să trec!
 Trece scumpa tinerețe, chinuită de nevoi
 Și pornind în noaptea neagră, oftând, mă uit înapoi,
 Vino, Sfântă Libertate, vino și în sat la noi!

Compusă de partizan Motrescu Vasile, în seara zilei de 16 august 1952, în marginea satului Remezeu.

Mai ajunge-voi vreodată
 În sat, ca să viețuiesc,
 Ori cu fiarele-n pădure
 Viața am să mi-o trăiesc
 Și tot singur să vorbesc?
 De pe marginea pădurii,
 Camuflat după un hat,
 Mă cuprinde amărăciunea,
 Când arunc ochii spre sat.
 Cât privesc cu ochii-n zare,
 Frumusețea mea de țară
 A ajuns din nou robită și trăiește viață amară.
 Ca o fată înșelată, plânge și se tânguește,
 De ibovnici e sătulă și n-are nici o nădejde.
 Căci i-au luat averea toată – pământ, vite de la plug
 Și au pus-o în locul vitei, pe dânsa, cu capu-n jug.

Vineri, 11 iulie 1952. Toată ziua am stat la colibița din Ursoaia. Peste noapte, am dormit tot acolo.

Sâmbătă, 12 iulie 1952. Până după-masă am stat la coliba din Ursoaia. Cam pe la orele 14,30 au trecut avioane străine, la mare înălțime, venind din direcția V și s-au îndreptat spre SE. După-masă, am plecat spre Pârâul Sfredel, unde aveam ascuns bagajul, unde și dormim peste noapte, sub brad, la foc.

Duminică, 13 iulie 1952. Repaus.

Marti, 15 iulie 1952. De dimineață, am plecat, eu cu Y. [Ion], în Pârâul Dragoșin, după vânat. Până la amiază, nu am văzut nimic. După-amiază, am trecut Ursoaia. Y. a plecat la pândă, în Poiana Știubeielor, iar eu stau în fundul Pârâului Ursoaia, la pândă, în niște preluți, sub obcina care se hotărâncește [cu] Pârâul Dragoșin. Seara, la pândă, nu a ieșit nimic. M-am dus împreună cu Y., de am dormit la foc, pe coasta Dragoșinului.

Miercuri, 16 iulie 1952. Numai puțin ne-am deplasat pe Cărarea Grafului [și] am împușcat un țap. Văd că, într-adevăr, mâna lui Dumnezeu este cu mine, căci de ieri dimineață nu am mâncat nimic. X. [Gheorghe] e plecat în sat de ieri. Am venit cu țapul în colibă, am fript carne pe țigle și am mâncat, foarte mulțumit sufletește. Peste noapte, am dormit tot la coliba din Pârâul Sfredel. Plouă.

Joi, 17 iulie 1952. Dimineața, ne-am sculat târziu. A venit X. din sat, cu alimente. Toată ziua a plouat. Carne de țap, povești și repaus.

Vineri, 18 iulie 1952. M-am sculat, încă era întuneric, mi-am făcut mâncare, am mâncat și am plecat singur după vânat, pe Dragoșin. În fundul Pârâului Dragoșin, mergând pe Căderea Grafului, am împușcat un țap. Am venit cu carnea, pe stânga pârâului Dragoșin, am trecut pârâul și mă sui spre colibă, ora 9.00. Înainte de amiază, am fost la coliba din Pârâul Sfredel. 143 [de] căprioare am împușcat. După-amiază, a început să plouă tare. Spre seară, X. și Y. au plecat spre sat, luând și țapul împușcat de mine. Am rămas singur la colibă. Luni dimineață se vor întoarce X. și Y. din sat.

Sâmbătă, 19 iulie 1952. M-am sculat în zori de zi, de am făcut mâncare și am stins focul, că azi se arată a fi zi frumoasă. Îmi spăl rufele și mă spăl și eu peste tot corpul. După-masă, a început să plouă și plouă încontinuu. Cu greu am strâns lemnele.

Duminică, 20 iulie 1952. † Sf. Ilie. Repaus. Mi-am scris programul pentru când voi scăpa liber.

Luni, 21 iulie 1952. Au venit din sat X. și Y. Nimic nou, decât persecuții și noi și mari impozite pe oameni. Seara, în timp ce mâncam, au trecut niște porci mistreți pe lângă colibă, [doi], am împușcat unul din[tre] ei, o scroafă de cam 60 de kg. Fiind noapte, nu l-am putut găsi. Mistrețul l-am împușcat cu un cartuș redus 1/3 pulbere.

Marti, 22 iulie 1952. Ne-am sculat de dimineață, toți trei, și am mers să căutăm mistrețul. L-am găsit la 200 m de colibă. Este al 21-lea mistreț împușcat de mine. L-am adus la colibă, l-am jupuit, am pus carnea la izvor, am făcut rugăciuni, iar restul zilei repaus. Înainte de amiază, am mers în parchetul tăiat, de am mâncat zmeură. M-am întors la colibă, unde stau în repaus.

Miercuri, 23 iulie 1952. Toată ziua am stat în colibă, împreună cu Y., în repaus.

Joi, 24 iulie 1952. Cam pe la orele 10.00, dimineața, a venit X. din sat. Iarăși ridică criminalul oamenii. Cam pe la orele 11.00 am plecat în Pârâul Ursoaia, unde am făcut tragere cu armele, eu și Gh[eorghe]. A început să plouă foarte tare, seara am ajuns la colibă, foarte uzi, totuși sunt foarte mulțumit că trăiesc liber.

Vineri, 25 iulie 1952. Toată ziua stăm la colibă. Plouă încontinuu.

Sâmbătă, 26 iulie 1952. Idem.

Duminică, 27 iulie 1952. Până la amiază, a plouat. Stau în repaus.

Luni, 28 iulie 1952. Cum s-a făcut ziuă, în timp ce îmi făceam rugăciunea, peste pârâu de colibă, a venit un om și a strigat de două ori: „Măi, bade, măi!” Fără să-i răspund și fără să ne observe coliba, a plecat la deal. După ce am mâncat, am plecat toți trei la coliba veche, unde au dat ciobanii de colibă. Am găsit semne, probabil că a fost Gavril V[atamaniuc]. După-masă, X. și Y. au plecat spre sat. Am rămas singur.

Marti, 29 iulie 1952. Până la amiază, am stat la colibă. După-amiază, am făcut un raid în împrejurimile colibeii. C. P. Seara, m-a durut grozav capul și am vărsat venin. De necaz, nici nu am mâncat.

Miercuri, 30 iulie 1952. Stau la colibă în așteptarea fraților, să vină de la sat. A venit Y. din sat, nimic nou. După-masă am auzit [ca] la 20 de focuri de armă și grenade pe Pârâul Șoarece, în sus, spre Pietrele Muierii.

Joi, 30 iulie 1952. A venit și X. din sat și a spus că, probabil, Miliția a luat brânza de la Huta, sub masca de partizani, și miercuri au plecat 50 de militari cu 10 cai pe Pârâul Șoarec[ului], la deal. Seara, s-a dus Y. de a dat foc bordeiului din Pârâul Scurtu.

Eu, partizan Motrescu Vasile, sunt executorul testamentului lui Ștefan-Vodă. Iar dacă vrăjmașul vostru vă va strămtora prin rușinoase strămtorări, atunci mai bine treceți prin paloșul lui, decât să fiți privitori împilării și ticăloșirii țării voastre. Dumnezeuul părinților voștri se va îndura de lacrimile slugilor sale și va scula dintre voi pe cineva care va pune pe urmașii voștri⁷³ [...] [indescifrabil].

Vineri, 1 august 1952. Toată ziua am stat la colibă, toți trei.

Sâmbătă, 2 august 1952. Idem.

Duminică, 3 august 1952. Repaus.

Luni, 4 august 1952. Până la amiază, am stat la colibă. După-masă, am plecat spre sat, toți trei. Seara, am ajuns în sat. Din sat, am plecat spre Pârâul Rotari. Am ajuns la Rotari, la colibiță, aproape de zi.

Marți, 5 august 1952. Până aproape de amiază, am stat la Rotari. După-amiază, cu ajutorul lui Dumnezeu, pornesc și eu spre sat [Vicovu de Jos]. Din Rotari, am venit prin poiana Petroasei Horodnicului și la porțiță stau să însereze. Când a înnoptat, am plecat spre sat. M-am tras la G. C. [George Condur era porecla lui Roșca Gheorghe – G. M.], am stat la pândă, dar nu m-am arătat. Am plecat la mătușa A[na] și s-a ascuns de mine. M-am dus la C. B. [Constantin Breabăn – G. M.] și a refuzat să-mi dea de mâncat și a spus că mă anunță la Miliție. De la C. B., am plecat acasă. Nu [I]-jam găsit decât pe Vasile [Vasile Breabăn, cumnatul său – G. M.]. Maria era plecată la Suceava, la mănăstire. Mi-am luat ceva puțin de acasă și am plecat înapoi. Mi-a spus Vasile că Maria și tata au fost trimiși iarăși în pădure, să mă caute.

Tot pe plaiurile Putnei,
Lângă al tău locaș trăiesc,
Și-mi port arma cu mândrie,
Porunca să-ți împlinesc.

Căci în vine îmi vibrează
Sânge dac, răz bunător,
Și sunt gata-n orice clipă,
Pentru țară ca să mor.

De s-ar scula Ștefan-Vodă,
De la Putna din mormânt,
Ar vedea-n scumpa Moldovă
Numai păgâni pe pământ.

Pentru țară stau pe plai,
Pentru regele Mihai,
Pentru legea lui Hristos,
Stau în codru întunecos.

Toți poeții României
Au scris versuri stând la masă,
Numai eu, lungit pe burtă
Și la fum, în pod de casă.

Prin păduri duc viață amară,
Pentru neam și pentru țară.
De trei ani port arma-n spate,
Pentru Sfânta Libertate!

⁷³ Text apocrif, pus în circulație de Alexandru Vlahuță (1858–1919), în *România pitorească* (1901), lucrare de popularizare și culturalizare, și exploatat în școală vreme îndelungată, în educația patriotică a numeroase generații de elevi. Influențat de semănătorism, scriitorul extinde în acest „memorial de călătorie” pitorescul peisajului asupra satului românesc, prezentat idilic, ca spațiu în care domnește armonia și fericirea generală.

Pentru a te numi partizan,
 Trebuie să te lipsești de toate,
 Trebuie să renunți la viață

Partizan V. Motrescu

(Și să o pui în slujba neamului și pentru cucerirea libertății poporului român.)

De acasă m-am [ilizibil] spre P[ârâul] Rotari. Am venit pe la Slatină, pe Pârâul Petroasei [?] când am fost în tarnița de la Bâțca, parc[ela] 37, încă mai era o [ilizibil] la zi, am auzit vorbind, tușind și rupând vreascuri sub Bâtcă, la o distanță de 300 m de unde aveam bordeiul ce l-am părăsit. Probabil că au format echipe să umble brambura prin pădure, poate au să mă zărească pe undeva, căci am găsit și [ilizibil] prin buruiene, când mă suiam la deal, prin 37. Când am trecut Pârâul Voievodesei, s-a făcut ziua.

Miercuri, 6 august 1952. Am mâncat pe marginea Pârâului Voievodesei și apoi am urcat la deal, spre coliba din Rotari. La ora 7, dimineața, am fost la colibă, i-am găsit pe frați încă dormind. Obosit, cum de puține ori am fost în viață, m-am culcat, căci am parcurs 40 de km, dealuri și văi. Seara, fratele X. a plecat în sat.

Joi, 7 august 1952. Toată ziua am stat la colibă, fiind încă obosit de drum, mă dor picioarele.

Vineri, 8 august 1952. Idem. Peste noapte a venit Z. din sat.

Sâmbătă, 9 august 1952. Toată ziua stând la colibă, în Rotari.

Duminică, 10 august 1952. X a plecat pe marginea satului, iar eu și Y. stăm la colibă. Stau într-un brad și mă uit în sat. După-masă, am plecat în recunoaștere, de-a lungul satului Voievodeasa. Am stat la pândă în botul dealului, lângă fabrica de cherestea Sucevița, poziție minunată de pândit în fabrică și la șoseaua ce merge la Sucevița și Voievodeasa. Seara, ne-am întors la colibă, în Rotari.

Luni, 11 august 1952. Cum ne-am sculat, am plecat după vânat. Am plecat pe partea dreaptă a Pârâului Voievodesei, la deal, pe sub Poiana Pomerati [Pometelor?], parcela 18–17. La 17 am făcut un hăitaș, în 18 am mâncat zmeură, orele 12. Stau în post și aștept hăitașul, nimic. Am fost pe unde am stat cu vitele, în Poiana Meselor, unde stăm la pândă, la poiană. Odată cu seara, am plecat în Pârâul Tufișului, am făcut vânat mult, greutate de 50 de kg în spate. Am pornit, noaptea, spre Rotari. Tot atunci, noaptea, am tras în molidiș, la Mese, unde am dormit vreo două ore, până în zori de zi.

Marți, 12 august 1952. Cum s-a zărit de ziua, am plecat, am trecut prin 17 și iar în 18, am stat aproape până seara. Odată cu seara, am plecat din 18, pe partea Berchezului, Pârâul Paltinului, în Pârâul Rotari. Am înnoptat, morți de oboseală și greutate. Am adormit în marginea cărării, până ziua.

Miercuri, 13 august 1952. La ora 7, dimineața, am ajuns la colibiță. Tot atunci a venit și X. din sat[;] restul, zi de odihnă. Seara, Y. a plecat în sat.

Joi, 14 august 1952. Până la amiază, am stat la colibă. După-masă, am plecat, cu ajutorul lui Dumnezeu, să mă întâlnesc cu S. M. M.[soția mea Maria – G. M.], la Măgură, pe vineri dimineață. Aceste rânduri le scriu în tarniță, la Bâțca Mare, în drum spre Vicov, ora 3 d[upă]- m[asă]. De la Tarnița Bâtcii, am trecut, prin P[ârâul] Pietroasei și Poiana Horodnicului, în parcela 25. M-am suit

într-un fag, sus, și privesc lumea liberă, aștept să însereze. Am dat pe la M. A. Mi-a dat ceva, puțin, de mâncat. De la M. A. am plecat la Plaiul Măgurii, unde am stat la pândă și peste noapte. Nimic. În zori de zi, a prins a curge lume la mănăstire. Am așteptat în marginea pădurii și la izvor, la plai. Nu știu ce să fie, de nu vine la întâlnire. E amiază.

Vineri, 15 august 1952. Toată ziua am stat la pândă, la Plaiul Măgurii. Toată ziua m-am uitat, cu adâncă supărare, la lumea liberă ce mergea la mănăstire. Spre seară, am venit în Poiana lui Cer și mă uit în sat. Seara, mă trag la sat. Nu m-am dus în sat, nu mă lăsă cugetul. Peste noapte, am dormit în câmp.

Sâmbătă, 16 august 1952. Dimineața a venit și S. [Simion Mutescu – G. M.] și mi-a spus că soția e arestată de două zile⁷⁴. De asta nu a venit ea la punctul de întâlnire. Peste zi, m-am întâlnit cu T. Toată ziua am stat în porumb. Am auzit că C. Coroamă s-a înecat singur la Canal. // Spre seară, a venit S. 1 [Simion Mutescu – G. M.] la mine⁷⁵. // A scăpat soția de la Securitate. A fost ținută arestată trei zile. Dimineața, a trecut un avion cu reacție, american, pe la poalele munților, venind de la sud și apoi îndreptându-se paralel cu frontiera, pe cursul apei Suceava, spre vest. Am stat cu S. 1 până a înnoptat. Odată cu apariția mea în pădure, crește și starea de spirit a populației. Fel de fel de zvonuri pe socoteala mea. Se vorbește că iară am fugit cu mulți și sunt pline pădurile de partizani. Seara, am plecat spre pădure. De la V. S. am furat un urciur. Toată noaptea mi-am dus[-o] în marginea pădurii, la locul fostului bordei, și [unde] am dormit peste noapte.

Duminică, 17 august 1952. Am compus versurile *Dor de libertate*. În zori de zi, mi-am făcut mămăligă în urciur și stau la marginea pădurii și privesc lumea cum circulă prin sat. Apoi, am pornit înapoi în câmp, la locul de întâlnire cu S. M. M. [soția mea Maria – G. M.] și cu V. 2. Seara, am ajuns în câmp, unde am dormit peste noapte. Am trecut prin P. S.

Luni, 18 august 1952. De dimineață a venit S. M. M./2 pe la mine, ne-a adus două pachete de țigări. Mi-a spus că i s-a pus în vedere, de la Securitate, familiei și, în special, soției, să mă scoată. Dacă nu mă scot, îmi ia pământul la stat și copiii, iar pe soția mea o ridică. Toată ziua am stat flămând, nu am mâncat nimic de ieri de la amiază. Nu are ce să-mi aducă de mâncat, făină nu au deloc. Cu ajutorul lui Dumnezeu, am făcut două zile de foame, am mâncat păpușoi cruzi. Odată cu seara, ne-a adus de mâncat P. [pâine – G. M.], în păpușoi. După ce am mâncat, am mai stat aproape două ore, de am așteptat S. [soția – n.n.] să vină la punctul de întâlnire. Nu a venit. Nu știu ce să fie. Am plecat pe Pârâul Bahnei, unde am dormit peste noapte într-o căpiță de fân.

Marti, 19 august 1952. Mi-am luat un braț de fân și o cupă de ovăz și m-am camuflat în pârâul Bahnei, unde am stat toată ziua. Aproape toată ziua citesc din *Biblie*. Seara, mă duc să văd dacă nu ne-a pus ceva de mâncare IT. [Toader Țugui, zis Belu – G. M.]. Cam pe la ora 4, seara, a trecut iarăși un avion cu reacție, spre vest. M-am dus la locul unde avea să-mi pună mâncare. Nimic, nimic. Nu știu ce să fie. Tot noaptea, din câmp, am venit cu traista goală.

⁷⁴ În cazul de față, numele de cod S. și S. 1 se referă la aceeași persoană, Simion Mutescu, susține George Motrescu.

⁷⁵ Inconsecvență temporală datorată, probabil, diferențelor de redactare între cele două variante ale jurnalului.

Mâncare nu am absolut nimic, decât sare. Am venit la preluță, la locul lui V.[?], am stat toată noaptea acolo, mi-a fost frig.

Miercuri, 20 august 1952. Toată ziua am stat în hușeag, la Slatină, pe locul lui C. I.[?] ce am crezut că are să vie la polog⁷⁶. Nu a venit nimeni. Nu mai pot de foame. Mă doare capul, sunt foarte slab. De sâmbătă și până azi am mâncat numai de cinci ori, și niciodată să mă satur. De ieri, nu am luat nimic în gură și poate nu găsesc nici diseară. Sunt hotărât să merg în Horodnic, spre seară, căci în altă parte nu am unde. Peste zi, iarăși au trecut avioane la mare înălțime. Seara, m-am dus la N. H. [Calancea Nicolai, zis Nicolai Horodnic – G. M.], mi-a dat de mâncat și în traistă, stabilit consemn în P. P.[?], la bradul cu doi craci. Tot el mi-a spus că sunt fugiți Costan a Mistrituțoaiei și încă unul din Voitineli. Restul de noapte, până în zori, am dormit într-o căpiță de fân, în Horodnicul de Sus, în marginea pădurii.

Joi, 21 august 1952. Când s-a făcut ziua bine, am ajuns la locul lui C. I., la Slatină. Iar stau, ca și ieri, în hușeac. A venit la polog C. I și S. M. M. 2. mi-a spus că sunt grozav de urmărit. Mi-a dat mâncare și țigări și mi-a spus și el de Constantin a Mistrituțoaiei și [de] unul Rusu, că sunt fugiți în pădure. Peste noapte, am dormit tot la Slatină, în huci, la C. I.

Vineri, 22 august 1952. A venit S. M. M./1 la polog, mi-a adus schimburi. Toată ziua am stat cu S. M. M. 1. Seara m-am dus la M. S.[?]. Mi-a spus că au refuzat ai noștri să-mi trimită mâncare. Mi-a dat M. ceva, puțin, și plec la deal, cu traista goală, foarte amărât. Peste noapte, am dormit sub o căpiță de fân, în Preluci. Peste noapte, a plouat.

Sâmbătă, 23 august 1952. M-am sculat, încă era întuneric, și am urcat la deal. În Poiana Pietroasei, am mâncat. Plouă. În Pârâul Voievodesei am stat la pândă. la baracă. Pe la ora 9, dimineața, am ajuns la Rotari.

Duminică, 24 august 1952.

Luni, 25 august 1952.

Marti, 26 august 1952.

Miercuri, 27 august 1952.

Joi, 28 august 1952.

Vineri, 29 august 1952.

Sâmbătă, 30 august 1952. [În] toate zilele [acestea] am stat la coliba din Rotari.

Peste zi, am stat la colibă, în Rotari, iar seara ne-am luat bagajul și plecăm spre coliba de la Sfredel. Am trecut prin sat, pe [din] jos de mănăstire, pe Pârâul Neagu, iar în Obcina Neagului am dormit până la zi.

Duminică, 31 august 1952. După ce s-a făcut ziuă, am pornit spre Șoarecu. Venim foarte greu. Am în spate o greutate de 40 de kg. Înainte de amiază, am ajuns la colibă, totul în regulă, nu e umblat de nimeni. Sunt foarte obosit. După-masă, repaus și somn.

Luni, 1 septembrie 1952. Până la amiază am fost [acolo] unde am avut coliba, pe Scurtu, și i-am dat foc. Am mai adus din lucruri, de acolo. După-masă, am plecat spre Poiana Pleșa. În drum spre Pleșa, cum am trecut obcina din Pârâul Șoarecu, în Hașcă, am împușcat o căprioară. Când [s-ja înserat, am

⁷⁶ Fân în brazdă.

ajuns în Pleșa. X. a plecat în sat, iar eu [împreună] cu Z. am dormit la foc, lângă izvorul din marginea Poienii Pleșa.

Marti, 2 septembrie 1952. Cum ne-am sculat, am plecat după vânat, în partea Solcii, iar Y. a rămas pe un gruiet, pe lângă Poiana Pleșa, într-o pădure, aproape de Solca. Am mâncat mere. Până aici nu am văzut nimic. Locuri foarte frumoase, dar necunoscute de mine. Regiunea Solcii seamănă cu Horodnicul. Orele 11, amiază. Până în seară, am umblat prin partea Solcii. Nu am văzut nimic. Seara, m-am tras sub un copac, în marginea Poienii Pleșa, unde am dormit și peste noapte. Toată noaptea a plouat și nu aveam nici mâncare. Nu am mâncat decât dimineața.

Miercuri, 3 septembrie 1952. În zori de zi, ne-am sculat, și am plecat spre coliba de la Sfredel. Sunt foarte flămând și obosit, aproape că nu pot să merg. Tot timpul cât am venit la colibă, ne-a plouat întruna. Pe la amiază, am ajuns la colibă, foarte obosiți. Venind spre colibă, în parchet tăiat, la baraca Sfredel, am văzut doi țapi. După ce am făcut mâncare, repaus până în seară. Pe la orele 10,30, noaptea, a venit X. din sat. Tot plouă.

Joi, 4 septembrie 1952. Toată ziua am stat la colibă, toți trei. Peste zi, am recunoscut un loc de bordei peste iarnă.

Vineri, 5 septembrie 1952. Dimineața, am dormit până târziu. După ce ne-am făcut mâncare, ne pregătim de marș lung. Înainte de amiază, am plecat eu cu Y., am trecut în Dragoșin, sub Poiana Târșâciiori, pe hotar cu Poiana Micului, am plecat până în Poiana Mărului. Din Poiana Mărului, iarăși pe hotar cu Mănăstirea Humorului, până în Poiana Prislopului, Humor. Între Poiana Mărului și [Poiana] Prislopului, am rătăcit. Am luat-o spre Humor, după ce ne-am orientat și am ieșit în plai, am plecat mai departe, pe hotar, până în Poiana Ovăzului. Între Poiana Ovăzului, tot pe hotar, până în Poiana Ursului, am trecut prin Poiana Hopileanca. Am trecut peste plaiul ce duce la Sucevița, unde am văzut doi oameni în plai. După ce am trecut plaiul, în marginea Poienii Ursului, am mâncat. După ce am mâncat, am plecat mai departe pe plai, până în Poiana Crucii, unde am dat de oameni din Putna, la făcut fân. De la ei, am luat un topor. În Poiana Crucii am ajuns seara. Am făcut, jumătate de zi, marș forțat, de sub Poiana Târșâciiori [și] până în Poiana Crucii, pe hotar cu Poiana Micului, Mănăstirea Humor, Frumosu și Ciurmârna (Vatra Moldoviței). Din Poiana Crucii ne-am coborât în vale, la coliba unde stătusem cu Cenușă. Ne-am făcut foc sub copac, apoi în colibă; a început să plouă. După ce a îngăduit ploaia, am plecat în poiană, unde am dormit până ziua, sub un stog de fân.

Sâmbătă, 6 septembrie 1952 – J. Sabotaj. În zori de zi, ne-am sculat și am plecat spre Pârâul Stegea. În sihla din dreptul Pârâului Stegea, am făcut foc și mâncare și ne odihnim, până aproape de amiază. De la amiază [și] până seara, am făcut pândă la cabanele din fundul Stegei. Seara, ne-am întors de am dormit peste noapte la Păltiniș (Rusca). Seara, am făcut vânat, cu aproape 80 de kilograme în spate, la ora 3, noaptea, de la Poiana Crucii am ajuns la Păltiniș, unde am dormit până ziua.

Duminică, 7 septembrie 1952. Toată ziua stăm în sihla de la Păltiniș – Rusca. Sunt foarte obosit. Când [s-]ja înserat, ne continuăm drumul spre Șoarecu, pe Pârâul Rusca, am traversat Sucevița, drumul de la deal de canton. Am văzut doi milițieni. Au stat în loc și s-au uitat la noi, dar noi am continuat drumul, fără ca

ei să ne someze. Pe Pârâul Dragoșin am venit până la 1, noaptea, fiind morți de oboseală și greutate. Numai ne-am suit din Pârâul Dragoșin pe coastă, și am și adormit lângă un drumușor, până la ora 6, dimineață.

Luni, 8 septembrie 1952. Pe la ora 9, am ajuns la coliba din Sfredel. Până seara, odihnă.

Marți, 9 septembrie 1952. Până la amiază, am stat la colibă. După-amiază, la ora 3,30, am plecat, pe Obcina Dragoșin, pe Șoarecu, până la Pârâul Mesteacăn. A început să plouă. Până la ora 7,30, seara, am stat la pândă, la gura Pârâului Dragoșin. De la ora 7,20, seara, am făcut marș forțat până aproape de Poiana Crucii, prin ploaie, uzi complet și înghețați de frig, și ne-am ghemuit în peștera de pe Pârâul Rusca, unde am clipocit vreo două ore. Ploaia continuă. La orele 24 fix, am ajuns la Păltiniș, ne-am luat bufetul⁷⁷ și, tot atunci, am coborât înapoi, în Pârâul Rusca și ne continuăm drumul spre Șoarecu, pe Pârâul Dragoșin. Când am ajuns la Cărarea Grafului, s-a făcut de ziuă. La ora 7, dimineața, am ajuns la colibă. De aceste raiduri, puține am făcut în viața mea. Într-o noapte să merg din gura Pârâului Dragoșin până în Poiana Crucii, prin ploaie și cu greu în spate, și să vin tot noaptea, în Pârâul Șoarecu! La ora 7, am ajuns la colibă, am dormit până seara, nu ne-a trebuit nici mâncare, atât de obosiți am fost! Spre seară, pe la ora 5. m-am sculat să caut lemne. Timpul s-a răcit deodată.

Joi, 11 septembrie 1952. Toată ziua, stăm la colibă. După-masă, X., căutând lemne, am găsit o urmă suspectă de bocanci, proaspătă, trecută la o distanță de 20 de metri de colibă, în vale. Noaptea, suntem în alarmă, am stat de veghe. Peste noapte, nimic. Am auzit cerbul boncănind.

Vineri, 12 septembrie 1952. Stăm la colibă, dar cu foarte mare atenție. Spre seară, X. a plecat în sat, după informații. Peste noapte, am dormit la colibă. Nu mai facem foc.

Sâmbătă, 13 septembrie 1952. Toată ziua, stau la colibă cu Y. Spre seară, am făcut o raită prin împrejurimile colibei. Nimic de mare importanță. Am omorât o șerpoaică, din care am scos 17 pui vii. Curios lucru. Seara, am venit la colibă.

Duminică, 14 septembrie 1952. De dimineață, ne-am sculat și am plecat la Pleșa, fără nimic, rupți de foame. Din Pleșa am venit pe Pârâul Neamțului, până în Șoarecu. Când a întunecat, am venit pe drum, până la pescăria din livada de la școală. Am luat câte o bucată de rucsac de cartofi. Tot noaptea, am venit până la Sfredel, la niște colibe vechi de cărbunari, unde am fript cartofi, am făcut câte un cir și am dormit, până la zi.

Luni, 15 septembrie 1952. Când a răsărit soarele, am ajuns la colibă. Peste zi, am dormit. Trebuia să vină X. și nu a venit. Până în seară, ne-am odihnit. Noaptea, pe la orele 10, a venit X. din sat și ne-a spus că iarăși ne urmărește miliția.

Marți, 16 septembrie 1952. Toată ziua, stăm toți în colibă. Seara, plec cu ajutorul lui Dumnezeu. Când ne-am coborât la [ilizibil] vale de casa silvică Pietrele Muierii, pe Șoarecu, pe la ora 6,20, a trecut o remorcă la deal, cu câțiva muncitori și trei milițieni, probabil că mai erau vreunul-doi în cabină. Stau la pândă, la drum, până se întunecă bine. Ora 6,25, când a întunecat, a trecut remorca la vale, cu butuci. În urma remorcii, am plecat și eu, pe la ora 7,15, pe drumul Șoarecului până la pod, la fabrică, am trecut apa Suceviței. La ora 8.20 am fost

⁷⁷ Au mâncat, au luat masa – cf. G. Motrescu

în dreptul fabricii, am stat în repaus, în luncă și, apoi, printre ogoare, am ajuns în marginea pădurii Hardicului. La 9,10 am ajuns în marginea pădurii, am ocolit Huta, pe toloacă, pe marginea pădurii Hardicului și am ieșit la deal de sat. Pe drumul Huta, am mers până la baraca unde lucrează voitinenii și horodnicenii, că am tras la baracă la orele 24 fix. Am luat o cofiță de lapte acru, am mâncat fără să mă vadă cineva, apoi am plecat la o colibă părăsită, în parchet[ul] unde corhănesc lemne, unde am dormit până la ziua. Scrisoare lui N. H.

Miercuri, 17 septembrie 1952. De la colibă, am venit în Poiana Pietroasei, am făcut mâncare. După ce am mâncat, am plecat lângă Poiana Hardicului, unde am dormit puțin, m-am sculat la ora 1,10. Am făcut iarăși mâncare, m-am suit în fag, la pândă, am stat până la ora 4. Mi-am făcut rugăciunile de seară, apoi am plecat, cu ajutorul lui Dumnezeu, spre sat. În drum spre sat, stau la pândă în dreptul locului lui Ioan, din marginea pădurii, și privesc cu întristare cum circulă lumea liberă pe drum. Odată cu seara, am plecat prin Criveța, până la Dealul Babei. Am stat puțin, apoi am plecat, cu ajutorul lui Dumnezeu, la M.⁷⁸. M-am întâlnit⁷⁹ cu F. 3. mă simt foarte fericit. Toate sunt în regulă, am mai avut fericirea să mai văd satul și casa, am stat în șuriță vreo trei ore, am mâncat bine, mi-am umplut rucsacul de bunătați, apoi am plecat, fără să mă vadă cineva. Am venit până la locul lui Ioan, la Slatină, unde am dormit până ziua, într-o căpiță de fân.

Joi, 18 septembrie 1952. În zori, am plecat de la locul lui Ion⁸⁰, în 23, peste apă, în desimea unde stau toată ziua și aștept să vină seara, să plec iarăși în sat, să-mi aduc de ale mâncării și am plecat la locul lui Ion, unde am pus mâncarea în stogol cu fân. Tot noaptea, am luat celălalt bagaj din 23 și, cu rucsacul și o traistă plină, am plecat, cu ajutorul lui Dumnezeu, spre Hardic. De la portiță și până în drumul ce duce la Huta, am venit mai mult cu lumină, căci e foarte întuneric și plouă. Am trecut prin Poiana Horodnicului, pe drum, în vale, spre Hardic. Am venit toată noaptea cu greu în spate, cu aproape 40 de kilograme. Mi s-a făcut ziua în marginea Tolocii Huta. Venind, am dat peste porci, foarte aproape de P. H.⁸¹.

Vineri, 19 septembrie 1952. Toată ziua am stat prin Hardic, în marginea Hutei. A plouat toată ziua. Seara, m-am tras în marginea tolocii, spre Horodnic de Sus, și îmi marchez terenul pe unde să mă duc la ora șase. Când a întunecat, am traversat șoseaua, pe la vale de fabrică și, prin luncă, alături cu drumul, până la Gura Haștii și de acolo, pe drum, până la vale de casa silvică P. M. Șoarecu.

Sâmbătă, 20 septembrie 1952. În zori, am plecat de la colibă și, când a răsărit soarele, am ajuns la colibă. [1-]am găsit pe frați dormind. Mi-au spus că umblă miliția și se arată pe la oameni, în numele meu, și au luat și trei cași de la stână, din Pârâul Boului și au bătut ciobanii. Restul zilei, bună; seara, odihnă și repaus.

Duminică, 21 septembrie 1952. Toată ziua am stat toți la colibă.

Luni, 22 septembrie 1952. De dimineață, am plecat cu Y. spre Hașcă. La punctul B.⁸², am fost văzuți de un băiat din Horodnic. Toată ziua am stat la pândă, la drumul Hașcăi, nimic. Seara, ne-am tras la baraca B., de am luat cinci pâini, de

⁷⁸ M. este mama, în opinia lui George Motrescu.

⁷⁹ F. 3 este Ioan Motrescu, al treilea frate [G. M.].

⁸⁰ Ion Calancea, nașul de cununie al lui George Motrescu.

⁸¹ P. H. este posibila prescurtare de la Pădurea Horodnicului [G. M.].

⁸² Baraca de la Pleșa – G. M.

la muncitorii de la B., fără ca ei să știe, că toată ziua am stat flămânzi. Noaptea, ne-am urcat în sihla de deasupra barăcii, unde am dormit peste noapte, sub foc, la cerul liber. Peste noapte, am visat o grădină cu un fel de poame coapte și eu mă duceam să le strâng și biserica de la noi din sat era prefăcută, nu era așa de înaltă și în ușa bisericii era o icoană cu Domnul nostru Iisus Hristos și o stea roșie mare și parcă Domnul Iisus călca steaua în picioare.

Marti, 23 septembrie 1952. De dimineață, a început să plouă. Ne-am sculat de unde am dormit și am plecat sub un brad stufos, unde am făcut foc și am stat de ploaie. Mai târziu, am plecat la drum, să vedem dacă nu trece G. la lucru. Am stat până ce a înnoptat, nimic. Noaptea, am plecat peste deal, în Șoarecu. Pe întuneric, ne-am dus buzna, pe o hrăpăioară⁸³, printre niște stânci, în Pârâul Șoarecu, de la vale de cabană, am înconjurat baraca lui Negru și, pe pârâu la deal ..., am ajuns la colibă. Peste noapte, am visat că a murit Sofioara.

Miercuri, 24 septembrie 1952. Toată ziua stăm la colibă. După-masă, Y. pleacă spre sat. Sunt foarte trist, în urma visului ce l-am visat.

Joi, 25 septembrie 1952. De dimineață, am făcut mâncare și am plecat, împreună cu X., după vânat. De la colibă, am mers spre M. Z. [miazăzi], pe partea stângă a Pârâului Șoarecu, până sub țarina Poienii Micului și, de acolo, pe hotar, până la Pietrele Muierii. Pe piatra din partea Solcii am stat vreo două ore, mi-am scris numele pe vârful pietrii, de la Piatra Solcii, ne-am dat drumul în Cărarea Grafului și am mers pe Cărarea Grafului până aproape de toloaca din Solca. Din cărare, ne-am suit în obcină și am luat direcția Vârful Pietrosu, Hotoc, Solca, cu Hașca, de la Vârful Pietrosu spre M. Z. [miazăzi]. În partea Solcii, am dormit peste noapte, la foc, într-un molidiș.

Vineri, 26 septembrie 1952. În zori de zi, ne-am sculat și am plecat spre Hașcă, punctul B. F. Am trecut printre muncitorii din Hașcă. Când m-am tras la pândă, la baraca B., ne-au simțit cetățenii de la noi și au făcut gălăgie, probabil pentru pâini. Din Hașcă, am trecut dealul în Șoarecu și vin spre coliba din Sfredel. Tot timpul, cât am venit prin pădure, nu am văzut nimic. Orele 10,30, spre amiază, am ajuns la colibă. Până în seară, ne-am odihnit. Aproape de zi, a venit Y. de la sat. Nimic nou. Mașinile Securității și [ale] Miliției circulă noaptea prin Sucevița.

Sâmbătă, 27 septembrie 1952. Încă nu era făcută ziua, când ne-a sosit un porc mistreț. A venit până în ușa colibeii și, văzând focul, s-a întors înapoi. Nu am putut trage. Era încă întuneric. Toată ziua stăm la colibă; seara, plecăm toți trei să aducem câte o traistă de cartofi, de la Fodor, [de la] casa silvică Pietrele Muierii. Au săpat frații cartofii, iar eu am stat de pândă. Am luat cam 100 de kg de cartofi și trei căpățâni de varză. Cam pe la orele 24, am ajuns la colibă. Cum am ajuns, a început să plouă și să bată vânt puternic.

Duminică, 28 septembrie 1952. Ziua, ne facem mâncare. Ne-am sculat cam târziu. Am făcut mâncare și am plecat spre Pleșa. Am trecut pe lângă cabanele din Șoarecu, pe la baraca B. din Hașcă și ne-am urcat la Vârful Pleșu. Am așteptat pe [hat] și M. Vasile⁸⁴, până aproape seara, nu a venit. Y. a plecat înapoi, spre

⁸³ *Hrăpăioară*, s.f., diminutiv, sinonim cu hogaș, fâgaș, urmă adâncă și îngustă săpată de șuvoaiele apelor.

⁸⁴ M. Vasile este fratele tatălui lui Vasile Motrescu și nașul lui – G. M.

Șoarecu, iar eu, cu ajutorul lui Dumnezeu, plec spre Vicov. Pe la Vârful Pleșu, am luat-o pe hotarul Clitului cu Floaca și am ieșit la toloaca Marginii, la casa silvică din Floaca, am luat-o pe marginea pădurii spre Șoarecu și, în dreptul primelor case din Marginea, din marginea pădurii, stau să însereze și să trec Codrul Voievodesei (Hardic). Când a înserat, am trecut peste apa Suceviței, pe la capătul comunei Marginea. Pe un drumușor, prin luncă, m-am întâlnit cu un cetățean necunoscut, cu căruța. Am trecut peste Țarina Hutei, prin Pădurea Hardicului. Nu pot merge, căci bate un vânt foarte puternic și cad copaci. Am ieșit în Toloaca Hutei și am mers până ce intră drumul în pădure. Am trecut pe la casa silvică de la capătul Hardicului, pe dinaintea administrației și am ieșit în drumul ce duce spre casa silvică din Brusturi. Din Brusturi am mers pe marginea cantonului Slatina, peste Crivăț și peste Toloaca Vicovului, prin Humărie și la orele 11, noaptea, am ajuns la N. V.⁸⁵. Am stat în casă până ziua. Nu prea sunt bucuroși de asemenea oaspeți, dar am rămas mai mult cu sila, căci sunt zdrobit de oboseală și mă dor picioarele.

Luni, 29 septembrie 1952. Toată ziua, stau în podul șurii, în paie. Dimineață, s-a dus I.⁸⁶ de a dus biletul lui G., seara a venit I. la mine, de mi-a adus fereastră și gamela și mi-a spus că au venit sâmbătă seara lt. Mareș și cpt. Popescu, de la Direcția Generală a Securității Statului, la soție și la tata, să-i dascălească să ies iarăși. că ei aveau să-mi dea drumul acasă. De ce am fugit iarăși? Tot seara a venit M., de mi-a adus ceva mâncare. Am primit vreo 7 kg de făină, și de la N., tot seara, m-am dus și la T.⁸⁷. El mi-a dat cam 25 de kg de făină și alte alimente. De la T. am plecat la ora unu noaptea, cu o greutate de aproape 50 de kilograme în spate. Am plecat peste toloacă, peste Crivăț, pe marginea Crivețelor, către Voitinul, am ieșit în Brusturi, din Brusturi am mers pe drum până la stogul lui I., unde am mai lăsat din bagaj în stog, căci nu mai pot rezista cu așa greutate.

Marti, 30 septembrie 1952. Când s-a făcut de ziua, am plecat de la Slatina, în Hardic, sub Poiana Horodnicului Mic, unde aștept să însereze, să-mi continuu drumul spre Șoarecu – Sucevița. Venind spre Toloaca Hutei, pe drum, am văzut doi căpriori. Când a înnoptat, am trecut pe la vale de fabrică, în luncă și, cu popasuri, am ajuns la orele 10, la casa silvică Pietrele Muierii. La ora 0,30 am ajuns cu greu la coliba din Șoarecu.

Miercuri, 1 octombrie 1952. Până la amiază, am stat la colibă. După-amiază, am plecat toți trei să aducem câte un rucsac de barabule. Merg și foarte greu, sunt foarte obosit, dar iarna nu ne așteaptă. Trebuie să căutăm mâncare. Am plecat, pe cărarea Dragoșinului, până la obârșia Pârâului Ursoaia. La obârșia Pârâului Mesteacăn, mergând pe un drumușor, m-a somat cineva, din sihlă, dar nu am stat, mi-am continuat drumul mai departe. Când a înserat, am luat barabulele de la gura Pârâului Mesteacăn și am venit, pe Pârâul Mesteacăn, până la obârșia Pârâului Ursoaia. Tot pe Dragoșin, pe cărare, ne-am întors la colibă. Am ajuns la orele 10,30, noaptea. Am făcut mâncare și ne-am culcat.

Joi, 2 octombrie 1952. Peste zi, am stat la colibă, iar seara am plecat, cu ajutorul lui Dumnezeu, spre Vicov, cu Y. Când a înnoptat, am pornit de la casa

⁸⁵ *Ibidem.*

⁸⁶ I. este Ion Calancea a lui Sidor – G. M.

⁸⁷ T. este Trifon Motrescu, unchiul lui Vasile Motrescu – G. M.

silvică P[jietrele] Muierii, pe drumul Șoarecului. Au trecut trei remorci la deal, dintre care una cu farurile stinse. După ce am trecut drumul și apa Suceviței, tot pe la deal de pod, de pe un ogor din Hută am luat un buzunar de rucsac de barabule. Pe drumul Hardicului, am dat peste doi cetățeni din Marginea, care furau lemne de ale oamenilor. Le-am luat ștreangurile și urcicu de la căruță, le-am făcut mizerie, fără să ne arătăm [și] am plecat mai departe, ora 1, noaptea [...]. Dinaintea administrației din Hardic am auzit porci, pe pârâu. De la administrație, ne-am continuat drumul ce iese la Slatină. La ora 2,30 am ajuns la stogul lui Ion. Ne-am luat mâncarea ce am lăsat-o în stog și, după ce ne-am odihnit puțin, ne-am [dus] spre Poiana Horodnicului. Am ajuns la poiană la ora 4, dimineața, ne-am culcat amândoi în marginea poienii, sub un brad, fără foc. Au dat cerbul și două ciute peste noi, au ieșit în poiană, am tras un foc de armă în cerb, dar, fiind încă întuneric, nu l-am lovit.

Vineri, 3 octombrie 1952. După ce am tras în cerb, am stat de s-a făcut ziua, ne-am luat bagajul și am plecat spre Poiana Pietroasei, unde am dormit vreo două ore. Am făcut foc, spre apus de poiană, în pădure, am fript barabule, am mâncat și după-masă am plecat la coliba de pe Bâtcă. De la colibă, am mers de am luat plita și ce am ascuns în ziua când am fugit din Loză. Ne-am dat drumul în fața Bâtcii, pe cărarea pe care am venit până sub Poiana Pietroasei, unde mi-am lăsat bagajul. Ne-am luat bagajul și am venit prin pădure până la Toloaca Hutei, unde ne-am despărțit de Y. El a plecat în sat, iar eu mi-am continuat drumul mai departe, cu o greutate de 30 de kg și obosit peste măsură. Am pornit, la orele 7,45, de pe Toloaca Hutei și la ora 10,15 am fost la Pârâul Șoarecu. La orele 24 fix, am fost la colibă. Aceste drumuri pe care le-am făcut în această săptămână, de duminică încoace, mi-au scurtat un an din viață. În special ultimul drum pe care l-am făcut, mi-am adunat toate forțele ca să pot ajunge la colibă.

Sâmbătă, 4 octombrie 1952. Toată ziua. stau la colibă. Tot mă simt obosit. Am dormit și peste zi.

Duminică, 5 octombrie 1952. Idem. X. a plecat la sat, iar eu am rămas la colibă. Seara, pe la orele 5,25, am auzit un foc de armă de la deal de colibă, foarte aproape. Peste noapte, am dormit singur.

Luni, 6 octombrie 1952. A împlinit Georgică 5 ani. M-am sculat la ora 4, dimineața. Am făcut mâncare și am plecat după vânat, în Dragoșin. Am împușcat un țap în partea Dragoșinului. Către Pârâul Sucevița, s-au găsit urme proaspete de bocanci pe Cărarea Grafului. La ora 4, seara, am ajuns la colibă. Peste noapte, a venit Y. din sat.

Marti, 7 octombrie 1952. Ne-am apucat de săpat groapa pentru bordeiul de iarnă, numai eu cu Y., iar X. e bolnav. Când ne-am apucat de săpat, am săpat toată ziua, până seara.

Miercuri, 8 octombrie 1952. Toată ziua săpăm la bordei

Joi, 9 octombrie 1952. Idem. Toată noaptea a plouat.

// *Vineri, 10 octombrie 1952.* Ne-a ajutat și X. la săpat. Am terminat de săpat.

Sâmbătă, 11 octombrie 1952. Am împlinit 32 de ani. Toată ziua, am căutat lemne pentru bordei. Seara, a plecat Y. la sat. Peste noapte, am visat că în colțul livezii, la tata, era un tricolar în văzduh. Dinspre miazăzi, veneau plutind steaguri

tricolore, cu cruci roșii pe ele și o mulțime de păsări albe strălucitoare mergeau spre mieznoapte, de numai alb era cerul.

Duminică, 12 octombrie 1952. Ne-am sculat târziu, am făcut mâncare și X. a plecat spre sat, iar eu am rămas singur la colibă. Restul zilei, până seara, am stat la colibă.

Când m-am dus haiduc la coastă,
Am lăsat plângând nevestă
Și doi copii la fereastră.
Am lăsat plugul arând

Și pe maica blestemând
Pe cei ce-au adusurgia
Peste noi în România.

Luni, 13 octombrie 1952. De dimineață până seara am căutat lemne pentru bordei și le-am cărat în spate [...]. Peste noapte, am dormit.

Marți, 14 octombrie 1952. Dimineața a venit Y. din sat.

Miercuri, 15 octombrie 1952. Până la amiază, am cărat lemnele pentru bordei, iar după- amiază, împreună am început să căpușim groapa cu bărne.

Joi, 16 octombrie 1952. Tot cu Y. am lucrat toată ziua la bordei. Ne-a ajutat și X. // ⁸⁸.

Vineri, 17 octombrie 1952. Toată ziua, lucrăm la bordei, până am adus o sarcină de scânduri de la bordeiul căruia i-am dat foc. Am venit foarte greu, sunt foarte amărât și disperat că nu voi mai termina de cărat în spate. Odată cu seara, s-au tras vreo 20 de focuri de armă în direcția Poienii Târșâciori. S-a tras cu cartușe dum-dum. La ora 9, seara, s-a tras un foc de armă la casa silvică de pe Șoarecu. Peste noapte, am dormit foarte puțin, căci am căzut iarăși pe gânduri.

Sâmbătă, 18 octombrie 1952. De dimineață, am plecat cu Y. după vânat, la Dragoșin și Ursoaia. Până la ora 3 după-masă, nimic. Din Ursoaia ne-am despărțit, iar Y. a plecat spre sat, iar eu către Dragoșin, spre colibă. Seara, am ajuns la Podul Ursului.

Duminică, 19 octombrie 1952. Până la amiază, am stat la colibă, iar după- amiază am plecat, împreună cu X., spre sat [Sucevița]. După mănăstire, seara, ne-am întâlnit și cu Y. și ne-am continuat drumul. Spre seară, cu [o] greutate de aproape 40 de kg în spate, am ieșit la Poiana Bursucilor, Neagu, Ursoaia, Pârâul Pădurețului, Stâncile Sfredelului și, la ora 2, noaptea, am ajuns la colibă.

Luni, 20 octombrie 1952. Ne-am sculat cam târziu, după care am făcut mâncare și ne-am apucat iarăși de lucru la bordei, unde am lucrat până seara.

Marți, 21 octombrie 1952. Toată ziua, lucrăm la bordei.

Miercuri, 22 octombrie 1952. Toată ziua, lucrăm la bordei.

Joi, 23 octombrie 1952. Idem.

Vineri, 24 octombrie 1952. Cu ajutorul lui Dumnezeu, am terminat de făcut bordeiul, sobă și tot ce e mai principal, mai rămâne de camuflat și ceva puțin în interior. Seara, după ce am mâncat, am plecat cu Y. spre sat, eu spre Vicov, iar el spre Sucevița [după alimente pentru iarnă]. Am venit, paralel cu drumul Șoarecului, până la fabrică, iar de la fabrică am trecut drumul și am mers, pe marginea satului Huta, spre toloacă, până sus, la observator. Mi-e frică să merg

⁸⁸ Fragmentul cuprins între // // a fost găsit în ASRI, Fond P, dosar nr. 4312, vol. 6, f. 2 634.

pe drumul Hardicului, să nu fie pază. De la observator am mers vreo 500 de metri pe Obcina Hardicului cu Voievodeasa, și am făcut puțin foc în pădurea întregă și, de la ora 12, noaptea, de cum am ajuns, am dormit până în zori de zi, la ora 6, dimineața. Mai bine zis, mai rău m-am trudit decât am dormit. Sunt foarte obosit și mă simt slab, mă dor și picioarele.

Sâmbătă, 25 octombrie 1952. După ce m-am sculat, la ora 6, dimineața, am plecat de la Vârful Hardicului și am venit paralel cu hotarul, mai pe cărare, iar pe de-a-ntregul până la poienele Horodnicului. În timp ce îmi făceam rugăciunile, la izvor, la Poiana Horodnicului, [un necunoscut, după pălărie din Voitinel], și-a luat o sticlă cu apă. Am venit jos, lângă izvor și, după câteva minute, străinul și-a luat traista și a plecat prin poiană. Nu știu dacă m-a zărit sau nu, că am fost după un fag, lângă izvor. După ce am mâncat, am cercetat împrejurimile poienilor Horodnicului. E totul în regulă, numai să fiu sănătos și să mă ferească Dumnezeu de vrăjmași. Două rânduri le-am scris în par[cela]... și în par[acela] 25, până să mi se limpezească ... [ilizibil] izvor cu apă, la 12, ziua, după ce am mâncat [...] și am plecat câțiva metri de acolo, aud hăituind oile unde [...] aproape [...] doi cetățeni [...] miraculoasă, era N. H., împreună cu un străin, la vânat, și să mă ierte Dumnezeu [...] au stat vreo două ore de vorbă, pe urmă au plecat [...] mi-au promis să organizeze o sălcuță [probabil, o zăgâlță⁸⁹] de făină, însă ne-am despărțit și ei au plecat spre casă, iar eu am stat puțin [...], cât mi-am făcut rugăciunile, [...] și am plecat numai când a înserat. Am fost la G. F. 2 și a venit și I. S.⁹⁰. I-am trimis să-mi [...] a mers cu A. B. și nu a vrut să mă primească. A mers I.3 la I. S. și a acceptat să mă primească. Tot atunci am plecat de la S. la I. S. Toată noaptea, am stat de vorbă cu F. I.⁹¹ și mi-a spus că iarăși a fost chemată soția la Securitate și i-au pus în vedere să mă scoată. S-au purtat foarte căinos cu ea. Au înjurat-o și persecutat-o foarte aspru și au avertizat-o că dacă nu mă scoate din pădure pe [...] prin [...] văsiei, tata și mama. Tata, de supărare, e tare bolnav. A adus medicul. Și soția este bolnavă. A fost la spital. Iarăși chinuri și suferințe, persecuții și dări grele.

Duminică, 26 octombrie 1952. Toată ziua, stau în podul șurii la I. S. A venit I. S. pe la mine, am stat de vorbă cu el. Seara a venit și I. 3 pe la mine și am stat iarăși mult de vorbă și mi-a adus de mâncare. Seara, am plecat spre Hardic, cu greutate mare în spate. La orele 12, noaptea, la St. I. [...] am dormit puțin mai prost, frig. Încă era întuneric când am plecat, a început și ploaia, mi s-a făcut greu pe linie, sub Poiana cea Lungă.

Luni, 27 octombrie 1952. Mi-am continuat drumul, de acum cu drumul din Hardic, de la Poiana Horodnicului, am traversat drumul ce mergea la Huta, m-am afundat în pădure spre Toloaca Hutei, de la vale de drum. Am făcut foc și stau în așteptare, să vină seara, să trec la Șoarecu [...] la foc și mă uitam la teren [...] sub seară, mi-am continuat drumul peste Toloaca Hutei, am trecut sub pădure, de la vale de fabrică, prin luncă și paralel cu drumul Șoarecului, până la Pescărie. La orele 10, seara, am ajuns la colibă, pe frați i-am găsit la colibă, totul bine.

Marți, 28 octombrie 1952. Toată ziua am stat la bordei, în repaus.

⁸⁹ *Sălcuță*, -e, s.f., sinonim pentru zagâlnă, săculeț, săcușor.

⁹⁰ I. S. este Ion a lui Sidor, nașul lui Vasile Motrescu, cf. G. M.

⁹¹ F. I. este fratele lui Vasile, Ion Motrescu, cf. G. M.

Miercuri, 29 octombrie 1952. Până la amiază, am stat la bordei. I. a plecat ieri spre sat, iar eu cu G. ne pregătim pentru marș, spre H[orodnic]. După-masă, am și plecat spre H[orodnic]. Am trecut drumul Șoarecului pe partea stângă și am trecut, paralel cu drumul, până din jos de fabrică. Am trecut pe sub pod, pe la ora 6,30, seara, am plecat în jos, paralel cu Marginea, pe țarină, până la observatorul de pe Țarina Marginii, colțul pădurii Codrul Voievodesei și, de la colțul pădurii, ne-am continuat drumul spre H[orodnic] de J[os], tot pe marginea pădurii Hardic. Am trecut prin Teicioară, am trecut drumul Hardicului și, peste ogoare, până ce am trecut șoseaua. De la șosea, peste toloacă, până la orele 10, seara, am fost la N. H. Ne-a găzduit și era [...]. În schimb, au venit X. și Y. Ne-au făcut [...] ne-au dat făină neagră, cam 40 de kg de făină de porumb și de grâu, 2 kg [de] gaz și mâncare. Totul se prezintă bine. Prin faptul că sunt fugit în pădure, crește moralul și starea de spirit a locuitorilor din H[orodnic] și împrejurimi. Discuții, până la ora 1,30, noaptea, când am plecat foarte mulțumiți de cele petrecute. La ora 3,30, am fost la administrație, sub Hardic, unde am dormit, sub un stog de fân, până la zi.

Joi, 30 octombrie 1952. Toată ziua, am târlit-o prin Hardic, la foc. Seara, ne-am continuat drumul, ca de obicei, pe Șoarecu, până la pescărie. La orele 24, am ajuns la colibă.

Vineri, 31 octombrie 1952. Toată ziua stăm la bordei.

Sâmbătă, 1 noiembrie 1952. Idem.

Duminică, 2 noiembrie 1952. Tot ca de obicei. A venit Y. de acasă. Nimic nou afară, decât [că] Miliția și Securitatea fac razii serioase. Peste noapte, a căzut zăpadă.

Luni, 3 noiembrie 1952. M-am sculat de dimineată și, până s-a făcut ziuă, am plecat în Dragoșin.[...] seara am venit înapoi, la colibă, fără nimic. Văd că vine iarna, iarăși cad pe gânduri și iarna nopțile-s mari, frământări, planuri și gânduri negre ne mânăncă.

Marti, 4 noiembrie 1952. Toată ziua, am târlit-o pe lângă bordei. Zăpada se topește. Noptile trec foarte greu, mai mult cu gânduri decât cu somn.

Miercuri, 5 noiembrie 1952. Am tot același program; seara, Y. a plecat spre sat.

Joi, 6 noiembrie 1952. Peste zi, fiind vânt mare, am mai amenajat bordeiul, astupând toate găurile și pregătindu-ne de iarnă. Seara, plec în fața fabricii de cherestea, pentru întâmpinarea fratelui, să-i mai ajut să aducă ceva alimente, ora 4,20. Până la 12, noaptea, am ajuns la bordei. Venind pe Șoarecu, de la deal de Bida, în două locuri am văzut porci mistreți rămând pe țarină, foarte aproape de noi. N-am tras, că ne încurcam direcția.

Vineri, 7 noiembrie 1952. Toată ziua stăm la bordei.

Sâmbătă, 8 noiembrie 1952. Până la amiază, am stat toți la bordei, ne pregătim de drum, eu cu G. mergem la H. N., iar I. pleacă în Sucevița. La ora 3, de ziuă, am plecat de la bordei. Când a înserat, am plecat din Gura Hașcăi. La ora 5,30, seara, am venit tot pe Șoarecu. E foarte întuneric. Am trecut peste Toloaca Hutei, prin Hardic. Ne-am rătăcit, am tras un foc de armă. La ieșirea drumului din Hardic, ne-am întâlnit iarăși. La orele 10,40, noaptea, am ajuns la N. H., foarte obosiți. Ne-a primit cu răceală și nu ne-a dat decât câteva kilograme de făină de orz și ceva fasole. Am dat bocancii buni, din picioare, pentru mâncare.

I-am dat ca în apă. Nu știu de ce boală zace, că nu ne-a dat aproape nimic. Am făcut un drum așa de lung și greu, doi înși, pentru câteva kilograme de orz. Amară viață mai trăim, că nici cu plată nu-ți dă. Nu știu cum nu i-a fost rușine, că s-a culcat cu noi în casă. Să nu-și fi luat angajamentul că ne dă făină. Mare „patriot”! Nu-i pasă nimănui de traiul și de viața noastră. Dar bun e Dumnezeu și de foame nu vom muri. După ce am ieșit de la N. H., eu am plecat spre Vicov. Cum să mă duc la bordei cu traista goală? La ora 1, noaptea, m-am pornit din Hor[odnic] și, la ora 3, dimineața, am fost la F. M-am băgat la el cu prețul vieții. Mi-a făcut imediat mâncare și mi-a dat 27 de kg făină, de la niște cetățeni. Nici nu a avut-o de-a lui. Mi-a dat și mâncare de drum. Tot este mai aproape cămașa decât haina. La ora 4, dimineața, am plecat de la F. și la ora 6, dimineața, am fost în Hardic, dar atât sunt de obosit și fărâmat, încât mă împiedic și cad jos, nu mai pot rezista să merg mai departe, cele mai amare zile din viața mea le trăiesc eu astăzi. Numai am intrat puțin în pădure și am făcut puțin foc, însă, fiind vânt mare, l-am stins. M-am tras încet, până la toloaca Hutei. Bate vânt puternic.

Duminică, 9 noiembrie 1952. Sună sirena la fabrică, în Sucevița, e fumăraie mare pe Hardic. Mi-am adunat puterile și o iau cu rucsacul de făină la deal, spre toloaca Hutei, să văd unde arde. Mi-e frică să nu fi aprins Pădurea Hardicului, sau toloaca și să-mi încurc direcția. M-am suit în vârful tolocii, se vede în fund, peste Huta, în Sucevița. Vin mașini multe pe șosea, de la Rădăuți. Restul, până în seară, stau și îmi plâng păcatele și zilele amare. De la deal de drum, spre marginea Tolocii Hutei, într-o desime, e foarte frig, prinde să ningă. Foc îmi este frică să fac. Stau în așteptare, să vină noaptea, să plec la bordei. E ora 3, dimineața. La ora 5,30, seara, am plecat din marginea Pădurii Hardicului spre bordei, pe Șoarecu, pe fânețe, paralel cu drumul. La ora 8, am fost la Șoarecu, la casa silvică Pietrele Muierii. La ora 9,30, seara, am ajuns la bordei, zdrobit de oboseală. Nu am găsit pe nimeni, mi-am făcut mâncare, am mâncat și m-am culcat. La ora 5,30, dimineața, a venit Y. din sat. Mi-a spus că a ars pădurea, de la Rotari în jos. A adus ziare, veste bună că a luat generalul frâiele U.S.A. A reușit în alegeri. Miliția și Securitatea până în Sucevița.

Luni, 10 noiembrie 1952. Aproape toată ziua am dormit. După-amiază, a venit și fratele G., bolnav.

Marti, 11 noiembrie 1952. M-am sculat la 5, dimineața. Când s-a făcut ziuă, am plecat singur după vânat în Dragoșin. Am fost prin fundul Dragoșinului, în șlag⁹², la Terfalăi⁹³, înapoi în fundul Dragoșinului, pe față pe la Pietrele Dragoșinului. Stau la soare și scriu aceste rânduri. E ora 1, după-amiază. Seara trebuia să fiu la punctul de întâlnire cu G. F., dar nu pot să plec, sunt prea obosit, mi-e frig, dar zăpadă încă nu a căzut. Am văzut doi câpriori în care aș fi putut trage, pentru a le lua lâna și pielea, ca să le dau la casa din Dragoșă a fraților K. [Chiraș]. Sunt atins de răceală. Mă simt bolnav.

Miercuri, 12 noiembrie 1952. Cu toate că sunt bolnav, m-am sculat de dimineață. Mi-am făcut mâncare, am mâncat și, când s-a făcut de ziuă, am plecat după vânat. De la bordei, am trecut în Pârâul Scurtu, pe aproape de bordeiul unde

⁹² Șlag, -uri, s.n. Hățiș, desiș, (rar) albia unei ape curgătoare, dar și drum de țară natural, neamenajat.

⁹³ Porecla sucevețeanului Vasile Zaremba.

i-am dat foc. Am suit sus, în Gruiețul Pinului, am făcut vreo 2 ore [și] jumătate pândă în niște preluci, a fost ceva, dar a trecut pe alături de mine și nu am văzut ce a fost. După ce a trecut ce a fost, am luat-o pe partea stângă a Pârâului Pinului, la deal. Am trecut pe la glodul unde am împușcat țapul, când am venit prima dată aici. apoi am trecut iarăși în Scurtu. Mi-am dat drumul la cărare și, [din] cărare, am venit până în gruiet, la grădina unde stau pe coastă, în fața soarelui, și scriu aceste rânduri. Până aici, nu am văzut nimic, e foarte aspru și eu, bolnav, stau și aici la pândă, până ce se întunecă, la niște preluci. Sunt foarte amărât și I. e[ste] tot bolnav, el tot stă la pat. Toată ziua, cât am umblat, nu am văzut nimic. Seara, am venit la bordei. I.⁹⁴ a plecat în sat.

Joi, 13 Noiembrie 1952. De dimineață, a început să ningă din gros. Cu toate că pământul e acoperit de zăpadă, am plecat după vânat, în Dragoșin. În Dragoșin, urmărind doi căpriori, am găsit în pârâu urme de bocanci și urcându-mă la deal, sub șlag, la Terfalăi, sub poiana de la căsuță, am găsit urme de bocanci coborâte, venind la vale, în pârâu. Miliția dă târcoale prin pădure. Am trecut eu Cărarea Grafului, până la colibele cărbunariilor, de unde am amestecat și încurcat urmele. Am mai văzut doi țapi, dar nu am putut trage în ei și seara am venit la bordei. ud tot și foarte amărât. Din Obcina Dragoșinului, până la bordei, am astupat urmele pe o distanță de 1 km. Peste noapte, a căzut zăpadă multă.

Vineri, 14 noiembrie 1952. Toată ziua stăm în bordei.

Sâmbătă, 15 noiembrie 1952. A venit I. din sat, a făcut urme. Stăm cu grijă. Husarciuc Ioan ne urmărește la milimetru. Securitatea în fiecare seară e în Sucevița. Până la orele 24, am citit în *Sfânta Biblie*.

Duminică, 16 noiembrie 1952. Zăpada s-a [în]muiat. Stăm în repaus. Noaptea iarăși nu pot dormi, frământări și gânduri negre.

Luni, 17 noiembrie 1952. De dimineață, am plecat iarăși după vânat. Zăpada s-a potecit. Am fost prin făgetul din Pârâul Pădurețului, în șlag, la Obcina [?] Ursoaia, apoi am trecut în Dragoșinu și am venit pe Cărarea Grafului, până la colibele cărbunariilor, unde scriu aceste rânduri. Sunt foarte amărât, mă doare capul și sunt răcit. Până aici, nu am întâlnit nimic. Ora 4, seara, de aici plec spre bordei. Noaptea am petrecut-o iarăși plină de frământări și gânduri negre.

Marti, 18 noiembrie 1952. Încă [este] întuneric. Ne-am sculat, am făcut mâncare și am plecat, împreună cu fratele G.⁹⁵, după vânat, în Ursoaia. În Pârâul Pădurețului am văzut un cetățean cunoscut, V. B. din Suceava. L-am lăsat să plece, fără se ne arătăm la el. În timp ce mergeam să hăituim șlagul la Cacina, au venit doi căpriori speriați de V. B. și am împușcat o căprioară care era la distanță mare. A venit și Y. la mine. Nu am mai hăituit. Am jupuit căprioara și am plecat cu ea prin Ursoaia, nu am văzut nimic la Lespezi. În Ursoaia am găsit un glod [...] iar spre seară ne-am tras de la șlagul de lângă bordei. Mă doare capul întruna.

Miercuri, 19 noiembrie 1952. Ne-am sculat încă pe întuneric, încă nu era făcută ziuă bine, când am plecat toți trei. I. a rămas să caute purcelul care o fi căzut, iar eu cu G. am plecat în Dragoșin, în care am făcut două hăitașuri, la fundul Dragoșinului. La al doilea hăitaș, G. s-a rătăcit și nu a mai ieșit la [...] până în

⁹⁴ Dn această notație, ar rezulta că era bolnav G[heorghe] Chiraș și nu fratele său, Ion.

⁹⁵ Încazul de față, este vorba de Y., adică Ion Chiraș.

seară. Am umblat, am trecut pe coastele Dragoșinului, nimic. Seara, am venit la bordei. L-am găsit la bordei pe G., tot era bolnav. Toată ziua m-a durut capul; peste noapte, am dormit puțin.

Joi, 20 noiembrie 1952. Ne-am sculat. Încă arată întuneric. Când s-a făcut ziuă, am plecat împreună cu ei. Pe G. l-am lăsat la bordei. l-a pierit gustul de plecat la vânat. Am făcut un hăitaș în fața bordeiului, nimic. Când scriu aceste rânduri sunt în post, sub Poiana Târșăciori, aștept să vină hăitașul, orele 10, dimineața.

Vineri, 21 noiembrie 1952. De dimineață, am plecat la vânat. Toată ziua, am umblat prin Dragoșin și Ursoaia și parcela Sfredelu, fără să văd nimic. Seara, când veneam la bordei, am auzit un foc de pistol în Dragoșin, probabil că [era un] Wili. Noaptea am petrecut-o plin de gânduri și cu amărăciunea în suflet.

Sâmbătă, 22 noiembrie 1952. Nu am plecat nicăieri, am stat la bordei. A venit G.⁹⁶, din sat. Eu m-am certat cu moșneagul, pe lângă că suntem din cale afară de amărâți, mai avem și neînțelegeri. Moșneagul e foarte rău, ambițios și încăpățânat, și nu se ține de regulile partizanului, face foc ziua etc. După-masă, a plecat în sat, foarte furios. Am avut o grenadă de la el și mi-a luat-o. Mi-e foarte teamă să nu ne trădeze. Noaptea, nu am dormit aproape deloc. Stau gata echipat și cu armamentul la îndemână, până s-o alege un capăt cu moșneagul. Peste noapte, a căzut zăpadă mare.

Duminică, 23 noiembrie 1952. Toată ziua, stau amărât și cu atenția mărită. Citesc în *Biblie*, ca de obicei. Toată noaptea stau de strajă și echipat.

Luni, 24 noiembrie 1952. Sunt necăjit din cale afară. Toată ziua, stau cu atenția încordată și gata de luptă, păstrăm o liniște desăvârșită. Peste zi, mi-am pus la punct arma și cartușele. Peste noapte, stau tot echipat și nu dorm, până la 11, noaptea. Am programat ce avem de făcut pe la vară.

Marti, 25 noiembrie 1952. Toată ziua stau în stare de alarmă, nu m-am descălțat și dezbrăcat de sâmbătă. Până la ora 3 p. m., nimic.

Miercuri, 26 noiembrie 1952. Idem.

Joi, 27 noiembrie 1952. Toată ziua stau cu atenția mărită. Fratele Gheorghe a plecat spre sat. Restul nopții, nu am dormit aproape deloc.

Vineri, 28 noiembrie 1952. În zori de zi, mi-am făcut mâncare și am ieșit afară, deasupra bordeiului, și stau de strajă, cu echipamentul lângă mine. Spre seară, fiind vânt, [ca] și peste noapte, mi-am strâns lemne, căci se vede [de] la lună. Peste noapte, am dormit ca mort, fiind foarte obosit. Nici nu m-am putut scula să-mi fac mâncare, așa că peste zi am rămas fără mâncare.

Sâmbătă, 29 noiembrie 1952. Toată ziua stau pe afară. Am astupat urmele ce le făcusem peste noapte, căutând lemne. Zăpada s-a luat cu totul. e iarăși gol [pământul].

Duminică, 30 noiembrie 1952. I.1 mort [...] [pentru] când voi scăpa liber. Pe la orele 10, noaptea, a venit Gh. din sat. E frig, peste noapte a căzut zăpadă.

Luni, 1 decembrie 1952. Toată ziua stăm în bordei. E zăpadă și ninge întruna. Noaptea, iarăși frământări și gânduri negre.

Marti, 2 decembrie 1952. Idem.

Miercuri, 3 decembrie 1952. Zăpada se menține și e frig. Programul, ca în toate zilele și viață de vizuină.

⁹⁶ Poate I., adică Ion, cel care mergea cel mai adesea în sat, conform acestui jurnal.

Joi, 4 decembrie 1952. Idem.

Vineri, 5 decembrie 1952. Tot la fel, ca în toate zilele de iarnă, când nu poți mișca nicăieri și totodată stau toată ziua și noaptea, încordat, cu atenția mărită, din cauza moșneagului, că are două săptămâni [...].

Frunză verde matostat
Oare cin' m-a blestemat
De nu pot trăi în sat
Numai-n codru înarmat?
Să-mi câștig pâinea cu amar.
Să stau prin păduri fugar?
Pentru Sfânta Libertate,
Prin păduri umblu măi, frate,
Ca melcul cu casa-n spate!

.-.

De robia comunistă
Am lăsat copiii, soție.
M-am lipsit de libertate
Și m-am dus la haiducie.

.-.

Cine spune că mi-e bine.
Să vie în codru cu mine.
Să șadă numai trei zile
Să vadă cât mi-e de bine.

.-.

Să mănânce amară mâncare
Câștigată cu sudoare,
Udată cu lăcrimioare.
Să vadă al meu somn dulce,
Cu mâna pe țeava puștii.

Poiana Sihastrului,
Poteca haiducului.
Stând pe marginea poienii
Ascult cântecul Ilenei.
Ea cântă și strânge fân,
Mie-mi curg lacrimile în sân.
Ea cântă și pologeste,
Iar eu n-am nici o nădejde.
Cine ar putea să-i descrie
Traiul meu, viața pustie,

Ce-o trăiesc în haiducie,
Pe-o coastă la Sihăstrie?

.-.

Frunză verde, floare deasă,
De trei ani sunt dus de-acasă
Haiduc în pădurea deasă.
Traiul mi s-a părut greu,
Dar viața tare frumoasă.
Mi-i somnul pe floricele,
În cântec de păsărele.

De cum mă scol pân' mă culc,
Păsări cântă și un cuc.

Mi-am trăit zilele mele,
Prin poieni cu floricele,
Cântând în frunză de jele.

De n-aveam pușca în codru,
Aș fi nebunit cu totul.

Păsări[le], țapii și pușca
Îmi sunt mângâierea mea.

Vara îmi cântă păsări, cucul,
Iarna-mi urlă-n Prislop lupul.

Vara dorm pe floricele
Și iarna strâng din măsele.

În pământ zac sub o stâncă
Și pustiul mă mănâncă.

.-.

Pe marginea codrului,
La piciorul porcului,
M-a ajuns o supărare
Uitându-mă în sat, pe vale.

.-.

De la vale de porțiță.
Am dormit într-o căpiță

.....

[...] de când e plecat la sat și nu vine și stau ca pe foc. Dacă știam că nu e om de înțelegere, mă lipseam de toate și stam singur prin părțile Vicovului și nu-mi rupeam spinarea aducând alimente, în spate, din Vicov, până pe Șoarecu. Și-a arătat moșneagul prostia și năravul tocmai în iarnă. Regret foarte mult că am

venit cu Chirășenii. M-a avertizat moșneagul că m-a ținut șase luni cu făină și că acum, când mi-am strâns mâncare și m-a apucat iarna, pot să mă desfac de ei, după ce i-am pus la punct cu bordei, alimente, încălțăminte și tutun. Acum, n-are moșul nevoie de mine, mă otrăvește nu altceva. Nu cred să pot rezista până la primăvară, pe când el îmi știe bordeiul în pădure și el stă în sat, acasă. Dacă nu aș avea nădejde în Dumnezeu, care m-a scăpat din ghearele comuniștilor, tot în acest ceas aș pleca, cu toate că e zăpadă și frig.

Sâmbătă, 6 decembrie 1952 – Sfântul Niculai. Tot la bordei stau, într-o încordare nemaipomenită, din cauza moșneagului. Toată ziua m-a durut capul și peste noapte. Seara, nici nu am putut să mănânc.

Duminică, 7 decembrie 1952. E ger, tot cu atenția mărită și gata echipat stau toată ziua. Au trecut două săptămâni de când nu pot să stau liniștit, când știu că unul dintre noi stă în sat.

Luni, 8 decembrie 1952. Toată ziua stau în încordare, mă doare iarăși capul. Seara, Gh. a plecat la sat. Și acesta se găsește să meargă la sat tocmai acum, pe zăpadă, să facă urme. Oameni nepăsători. Am constatat că la ei e tot una, nu sunt hotărâți. De pot să stea în pădure, bine. De i-ar zări urma, tot la fel. Moșul a umblat toată vara. Peste noapte, frământări și gânduri negre. Nu pot să dorm. Peste noapte, stau echipat. Acum, când am timp și cărare la bordei, peste noapte mai scriu, mai plâng, mai fac diferite planuri, să-mi treacă noaptea.

Marți, 9 decembrie 1952. Am pierdut rostul zilelor, așa că nu mai știu ce-i astăzi. Numai presupun că ar fi marți. Toată ziua stau la bordei, îngândurat. Seara a plecat fratele Gh. la sat, nu ieri, dar am numărat zilele cu una în urmă.

Miercuri, 10 decembrie 1952. În zori de zi, a venit Gh. din sat. Nu știu ce a avut, că [nu] spune de [ce] a venit într-o noapte înapoi. Creștinii aceștia m-au băgat la idei. Toată ziua și toată noaptea stau ca pe foc [...] sunt la începutul iernii, dar aproape că sunt [hotărât] să-i las și să mă duc unde mă va îndrepta Dumnezeu. Mi-e frică de acești oameni, să nu-mi facă bucată, căci lor nu le pasă deloc. De când a căzut zăpada, nu s-au încălțat nici într-o zi. Zi și noapte, stau și dorm.

Joi, 11 decembrie 1952. În zori de zi am făcut mâncare și am mâncat. Gh. s-a culcat, iar eu am ieșit să stau de strajă afară, de la deal de bordei. Zăpada se menține și e frig. Peste noapte, nu am putut dormi. Îmi caut de lucru, ca să-mi treacă timpul.

Vineri, 12 decembrie 1952. M-am sculat cam târziu. După ce am făcut mâncare, am ieșit afară, să stau de strajă, deasupra bordeiului. Toată ziua m-a durut capul de gânduri și frământări. Noaptea [e] tot ca și cele petrecute până acum. Frigul m-a răzbit. Toată noaptea m-am frământat și m-am decis să-l părăsesc și pe fratele Gh., din cauza moșneagului. Este a treia săptămână și el tot la sat o târleşte, așa că [e] păcat să nu mai am odihnă nici zi nici noapte. Mai bine mă duc unde mă va îndrepta Dumnezeu, cu toate că sunt cum mai rău, căci numai m-am așezat pe iarnă și mi-am adunat alimente aduse de la zeci de kilometri și acum le iau și le duc în altă parte. Trebuie să-mi mănânc bucățița de mămăligă cu lacrimi, trudă și mare necaz.

Sâmbătă, 13 decembrie 1952. Zi de mare întristare sufletească pentru mine, căci trebuie să o iau din loc pe zăpadă. Toată ziua m-am pregătit de mers. Luni seara, pe la ora 4, am plecat de la bordei. Am o greutate de 70 de kilograme în

spate. Pe Șoarecu, în vale, deocamdată, până voi ajunge în marginea Codrului Voievodesei. De acolo, mă va îndruma Dumnezeu. Numai vreo 300 de metri am venit și sunt foarte obosit, dar [după] vreo 20 de kilometri sau mai mulți, ce voi face? Aștept să se facă noaptea, căci se aud oameni la lemne, pe Pârâul Sfiredel. Ora 5, seara. Abia la ora 6,30 am ajuns la vale de casa silvică. La orele 12 noaptea am trecut plaiul [?] de la vale de fabrică. La ora 2 am ajuns în marginea pădurii Hardic. Numai am intrat în pădure și am mai mers câteva sute de metri și am căzut jos de oboseală, nemaiputând merge nici un pas. De când sunt, încă nu am fost niciodată așa de zdrobit de oboseală. Până la ora 4 dimineată, cu greu mi-am făcut mămăligă să am pentru a doua zi. De la ora 4, până dimineată, am dormit pe zăpadă, ca o căprioară. Picioarele mi-au amorțit de sus și aproape că nu pot să merg.

Duminică, 14 decembrie 1952. Am lăsat, pe locul pe care am dormit, mai mult de jumătate din bagaj și cu restul de jumătate, am venit pe drumul Horodnicului, căci nu m-am bizuit să mai merg prin huci, și foarte încet. Tot pe drum am venit până în parcela 23, cam doi kilometri, în jumătate de zi și am lăsat și restul de bagaj pe pantă, la Bâțcuța [?], într-un brad, sus, și am plecat cu traista goală, dar tot greu, spre Vicov. De la Bâțcuța [și] până la Vicov, la 2 F., am făcut patru ore. Nu puteam să pășesc mai mult de o palmă. Am tras la 2 F., am stat în grajd până i-au plecat musafirii, pe urmă m-am dus în casă, de m-am încălzit. Cât am stat în casă, m-am tuns și am dat barba jos. Au venit alți musafiri, cu rachiu, pe la el și am trecut în altă cameră până au plecat, apoi, până dimineată, am dormit în pat, cu capul pe pernă. Așa ceva pentru mine e neobișnuit, că aproape patru ani am dormit cu capul pe rucsac sau pe o rădăcină.

Luni, 15 decembrie 1952. Toată ziua am stat în podul șurii și m-am uitat prin crăpătură în sat. Seara, m-am dus iarăși în casă. A venit S. pe la mine, mi-a adus ciorapi de lână și mâncare și mi-a spus și de soție, că e bănuită foarte tare de Securitate și le-au luat date de la ai noștri și le-au spus că-i ridică dacă nu mă scot. Noaptea, până la ora 4,30, am dormit în casă, când am ieșit de am plecat spre Stănișoara, la colibița de la Arșița Haciungului.

Marti, 16 decembrie 1952. Aici am găsit neschimbat ce am lăsat când am fugit, a doua oară, în luna mai 1952, când am dormit două nopți. La ora 9,30, am plecat de mi-am adus din bagajul ce l-am lăsat în Hardic, la „23”. Am ajuns la ora 6, seara. Sunt foarte obosit. Numai un foc am făcut de cu seară și m-am culcat. Peste noapte, am dormit foarte bine, cu toate că a fost frig și am dormit fără foc.

Miercuri, 17 decembrie 1952. M-am sculat de dimineată și am luat fundul cantonului Vițeu în recunoaștere, să-mi caut un adăpost. La Pietrele Scorușului am găsit un loc sub stâncă, bun de ținut alimente și altele. În fundul Prislopului, la Gh. S., am găsit două locuri foarte bune de adăpost. Seara, am venit la colibița de la Arșița Haciungului, mi-am strâns lemne și le-am rupt, că nu am cu ce să le tai. Pe înserat, am auzit, la deal de colibiță, un zgomot neobișnuit. Stau cu foarte mare atenție. Mi-e frică să nu fi auzit cineva zgomotul când am rupt lemne. După ce a înnoptat, am făcut foc și stau la foc și scriu aceste rânduri. Ora 7,25, seara. Peste noapte am dormit ca mort, fiind foarte obosit.

Joi, 18 decembrie 1952. M-am sculat de dimineată și am făcut mâncare. După ce am mâncat, am plecat iarăși în Hardic, după restul de bagaj, ce l-am lăsat când am venit din Șoarecu [?]. Sub Bâțca Mare am văzut un cerb. La ora 2 p.m., am

ajuns unde am lăsat bagajul. Am luat iarăși măgăreața în spate, sub 40 de kilograme greutate, și am luat pieptiș Vârful Hardicului. Când a înnoptat, cu ajutorul lui Dumnezeu, am fost la izvor, la Poiana Pietroasei. De la Poiana Pietroasei am venit noaptea, pe sub Bâtca Mare, prin Hacıung, prin Poiană. M-am uitat unde era să-mi rămână zilele, în Poiana Hacıung, anul trecut, când m-a prins Miliția. Când trec prin locul acela, mă iau fiori. La ora 7,30 am ajuns la colibița de la Arșița Hacıungului. Am găsit totul cum am însemnat. Peste noapte, am dormit fără foc, căci nu m-am putut scula, de obosit, să-l fac.

Vineri, 19 decembrie 1952. Am dormit până târziu, fiind foarte obosit. Mâncare nu am făcut, că m-am sculat ziua. La ora 11, înainte de amiază, am luat iarăși samarul în spate și unelte de făcut bordeiul și am plecat la Gruiețul cu Stâna (Fundul Prislopului, Putna). La ora 3 p.m., am ajuns unde am locul de bordei. Cum am ajuns, m-am apucat de lucru, ce se putea lucra fără zgomot. Seara, mi-am tăiat bârne de bordei, am jupuit niște coajă de pe un molid căzut, iar peste noapte mi-am săpat groapa de 3 m lungime, 1½ m lărgime și 1 m adâncime, iar a doua dimineață am terminat de săpat groapa. Până în zi, mi-am cărat cu spatele lemnele. Amară viață mai duc, însă cel puțin nu am frica [pe] care o am [când trebuie] să lucrez la lumina zilei. Aștept să tai bucăți de lemne grele, iar noaptea să le duc unde am săpat groapa. Le-am suit mult și le-am cărat la deal peste noapte [...], peste noapte am lucrat la bordei. Pe la 1 noaptea, am terminat acoperișul. Acum îmi voi face iarăși alt bordei. În cel de la Șoarecu, nu am avut fericirea să stau decât o lună. Mă întreb singur, câteodată, de ce oamenii, de când se nasc și până mor, își sfârșesc zilele numai în suferințe, lipsuri, necaz și o viață pe care au trăit-o fără să cunoască fericirea vreodată? De ce? De ce e așa? Așa a rânduit Dumnezeu. Ziditorul cerului și al pământului. [ca] oamenii să nu-l cunoască pe El, căci omul numai la necaz și suferință își aduce aminte de Dumnezeu. Cât trăiește, omul tot uită de Dumnezeu și crede că lui însuși le datorește pe toate. Oare așa de mult să fi păcătuit eu înaintea lui Dumnezeu. că nu am parte nici de lumina zilei de care se bucură toți păcătoșii?

Mi-a cântat o păsărea
Că vin câini pe urma mea.
Nici n-apuc [ca] să mă culc
Și trebuie [ca] să mă duc.
De pe coastă la Hacıung.
La Poiana Mesei-n fund.
-.
La Vicov și prin poieni,
Stau la pândă milițieni.
Mă păzesc când vin la sat
Să-mi iau ceva de mâncat.
Mănânc fragi, frunze de fag
Și la sat eu nu mă trag.
Dacă vin la sat, la vale,
Îmi iau crucea în spinare.

Frunză verde trei smicele,
La preluca din Pornele,
Strânge o fată floricele.
Fata strânge viorele
Și eu cânt doină de jele,
Dumnezeul vieții mele.
Codrule, sub umbra ta,
Mi-am trăit viața mea.
Când sta lumea-n închisori,
Tu mi-ai fost de ajutor.
De-acasă când am fugit,
De comuniști hăituit,
La tine când m-am suit,
Tu mi-ai zis: „Bine ai venit!”
Tu mi-ai dat pat de dormit.
Cetină de acoperit

Și locuri tari de trăit.
 De dușmani m-ai ocrotit
 Și de lume m-ai ferit.
 Codrule, scump frățior,
 Tu mi-ai dat, când mi-a fost dor,
 Cărniță de țăpușor,
 Apă rece de izvor.
 Cât îi Pietroasa de lată,
 Nici o palmă nu-i lăsată,
 De al meu picior necălcată.
 Cât îi Ascunsu de lung,
 Din Măgură la Hacıung,
 Nu-i rămas metru pătrat
 [...]
 Nu mai este brădănel,
 Să nu fi dormit sub el.
 Nu-i izvor, nici sforăcel,
 Să nu fi băut din el.
 Nici un țap să fi lăsat,

Ca să nu-l fi împușcat,
 Ori să văd vreun godăcel
 Și să nu mănânc din el.
 Când îmi era dor de sat,
 Mă suiam pe-un vârf înalt.
 De pe vârf, la Bâtca Mare,
 Mă uitam în sat, pe vale.
 Pe Măgură, la izvor,
 De necaz am vrut să mor.
 De miliție hăituit,
 Măgura când am suit,
 Cădeam jos, de obosit,
 În zăpadă m-am trântit
 Și acolo am adormit.
 Somnul din cotul cărării,
 Mi-a mâncat șira spinării.
 Omul care-i necăjit,
 Merge cu capu-n pământ,
 Socotindu-și cota-n gând.

[...] ori numai noaptea să-mi câștig pâinea cea de toate zilele, noaptea să o aduc, să o mănânc cu lacrimi și pe sub copaci? Tot noaptea să o și pregătesc, noaptea să o și mănânc, noaptea să-mi fac adăposturi, noaptea să-mi tai lemne și tot noaptea să și dorm? Dar când? Și ziua să mă păzesc, să nu-mi ia viața vrăjmașul, care mă urmărește pas cu pas. După ce voi muri, mă voi odihni și voi scăpa de asupritori și toate necazurile. Cu aceasta mă mângâi. Oare de ce nu am fericirea să trăiesc cel puțin în sat, sau să mai am pe cineva cu mine, să nu fiu singur, că stau în pustiu împreună cu fiarele pădurii, să duc viață de pustnic, la vârsta de 32 de ani, să mă conformez regulilor partizanatului, cele mai grele de suportat. Să ascult toată frunza cum mișcă și să stau zi și noapte cu urechile ciulite și [în] somn iepuresc. De multe ori, mă întreb pentru cine sufăr eu toate astea și pentru ce? Oare, dacă voi scăpa, voi avea eu vreo răsplată? Căci e greu de imaginat toate lipsurile, suferința, durerea sufletească și cea trupească, căci nici bolnav n-am cele ce are nevoie un om [...] dar pentru cine le sufăr? Și, totuși, mă rog lui Dumnezeu, păzesc poruncile lui și nu cârtesc împotriva lui, căci este spre binele meu, căci omul prin suferință ajunge la cunoștință de Dumnezeu.

Sâmbătă, 20 decembrie 1952. Toată ziua am lucrat la bordei, fără să țin seamă prea mult. Spre seară, m-a ajuns o slăbire de nu mai pot să fac nimic. Le-am lăsat pe toate baltă și mi-am căutat cetină. După ce am rupt cetina ca să dorm, [au urmat] 24 de ore de muncă forțată, [în urma căror] am reușit să-mi fac bordeiul până la acoperiș și acoperișul l-am pus provizoriu. Astăzi, seara, am încheiat săptămâna de când am pornit de la Șoarecu. Aceasta a fost săptămâna lipsurilor lungi, a greutăților de dus în spate, a construcției bordeiului. De aceea, pentru mine această săptămână [este una] a trudei, necazului și goanei după [mai] bine sau, mai bine zis, săptămâna patimilor. Peste noapte, am dormit sub un brad, la foc, mai bine-zis fără foc, căci am pus capul de cu seară și m-am trezit la 2,20,

când am făcut un foc și am adormit până la ziuă. Peste noapte, mi-a fost cam răcoare, de aceea, din cauza răcorii, și ieri noapte am lucrat dezbrăcat și am fost asudat. Acum, nu-mi prea este la îndemână, sunt răcit, dar parcă văd că îmi trece la noapte, cu o altă răceală.

Duminică, 21 decembrie 1952. M-am sculat în zori, de am făcut mâncare, iar restul zilei, repaus. Când scriu aceste rânduri, la orele 12,25, s-a auzit un foc de armă spre Preluca Prislopului. Noaptea, la orele 11,45, m-am sculat și m-am apucat iarăși de lucru, până la ziuă. Mi-am despicat scânduri pentru acoperit adăpostul.

Luni, 22 decembrie 1952. Toată ziua am lucrat la adăpost. L-am acoperit cu pământ. Pe la amiază, a început să ningă iarăși. Cu toate că e zăpadă, trebuie să plec în sat după alimente, căci sunt pe terminate. Nu am mai ținut cont că fac urme. Foamea nu știe de urme. Istovit și fără putere, seara, la ora 7,25, am ajuns la F. 2. Peste noapte, am dormit la el. Tocmai seara, când am ajuns, le-a venit ordin să se prezinte la Securitate.

Marti, 23 decembrie 1952. Peste zi, am stat tot la F. 2. Seara, a venit și tata de la Securitate, cu ordinul ca să-mi spună să mă predau, că de ce m-am speriat de judecata de la Iași, și i-au spus tatei că mama și fratele Gh. mă întrețin cu mâncare. Iarăși s-au pus criminalii pe capul familiei. L-au avertizat pe tata că ei sunt oameni buni, dar știu ce ni se cade nouă! Sunt foarte amărât, pe de o parte, că-mi presează familia, pe de altă parte, că sunt izgonit tocmai acum, în iarnă [și mai] sunt amărât sufletește de cele ce am auzit la F. 2. Am rămas uimit și zic: tot mai fericit sunt cât stăpânesc pădurile, decât să stau în sat și să aud înjurăturile nelegiuților. Eu zic că e lumea stricată din toate punctele de vedere. așa cum prevede *Biblia*. Mi-a adus m[ămu]ca vreo 10 kg de făină, câteva poame și două pâini. Aceasta îmi este mâncarea de Sfintele Sărbători ale Crăciunului 1952. F. 2 a avut porc tăiat, dar nu l-au lăsat îngerii să-mi dea măcar o înghițitură de carne. Mi-a dat de mâncat cât am stat la el, dar să-mi dea și mie de Sfintele Sărbători o bucătică de carne, să mă îndulcesc și eu în pădure, nu a vrut. El a uitat că acesta este al patrulea Crăciun petrecut în pădure și cu foame. Sătulul pe flămând nu-l crede. Așa că am venit cu ce mi-a dat, cam trist și supărat de cele întâmplate. E zăpadă mare și continuă să ningă. La ora 2 noaptea, am ieșit de la F. 2. Fac urme. În Stânișoara, am dat de o turmă de porci mistreți. La ora 6 dimineața, am ajuns la colibița de la Arșița Hacıungului, cu foarte mare greutate și, zdrobit de oboseală, am făcut puțin foc și am adormit.

Miercuri, 24 decembrie 1952. M-am trezit la ora 9,30 și mi-am luat și bagajul ce l-am avut lăsat aici și, cu o greutate de aproape 70 de kg în spate, m-am pornit spre adăpostul din Gruiețul din Stână [...]. La ora 3, am ajuns la adăpost. Am lăsat bagajul jos și m-am apucat de lucru. Mi-am strâns lemne cât s-a văzut de ziuă, iar noaptea, până la orele 12, mi-am terminat de făcut adăpostul. Am făcut foc, dar afumă de nu pot să stau în adăpost. Mă doare capul. Pe la ora 2 noaptea m-am culcat, după ce am stins focul.

Joi, 25 decembrie 1952 – Crăciunul. M-am culcat la ora 1 noaptea, spre ziua de Crăciun și m-am trezit seara, la ora 7, înghețat de frig. Am mâncat o coajă de pâine goală, am făcut foc de m-am încălzit și iarăși m-am culcat și iarăși am dormit, până în zorii zilei a doua de Crăciun. Când m-am sculat, am făcut mâncare și am mâncat poame și brânză și m-am culcat iarăși și am dormit, până la ora 1.

Vineri, 26 decembrie 1952. După ce m-am sculat, mi-am făcut rugăciunile obișnuite și m-am apucat iarăși de lucru. Am făcut o vatră cu piatră, în adăpost, pentru foc. Am făcut foc, dar tot afumă. Mă doare capul de zilele acestea. Mai bine n-aveam foc, decât să ajung asemenea zile. Seara, la 3,30, am scris aceste rânduri în adăpostul din Gruiețul cu Stână, după ce s-a potolit fumul în adăpost. Peste noapte, am dormit tot fără foc.

Sâmbătă, 27 decembrie 1952. Până la amiază, am mai amenajat adăpostul. După-amiază, am plecat spre sat. Când am coborât în pârâu, cam la 600 m de adăpost, am găsit urme de bocanci suite la deal, la Pietrele Ferigii. În Cracii Prislopului erau oameni la lemne. M-am suit pe la colibița de la Arșița Haciungului, nu a mai venit 2 F., ca să-mi astupe urma. Am plecat direct acasă, la soție. Cam la ora 6, seara, am fost acasă. Am vorbit cu S., dar afară. Nu s-a putut să intru măcar în casă. Sunt părăsit de toți. Sunt privit și de ea mai rău decât un străin, din cauza persecuțiilor criminalilor de la Securitate. Nu mi-a dat nimic, afară decât o pâine, și m-a trimis unde mă va îndruma Dumnezeu. Aproape că nu vrea să stea de vorbă cu mine. Sunt părăsit de toți. De la ea, m-am dus la G. A. M-a primit în casă, mi-a dat de mâncat, dar ca să stau și mâine nu a vrut să mă primească, cu toate că sunt foarte obosit. A trimis după I. 3. A venit tot atunci, noaptea. I-am spus să-mi scoată ceva de-ale mâncării la F. 2. La ora 1, noaptea, am ieșit de la G. A. Când am plecat, mi-a dat o pâine. M-am dus la F. 2 și mi-a dat ca[m] 4 kg de slănină. Tot e mai aproape cămașa decât haina, dar s-a temut să mă primească să stau și peste zi. Obosit peste măsură, abia târându-mi picioarele, am plecat de la F. 2., la ora 2, noaptea, spre adăpostul de la Arșița Haciungului, cu chin, cu necaz. La ora 6, dimineața, am ajuns la colibița de la Arșița Haciungului.

Duminică, 28 decembrie 1952. Cum am ajuns, la ora 6, dimineața, am făcut foc, m-am uscat și am dormit până la ora 9, dimineața. După ce am mâncat o coajă de pâine, am plecat spre Gruiețul din Stână, la adăpost. Când m-am coborât în Vișău, am văzut peste pârâu o urmă de ciută sau capră, de abia peste 350 de metri după turmă, care era lovită la un picior, așa că m-am lăsat lipsit de ea și am coborât înapoi, în pârâu, pe unde am sărit pârâul înainte de Crăciun. Am găsit urmele ce le-am văzut pe [lângă] pârâu, de la vale de adăpost, că s-au uitat la urma mea, pe unde am sărit drumul. Urma de bocanci cu măsele [era] una, și alta, la călcăie, avea ținte în loc de potcoavă și amândouă urmele erau cu ținte pe talpă. Bănuiesc că [era] Miliția sau pădurarii, dar de ce nu s-au luat după urma mea nu știu, că urma [mea] era de a doua zi de Crăciun. Cu toate că eram obosit, am luat la urmărit urmele, să văd de unde sunt venite și unde sunt duse și ce anume au căutat. Mi-e frică să nu mă înconjoare. Urmele s-au suit pe drumușorul de la Pietroaiele Ferigii. Sus, la pietre, am găsit o pagină din ziarul „Scânteia”, recent, și un cocean de măr. Unul s-a suit pe pietre, apoi s-a coborât în vale, înainte de a se sui la pietre, au dat pe la bursucărie, au făcut foc la găuri și, probabil, au făcut un hăitiș⁹⁷ pe Fața Ferigii. După cum am văzut urmele lor, când au traversat urma mea, nu prea au fost interesați de urmele mele, așa că, după cele constatate de mine, bănuiesc că mai de grabă să fi fost braconieri sau pădurari. După ce m-am coborât în pârâu, paralel cu urmele vechi, de-a îndărâtelea, ca să nu fac urmele

⁹⁷ Echivalent cu *hăitaș*, folosit anterior în document.

scoborâte în vale, am venit la adăpost ca vai de mine, obosit și fîmînd. Am ajuns la ora 1 p.m. După-amiază, am făcut mîncare și am mîncat. Peste noapte, am dormit fără foc, din cauza fumului.

Luni, 29 decembrie 1952. Peste zi, cu mare atenție și fiind și vînt, mi-am modificat adăpostul. Poate nu are să afume așa tare. Seara, mi-am căutat lemne, căci se vede de [la] lună, am făcut foc. tot afumă, dar nu așa tare. Peste noapte, am dormit foarte puțin.

Marti, 30 decembrie 1952. M-am sculat la ora 3 dimineța și, fiindcă se vedea de [la] lună, mi-am căutat lemne. Când s-a făcut ziuă, am auzit gălăgie de oameni în pârâu, la o sută de metri de adăpost. Stau ca pe foc, nu fac nici o mișcare, sunt oameni veniți la lemne. Mi-e frică să nu dea peste adăpost, căci încă nu l-am terminat de făcut și să-l părăsesc? Orele 12, ziua. Peste noapte, mi-am căutat lemne, timpul s-a încălzit, zăpada se topește.

Miercuri, 31 decembrie 1952. Peste zi, cu mare atenție, am lucrat la camuflarea adăpostului. Seara, mi-am căutat iarăși lemne și le aduc complet [pe toate], așa că, odată cu terminarea anului 1952, mi-am terminat și adăpostul.

Joi, 1 ianuarie 1953. M-am sculat și, neavînd ce face toată ziua, m-am culcat din nou [?] și am dormit. Apoi, m-am sculat [și] am citit *Biblia*.

Vineri, 2 ianuarie 1953. M-am sculat înainte să se facă ziuă. Mi-am făcut mîncare, am mîncat, am făcut rugăciunile și, dacă mi-o ajuta Dumnezeu, după-masă am să pornesc spre sat, căci timpul se încălzește și zăpada s-a luat, aproape peste tot este gol. Până ce am plecat, mi-am adus puțină piatră pentru sobă, căci vatra de foc afumă. La ora 1 p. m. am plecat spre Vicov. La ora 6 seara am fost la F. 2, cam pe la 6 și 20, în timp ce stam de vorbă cu F. 2, am văzut fulgerînd [era a doua oară în această după amiază]. A plouat ca vara. Plita [...] mi-a făcut și mi-a dat mîncare și, la ora 9, seara am plecat de la F. 2. Am venit toată noaptea. Înainte de a ajunge la colibă – nu am trecut pe[ste] râul Feriga –, am dormit sub un molid și m-am trezit înghețat de frig⁹⁸. La ora 4 dimineța, am ajuns la colibă. Mi-am făcut mîncarea, am mîncat și m-am culcat. M-am trezit [a doua zi.] la 3 dimineța.

Sămbătă, 3 ianuarie 1953. M-am sculat la ora 3, dimineța. Am crăpat lemne până seara târziu [?] și noaptea am citit în ziar⁹⁹ și în *Biblie*.

Duminică, 4 ianuarie 1953. Repaus. Peste zi am dormit, iar seara, ca de obicei, după ce am făcut mîncare, citesc în *Biblie*.

Luni, 5 ianuarie 1953. Toată ziua stau în colibă și-mi caut ceva de lucru, să mai înlătur gândurile negre care mă frămîntă. Apoi, seara mi-am tăiat lemne, iar noaptea, până târziu, până ce mă cuprinde somnul, citesc în *Biblie*. *Biblia* este mîngîierea [pentru tot] necazul.

Marti, 6 ianuarie 1953. Înainte de a se face ziuă m-am sculat, mi-am făcut mîncare, am mîncat, am făcut rugăciunile obișnuite, restul zilei citesc în *Biblie* și mă frămînt cu gândurile. E frig. Tai butuci [și apoi] stau în colibă. Peste noapte, nu am putut să dorm aproape deloc, de atâtea frămîntări și gânduri negre. Mă

⁹⁸ Forma dactilografiată a acestei părți de jurnal conține multe greșeli, pe care încercăm să le corectăm printr-o variantă cât mai aproape de graiul local, toponimia locurilor și logica evenimentelor.

⁹⁹ În original, găsim forma *un ziar*.

doare capul, am căpătat nervi, nu mai pot mânca nimic. Nu mă ține capul, nici să citesc. Plâng și mă frământ și mă gândesc la viața mea pustie, pe care o petrec singur, fără nici o mângâiere din partea nimănui. Zilele îmi par lungi și noaptea, de asemeni, fără sfârșit. Mi-am oblojit¹⁰⁰ capul cu compresii cu apă rece, dar de durut tot mă doare.

Miercuri, 7 ianuarie 1953. Am stat trântit pe pat, în colibă. Tot mă doare capul și nu am făcut nici mâncare. Sunt foarte amărât și deznădăjduit. Noaptea, ca de obicei, citesc în *Biblie*, cam până la 12 noaptea. Aceasta este mângâierea în necazul meu.

Joi, 8 ianuarie 1953. Viața ca și înainte.

Vineri, 9 ianuarie 1953. Idem.

Sâmbătă, 10 ianuarie 1953. Peste zi, până la amiază am dormit. Ninge întruna. Seara, ca de obicei, până la ora 12 noaptea, am citit *Biblia*. Peste noapte, am dormit fără foc. Cu toate că este frig, din cauza fumului [stau ca într-o] vizuină. Toată ziua nu ies din colibă [pentru] că este frig [și] este zăpadă mare. Așa îmi trăiesc viața, până s-o îndura Dumnezeu să mă scoată la lumină. Noaptea, ca de obicei, am citit în *Biblie* până la orele 11. De la orele 11 și până la 2 [noaptea], am compus niște versuri, să-mi mai treacă din timp. Nu știu ce să mai fac cu viața mea de pustnic. De ce să mă apuc [ca] să treacă timpul, să nu mă doboare întristarea și gândurile negre [?] Până la ziuă, puțin am adormit. Tot m-am frământat.

Luni, 12 ianuarie 1953. M-am sculat când s-a zărit de zi[uă] și am făcut mâncare și rugăciunile obișnuite. E frig și stau toată ziua cu picioarele în cenușa caldă din vatra focului și îmi plâng păcatele, croind la planuri și idei, care mai de care mai îndrăznețe și aproape fără nici un rost, numai ca să treacă timpul. Cad pe gânduri și îmi imaginez viața mea, gânduri deșarte, câte nu [mi-]au trecut prin minte în patru ani, de când nu știu de libertate[!] Cred că dacă s-ar aduna toate la un loc și să le pot să le port în slovă, în slovă tipărită, aș face o bibliotecă de cărți. Dacă aș aduna truda, necazul, boala, pâinea câștigată noaptea și mâncată cu lacrimi și mare necaz, gândurile care mă frământă din cauza familiei, temnița, lanțurile și celulele întunecoase de la București, Făgăraș și Sibiu, moartea pe care am văzut-o cu ochii, de atâtea ori, iarna – gerul, vara – ploile, care mi-au băgat boală în oase, declarațiile false pe care le-am dat comuniștilor, faptele de patriotism pe care le-am făcut, sabotajele de la Sibiu și Făgăraș, a treia etapă de prigoană, când m-a scăpat Dumnezeu din ghearele comuniștilor, credința în Dumnezeu, care a fost arma mea cea mai puternică – căci datorită credinței în Dumnezeu am fost în stare să trec peste toate aceste lipsuri – viața trăită la un loc cu fiarele pădurii, căci nu cred să fi rămas [prea multe vii] în cantoanele Petroasa, Vițau, Strujinoasele de sud și de nord, Stegea, Putnișoara, Brusturi, Codrul Voievodesei. Toate aceste păduri le cunosc la perfecție și n-a[u] rămas neumblat[e] [?] [nici o] coastă, [nici un] pârâu, pe unde să nu fi călcat picioarele mele. Cele peste 200 de fiare împușcate și câte altele, nu mi-ar ajunge 100 de file din acest caiet să le dau numai titlurile la toate prin câte am trecut, [am] văzut și s-au depănat prin mintea mea. În acești ani de prigoană și [de] viață amară, mângâierea sufletului meu a fost *Biblia*, de care sunt hotărât să nu mă despart până la sfârșitul zilelor mele. Peste noapte, până la ora 2, am citit *Biblia* și am compus versuri. După [ora] 2 am adormit, până la ziuă.

¹⁰⁰ În text, *oblozit*.

Marti, 13 ianuarie 1953. Trist și amărât, ca totdeauna. Toate, ca de obicei, în mersul zilelor. Ninge mereu, zăpada este mare. Mi-e frig și stau zgribulit ca vai de mine și frământ gânduri negre. Stau toată ziua cu picioarele în cenușa caldă. Peste noapte i-am mai tras cu gândurile negre, căci nu pot să dorm. Dacă aş putea dormi, aş dormi zi și noapte, să-mi treacă necazurile dormind. Dar nu pot să dorm, mă doare iarăși capul, m-am culcat la trecutele ore 2 de miezul nopții.

Miercuri, 14 ianuarie 1953. Tot la fel, ca și în zilele trecute. A stat din nins și este ger. Peste noapte am făcut la planuri și schițe ca să-mi treacă timpul. E ora 2 noaptea când scriu aceste rânduri. Încă nu m-am gândit la dormit. M-am culcat la ora 2, după ce s-a stins focul, căci cu focul [aprinș] nu pot să dorm, din cauza fumului.

Joi, 15 ianuarie 1953. Tot la fel, ca în zilele trecute, numai că este mai frig și eu trebuie să dorm fără foc. Seara, numai mă strânge în spate când mă gândesc că vine noaptea, căci noaptea îmi trece foarte greu și nu pot să dorm. Peste zi, am mai dormit până ce m-a străbătut frigul, iar noaptea, ca de obicei, compun versuri, citesc, fac la schițe, diferite planuri, ca să-mi treacă timpul. Când scriu aceste rânduri, e ora 1 noaptea. Eu cred că la această oră doarme lumea liberă, dar eu, robul veacului al XX-lea, de acum [am] să mănânc. Până acum, mi-am pregătit mâncarea pentru mâine, după ce voi mânca, [am să] mai citesc în *Biblie*. La această oră, eu cred că nu mai face nimeni rugăciuni și să cerceteze cuvântul Domnului.

Vineri, 16 ianuarie 1953. Toată ziua stau în colibă și, ca și [în] zilele trecute, citesc în *Biblie*. Ca în toate zilele, seara, îmi tai lemne pentru trei zile. Peste noapte, frământat de gânduri negre, m-am culcat la ora 4, dimineața.

Sâmbătă, 17 ianuarie 1953. Peste zi mi-am cârpit bocancii, iar seara, ca în toate serile, mi-am terminat otrava de fumat. Acum, fiindcă nu mai am, m-am hotărât să-l las de fumat.

Duminică, 18 ianuarie 1953. Am citit în *Biblie*. Tot plin de gânduri negre și frământări am petrecut și ziua de astăzi. Acum, [că] nu mai am nici țigări, mai greu îmi trece timpul. E frig și noaptea trebuie să dorm fără foc.

Luni, 19, marți, 20 și miercuri, 21 ianuarie 1953. Tot cu aceleași obiceiuri am petrecut și aceste trei zile: cu frig, gânduri [și] plâns. Căci toate grelele apasă asupra sufletului meu chinuit. În fiecare noapte mă culc la ora 3 [câtre] dimineață și dorm fără foc. Mă dor toate șalele și mă prinde a înțepa, iarăși, șira spinării. Marti, a nins toată ziua. Mi-am luat lemne și mi-am astupat urma făcută. Astăzi, miercuri, este ger de se aude gălăgie la o moară în Plai. Probabil, iau fânul de la poiană. Atât sunt de amărât că, aproape, sunt dispus la culmea disperării, când mă gândesc la lumea liberă. [Ori]cât ar fi de greu de trăit, [faptul] de a sta sub un acoperiș și [a] dormi noaptea la căldură [și] nu în frig, ca mine [...] cine este liber și trăiește în sat se bucură de soție, de copii, de bogăția și sărăcia pe care o are. Dar eu, de ce să mă bucur? De frig, de fum, sau de pustnicia pe care o trăiesc și viața călugărească de care am parte? În mijlocul vieții, când este mai frumos de trăit? Când mă gândesc la toate acestea, îmi vine să urlu ca lupul. Niciodată, în toți acești ani patru ani de prigoană, nu mi-a trecut așa de greu timpul, ca acum. Mă frământă gândurile, de-mi vine să nebunesc sau altfel [?].

Joi, 22 ianuarie 1953. Toată ziua am stat în vizuină, frământat de gânduri negre. Peste noapte, mi-am tăiat lemne. M-am culcat spre ziua.

Vineri, 23 ianuarie 1953. Toată ziua a nins. Peste zi am dormit. Gândurile negre mă omoară. Aș vrea să nu mă mai gândesc și-mi caut, tot timpul, de lucru. Dar în zadar. Tot cu gândurile am de lucru. Peste noapte, mi-am tăiat lemne. La ora 2 [din] noapte, după ce am terminat de tăiat lemnele, am scris aceste rânduri. La [ora] 3 trecute, m-am culcat.

Sâmbătă, 24 ianuarie 1953. Foarte amărât și plin de gânduri, am petrecut și această zi. Mai îmi venea în gând să zbor la sat, peste zi. Dar, când mă gândesc că fac urme, stau pe loc, căci mai am mâncare pe șapte zile și trebuie să merg la Șoarecu, să-mi aduc de acolo. Peste noapte am citit *Biblia*. E ora 12 noaptea, când scriu aceste rânduri.

Duminică, 25 ianuarie 1953. Dacă este, într-adevăr, duminică, nu sunt sigur, căci am pierdut iarăși șirul zilelor. Aud sirenele la fabrici sunând și nu sunt sigur dacă astăzi este sâmbătă, duminică, sau luni. Toată ziua am stat abătut, făcând planuri. Plin de gânduri, nu știu ce să fie, dar, în fiecare noapte, mă visez la tata acasă și parcă sunt liber. Noaptea, ca în toate nopțile, dorm fără foc, amărât și chinuit de frig.

Luni, 26 ianuarie 1953. Amărât și plin de gânduri negre, am petrecut și ziua [aceasta], astă-noapte, m-am culcat la ora 3. Dimineața, am dormit până târziu. E ger. Mi-a înghețat apa în colibă. Până acum, nu mi-a înghețat apa [în colibă].

Marți, 27 ianuarie 1953. E ger. Tot amărât și plin de gânduri mi-am petrecut și ziua aceasta. Noaptea, mi-am [pe]trecut-o tot frământat cu gânduri negre. M-am culcat la orele 4 dimineața. Peste noapte a fost vânt mare. Mi-am tăiat lemne. Am visat că C.H. [și] F.V.¹⁰¹ erau cu barbă, ca partizani.

Miercuri, 28 ianuarie 1953. Tot la fel ca și ieri: gânduri și gânduri. Gândurile mă omoară zi și noapte, numai cu ele îmi mai trece timpul. Cu alimentele sunt pe sfârșite și nu știu ce să mai fac. de unde să-mi mai aduc. Vineri, trebuie [să-mi] mai aduc.

Joi, 29 ianuarie 1953. Tot la fel ca și în zilele și nopțile trecute. Mi-am făcut ultimele pregătiri pentru plecare. Am terminat alimentele. Sunt hotărât, de mi-o ajuta Dumnezeu, să pornesc mâine de aici, din Gruieț, la Ștefu, [pe ?] Șoarecu [spre] Sucevița. Că acolo am lăsat alimentele. Peste zi, m-am bucurat că s-a înmuiat zăpada. Dar, peste noapte, a căzut alta. Cu toate că este zăpada, trebuie să plec, că altfel nu văd. Aceste rânduri le scriu la ora 24.

Vineri, 30 ianuarie 1953. Am amânat plecarea spre Șoarecu pe mâine, din cauza timpului. Mai am pe mâine mâncare și, de mâine înainte, uite sus și [uite-n] jos. mâncare numai o dată pe zi. Peste zi, am citit în *Biblie*. Peste noapte, tot ca de obicei, nu pot să dorm. Am compus versuri, până la 10 seara.

Sâmbătă, 31 ianuarie 1953. M-am sculat de dimineață, mi-am făcut ultima mâncare și la ora 12, ziua, am plecat spre Șoarecu, cu ajutorul lui Dumnezeu.

¹⁰¹ Conform determinărilor lui George Motrescu, C. H. este Constantin Hrihor, din Remezău, fost pădurar în acea vreme; F. V. era Vasile Burciu zis „Florinică”, tot din Remezău, înrudit cu familia Motrescu și care l-a botezat pe George Motrescu. În sat, era cunoscut sub numele de Florinică Vasile, de aceea este consemnat de Vasile Motrescu cu inițialele F. V. Locuințele lui Constantin Hrihor și Vasile Burciu se aflau, ca și cea a lui Nistor Țugui, judecat ca sprijinitor al lui Vasile Motrescu, la marginea satului Remezău, într-o poziție avantajoasă tinerii legăturilor cu partizanii.

Zăpada e mare. Pe unele locuri, trece de genunchi. Pe Obcina Meselor, am găsit urme suspecte. De la Poiana Meselor, până în parcela [silvică], am făcut aproape o oră. E zăpadă mare și înot prin ea. M-a apucat o durere grozavă de șale. Mă duc în două bețe de durere și nu pot să merg [mai mult de] 100 m și stau jos. După-masă am trecut apa Berchezei, cu greu, mai sus de Ret [?], pe Deia. [...] și prin luncă, până la gura Pârâului Huta [?] și Sucevița. Sub Preluca Lupului, am fost la ora 16, [spre] seară. Am trecut apa Suceviței și drumul, am traversat apa și drumul Dragoșinului, pe Coasta Mesteacănului. Apoi, am căutat o baracă veche, pe care o știam, ca să stau până la ziuă, căci nu mai pot merge de dureri. Acestea sunt cele mai amare zile din câte am trăit până acum. Să vin bolnav, pe zăpadă mare, cu greu în spate, zi și noapte din Cantonul Vițau (Putna), la Sucevița-Șoarecu. Baraca nu am mai găsit-o [la] Obcina Mesteacănului și am plecat mai departe, urnindu-mi picioarele amorțite din șolduri. Șalele nu le mai simt, mi-au amorțit din Ursoaia. Am făcut puțin foc sub cerul liber, că nu mai pot să merg. Am mâncat puțină mămăligă rece, pe care am mai avut-o. și am plecat mai departe pe Obcina Dragoșinei, spre Poiana Târsciorilor. Prin parchetul tăiat de la Făget, aproape ca să nu pot ieși din zăpadă. Cu chiu cu vai, mai mult mort decât viu, am ajuns la bordeiul din Sfredelu-Șoarecu, la ora 1 și 20 de minute. [L-]am găsit pe Gheorghe Chiraș singur. Moșneagul, cum s-a dus astă-toamnă, nu a mai dat pe aici. Încolo, totul bine. Nu a dat nimeni peste bordei. A stat foarte bine [Gheorghe Chiraș], numai că eu am suferit frig și foame și [am] mâncat fum.

Duminică, 1 februarie 1953. Am dormit până târziu. Spre seară, a venit și moșneagul. Nu știu cum s-a nimerit de a venit și el o dată cu mine. El a venit cu mâncare, numai eu nu am nimic și nici un sprijin de nicăieri, trăiesc din mila lui Domnului. Până seara târziu, discuții. [...] la ora 3, după-masă, m-am culcat.

Luni, 2 februarie 1953. Ne-am sculat târziu, cum ne e obiceiul. În urma noastră, a căzut zăpadă groasă și continuă să ningă întruna. Seara, tot cu același program.

Marți, 3 februarie 1953. Tot ninge. După masă a stat, [dar] e ger cumplit.

Miercuri, 4 februarie 1953. Tot același program. E ger.

Joi, 5 februarie 1953. Idem.

Vineri, 6 februarie 1953. Gerul s-a mai [în]muiat. Peste zi, mi-am făcut un calendar în carnet. Seara, ca de obicei, mă culc târziu.

Sâmbătă, 7 februarie 1953. Toată ziua stăm în bordei, a început să ningă din nou.

Luni, 9 februarie 1953. Idem. Continuă să ningă. E ger. Zăpadă de 1 m.

Marți, 10 februarie 1953. Ni s-a aprins un perete la bordei. A trebuit să sfărâmăm cahla la sobă. Am stins peretele și am făcut altă cahlă. Din nou e ger și așa am lucrat. Gheorghe e bolnav de câteva zile. Noaptea, ca de obicei, mă frământă gândurile. Mă visez în toate nopțile acasă și mă culc, totdeauna, disperat. Mizerabil mă simt.

Miercuri, 11 februarie 1953. E frig. Toată ziua stăm în bordei. Spre seară, am căutat lemne. Noaptea, ca de obicei, plin de gânduri, mă culc după miezul nopții.

Joi, 12 februarie 1953. M-am culcat târziu. Timpul s-a [în]muiat. Zăpada se topește. Peste zi, mai citesc din *Biblie*. Durerea de șale m-a mai lăsat. Peste noapte, ca de obicei.

Vineri, 13 februarie 1953. La fel ca și în zilele trecute.

Sâmbătă, 14 februarie 1953. A început să cadă zăpadă. Iarăși a nins toată ziua și toată noaptea. Plin de gânduri, nu am putut să dorm toată noaptea. Ne-am culcat la orele 5, dimineața.

Duminică, 15 februarie 1953. E frig și ninge întruna. Zăpada a trecut mult de un metru și continuă să ningă și peste noapte. Pus pe gânduri și amărât din cale afară, m-am frământat toată noaptea. M-am culcat înspre zi.

Luni, 16 februarie 1953. E frig și tot ninge a potop, nu altceva. Toată ziua, stăm în bordei. Peste noapte, zăpada ne-a astupat fereastra și ușa la bordei. M-am culcat înspre zi.

Marti, 17 februarie 1953. A nins până după masă. [Apoi], a încetat, a încetat și vântul. Am ieșit să adun lemne. Zăpada e aproape de doi metri. Prin zăpadă înot ca prin apă. Numai capul se vede din zăpada. S-a lăsat ger seara și noaptea, ca de obicei.

Miercuri, 18 februarie 1953. Timpul e friguros și iarăși a nins puțin. Toată ziua, stăm în bordei. Noaptea, tot la fel, ca de obicei.

Joi, 19 februarie 1953. Gerul s-a mai [în]muiat. Bate vânt. Mă plimb puțin, pe afară. Restul zilei și noaptea, ca de obicei: triști, tăcuți și îngândurați.

Vineri, 20 februarie 1953. Timpul s-a [în]muiat. Până aproape de amiază, am dormit. După [aceea] am ieșit să caut lemne. Noaptea, ca de obicei, mă frământă gândurile până după miezul nopții și nu pot să dorm.

Sâmbătă, 21 februarie 1953. Amărât și plin de gânduri, am petrecut și această zi, când văd că zăpada e de 1,5 m grosime și mă gândesc că nu se va mai lua, să scap la iarbă verde. Noaptea, tot ca de obicei, mă frământă gândurile [și] nu pot să dorm.

Duminică, 22 februarie 1953. La fel ca în toate zilele.

Luni, 23 februarie 1953. A mai nins puțin. Tot e frig.

Marti, 24 februarie 1953. Amărât din cale afară, îmi petrec aceste zile. Pot să spun că sunt cele mai triste din viața mea. Zăpada e mare. Nu pot să merg nicăieri. Mâncare puțină. Niciodată nu mănânc ca să mă satur. Pe lângă toate neajunsurile, mai am de lucru și cu oameni scârboși ca frații CHIRAȘ. Mă otrăvesc cu totul, cu gesturile lor. De-ar da Dumnezeu să se subțieze zăpada, să mă duc, să stau singur pe pustiu și [să] nu-mi trebuiască tovărășia lor. Mai bine stau singur, decât să văd și să aud puñiturile și gesturile lor. Aceștia nu sunt oameni de tovărășie și suferință. Așa gen de oameni încă nu am întâlnit în viața mea. Trist, flămând și supărat, stau în vârf de fag și scriu aceste rânduri. E amiază și încă nu am mâncat, căci unul din[tre] ei se scoală la miezul nopții [și] își face mâncare și doarme până la amiază. Moșneagul, după ce a mâncat de cu seară, se culcă și se scoală dis-de-dimineață și mănâncă, și eu stau și bat din buze, toată noaptea și toată ziua. Mi-aș face singur de mâncare, [dar] se șifonează. Mai bine rabd și tac, până se va subția zăpada și să le împușc un țap, pentru o parte de ceapă și [niște] varză, cât am mâncat dintr-a lor, și pe urmă [să] mă duc să stau singur [și] să nu-mi înăcresc sufletul. De o bună bucată de vreme, mă visez în fiecare noapte acasă, la tata, la ai noștri.

Miercuri, 25 februarie 1953. Tot același program.

Joi, 26 februarie 1953. Idem.

Vineri, 27 februarie 1953. Mi-am căutat și tăiat lemne.

Sâmbătă, 28 februarie 1953. Amândouă zilele a căzut, iară, zăpadă moale. Toate aceste zile, de marți încoace, a fost timp urât. Mai mult am stat în bordei. Trist și bătut de gânduri negre, zilele trec greu și nopțile și mai anevoios, căci nu pot să dorm.

Duminică, 1 martie 1953. Timp posomorât, a încetat de nins. Toată ziua stau îngândurat, în bordei.

Luni, 2 martie 1953. Se arată a fi vreme frumoasă. E cald. Peste zi, am mai ieșit pe afară. De la amiază până aproape de seară, am stat într-un vârf de fag și m-am uitat peste codrii încărcăți de zăpadă. Seara și noaptea, ca de obicei. Trist și îngândurat, m-am culcat la orele 3, dimineța.

Marți, 3 martie 1953. Tot ca și ieri, am dormit până târziu. Vremea se arată a fi friguroasă. E soare, dar zăpada e tot mare, trece de un metru. Peste zi, tot stau în vârful fagului, de unde scriu aceste rânduri.

Miercuri, 4 martie 1953. Tot același program, ca în toate zilele. Timpul se menține friguros. Zăpada e tot mare. Noaptea nu am dormit deloc.

Joi, 5 martie 1953. Idem. Iarăși ninge. Suntem pe terminate cu alimentele. Brânza am terminat-o, iar acum [mâncăm] de post, cartofi, ceapă și din acestea cu economie, căci zăpada e mare și nu ne putem deplasa nici la sat, nici după vânat. Peste zi e vânt. Am căutat lemne. E frig și ninge în toate zilele. Peste noapte, ca de obicei, trist și îngândurat.

Vineri, 6 martie 1953. Toată ziua stau în bordei. Ninge și e frig. Peste noapte, nu am putut [dormi] deloc.

Sâmbătă, 7 martie 1953. La orele 7 dimineța, cu ajutorul lui Dumnezeu, am plecat după vânat, cu toate că zăpada trece de un metru. Am plecat, căci am terminat tot pe lângă făină. De la bordei, am trecut în Pârâul Scurtu, unde am găsit [un] mistreț mâncat de lupi. M-am dus până unde am avut bordeiul, în Scurtu. Nu-i nici o mișcare, afară de urme de jder. M-am suit în Grindul Pinului, unde am găsit o urmă veche de cerb. Deodată, merg[ând] pe urma cerbului, e foarte greu de umblat, că zăpada e scoțioasă și, pe unele locuri, te afunzi până la brâu. În Grindul Pinului stau și ascult. În această coastă se lucrează la lemne. [Apoi], scriu aceste rânduri. E ora 12. Un kilometru și jumătate am parcurs în jumătate de zi. La ora 1, la amiază, am fost la bordei, fără să aduc nimic. Peste noapte, fiind obosit, am dormit bine, cu toate că m-am culcat cu stomacul gol.

Duminică, 8 martie 1953. M-am sculat cam târziu. Moșneagul a plecat spre sat. El nu vrea să rabde [de] foame. După-masă a început, iarăși, să ningă. Restul zilei și al nopții, l-am petrecut trist, îngândurat și neliniștit din cauza moșneagului, care a plecat în sat și a făcut urme. Ora 4, [spre] seară. Peste noapte nu am putut să dorm deloc.

Luni, 9 martie 1953. Iară ninge toată ziua. Stau în bordei, flămând și îngândurat. Peste noapte am fost foarte neliniștit. În toată noaptea, [în vis] mereu sunt pe acasă, la tata și în sat, hăituit de miliție.

Marți, 10 martie 1953. I. D. N. H.¹⁰² sunt. Iară ninge și este frig. Peste zi am ieșit pe afară, stau foarte atent și [sunt] pregătit de luptă. Îmi este frică pentru că a plecat moșneagul în sat. Cu mâncarea o ducem greu, mai mult flămând.

¹⁰² În opinia lui George Motrescu, I. D. este Ion Martinescu, numit de către localnici și Ion din deal, cel care a fost implicat în așa-numitul lot Motrescu, care l-a aprovizionat cu

decât sătul. Dar nu am ce face, că zăpada e mare, trece de un metru. Trist, îngân-durat, [cu] atenția mărită și flămând, am petrecut această zi și această noapte, cu frământările, cu grozăviile și visele lor.

Miercuri, 11 martie 1953. Tot la fel ca și în ziua de ieri, am petrecut ziua de astăzi, numai că, în loc să se încălzească, este mai frig și ninge mereu.

Joi, 12 martie 1953. Tot ninge [și] e frig. E potop, nu altceva. Mâncare mai nimic. Noi ne mândrim cu foamea. Peste zi, m-am apucat de lucru, scobind un căuș, să-mi mai treacă timpul și foamea. Zile amare mai trăiesc. În această vreme și peste noapte, tot la fel cu gândurile și amărât. Mă scol spre ziua.

Vineri, 13 martie 1953. Peste zi, am făcut o hartă, în chip de plan director, a Ocolului Silvic Putna, pentru orientarea fraților care sunt cu mine. Timpul tot e friguros și ninge întruna.

Sâmbătă, 14 martie 1953. La ora 4 dimineața, am auzit sunând sirena la Fabrica de Cherestea, din Sucevița. Nu știu ce să fie. Peste zi, mi-am continuat lucrul. Toată ziua stăm în bordei, căci e vreme rea. Spre seară, a venit moșneagul din sat și ne-a spus că a ars Fabrica de Cherestea din Sucevița și că a murit GROHANUL¹⁰³ din Moscova. Ne-a adus ziare, care ne-au făcut puțin curaj.

Duminică, 15 martie 1953. După două săptămâni de vifor și negură, astăzi s-a arătat soarele. Bate vânt [și] tot rece e peste zi. Mai puric ziarele pe care le-a adus moșneagul. Peste noapte, ca de obicei, am dormit trist și îngândurat și cu gândul la mâncare. Cu toate că și-a adus moșneagul mâncare pentru el și frate-său, eu tot flămând mă scol. Căci nu-mi merge bucățița de mâncare, când văd certurile lor.

Luni, 16 martie 1953. Amărât și iar amărât, flămând și iar flămând, am trecut și această zi de suferință. [Ei] mănâncă slănină, iar mie mi-au repartizat niște brânză, mai iute decât cea mai fină pulbere de pușcă. Trebuie să mă feresc de foc, căci [trebuie] grijă să nu mă aprind. Peste zi mai stau într-un vârf de brad. E frig, [cu toate că] e soare cu dinți. Cred că nu se va mai lua, vreodată, zăpada, să scap și eu la iarbă verde și să-mi văd de necazurile mele și să nu-i mai trebuiască tovarăși nimănui. Căci astăzi e mare lucru să fii om și să[-l] crezi pe om când este în suferință, [atunci când] nu are nici un sprijin de la nimeni, afară de Dumnezeu, care ne rabdă.

Marti, 17 martie 1953. Zăpada e mare și e frig. Aproape toată ziua stau în bordei și cioplesc în lemne, făcând căușe, [ca] să-mi treacă timpul. Noaptea, ca totdeauna, adorm târziu, în gânduri negre.

Miercuri, 18 martie 1953. Timpul s-a mai încălzit puțin. E soare peste zi și stau în observator, în fag și privesc peste codrii încă amorțiți, unde domnește liniștea și soarele cald de primăvară. Nu se aude nici o mișcare, numai o adiere înceată a vântului de primăvară. Parcă totul a adormit. Nu mai aud nici sire-nele fabricilor din împrejurimi. Aproape în fiecare noapte mă visez liber prin sat și prin Rădăuți. Dacă nu am fericirea să mă bucur de libertate în realitate, cel puțin mintea băjbăie în bezna nopților negre, năzuind spre lumină și liber-tate. [Acesta-i] un dor în suflet de copil, legat de părinți și frați, în zbciumul

---

armament pe Vasile Motrescu și care a fost condamnat la 25 de ani de temniță; în aceeași opinie, N. H. este Nicolae Horodnic, pe numele lui adevărat Calancea Nicolae.

¹⁰³ În grai local, *Grohan* vine de la *a grohăi*, acțiune caracteristică porcului. În cazul de față, este vorba de Stalin.

vieții mele chinuite, în negura pădurilor, a nopților și a gândurilor fără sfârșit. Trăiesc clipele în gând și în nălucirile viselor de noapte, năzuind spre libertate și viață fericită, în mijlocul familiei mele, făcând și ticluind la planuri, care mai de care mai îndrăznețe. Până ce, de atâta trudă, mă simt istovit și adorm pradă visurilor nopții. Câtă luptă, [câtă] trudă și [câte] gânduri deșarte se războiesc în sufletul meu, e greu să imagineze mintea omenească. Aproape [că] nu e zi să nu mă doară capul. Când văd că zăpada e de un metru și jumătate, cred că nu se mai sfârșește această iarnă, ca să scap [și] să văd pământul negru. Aceste rânduri le-am scris pe un vârf de fag, pe o zi cu soare și miros de primăvară și cu speranța în suflet că în această vară voi scăpa liber.

Joi, 19 martie 1953. Tot ca și ieri, e cald și zăpada se topește. Eu sunt trist și îngândurat. Stau în vârful fagului și scriu aceste rânduri. Peste noapte, copleșit de gânduri, nu am dormit aproape deloc.

Vineri, 20 martie 1953. Cu toate că e zi cu soare, e frig și bate vântul. Trist și îngândurat, umblu pe afară, măsurând zăpada [cât] e de groasă. Parcă nu mai am răbdare să văd pământul negru. După-masă, m-am suit într-un fag înalt și mă uit la satele din vale. Este încă totul îmbrăcat în haina albă a zăpezii.

Sâmbătă, 21 martie 1953. E prima zi de primăvară. Se aud trecând păsările călătoare. [Încă] e frig și zăpada se topește anevoie, cu toate că e soare. Peste zi, am stat sub un brad unde e puțin loc gol, la soare și am făcut un plan de clădire, pe când voi scăpa liber. Pentru restul zilei și peste noapte, până adorm, tot cu gândurile și planurile am de lucru.

Duminică, 22 martie 1953. E cald și e frumos. Zăpada [de] prin fața [bordeii] se topește. După-masă, am plecat cu moșneagul prin fața Pârăului Scurtu. Dinaintea bordeii, în fața soarelui, stăm jos pe un petec de pământ gol, sub un brad. Mă sui într-un copac și mă uit la țară. Încă e totul alb! Spre seară, am venit la bordei. Înaintea bordeii, peste urma noastră, atunci când ne-am suit la deal, au trecut trei căprioare. Până ce asfințește soarele, stau în fagul de lângă bordei și scriu aceste rânduri.

Luni, 23 martie 1953. M-am sculat dimineața și m-am dus în fag, unde am stat până la amiază și am făcut schițe de case pe când voi scăpa liber. Restul zilei îl petrec flămând și amărât. Fac schițe și planuri și visez la viață liberă. Cu aceasta mă iau, să-mi treacă de foc. Timpul este posomorât. Seara, am mâncat mămăligă goală și m-am culcat.

Marti, 24 martie 1953. M-am sculat de dimineață, am mâncat, am luat o bucată de mămăligă și trei cepe și am plecat, cu ajutorul lui Dumnezeu, după vânat. [Pentru că] am terminat alimentele de o bună bucată de vreme, ne chinuim mai mult cu mămăligă friptă, cir și ceapă, căci zăpada trece, pe unele locuri, de un metru. De la bordei, la grădină, am plecat la stâncile Sfredelului pe față, căci se vede gol. Aceste rânduri le-am scris chiar pe stâncă Sfredel, la soare. Cântă sturzul [și alte] păsări de primăvară. Astăzi, am auzit sturzul întâia dată și, chiar când scriu aceste rânduri, pe stâncă un fluturaș roșu saltă jucăuș în jurul meu, povestindu-mi bucuria primăverii. De la stâncile Sfredel, plec spre făgetul Pârăului Pădureț. E cald și frumos, [e o] adevărată zi de primăvară. Când scriu aceste rânduri, aud bătând un țap pe coasta Pădurețului. Mă face atent că el e prezent, gata de pus în oală. Cum am plecat de la stânci, spre Făget, am simțit cerbul. I-am găsit urma,

a trecut în Ursoaia. Tot la Sfiredel, în pădure, am tras un foc de armă, pe la orele dimineții, într-o pricăjită de căprioară. Nu am avut vizibilitate bună și fiindcă [eram] prea dorit de carne, nu am lovit-o. Din Făget, am trecut în Ursoaia, în șlag la Tcaciuc. M-am pus în fața soarelui. M-am dezbrăcat de cămașă și de haina cu blană [...] și mi-am uscat rufele fiindcă erau ude. E cald și frumos. Zăpada se topește. După ce mi-am uscat rufele, am plecat prin gruietul Pădurețului, unde stau la soare și scriu aceste rânduri, pe la orele 12 ziua. După ce mi-am uscat rufele, am plecat de a lungul Pârâului Pădureț, pe coastă, cu traseul spre gruiet. Am făcut vreo trei ore de pândă, unde sunt multe urme. Am găsit o păsărică înghețată de frigul de astă-iarnă. Din Pădureț am plecat în Ursoaia. Am găsit o urmă suspectă de bocanc, prin sihlă, coborâtă la vale de Pârâul Ursoaia. Am plecat [de acolo de unde am găsit urma și] m-am dus cu ea până la baraca din Ursoaia, unde lucrează feciorii lui Ifrim a Babei, din Voievodeasa. Am făcut pândă puțin, ca să văd ce mișcare este în baracă. Am coborât în marginea Pârâului Ursoaia, unde trage lemne Negru¹⁰⁴. Am făcut [pândă] până la marginea pârâului, până ce au trecut lemnele la vale, fără să mă arăt la ei. Foarte obosit, m-am dus de am dat târcoale la baracă, la Negru. Fiindcă înghețam de frig, vărsam venin verde și mă durea grozav capul, m-am dus de la baracă fără să mă simtă cineva. Flămând, bolnav și amărât, am început să plâng și, în acele momente, [aș fi fost bucuros] să mă ștergă Dumnezeu de pe pământul celor vii. De la baracă de la Negru, m-am dus pe coasta Ursoaiei și fără nimic, am făcut puțin foc de m-am încălzit la picioare. Pe lângă tot necazul și durerea mea, am mai ars și pătura. După ce m-am încălzit, pe la [orele] 24, am plecat mai la deal, căci îmi era frică să nu se vadă focul, din drum. Nu puteam să stau [nici] jos, căci mă duceam pe coastă, la vale. Puțin mai la dos, am făcut [un mic] foc. Am tras cetină peste zăpadă și [cu câteva] lemne pe foc am adormit pe zăpadă, ca o căprioară [...], până în zori de zi.

Miercuri, 25 martie 1953. (Buna Vestire). Când s-a făcut ziuă, m-am dus la N.¹⁰⁵ și mi-a dat o pâine de casă și cam o jumătate de kilogram de brânză. Aceasta este cea mai mare binefacere, în cele mai zile negre zile ale vieții mele de pribeag. Am mâncat pâinea toată și brânza [...], fiind nemâncat deloc de ieri dimineață. Am fixat, prin N.¹⁰⁶, întâlnirea cu G.¹⁰⁷, în seara zilei de 4 aprilie. De la el, m-am dus pe coasta Ursoaiei, la deal. Cu trasul [cu arma]¹⁰⁸ ... nu am mai văzut nimic, afară de multă urmă [de] lupi și [de] oasele porcului mistreț, mâncat de lupi, [pe] care le-am găsit tot pe coasta Ursoaiei. M-am întors din drum și am venit pe coasta Pădurețului la [...], unde scriu aceste rânduri până la 1 și 30, după-masă. Timpul e călduros, bate vântul. M-am descălțat și dezbrăcat și [stau] așezat la soare.

Continuare din 25 martie 1953. De pe Coasta Pădurarului, am venit iar la Sfiredel¹⁰⁹ [?], pe față. Am plecat cu trasul¹¹⁰ pe Obcina Sfiredelului, prin făgetul

¹⁰⁴ Negru Gheorghe din Vicov de Jos, vecin cu familia Motrescu.

¹⁰⁵ În text, este notat Z. Probabil, cel ce a folosit acest text la interogarea lui Vasile Motrescu, a scris litera N, care vine de la Negru.

¹⁰⁶ Ibidem.

¹⁰⁷ Cu fratele său, George. Aceasta a fost ultima întâlnire dintre cei doi frați.

¹⁰⁸ Fără hăitași.

¹⁰⁹ În text este un termen fără sens, *Sredof*.

¹¹⁰ În sensul de: trasul cu pușca, vânătoare.

dinspre Dragoșin. Nu am văzut nimic. Seara, foarte obosit, am venit la bordei, dar nu le-am spus Chirășenilor nimic despre întâlnirea cu S.¹¹¹, căci nu e nevoie să știe ei cu cine mă întâlnesc eu. [Am] o grijă mai puțin, căci nu știu ce îi ajunge mintea, să cad [...] și [să] urme[ze] suferința¹¹². În Cenușă aveam încredere și îi spuneam tot ce aveam pe suflet și, până la urmă, a spus tot și el. Peste noapte am dormit foarte bine, fiind obosit.

Joi, 26 martie 1953. M-am sculat cam târziu. După ce am mâncat mămăliga și varza fiartă, am plecat sub un brad, lângă bordei, unde este un gol, de mi-am cârpit bocancii, până aproape de seară. Timpul e frumos. E cald. Zăpada se topește peste tot. Cântă păsări de primăvară. Prind viață și sufletele noastre, chinuite de foame, frică și nevoi. Peste noapte am dormit, fiind încă obosit de ieri.

Vineri, 27 martie 1953. M-am sculat de dimineață și, împreună cu moșneagul, am plecat iară la vânat. La numai 200 de metri de bordei, în dos, am găsit făcute bârne, de ieri. Când ne suiam pe coasta Sfredelului, [odată] cu noi se suiau, pe pârâu la deal, doi cetățeni tineri. După port, păreau a fi din Marginea sau [din] Frătăuți. Am ajuns în dos la Sfredel și pe moșul l-am trimis să-mi hăituiască pe sub stâncă, la Sfredel și să vină prin dosul Sfredelului. Am tot așteptat trei ore să vină și nu a mai venit. Văzând că nu vine, am plecat spre Coasta Pădurețului și nu [a] da[t] nici un semn de viață. Am scos capul în pădurea întregă [...]. În Vieșoia¹¹³ [?] numai [ce] am trecut pe lângă Gheorghe Tcaciuc¹¹⁴, [atunci] am trecut în Făget și [am] stat în gruiet, poate o să văd ceva. Flămând și obosit, abia îmi trag picioarele [...] căci cu mâncarea numai îmi omor zilele. Stând la pândă în gruietul Făgetului, l-am auzit pe moșneag în parchetul tăiat, tușind și [...] pornind la 5 seara. Probabil sta și el la pândă, la țapii cei surzi¹¹⁵ din Sfredel. L-am auzit, de la 500 de metri, cum își sufla nasul. Până aici nu am văzut nimic, afară de oasele unui țap, pe care le-am găsit în șlag la Tcaciuc. Timpul e călduros, zăpada se topește, dar pe la dosuri e încă de un metru de groasă. Azi, am auzit cântând și porumbelul sălbatic și mierla tăcăcând. Timpul s-a înnourat. Cerul e acoperit cu nori, dar tot e cald. În gruietul Făgetului, seara aceasta [...] pe la ora 5 stau la pândă. Din gruiet am plecat prin parcela Sfredelului [spre bordei]. Acolo am avut azvârlită o bucată de mămăligă, de marți. Am luat-o, am curățat-o și am mâncat-o cu poftă, căci nu mi-am mai luat mâncare, fiindcă nu mai aveam ce. Când eram liber, nu mâncam mămăligă rece, iar acum mânânc făcută de patru zile și stricată. E noapte când pornesc spre bordeiul de la Sfredel. Când am ajuns, l-am găsit pe Gh[eorghe] singur. Moșneagul, de cum l-am trimis să hăituiască, probabil că s-a dus hăituind toată Sucevița, până în sat. El nu vrea să rabde [de] foame. El e mai sigur pe sat, decât pe vânat. Peste noapte am dormit foarte bine, fiind obosit.

¹¹¹ Soția lui Vasile Motrescu.

¹¹² Am optat pentru această transcriere, pentru că în text găsim: „Cu o grijă mai puțin, căci nu știu ce mintea îi ajunge, să cad [...] și urma suferința”.

¹¹³ Un astfel de toponim este greu identificabil. Probabil e vorba de Voievodeasa.

¹¹⁴ În dactilogramă, *Gleoglie Casciuc*. Numele de familie nu poate fi decât Tcaciuc, conform onomasticii locale, iar prenumele trebuie să fie cel indicat de noi – Gheorghe. Familia Tcaciuc din Sucevița fusese trecută la chiaburi și, pe atunci, Mircea Tcaciuc lucra la traie lemne în fundul Berchezei. Mircea Tcaciuc avusese, pe vremuri, crășmă în Sucevița.

¹¹⁵ Referința la cântărea îndoielnică de vânător a lui Ion Chiraș.

Sâmbătă, 28 martie 1953. Toată ziua stăm în bordei și e zloată, parcă se întoarce iarna înapoi. A mai căzut iar zăpadă, de vreo două degete. Mâncarea am terminat-o cu totul. Seara, am făcut un cir, am mâncat și ne-am culcat fericiți, adormind cu gândul la mâncări grase. Peste noapte, a fost liniște și frig. A înghețat.

Duminică, 29 martie 1953 – Floriile. M-am sculat de dimineață. Am făcut mâncare, am mai avut o mână de fasole pe care le-am fiert și le-am mâncat. Mi-am făcut bagajul și mi-am luat o bucată de mămăligă și două cepe și am plecat la drum victorios, cu direcția Putna, Prislop (Gruietul, Scoruș) și Vețău¹¹⁶. Dacă m-a ajuta Dumnezeu, mă voi întoarce după Paști, la frați, cu carne. Deodată¹¹⁷, am plecat cu totul și mi-am luat toată zdrențăraia din [...] ¹¹⁸. Aceste rânduri le scriu la [ora] 11, ziua, pe față la Sfredel. După aceea, voi pleca cu Dumnezeu, urmând traseul: Ursoaia, [...] Negru¹¹⁹, Dragoșinu, [...] ¹²⁰ G. Ruști¹²¹, Bercheza, parcela 1..., Voievodeasa, Mese¹²², Prislop, Gruietul Ars, Gruietul Stânei. La ora 7 seara, m-am pornit de pe marginea pădurii de la Neagu, am trecut apa Dragoșinului, [apoi] apa Suceviței [și] am trecut și apa Ruștii. [...] am găsit o scândură mare, [parcă] mi-a scos-o Dumnezeu înainte și am putut trece Rusca. Altfel, nu puteam trece. M-am suit în Arșiță și paralel cu satul, pe marginea pădurii, până la Pârâul Miclăuș. De la Miclăuș, am venit pe cărare, dar e foarte greu, că este zăpadă mare și moale și mă afund. La ora 11 și 45, noaptea, am tras la o baracă în Berchez. Sunt foarte obosit [pentru că] am [avut] greutate în spate și în mâini. M-am uscat, mi-am făcut mâncare până pe la ora 1. M-am culcat și am dormit până la ora 3 și 10, dimineața.

Luni, 30 martie 1953. M-am sculat și am plecat spre parcela 17, unde am stat cu vitele. S-a făcut ziuă, urcând la deal. Din parcela 17, m-am suit în parcela tăiată, la deal. Pe traseu sunt foarte multe urme de vite mari. Aceste rânduri le scriu în parcela 1 [...], când răsare soarele în cântec de păsărele și miros de primăvară. Am venit [acolo], unde am stat cu vitele în [parcela] 17. Mi-am făcut foc și mâncare, că nu mai pot de oboseală și de foame. Zăpada e mare, înot prin ea. Pe unele locuri, e până la brâu. La ora 9 și 20, am plecat spre P[oiana] Mese[lor]. Atât de mare e zăpada, că pe distanța de 400 de metri am venit o oră, cu foarte mare greutate. Pot să spun că de când sunt nu am mers așa greu prin zăpadă. Aceasta e [...] moale și te afunzi și cu greu mai poți ieși. Așa că, din parcela 17, [pe] distanță de un kilometru, am venit aproape două ore. La Arșița Meselor am stat la soare. Am văzut ghiociei înfloriți, în Poiana Meselor. De la Arșița Meselor pe Plai nu e nici o urmă până la Gruietul Ars. Aici am găsit o urmă [veche] de câteva zile, de bocanc, și [era] dusă spre Putna, pe Obcină. Cu popasuri dese și cu foarte mare greutate, am venit de la Mese, până la colibă. Am făcut două ore pe [drum, de] la Gruietul

¹¹⁶ Toponimul cunoaște și forma *Vițău*.

¹¹⁷ În sensul de: *deodată*.

¹¹⁸ În textul dactilografiat: *din Gorciac*, expresie pe care am putea-o traduce prin *în rucsac*, pentru a da sens propoziției.

¹¹⁹ Toponimul indicat în textul dactilografiat este *Fundu Negru*, toponim inexistent.

¹²⁰ Ca și mai sus, aici găsim toponimul *Terma*, ceea ce indică faptul că aceia care au dactilografiat după manuscrisul lui Vasile Motrescu erau cu totul străini de zonă.

¹²¹ Gura Ruștii.

¹²² Toponimul este cunoscut sub forma *La Mese*.

Ars. Așa am slăbit de tare, încât nu mai puteam să merg. Am prins a plânge și eram bucuros să-mi dea Dumnezeu [atâtea] zile, să nu mă mai chinuiesc. Tare cu greu [am venit] din Plai [și] până la colibă. Nici că se mai cunoștea că [acolo] e coliba. Totul era astupat de zăpadă. Am dat zăpada [jos] de pe colibă. Am găsit totul nesmintit, așa cum am însemnat acum [câteva] luni. Am făcut focul. Curge apa Dunăre în colibă. Din zece în zece minute, trebuie să o scot afară cu fandela¹²³. La ora 9, seara, m-am culcat și culcat am fost până dimineața, cu toate că am dormit fără foc [...].

Marti, 31 martie 1953. M-am sculat înghețat de frig. Mi-am făcut focul, m-am încălzit. Mi-am făcut mâncare, am mâncat și am ieșit mai la deal de colibă și stau la pândă, la urmă. Pe aici, prin Gruiețul Stâncii, zăpada e mare și am văzut o urmă [?]. Pe Plai, timpul e frumos, zăpada se topește. Un pricâjit de țăpușor a trecut pe după deal de colibă, dar nu l-am văzut de la deal. Stau la pândă la urmă și [apoi] scriu aceste rânduri, [la] ora 10 seara. [Apoi], am citit în *Biblie*. Seara, am făcut un cir¹²⁴ și m-am culcat. Peste noapte am dormit tot fără foc. E cam răcoare. Timpul a fost frumos, zăpada se topește.

Miercuri, 1 aprilie 1953. M-am sculat de dimineață, m-am spălat [și] mi-am făcut rugăciunile obișnuite. Mi-am luat pătura și am ieșit la soare. Timpul se menține călduros și zăpada se topește. Tot stau la pândă, în prejma urmei, pe unde am venit peste zi. Citesc în *Biblie*, iar restul zilei, până seara, am făcut o capcană de prins șoareci, căci mi-au făcut mare pagubă în lipsa mea. Mi-au ros săculețele cu făină și mi-au scos sămânța din ardei și au mâncat-o. Seara, începe să plouă, câte puțin. Pe la ora 6 și 45, seara, mi-am făcut un cir, apoi m-am culcat. Aceste rânduri le-am scris în coliba de la Gruiețul Stâncii, așteptând să se răcească cirul. Ora 7 și 20, seara. Peste noapte, a plouat și [a] tunat.

Joi, 2 aprilie 1953. M-am sculat de dimineață, am făcut mâncare și rugăciunile obișnuite și am plecat și am stat în preajma urmei. M-am suit într-un fag, de m-am uitat în Poiana Hacıungului. Încă se văd pete de zăpadă, nu s-a luat toată nici pe aici. Pe la amiază, am citit în *Biblie*, iar după-amiază mi-am adunat lemne și mi-am aranjat colibița. Timpul se menține înnourat. Spre seară [înainte de asfințit], s-a arătat puțin soare. Seara mi-am făcut un cir, l-am mâncat și m-am culcat, tot fără foc.

Vineri, 3 aprilie 1953 (Vinerea Paștilor). Amărât și plin de gânduri am petrecut și această zi. De cum m-am sculat, am ieșit la soare și citesc în *Biblie* și mă gândesc că vine Sfintele Paști și sunt aicea. Paști petrecut în necaz. Sunt disperat și fără nici o nădejde. Trăiesc și eu din mila Domnului, până se va îndura Dumnezeu și mă va strânge de pe pământul celor vii. Stau la soare și mă gândesc la cei dragi, de acasă. Cum, de Paști, orice suflet [ori]cât de sărac și tot se bucură, cel puțin de libertatea [de a fi] și el la un loc cu toți oamenii. Numai eu stau pe Ruștii și îmi plâng păcatele singur și fără nici o mângâiere, flămând, trist, deznădăjduit,

¹²³ În original, e scris *cu candela*. *Fandela*, pentru care am optat noi, e un regionalism sinonim cu tigiaie. Lucrătorii în pădure trebuiau să aibă asupra lor, pentru a-și pregăti hrana, o fandelă, un ceaun și o oală de lut ars, pentru fiert carnea sau pentru zeamă – după cum ne informează George Motrescu.

¹²⁴ În text, *am făcut un șir*. Cirul este cel mai simplu și necostisitor aliment pe care și-l putea permite un partizan.

cu mintea încordată, acuzând și iertând tot din viață [?] și pe toți vrăjmașii sufletului meu. Cât necaz, câtă trudă, durere, suferință, oboseală și gânduri fără nici un rost am întâmpinat într-aceștia patru ani. Iacă, se împlinesc la 10 aprilie. Spre seară, am dat o raită în jurul colibeii. M-am suit în Gruieț, căci zăpada pe față s-a peticit [?]. În vârful Gruiețului, pe un fag am găsit scris numele meu, încă din 1944, toamna, când stam fugar pe aceste meleaguri, de frica rușilor. Și atunci am trăit greu, dar nu ca acum. Atunci eram prigonit de ruși, acum sunt [...] de frații mei români. Da, stau prigonit de frații trădători, care și-au vândut țara și sufletele lor dracilor din Rusia. Pe[ntru] un kilogram de zahăr și o litră de ulei, și-au adus țara în suferință, căci acum simte și pruncul din fașă că trăiește în raiul bolșevic. Peste noapte, mi-am tăiat lemne [și] m-am culcat la ora 24.

Sâmbătă. 4 aprilie 1953. M-am sculat de dimineață și mi-am făcut mâncare. Am mâncat și, cu ajutorul lui Dumnezeu, am pornit spre sat. La ora 9 dimineața am plecat de la colibă și, mergând spre Vicov, totodată am mers și cu trasul, poate văd ceva. Am trecut pe Cărarea Grafului, pe la Pietrele Scursului¹²⁵, până La Glod și tot cu cărarea, pe coasta Hacıungului, până la Sihlărie¹²⁶, de unde m-am suit în Preluca a III-a. [Apoi], m-am suit în Obcina Hacıungului, am trecut în Pietroasa, în parcela 40 și am mers cu cărarea roată, pe fața dealului Slatini, până la șleag, la Leon. Acolo, am văzut două ciute, dar la distanță și nu am putut trage în ele. Am vrut să merg mai aproape, dar m-au simțit și au trecut în Gruiețul Pomi [?]. De la șleag, la Leon, am venit prin Altanca, [...] și, în cot la Petrea lui Anton, stau și scriu aceste rânduri, uitându-mă peste țarina dezbrăcată de zăpadă. Trist, amărât, dau târcoale în afară, pe marginea satului, așteptând să vină întunericul, să mă duc să găsesc o bucată de pască și un ou roșu și tot noaptea să mă întorc înapoi și să le mănânc cu lacrimi, în văgăunile munților. Acesta este Paștele anului 1953, al cincilea Paști petrecut în prigoană. Timpul s-a răcit, vântul e rece. Ora 3 și 30, p.m. Când a înserat, am pornit spre sat. Când a întunecat, am fost la punctul IV. A venit F. 2 și mi-a adus pască, făină, slănină, un ulcior cu untură, zahăr, bomboane, prăjituri și altele de ale gurii și două cămași curate și o izmană. Atâta bucurie am și eu la sufletul meu de Sfintele Paști. Dacă am ce mânca și o cămașă curată, parcă toată lumea e a mea. Simt și eu că sunt la Paști. Numai că a uitat să-mi aducă ouă roșii. N-am mai avut răbdare să stau mult cu el¹²⁷. Când am văzut că mi-a umplut cu bunătați rucsacul și o traistă, mi-am luat merindele și m-am dus pe Groapa Pleșii și mi-am împachetat din nou și am mâncat și eu pe săturate pască și smântână. Mi-a adus și mere, și săpun de spălat. Acestea sunt cele mai bogate din cele cinci Paști petrecute în prigoană. Cred că acestea sunt cele de la urmă. M-am pornit de la Groapa Pleșii, a început să plouă și [s-a] întunecat de nu vezi nimic. Mă duc plută, înotând prin glod, secând băltoacele și făcând salturi prin șanțuri și gropi. Nu țin seama de acestea, sunt fericit că sunt sătul și am două traiste cu mâncare în spate. La G. C.¹²⁸ m-am dus de am băut apă și i-am făcut

¹²⁵ Posibil, *Pietrele Scoruşului*.

¹²⁶ În text, *Sigărie*.

¹²⁷ George Motrescu afirmă că graba lui Vasile a fost provocată și de faptul că se aflau în apropierea locuinței unui informator al Securității, căruia lumea îi spunea Cucos.

¹²⁸ La George Coroamă; numele lui de familie era Carcea și avea o mână afectată din timpul Primului Război Mondial. Acesta a avut un fiu, care era de-o seamă cu George Motrescu.

semn pe fereastră. Dormea creștinul, așa că nu l-am mai sculat. De la el, m-am dus la bordei, la Ciuntu, la Slatină, să stau de ploaie, cu creștinul acolo și m-am ferit să nu fac zgomot și am plecat mai departe spre Stânișoara, poposind din loc în loc și clipocind pe sub copaci. Atât era de întuneric, că m-am trezit lângă căsoaia din Pietrosu, lângă gardul grădinii. Încet, m-am retras, să nu fac zgomot [și] să nu mă simtă câinii. Foarte greu am ieșit la deal la Sonari¹²⁹, în drum, [și] am luat-o la drum cu popasuri. La Găvan¹³⁰ am stat o oră și m-am hodinit și [am] făcut foc și iarăși am mâncat, căci se apropia de ziuă. S-a făcut ziua. Am ajuns în Stânișoara. Aceasta e noaptea Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, Paștele anului 1953. Toată noaptea m-a plouat și am făcut la salturi prin glod, șanțuri și gropi. Dar sunt fericit când mă gândesc la cei din temnițe, cât [de] mult ar dori să aibă fericirea aceasta, cu toate că eu doresc să nu o aibă nici vrăjmașii mei.

Duminică, 5 aprilie 1953 (Sfintele Paști). Din Stânișoara mi-am continuat drumul pe Obcina Hacıungului, până la Arșiță. M-am coborât în vale, la colibă, cu toate că plouă și sunt obosit, nu mă lasă inima și, totodată, nici nu e lucru curat cu colibița de la A.H.¹³¹, căci, când am trecut pe lângă ea, [mi-]a venit miros de tutun. Astăzi, în ziua de Paști și chiar în zori de zi, și pe o vreme așa de rea, e imposibil să fie cineva în pădure. [E] lucru hotărât că este post fix în preajma colibeii. Așteaptă ca să mă duc pe la ea, să-mi dea „Hristos a înviat!” Securitatea. Bănuiesc că ori a dat cineva de colibiță astă-iarnă, [ori că au dat peste ea, pentru] că am făcut multă urmă pe zăpadă, [pentru că,] în trecere, am dat pe la colibă de am făcut foc și am stat câte o zi sau două. Să păzească până or înnebuni, [până] pe la anul, pe la Paști, tot la coliba de la Arșița Hacıungului să stea. M-am coborât pe la Cărarea Grafului, în Cracii Prislopului. E zăpadă mare și nu e nici o urmă, așa că trebuie să ocolesc prin Scoruș [?]. Din Cracii Prislopului m-am suit în Cărarea Grafului și merg cu cărarea. A început să ningă. Îi dau zor, am trecut iarăși Pârâul Prislopului, pe unde am trecut și ieri și. la ora 9 dimineața, am ajuns cu Paștele la coliba din Gruiețel Stâncii. Cum am ajuns, am făcut foc și am mâncat și m-am culcat iarăși și am dormit până dimineața. Peste noapte, am visat că m-a luat miliția într-o mașină, dar am scăpat și că soția mea mi-a ieșit înainte și mi-a spus că e bolnavă tare.

Luni, 6 aprilie 1953 (A doua zi de Paști). E vreme frumoasă. M-am sculat de dimineață, mi-am făcut un ceai, am mâncat cu pască și am stat trântit pe pat, toată ziua. Nici nu m-am încălțat. Peste zi, am dormit puțin. Tot parcă mă simțeam obosit. Seara, am mâncat răcitură cu pască și mai stau tolănit pe pat și mă gândesc la lucrurile de pe pământ. Peste noapte, dorm bine și până târziu.

Marti, 7 aprilie 1953 (A treia zi de Paști). Până la amiază am stat în colibiță. Nici nu am ieșit afară și am citit din *Biblie*. Spre seară, m-am suit în Plai, la Pârâul Alb, la Mesele Soldaților [?]. Am umblat încoace și încolo pe Plai, până la Pârâul Verde. Nu-i nici o urmă, nici zgomot de [la] nimic. Liniște de mormânt domnește peste codrii scăpați de sub martie alb și [de] zăpadă grea, care se mai vede pe unele

¹²⁹ În grai local, *sosnarii* sunt pini.

¹³⁰ În parcela 41, Cantonul Pietroasa.

¹³¹ A. H., prescurtare de la Arșița Hacıungului: acolo făcuseră, din 1944, o colibă. În timpul evacuării – susține G. Motrescu – făcuseră trei colibe.

locuri, prin față, iar prin dosuri și pe [lângă] pâraie e cum e oul¹³². Am petrecut, cu ajutorul lui Dumnezeu, și aceste Paști în liniște, în miros de floricele și cântec de păsărele. Ora 6, seara. Peste noapte, nu prea am dormit.

Miercuri, 8 aprilie 1953. M-am sculat cam târziu. După ce am făcut mâncare, pe la 10 și 30, dimineața, am plecat după vânat, căci a început să bureze de ploaie. La Ferigă, am dat peste cruce. Vreo 6-7 bucăți. Cerbul era foarte mare, dar nu am putut să trag în el, căci m-au simțit. Pe cerb puțin l-am văzut, [când] am venit cu țapul pe sub stâncile Ferigii. Sub stânci, între niște colozii¹³³, am găsit porcul mistreț împușcat de mine acum patru ani. S-au împlinit luni, [de atunci, de] când am făcut hăitaș împreună cu N. Tcaciuc și G. Coroamă¹³⁴, când am fost și am adus alimentele lui Cenușă, la P[ârâul] Craci. Am dat¹³⁵ în el [și] a mers 120 de metri și noi nici nu l-am căutat, dacă nu a căzut din pocnet. I-am luat colții. Așa porc nu am împușcat niciodată. Un colț [era] cât o palmă [de lung], de 20 de cm. M-am suit pe la Stânca lui Darie¹³⁶ și pe la Baionetă. De la Baionetă, am plecat pe coasta de la vale, pe unde am avut coliba în 1944 și, de acolo, am venit la colibă. Am strâns rășină [...] seara, mi-am căutat lemne [și] mi-am cârpit pantalonii. Timpul a fost înnourat și moale. Peste zi, a plouat puțin. Peste noapte, iarăși. Nu am putut să dorm. [fiind] frământat de gânduri negre.

Joi, 9 aprilie 1953. M-am sculat de dimineață, am făcut mâncare și după ce am mâncat, m-am încălțat cu opinci și am plecat după vânat în Pârâul Verde. [Acolo], unde [se] ivește cărarea, aproape de pădure am împușcat, pe la 10 și 20, dimineața, o căprioară. A căzut pe loc. Dar am considerat că este o crimă a împușca [o] căprioară la această vreme. Am găsit doi iezi [în ea]. Iată că am nimicit numai în acest an trei bucăți. Aceasta înseamnă braconaj și de aceea sunt căprioare așa puține (afară de mistreți și cerbi, care se mai găsesc). Fiară nu am fost niciodată. Eu sunt hotărât să nu mai împușc capră niciodată și nici pe aceasta nu aș fi împușcat-o, dar sunt lipsit de hrană. Am luat capra [în spate] și am venit la colibă. Pe drum spre colibă, am dat pe la Glod, pe la Gruiețul Ars [și am găsit] urmă de țap. Peste noapte, am fiert capra și, fierbând-o, am adormit.

Vineri, 10 aprilie 1953. Astăzi am împlinit patru ani de când sunt prigonit și nu știu cum e viața liberă. La ora 10 și 30 am plecat spre Vicov, să duc mai bine de jumătate din carnea de capră, să o dau pe faină. Vreau să mă duc la U. T.¹³⁷. De la colibă, am coborât în drumul Prislopului și am venit pe drum, până la grădină. M-am suit în Pârâul Stânișoarei, la deal [...] din Poiana Stânișoarei, am trecut în dealul Slatinii și, fiind spre seară, am mâncat, mi-am făcut rugăciunile de seară și, când a înserat, am plecat spre sat, pe drumul din Crivețe, peste toloacă. Ca la o jumătate de oră după ce a înnoptat, am ajuns la U. T. M-a primit

¹³² De un alb curat.

¹³³ Bucăți de lemn. În text, e folosit termenul *molozi*.

¹³⁴ Gavril Coroamă a fost nașul lui Vasile Motrescu.

¹³⁵ În sensul de: *Am tras în el*.

¹³⁶ Darie Pomohaci a fost un haiduc originar din localitatea Marginea, județul Suceava, care a activat în Obcinile Bucovinei și în Depresiunea Rădăuților. Pentru faptele sale, Darie a fost spânzurat de autoritățile habsburgice, la începutul secolului al XIX-lea. O descriere a faptelor lui Darie găsim în scrierile lui Iraclie Porumbescu.

¹³⁷ U. T., de la Uncheșul Trifon; și acesta a fost condamnat în așa-zisul *lot Motrescu*.

cu multă bunăvoință, m-a dus în casă, la căldură. Dar nefiind obișnuit cu căldura, a început să mă doară capul. Mi-a spus noutăți și [mi-a dat] vești de încurajare. I-am dat carnea de capră și, în schimb, mi-a dat 10 kg de făină, 5 ouă, o bucată de slănină, mâncare de drum, poame uscate și cartofi. Așa că am făcut o încărcătură de peste 20 kg. La ora 24, am plecat de la U. T. Cum am ieșit de la el, a început să plouă. E tare întuneric. Cad în gropi și în șanțuri, și sec bălțile de apă. În [drum], la Crivețe, am stat sub un brădănel, dar tot mă ploua. Am plecat mai departe și pe Dealul Babii am tras de am stat de ploaie, la un bordei părăsit¹³⁸, sub un șopron. M-am băgat într-o grămadă de gunoaie și nu știu ce gănganii se suiau pe mine și mă înțepau, de parcă stam într-un furnicar. Înspre zi, a venit și un dihor și s-a cuibărit lângă mine. Dar când m-a simțit, a fugit speriat și revoltat că i-am ocupat locuința. Se apropie de zi și tot plouă, din ce în ce mai tare. Pe ploaie, am ieșit din bârlog, m-am dus la V. A. F.¹³⁹ și am strigat. Probabil că nu m-a cunoscut și i-a fost frică și nu mi-a dat drumul. Dacă îmi dădea drumul, eram hotărât să stau la el peste zi, căci ploua foarte tare și îmi uda făina. Acum, de mine nici nu e vorba, că sunt ud până la măduva oaselor. Am văzut că cetățeanul umbla zăpăcit prin casă, l-am lăsat și am plecat, pentru că se face ziuă și mă prinde lumina în sat.

// Amărât de chinurile familiei mele și de suferințele celor ce m-au susținut și, pe deasupra la toate, mi s-a cuibărit o boală insuportabilă în trup, deznădăjduit și fără speranțe, după doi ani de suferințe și chin, a trebuit să închin steagul, fără voința mea, intrând în tratative cu Miliția. [Aceasta] mi-a întins o cursă, în Poiana Hacıungului Mare. Fiind la strâmtoare, a trebuit să cedez și o dată profitând de ocazie, că am stat de vorbă cu miliția, nu am deschis focul. Cu toate că nu m-am opus, un criminal de milițian a dat drumul la pistol în pieptul meu, fără ca pistolul să ia foc. După aceea m-au legat și-i mulțumesc lui Dumnezeu că nu m-au luat pe suflet. Aceasta este ziua de 28 iunie 1951, pe la orele 4, când mă trăgeam la sat după rezultate. Când am trecut legat prin comuna Voitinel, fețe de oameni, schimonosite de durere și [de] frică, erau părtașe la suferințele mele. După ce am ajuns la Postul de Miliție, la un sfert de oră au apărut călăii și schingiuatorii neamului nostru, cu o bucurie ce nu cunoștea margini, priveau plini de încredere la căderea mea. După un scurt interogatoriu la Postul de Miliție Voitinel, m-au dus la postul de Miliție din Vicov de Jos, unde m-au dus să-mi văd copiii și soția. Unchii mei, Motrescu Ștefan și Motrescu Simion, cum au auzit că sunt prins, și-au luat valeda în locul meu.[...] Lucrurile auzite de ei, de la post, [cum că] au adus cetățeni luați de pe drum, [ca] să le spun palavrele politicii lor comuniste [...] când [mi-au] adus copiii, au crezut că îmi îndeplinesc ultima dorință. Înaintea morții. [În] noaptea dinspre 29 iunie 1951, m-au dus la Miliție, la Rădăuți, unde au început a curge pelerinaje prin fața mea. Fel de fel de mutre civile și militare se perindau prin fața mea, cu zâmbetul pe buze și plini de bucurie că au văzut banditul în ghearele lor. Spre zi, au început interogatoriul. Unul mă lăsa, altul mă întreba. [La întrebările] pe care vroiam să le ocolesc sau să le dau răspunsuri false [...] mă adânceam în discuții despre felul cum am trăit și procedat în pădure. Toate câte erau posibile,

¹³⁸ Bordeicul lui Petru Cârdei, vecinul lui George Motrescu.

¹³⁹ V. A. F. este prescurtarea de la Vasile Motrescu a Fioni, un cunoscut al lui Vasile Motrescu, fuseseră împreună la vânătoare.

le spuneam false, în special [despre] felul meu de viață, cum am trăit în pădure și procedeul ce-l întrebuițam. Le spuneam false de la un capăt, până la celălalt. Cu ajutorul lui Dumnezeu, i-am dus până a doua zi [și] am trecut cu bine peste cele ce m-au întreat. Dar, fiind mulți și cu diferite întrebări, și eu lungeam discuțiile [fără] vreo valoare sau însemnătate oarecare în ceea ce privește partizanatul. [Nimic] nu au scos de la mine. Către seară, mi-au pus cătușele pe mâini, m-au urcat în tren, însoțit de o gardă socotită și m-au dus la Direcția Generală a Miliției, la generalul Cristescu. Bucurie și tãmbãlau printre comuniști. Pe unde treceam, tot aceleași cuvinte am rostit, [ca] și în fața generalului Cristescu. [Aceleași] pe care le știam eu. Domnul general Cristescu, socotind că am luat o atitudine cam hotărâtă și că ocolesc ceea ce mă întreba, a dat ordin să mă pună în fiare și m-a avertizat că mai are și alte metode, dacă eu nu sunt sincer. M-a zãvorât bine în celulă, legat de mâini și de picioare și, singur în celulă, îmi petreceam timpul puțin pe care îl aveam în afara declarațiilor. Mai bine spus, a întrebărilor lor, căci, timp de trei săptămâni, nu au reușit să scoată de la mine nici o declarație privitoare la orice voiau ei să știe, afară de câteva versiuni false, inventate de mine și bine ticluite. Așa că, timp de aproape o lună cât am stat la D. G. M., nu au reușit să scoată de la mine decât activitatea lui Cenușă și aceasta, în parte, [prezentată] fals, căci Cenușă era încă în pădure. În timpul cât am stat în celulă, pe care-l petreceam plin de gânduri, ticluiam versiuni pe care aveam să le spun a doua zi. Când mi-am văzut libere picioarele și [pe] gardian întrebându-mă dacă nu mă strâng „cerceii”, am început a plânge [precum] copiii și [de] halul în care am ajuns. Sub pretext că m-am fãstãcit cu întrebările și [cã] mă intimidă când îi văd [pe securiști], mi-au dat hãrtie și creion [ca] să scriu singur, în celulă, nestingherit de nimeni. În loc de declarații, scriam versuri și îmi luam angajamentul, în scris [...] ca să scap de declarații. Iată câteva versuri compuse de mine în acele zile de strãmtoare, [de care] au rămas înduioșați chiar călăii neamului:

//Amăgit de libertate / Și de chinul vieții mele, / Astăzi stau la închisoare / Și mă uit printre zãbrele. / De pe pașiște înverzită, / Din pădurea sunătoare, / Stau cuprins de spaima morții / Și cu lanțuri la picioare. / Dintre zidurile de piatră, / Aud cum frãmântã lumea. / Pentru mine, libertatea / S-a dus pentru totdeauna. / Bucovină, Bucovină, leagãnul vieții. / Dacă-ți sãrutam pãmântul, / N-ajungeam în lanțuri grele. / Mai bine moartea mă gãsea / Și n-aveam nici a cãina. / Cãci suntem prin amarã viață / O lume de suferință.// (București, M. A. I., iulie 1951).

Cu aceste versuri și cu un angajament scris, adresat generalului și C. C., că regret foarte mult ceea ce am fãcut și că, de acum înainte, am să fiu de folos societății și republicii lor, i-am determinat să-mi ia lanțurile de pe picioare și cătușele de la mâini [...] și să-mi dea câteva țigări pe zi. Câteva zile mai târziu, în urma angajamentului, am fost ridicat de la D. G. M. de Securitatea București (D. G. S. P.) – Ministerul de Interne. [În drumul] de la D. G. M. la Ministerul de Interne, m-au scos cu ochelari de tablă pe ochi. M-au suit într-o mașină, mi-au dat un ziar în mâini, întors invers și m-a întreat locotenentul Mareș, în bãtaie de joc, pentru că eram cu ochii legați: „Ce mai scrie despre petrolul din Iran?” Cu toate că erau 100 de metri, de la D. G. M. și până la Securitate, m-au purtat cu mașina câțiva kilometri. Nu știu pe unde, ca să mă dezorienteze și să bage panică în mine. Tot cu ochii legați m-au purtat pe lifturi, suindu-mă și învãrtindu-mă, pe la toate colțurile și pe la toate felurile de aparate, care zbãrnãiau și pocneau.

[...] După ce m-am deșteptat, am văzut lumina într-o celulă cu un bec albastru și unul galben, zăvorât mai bine decât la D. G. M. Tovarăși de celulă aveam pe un colonel, pensionar din București, un funcționar evreu, din Ministerul de Interne și un fost gardian, de pe timpurile legionarilor, din București¹⁴⁰ //.

Sâmbătă, 11 aprilie 1953. E potop de ploaie, nu altceva, și eu trebuie să plec spre pădure, căci [de alte vremuri] eu nu am parte. Sunt ud complet, și eu și făina, cred că e gata plămădeala de turte. Numai sare să-i pun! Mă gândesc mereu pe ploaie să am o foaie de cort sau, cel puțin, patru dranițe deasupra capului. În pădurea Horodnicului, am tras sub o ieszle de pus fân la țapi. Am rupt câțiva țăpoci¹⁴¹ și am stat sub ea o oră. Plouă întruna și doar n-o să stau aici toată ziua. M-am dus mai afund, în pădure, tot pe ploaie, la șleag la Leon și am făcut foc și am mâncat. Am stat și aici o jumătate de oră și am plecat, tot pe ploaie. Am trecut prin Stânișoara, [pe la] Vițau [și] pe la colibă. Dumnezeu m-a întărit și mi-a dat putere, mi-a făcut picioarele ca de fiară și am ajuns la colibă în mai puțin de trei ore, din Vicov la Gruiețul Stâncii.

Duminică, 12 aprilie 1953. Am terminat de scris. M-am sculat de dimineață, am făcut mâncare și am ieșit afară la soare, să se usuce hainele de pe mine. Mai bine zis, zdrențele, că astăzi e zi frumoasă și nu seamănă cu cea de ieri. Peste zi, mai citesc în *Biblie* apoi, toate se petrec după vechile ordine, ca soarele pe cer. Mă simt foarte moale, după eforturile de ieri. (Am plănuțit că, pentru ocrotirea vânatului, ar fi mai nimerit să se facă o casă de pază a vânatului, în preluca de la Gruiețul Ars. Ca teren de hrană pentru paznic. Preluca Prislop și Mesele. Și pe Bâtca, cu Plaiul, ar fi bun de o căsuță de vânătoare). Peste noapte, am dormit puțin. Mi-am pregătit mâncarea pentru a doua zi.

Luni, 13 aprilie 1953. Amărât și plin de gânduri, am petrecut și această zi. Spre seară, mi-am căutat lemne. M-am hotărât ca mâine să plec acasă, la soție, cu ajutorul lui Dumnezeu. Peste noapte, mi-am tăiat lemne.

Marti, 14 aprilie 1953. M-am sculat de dimineață. Mi-am făcut mâncare și am plecat după vânat. Am amânat plecarea spre sat. Am fost pe la Scoruș, [și pe] la Glod. Am împușcat o ciută în greutate de aproape 150 kg, la o distanță de cca. 300 m [de locul] unde am împușcat capra, săptămâna trecută. Am luat șoldurile dinapoi și am venit la colibă. Când a întunecat, am ajuns la colibă. Cât am vânat cu arma militară: câpriori – 143 (1.1.11.?): ciute – 81; porci mistreți – 21 (8 mistreți răniți și găsiți pe urmă); bursuci – 4; vulpi – 3; iepuri – 10; lupi – 1; jderi – 2; gâscă sălbatică – 1; uliu – 2; veverițe – 23; rațe sălbatice – 4; porumbei albi – 1.

Miercuri, 15 aprilie 1953. M-am sculat la 4 dimineața și am plecat de am adus o parte din vânatul împușcat. Am avut de lucru cu carnea, până seara. Mi-am pus o bărbântă de carne, pe zăpadă, ca hrană de rezervă. Noaptea am stat până la ora 24, de mi-am pregătit mâncarea.

Joi, 16 aprilie 1953. M-am sculat de dimineață, am făcut mâncare și, cu ajutorul lui Dumnezeu, am plecat spre sat, cu carne.

¹⁴⁰ Textul de mai sus prezintă o descriere a evenimentelor din anul 1951, când Vasile Motrescu a hotărât să se predea autorităților comuniste.

¹⁴¹ Ieslea de fân pentru țapi este de formă triunghiulară, dispusă cu unul dintre vârfurile triunghiului perpendicular pe sol. Țăpocii sunt bețe de lemn, sau leături subțiri, din care Vasile Motrescu a rupt două pentru a intra în ieszle și a se adăposti de ploaie.

Vineri, 12 iunie 1953. În zori de zi am fost la Poieni¹⁴², însă mi-am strâns [*]¹⁴³ cireși mulți la capătul [*] pe gruieti [*]. M-am culcat. Dar altceva [*] peste mine nu am putut să fac foc. M-am culcat, după ce am ostenit cărând lemne până hăt târziu [*] și tot nu am putut să-l fac. M-am culcat fără să-mi fac mâncare. Timpul a fost cald și frumos.

Sâmbătă, 13 iunie 1953. M-am sculat în zori de zi și m-am dus la bordei, după chibrite și după vase, să-mi fac marmeladă din cireșe [*]. După masă m-am dus de am strâns o căldare de cireșe, mai mult de 15 kg. Peste noapte le-am fiert în căldarea de apă, s-au afumat, au scăzut și m-am chinuit până ziua pentru [*].

Duminică, 14 iunie 1953. În zori de zi m-am sculat [*] e cald tare [*]. Urmează pe verso un calendar.

***

Luni, 20 iulie 1953. Toată ziua a plouat și toată ziua am stat în colibă, mai citesc în *Biblie*, mângâierea sufletului meu amărât.

Marti, 21 iulie 1953. Toată ziua am stat pe lângă colibă, mi-am spălat zdrențele ce mi-au rămas, căci nu le-am spălat de luni de zile, nu le mai pot suferi pe trup. Mi-am amenajat coliba, căci plouă în ea. Mi-am ascuns din vase, căci le-am adus degeaba aici. Restul zilei, seara și noaptea, trist și îngândurat, cu gândul numai la libertate. Timpul a fost frumos.

Miercuri, 22 iulie 1953. După ce mi-am strâns din boarfe, am plecat prin pădure. Nici eu singur nu știu unde să mă mai duc, am venit pe la Poieni prin 25, pe la făgul cu pânda, apoi m-am coborât la Portița¹⁴⁴, mai stau la pânda la cărare și scriu aceste rânduri. Am trecut pe la Slatina seara, iar peste noapte am dormit în cot la Păsărică¹⁴⁵.

Joi, 23 iulie 1953. M-am sculat, încă era întuneric, d.i. 780 [?] și am venit la Pătrășeni¹⁴⁶, unde stau până seara. Am venit în pâraul Slatina¹⁴⁷, din pâraul Slatina m-am tras ziua până la sat [*]. Întâlnire cu M-2¹⁴⁸, toate bune, au mai slăbit cu urmărirea și pândeale, cică comuniștii și, în special, Securitatea s-au purtat cu blândețe cu soția. Seara m-am dus la G. I. -a¹⁴⁹. M-a tratat cum se poate mai bine, mi-a dat mâncare și o cămașă și izmene. Peste noapte am stat la el. G. I. -a ultima

¹⁴² Poieni. Loc indicat de G.M. în Poiana Voitinului.

¹⁴³ Spațiile astfel desemnate [*] indică existența unui text ilizibil.

¹⁴⁴ Portița desemnează locul de la întâlnirea dintre pădurile din Cantonul Slatina al Fondului Bisericesc și pădurea satească a comunei Horodnic de Jos.

¹⁴⁵ Intrând în pădurea Horodnicului, proprietatea lui Bolocan Dumitru, zis Păsăreagă. În apropiere se afla casa bătrânească a Frâsinei, unde locuia Roșca Vasile și soția sa, Aglaia, Una dintre gazdele importante ale partizanului Vasile Motrescu.

¹⁴⁶ Pătrășeni, Pătrășeni. Loc în capătul Pârâului Slatinei, unde V. Motrescu a avut bordei în 1950–1951. Numele provine de la Patraș, locuitor originar din com. Bilca, jud. Suceava (vezi *Vetu Patraș*).

¹⁴⁷ Pârâul Slatina, afluent al Pârâului Remezeu situat în partea de nord a com. Vicov de Jos.

¹⁴⁸ M-1 este Gheorghe Calancea și M-2 este Ilie Motrescu, două gazde bune ale partizanului Vasile Motrescu, amândoi condamnați politic.

¹⁴⁹ G. I. -a. este fratele lui Vasile Motrescu, George Motrescu.

[*] de a mea, singurul care mă privește cu bunăvoință. Mare răsplătire va avea [*]de mă va scăpa Dumnezeu. Mi-a procurat hârtie și tot ce am nevoie, mai mult decât un frate.

***

Joi, 3 septembrie 1953. M-am deplasat de la Bâțca Mică¹⁵⁰ la Colții Cremenei¹⁵¹, mi-am adunat materialul pentru bordei grămadă, cu ajutorul lui Dumnezeu, că văd că americanii nu vin nici anul acesta. Seara, ca de obicei.

Vineri, 4 septembrie 1953. De prin împrejur, de la barăci părăsite, de la mari distanțe, de unde vreau să fac bordeiul, aduc material. Alte păcate pe capul meu, sunt cam bolnav, răcit și mă dor tare dinții. După masă am descoperit pe aproape de locul bordeiului urme de bocanci și dără de mulți oameni. Dacă mă vede cineva, vai și amar de capul meu, nici nu am început bine și nu știu ce să mă fac!

***

Luni, 21 septembrie 1953.

Marți, 22 septembrie 1953.

Miercuri, 23 septembrie 1953.

Joi, 24 septembrie 1953. Toate zilele de luni până vineri, după amiază, am lucrat în bordei. Timpul cald și frumos.

Vineri, 25 septembrie 1953. După-amiază am plecat spre sat, la punctul "H.X. și V." Mi-au adus mâncare și de îmbrăcat. La întoarcere am luat câteva barabule de pe un ogor de pe groapă. Fiind foarte obosit, am adormit în marginea unui drumușor, în pădurea Horodnicenilor¹⁵² și am dormit până aproape de zi. Timpul cald și frumos.

Sâmbătă, 26 septembrie 1953. În zori de zi am pornit de la Horodniceni, am trecut și pe la Bâțca Pietroasei, unde mi-am lăsat din bagaj. Venind de la Bâțca Pietroasei¹⁵³ la Bâțca Mică, mi-am pierdut săculețul cu cartușe și cuțitul. De două ori m-am coborât până în pârâu și am amețit căutând până le-am găsit, în pârâu. Mi-am făcut de mâncare și m-am culcat.

Duminică, 27 septembrie 1953. Repaus. Am citit în Biblie. După amiază am plecat pentru [indescifrabil] văd că lucrează un cetățean, taie lemne ca în toate zilele. Stau la pândă la baracă, ori e un criminal de comunist, fără Dumnezeu, ori e un pocăit care ține sâmbăta. O dată cu seara m-am tras la baracă. Într-adevăr, nu m-am înșelat, e un cetățean pocăit și cu fiul său. Tot ce e cu frica lui Dumnezeu e mai cu inimă și nu gândește la rău. Mi-a făcut mâncare, mi-a dat de am mâncat și m-a asigurat că nu anunță nicăieri. Pe astfel de oameni am nădejde. Am stat de vorbă cu el până după miezul nopții. Mi-a dat lămuriri cu privire la calea Domnului.

¹⁵⁰ Bâțca Mică este un loc din Cantonul Pietroasa, parcela 37.

¹⁵¹ Colții Cremenei, loc situat, probabil, lângă plaiul care duce la Priluca Prislopului și spre Poiana Meselor.

¹⁵² Pădurea Horodnicenilor, pădurea sătească a comunei Horodnic de Jos.

¹⁵³ Culme în Cantonul Pietroasa, în apropierea parcelelor 35, 36 și 37 (unde se află Bâțca Mică).

De la el am plecat și mi-a adus scânduri pentru bordei, de două ori. Toată noaptea nu am dormit deloc. Când s-a făcut ziua, am și sosit cu scândurile la bordei.

Luni, 28 septembrie 1953. Fiind foarte obosit, până la amiază am dormit. După- amiază am acoperit bordeiul, i-am luat apa. Seara am venit la colibă, unde am și dormit toată noaptea.

Marți, 29 septembrie 1953. Am plecat spre sat. M-am tras ziua la F.I.M. De la M.I.F.¹⁵⁴ am plecat la G.I.-a. Mi-a dat 5 caiete, usturoi, și restul mi le aduce el pe deal. De la G.a. I. am plecat la Tan¹⁵⁵, unde am dormit peste noapte în poclit¹⁵⁶.

Miercuri, 30 septembrie 1953. Toată ziua stau prin țarină, în Poiana Cerbului¹⁵⁷. Mi-am făcut mâncare, m-am coborât în Pătrășteni, unde stau peste zi. Seara m-am tras la șură, unde mă aștepta M.I.F. Am stat vreo oră, mi-am luat o bucată de sac de barabule. Toată noaptea am plecat la S.I.A.¹⁵⁸ la bordei, unde stau de vorbă până aproape de zi.

Joi, 1 octombrie 1953. Încă era mult până la ziua când am plecat de la bordei de la S.I.A. Înainte de amiază am ajuns la colibă. Fiind foarte obosit, am adormit până seara. Seara am plecat iarăși la vale. Noaptea am ajuns la bordei la S.a.I., unde am și dormit peste noapte.

Vineri, 2 octombrie 1953. Toată ziua am stat în preajma bordeiului, am făcut o vârfă de prins pește. Seara m-am tras la H¹⁵⁹. Mi-a dat mâncare și făină, am lăsat bagajul la el și am plecat la izvor să mă întâlnesc cu F.I.M. Nu a venit. Mi-am luat iarăși o bucată de sac de barabule și am venit la punctul H, de unde mi-am luat bagajul și am venit la bordei S.I.a. Până la zi am dormit chiar în bordei cu I.a.B.¹⁶⁰.

Sâmbătă, 3 octombrie 1953. În zori de zi am plecat de la bordei cu o greutate foarte mare în spate. La cascadă, la Gruietul Popii¹⁶¹, am pus vârșă, apoi am venit la colibă la Bâta Mică. Sunt zdrobit de oboseală. Aceasta a fost săptămâna marșurilor și a greutăților. Seara am adormit ca mort.

Duminică, 4 octombrie 1953. M-am sculat de dimineață, am mâncat și am plecat în pârâu la 37, unde îl aștept pe P.C.P.¹⁶². Iată că nici în ziua Domnului nu am odihnă, nu mă prea simt bine, sunt cam beteag¹⁶³, am stat aproape două ore, dar nu a trecut nimeni. De la 37 m-am dus unde am pus vârșă, am găsit în ea doi păstrăvi, am pus-o iarăși și am plecat la bordei, la S.a.I., de unde mi-am luat bărbânța cu lapte, niște barabule și m-am întors înapoi. Am căutat iarăși în vârșă și am mai găsit un păstrăv mare. Am mai prins 3 păstrăvi cu mâna, am căutat din nou în vârșă după cca o jumătate de oră și am mai găsit un păstrăv. de toți 7 păstrăvi de la Dumnezeu și aceasta ca să-mi prind dorul de pește. Când am trecut drumul de la vârșă, când mă suiam pe drumul [*] am fost văzut de un om și un copil. Azi

¹⁵⁴ Nume de cod neidentificate de noi.

¹⁵⁵ Tan, nume sub care era cunoscut Leonid Hrișcă din Voitinel.

¹⁵⁶ Poclit, poclid. Regionalism pentru adăpostul de fân.

¹⁵⁷ Poiana Cerbului. Cuvânt dactilografiat greșit. Corect Poiana Cerului. Loc aflat în partea de vest, la marginea pădurii obștești a comunei Vicov de Jos, în Țarină

¹⁵⁸ S.I. A., Mutescu Ștefan, nașul de botez al lui G. Motrescu.

¹⁵⁹ Punctul H, punct de întâlnire.

¹⁶⁰ S. I. a. și I. a. B., nume de cod pe care nu le-am putut identifica.

¹⁶¹ Loc în Poiana Horodnicului.

¹⁶² Persoana neidentificată de noi.

¹⁶³ Beteag, -ă, betegi, -ge. Termen popular, aici cu sensul „(om) bolnav”.

erau după râșcovi. Foarte bucuros că am ieșit la [*] cu pește și lapte. După-amiază am ajuns la Bâțca Mică. Până în seară citesc ziare. Timpul a fost cald ca vara.

Luni, 5 octombrie 1953. Înainte de amiază am plecat spre sat. La șleagul lui Leon am împușcat o căprioară. A. I. S. I. a¹⁶⁴. De la amiază a început să ploaie. Până ce am ajuns în sat m-a plouat întruna. În dealul Slatinei, sub un brad, am stat puțin la foc de am fript maiul¹⁶⁵ și am mâncat. Seara m-am tras la G. a. I.¹⁶⁶, am stat puțin și am plecat și de la el. La el am chemat și pe S. F.¹⁶⁷ și am lăsat carnea. Așa, pe negură și zloată am pornit, am căzut prin șanțuri, pe râpe, prin gropi, toate șanțurile, bălțile și gropile le mășor de adânci. Ploaia a stat, dar bate un vânt rece de mă arde. Cu mare greutate am ajuns în secătură la Poclid, la Leonid Hrișcă. M-am suit ca să dorm, dar în loc de somn, chin ca de moarte, toată noaptea nu am închis deloc ochii. Mi-au fost dinții în concurs. Timpul deodată s-a răcit și eu sunt gol și ud complet și vai de capul meu și a[l] vieții pe care o trăiesc.

Marți, 6 octombrie 1953. Băiatul azi a împlinit 6 ani. În zori de zi am plecat din Poclid cu [*] pe afară să mă încălzesc. O vulpe m-a văzut la Piciorul Porcului¹⁶⁸. Am venit pe la Gheorghe, la Leon și [*] și am venit [*].

Miercuri, 7 octombrie 1953. Toată ziua am lucrat la bordei, am cărat piatră cu ranița, sacul cu merinde, în bordei nu plouă [*], mă mir cum de nu m-am îmbolnăvit. De luni noaptea, seara și peste noapte, rage cerbul întruna la Bâțca Pietroasei [*]. Seara am stat târziu de tot și fierb mâncare pentru mâine. Timpul a fost frumos.

Joi, 8 octombrie 1953. Peste zi am rămas la bordei, am cărat cu ranița piatră pentru sobă. Mai am de făcut soba, ușa, peretele. Seara am plecat la Bâțca Mică, unde am dormit și peste noapte. Peste zi și noapte a fost frig. Acum nu mai pot să dorm fără foc. Nu mai aud cerbul răgând [*].

Vineri, 9 octombrie 1953. M-am sculat, încă era mult până la zi. Mi-am făcut de mâncare și am plecat în zori de zi la Bâțca Mare, de unde mi-am luat burlanul, fiare și cuie de la adăpostul unde am stat în 1950/1951. Am venit și prin Lazăr¹⁶⁹, de unde am luat alte fiare, lăsate de mine în 1952, pe când am fugit a doua oară. Din Lazăr am plecat în fugă la Ferigă¹⁷⁰, la stâna lui Darie, de unde am luat o fereastră și niște [*]. De la Ferigă am venit pe la O. C.¹⁷¹ și mi-am luat niște scânduri, ultimile care îmi mai trebuia[u] și e frig și se necăjește să ningă. După-amiază am ajuns la bordei [*] mi-am adus de două ori [*].

Sâmbătă, 10 octombrie 1953. Până la amiază am lucrat la bordei, iar după-amiază am plecat spre sat, de la H. să mă întâlnesc la pârâul Slatinei pentru a aștepta pe F¹⁷², dar nu a venit. Am adormit la S¹⁷³, peste noapte. E frig și noaptea brumă.

¹⁶⁴ A. I. S. I. a., Aglaia, soția lui Roșca Vasile.

¹⁶⁵ *Mai, maiuri.* Regionalism. Ficat.

¹⁶⁶ G. a. I., George Coroamă a lui Vasile.

¹⁶⁷ S. F., Florică Galbenă, nume pentru Burciu Gheorghe din Vicov de Jos, cunoscut rapsod.

¹⁶⁸ Piciorul Porcului. Loc la marginea pădurii obștești a comunei Vicov de Jos.

¹⁶⁹ Lazăr, loc pe care nu l-am putut identifica.

¹⁷⁰ La Ferigă. Loc la izvoarele Pârâului Vițau, din com. Putna.

¹⁷¹ O. C., cabană părăsită.

¹⁷² F., Maria, soția lui Vasile Motrescu.

¹⁷³ S., Ștefan Mutescu.

Duminică, 11 octombrie 1953. Am împlinit 33 de ani din viață. Spre mirarea mea au venit și [*] (rezultă că s-a întâlnit cu cineva – nota Securității).

În drum, am urcat pe la vârșă. Am prins [*] păstrăvi. Pe la amiază am ajuns la bordei. După-amiază am lucrat la bordei, am făcut soba. Spre seară a trecut cineva la vale, peste pârâu, la barăci. Toată noaptea, până ce s-a luminat de ziuă, am lucrat la bordei. Timpul este friguros și noaptea brumă.

Marti, 13 octombrie 1953. În zori de zi, zdrobit de oboseală, după ce lucrasem toată noaptea, mi-am făcut mâncare, m-am culcat și am dormit până la amiază. După amiază, în timp ce mă pregăteam să plec spre sat, în apropiere, am descoperit o urmă de bocanci, drept pe lângă bordei, pe înapoia bordeiului, la 5 metri. După constatările mele, după cum arată bordeiul, nu l-a văzut. Or fi trecători – după amiază –, m-or fi auzind lucrând. După aproape două luni de muncă la bordei să vină vremea să-l las? În nădejdea și cu speranța și credința la Dumnezeu, am să stau mai departe aici. Am astupat ușa, am lăsat toate în bordei, am pus semne și am plecat spre sat. Cum s-o îndura Dumnezeu! În marginea pădurii, la Horodniceni, am așteptat să vină întunericul. Noaptea m-am dus la S. și am așteptat, dar nu a venit nimeni. Peste noapte am dormit în șură.

Miercuri, 14 octombrie 1953. Toată ziua am așteptat în șură să vină F. la mine. Am stat până seara, am făcut o zi foame. Nu am nimic de mâncare. Nu știu ce să fie de nu a venit la întâlnire. Seara m-am dus la punctul H. Am luat ce mi-a dat și am venit în pădure la Horodniceni, unde am dormit și peste noapte, sub un copac, fără foc.

Joi, 15 octombrie 1953. În zori de zi m-am sculat și am pornit spre Colțul Cremenii. Spre amiază am ajuns în pârâu și apoi la bordei, unde am lucrat fără zgomot și toată noaptea am lucrat până aproape de zi.

Vineri, 16 octombrie 1953. În zori de zi m-am culcat și am dormit până la amiază. După amiază am lucrat iarăși la bordei. Spre seară m-am dus la B¹⁷⁴, de mi-am adus un bagaj. Noaptea iarăși am lucrat, aproape toată, până aproape de zi.

Sâmbătă, 17 octombrie 1953. În zori de zi m-am culcat și am dormit până aproape de amiază. După-amiază am făcut ultimile lucrări la bordei. Mi-a mai rămas camuflajul și amenajarea interiorului. Cu ajutorul lui Dumnezeu, l-am terminat, după o muncă de aproape 2 luni de zile (m-am apucat de lucru la 1 septembrie 1953). Seara, ca de obicei, fac mâncare liniștit în locuința nouă și rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu, să mă ferească de vrăjmași și să stau tihnit, până la liberare, în acest loc. Am citit o carte și niște ziare la lumina opaițului și m-am culcat. Azi a fost mai călduros ca de obicei.

Duminică, 18 octombrie 1953. Repaus. Am dormit până târziu, iar restul zilei, până în seară, am citit ziare. Timpul a fost frumos. Seara, ca de obicei, iar noaptea lucrez la amenajarea bordeiului înăuntru.

Luni, 19 octombrie 1953. Toată ziua am stat la bordei, noaptea lucrez înăuntru. Timpul s-a schimbat, e ceață și frig.

Marti, 20 octombrie 1953. Cu toate că plouă, am plecat la coliba din Hardec și totodată după vânat, că timpul e moale și plouă. E ceață după-amiază. M-am întors, însă nu am văzut nimic.

¹⁷⁴ B., bătcă (Bătca Mică).

Miercuri, 21 octombrie 1953. M-am sculat încă mult până la zi, m-am pregătit cu mâncare pentru ziuă și am plecat după vânat. E ceață și timpul e moale. Poate o fi de vânat, am deschis cărarea „grafului” pe tot dosul Șoarecului. La Ferigă pe [la] amiază, am împușcat o căprioară, a 152-a. Spre seară am venit la bordei. Noaptea m-am culcat târziu. Timpul s-a îndreptat, e senin și rece.

Joi, 22 octombrie 1953. Am stat la bordei. După amiază, iar mi-a trecut cineva pe lângă bordei. Nu mai mult de 5 pași. S-a dus cu Dumnezeu, nu a observat nimic. În urma lui, am plecat spre sat. La Oleteanu¹⁷⁵ am văzut un țap. Seara m-am tras la H.I.¹⁷⁶, i-am dat carnea, apoi am plecat de mi-am luat barabule de la Cireșei¹⁷⁷, apoi m-am întors, mi-am luat și varza de la C¹⁷⁸., am venit prin Bahnă¹⁷⁹ de mi-am luat barabulele din stog¹⁸⁰ și am intrat în pădure, de unde mi-am continuat drumul pe traseul obișnuit până la Colțul Cremenii. După miezul nopții, am ajuns la bordei, mi-am făcut mâncare, am mâncat, apoi [neciteț].

Vineri, 23 octombrie 1953. M-am sculat înainte de amiază. Peste zi am stat la bordei. Seara mi-am căutat lemne.

Sâmbătă, 24 octombrie 1953. Am stat la bordei toată ziua, mi-am cârpit un bocanc. Spre amiază am musafiri dinaintea bordeiului, la 30 metri. Păreau, ca de obicei, pregătiți pentru lucru [*].

Duminică, 25 octombrie 1953. M-am sculat înainte de a se face ziuă și am făcut mâncare. Restul, repaus. După amiază am plecat spre sat.

Luni 26 octombrie 1953. Dimineața am venit din sat, am dormit până la amiază, iar după-amiază m-am tras iarăși la sat, m-am tras la Diana I¹⁸¹ [*] cu nimic. Vine iarăși la P.T.¹⁸². Seara mi-am luat cartofi din șură și am plecat la deal, am mers aproape toată noaptea. Spre seară am ajuns cu greu.

Marți, 27 octombrie 1953. Am dormit până la amiază. După-amiază adun lemne. La bordei.

Miercuri, 28 octombrie 1953. Am lucrat la bordei. Am camuflat pământul dinaintea bordeiului.

Joi, 29 octombrie 1953. Până la amiază am stat la bordei. Abia după-amiază am plecat spre sat. Peste noapte am dormit în poclid, la Slatina.

Vineri, 30 octombrie 1953. Întâlnire cu Diana I. Nu mi-a dat nimic, am rupt relațiile. M-am tras la „H” Nicu¹⁸³. Răsplăți va avea acest creștin binefăcător [*], ultima speranță [*]cu o greutate că nu ai vreme de dus, am pornit cu greu spre pădure. Nu sunt destul de antrenat [*]. A trebuit să mă întorc înapoi, căci mi-am uitat cleștele. Am venit toată noaptea, am căzut cu greutatea peste mine și aproape să-mi rup un picior, mă doare [*].

¹⁷⁵ La Oleteanu. Toponim dactilografiat, probabil, greșit.

¹⁷⁶ H.I., Hrihor Constantin a lui Iosif, care locuia pe un loc izolat în gura Pârâului Slatinei.

¹⁷⁷ Cireși, loc din țarina Vicovului de Jos, în partea de nord.

¹⁷⁸ C., Calancea Ion a lui Sidor, nașul de cununie al lui G. Motrescu și frate al socrului său.

¹⁷⁹ Bahnă, loc mlăștinos aflat în partea sudică a com. Vicov de Jos.

¹⁸⁰ Stog, grămadă de fân.

¹⁸¹ Diana I, soția lui Motrescu Vasile.

¹⁸² P.T., persoană neidentificată.

¹⁸³ „H”. Nicu. Constantin Hrihor, legionar, care, împreună cu fratele său, Traian Hrihor, nu s-au supus comuniștilor.

Sâmbătă, 31 octombrie 1953. Spre ziuă am ajuns la bordei, am făcut foc și mâncare și m-am culcat și am dormit până aproape de seară. Spre seară m-am sculat și mi-am căutat lemne, apă etc. De duminică încoace am fost de trei ori la vale și am adus alimente și alte materiale în greutate de peste 150 kg. Timpul, în toată săptămâna de duminică încoace a fost frumos ziua și noaptea brumă. Astăzi s-a schimbat timpul, e frig tare și se necăjește să ningă. Încă nu a căzut zăpada până astăzi.

Duminică, 1 noiembrie 1953. Repaus. Peste zi am citit puțin în ziare, restul zilei am dormit aproape până seara. Seara, ca de obicei, tai lemne și peste noapte trebuie să-mi amenajez soba, căci iese fum. Timpul e frig și stă așa, cade câte un fulg de zăpadă.

Luni, 2 noiembrie 1953. Până la amiază am stat la bordei. După-amiază am plecat spre sat, să-mi aduc barabulele ce le-am lăsat sub stog. Am venit foarte greu. După miezul nopții am ajuns la bordei. Sunt foarte obosit. După ce am făcut mâncare, m-am culcat și am dormit până târziu.

Martți, 3 noiembrie 1953. Până aproape de amiază am dormit. După-amiază, treabă pe lângă bordei, ca de obicei. Timpul se menține gol și frig.

Miercuri, 4 noiembrie 1953. Până la amiază am stat la bordei. După-amiază am plecat la Tei U¹⁸⁴. M-am întors înapoi după miezul nopții. După ce am făcut mâncare, m-am culcat și am dormit până târziu. Timpul e frig și gol.

Joi, 5 noiembrie 1953. Înainte de amiază, m-am sculat, cu toate că sunt foarte obosit, trebuie să plec la H. La H. tot cu greu mă duc, la vale cu greu, cu lemne în spate, iar la deal cu alimente. Pe seară s-a lăsat ceață și plouă. H. m-a menajat mai mult decât un frate. Mi-a dat făină, fasole, poame uscate, de toate soiurile, mi-a făcut toci¹⁸⁵, mi-a dat o sticlă cu smântână, 1 kg de var și altele. Mare răsplată va avea acest creștin binefăcător. De la el aproape că nu pot duce cât îmi dă, aproape mi-a umplut sacul. De la el am ieșit târziu, e ceață și întuneric și plouă. Vin foarte greu. În zori de zi am ajuns la bordei, zdrobit de oboseală.

Vineri, 6 noiembrie 1953. Azi nu am putut să fac nimic. Aproape toată ziua am dormit, timpul e cețos și îi tare frig.

Sâmbătă, 7 noiembrie 1953. M-am sculat mult până să se facă ziuă, mi-am adus de două ori lemne, apoi am plecat după material la vale. Am venit foarte greu, cu greutate aproape peste puterile mele. E ceață, dar fără ploaie. Spre seară am ajuns la bordei. În grabă am făcut pregătiri pentru ziua Domnului. Mi-am camuflat izvorul.

Această săptămână a fost a poverilor, trudei și greutateilor. În această săptămână am făcut patru drumuri în care am venit cu greutate, în jurul a 50 kg și unele chiar și mai mari. Mă mir mult cum de îmi dă Dumnezeu atâta forță și putere de duc aceste greutate și fac atâtea drumuri. Niciodată, în aproape 6 ani de prigoană, nu am făcut atâtea drumuri pe săptămână. În trecut, pe săptămână, făceam un drum sau cel mult două. Acum fac patru drumuri pe săptămână și după o zi de odihnă sunt iar la loc, tot cu aceeași forță și putere. Numai câteodată mă

¹⁸⁴ Tei U. Dactilografiat greșit la Securitate. Corect T.U., uncheșul Trifon, Mutrescu Trifon, fratele mamei lui Vasile Motrescu.

¹⁸⁵ Toci, tocinei. Regionalism. În Bucovina preparat culinar, din cartofi dați pe răzătoare, cu ouă și smântână, prăjit pe plită ori în cuptor.

străpunge o durere grozavă de șale, dar trece. Nu pot găsi cuvinte să mă exprim la truda, suferința, necazul, foamea, frigul și lupta sufletească ce se zbate în trupul meu destul de istovit, dar plin de energie, putere și forță morală și sufletească. Dacă nu aș avea aceste bucurii și nădejdi, aș fi pierit de mult. Partizan V. Motrescu.

Duminică, 8 noiembrie 1953. Repaus. M-am sculat de dimineață și am făcut mâncare și rugăciunile obișnuite. Apoi m-am culcat și am dormit până aproape de amiază. După-amiază citesc în *Biblie* și repaus. Seara, după ce ies stelele, din nou pe lucru. Restul, ca de obicei. Timpul s-a îndreptat, e senin și frig. Încă până astăzi nu a căzut zăpadă.

Luni, 9 noiembrie 1953. De dimineață am plecat spre Rusca. Nu e nici o lucrare în legătură cu nevoile mele. Peste noapte am dormit sub Obcina Ciurmârnei, aproape de Husău¹⁸⁶, într-o baracă unde nu era nimeni. La baracă am găsit un kg de făină și o haină uzată, lăsate de muncitori și le-am luat, tocmai mi-a prins bine, că sunt gol. Timpul se menține gol și rece.

Marti, 10 noiembrie 1953. Încă era întuneric când am plecat de la baracă, am venit în Rusca¹⁸⁷, unde cară grănicerii lemne și mi-au dat patru cetățeni din Sucevița de-ale mîncării. E imposibil să mă anunțe, e și cazul. De la ei am plecat automat la Colțul Cremenii. Seara am ajuns, sunt foarte obosit. Timpul a fost frumos și gol.

Miercuri, 11 noiembrie 1953. De dimineață am plecat după vînat, am umblat toată ziua fără să văd nimic, e tare aspru, afară de cât am auzit trei răbufniri de grenadă spre Rusca. M-au și luat din urmă; până or ameți să mă urmărească! Seara am venit la bordei. Seara și peste noapte, ca de obicei, totul normal și cu mai mare siguranță.

Joi, 12 noiembrie 1953. Toată ziua am stat la bordei. Am căutat lemne. Peste noapte, tot ca de obicei, lucrez câte ceva. Timpul a fost frumos [în] amîndouă zile[le].

Vineri, 13 noiembrie 1953. Până la amiază am stat la bordei, iar după amiază am plecat spre sat, la H. Nicu. Peste noapte m-am întors înapoi.

Sâmbătă, 14 noiembrie 1953. Toată ziua am stat la bordei. Seara pregătire pentru ziua Domnului. Toată noaptea m-am visat cu copiii. I-am visat, poate de 15 ori într-o noapte, nu știu ce să fie.

Duminică, 15 noiembrie 1953. Repaus. (Intrat pe iarnă). Citesc în *Biblie*, iar după-amiază am scris o scrisoare pe care vreau să o trimit mîrlanului¹⁸⁸ de la Suceava. Peste noapte iarăși lucrez la amenajarea bordeiului înăuntru. Astăzi a plouat, dar nu e frig. Peste noapte a căzut zăpada. S-a pornit vînt mare. E prima zăpadă căzută în acest anotimp.

Luni, 16 noiembrie 1953. E totul îmbrăcat în haină albă, am terminat cu drumurile, cu vînatul și cu toate. Acum trăiesc viața ursului din vizuină. Toată ziua am stat în bordei. Îmi mai caut de lucru, să-mi treacă timpul. Continuă să ningă și bate vînt. Noaptea am stat până târziu de tot.

¹⁸⁶ Husău, afluent al Pârâului Brodina.

¹⁸⁷ Rusca, toponim de pe raza comunei Sucevița, în apropiere de pârâul cu același nume.

¹⁸⁸ *Mîrlan, mîrlani.* Termen depreciativ. Om prost crescut, grosolan, necioplit, bătăran, topârlan.

Marți, 17 noiembrie 1953. M-am sculat în zori de zi de am făcut mâncare și am mâncat. Restul zilei trândăveală. Timpul se menține ca și ieri. Ninge câte puțin și bate vânt. Seara, ca de obicei, citesc în *Biblie*.

Miercuri, 18 noiembrie 1953. Toată ziua stau în bordei și-mi caut de lucru, să-mi treacă timpul. Viață de cușcă. Mi-am alcătuit cu mare greu un ciubăr. Seara am făcut o baie și m-am spălat peste tot corpul, căci nu eram spălat de aproape doi ani de zile. Mi-am spălat corpul și m-am ușurat, dar am dat de altă belea¹⁸⁹. Nu pot să dorm din cauza unor paraziți foarte mici care mi se urcă pe față și pe corp și mă mănâncă. Trebuie să-mi ispășesc păcatele, chinuit, înfrânt, lipsit de plăcerile vieții și mâncat de gujulii¹⁹⁰ până ce se va îndura Dumnezeu să mă scape, ori cu viii să trăiesc, ori cu morții să mă odihnesc. Numai trei zile am stat în bordei și îmi vine rău, dar până la primăvară? E zăpadă.

Joi, 19 noiembrie 1953. Aproape toată ziua mi-a trecut cu spălatul zdrențelor. Seara mai citesc în cărți de geografie. Nu știu ce să fac să omor timpul și să mă trudes. Zăpada se menține.

Vineri, 20 noiembrie 1953. M-am sculat de când s-a făcut ziuă și fiindcă am scăpat de s-a făcut ziuă, trebuie să stau flămând până deseară. Ziua nu pot face mâncare. Toată ziua am ciocârtit¹⁹¹ în lemne. Seara și noaptea ca de obicei. Timpul e moale.

Sâmbătă, 21 noiembrie 1953. Toată ziua am stat în bordei și am citit *Geografia*. Seara pregătesc pentru ziua Domnului. Plouă, zăpada se topește.

Duminică, 22 noiembrie 1953. Repaus. Toată ziua la cușcă. Iarăși mă frământă gânduri negre. Mă doare capul. Zăpada s-a dus, plouă.

Seara m-am apucat de lucru, mi-am tras o piele de căprioară din care vreau să-mi fac o căciulă. M-am culcat târziu de tot, aproape de ziuă.

Luni, 23 noiembrie 1953. M-am sculat înainte de a se face ziuă. Mi-am făcut mâncare, rugăciuni, apoi m-am apucat de lucru. Toată ziua mi-a trecut până ce mi-am făcut căciula. Seara aduc apă, lemne, tai, și, după ce fac mâncare, citesc în cărți până mă cuprinde somnul.

Marți, 24 noiembrie 1953. M-am sculat, ca de obicei, înainte de a se face ziuă și, după ce am făcut mâncare m-am apucat iarăși de lucru. Mi-am tras altă piele de căprioară, din care vreau să-mi cârlesc cojocul și vreau să-mi fac mănuși. Toată ziua mi-a trecut cu acest lucru. Seara fac iar de mâncare, fără nici o schimbare. Toate merg ca un ceasornic. Timpul, în amândouă zilele, a nins și e foarte frig.

Miercuri, 25 noiembrie 1953. Toată ziua mi-a trecut cu amenajarea bordeiului înăuntru. Mi-am cârplit soba cu lut. Mi-am dat-o cu var și mi-am dezinfecat pereții, căci mă omoară cu mâncărima paraziților. Seara citesc în cărți. Timpul e geros.

Joi, 26 noiembrie 1953. Peste zi am făcut curățenie generală în bordei, iar seara îmi caut câte ceva de lucru, dacă nu citesc. Peste noapte mi-am făcut o cupă de luat făina. M-am culcat, ca de obicei, târziu de tot. Timpul se menține friguros. Zăpada e puțină, dar e frig tare.

¹⁸⁹ *Belea, belele.* Pacoste, bucluc. În expresie a da de necaz.

¹⁹⁰ *Gujulie, gujulii.* Vietăți de mici dimensiuni.

¹⁹¹ *Ciocârți.* A ciopârți, a ciopoli.

Vineri, 27 noiembrie 1953. M-am sculat înainte de a se face ziuă, după care mi-am făcut mâncare și rugăciuni. M-am apucat de gătit și mi-am făcut o mănășă din piele de căprioară. În fiecare zi îmi caut de lucru, atât ziua cât și noaptea, ca să-mi treacă timpul și să nu mă cuprindă întristarea. Noaptea nu pot să dorm. În fiecare noapte mi-am regulat somnul și dorm între orele 3 și 5 dimineața, să pot dormi. Aș dormi zi și noapte. Timpul se menține frig. Cerul e senin și noaptea ger.

Sâmbătă, 28 noiembrie 1953. M-am sculat înainte de a se face ziuă și mi-am făcut mâncare și rugăciunile obișnuite, apoi m-am apucat de lucru, cârlesc, dreg, prefac ce am făcut, stric iarăși, numai să nu stau degeaba. Cu chiu cu vai, am alungat și această săptămână. Timpul e frumos. M-am suit într-un copac și m-am uitat la țară și văd că e gol, nu, ca aici, zăpadă. Seara pregătire pentru ziua Domnului.

Duminică, 29 noiembrie 1953. Repaus. Citesc în *Biblie*. Planuri și gânduri negre. Mă doare capul aproape în fiecare zi. Ieri dimineață, ca și azi, am avut dureri de cap și hemoragie. Timpul se menține frumos, zăpadă e puțină.

Luni, 30 noiembrie 1953. Toată ziua am stat nerăbdător la bordei, căci văd că zăpada se topește, aproape totul e gol. M-am dus la hrana de rezervă. Parte din brânză s-a stricat. Și sărac și fără noroc! Nu am aruncat nimic din ea. Am mai pus sare și am s-o mănânc așa. Spre seară a început să ploaie puțin. Peste noapte s-a pornit vânt, moină¹⁹², plec cu Dumnezeu prin pădure după vânat.

Marti, 1 decembrie 1953. Încă era mult până la zi când m-am pregătit de plecare. Am așteptat mult în poiană până s-a făcut ziuă, timpul e nefavorabil pentru vânat mare. Toată ziua am umblat [pe la] toate gruițele, fără să văd nimic, decât se cunosc urme multe pe plaiuri și pe cărări umblate când a fost zăpadă. Umblă criminalii (mârlanii) urmărind. Seara mi-am adus un braț de lemne din poiană. Peste noapte am dormit bine, fiindcă nu mă mai muncesc gândurile.

Miercuri, 2 decembrie 1953. M-am sculat tot ca și ieri dimineață, încă era mult până la zi și am plecat după vânat. Toată ziua am umblat, fără să văd nimic. Urme sunt numai de cerbi și porci, țapi nimic. Seara am venit la bordei. Timp frumos, cald ca în septembrie.

Joi, 3 decembrie 1953. În zorii zilei am plecat după vânat. Prin zona adăposturilor părăsite, urme de cerbi și țapi, că tare-i aspru. Pe [la] amiază am tras spre Colțul Cremenii. Nu am văzut nimic. Seara, ca de obicei. Timp foarte frumos, e totul gol. E cald și frumos atât ziua cât și noaptea. Cer senin.

Vineri, 4 decembrie 1953. M-am sculat mult până la zi și încă era întuneric când am plecat după vânat. M-am tras la vetre, nu am văzut nimic, e aspru. Am venit pe la Stânișoara¹⁹³ și Obcina Arșiței¹⁹⁴. De la Stânișoara am venit spre sat, mai mult împins de duhul că nici nu-mi trecea prin minte să vin la sat. În Poiana Cerbului¹⁹⁵ am stat aproape toată ziua de m-am uitat în sat. Seara m-am tras la

¹⁹² *Moină, moine.* Timp umed și cețos; moloșag.

¹⁹³ Stânișoara, poiană a Mănăstirii Putna, de 24 ha, situată pe teritoriul Ocolului Silvic Putna.

¹⁹⁴ Obcina Arșiței. Loc situat pe Obcina Hacıungului, pe teritoriul comunei Putna.

¹⁹⁵ Vezi explicația de la nota privitoare la Poiana Cerului.

Crai¹⁹⁶, am vorbit cu Diana¹⁹⁷. O pază grozavă peste tot, G.A.1¹⁹⁸. La el am dormit și peste noapte. Timpul foarte frumos.

Sâmbătă, 5 decembrie 1953. Toată ziua am stat la G.A.1. M-a menajat foarte bine. Seara am plecat de la el. Diana nu a venit la întâlnire. Seara m-am dus de am dormit în poclid, la Voitinean¹⁹⁹. Noaptea am trecut pe lângă un post de pândă, la 30 [de] metri. L-am simțit, a călcat pe vreascuri. Văd că lucrează și criminalii, cu toate că nu știu cine să le fi indicat acest punct de mare importanță. Astă-primăvară am simțit după mirosul de rachiu, iar acum, pentru a doua oară, i-am găsit fixați tot în acest punct. Calm și sigur m-am depărtat încet de punctul periculos și mi-am văzut de drum. M-au simțit și [ei] pe mine, dar de la distanță și e întuneric, nu se lasă de pază, în cinstea zilei de 20 decembrie. Nu le ajută nimic, chiar dacă aș fi singur, în Slatina, să păzească. Eu sunt cu Dumnezeu și cred în el, și Domnul mă ferește. Peste noapte am dormit bine în poclid, până încă era mult până la zi. Când am pornit de la poclid la izvor, a dat un porc peste mine. Era întuneric tare.

Duminică, 6 decembrie 1953. Mi s-a făcut ziua în Dealul Slatinei²⁰⁰. După ce am ajuns la bordei, a început să ploaie, încât s-a lăsat ceață și plouă mărunț. E cald, vremea e moale, cam de mult nu s-a apucat Sf. Nicolae. Peste zi am dormit, iar seara m-am dus de mi-am adus material de lucru. Noaptea am stat până târziu. Măine sper să plec la vânat.

Luni, 7 decembrie 1953. Am stat la bordei toată ziua, nu m-am dus nicăieri. Timpul e frumos, e cald, e ceață prin văi.

Marți, 8 decembrie 1953. Încă era mult până la zi când m-am sculat. Am făcut mâncare și rugăciunile și în zorii zilei am plecat după vânat. Aspru toată ziua. Am umblat ca un bezmetic, fără să văd nimic. Seara, după regulile obișnuite și noaptea, program de citit până după miezul nopții.

Miercuri, 9 decembrie 1953. Iar am plecat prin pădure, e timp frumos, nimic important. Seara, ca de obicei. Timp foarte frumos.

Joi, 10 decembrie 1953. Tot ca și ieri, am plecat la plimbare prin pădure, pe aproape de bordei.

Vineri, 11 decembrie 1953. Idem.

Sâmbătă, 12 decembrie 1953. Toată ziua am stat în bordei și am scris amintiri de când eram copil și câte altele, să omor timpul. Toată ziua am scris, de dimineață până seara. Timpul a fost frumos. Toată săptămâna gol și cald. Seara, pregătire pentru ziua Domnului.

Duminică, 13 decembrie 1953. Repaus, toată ziua am stat în bordei. Timpul s-a mai răcit, pământul îngheață peste noapte, e brumă, dar zăpadă nu-i defel. Noaptea mi-am modificat căciula, apoi m-am pus pe citit până am adormit.

Luni, 14 decembrie 1953. M-am sculat, ca de obicei, înainte de a se face ziua, am făcut mâncare, apoi m-am apucat de cojocărie. Mi-am făcut o mănușă din piele de țap. După amiază [trec] pe la rezervă, să-mi aduc hârtie de scris. Timpul

¹⁹⁶ Dactilografiat greșit. Corect Crac. Loc unde se formează Pârâul Remezeului.

¹⁹⁷ Diana, soția lui V. Motrescu.

¹⁹⁸ G. A. 1., George Breabăn a Rariței, din Remezeu, comuna Vicov de Jos, văr de al doilea cu soția lui Vasile Motrescu.

¹⁹⁹ Voitinean. Hrișcă Leonid din Voitinel.

²⁰⁰ Dealul Slatinei. Toponim de pe raza comunei Vicov de Jos.

se menține friguros, fără zăpadă, pământul e gol. Venind de la H. rezervă, m-am suit puțin, de m-am uitat peste sate, în vale, apoi spre seară am venit la bârlog, unde trăiesc viața ursului. Seara, după-amiază lucrez câte ceva, iar târziu, ca să mă cuprindă somnul, program de citit.

Marți, 15 decembrie 1953. Toată ziua am stat la bordei. Învăț cojocăria, toată ziua am cusut, croit și descusut. Peste noapte mi-am tăiat lemne, restul alte lucruri neînsemnate. Timpul se menține gol și frig.

Miercuri, 16 decembrie 1953. Toată ziua am lucrat la cojocărie, cârpind, cosând și descosând. Peste noapte lucrez la fierărie. Mi-am făcut dălți, burghiuri și alte obiecte de fier. Am lucrat aproape până spre zi. Timpul se menține friguros și cade câte un fulg de zăpadă, dar pământul e aproape gol.

Joi, 17 decembrie 1953. M-am sculat de dimineață, de am făcut mâncare și rugăciuni, apoi m-am culcat iarăși, fiind obosit de peste noapte. Am adormi puțin, apoi m-am sculat și m-am apucat de meserie, de cârpit și fac mănunchiuri [mânere] la dălțile făcute ieri. Toată ziua stau în bordei, e frig și ninge câte puțin dar pământul e gol, nici frunza nu e acoperită.

Vineri, 18 decembrie 1953. Toată ziua am lucrat diferite obiecte din lemn, ce se pot face fără zgomot. Seara, ca de obicei, iar peste noapte lucrez cu zgomot îmi fac scule tot din lemn. Noaptea mi-am făcut programul cititului.

Sâmbătă, 19 decembrie 1953. Peste zi am lucrat, seara, pregătire pentru ziua Domnului. Seara am citi din *Biblie*. E gol, pădurea, încărcată și e ger.

Duminică, 20 decembrie 1953. Peste zi am citi în *Biblie*. Planuri și gânduri rele. Seara îmi tai lemnele și, ca de obicei, îmi planific toate planurile pentru săptămână. E gol și ger.

Luni, 21 decembrie 1953. Peste zi am lucrat câte ceva, iar restul stau trist și îngândurat. Aproape nu e zi să nu mă doară capul. Timpul se menține friguros și gol, e numai brumă groasă.

Marți, 22 decembrie 1953. Ca și în toate zilele, fără nici o schimbare, vremea e tot la fel.

Miercuri, 23 decembrie 1953. Idem.

Joi, 24 decembrie 1953. Toată ziua am stat plin de gânduri și amărăciuni în bordei. A nins puțin de tot, nici frunza nu e acoperită. Toată noaptea m-am luptat cu gândurile.

Vineri, 25 decembrie 1953. Parcă e Crăciunul. M-am sculat târziu și nu am mai făcut mâncare. Am mâncat o strachină²⁰¹ cu cir rămas de aseară. Trist și îngândurat mi-a trecut și al 5-lea Crăciun, făcut în necazuri și prigoană. Poate anul îl voi face liber. Cu aceasta mă mai iau. Și ieri și azi am auzit multe focuri de armă înspre sat. Nu știu ce să fie. Seara ca de obicei, și noaptea lucrez. Zăpadă puțină și e frig.

Sâmbătă, 26 decembrie 1953. Toată ziua am stat ca ursul în vizuină, frământat de gânduri negre. Nu mă pot prinde nici de lucru, nici de citit, de nimic, parcă așa sunt de nerăbdător de libertate. Toată ziua și toată noaptea mă frământă gândurile. Se menține frigul și zăpadă foarte puțină.

²⁰¹ *Strachină, strachini.* Vas de lut ars, de ceramică, întrebuințat la țară în loc de farfurii și blid.

Duminică, 27 decembrie 1953. Tot la fel ca și ieri, fără nici o schimbare, numai că peste noapte am mai lucrat puțin, dar mă cuprind gândurile și întristarea, nefiind bun de nimic. De o bucată de timp, nu știu ce să fie, în fiecare noapte mă visez acasă cu tata.

Luni, 28 decembrie 1953. M-am sculat înainte de a se face ziuă, mi-am pregătit mâncarea, apoi m-am culcat din nou. Am dormit până târziu. Restul, amărât și plin de gânduri negre, care mă frământă neîncetat. Timpul se menține friguros și zăpadă puțină. A trecut și al 5-lea Crăciun de când sunt prigonit.

(Urmează schița unei case cu dependențele unei gospodării țărănești [și] notă de material necesar pentru construcție).

Marți, 29 decembrie 1953. Toată ziua lucrez, numai să nu stau degeaba și să-mi mai treacă întristarea și gândurile rele. Timpul se menține gol și frig.

Miercuri, 30 decembrie 1953. Peste zi, tot ca și ieri. Afară de timpul obișnuit, cu rugăciunile, lucrez câte ceva. Noaptea mai mi-am făcut scule de lucru și am lucrat până la zi, căci mi-a pierit somnul. A început să cadă zăpadă și ninge întruna.

Joi, 31 decembrie 1953. În zori de zi am ațipit puțin, apoi m-am sculat și, ca să nu mă apuce disperarea și gândurile, lucrez. E frig și ninge întruna, e zăpadă mare.

Cu ajutorului lui Dumnezeu am lăsat în urmă și am ieșit și din acest an, 1953, plin de trudă și durere. În anul care s-a scurs, prin multe grele am trecut și pot să spun că acest an a fost pentru mine cel mai greu din toți anii trăiți până acum. Am văzut moartea cu ochii și am fost pe marginea gropii, gata să cad în tăcerea pământului. Dar Dumnezeul cel mare m-a apucat de mână și m-a scos viu până în ziua de astăzi. De aceea am pus de gând că dacă m-a scăpat Dumnezeu din această greutate și m-a păzit de vrăjmași, am să păzesc poruncile Domnului meu până la sfârșitul vieții mele, căci eu sunt răscumpărat de dânsul, lui îi datorez viața, suflarea și tot ce mai am azi.

Dumnezeu m-a scăpat de groapă și m-a scos din ghearele vrăjmașului din temniță. Dumnezeul meu, care m-a scos la loc larg în grădina lui, mă călăzește și mă păzește de cel rău și de vrăjmaș. Dumnezeul meu, care mă poartă de mână de atâtea ori mi-a arătat groapa și moartea, m-a ocolit de ea și m-a scos viu și sunt în al 6-lea an de prigoană.

Dumnezeul meu care mi-a dat putere și sănătate oaselor mele zdrobite și antrenate, el, care nu m-a lăsat să umblu gol și să sufăr de foame, tătucul oamenilor și a[!] Domnului Isus Hristos să fie lăudat și slavă în veci.

Vineri, 1 ianuarie 1954. (Anul Nou 1954). Cu ajutorul lui Dumnezeu și în numele Domnului Isus Hristos, am pășit în anul 1954, an de care nu m-am gândit să-l ajung când eram în suferință, în ghearele vrăjmașului. Seara, ca de obicei, mi-am adus apă, am stat de am ascultat puțin afară, poate voi merge la vânat, dar e vreme rea și nu cade nimic. Tot e în tăcere, totul pare trist, numai eu sunt suflare cu viață în liniștea de mormânt a munților și a codrului amorțit. De trei zile ninge mereu. Pădurea e încărcată de cidie²⁰² și e liniște mare. Ies afară să mă uit la copacii plecați cu vârfurile în jos spre pământ și la mestecănul de lângă bordei, care pare mai evlavios decât toți copacii cu crengile plecate, s-a plecat

²⁰² *Cidie, cidii.* Regionalism. Folosit mai ales cu forma de singular. Promoroacă, brumă, chiciură, chidă.

cu smerenie deasupra izvorului. Zăpada e mare și ninge întruna. Stau parcă sunt gălbejit când văd oceanul cu zăpadă și liniștea de mormânt dimprejur. Traiul obișnuit, ca și până acum, am pășit în acest an, dar parcă mai luminat, cu gânduri mai puține și cu speranța întrebătoare că anul acesta mă va scoate Dumnezeu și pe mine din întuneric la lumina zilei. În bordei e cald. Seara, după ce am făcut mâncare și rugăciunile obișnuite, m-am pus pe patul cu fân, cu capul spre sobă și mai citesc din *Biblie*. Nu am putut să citesc mult, numai oleacă și m-a cuprins o moleșeală. Mă doare iarăși spinarea și piciorul drept îmi părea de o greutate enormă. Îl mișc și îl împing, dar parcă e de lemn și așa, parcă descărcat de o povară, întins în pat cu fața în sus, fără gândurile negre ce mă frământau până acum, privesc încăperea locuinței mele subterane și la scândurile ce mucegăiesc și la căciula de țap ce atârnă deasupra capului, la vitrina cu cărți de pe poliță, la cele două săculețe cu făină spânzurate deasupra capului și lumina plăpândă a opaițului de pe laiță [care] parcă ar fi vie și mi-ar șopti: „Anul acesta scapi de necazuri”. Și așa, stând pe pat, îmi privesc pe rând sărăcia și parcă totul îmi pare altfel de când era înainte în acest ajun de an nou. Toate îmi par mai vesele, iar imaginația mea, mă înșeală când privesc pereții plini de mucegai și chiar toate lucrurile îmi par altfel. Cu toate că sunt obiecte moarte, mie îmi par mai vesele, mai promițătoare de libertate și chiar lumina opaițului și focul în sobă pâlpaie mai voios ca până acum. În bordei, la prima vedere, e totul în sărbătoare. Mă gândesc. Acum, în sat, oare tot e atâta bucurie, veselie și voie bună, colindătorii cutreierând ulițele și înfruntând troienele, [*] buhaiul, capra [*], pomul de Anul Nou [*] când îmi părea seara de anul nou cea mai frumoasă seară din toate serile anului când eram liber acasă. Oare acum tot așa să fie? Nu cred. E prea mare liniște. Totuși cred că Georgică și Sofioara mea vor fi umblând cu clopoțelul pe la megieși²⁰³ și neamuri și acum vor fi numărând banii, nucile și darurile agonisite în această seară. Sau poate nu s-or fi dus nicăieri [*] sau poate că nici nu sunt prin Vicov. Poate să fie ridicați de comuniști. Oare să aibă ce să mănânce? Oare să fie acasă? Dar tata, mama, fratele Gheorghe să nu fie luat, Ion sau Costică [*]. La anul, hotărât [*] că voi face Anul Nou liber în sat. Focul în sobă s-a potolit, piciorul mă supără rău, am răsuflat parcă mai ușor, parcă mi-au pierit din gândurile negre ce se țineau scai de sufletul meu. M-am întors cu fața la perete și cu mâna am stins opaițul. Toate au dispărut, obiectele voioase s-au ascuns și stau cumiți, fiecare la locul ei. E întuneric. Iad. Numai pe peretele din fund se vede strălucind, parcă luminate într-un oraș la mare depărtare, o bucată de putregai cu licurici. Privind în golul negru, pentru o clipă, au dispărut toate din mintea mea, apoi, iarăși, cu acea viteză se înșiră prin mintea mea. Libertatea [*] sănătatea, suferințele, chinuri grele, [*] răsplata pentru ele, dacă scap, mă pocăiesc, calea Domnului e viața și așa am adormit pradă dihanțiilor, visurilor în somn, mă trezesc pe acasă drept cu Miliția înspăimântătoare [*].

La 1 ianuarie 1954, partizan Motrescu Vasile, Pietroasa, pădurea Codrul Voievodesei, comuna Vicovu de Jos, județul Rădăuți.

Sâmbătă, 2 ianuarie 1954. Toată ziua stau în bordei ca ursul în vizunie; noaptea aproape toată lucrez să-mi mai treacă timpul și necazul [*]. A stat de nins și e ger socotit.

²⁰³ *Megieș, megieși.* Termen popular, vecin.

Duminică, 3 ianuarie 1954. Tot cu același program ca și ieri, nimic schimbător și timpul la fel, e ger cumplit; peste zi am plănuit și citit în *Biblie*, iar noaptea lucrez.

Luni, 4 ianuarie 1954. Peste zi, lucrez fără zgomot, iar noaptea, cu zgomot; sunt trist și amărât și zilele trec greu, iar nopțile îmi par nesfârșite. De dormit dorm foarte puțin, 2-3 ore în 24 de ore. Mi-a pierit somnul. Aș mai vrea să scriu ceva, să compun versuri, dar nu mă mai ajută capul, nu-mi stă mintea la nimic, decât la libertate; când închid ochii, mă visez acasă, liber. Cam de vreo două săptămâni înainte de sărbători, mă visez acasă toată noaptea. E ger.

Marti, 5 ianuarie 1954. Trist și amărât, cu gânduri multe, mi-a trecut și ziua de astăzi. E ger noaptea, citesc și mai lucrez.

Miercuri, 6 ianuarie 1954. M-am sculat în zori de zi și mi-am făcut mâncare, apoi m-am culcat iarăși și am dormit foarte puțin. De multe ori, nici nu pot să lucrez. Parcă sunt în așteptare la ceva. De mâncat, de multe ori mănânc numai o dată pe zi; am depășit ceanul de făină de 10 zile, altă mâncare nu am decât puțină brânză și fasole, poamele le-am terminat. Timpul se menține ger. Peste zi am lucrat, am făcut o furcă de tors.

Joi, 7 ianuarie 1954. Viața e aproape în toate zilele la fel, fără nici o schimbare, afară de zilele de duminică când nu fac nimic; restul, de cum mă scol, până adorm, lucrez, citesc și scriu, mă cuprind gândurile, stau așa ore întregi, întins pe pat cu fața în sus, adâncit în gânduri negre de tot. Dacă nu s-a îndurat Dumnezeu să mă scape anul acesta, pe la anul nu mai ajung. M-a cuprins și slăbiciunea și boala.

Nu știu ce să fie, că e la culme. Nu închid ochii, [că] mă visez acasă și în sat cu ai noștri. Trudă și durere. E ger.

Vineri, 8 ianuarie 1954. Tot la fel, ca și ieri, fără nici o abatere.

Sâmbătă, 9 ianuarie 1954. Peste zi am lucrat, iar seara mă pregătesc pentru ziua Domnului. Timpul se menține geros și pădurea încărcată de cidie.

Duminică, 10 ianuarie 1954. (Notări pe coperta caietului nr. 1.): „Trăiască M.S. Regele Mihai, jos barbarii comuniști!

Plin de revoltă și mânie voi fi, până ce voi închide ochii, pe acești nemernici și trădători de țară care-și vând neamul, înstrăinează limba și tot ce e românesc, moștenit de veacuri din moși-strămoși, se târăsc pe brânci în fața străinilor și ling colbul de pe cizmele asupritorilor de la Moscova. Drumuri în obidă și restriște, pedeapsă de la Dumnezeu venită pe capul acestui popor. Partizan Vasile Motrescu, 10 ianuarie 1954”.

Seara am stat de am citit în *Biblie* și gânduri negre până târziu de tot. Dimineața m-am sculat târziu, de am făcut mâncare, apoi m-am culcat iarăși. Nu pot nici să dorm. Stau trântit pe pat și învelit, că în bordei se răcește și e frig tare la picioare. Afară e frig. Restul zilei citesc, scriu și nu știu ce să mai fac să omor vremea. Noaptea lucrez.

Luni, 11 ianuarie 1954. Tot la fel în toate zilele, fără nici o schimbare. Viață de vizuină. Zăpada e mare și azi a început să ningă iarăși. Timpul s-a muiat, nopțile nesfârșite, mă satur și de lucru și de citit. (Scris și pentru ziua de 12 ianuarie).

Miercuri, 13 ianuarie 1954. Făcut planuri și mă cuprind în tristarea și gândurile negre. Am încercat să mai compun o poezie și văd că acum nu mă ajută capul, nu-mi stă mintea la nimic. Numai să scap liber. Zi și noapte mă visez acasă la tata

și cu ai noștri și pe toți morții din sat și împreună cu cei morți în război, așa îmi petrec toate zilele și nopțile. Timpul, de luni 11 ianuarie până azi 21, a fost amestecat, ninge, frig mare și vânt, de toate. Numai eu și viața mea rămân neschimbate, mereu cu aceleași rosturi ca și mersul unui car. În ziua de 19 ianuarie, spre seară, m-am suit în observator și am auzit un foc de armă militară înspre centru. De mâncat mănânc prea puțin, nici nu prea am ce; mămăligă fac numai o singură dată pe zi, seara, dar în multe zile nu fac deloc. Dacă nu mă va scăpa Dumnezeu anul acesta, pe la anul nu mai ajung. Mă distrug definitiv.

Capul mă omoară, junghiuri în spate și șira spinării, mă doare întruna piciorul drept și câteodată și degetele la mâini mă dor de la încheieturi. Cu alte cuvinte nu mai e nimic sănătos în mine. Așa îmi petrec zilele până se va îndura Dumnezeu să mă strângă de pe pământul celor vii.

(Scris până în ziua de 21 ianuarie 1954).

Vineri, 22 ianuarie 1954. Tot la fel ca și în zilele trecute, stau îngrozit că ninge mereu și alimentele se apropie. De mai bine de două săptămâni mănânc în multe zile numai o dată pe zi și acum țin regulat într-o zi o dată și în a doua de două ori pe zi. Toată ziua stau închis ca în cușcă. Ninge și ninge mereu, zăpada e mare, timpul l-am împărțit regulat, în toate zilele ger, nu [mă] mai scol decât să fac mâncare, fiindcă am renunțat la mâncare la o dată pe zi, nu mai am la ce mă scula.

De obicei, seara îmi aduc apă, fac rugăciunile obișnuite, citesc în *Biblie*, apoi până târziu citesc în alte cărți sau scriu, apoi fac focul și mă pun pe citit până aproape de zi. Îmi fac mâncare, mănânc și mă culc și adorm pradă visurilor și, după începutul nopții, mă visez acasă la tata și cu ai noștri.

Sâmbătă, 23 ianuarie 1954. Seara, ca de obicei, iar peste noapte citesc, ninge mereu. De nins a încetat și s-a lăsat ger.

Duminică, 24 ianuarie 1954. S-a lăsat un ger groaznic. Cu toate că toată noaptea am ars foc, în bordei e frig. Peste zi stau învelit în zdrențe. Numai în iarna anului 1949, când am iernat la Straja, a mai fost așa un ger. Iarăși m-au cuprins gândurile bune. Toată noaptea m-am frământat și nu am putut dormi deloc peste zi și m-a durut capul.

Luni, 25 ianuarie 1954. Seara s-a lăsat un ger grozav; totul e înghețat în bordei. Noaptea, ca de obicei, citesc și nu știu ce să mai fac. Aproape că sunt pierdut.

Marti, 26 ianuarie 1954. Nici nu știu ce am făcut și cum mi-a trecut timpul. Nu mai știu, că e ger.

Miercuri, 27 ianuarie 1954. Peste noapte am lucrat, poate voi putea alunga gândurile și amărăciunea ce mi-a[ui] copleșit sufletul. E un ger teribil; s-a prins gheața și pe izvor. De câțva timp, mă aflu într-o stare cum nu am fost niciodată de când sunt pribeag. Sunt copleșit de gânduri, mă doare capul aproape în fiecare zi, parcă sunt mereu în așteptare, sunt mereu neliniștit, nu pot nici să dorm, nici să citesc, zi și noapte umblă și defilează în mîntea mea fel de fel de năluciri și gândurile fără nici un rost. În bordei, peste zi, se face frig, foc nu pot să fac deloc, decât noaptea. De va ține mult această stare de frământare sufletească, nu cred să ajung primăvara. Nu pot să țin nici regulile stabilite de legea partizanului. Fără voința mea, mă trezesc cântând și fluierând. În noaptea de [spre] 28 ianuarie scriu aceste rânduri; mă doare capul.

Joi, 28 ianuarie 1954. Nu mai pot nici să lucrez; gândurile mă înebunesc. Timpul s-a mai muiat, dar tot e frig. Peste noapte am citi istoria USA. Dacă mă

va ajuta Dumnezeu și voi scăpa din prigonirea aceasta sănătos și nu-mi voi putea să-mi realizeze planurile, m-am hotărât în inima mea că nici un ceas nu voi mai sta în acest pământ, ci voi pleca în America – „Țara Libertății”.

Vineri, 29 ianuarie 1954. M-am sculat târziu. Peste zi nu am făcut nimic; sunt gânditor ca întotdeauna.

Sâmbătă, 30 ianuarie 1954. Seara, nu știu ce vânt și dor m-a apucat; mă apuc de compus poezii, am modificat conținutul la câteva din poeziile capturate de comuniști și am scris altele noi. Astfel mi-a trecut toată noaptea. Mă gândeam că nu mă va ajuta capul și văd că încă mai merge, nu știu până când. Sunt foarte satisfăcut sufletește de meseria mea, căci mă gândeam că nu o mai pot practica. Din gânduri mi-au mai părăsit și acum mă ocup cu poeziile.

Duminică, 31 ianuarie 1954. Repaus. Frig și ger mare. Zăpadă formidabilă.

Luni, 1 februarie 1954. Seara, ca de obicei, iar peste noapte m-a apucat iarăși patima poeziilor. Așa că toată noaptea până la zi am compus și modificat poezii. Am alcătuit 13 poezii de toate, puse la punct, dar și din materialul vieții, adunat și contopit cu sentimentele și gândirea mea. Și totodată mai am în pregătire material pentru altele noi. Am ajuns cu poeziile la culme, dar le fac să-mi treacă timpul; mă doare capul și tot m-am apucat de compus. Îmi cântă întruna o muzică. E ger, în bordei e frig și ninge mereu. Zăpada e prea mare, văd că nu se lasă de obiceiul acesta. Peste zi am dormit.

Marți, 2 februarie 1954. De seara și până aproape de zi, iarăși cu versurile am avut de lucru, le modific și purific mereu. Sunt tare tulbure de cap, dar nu mă pot dezbăra de ele. Aș vrea să le uit acum, dar cad pe gânduri și e versul gata. În zori, obosit, am adormit; capul mă doare și îmi cântă ca o muzică. Peste zi am adormit cu versurile mele, mi-am modificat și viața și somnul. Ziua nu rămâne absolut nimic, numai noaptea m-am pus pe economie, când e sacul la fund. Aproape că depășesc două săptămâni un ceas de faină. Mă simt slab și mă supără șira spinării. E ger și ninge mereu.

Înștiințare din partea Domnului.

Azi, 2 februarie 1954, am visat un vis pe care l-am socotit de mare importanță. Asemenea visului [*]. Am visat că eram pe un munte foarte înalt, mai înalt decât toți munții de pe pământ și în partea de miazănoapte – apus, era un [*] cu pomi și păduri, iar în partea de miazănoapte – răsărit era o prăpastie, un abis fără fund, o prăpastie goală numai pietre și pământ gol și era o cărare care mergea în prăpastie și erau urme pe zăpadă de oameni scoborâte în prăpastie. M-am dus și eu pe urme până la o strâmtoare, unde nu mai era timp de scăpare și eram gata să mă duc în prăpastie, dar am zis că vreau să mă trezesc ca să nu cad și zicând aceste vorbe m-am trezit. V. Motrescu.

Miercuri, 3 februarie 1954. Seara mi-am tăiat lemne, apoi până aproape de ziuă am citit din *Biblie* și pe un caiet cu versete.

Joi, 4 februarie 1954. Ca și în fiecare zi, fără nici o schimbare. Noaptea, până la zi, am avut de lucru cu poeziile. Timpul se menține friguros, e ger, zăpada mare.

Vineri, 5 februarie 1954. Seara am tradus [tâlcuit] versete din *Biblie*, iar mai târziu m-am apucat de proză. Poeziile îmi par că prea mă chinuiesc. Am visat copiii și pe mama, fel de fel de forme de ispite în timpul somnului. Starea sufletească foarte zdruncinată. Spre seară am auzit gălăgie de oameni de la vale de

bordei, pe pârâu. Timpul friguros, dar gerul a mai slăbit. Ziua nu mănânc absolut nimic – economie.

Sâmbătă, 6 februarie 1954.

Duminică, 7 februarie 1954.

Luni, 8 februarie 1954.

Marti, 9 februarie 1954.

Miercuri, 10 februarie 1954.

Joi, 11 februarie 1954. Toate aceste zile, de sâmbătă până astăzi, le-am trăit ca de obicei, ca ursul în vizuină, copleșit de gânduri și frământări și neliniștit, ca tot timpul de viață amară și gânduri negre. Aseară abia am răsuflat puțin, căci timpul s-a muiat și am ieșit de am stat la observator, aproape două ore. Noaptea arătate mai sus mi-au părut polare. Noaptea, ca de obicei, mai lucrez puțin. Traduc versete din *Biblie*, citesc, dar acum am mai avut câteva cărți de clasa a 7-a primară. Le-am citit și răsцит pe toate; cu poeziile și proza am terminat. Mă înnebunesc cu totul, mi-am căutat alte ocupații, felurite gânduri mă frământă. M-am gândit și chiar m-am hotărât dacă m-ar ajuta bunul Dumnezeu să scap sănătos, oricare ar fi situația afară, numai dacă capăt ceva pământ și casă nu plec, dar dacă nu capăt nimic, nici un ceas nu mai stau pe apele acestea, căci pentru mine s-au dovedit a fi tare amare. Îmi iau soața și pruncii și direct în America. că aici nu am ce păzi. Aceasta este hotărârea mea de a mă stabili în Țara Libertății.

Aștept îndurare de la Dumnezeu, hotărât că în vară sunt liber, așa îmi spune inima și totodată mă visez de câte ori închid ochii, în sat, liber și în special cu tata și acasă la noi. De puțin înainte de an nou mă visez mereu.

Cu alimentele stau cam prost. Fac mămăligă o dată la două zile și mănânc numai noaptea, ziua nu mănânc. Zăpada e mare și nu mă pot mișca nicăieri. Foame ca acum și lipsă de mâncare am dus numai primăvara anului trecut și în 1951 spre primăvară; cu greu dacă l-aș putea urni pe februarie. Fasole am puțină și rămân numai pe varză și făină și aceasta ca din ochi. Aseară m-a apucat o durere de spate că aproape am dat în leșin, parcă îmi băga prin șira spinării și șale 1000 de volți; noroc că nu mă țin mult, dar rămân ca fierț în oală, așa îmi fierbe ca oala la foc șira spinării, mă supără rău. Toate trec!

Vineri, 12 februarie 1954.

Sâmbătă, 13 februarie 1954. Îngândurat, flămând și amărât am petrecut aceste două zile. Timpul s-a muiat, ziua stau în observator. ieri mi-am curățat bordeiul de zăpadă, noaptea frământări și gânduri negre.

Duminică, 14 februarie 1954. Peste zi am stat în observator, timpul e cald și frumos.

Luni, 15 februarie 1954. Seara și noaptea. ca de obicei. Mai multe gânduri și frământări. Nu știu ce va fi. Mi-am pus la punct observatorul. Mi-am tăiat lemne, iar spre zi m-am urcat în observator. E frig.

Marti, 16 februarie 1954. Toată ziua am trândăvit în bordei, frământat de gânduri negre.

Miercuri, 17 februarie 1954. Idem, ninge și e frig.

Joi, 18 februarie 1954. Toată ziua stau în bordei și tremur de frig. Mă omoară frigul la picioare. S-a lăsat un ger grozav. Pe izvor s-a prins gheață. Toate zilele [necitet] gânduri negre, planuri de nădejde și speranță. Ieri și azi am auzit rafale

de arme automate; atât ziua cât și noaptea se aud și tunuri în jos, poate fac porcii tragere. Cu alimentele sunt pe sfârșite. Azi am mâncat ultima mâncare de brânză, alimentul de bază de astă-toamnă și până acum. După cum mi-am planificat, în decembrie, numai cu o zi nu am ajuns până la 20 februarie; astfel am mâncat în fiecare zi din 4 kg [timp de] două luni și o zi, mai am fix o mână de fasole și ca 5 kg de cartofi, puțină varză și puțină făină; cu cea mai mare economie, să am pe 7 zile. Ziua tot nu mănânc nimic, numai noaptea o dată sau de două ori. Zăpada e mare, de ger e ger, gol sunt, urmă fac, afară pleznește și gemete. Dumnezeu mă va îndrepta și pe mine, dacă nu cu viii, cu cei morți. Nu mă pot prinde de nimic, nici de lucru, nici de cărți. Întruna mă visez liber și cu copiii și ai noștri, dacă nu liber în realitate, cel puțin în somn am fericirea.

Vineri, 19 februarie 1954. Seara ca de obicei, iar peste noapte am terminat de tradus [tâlcuit] versete din *Biblie*. restul citesc despre America și studiez geografia; cu aceasta mă mai amăgesc, mi-a intrat în suflet ceea ce am aflat despre America; dacă voi muri, nu voi pleca, dar, dacă scap sănătos, mă pierde România de mușteriu. Bine îmi pare că nu capăt casă și pământ. Am considerat USA patria libertății globului pământesc.

Peste zi am stat în bordei învelit în zdrențe, căci e un ger teribil, cum n-a mai fost toată iarna; foc nu pot să fac, mi-e frică că trece cineva și atât îmi trebuie.

Sâmbătă, 20 februarie 1954. Seara tot același program. [indescifrabil].

Duminică, 21 februarie 1954. Seara rugăciuni și peste noapte citesc în *Biblie*. E ger grozav. Am pus la foc ultima mâncare de fasole. Peste zi am citit în toate cărțile pe care le-am avut.

Luni, 22 februarie 1954. Seara, ca de obicei, după ce am făcut rugăciunea obișnuită, frământări și gânduri negre... Trebuie să ies să-mi caut lemne. Am tăiat ultimile bucăți adunate de astă-toamnă. E ger și nu mai pot sta. M-am culcat târziu de tot. M-am sculat de dimineață și am plecat la rezervă, de mi-am adus și restul de alimente ce le-am avut puse deoparte pentru vremuri grele. Zăpada e mare și cu greu am mers; foarte greu și la dus și la venit. Prin pădurea pustie nu am văzut nimic, decât urme de jderi și lup. Pe la amiază m-am întors foarte obosit și flămând. Ziua nu mai mănânc absolut nimic. Până în seară mi-am pregătit bagajul, să-l am la îndemână în caz că dau criminalii de urmă. De acum stau cu grijă. Ninge întruna și mărunț. Ține și Dumnezeu cu mine, ca să mai astupe urma. Mi-am pregătit totul la îndemână, până și sârmă și dispozitive, în caz, dacă părăsesc bordeiul, îl minez și să mai poftescă criminalii să se mai apropie de bordei. Seara și noaptea mi-am făcut mâncare, de două ori am mâncat, dar nu pe săturate. Târziu de tot mă culc, mi-am căutat [neciteț], apoi m-am culcat.

Marti, 23 februarie 1954. Peste zi am stat în bordei, trist și îngândurat; e ger și ninge.

Miercuri, 24 februarie 1954. Seara, ca de obicei, iar noaptea am stat până târziu și mai compun versuri; le mai înfloresc pe celelalte vechi etc.

Joi, 25 februarie 1954. Și seara asta toată, ca și noaptea tot [*]. *Vineri, 26 februarie 1954.* Seara mă mai ocup de tehnică, până se fierb cartofii, apoi citesc peste noapte târziu [...]. Timpul s-a mai muiat.

Sâmbătă, 27 februarie 1954. Peste noapte mai citesc, am mai compus și înflorit poeziile și, peste zi, literatură. M-am mai urcat în observator, căci timpul s-a mai încălzit. [indescifrabil].

Duminică, 28 februarie 1954. Peste noapte mai citesc în *Biblie*, apoi m-am culcat, iar peste zi am ieșit afară și am stat în observator. Timpul se menține moale.

Luni, 1 martie 1954. Dacă [indescifrabil] această zi pe calendar [*]. Dar, eu îl [*] zilnic [*] februarie de 29 zile. Peste noapte mi-am tăiat lemne și am compus versuri (*Oda Bucovinei*). Ziua am ieșit în observator, căci e cald și zăpada se topește. Toată ziua am stat în observator și m-am ocupat cu literatura. Mi-am pregătit îndreptar pentru formarea unui document de seamă, pe care vreau să-l trimit la comuniști la momentul potrivit [indescifrabil] asupra lor asemenea [*]. Ziua afară îmi trece mai repede și seara mă simt obosit. Cu ajutorul lui Dumnezeu, am lăsat în urmă pe cea mai periculoasă lună din acest an. Să-mi ajute Dumnezeu, că am pășit plin de speranță și fără gânduri în acest an.

Marti, 2 martie 1954. Seara mi-am făcut mâncare, am mâncat bine, căci văd că zăpada se topește și e moale. Când îmi fierb fasolele, îmi fac ocupație cu literatura, apoi răzbit de somn, m-am culcat. Peste noapte a fost cald, toată ziua am stat în observator și mă ocup cu literatura.

Miercuri, 3 martie 1954.

Joi, 4 martie 1954.

Vineri, 5 martie 1954.

Sâmbătă, 6 martie 1954. Toate aceste zile le-am petrecut fără nici o schimbare. Noaptea, până într-un târziu, citesc în cărți și compun poezii și mă ocup de compunerea unui document însemnat pe care vreau să-l trimit la comuniști când se va face vară, căci acum mi-e frig. Așa că toată săptămâna, de la 1 martie la 5 martie numai cu acest document am avut de lucru, ziua cât și noaptea. Se apropie căldura și vreau să-i scormonesc. De altfel nici nu știu cum a trecut această săptămână, mai multe zile nici nu am mâncat de abia, căci atât de mult m-am ocupat cu literatura. Timpul a fost cald toată săptămâna, zăpada se topește, în fețe e gol. În această săptămână [*].

Duminică, 7 martie 1954. Seara, ca de obicei, mi-am făcut mâncare și apoi am citit în *Biblie*, apoi m-am culcat. Noaptea m-am visat acasă și cu toți, părea că sunt liber, tata era acasă. Peste zi citesc în *Biblie*, de [*] și altele tulburări sunt trist că m-am întors înapoi [indescifrabil].

Luni, 8 martie 1954. E ceață și liniște. Peste noapte am lucrat până târziu. Dimineața eram treaz. Stam și cugetam în inima mea, căci am făcut o pocăință Domnului, și se dă în sufletul meu lupta cu ispita; eram gata să-mi calc cuvântul, dar am luat o hotărâre tare: nu m-am lăsat pradă poștei și am adormit din nou și am visat că eram într-o casă și în ea erau oameni, în casă era lumină, au fost în ea niște câini negri [pe], care i-am scos afară și i-am aruncat în întuneric și am încuiat ușa; dar deodată a venit un om mare, urât grozav de mare ce era și urât, cu el a intrat și aghiotantul lui, unul mai mic și omul cel mare a venit la mine și mi-a zis: Tu știi ce-i pocăința? Lumea pentru mine a fost foarte rea, stăpână peste ea. Eu sunt Hristosul! Dar eu tăceam, plin de groază și am cunoscut că e satana. De aceea oamenii nu se băgau și se țineau numai de bine și mă chinuia grozav, într-un chin ca moartea [*] și atunci i-am zis: Înapoia mea, satană! Te jur în numele Domnului Isus Hristos să nu mă chinuiești! Și atunci el nu a mai zis nimic și s-a făcut mic și s-a băgat sub masa lângă care stam, iar celălalt sta lângă masă și așa m-am trezit, ca fier în oală. Am adormit din nou și parcă eram pe un munte mare

și iarbă uscată și un om s-a suit pe munte cu un topor să taie un mesteacăn verde, dar eu i-am zis: „Pe cel verde lasă-l și taie pe cei uscați” și m-am trezit.

Comunistul a apărut în forma de la început într-o țară pentru a putea înșela lumea. Îți face impresia de [*] călăuza orbilor, în realitate el fiind foarte slab, plin de slăbiciuni. Se folosește și lucrează în colaborare cu mișcările politice [*] ce își lichidează slăbiciunile în parte și se întărește apoi treptat, treptat și desprinde [*] și apare în forme [*] adevărate, tinzând mereu [*] pe nesimțite pentru a evita mișcarea revoluționară. Comunismul, în forma lui de la început, foarte ușor de zdrobit și lichidat, dar odată înscăunat și cuibărit tot atât de greu e de înlăturat, asemenea unei boli contagioase. Partizan V. Motrescu.

Comunismul fără colaborarea și sprijinul extern nu poate viețui sub nici o formă. Partizan V. Motrescu.

Comunismul pe spezele lui nu trăiește nici o zi. Propaganda făcută de comuniști în afara hotarelor lor e o reclamă țipătoare de bălci. Partizan Motrescu Vasile.

Comunismul este o armată de criminali bine instruiți și hrăniți din sudoarea oamenilor muncii, pentru a supraveghea, urmări, constrânge prin forță, înșela prin minciuni și a atrage lumea de partea lor cu diferite momeli, pe panta colectivelor. Pentru ca să fie statul stăpân pe toate mijloacele de producție, omul unealtă de muncă, iar ei supraveghetori și călăi. V. Motrescu.

Comunismul a apărut într-o formă imediată și înșelătoare, fără Dumnezeu [*], căutând prin șiretlicuri și diferite crime să molipsească, asemenea unei boli contagioase, pe oameni [*].

Comuniști!

Răspundeți poporului pe care îl călăuziți: Cât grâu ați plătit pentru armamentul adus din Cehoslovacia și reforma din Rusia ca să vă înarmați, să fiți mai cu putere, mai autoritari, ca să puteți asupra după plac poporul?

Câte vagoane de grâu, stors cu sila din sudoarea prostitului popor ați plătit la cehoslovaci pentru o mașină de lux Tatra, ca să umble repede și [în] confort comuniștii?

Câte vagoane de grâu ați plătit la cehoslovaci pentru dube Praga, ca să puteți transporta „coletele” [deținuții] bine, nevăzute de nimeni? Răspundeți, asupritorilor!

Câte zeci de mii de vagoane de cherestea, petrol, grâu, vite și alte materii prime ați dat de pomană la ruși ca să [le] puteți câștiga încrederea?

Câte alte zeci de mii de vagoane și vapoare de petrol, grâu, materii prime și alte materiale ați dat rușilor stoarse [*] din gura pruncilor și din lacrimile poporului [*].

Răspundeți poporului!

Câte zeci de milioane de lei, storși de pe spinarea nenorocitului popor, s-au cheltuit în vânt pentru propagarea comunistă printre [*].

Câte milioane de lei se varsă ca în apă pentru așa-numitele fonduri speciale și „problema bandelor”?

Câte milioane de lei iau drumul străinătății pentru propagandă comunistă?

Răspundeți, criminali de comuniști, poporului care vă cere socoteală!

Răspundeți, făuritorilor de belșug și fericire și de ridicarea nivelului vostru de trai și de [*] a poporului?

Dar aceste lucruri nu le vede poporul robit și legat cu mâinile de gard.

Frați români, [*] să-i gonim din țară afară, libertate să avem iară!

Marți, 9 martie 1954. Peste noapte am lucrat puțin, apoi până târziu am citit.

Peste zi am stat în observator. Am lucrat fără zgomot. Circulație până la 30 de metri de bordei. Iarăși stau ca în clește [*] e ceață [indescifrabil] alimentele [*] cartofii i-am terminat; mai am mâncare [*] și apoi [*].

Miercuri, 10 martie 1954. Peste noapte am lucrat până târziu, am citit etc.

Peste zi am citit din observator. Am lucrat, cu toate că e frig, dar nu mai pot să scriu, din cauză că mi-e greu de inimă [*].

Joi, 11 martie 1954. [*].

Vineri, 12 martie 1954. [*].

Sâmbătă, 13 martie 1954. Peste noapte mi-am tăiat lemne, apoi m-am culcat și am visat că [*] cu Gheorghe, iar Gheorghe sufla dintr-o trâmbiță, am visat [*] și o mulțime de vedenii umblau prin mintea mea, ceva neobișnuit, nu știu ce să fie, poate se apropie libertatea. Scriu aceste rânduri înspre ziuă. Simt ceva neobișnuit.

Duminică, 14 martie 1954. Seara aceasta e cu totul [*] de toate [*] citesc în *Biblie* [*] în minte vedenii, în timpul [*] ceva neobișnuit. Nu știu ce să fie [*].

Luni, 15 martie 1954. Seara, ca de obicei; a doua zi am lucrat [*] timpul e friguros și cețos.

Marți, 16 martie 1954. Seara am lucrat, apoi peste zi am ieșit în observator și mă mai ocup cu literatura. Timpul s-a îndreptat, e frumos; seara e cam frig.

Miercuri, 17 martie 1954. Seara, ca de obicei, iar ziua am stat în bordei, căci e frig și ceață. Mai lucrez câte ceva.

Joi, 18 martie 1954. Seara am stat puțin, apoi m-am culcat. Peste noapte am avut visuri interesante; parcă eram în câmp, era primăvară, pe vremea semănatului și am văzut cum a venit dinspre miazăzi trei avioane învăluite în ceață și cu cruce neagră [*] și se roteau pe deasupra satului, iar în urma lor au venit o mulțime de păsări străine, necunoscute la noi, de mărimea vulturilor, roșietice, peștrițe la pene [*] lăsându-se jos pe câmp, pe ogoare [*].

Vineri, 19 martie 1954. [*].

Sâmbătă, 20 martie 1954. Toată ziua am stat la bordei și am lucrat [*].

Duminică, 21 martie 1954. Seara am citi până târziu în *Biblie* și ieri noapte și astă-noapte m-am visat [*] și pe câmpii. Peste zi am mai citit în *Biblie*. E frig [*].

Luni, 22 martie 1954. Peste noapte am mai lucrat puțin. Restul nopții, până târziu, frământări și gânduri negre. Peste zi mi-am cârpit zdrențele și mă pregătesc de plecare pentru mâine la sat, căci am terminat toate alimentele, nu mai am nimic. Marți voi pleca, cu ajutorului lui Dumnezeu, dacă nu mi-a sta vremea împotrivă. Am făcut 4 luni în cap în cușcă, fără să ies nicăieri. O viață de chin, frământări, gânduri și fiori.

Marți, 23 martie 1954. M-am pregătit și am plecat la sat, căci am terminat toate alimentele. Amară, mai amară decât toate iernile a fost această iarnă, pot să spun că am trecut cu ceva peste 30 kg făină, am trăit 4 luni de zile în cap, fără să mișc nicăieri. Sunt slab și obosesc repede. Încet, pe coastele goale, mă trag spre sat.

Miercuri, 24 martie 1954. Am tras la N²⁰⁴. Nimic nou, toate cum le-am lăsat, numai că Securitatea umblă zvârcolindu-se în toate părțile, căutându-mă cu

²⁰⁴ N., nașul lui Vasile, Motrescu Vasile, fratele tatălui său.

metode cum le aplica cu partizanii din Făgăraș. Zădarnice zvârgoliri, m-au scăpat la iarbă verde. De acum eu sunt tare, restul bune. În zori de zi m-am întors înapoi, obosit cum n-am fost aproape niciodată, și din cauza foamei și din cauza amorteirii în care am zăcut patru luni de zile. Am pierdut și rostul zilelor; după calendarul meu, am rămas cu o zi în urmă. Fiind obosit, toată ziua am dormit.

Joi, 25 martie 1954. (Buna Vestire). Seara m-am sculat, mi-am făcut mâncare și până târziu citesc evenimentele petrecute peste iarnă. Puțină speranță și nădejde, ca în toți anii trecuți. Toată ziua am stat în observator. Timpul a potrivit [*] și pare că ar încerca să ploaie; zăpada încă este destulă prin desişuri și [*], în fețe gol.

Vineri, 26 martie 1954. Tot la fel ca și cealaltă zi. Stau în observator și ascult cântecele păsărilor. Timpul e frumos.

Sâmbătă, 27 martie 1954. Aproape toată ziua stau în observator, e cald. Seara pregătire pentru ziua Domnului.

Duminică 28 martie 1954. Toată ziua a nins. S-a pus iarnă din nou. Toată ziua am stat trist și îngândurat în bordei.

Luni, 29 martie 1954. Peste noapte am mai lucrat, iar ziua planuri și gânduri. E cald și zăpada se topește. E mare ziua. După-amiază au trecut de la apus spre răsărit avioane cu reacție americane. În rest mai stau în observator. Cam peste o oră și jumătate s-au întors înapoi avioanele spre apus, cât le-am auzit. Acum văd că merg [*].

Marți, 30 martie 1954. Înseamnă zilele fără nici o schimbare.

Miercuri, 31 martie 1954. La fel ca întotdeauna. Timpul e frumos, zăpada se topește, toată ziua stau în observator. Am terminat hrana. Nu mai am pe ce să scriu deloc. Zăpadă mai este la dosuri și pe pâraie.

Joi, 1 aprilie 1954. Toată ziua am stat în bordei, e cald și frumos.

Vineri, 2 aprilie 1954. Am plecat spre sat [*].

Sâmbătă, 3 aprilie 1954. În zorii zilei am ajuns la bordei, sunt zdrobit de atâta oboseală. Toată noaptea am venit. Vremea a fost caldă.

Duminică, 4 aprilie 1954. Repaus. Odihnă. Toată ziua am stat la bordei, în rugăciuni și citesc în *Biblie*. Plouă.

Luni, 5 aprilie 1954. De dimineață am plecat și am dat o raită prin pădure. Am fost pe la coliba unde am stat astă-vară. Nu a dat nimeni peste ea. Am tăiat 4 oiști și 4 cozi de greble și am venit la bordei, căci a început să ploaie.

Marți 6 aprilie 1954. De dimineață am plecat spre Hacıung. Pe coasta Hacıungului, de la Preluca Caprei²⁰⁵ am tăiat 4 carâmbi²⁰⁶ de ulm, iar de la Preluca Caprei am plecat spre sat. Seara am plecat la Dorobanțu²⁰⁷. Toate în regulă. Peste noapte am dormit lângă un stog din Poiana Cerbului [*].

Miercuri, 7 aprilie 1954. M-am sculat și am plecat la Sigor, unde am stat toată ziua. Seara am plecat de m-am întâlnit cu Diana 2. Toate în regulă. Timpul frumos. Ici-colea oamenii ară. Un avion a trecut paralel cu creasta munților spre miazăzi, venind dinspre Cernăuți cu dără de ceață artificială. Ora 12 ziua.

²⁰⁵ Preluca Caprei. Loc pe Obcina Hacıungului.

²⁰⁶ *Carâmb, carâmbi*. Loitriari pentru carele de fân.

²⁰⁷ Dorobanțu. Țugui Nistor a lui Tănase, țăran înstărit din Pârăul Slatinei, care a făcut armata la Călărași cu schimbul (cu calul său personal).

Joi, 8 aprilie 1954. Noaptea am dormit tot în Poiana Cerbului, lângă stog. Peste zi m-am dus tot la Sigor, unde am stat toată ziua. Am văzut un țap. Seara m-am dus de m-am întâlnit cu Diana I²⁰⁸. Timpul s-a schimbat, ceață, vânt, frig, plouă.

Vineri, 9 aprilie 1954. De la Diana I am plecat în mod automat spre Colții Cremenii, căci văd că se pregătește de zăpadă. Cu greutate în spate, am luat-o automat și merg până la istovire, cât mă ajută puterile, până cad jos. E întuneric beznă, ceață și rece. Vine zăpadă. Cu mici popasuri, zdrobit de oboseală, mă silesc să ajung la bordei, să nu mă prindă zăpada pe urmă. De pe alături de mine, în două locuri, am simțit că a trecut ceva speriat de mine. E întuneric beznă și nici lumină nu am. Picioarele nu le mai simt și sunt istovit peste măsură. Aceasta e una din acele nopți negre și pline de trudă din cele 1830 de nopți de când stau prigonit. Am ajuns la bordei, în ce hal, nu găsesc cuvinte să descriu cum am ajuns. Numai știu că am ajuns, tremur și nu mă mai pot ține pe picioare. După ce mi-am revenit, mi-am făcut mâncare și m-am culcat și m-am trezit la amiază. Afară e alb, a căzut zăpadă, toată ziua ninge. Toată ziua am stat în bordei, e frig. Amară viață mai trăiesc!

Sâmbătă, 10 aprilie 1954. Azi am împlinit 5 ani de când stau prigonit. Azi am împlinit 5 ani de când nu știu ce înseamnă libertatea. Am presimțiri că scap liber de curând. Toată ziua am stat în bordei. A venit iarăși iarna în lege și continuă să ningă. E frig.

Duminică, 11 aprilie 1954. Toată ziua am stat în bordei. Am mai compus versuri, dar nu mă ajută capul nici la acestea, căci am presimțiri că scap în libertate. Sunt foarte agitat. Nu mă pot apuca de nimic. Toată ziua am stat în bordei. Afară s-a lăsat frigul, e zăpadă.

Luni, 12 aprilie 1954. Toată ziua am stat în bordei și am alcătuit poezia *Haiducii*, compusă din 25 strofe. Am terminat-o noaptea târziu. E una din cele mai reușite și frumoase poezii compuse de mine. E zăpadă și frig.

Marți, 13 aprilie 1954. M-am sculat târziu și, după ce am mâncat, m-am apucat de transcris poezia *Haiducii*. Pe amiază iar au trecut avioane spre apus, probabil cu reacție. E ceva neobișnuit.

Miercuri, 14 aprilie 1954. Toată ziua m-am ocupat de literatură, cu transcrierea versurilor și modificarea unor strofe. Spre seară am plecat la rezervă, de mi-am adus caietul cu poeziile alcătuite astă-iarnă. Peste zi timpul s-a muiat, zăpada se topește. Aproape de bordei, după-amiază, a venit o turmă de mistreți, făcând o revoluție. Am auzit și purcei mici guițând, ceea ce înseamnă că scroafele sunt fătate.

Joi, 15 aprilie 1954. Seara a început să ningă iarăși, e zăpadă peste tot. Am găsit o strofă formată din 4 versuri și, sucind-o și învărtind-o a[u], ieșit din ea încă 10 strofe a câte 4 rânduri și am botezat-o *Dezleagă-te române*, poezie cu un conținut bogat. Poezie revoluționară și îndemn la luptă, am dat-o gata în mai puțin de două ore. Târziu, mi-am tăiat lemne, apoi m-am culcat.

Vineri, 16 aprilie 1954. Am plecat spre sat la Nicu. Zăpada [*].

Sâmbătă, 17 aprilie 1954. Toată noaptea am venit până la Colții Cremenii: până în ziuă am ajuns la bordei. Cum am ajuns, a început să ningă. Se vede hotărât că Dumnezeu ține pe loc zăpada, până ajung la bordei, ca și rândul trecut. Zdrobit

²⁰⁸ Diana 2 și Diana I. una și aceeași persoană. Maria Motrescu, soția lui Vasile.

de oboseală, m-am culcat și am dormit până după-amiază. E iarăși zăpadă peste tot. Zolește²⁰⁹ întruna.

Duminică, 18 aprilie 1954. Seara, ca de obicei, pregătire pentru ziua Domnului, iar peste zi, toată ziua am zăcut pe pat. Plouă într-una și e ceață.

Luni, 19 aprilie 1954. Seara, până târziu și peste zi, am compus o poezie interesantă pentru copii *Micul cercetaș*. Toată ziua a plouat și e ceață. Pe lângă toate nenorocirile pe care le trag, mă mai supără și pieptul, de cum am ieșit din iarnă, boală neobișnuită pentru mine (asta-mi mai lipsește și sunt în regulă). Trebuie să părăsesc bordeiul. Mă omoară mucegaiul și putoarea. La închis nu mai pot suporta. Presimțiri că scap în libertate. Am visat că mă suiam pe [un] munte înalt de tot și prăpăstios și mă cățaram pe el, în sus, cu mâinile și cu dinții mă țineam să nu cad în prăpastie. Se suiau și Gheorghe și Ion, dar ei au ajuns în vârf și eu am ajuns tot aproape de vârf, la câțiva metri numai și, deodată, s-a făcut un prag dinaintea mea și Gheorghe mi-a dat o frânghie să mă țin de ea ca să ajung în vârf. Frânghia era cam slabă și, suindu-mă pe prag, m-am trezit (e curios vis!), să vedem. Și iarăși am visat că pologeam fân la Pătrășteni, cu tata și Maria, cu greblele făcute în pădure și prășeam păpușoi; deodată, la nașul Vasile în livadă, cu mama și cu tata și Gheorghe îmi zicea să mă duc la el la lucru. Soldați germani, alte uniforme de armată, în kaki, echipați de război, voioși, defilau pe un drum în Putna și câte alte năzdrăvăni nu visez.

Dar tot mai visez că mă gonește Miliția și Securitatea și eu nu pot fugi, dar din toate visez că scap la munte; în Docina²¹⁰ mă visez mereu. Aștept cu o mare nerăbdare să scap în libertate, parcă de pe o zi pe alta.

Marți, 20 aprilie 1954. Am plecat spre sat. Tot timpul m-a plouat. Sunt ud complet. Seara m-am tras la JEB²¹¹.

Miercuri, 21 aprilie 1954. Tot seara m-am întors înapoi și am dormit până în zori de zi în Poiana Cerbului, lângă un stog de fân. Peste noapte a căzut puțină zăpadă, peste zi m-am dus în partea Putnei, apoi am trecut înapoi, la Măgura, unde am stat până seara. Seara m-am dus de m-am întâlnit cu Diana.

Joi, 22 aprilie 1954. De la Diana am plecat tot în Poiana Cerbului. Fiind foarte obosit, am dormit tot sub stog, până în zori de zi. În zori de zi m-am tras spre bordei. M-a plouat tot timpul cât am venit. Pe [la] amiază am ajuns la bordei. Până seara am dormit.

Vineri, 23 aprilie 1954. (Sfântul Gheorghe. ziua fratelui și a fiului). Post. Seara m-am culcat devreme, fiind obosit. Am dormit până târziu. Plouă întruna. Pe creste e zăpadă. Spre seară mi-am căutat lemne și mi-am pregătit de-ale mâncării.

Sâmbătă, 24 aprilie 1954. Peste noapte mi-am tăiat lemne și pregătesc mâncare. Peste zi am dormit, ca de Paști. Plouă, ninge și e zloată, pe creste zăpadă. Posomorâte Paști! Spre seară mi-am făcut o mămăligă, ca de Paști, am mâncat, mi-am încălzit în bordei, în viața tristă, neagră, mizeria în care trăiesc în ajunul acestor Paști care sunt al șaselea Paști trăit în prigoană. Sunt cele mai sărace dintre toate. Sunt hotărât ca aceste Paști sunt cele din urmă pentru mine,

²⁰⁹ *Zoli.* A spăla prost rufe. Aici, a ninge cu lapoviță, cu zăpadă apoasă.

²¹⁰ Docina. Munte situat între Izvoarele Sucevei și Șipotetele Sucevei, cumpărat de comuna Vicov de Jos, în 1936, în vremea când, Motrescu Pintilie, a fost primar din partea P.N.L.

²¹¹ JEB, termen neidentificat de noi.

care le trăiesc în mizerie și necaz. De aceea m-am lipsit de ele. De aceste Paști, și în special în seara aceasta, la sat e pază și posturi instalate pe marginile pădurii, cum n-a apucat niciodată Vicovul. De aceea mă lipsesc de ele. Mă mai despart două ore și intru, după legea creștinească, în ziua de Paști. Pentru mine, în mod deosebit, nu desparte această zi de sărbătoare și bucurie de restul celorlalte zile. Cred și nu mă înșel, că în cel mai sărac cămin tot se arată ceva sărbătoare. Dacă nu mâncare și băutură, cel puțin curățenie, libertate, o zi de repaus și câteva clipe de reculegere sufletească. Afară ninge cu fulgi mari, parcă ar fi începutul zilelor de iarnă. Acum, în ziua de 24 aprilie 1954, în ajunul Paștilor, molizii sunt îmbrăcați cu veșmântul alb al zăpezii. Vârful Hacıungului îmi pare că urlă ca unul ieșit din miști. Vârtejuri de vânt trec pe deasupra bordeiului și se răsfrâng în văi. Valea huiște²¹² și coastele sună. Crengile desfrunzite ale fagilor și alunilor se bat unele de altele când se împleticește vântul printre ele, ca în zilele Dochiei. O scroafă, un mistreț, a[u] venit să-mi țină de urât în apropierea bordeiului. Numai peste pârâu își muștră cu un grohot scurt, poruncitor, micuții vârgați ce au ieșit pe lume tocmai în aceste zile viforoase de zloată și ploioase. În mizerabilul meu bordei, nici un aspect sărbătoresc, cum era în seara Anului Nou asupra [*], ca de obicei, vin două păsărele deosebite una de alta și ciocănesc în geam [*] de mămăligă, ciugulesc când una când alta, apoi pleacă. În urma lor vin șoarecii nesățioși și strâng ce a mai rămas după ele. N-am ieșit nicăieri din pământ. În patru pereți și un pod căptușit de mucegai, [văd] desenate pe pereți și scândurile de acoperiș, în pete mari, albe, de munți uriași acoperiți de zăpezi, continente uriașe crestate de fiorduri necunoscute și insule de mărgear și [*] fel de fel de forme caracteristice și ciudate, se lătesc petele de mucegai peste care se preling șiroaie mici de apă și le brâzdează, întocmai ca niște râuri și [*] fluvii mari. Aerul e greu și îl respir ca unul care se sufocă, când ronțăitul [*] care alunecă pe petele de mucegai, hrănindu-se din ele. În bordei e fum și nu prea cald. E timpul să cânte păsările de seară, dar nu aud nimic. Păsările pe care le hrănesc zboară jucăuș pe lângă fereastră, scoțând niște țipete scurte, ascuțite, de parcă ar fi și ele nemulțumite de starea timpului. Deschid ușa și mă uit. Haina albă a zăpezii a îmbrăcat iarăși pădurea, ca pe o mireasă. Seara și peste noapte rămân gânditor și trist, ca vremea de afară.

Duminică, 25 aprilie 1954. Paștele. Uitat am fost și sunt de lume și nimeni nu știe al meu necaz. De voi fi mort sau viu de sunt, habar nu are nimeni; de sunt sătul, de sunt flămând, știu numai eu și bunul Dumnezeu care nu-și face milă să mă ștergă de pe pământul celor vii. Mizerie e viața și zilele negre de amar, de necaz. Amare Paști! Peste zi m-am dus pe coastă în Z²¹³ și m-am uitat în sat. Un bursuc a venit pe lângă mine, întru întâmpinare. N-am stat mult, până m-a alungat zăpada. Ninge și vine furtună de zăpadă, se întunecă pădurile. Sunt foarte amărât, îngândurat, trist și parcă am o greutate pe inimă. Acestea sunt cele mai triste Paști din viața mea. Stau în bordei și zac, cuprins de supărare.

Luni, 26 aprilie 1954. Încă dormeam când am fost trezit de zgomot de avioane de bombardament și trageri de artilerie antiaeriană, până aproape de amiază am auzit avioane și tunuri. Așa ceva până acum n-am mai apucat. Nu știu ce poate să

²¹² Hui. Formă regională. A vui, vuieste.

²¹³ Z. Loc în deal la Zaharia, trecut oficial pe harta cadastrală, unde are teren, și astăzi, George Motrescu.

fie. Hotărât lucru că au venit americanii cu pască. Am mai prins puțin curaj și am un pic de speranță. După-amiază plec la rezervă, să mai aduc din alimente. Plouă întruna până la amiază, cald.

Marți, 27 aprilie 1954. Noaptea, până târziu, m-am frământat, bântuit de gânduri amare. Peste noapte a nins și toată ziua, e zăpadă mare. E iarnă în regulă. Toată ziua stau în bordei, ca ursul în vizuină.

Miercuri, 28 aprilie 1954. Toată ziua stau la bordei, e încă zăpadă.

Joi, 29 aprilie 1954. Până la amiază am stat la bordei, iar după-amiază m-am dus în Z. și m-am uitat în sat. E frumos, zăpada se topește. Am văzut un bursuc.

Vineri, 30 aprilie 1954. Toată noaptea m-am frământat și nu am putut să dorm deloc. Peste zi am stat la bordei. Timpul frumos.

Sâmbătă, 1 mai 1954. Am plecat spre sat. Noaptea m-am întors înapoi, în Poiana Cerbului, unde am stat cu Diana. Timpul frumos.

Duminică, 2 mai 1954. Peste noapte am stat cu Diana. Până după-amiază, apoi am plecat spre bordei. Pe drum m-a prins o ploaie torențială, cu descărcări electrice. Spre seară am ajuns la bordei, ud complet și foarte întristat de soartă = X²¹⁴. Venind la G.P.²¹⁵, am văzut un cârd de ciute și nu am tras. E sfânta duminică.

Luni, 3 mai 1954. Peste noapte am dormit bine. Ziua am stat la bordei. Spre seară a trecut un cârd de mistreți, la câțiva pași de bordei. Am împușcat o scroafă cam de 100 kg. Nu avea purcei. Mi-a dat Dumnezeu carne lângă bordei, fără oboesală și la numai 50 m de bordei. Nu mă mai gândesc să fac opinci și Dumnezeu mi le-a dat, mi-a răsplătit că nu am ridicat arma să trag în cireada de ciute duminică.

Marți, 4 mai 1954. Toată noaptea am jupuit scroafa, la lumina lămpii. N-am dormit deloc. Ziua am plecat spre sat, cu marfa. Timp frumos.

Miercuri, 5 mai 1954. M-am tras la Diana înspre ziuă și i-am lăsat carne. Până la zi am tras la Pătrășeni. Toată ziua am stat cu X.6²¹⁶. Timp frumos.

Joi, 6 mai 1954. Seara m-am dus de am lăsat pe X.8²¹⁷. la V²¹⁸. Apoi am plecat la Nicu și de la el la bordei, dar n-am putut să ajung. Sunt obosit la disperare și nedormit de multe nopți deloc. Numai m-am lăsat jos și aproape în cămașă, nici nu am apucat să mă îmbrac, că am adormit sub un molid, pe pământul gol. M-am trezit și am plecat spre bordei. La 6 dimineața am ajuns. Când am ajuns m-am apucat de lucru, am ras pielea de păr și am pus-o la uscat. Abia mă țin pe picioare de obosit. Timp frumos.

Vineri, 7 mai 1954. Noaptea am stat de am fiert capul de mistreț. Nu am dormit absolut toată noaptea. Azi e a 8-a zi în care am dormit numai o singură noapte. Peste zi plouă. Am ajuns la culme cu somnul. Nici peste zi nu am dormit deloc. Am avut de lucru.

Sâmbătă, 8 mai 1954. Am plecat spre sat. Plouă. Diana seara.

²¹⁴ X, termen pe care nu l-am putut descifra.

²¹⁵ G.P., dactilografiat greșit. Corect G.C., adică George Țugui, zis Cucoș, din Vicov de Jos, care avea casă în Poiana Slatinei. Condamnat la 15 ani de închisoare, din care a făcut șase ani (1958–1964), pentru „favorizarea” partizanului V. Motrescu.

²¹⁶ X. 6. Probabil, Ion, Fratele lui Vasile Motrescu.

²¹⁷ X.8. Celălalt frate, Constantin, al lui Vasile Motrescu.

²¹⁸ V., Vasile Motrescu, fratele lui Pintilie Motrescu, unchiul partizanului V. Motrescu.

Duminică, 9 mai 1954. Seara întâlnire cu Diana 4²¹⁹. Am venit în Poiana Cerbului, unde am dormit peste noapte. Plouă și iar plouă. Apele mari. Peste zi m-am întors înapoi la bordei, pe Haciug. La S.F.²²⁰ am văzut un țap tare de aproape, ud complet. Am ajuns la bordei. Până seara am dormit.

Luni, 10 mai 1954. Seara mi-am pus pieile la tăbăcit. Peste zi am stat în bordei. Plouă.

Marti, 11 mai 1954. Noaptea mi-am făcut o troacă pentru pus sare la fiară; vreau să pun la glod, la Haciug. Am lucrat până târziu noaptea. Am mers de am așezat troaca cu sare [*] și ciută.

Miercuri, 12 mai 1954. De dimineață am plecat spre Bâtcă, unde am făcut [*] și am pus sare în ea, sub Bâtcă. Timpul e frumos.

Joi, 13 mai 1954. Toată ziua am stat în bordei și mi-am cârpit zdrențele. Am scos pieile din dubală și mi-am croit opincile, de toate 8 perechi. Plouă.

Vineri, 14 mai 1954. Aproape toată ziua am stat în bordei, repar și cârlesc la zdrențele de pe mine. Spre seară am plecat de mi-am adus lemne. Iarăși m-a cuprins întristarea și gândurile urâte și negre, mă omoară. E frig și se chinuiește să ningă. Amară viață mai trăiesc! Mai amară decât toate amarurile că sunt pe lume, e viața mai tristă și îngândurată și lipsită de bucurii. Suflet stingher, rămas fără o mângâiere și uitat de toți, ajuns de groază pentru ai mei cei de aproape. Suflete uitat de lume, până când te chinuiești?

Sâmbătă, 15 mai 1954. Plecat sat. După-amiază am plecat spre sat (Diana). Seara Diana 2 și peste noapte frig. Noapte bună.

Duminică, 16 mai 1954. Toată noaptea nu am dormit. Peste noapte brumă și frig. Dimineața am ajuns la bordei extrem de obosit. Peste zi am dormit. Ziua a fost frumos și cald.

Luni, 17 mai 1954. Înainte de amiază am plecat spre sat. La Pr²²¹. Am văzut doi țapi foarte de aproape, la câțiva pași. I-am cruțat, nu am ridicat arma asupra lor. Puteam să-i împușc pe amândoi. Am trecut la Atacama²²². În timp ce stam și poposeam, a venit la mine un țap cu coarne foarte frumoase. L-am împușcat pentru frumusețea cornelor. Cu o greutate extraordinară, am venit până la Diana și Tonga Nicu. Foarte mulțumit sufletește de tratamentul ce mi-l acordă Nicu. Mi-a dat pe deasupra și mai bine de ½ litru de rachiu. La Păsărica am mai văzut doi câprieri, nu mai am ce face cu ei. Azi a fost ziua de manevră a țapilor. De toți am văzut cinci țapi. Cald.

Marti, 18 mai 1954. Toată noaptea am venit până la bordei. Dimineață am ajuns. Pe plaiul țapilor am găsit puține semne, probabil bănuieli (părăsit direcția) și punctul Pop²²³, schimbat peste zi. Am dormit puțin. Cald.

²¹⁹ George Motrescu presupune că numărul de după Diana, numele codificat al cumnatei sale, fie a fost scris pentru a-i încura pe securiști, fie reprezintă numărul de întâlniri pe care le-a avut, în acea perioadă, cu soția sa, Maria.

²²⁰ S.F. Probabil, locul de întâlnire cu soția sa.

²²¹ La Pr. Probabil, preluca.

²²² Atacama. Loc pustiu, ars, în pădure. Numit astfel, de V. Motrescu, sub influența lecturilor geografice.

²²³ Pop. Loc neidentificat de noi.

Miercuri, 19 mai 1954. Peste noapte stau târziu. După amiază am plecat spre sat. Plouă. La Leu²²⁴ am văzut un țap.

Joi 20 mai 1954. Seara a venit Diana. Suspectat punctul Gor²²⁵, încurc direcția. Plouă întruna. Nu mai e chip de plecat mai departe. Am tras în S.P.²²⁶, și am stat vreo două ore, apoi am plecat. Am mers toată noaptea. Dimineată am ajuns la bordei, amărât și chinuit din cale-afară. Sunt disperat și mi se urăște câteodată și de viața pe care o trăiesc. Toată ziua a plouat ca din cofă. A ieșit apă și în bordei și stau mai rău ca în iadul iadului. Seara mi-am spălat rufe.

Vineri, 21 mai 1954. Am stat toată ziua în bordei. Plouă. Îngurzesc²²⁷ opincile. Sunt foarte amărât și disperat.

Sâmbătă, 22 mai 1954. Tot la fel ca și ieri. Ploaia a stat.

Duminică, 23 mai 1954. Trist, amărât și îngândurat, mai rău decât astă-iarnă. Am mai plecat prin pădure. E cald. Sunt la nebunie când stau degeaba și nu am ce să lucrez. Îmi pare ziua cât un an.

Luni, 24 mai 1954. Seara mă apuc de lucru, stau aproape toată noaptea și lucrez. Peste zi am stat la bordei. Am îngurzit opincile și am camuflat tot pe lângă bordei, că dacă mi-a ajuta Dumnezeu, mâine voi pleca spre Straja. M-am săturat de stat aici. După amiază a plouat.

Marti 25 mai 1954. Noaptea pregătirile pentru marș. De dimineată plec spre Straja. Înainte de amiază am plecat la drum, cu ajutorul lui Dumnezeu. Sub Bâtca Pojarului²²⁸ am făcut încă o troacă pentru fiară și am pus sare. La Prislop urmă proaspătă de bocanci. La Tufiș²²⁹ am poposit în Glod, la Fereastră. Urme multe de țap. Seara am tras la Cracul Sec²³⁰, unde am făcut o colibă de scoarță și am dormit peste noapte. Spre seară a plouat.

Miercuri, 26 mai 1954. (Primejdie de moarte). Peste noapte a plouat. Toată noaptea am fost chinuit și nu am putut să dorm, cu toate că sunt obosit. Dimineată m-am sculat și am plecat mai departe la Cracul Sec, pe cărarea de sus, în linie. Sub Poiana Bulaiului²³¹, am dat peste moarte, dar Dumnezeu m-a scăpat și de data aceasta. Anul trecut, tot pe vremea aceasta, am dat peste moarte, Luna lui mai pentru mine e periculoasă. Pe [la] amiază am trecut pe la S.t.r.²³². Spre seară am ajuns la coliba din Brodioara. Am găsit totul însemnat, cum am lăsat anul trecut prin iulie. Mi-am adus cetină proaspătă și am strâns câteva lemne în grabă, căci m-a apucat o durere de cap soră cu moartea [*] și-mi este rău grozav. Nu mi-am făcut nimic de mâncare. Toată ziua a fost cald și frumos. Pe aici abia acum înfrunzesc fagii.

²²⁴ La Leu. Șlagul lui Leon.

²²⁵ Punctul Gor. George Breabăn a Rariței.

²²⁶ S.P., nume neidentificat de noi.

²²⁷ *Îngurzi*. Regionalism. A strânge, a încreți marginile unei opinci cu o sfoară sau cu o curelușă trecută prin mai multe găuri.

²²⁸ Bâtca Pojarului, loc situat către Brodioara.

²²⁹ La Tufiș, Tufiș, pârâu afluent al Putnișoarei.

²³⁰ Cracul Sec, afluent al Pârâului Stegea.

²³¹ Poiana Bulaiului se află între Pârâul Hasca și Pârâul Strigoiu, doi afluenți ai Pârâului Putna.

²³² S.t.r., probabil Straja. Din Straja erau câțiva cunoscuți ai lui V. Motrescu din timpul războiului, de la care primea informații.

Joi, 27 mai 1954. Toată noaptea m-am chinuit cu moartea. În zori de zi m-a lăsat durerea de cap [*] până aproape de amiază. Peste noapte și ziua a plouat. Citesc în *Biblie* și mai cârlesc din zdrențe. Toată ziua stau la colibă și am mai reparat.

Vineri, 28 mai 1954. Peste noapte am stat până târziu. Plouă. Ziua stau la colibă.

Sâmbătă, 29 mai 1954. Noaptea am stat până târziu. Peste zi am compus poezia *Moartea*. Și astăzi a plouat puțin.

Duminică, 30 mai 1954. Pregătire pentru ziua Domnului. Peste zi m-am tras la S.t.r. Am stat toată ziua acolo. Noaptea m-am întors înapoi la colibă. Plouă.

Luni, 31 mai 1954. De dimineață mi-am luat tot din coliba din Brodioara și am luat-o iarăși, hoinar pe munți. Sub Poiana Oglinzii²³³ scriu aceste rânduri. Seara am tras la Cracul Sec, unde mi-am făcut o colibă de scoarță și am dormit peste noapte. De la Oglinda la Cracul Sec m-a plouat aproape întruna. Apele mari.

Marți, 1 iunie 1954. Peste noapte am dormit la Cracul Sec. Pe la Varnița²³⁴ și M.D.²³⁵ am trecut la Fereastră, unde am pus sare la Glod, Preluca Prislopului. Suspectă și Obcina Meselor. Probabil este post de pândă în Prelucă. Am venit pe la Glodul de la Bâta Pojarului. De la Fereastră până ce am ajuns la [neciteț] ploua întruna. Azi am încheiat săptămâna de când am plecat de la Maria. Hoinar pe munți. Acum e codrul încheiat și frumusețe de admirat. De pe Cindrel²³⁶ mă uit peste codri la sate și poieni.

Miercuri, 2 iunie 1954. Toată ziua am stat la bordei. Spre seară am plecat la Rez²³⁷. De dimineață plouă.

Joi, 3 iunie 1954. Toată ziua am stat în bordei. Plouă.

[Pe coperta caietului sunt notate pretențiile lui față de stat și fragmente dintr-o poezie]. [În paranteză este nota Securității].

Duminică, 13 iunie 1954. Stat la bordei la Marna²³⁸.

Luni, 14 iunie 1954. Plecat spre sat și dat peste două posturi de pândă ale Securității. Dumnezeu m-a scăpat și de data aceasta.

Am fost văzut de posturi, de amândouă. Stau și se uitau la mine, dar nu puteau să facă nimic. Am renunțat la hram și m-am întors, îngrozit, înapoi în pădure, unde am dormit la Gr. Maftei până în zori.

Marți, 15 iunie 1954. De la Gr. Maftei am plecat la Pop, unde am stat la pândă câteva ore și am încercat să prind pește. N-am prins nimic. Flămând ca un câine, am plecat la bordei. Am pus semne și mi-am luat ce am mai avut, puțină făină, și am plecat spre Harfag²³⁹. Alt post de pândă pe Gruieț, la 37 și Poiana Pietroasei. Aceștia se [apărau] de țăntari cu frunze [*]. E cald și frumos cum n-a mai fost până acum. Am plecat la Harfag cu gândul să-mi fac o colibiță acolo și ceva vânat. La fagul cu pândă, în 25, am dat de alt post de pândă, un pic de nu

²³³ Poiana Oglinzii. Situată pe Obcina Pârâului Strigoiu, spre Plaiul Argel.

²³⁴ Varnița, loc în Cantonul Stegea din Ocolul Silvic Putna.

²³⁵ M.D., loc pe care nu l-am putut identifica.

²³⁶ Cindrel, un vârf de obcină.

²³⁷ Rez. Remezeu.

²³⁸ Marna, probabil, numele unui bordei pe care nu l-am putut identifica.

²³⁹ Harfag. Loc pe Pârâul Pozen, rămas de la numele vreunui colonist german.

era să-mi găurească blana. Am aruncat cu pietre în ei și am fugit. E culmea. Nu știu unde să mă mai duc și ce să fac. La Poiana lui Miron²⁴⁰ mi-am mai ascuns din bagaj și am plecat noaptea să trec în partea mai puțin asigurată.

Miercuri, 16 iunie 1954. Peste noapte am dormit în 37 fără foc, sub cerul liber. Dimineața am plecat spre Pungărătic²⁴¹; 20 de milițieni veniseră în margine. Flămând și obosit, cu toate boarfele în spate, am suit-o spre Golgota²⁴², umblat de oi. Doi creștini de lucrători mi-au dat o bucată de pâine și o pilă și informații serioase. Nu anunță nicăieri.

Joi, 17 iunie 1954. Seara am dat peste alte două suflete ale lui Dumnezeu, oameni săraci și amărâți. S-au lăsat și ei flămânzi și mi-au dat mie mâncare. Am stat cu ei toată noaptea. De la Cioflâne²⁴³ mi-am luat un braț de draniță și mi-am făcut colibă la Cornul Țapului²⁴⁴. A plouat peste zi.

Vineri, 18 iunie 1954. Peste noapte am dormit în coliba de la Cornul Țapului. Peste zi am stat la Glod, la Cornul Țapului. Nimic. Spre seară am tras la creștinii de la Cioflâne și mi-au dat acest caiet și de mâncare. Au adus de acasă. Peste zi frumos.

Sâmbătă, 19 iunie 1954. Am stat de ploaie, peste noapte, în baraca de la Cioflâne, de unde mi-am scos și cuie și mi-am luat draniță și scânduri pentru colibiță și ladă de alimente. Toată noaptea nu am dormit absolut deloc. Peste zi am dormit. Peste noapte a plouat și trăznete puternice. Spre seară mi-am strâns lemne și pregătire pentru ziua Domnului.

Duminică, 20 iunie 1954. Seara, după ce mi-am făcut mâncare, m-am culcat și am dormit până târziu. Peste zi citesc în *Biblie*, mâncare nu am făcut deloc. Încă o zi de foame. Se pregătește de ploaie. Noaptea a trecut o fiară pe lângă colibă și a luat vânt. E coliba drept în hățişuri.

Luni, 21 iunie 1954. Peste noapte a plouat tare. Toată noaptea am lucrat de mi-am făcut o ladă pentru alimente. Dimineața am plecat după vânat, prin apropierea colibeii [prea] departe nu pot merge, că am slăbit din cauza foamei. Mănânc numai o dată pe zi, seara. De diseară înainte rămân numai pe cir. Stau și mă mut de ici-colo, poate că s-o îndura Domnul să pot vâna ceva. Stau la Glod de amiază, la Cornul Țapului. Seara [*].

Marti, 22 iunie 1954. Peste noapte dorm la coliba de la Cornul Țapului. Peste zi plec spre Poiana Crucii²⁴⁵. Azi am făcut încă o zi de foame. Sub poiană am făcut un cir, l-am mâncat și am plecat cu gândul să stau la pândă la poiană. În Prelucă, stână suită de curând și pază severă de Securitate la ea. Automat am trecut în Rusca. Patru creștini amărâți din Poieni²⁴⁶ mi-au făcut de mâncare și mi-au dat și câte puțin de drum. Nu anunță nicăieri. Din Rusca am trecut în Bercheza, unde am dormit peste noapte sub un copac, fără foc.

²⁴⁰ Poian lui Miron. Loc situat la vest de Horodnicul de Jos, spre Voievodeasa.

²⁴¹ Pungărătic. Loc pe care nu l-am putut identifica.

²⁴² Golgota. Loc necunoscut în microtoponimia zonei. Numit, probabil așa, sub influența lecturilor din *Biblie*.

²⁴³ Cioflâne. Loc în care se tăiau butucii pentru draniță și pene din lemn.

²⁴⁴ Cornul Țapului. Microtoponim neidentificat de noi.

²⁴⁵ Poiana Crucii. Loc situat pe obcină, între cantoanele Struginoasa și Stegea.

²⁴⁶ Poieni. Poieni Solca, localitate.

Miercuri, 23 iunie 1954. Azi a împlinit Sofia 8 ani. Încă era întuneric când m-am așezat la pândă la un hăitaș de cerbi. Cam pe la ora 5 dimineața, în locul cerbului a venit un țap cu coarne frumoase. Imediat l-am împușcat. Acum văd că cu adevărat e Dumnezeu cu mine și nu mă lasă să sufăr. Din 7 Bercheza am trecut la Cornul Țapului, la colibă. În lipsa mea, porcii și ciutele au venit la câțiva pași de colibă. Am împărțit țapul în patru și l-am pus în ladă. M-am dus la Cioflâne de două ori cu țapul. Acum am iarăși de toate. Acesta este al 155-lea țap împușcat de mine. Plouă.

Joi, 24 iunie 1954. Peste noapte am stat târziu de mi-am fiert carnea. Apoi m-am culcat și am dormit până târziu. Peste zi am stat la colibă de mi-am reparat cuțitul. Mi-am recunoscut alt loc de colibă, căci mâine sunt hotărât să mă mut de aici. Pare că astăzi e sârbătoare, că nu aud lucrând. A plouat și azi puțin.

Vineri, 25 iunie 1954. Seara stau iarăși până târziu de îmi fierb carne. Peste zi mi-am strămutat coliba la Izvor. Plouă tare. Am plecat la Cioflâne. Mi-am procurat toporașul, am mai adus drăniți și scânduri pentru colibă. Seara am venit ud complet.

Sâmbătă, 26 iunie 1954. Peste noapte am stat târziu de tot, am mai lucrat la colibă și m-am uscat. Toată ziua am lucrat de mi-am făcut coliba. E aproape pe terminate. Izvor de apă cum am aici, numai pe Bâta Mare am mai avut. Mi-am adus lădița cu carne și am pus-o la Izvor. Seara pregătire pentru ziua Domnului. Timp frumos.

Această casă²⁴⁷ e a 19-a de când sunt prigonit.

Duminică, 27 iunie 1954. Peste noapte am stat de mi-am fiert carne. Ziua am citit în *Biblie* și am dormit. Timp frumos a fost toată ziua. Spre seară m-am dus prin împrejurimile colibei și am descoperit două urme de bocanci coborâte la vale, pe la 100 metri de colibă. Urmele sunt după părerea mea de ieri. Mi-e frică să nu mă fi auzit ieri lucrând la colibă. Nu știu ce să mai fac și unde să mă mai duc, să scap de nelegiuții aceștia.

Luni, 28 iunie 1954. Peste noapte am stat târziu de mi-am fiert carne și am dormit puțin și încă era întuneric când m-am sculat și am plecat la pândă la drumul Bz²⁴⁸. Am stat cam până la orele 8, apoi am plecat după vânat. Urme multe de tot felul de fiare în Cahla Cărbunariilor²⁴⁹, pe unde am împușcat țapul. E o căldură grozavă. Am venit unde am împușcat țapul și stau la pândă la hăitaș până seara. Vine ploaie mare spre seară. Seara m-am tras la colibă. Am făcut cir și l-am mâncat. Sunt mulțumit și de aceasta. Nu a plouat.

Marți, 29 iunie 1954. Peste noapte am stat de mi-am fiert carne. Am dormit puțin. În zori de zi m-am sculat de am făcut mămăligă, am mâncat, apoi m-am culcat iarăși. După-amiază am plecat de mi-am strâns fragi până seara. Mi-am mai scos cuie, am trecut la Groapa Vulpilor²⁵⁰, unde mi-am adus un braț de scânduri.

Miercuri, 30 iunie 1954. Seara iarăși un cir cu fragi. Mi-am pus la foc ultima bucătică de carne. Peste noapte stau de o fierb. De un timp încoace, de câteva luni, de câte ori dorm, mă visez cu ai noștri. ori cu tata, mama și frații, ori cu Maria și

²⁴⁷ Aici, cu sensul „bordei”, „adăpost”, „colibă”, „odaie”.

²⁴⁸ Bz. Bercheza, pârau în Sucevița.

²⁴⁹ Cahla Cărbunariilor. Loc în care produceau mangal cărbunarii din Sucevița.

²⁵⁰ Groapa Vulpilor. Microtoponim neidentificat precis.

băieții. Hotărât că nu e mult până la liberare. Ieri am visat că coseam iarbă cu flori galbene. Trebuie să fie pornită iarăși o campanie asupra mea și pază severă peste tot. Presimțirile mele și nu mă înșel. Să păzească, că eu stau la fund. Am schimbat mâncarea. O dată pe zi mămăligă și seara cir, carne de țap și fragi [*].

Peste noapte am stat târziu de tot. În zori m-am sculat de mi-am găsit toporașul, căci îl pierdusem când veneam cu scândurile. Peste zi mi-am făcut o lădiță pentru alimente. Timpul peste zi frumos și cald.

Joi, 1 iulie 1954. Seara mi-am făcut un cir, l-am mâncat, apoi la hodină cu Dumnezeu. Peste zi am plecat prin împrejurimile colibei. Mi-am scos cuie de la o baracă. Restul, aproape jumătate de zi până noaptea, mi-am strâns fragi de pe Golgota. Timpul cald și frumos, ca în iulie.

Vineri, 2 iulie 1954. Seara am făcut mămăligă și am mâncat cu fragi. Peste noapte am visat pe tata, cu mama Mariei și frații ei. Peste zi am stat la colibă, după-amiază plouă.

Sâmbătă, 3 iulie 1954. În zori m-am sculat și am plecat după vânat. În zori m-am sculat, am văzut aproape de colibă o turmă mare de porci, dar n-am avut timp să trag în ei [că] m-au simțit. Am făcut ocolul cantonului prin Fundoi²⁵¹, n-am văzut nimic. Am găsit locuri tainice, bune de iernat. Am venit la TC²⁵², de unde mi-am scos un kg de cuie. Peste zi am mâncat fragi și mi-am strâns și pentru mâine și pentru diseară. Acum trăiesc în stare sălbatică în ce privește hrana și viața de toate zilele. După-amiază și până seara a plouat întruna. De ploaie acum nu mai țin seama. Mi-am scos cuie și am strâns fragi. Seara am venit la colibă, ud și sufletul în mine.

Duminică, 4 iulie 1954. Seara am făcut mâncare și, fiind obosit, m-am culcat și am dormit până la amiază. Am ajuns la culme cu visurile. În fiecare noapte și ori de câte ori dorm, mă visez cu tata, mama și frații, Maria și copiii. Poate s-o îndura Dumnezeu și mă va scăpa să nu mai încap pe iarnă. Restul zilei citesc în *Biblie* și repaus. E cam frig după această ploaie. Toată ziua am stat în colibă.

Luni, 5 iulie 1954. Seara mi-am făcut mâncare și m-am culcat iarăși. M-am visat cu ai noștri, cu frații, tata și mama. Peste zi am stat la colibă. Timpul s-a îndreptat.

Marti, 6 iulie 1954. Seara am făcut un cir, l-am mâncat și la hodină²⁵³ cu Dumnezeu. Iarăși m-am visat cu ai noștri, m-am visat acasă la tata. Pe Sofia am visat-o și pe tata cu dinții de aur. M-am visat că plângeam. Peste zi am plecat pe Golgota de mi-am strâns fragi, căci alta nu am nimic în afară de fragi și puțină făină. Pe amiază a trecut un avion cu reacție, sus de tot, de la apus spre răsărit, și după o oră s-a întors înapoi. Am mai prins puțin curaj. După amiază plouă tare. Seara am venit ud la colibă.

Miercuri, 7 iulie 1954. Seara am făcut un cir și am mâncat cu fragi. Peste zi am stat la colibă și m-am ocupat cu versuri toată ziua. După-amiază plouă. Cam ușor la cingătoare, numai cu fragi și cir, dar pentru versuri e potrivit.

Joi, 8 iulie 1954. Seara iarăși ca în toate serile. Un cir gol și odihnă. Mâine, probabil, voi pleca în căutare de hrană. Peste zi am stat la colibă flămând. Nu e

²⁵¹ Fundoi. Loc pe Pârâul Putredu, în Cantonul Slatina.

²⁵² T.C. Cabană folosită de muncitorii forestieri.

²⁵³ *Hodină.* Formă regională. Odihnă.

dezlegare pentru plecare. Mă doare capul de foame. Nici nu știu cum să mă mai duc, atât de mult am slăbit de putere. Mai citesc în *Biblie* și compun versuri. Am modificat *Nebunia*. La versuri merge și flămând.

Vineri, 9 iulie 1954. Dimineța un cir și am plecat la Cornul Țapului spre Marna. Am găsit venind prin Gruiețul [*], Coadă Porcului²⁵⁴, Gloduri²⁵⁵, troacă veche. M-a apucat ploaia și până a ajunge la bordei și plouă până în seară și e ceață. La bordei am găsit totul cum am lăsat numai că totul e alb de mucegai. Spre seară am plecat la Rez. de mi-am adus ultimile 2 kg de făină ce o aveam de zile negre. E de nesuportat să stau în bordei din cauza mucegaiului.

Sâmbătă, 10 iulie 1954. Seara am făcut mâncare, am mâncat pe săturate, căci în această săptămână am mâncat numai cir cu fragi. Peste noapte am visat că comuniștii i-au dat drumul lui Cenușă liber și eu stau de vorbă cu el și zice că mă pune și pe mine în libertate. Înainte de amiază, am pornit de la bordei spre Cornul Țapului. Cald și tare frumos și stau la pândă la drumul de pe Pârâul Lupului²⁵⁶. M-am suit în Gruiețul Lupului²⁵⁷ și pe Pârâul Vulpiei²⁵⁸, la Cornul Țapului. Spre seară mi-am strâns lemne, iar după rânduială, pregătire pentru ziua Domnului.

Duminică, 11 iulie 1954. Seara am făcut un cir, apoi alt cir pentru mâine și m-am culcat și am dormit până târziu. În zori de zi a început să ploaie tare. Peste zi stau la colibă și citesc în *Biblie*.

Luni, 12 iulie 1954. Seara nu am mâncat nimic. În zori de zi am plecat spre Marna și la Rez. De la Marna am trecut la Bătca Pojarului, la Fundu Prislopului [*] unde am stat vreo 4 ore la pândă. E pază de Miliție la barăci. Am trecut la Mj. Dealului²⁵⁹ și pe Coasta Stejei, sub Obcina Huțanilor²⁶⁰. Stau și pândesc la o baracă. Aceasta e cea mai neagră și mai întunecoasă din toate zilele vieții mele. Flămând de abia mă țin pe picioare. Mă doare capul, am călcat pe puțin 35 km ca să-mi câștig o bucățică de mămăligă. A înnoptat și încă nu mi-am câștigat-o. Am trecut pe lângă trei stâne, le-au pus criminalii rând una lângă alta, drept în potecile mele și trag cu trâmbița de sună codrii. Peste zi timp frumos.

Marti, 13 iulie 1954. Mă trag după ce întunecă la o baracă în Fundul Stejei. Am stat până târziu, până ce au venit din vale cu alimente, mi-au făcut mâncare, am stat la ei până spre ziuă. Mi-au dat vreo 10 kg de făină, 2 kg de slănină și alte alimente și mâncare de drum. Dumnezeu are grijă de mine și m-a îndreptat la oameni binefăcători. Am aflat de la ei că criminalii iar chinuiesc oamenii care mi-au dat mâncare înainte de 3 săptămâni. Sunt în [anchetă] la Iași. Nu se știe de soarta lor nimic. M-am dus în drumul militar, m-am pus jos să mă odihnesc puțin și am adormit și m-a trezit ziua. De la Poiana Crucii am venit la Cornul Țapului. Peste zi am dormit puțin și citesc zierele primite de la creștini. Timp frumos.

Miercuri, 14 iulie 1954. O dată cu seara a început să plouă cu găleata. Văd că Dumnezeu e într-adevăr cu mine ca să-mi piardă urma. Peste zi mi-am cârpit

²⁵⁴ Coadă Porcului. Microtoponim. Azi, Piciorul Porcului, situat la marginea satului Remezeu.

²⁵⁵ *Gloduri.* Loc umed, mlăștinos, în țarină și în interiorul pădurii.

²⁵⁶ Microtoponim din zonă.

²⁵⁷ *Ibidem.*

²⁵⁸ *Ibidem.*

²⁵⁹ Mj. Delului. Mijlocul Dealului.

²⁶⁰ Obcina Huțanilor. Toponim din perimetrul Ciumârna, Vatra Moldoviței.

opincile, iar restul zilei citesc în ziare și *Biblie*. Plouă și astăzi după-amiază. Spre seară, citind în *Biblie*, am adormit cu capul pe *Biblia* deschisă la *Tesalonicieni* și parcă mă rugam Domnului, zicând: Doamne, fie-ți milă de mine și am simțit cum o putere a intrat în mine prin cap până la brâu. Ceva neobișnuit până acum la mine. Văd într-adevăr că duhul Domnului e cu mine.

Joi, 15 iulie 1954. Noaptea am stat până târziu de mi-am fiert fasolele primite de la creștinii din Vicovu de Sus și Putna. Toată ziua am stat la colibă și citesc. Plouă. Nu trece nici o noapte să nu mă visez acasă și cu ai noștri.

Vineri, 16 iulie 1954. Seara am făcut mâncare și am mâncat. M-am culcat și am visat că a murit Sofioara. Dimineța mi-am făcut mâncare și foarte întristat am pomit spre sat. Am venit la Rez. Și de aici, unde mă va îndrepta Domnul²⁶¹.

[Partizan Vasile Motrescu]

Copie

În Iad

Sub umbra morții eu m-am dus. Cu al ei veșmânt pe mine, ochii i-am ridicat în sus și am spus o rugăciune. Pe piatra grea, cu foc de dor, cu lacrimi m-am rugat pentru copii, de mila lor și [a] mult iubitului sat. Dar moartea în față s-a uitat, că niciodată nu o să ajung să scap din Iad, din gheara-i blestemată. Dar eu i-am spus nepăsător, cu fruntea-n sus, senin: Și mort mă duc, de o fi să mor, în dulcea Bucovină. O toamnă [și o] iarnă am petrecut și în Iad, sub umbra morții și lucruri groaznice am văzut, sub mâna grea a forței. De amarul vieții mele și de traiul [pe] care-l duc, vă scriu versuri arzătoare, din viața mea de haiduc. Răsări-va pentru mine, oare, zbor de libertate, ori mereu [o] să-mi trăiesc viața prin munți, cu arma-n spate? Cât au să mai țină, oare, aceste vremuri de osândă și silă, cât o să mai stau în codru, să mănânc pâinea de milă? Partizanul V. Motrescu vă întreabă, de pe munte, când veți da libertate, vipere roșii, cu stea în frunte? Dați-mi libertate mie și la cei din închisori și luați povara cotei, [a] birurilor grele și [a] strânsorilor.

Iunie 1953

Vai de-a mea sărmană țară, va ști și de bietul creștin, ajuns iar în robie și suspine? Căci de veacuri i-a fost soarta prin temnițe și păduri [fugar] și pe al lui spate se țin fel de fel de adunături. [S-]a ajuns ca niciodată, amărătul de plugar să umble cu mila. Țăranii [...] căci îmi plâng în urmă cei doi copilași.

²⁶¹ Varianta publicată de noi, pentru perioada 12 iunie 1953–16 iulie 1954, se găsește la C.N.S.A.S., Fond P, dosar 4314, vol. 1, f. 318-319. Aceasta se regăsește și în lucrarea lui Adrian Brișcă, *Jurnalul unui partizan: Vasile Motrescu și rezistența armată din Bucovina*, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, Colecția Documente, 2005. Lucrarea amintită a apărut în timpul cât lucrarea noastră se afla sub tipar.

Moartea

Au apus, s-au dus pe veci cei șase ani din viață. Zorii vieții văd că trec ca o dimineată. Acum, iată, stă în drum moartea ce m-așteaptă. M-aș lupta și nu știu cum, căci ea e înțeleaptă. [Cu fiecare] pas mă urmărește, cu ea merg de mână, peste a mea viață singură-i stăpână. Cu ea dorm alături, cu ea merg pe cale, sus pe munte și cobor la vale. De mine se ține și-mi tot șoptește: „Hai, sfârșește odată și te pregătește!” De mine se ține: „Dă încoace viața, suflete hoinar și nu umbra prin păduri fugar!” Plânge Bucovina, că se scaldă iar în sânge. Plânge Prutul și suspină, după dulcea Bucovină, că a ajuns din nou robită, de păgâni e jefuită.

Dezleagă-te, române, din lanțurile robiei, căci nu-s stăpâni pe codrii României. Aruncă de la gură, lacăte[le] și vorbește și suie-te pe munte, la luptă te pornește. Să fiarbă al tău sânge de neam, dezleagă-te, române și uită-ți suferința, trezește, sfarmă și curmă umiliința. De ce să-ți fure munca, sudoarea frunții tale? Sfarmă colectiva și îndreptă-ți altă cale!

Dezleagă-te, române, dreptate ca să-ți faci și arată vitejia războinicilor daci. Păgânii ca să știe că sângele nu-i apă, te luptă vitejește, de cotă să te scapi. Zdrobește orânduirea străinilor de afară. Dreptate, libertate, să avem iarăși în țară.

V. Motrescu

Frați români,

Dacă aș avea o putere să arunc pe ruși în vânt, să pun iarăși libertatea să domnească pe pământ! Năzuind spre libertate, glasul meu cheamă pe frați, de pe culmile străbune ale Munților Carpați.

Frați români,

Veniți la luptă, nici o clipă nu mai stați. Noi să ne facem dreptate, e porunca strămoșească. Să scăpăm de asupritori toată Țara Românească.

Superioritatea forțelor M. A. I.

Ați zis [că], odată sacul legat, nu-l veți mai dezlega și pe mine mă veți prinde pe calea armelor și cu metode sovietice. Poate pe alții, dar pe mine niciodată! Fără să intrăm în amănunte, vă întreb ce ați realizat în problema mea, timp de un an de zile de activitate serioasă. Ați întrebuițat toate mijloacele, [toate] metodele și v-ați dat peste cap în fel și chip, ca în povestea cu Dracu și Păcală. Ați prins fire, ați avut informații, muncă cu tragere de inimă și chiar [ați] așteptat la „sigur, acuma cade”; „punem mâna pe dușmanul poporului”. În aparență, toate bune și promițătoare, pe drept cuvânt: o „strategie militară”, o „ofensivă pornită cu toate forțele și toate mijloacele posibile”. Cele trei tipuri de agenți secreți, puse în [funcție] cu toată viteza, cadre devotate partidului în posturi de pândă, posturi capcană, scotociri, perchezitii, vânători de noapte, la toate [acestea, adăugați faptul că îi] învățați pe fiii României să se lepede de moștenirile din trecut, să-și însușească cultura și civilizația barbară a hoardelor din Răsăritul Europei. Da! Sunteți fiii poporului născuți din curvie, slujiți interesele străinilor și pentru

pântecele Dumneavoastră, dar nicidecum interesul poporului român. Sugrumători ai libertății, judecați singuri dacă, în ceea ce vă scriu, este neadevăr și dacă merit, pentru aceste lucruri, pedepsele la care sunt osândit.

În câteva cuvinte, revin la strategie. Vă rog să nu vă supărați de cele ce vă scriu, că doar ați zis că-s nebul și le scriu și eu la nebulie. Cu privire la nereușita ofensivă, mă adresez marelui strateg. Dumneavoastră, fiți atent la ceea ce vă scriu. Șase ani de activitate și experiența de mic copil, Vasile a fost puiul codrului [...]. Eu cred că înțelegeți de ce vă scriu. Cu toată tactica, strategia și opintirile Dumneavoastră, nu ați realizat nimic, decât trudă, necaz și goană după vânt. Nu v-am scris niciodată, dar acum vă scriu. Căutați să aveți cu ce vă spăla pe mâini. Lăsați-mă să trăiesc, că voi fi de folos la mulți dintre Dumneavoastră. De veți continua cu ofensiva [și-mi] veți constrânge familia și vă veți apuca iar de schingiuri și arestări, spre nenorocirea Dumneavoastră și a celui ce va întinde mâna să-mi ia viața – pentru ziua judecății de apoi – spre osândă, am scris șapte caiete a câte 200 de pagini fiecare, în cazul în care vă veți mânji pe mâini cu sângele meu [și] copiii îmi vor rămâne orfani.

De datoria mea este să vă aduc la cunoștință, ca unul ce nu port lacăt la gură, că aud vorbind oamenii despre o colectivizare generală, încadrată în planul cincinal. Din lipsă de hârtie, vă scriu pe scurt. Încercați și veți avea rezultatele. Eisenhower asta așteaptă. În Rusia s-a făcut colectivizarea pretinsă, cu rușii. În România, nu știu cum are să fie. Românul e prea legat de pământ, ca să-l dezlipiți așa ușor. Vreți și Dumneavoastră să faceți un pas din N. E. P., înainte. Fiți atenți, dușmanul ascultă, privește și așteaptă momentul potrivit. Dacă vă simțiți acum atât de puternici să faceți aceasta, încercați și împliniți, cu cea mai mare slugărnice, dictatul porcilor de ruși. Fiindcă astăzi nu e stăpân românul pe pământul românesc, ci rușii sunt stăpâni, întâi pe capetele voastre năucite de propaganda vrăjitoare, plină de minciună și silnicie. Astăzi, rușii sunt stăpâni peste pământul strămoșilor noștri, care a fost stropit cu sânge din belșug, în decursul veacurilor.

V. Motrescu

Către

Călăii Neamului Românesc

Criminalilor,

Vreau să vă întreb cu privire la fratele meu: sub ce motiv i-ați răpit libertatea? Ce legături misterioase ați descoperit între mine și el? Ori, vreți neapărat să vă bateți joc de tot neamul meu? Nu l-ați întrebat de câtă vreme nu mai știe el nimic de mine? [...]

Vă pun în vedere că, în termen de 24 de ore de la primirea acestui avertisment, dacă nu-l puneți în libertate pe fratele, trec la plinirea faptelor pe care le-am scris în scrisorile trimise și [la] ceea ce am spus verbal locotenentului Oprea Nicolae. Orice s-ar întâmpla, vreau să mă țin de cuvânt.

Partizan,

V. Motrescu

15 iunie 1951

Domnului Căpitan de Miliție Cantor^{262*},

Domnule căpitan, vă rog să mă scuzați că v-am scris, în a doua scrisoare cu privire la soție și [la] părinți, cuvinte nesăbuite, care nu corespund realității, fiind informat în mod fals tot de agenții D-voastră. Stând mai multe nopți în șir de pândă lângă locuința soției mele, ca să pot pune mâna pe ea și să-i iau viața, luând-o sub armă, în mod forțat de acasă și în urma unui lung interogatoriu, m-am convins că chestiunile nu sunt așa de grave, cum mă așteptam. Sunt mulțumit în suflet că m-am putut abține, până în prezent, de a nu comite crime și să urmez mai departe îndemnurile *Bibliei*. Căci mă hotărâsem să pun credința de-o parte și să urmez pe o cale care nu mi-ar fi adus decât pierderea vieții mele și a altor oameni nevinovați. După cum mi-a spus soția, nu pot accepta părerea D-voastră, căci tot sunt stăpânit de o teamă, dar lăsați-mă mai liber, să nu fiu așa de urmărit și de constrâns [...].

[...] și aveți să îmi vedeți purtarea mea, de azi înainte, vă declar că dacă mă lasați în libertate și pot intra în câmpul muncii, pentru faptele pe care le-am făcut eu și ca despăgubire, donez statului tot pământul pe care îl posed eu și soția mea, inclusiv 14 prăjini [de pământ], pe care [voiam] să-mi fac un cămin. Domnule căpitan, mie nu-mi trebuie serviciu, căci nu sunt pregătit pentru așa ceva, nici nu am pus mâna pe armă pentru așa ceva, sau în alte scopuri [asemănătoare], ci numai pentru simplu motiv de Libertate, pe care o iubesc mai mult decât viața.

Domnule căpitan, așa e firea și sângele meu, că nu pot suporta ca să fac temniță sau să fiu în strânsoare, lucru de care vă puteți convinge de la părinți, cum am fost de mic copil. În caz că acceptați propunerea mea, eu vă declar că, de azi înainte, nu voi mai face nici un fel de propagandă, [de] agitație, [de] calomnii sau tot ce poate fi dăunător pentru partid și pace. Iar după ce voi intra în câmpul muncii, dacă veți afla că eu mai fac lucrurile mai sus menționate și nu voi fi în slujba păcii, atunci să mă executați pe mine și familia mea, fără nici un fel de judecată.

Dacă mă lăsați un timp și nu mă urmăriți, ca să mă ademeniți prin diverse mijloace și să mă băgați la temniță, atunci eu vă trimit tot ce am asupra mea: hărți, busolă, actele inginerului și studenților, afară de haine, care nu mai sunt decât zdrențe și toată armătura pe care o posed (două arme, pistol, grenade și cartușele necesare). Iar, dacă veți umbla cu alte mijloace, atunci eu stau pe poziția pe care v-am [de]scris-o în cele două scrisori.

Domnule căpitan, din suflet vă rog să trimiteți această scrisoare, sau toate trei, la Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, căci Domnia Sa e tot din pătura de jos a poporului și cunoaște suferința, necazul, foamea și dorința de libertate.

Să trăiți, Domnule Căpitan!

Vasile Motrescu.

P. S. Totodată, Vă rog, Domnule Căpitan, să trimiteți și situația [mea] materială, pe care o cunoașteți foarte bine.

²⁶² * Scrisoarea aflată la A. C. N. S. A. S., în Fondul I 2448/ v: 2, fila 207 v.-208 v., este scrisă pe hârtie și pe pagina de gardă a lucrării pe care o avea Vasile Motrescu asupra sa, cu siguranță pentru a o citi, C. Borănescu-Lahovary, *Relațiile lui Dimitrie Cantemir cu Rusia (Tendințe noi în Europa Veche)*, București, Editura Eminescu, 1946.

27 august 1951

Prea Sfinția Ta,

Vă mulțumim, în numele Domnului, pentru cuvintele pe care mi le-ați scris, căci foarte mult m-au înviorat sufletește. Tăicuță părinte, ne-a rânduit Dumnezeu și nouă ziua când să părăsim codrii. Cu data de 1 septembrie 1951, urmăm cuvintele Sfinției Tale, adică Calea Domnului, căci este cea mai bună. Ca să ușurăm sarcina conducătorilor și a celor ce au misiunea să ne caute, totodată și la familiile noastre să le ștergem lacrimile și să le scăpăm de greutate și de supărări, [din această cauză și eu] eram supărat peste limită.

Acum, îi rugăm pe toți să ne ierte, atât familiile noastre, cât și pe toți frații care ne-au sprijinit cu alimente sau cu făină [...]. Îi rugăm din suflet pe acești frați, care au suferit pentru noi, sau pe care i-am supărat, să ne ierte, căci, credem, Tăicuță Părinte, că n-am luat nimănui ceea ce nu am putea da înapoi, sau despăgubi. Căci nu am luat viața nimănui, că aceasta nu se poate da [înapoi]. Dar altceva, că i-am luat o haină sau de ale gurii, îi vom despăgubi dacă ne dă Dumnezeu viață și libertate.

Tăicuță Părinte, vă rugăm din tot sufletul ca duminică, 26 august, să aduceți la cunoștința fraților, în Sfânta Biserică, ca pe ziua de 1 septembrie să nu se uite [la noi] ca la niște câini, la noi și la familiile noastre, pentru că le-am luat o mămăligă [și niște] făină. Căci nimeni nu poate să știe ce poate ajunge în viața lui, după cum nici noi n-am știut ce vom petrece în viață. Nimeni să nu se bizuiască pe avere sau pe deșteptăciune, ci pe credință. Căci toate sunt trecătoare, numai cuvântul lui Dumnezeu rămâne veșnic și cine îl va [îm]plini, va fi fericit. [...] După cum și noi, dacă am fi cugetat lucruri nelegiuite în inimile noastre, nu ne-ar fi ajutat Dumnezeu. Așadar, n-am căutat să ne răzbunăm pe nimeni, ci, după cum spune în Sfânta Scriptură, să nu ne răzbunăm singuri, ci să lăsăm să se răzbune mânia lui Dumnezeu. Căci este scris: „Răzbunarea e a mea. Eu voi răsplăti” – zice Domnul. Dimpotrivă, dacă-i este foame vrăjmașului tău, dă-i să mănânce; dacă-i este sete, dă-i să bea; dacă cade, ridică-l și dacă rătăcește, călăuzește-l și noi, la rândul nostru, așa am făcut.

Tăicuță Părinte, vă rugăm să aduceți la cunoștință, la tineri și la bătrâni, după cum spune și Sfânta Scriptură, la *Romani*, cap. 13: ca oricine să fie supus stăpânirilor celor mai înalte, căci nu este stăpânire care să nu vină de la Dumnezeu și stăpânirile care sunt, sunt rânduite de Dumnezeu. De aceea, cine se împotrivește stăpânirii, se împotrivește rânduielii puse de Dumnezeu și cei ce se împotrivesc, își vor lua osânda. Dregătorii nu sunt de temut pentru fapta bună, ci pentru una rea. Vrei, dar, să nu-ți fie frică de stăpânire, fă binele și vei avea laudă de la ea. El este slujitorul lui Dumnezeu, pentru binele tău. Dar, dacă faci răul, teme-te, că nu degeaba poartă sabia. El este în slujba lui Dumnezeu, ca să-l răzbune și să pedepsească pe cel ce face răul. De aceea, trebuie să fii supuși, nu numai de frica pedepsei, ci și din îndemnul cugetului. Tot pentru aceasta, să plățiți și birurile. Căci dregătorii sunt niște slujitori ai lui Dumnezeu, făcând necurnat slujba aceasta. Dați tuturor ceea ce sunteți datori să dați: cui datorați birul, dați-i birul; cui datorați vama, dați-i vama; cui datorați frica, dați-i frica; cui datorați cinste, dați-i cinstea.

Scumpul nostru Părinte, vă rugăm să ne iertați că am îndrăznit și v-am scris acestea. Pentru că noi am mărturisit în fiecare zi, în rugăciunile noastre înaintea lui Dumnezeu și a Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și a tuturor sfinților și a Sfintei Duminici, care m-au ținut în viață, până în sfânta zi de astăzi, ca să mărturisim la întregul popor, puterea, bunătatea și îndurărilor lui Dumnezeu, care sunt fără margini. Cine se va încrede în Dumnezeu, nu va rămâne de rușine și cine se roagă lui Dumnezeu cu credință, nu va duce lipsă de nimic. De aceea, vă rugăm, Sfinția Voastră să le mărturisească în numele nostru, că noi nu știm [de] vom avea posibilitate sau nu.

Rugăm pe Atotputernicul Dumnezeu să dăruiască deplină sănătate, atât Sfinției Tale, cât și familiei [Voastre].

Vă salutăm cu profund respect.

Cenușă Constantin și fratele meu, Pătrăcean Cozma, din comuna Straja.

Către ORGANELE DE MILIȚIE DIN R. P. R.

Rog a se înainta la organele superioare

(ss) V. Motrescu

Declarația partizanului Motrescu Vasile²⁶³

Subsemnatul Motrescu Vasile, din comuna Vicov de Jos, județul Rădăuți, având în vedere că sunteți nedumeriți din ce cauză am părăsit comuna și am plecat în partizanat și, totodată, cu ocazia aniversării a doi ani de când trăiesc prigonit, țin să vă declar următoarele:

Ce m-a determinat ca să părăsesc comuna?

În vara anului 1944, luna iulie, venind într-un concediu de pe front, m-am înscris voluntar în grupul de informație și de partizani, de pe lângă Comandamentul german din Dorna, județul Câmpulung, unde am făcut școală patru săptămâni, până în ziua de 23 august 1944. A doua zi, când s-a încheiat armistițiul, am părăsit grupul și am plecat împreună cu agentul Dumneavoastră, Costică Gh. Coroamă, în comuna Dorna Candreni, unde am stat trei săptămâni pe munții Dornei. După aceste trei săptămâni, m-am înapoiat singur în comuna Sadova, când au apărut oștile U.R.S.S.-ului. Întors în comună odată cu părinții, din refugiu, am stat acasă o săptămână, liber. După o săptămână, am fost pus în urmărire de către comandamentul rusesc de la Putna. Fiind înștiințat din timp, am luat calea codrului în ziua de 21 septembrie 1944 și am stat ferit²⁶⁴, până în iunie 1945. După plecarea comandamentului rus de la Putna, am ieșit în sat și am fost liber până în 1949, luna aprilie, ziua 10, când am fost informat din nou că sunt pus în urmărire și pe lista de ridicare, împreună cu fratele GHEORGHE, [cu] PRECOB ȚUGUI, [cu] GHEORGHE ȚUGUI și alții.

Cu toate că în anul 1948 m-am înscris în partid²⁶⁵, nu am avut nici o considerație, eram privit ca ceva bănuitor, cu toate că sufletul meu era curat și corespunzător cerințelor partidului. În vara anului 1948, am lucrat trei luni cu elan

²⁶³ Scrisoarea aflată la C. N. S. A. S., în Fondul I, 2448/ v. 2, f. 222-227.

²⁶⁴ În varianta publicată de Adrian Brișcă, e folosit termenul „fugit”.

²⁶⁵ De fapt, Vasile și Gheorghe Motrescu s-au înscris în Frontul Plugarilor.

la fabrica de cherestea din sat. După trei luni, am fost concediat, sub motiv că nu am vechime în domeniul forestier. Toamna, am plecat la lucru în Putna, la fasonatul lemnului de foc, m-am pus la muncă și aici. Împreună cu fratele, făceam 10 metri steri pe zi și la plată m-am ales cu același preț ca și acel leneș. M-am lăsat de lucru și mi-am făcut o cerere pentru câțiva metri cubi de draniță, am timbrat-o și mi s-a spus de către autoritățile comunale să o pun în geam. Am așteptat un timp, nici un rezultat, nu s-a aprobat, am mai făcut una tot cu același conținut și domnul primar Vasile Țugui mi-a făcut observații că de ce am scris „tovarăș administrator”, că eu nu sunt tovarăș. Dacă nu sunt tovarăș eu, fără casă, fără vită sau alte mijloace ca să-mi pot construi un cămin, după cum se vede astăzi în ce situație a rămas soția și cu doi copii, tot la fel eram și atunci. Toate aceste lucruri întâmplătoare, [de care] vă puteți [și] singuri să vă informați, și cu cele despre care v-am scris mai sus, m-au pus în situația de am prins urgie pe partid. Cu o zi înainte de ridicarea fratelui Gheorghe și a celor mai sus menționați, am luat iarăși calea codrului, în ziua de 10 aprilie 1949. Venind la o săptămână în sat și auzind că fratele este ridicat, m-am înflăcărat și am aprins și o mai mare urgie pe partid.

Vă întreb, domnilor comuniști, eu, Vasile Motrescu, ce a făcut fratele Gheorghe, căci în 1944 era un copil, ce a făcut moș Precop²⁶⁶ Țugui, în vârstă de aproape 70 de ani? Ei nu și-au făcut decât datoria față de acele vremuri, ce crime sau ce jafuri au făcut, de i-ați considerat criminali de război? Pentru aceasta m-ați făcut tot dumneavoastră de am luat calea codrului! Că uitam să vă scriu, în toamna anului 1948, deși eram membru de partid²⁶⁷, domnul Schipor Nicolae m-a avertizat să ies afară, eu cu fratele Gheorghe, din localul public (cooperativă), sub motiv că se ține ședință. M-ați scos afară din cooperativă, eu am ieșit din sat și acum vă declar că vă sunt vrăjmaș și vă spun răspicat că *iubesc mai mult libertatea decât viața!* Și vă spun că nu voi ceda niciodată, dar niciodată, poate să țină regimul comunist 50 de ani și eu nu voi ceda, nu voi trăda, nu mă voi preda decât mort.

1. Iarăși, eu [vă] întreb, că Dumneavoastră îmi doriți binele și îmi promiteți libertatea, atunci, dacă îmi doriți binele, de ce mă urmăriți și de ce m-ați condamnat la un timp așa de mare de închisoare²⁶⁸?

2. Căci pentru mine nu există cadre pregătite, spioni, trădători, să aibă posibilitatea să mă prindă viu. Puteți dumneavoastră să întrebuițați toate mijloacele și metodele sovietice de schingiuire, amenințare, îndulcire, deportare sau temniță, și chiar de ați executa familia mea, toate rudele și [pe] toți care credeți dumneavoastră, eu, partizan Vasile Motrescu, nu voi ceda niciodată viu. Poate că mă veți întreba, că e păcat să mă omorâți nevinovat, dar eu vă spun că vinovat-nevinovat eu nu cedez și [nici] *nu voi trăda pe frații mei de suferință*, care au aceeași soartă ca și mine. Puteți să-mi garantați libertatea și să-mi încredințați cel mai înalt post de răspundere în R. P. R. și chiar să fiu sigur de libertate, nu voi ceda și nici nu voi trăda, căci simt în suflet datoria și porunca sfântă a Voievodului de la Putna, de a nu pleca capul în fața vrăjmașului, când a lăsat pe patul morții, urmașului său Bogdan, aceste cuvinte: „Iar dacă vrăjmașul vostru v-ar strămtora

²⁶⁶ În text, Precob.

²⁶⁷ În fapt, al Frontului Plugarilor.

²⁶⁸ Vasile Motrescu fusese condamnat, prin sentința nr. 763, din 26 septembrie 1950, a Tribunalului Militar Iași, în dosarul 565/1950, la 31 de ani de închisoare.

cu rușinoase închinări, atunci mai bine muriți prin paloșul lui, decât să fiți privitori împilării și ticăloșiei țării voastre. Dumnezeuul părinților voștri însă se va îndura de lacrimile slugilor sale și va scula dintre voi pe cineva, care-i va așeza iarăși pe urmașii voștri în libertate și puterea de mai înainte”. *Aceste cuvinte jur că le voi ține până la cea din urmă suflare de viață!*

Frați milițieni, dacă nu vă mustră testamentul lui Ștefan cel Mare, atunci urmăriți-mă și luați-mi viața, căci pentru mine e o cinste să mor ca un erou, decât să mă predau ca un mișel și să mă torturați, să mă chinuiți și apoi să mă faceți evadat, ca să mă omorâți mișelește. Știu și cunosc foarte bine politica dumneavoastră mincinoasă, despre așa-zisa libertate, de care vă bucurați numai Dumneavoastră, membrii de partid, dar restul omenirii suferă durerile nașterii. Prin jertfe vă bucurați astăzi Dumneavoastră de libertate și tot prin jertfă vom dobândi libertate și noi, cel puțin pentru copiii noștri, dacă nu pentru noi, care suntem astăzi prigonii și amărâți cu sufletul, căci noi avem un fundament după care ne călăuzim, *Biblia* și credința în Dumnezeu. Asta e speranța noastră, iar libertatea noastră e scrisă în litere de foc.

Eu nici nu am adus, la conducerea României, Partidul Comunist și nici nu îl pot îndepărta. Aceasta nu stă în puterea mea, chiar de aș depune toate eforturile. Nu vă pot dărâma, dar nici nu pot să vă zidesc.

Dumneavoastră mă considerați ca extrem de periculos? Nu, oare, tot Dumneavoastră m-ați pus în situația de sunt periculos? Da, sunt, dar nu extrem! Dumneavoastră ați umblat doi ani de zile împreună cu toată șleahța de agenți și spioni să-mi luați viața, nevinovat de pedeapsa cu moartea, pentru o mână de arginți, înaintare în grad, serviciu, decorații etc.

Vă întreb, de ce n-ați reușit cel puțin un cartuș să trageți după mine? Pentru ce? Pentru că eu nu am căutat, nici nu caut să iau viața nimănui, cu toate că am avut posibilitatea de sute de ori și am [și acum]. Ați stat la pândă, am stat și eu lângă Dumneavoastră, foarte aproape. De ce fumați în pândă? Noaptea, de ce umblați cu grămada? Cu o singură grenadă v-aș ucide pe toți. Umblați cu pistoalele armate și cu câinii de ață și când v-a așezat, în vara lui 1949, între Poiana Stânișoara și [Poiana] Aluniș, prietenul meu, Costică Coroamă, eu unde eram? Tot lângă Dumneavoastră. Iar noaptea, de atâtea ori, pe C. F. F.²⁶⁹, Putnișoara, Stejea²⁷⁰, Hașca și pe toate pâraiele pe unde ați umblat, nu mi-ar ajunge toată hârtia asta să vă scriu de câte ori v-am văzut ziua, noaptea, călări pe cai – spre rușinea Dumneavoastră o spun, că eu am stat sub un acoperământ la miliție.

Frați milițieni, nu vă fie frică să veniți în pădure, în misiune, că din partea mea un păr nu are să vă cadă din cap. *Suntem români, frați, nu trebuie să ne ucidem.* În decurs de doi ani de zile, nu am tras un cartuș după dumneavoastră. Să nu vă fie frică, fraților. Veniți în pădure, e vară și [e] frumos traiul în cântecul păsărelelor și, [când] te îmbată mirosul florilor, e o plăcere să dormi pe cetină verde. Îndrăzniți, fraților, să nu vă fie frică de mine, căci *eu atât timp cât nu sunt atacat, nu voi folosi arma.* Dar, în cazul când voi fi atacat, folosesc în plin și cu cea mai mare precizie armamentul pe care-l posed.

²⁶⁹ Prescurtare de la Calea Ferată Forestieră.

²⁷⁰ Stejea.

Îl avertizez pe domnul plutonier major Ceaușu, de la postul [Vicov de Jos], să nu-și instruiască agenții și spionii în spiritul marxism-leninismului proletar, că divulgă tot. Se laudă că sunt agenți secreți, umblă în urmărirea mea fățiș, culeg informații [...] ²⁷¹ de printre oameni, îi întreabă cam pe unde aş putea să trăiesc și câte altele. Eu [i-]aş sfătui pe acești oameni, foști prieteni ai mei și tovarăși de vânatoare, să se lase de acest sport și să-și mănânce pâinea muncind, să nu se lăcomească la o sută de mii de lei ca să-mi verse sângele, că vor fi trași la răspundere, căci sângele meu e scump.

3. Și iarăși vă întreb, domnilor comuniști: de ce m-ați condamnat la un termen așa de lung de închisoare, dacă spuneți că eu n-am făcut nimic vrednic de pedeapsă și de ce mă urmăriți cu așa înflăcărare, dacă-mi doriți libertatea?

Renunț [la ea] și refuz această libertate pe care mi-o doriți dumneavoastră. Desigur că ieșeam singur, fără plocoane, dacă vedeam că nu mă urmărește nimeni. Dar dumneavoastră m-ați pus în urmărire din primul pas pe care l-am făcut. În 1945 am ieșit singur, fără invitație, dacă am văzut că nu mă urmărește nimeni, ce rost mai aveam să mai stau în pădure?

Și, totodată, vă spun că nu fac parte din nici o organizație subversivă sau de subminare a R. P. R. La activul meu, nu am decât ceea ce știți și dumneavoastră: dezbrăcarea inginerului Jopea Th. ²⁷² și a celor doi studenți și a organelor silvice din Ocolul Marginea, Cantonul Voivodeasa și aceasta am făcut-o din lipsă de îmbrăcăminte, iar manifestarea cu amenințările am făcut-o din dragoste față de partidul comunist. Dumneavoastră, dacă ați fi în situația mea, ați [fi] făcut mai rău decât mine. N-am jefuit, n-am omorât pe nimeni, n-am băgat mâna forțat în traista nimănui, iar [de] când m-am despărțit de Cenușă, mi-am câștigat existența prin mijloace cinstite, lucru de care v-ați convins și dumneavoastră, că nu am luat de la nici un muncitor mâncarea. Atunci, [poate], Dumneavoastră veți crede că am mâncat mâncare cinstită de acasă, de la părinți sau de la rude, dar [eu] vă spun că nu-i de la aceștia, ci m-am aprovizionat, lucru de care v-ați convins și dumneavoastră în decurs de un an de când pândiți și urmăriți la milimetru soția, părinții, frații, rudele și [pe] cei pe care credeți Dumneavoastră că mă aprovizionau.

Domnilor, eu vă declar just și clar că sunt vânător iscusit din fragedă copilărie, am împușcat ce mi-a ieșit în cale și toate acestea cu cartușe reduse și Dumneavoastră arareori dacă auzeați un foc de armă. Am făcut carne și fac și în prezent, că pot să vă țin cu carne aproape toată miliția din județ, lucru de care sunteți convinși. Puțini cetățeni din comuna Vicov de Jos, care nu au mâncat carne făcută de mâna mea; și poate veți zice că nu pot mânca carne goală, dar eu vă spun că pe 30 kg [de] carne, oricine îmi dă 10 kg [de] făină. Nu, schimbul acesta nu-l fac nici cu rudele, nici cu părinții, frații sau soția, căci lor le este acru sufletul de carne și de mine. Așa că Dumneavoastră luați și vă odihniți în liniște, nu mai pierdeți atâtea nopți de pomană, fără nici un rezultat, căci vă spun clar că eu nu mă duc acolo unde păziți sau vă închipuiți Dumneavoastră că vin eu, la case mărginașe, rude sau prieteni ²⁷³ etc. Vicovu de Jos e destul de mare, Vicov de Sus

²⁷¹ În varianta publicată de Adrian Brișcă, *op. cit.*, p. 53, în locul punctelor de suspensie e scris „în orb”.

²⁷² *Ibidem*, în textul lui A. Brișcă, *Ioja Toader*.

²⁷³ *Ibidem*, în varianta publicată de A. Brișcă: „la case mărginașe, unde este potera”.

la fel, Voitinel, Horodnic de Sus și de Jos [la fel] etc. Sunt oameni înstăriți și doriți de carne sălbatică, dar vă spun că nu numai oamenii înstăriți mă sprijină, ci și cei săraci, 90% sunt cu mine, iar 10% sunt cu Dumneavoastră și aceste elemente, cele mai corupte, vă susțin pe Dumneavoastră. De asta nu mă puteți prinde, căci nu ascuțiți vigilența și nu duceți muncă de lămurire.

Dumneavoastră știți starea de spirit a populației din această regiune? Eu cred că v-ați lămurit în privința asta, în această iarnă, în timpul cât ați făcut pază la barăci, ați putut constata starea de spirit a muncitorilor și felul cum sunt aprovizionați cu slănină stricată, brânză și făină alterată.

Dumneavoastră credeți că dacă membrii de partid înfocați, miliția, funcționarii²⁷⁴ și codițele de mătură sunt bine plătiți, băuți, mâncați, bine îmbrăcați, lămurii de partid, umflați de minciuni și [de] promisiuni, credeți că toată lumea e ca Dumneavoastră? Înșiși muncitorii sunt nemulțumiți. Eu nu sunt codiță de topor, nici unealtă a lui Tito, dar nici coadă de mătură nu sunt. *Am iubit și iubesc libertatea mai mult decât viața* și vă spun în încheiere că niciodată nu veți reuși să mă prindeți, dar niciodată. Atunci mă veți prinde când va fi toată lumea plătită, îmbrăcată și lămurită așa cum sunteți Dumneavoastră. Deocamdată²⁷⁵, vă urez spor la muncă și mai odihniți-vă puțin²⁷⁶.

Vă salut în numele libertății!

(ss) Partizan V. Motrescu.

Către

Organele Silvice

Rog organele silvice să nu se mai ostenească în urmărirea mea, că dacă n-au avut rezultate favorabile astă-iarnă, acum, vara, se trudesesc în zadar. Să nu se mai obosească să mai pună semne pe plaiuri, după metode sovietice, diferite pietricele lungulețe puse în poziție verticală, bețe încrucișate, frunze lipite, pietre puse pe rădăcină și toate scamatoriile pe care le așează etc. Îi sfătuiesc să-și vadă de serviciu, că eu semnele nu le stric, le ocolesc și urmă nu fac și, dacă vor umbla mult, aceste semne vor da rezultate rele.

Domnilor, mai aveți o singură nădejde în această vară de a mă distruge, dați otravă pe la stânci și la muncitori sau țigări cu morfină, dar pentru aceasta am leac, am o pisică care face analiza mâncărilor și... tutunul l-am lăsat. Dar dumneavoastră știți unde am stat astă-iarnă? Ce credeți, am stat în pădure? Ori în sat, la adăpost, [la] căldură și ascultând „Vocea Americii”? Și Dumneavoastră stați și tremurați de frig pe la barăci!

Conformă cu originalul,

(ss) V. Moroșan

²⁷⁴ În acest text, adoptăm forma textului prezentat de A. Brișcă, *op. cit.*, p. 54, care e logic corectă față de varianta pe care am găsit-o noi: „Dumneavoastră credeți că: dacă membri de partid îi face miliția funcționari și codițele de mătură [...]”.

²⁷⁵ În text, este folosit cuvântul „deodată”.

²⁷⁶ În varianta lui A. Brișcă, textul se încheie cu îndemnul: „mai odihniți-vă până la iarnă”.

Carnetul partizanului Motrescu Vasile din comuna Vicov de Jos, Județul Rădăuți

Însemnări, poezii și gânduri răzlețe

Dezleagă-te, române, din lanțurile robiei, căci nu-s stăpâni pe codrii României.

10 aprilie 1949

V. Motrescu

Dacă aș avea puterea să[-i] arunc [pe] comuniști în vânt,
Să pun, iarăși, libertatea să domnească pe pământ.

Partizan Motrescu,

1950

Eu, partizanul Motrescu Vasile, sunt executorul testamentului Voievodului de la Putna, Ștefan Vodă, când a lăsat cu limbă de moarte țării și urmașului său, Bogdan, aceste cuvinte:

„Iar dacă vrăjmașul vostru v-ar strâmtora prin rușinoase închinări, atunci mai bine muriți prin paloșul lui decât să fiți privitori împilării și ticăloșirii țării voastre. Că Dumnezeuul părinților voștri se va îndura de lacrimile slugilor sale și va scula dintre voi pe cineva care va pune pe urmașii voștri în libertate, cu puterea de mai înainte”²⁷⁷.

Aceste cuvinte, jur eu, partizanul Motrescu Vasile, că le voi ține până la cea din urmă suflare de viață.

25 noiembrie 1952

Frați români din Bucovina,
Care sunteți nespurcați,
Îndreptați-vă privirea
Spre creastă, la Carpați.
Frați români, uniți la luptă,
Nici o clipă nu mai stați,
Singuri să vă faceți dreptate,

E porunca strămoșească.
Să scăpăm de comuniști,
Este datoria noastră.
Să murim în libertate,
Glorios neam de eroi.
Să salvăm tot neamul nostru,
De la cote și nevoi.

1952, Partizanul Motrescu

²⁷⁷ Textul de mai sus a fost inspirat de lucrarea lui Alexandru Vlahuță, *România pitorească*. Din ediția apărută la Editura Ion Creangă, în anul 1972, publicată în colecția *Biblioteca școlarăului*, la capitolul *Țara. Poporul*, p. 235, reproducem pasajul care l-a inspirat pe Vasile Motrescu: „Dacă dușmanul vostru ar cere legămintele rușinoase de la voi, atunci mai bine muriți prin sabia lui decât să fiți privitori împilării și ticăloșiei țării voastre. Domnul părinților voștri, însă, se va îndura de lacrimile slugilor sale și va ridica dintre voi pe cineva carele va așeza iarăși pe urmașii voștri în voinicia și puterea de mai înainte”. Într-o formă sau alta, textul acesta este dezvoltat de Vasile Motrescu, mai jos, în *Testament*.

Regulile partizanatului

1) Partizanul se poate călăuzi, ca să nu fie prizonier, să nu fie descoperit, după următoarele reguli pe care trebuie neapărat să le îndeplinească:

a) să fie tare în credință și să păzească poruncile lui Dumnezeu;

b) viața de toate zilele trebuie să-i fie în pădure și să coboare în sat cât mai rar posibil.

Vara, partizanul nu trebuie să aibă loc stabil, nici în pădure și, nici într-un caz, să nu aibă colibă, cort, urme de picioare sau de foc, acolo unde are de gând să-și facă bordei pentru iarnă și nici prin acele locuri să nu treacă prea des, ca să nu lase urme.

Pe timpul verii, e mai ușor de trăit, dar și foarte periculos de umblat prin locurile din apropierea satului [...], vizate de autorități. Principalul lucru care trebuie făcut atât vara cât și iarna este [să ai grijă de] urmă, indiferent pe ce teren ai circula și pe ce anotimp.

Pe timp de ploaie, faci urme de noroi, [călcând] pe frunze ude, pe buruieni, acestea se terfelesc mai tare pe ploaie. Pe timp uscat, [trebuie] să fii atent pe unde calci, să nu terfelești iarba, să nu calci pe buruieni. Iarna, circulația partizanilor este interzisă.

Vara trebuie să nu circuli deloc pe plaiuri, drumuri [și] poieni. Trebuie ferite cu sfințenie și ocolite crăcile orizontale, căci pe cărări, drumuri, plaiuri sau poieni se pun semne ca: pietre de diferite forme, puse una peste alta, sau un bețișor pe [o] rădăcină. sau [acesta] se zgârie cu un cui și se pune cu zgârietura în pământ etc. Dacă vei trece, imposibil să nu strici unul din aceste semne, [ori]cât de prudent ai fi, mai ales pe timp de noapte.

Drumurile circulate de căruță peste zi, în preajma satelor, trebuie ferite, pentru că se poate întâmpla să măture praful și să șteargă urmele de peste zi și trecând pe acolo te descoperă sigur. Niciodată să nu circuli paralel cu obcinile, plaiurile, cărările, poienile etc., în imediata lor apropiere sau la mai puțin [de] 100 de metri – pe timp de zi – și la cel puțin 200 de metri – [pe timp de noapte –, asta depinde de teren și de ce fel de pădure este pe raza pe care circuli.

Să te ferești de stâni, barăci pentru muncitori sau de alte locuri circulate sau locuite, iar dacă este nevoie să te duci la un loc din cele amintite, fără informații să nu te bagi. Dacă faci izvoare sau locuri de băut apă prin păduri, sau prin locurile pe unde trăiești, să le strici imediat sau, în cel mai rău caz, să le camuflezi, pentru că pe acestea le găesc partizanii și cei mai buni prieteni ai partizanilor, dar și cei mai mari trădători. [Aceasta] nu vorbesc în general, însă s-au întâmplat multe [astfel de] cazuri.

Niciodată și la nimeni, în afară de oamenii care trăiesc în pădure, să nu [le] dai punct de întâlnire, zi și oră precise, nici chiar săptămână sau lună, nici la mama, [nici la] tata, [nici la] frați sau [la] prieteni. Să nu dai punct de întâlnire și nici zi precisă când mergi să te întâlnești cu ei.

Dacă ai un om [de la care vrei să culegi] informații, [când vrei să te întâlnești cu el] dă-i o direcție lungă pe unde să vină și într-o zi fixată de tine. Tu să stai la pândă cel puțin o jumătate de zi înainte de termenul fixat și păzește la plai, cărare, drum și totodată să fii bine adăpostit în marginea plaiului sau [a] drumului și să

ai vizibilitate în susul drumului și în josul lui. Aceste locuri le găsești la cotitură. Caută să fii totdeauna mai sus decât drumul sau locul unde faci pânda și totdeauna să-ți ai calculat terenul pentru cazuri neprevăzute.

Circulația în pădure, cât și în afara ei.

Trebuie să se circule cu deosebită atenție și simț[uri ascuțite], să calci încet și sigur, iar când ai auzit un zgomot neobișnuit pentru tine și simți ceva, un foșcâit de frunze, miros de tutun sau de domn (miros de parfum) [...] sau de om trăit la sat – căci partizanul are simțuri deosebite de cele ale „șomerilor” trăiți în mijlocul societății – stai și ascultă bine și dacă o frunză bate. O bate vântul altfel, ori cum știi tu. Fă cale întoarsă ca pisica, să nu te bagi. Mai bine ocolește, căci ocolești moartea ta și a prietenilor tăi, atât pe timp de zi, cât și de noapte.

Niciodată să nu mai treci prin acele locuri pe unde ai mai trecut o dată. Așa că, dacă te-a văzut cineva, sau ai făcut urme, să se sature de păzit în pădure sau în altă parte. Pe unde ai trecut o dată, a doua oară să nu mai treci.

Testament²⁷⁸

Frumusețe de nespus.

Dacă mi-o ajuta Dumnezeu să scap sănătos și dacă nu, pentru copiii mei, voi cere de la stat, pentru contribuția mea în slujba Neamului Românesc, ca unul ce am executat testamentul lui Ștefan Vodă, răzeș să fi[ui] din porunca lui și din moștenirea lui, [ca] să se bucure copiii mei, din neam în neam și să fie stâlpi ai Țării Românești, să apere cu drag ogorul, neamul și scut să fie domnitorului Țării Românești și plinitor[i] ai acestui testament, din neam în neam, după cum

Eu, Motrescu P. Vasile am executat testamentul lui Ștefan Vodă, așa și urmașilor mei le poruncesc să-l execute ori de câte ori va veni vrăjmașul să le calce Ogorul și va râvni la Avutul Țării, la Libertatea lor, ori de câte ori va veni restriștea peste Țara Lor, să nu plece capul în fața vrăjmașului și [a] străinului ori de ce nație și ori de ce neam ar fi. Mai bine lăsați să vă cadă capul lovit de sabie, decât să fiți lași și trădători, căci sunteți urmașii străbunilor daci, care v-au lăsat în moștenire petecul de pământ apărat de ei cu ghioaga [și] stropit cu sânge, lacrimi și sudoare din belșug.

Stânișoara, jumătate, 14 ha, afară de câția²⁷⁹ fondului și aceasta se adaugă la Stânișoara (de la Stâlp spre Hacıung); Poienile Horodnicului și Pietroasei, în suprafață de 6 ha și Deia Gălănești (priloage), 5 ha.

Aceasta este partea mea de moștenire din partea statului, ca executor al testamentului lui Ștefan Vodă, pe care o las copiilor mei în caz de căderea capului meu.

V. Motrescu

Stânișoara, vineri, 10 aprilie 1953

²⁷⁸ Document aflat la A. C. N. S. A. S., în Fondul I, 2448, v. 2, f. 241.

²⁷⁹ În sensul de parte a Fondului Religionar Ortodox din Bucovina.

Către

Direcția Generală a Securității Statului, București

Către

Postul de Miliție Sucevița – la 3 august 1944

ÎN CINSTEA ZILEI DE 23 AUGUST, AȘTEPT LIBERTATEA!

De la V. Motrescu din Vicovu de Jos (Rădăuți)

BUCOVINA ÎȘI SPUNE CUVÂNTUL, TOVARĂȘI

S-a scurs mai bine de un an de zile de când nu v-am scris nimic în legătură cu situația mea și a truiditorilor de pe ogoare. Eu nu cred că sunteți în neștiință cu ceea ce m-a făcut de am stat așa – cum am stat –, să nu vă ameteșc cu epistolele mele. Dar astăzi m-am văzut din nou obligat de a vă aduce la cunoștință o serie de lucruri, nu tocmai plăcute pentru Dvs. În primul rând, cu privire la mine, v-am adus la cunoștință anul trecut: să puneți în libertate pe Cenușă, pe Pătrăuceanu și tot ce ține de ei și de mine, să ne garantați libertatea și nu ar avea nimic ce să țină să stau fugăr în munți, să aibă oamenii de ce vorbi și să vă stânjenesc mersul înainte al construirii socialismului în regiunea Suceava. Dar v-ați împietrit inimile și, plini de încredere în metodele sovietice și în superioritatea M. A. I., ați zis că, odată sacul legat, nu-l mai dezlegați și pe mine mă veți prinde cu metode și pe calea armelor.

Poate, pe alții [...] dar pe mine niciodată.

Vă spun hotărât, niciodată!

Fără să intrăm în amănunte, vă întreb: Ce ați realizat în problema mea timp de un an de zile de activitate serioasă? Ați depus toate eforturile, ați întrebuințat toate mijloacele și metodele, v-ați dat peste cap în fel și chip, ca în povestea cu *Dracul și Păcală*, ați prins fire [...] ați avut informații precise [...] muncă cu trageră de inimă [...] și chiar așteptat la sigur: „acuma, cade!”

În aparență, toate bune și promițătoare, pe drept cuvânt, o „strategie militară” și o ofensivă pornite cu toate forțele posibile, puse în mișcare cu toate cele trei tipuri de agenți secreți, care au funcționat cu viteză maximă. Cadre devotate Partidului au fost puse în posturi de pândă, posturi capcană, posturi clește, posturi și iar posturi – de toate sărbătorile –, puse pe toate cărările și la toate punctele principale, așezate și puse cu multă chibzuială. Că doar aveți informații precise, material de valoare și multe scrise chiar de mâna mea. „Avem toate șansele [ca] să fie prins”, „ne trebuie nițică pricepere”, răbdare și șapte milioane de pachete de țigări. Hotărât că el a uitat ce[ea ce] a scris când a fost la noi și în documentele capturate. Ați făcut percheziții, vânători de noapte și, în zori de zi, [ați făcut] scotociri și născociri [...].

E de prisos să mai intrăm și în alte amănunte, vă scriu pe scurt ca să înțelegeți. Aș putea să scriu un roman: *Strategia militară a noului Dzerjinschi și ofensiva împotriva dușmanului poporului*. Cred că înțelegeți ce vă scriu: cu toată tactica și opintirile, Dvs. nu ați realizat nimic, decât trudă și goană după vânt. Nu v-am scris niciodată, dar acum vă scriu și este în folosul Dvs.: căutați să aveți cu ce [să]

vă spălați pe mâini, pe când va veni Eisenhower. Încă un salt și va apărea după coastă. Băgați de seamă, să nu vă înșelați frații Dvs. din Răsărit!

Duceți-vă și vă odihniți și nu vă chinuiți prin posturile de pândă, de prin preajma poienilor Hacıung, Prislöp, Pietroasei, Horodnic, Stănișoara, Parcela 25 și Parcela 37, Slătiori, Remezeu Câmp, Secări, Pâraie și pe [rutele] principale.

Pentru Dvs., în situația de astăzi, există alte căi principale și în legătură cu mine și pe plan internațional. Leșirea din impas și scoaterea basmalei curate: ROMANIA ÎNTREGITĂ, îmbrăcată în haine de sârbătoare, INDEPENDENTĂ și LIBERTATE fiilor ei. Căci vă declar deschis, și la cei mici și la conducătorii clasei muncitoare, dacă nu există pentru mine căi de punere în libertate, să nu mă apuce Eisenhower în pădure, atunci lăsați-mă să trăiesc așa cum sunt și cum mă găsesc astăzi și vă voi fi de folos la mulți dintre Dvs. Iar de veți continua cu ofensiva, veți constrânge familia [mea] și vă veți apuca iar de schingiuire și de arestări, spre nenorocirea Dvs. o spun și o scriu că nu veți scăpa cu obraz curat, fără să fie tras la răspundere cel ce îmi va chinui familia și se va mânji pe mâini cu sângele meu.

Dvs nu aveți ce împărți cu rușii [...]

ÎMPĂRĂȚIA DICTATURII PROLETARIATULUI SE APROPIE DE SFÂRȘIT. Mă mir mult cum de nu au ajuns la această cunoștință oamenii aleși ai stăpânirii de astăzi. Nu vorbesc de cei ce nu știu să deosebească dreapta de stânga și se lasă mânați de nuiaua nelegiurii, ca niște dobitoace fără minte. Prefer moartea în tot momentul, decât să fiu în slujba străinilor, înhămat la carul încărcat cu propagandă mincinoasă și fățarnică al străinilor care nu au nimic comun cu noi, decât să ne robească, să ne mănânce și să ne înstrăineze tot ce avem mai scump și mai drag. Să fim cu trup, cu suflet și cu tot cu pământ, sub poruncile proorocului mincinos, care nu ne dorește decât pierzarea. Uitați-vă, conducători ai clasei muncitoare, la Basarabia și [la] nordul Bucovinei și vedeți mai mult decât lungul nasului. Unde este populația băștinașă a ținutului acesta românesc și prea românesc, cu dovezi de milenii? De ce stă scumpa noastră Bucovină, tristă și pustie, ca o grădină părăsită? Cum poate să intre în inima și în sufletul poporului român dragostea de ruși? Acea dragoste pe care ați îndrăgit-o Dvs., [dragostea] de ruși – ca[re-i ca] o ibovnică necredincioasă. Ați părăsit poporul și pământul românesc, cu zbuциumata lui istorie milenară, ați îndrăgit pustiile stepe rusești, ținuturile Gruziniei, considerate pământ patriarhal, iar Gori, oraș sfânt, venerat de călăuzele oarbe, întocmai ca Mecca și Ierusalimul. Acestea nu sunt urmări ale politicii din trecut și nici manifestări dușmănoase ale naționalismului, o simt eu, în sufletul meu și o simte, astăzi, toată gloata ce trudește pe ogoare, ca și orice român adevărat și cu judecată sănătoasă. Știu că aveți să deveniți furioși și au să vă cam tulbure lecțiile și poeziile mele, pe când „datoria” mea ar fi să mă conformez datinilor rusești și [să] nu vorbesc. Am vorbit și voi vorbi, până ce voi dobândi libertatea sau îmi va amuți glasul, glasul adevăratului fiu al poporului.

Cum vă puteți numi Dvs. fiii poporului român? Când știți câte faceți pentru poporul român? Și, pe deasupra la toate, mai învățați pe fiii României să se lepede de moștenire, de trecut, să învețe rusește, să-și însușească cultura și civilizația barbară a hoardelor păgâne din Răsăritul Europei? Da, sunteți fiii poporului,

născuți din [prea]curvie, sluiți interesele străinilor pentru pântecelul [vostru] și nicidecum pentru interesele poporului român, pentru că nu țineți seama deloc de voința poporului român. Sugrumători ai libertății, judecați singuri dacă în ceea ce vă scriu este neadevăr și dacă merit, pentru aceste lucruri, pedepsele la care sunt osândit și să stau, astăzi, în situația în care mă găsesc. În câteva cuvinte, revin la „strategie” și vă rog să nu vă supărați de cele ce vă scriu, că doar ați zis că sunt nebun – și scriu și eu, la nebunie – am dreptul [acesta], de atâția ani trăind prin codrii pitorești ai munților Bucovinei.

Cu privire la nereușita ofensivă, mă adresez noului strateg-operator în problemele bandelor și conducător de noi insuccese, să găsească alte mijloace, corespunzătoare nu numai D-Sale, ci și nouă: amnistierea și garantarea libertății și se pune capăt la toate poeziile mele și la comedioasa ofensivă a D-Sale. Să lase ambiția de cocoș la o parte și să nu-și lase cadrele pradă tânțarilor, afumându-se cu [fum de] ziare, prin posturile de pândă, chinându-se la foc pe ploaie, având de înfruntat toanele furioase ale naturii și bombardamentele mele cu piatră, jucându-mă cu ei ca pisica cu șoarecul. Să nu mai stea, acum, ca un câine bătrân, cu botul pe labe, [care] hârâie și latră la Lună, luând-o iarăși de unde a lăsat-o, trimițându-și cățelușii, care umblă noaptea, buimaci, pe ogoare, petrecând [în acest fel] nopți și zile în șir, umblând nesătui, când pe ici, când pe colo [...], poate se va brodi²⁸⁰ [...], poate se va întâmpla. Dacă nu s-a întâmplat până acum [...], de acum, fiți pe pace, nu se întâmplă și nici nu se brodește [...]. Dvs. fiți atenți la ce vă scriu, șase ani de activitate – experiență [ca partizan] – școala și practica la [...] și la Dvs. [...] plus de mic copil, Vasile a fost puiul codrului [...].

Cum v-am scris în trecut, vă scriu și acum. Lăsați-o moale, că o las și eu, altfel va fi greu. Mănușile până în ziua de azi îmi sunt albe, să nu vie cazul să-mi pătez mâinile cu sânge, eu înaintea Dvs. și, atunci, nu vom mai putea vorbi în felul acesta și tot ce faceți, fie bine, fie rău, pentru Dvs. faceți. Mie numai necaz îmi adăugați. Să nu căutați să vi-i chinuți pe „frați”, să vă omorâți pe „frații” Dvs., pe ruși, căci în ziua nenorocirii nu rușii au să vă fie de folos.

În încheiere, vă mai aduc aminte și repet încă o dată, o singură ieșire aveți în toată această complicată problemă: amnistierea și garantarea libertății și ați scăpat și de această sarcină. Dacă nu, stăm pe pozițiile pe care ne aflăm, Vasile e sănătos și încă rezistă mulți ani. Ar fi mult mai potrivit ca, în cinstea zilei de 23 august, să lăsați pistoalele și ambițiile și să-mi dați libertate mie și la nenorocirii de țărani, adevărate libertate și luarea cotelor, căci acum văd că ați început să-l strângeți pe țaran mai „binișor”.

Ca însărcinat cu problemele agrare din partea Regiunii Suceava, datoria mea este să vă aduc la cunoștință, ca unul ce nu port lacăt la gură, [că] aud oamenii vorbind despre o „colectivizare generală”, încadrată în planul cincinal. Din lipsă de hârtie, vă scriu pe scurt, încercați și veți avea rezultatele [...]. Eisenhower asta așteaptă. În Rusia s-a făcut colectivizarea pretinsă cu rușii. În România nu știu cum are să iasă [...]. Un lucru îl știu, că românul e prea legat de pământ și nu se va dezlipi de el așa ușor [...]. Probabil că aveți completat parcul de tractoare și de mașini agricole în vederea lucrării pământului în comun și aveți stocul necesar de

²⁸⁰ A brodi, vb. IV, (tranz.). A nimeri din întâmplare.

pistoale în cazul de [...]. vreți și Dvs. să faceți un salt din N. E. P. în baltă și să vă scăpați de amândouă picioarele în [...]. Fiți atenți, dușmanul ascultă, privește și așteaptă momentul potrivit [...].

Dacă vă simțiți acum atât de puternici să o faceți și pe aceasta, încercați și împliniți, cu cea mai mare slugărnice, dictatul porcilor de ruși (așa îi numește poporul!), fiindcă astăzi nu e stăpân românul pe pământul românesc. Ci rușii sunt stăpâni, întâi peste capetele Dvs., năucite de propaganda vrăjitoriei, plină de minciună și silnicie. Iar acum, voi, comuniștii ați ajuns mai răi decât fanarioții. Pentru ghiftuirea unei șlehte de trântori, vă arătați slugarnici față de străini, gata să scoateți și ochii fraților voștri și de a lipsi, definitiv, poporul român de proprietatea individuală și de ultima rămășiță de liberate.

Nu din milă, ci din interes pentru poporul român le fac pe toate acestea. Eu sunt țăran sărac, fără știință înaintată, fără multe cunoștințe și fără educație politică. Am fost, între Dvs., ca un copil alintat, m-ați ținut bine, m-ați tratat omenește. M-ați ghiftuit cu mâncăruri alese, tot timpul. Mâncăruri pe care, în viața mea de țăran, nu am avut fericirea să le mănânc și nu pot să spun, niciodată, că mi-a fost rău. Dar mâncărurile alese le-am mâncat și le-am dat afară și în sufletul meu nu a rămas nimic, când am aflat fundamentul politicii comuniste. Ura, disprețul, fățărnicia, setea de sânge, schingiuirile, asupririle și toate relele pe care le faceți cu frații Dvs., de dragul rușilor.

Când am luat bine seama și am cunoscut aceste lucruri și nedreptățile pe care le faceți, am renunțat și la bucatele alese și la libertatea de care mă bucuram. Am renunțat la bani și la tot binele pe care mi-l acordați, am renunțat și la însăși viața mea, decât să aduc un serviciu, cât de neînsemnat, străinilor de viața poporului, a țării, a neamului și de interesele păturii de jos. Ca să mănânc și să omor pe altul, ca să pot să trăiesc eu și să fiu în slujba celor urâți de popor ...[?]

Poezii de V. Motrescu, 1954

Ascultați versurile mele

Ascultați versurile mele
Și al lor glas duios, iubit.
Compus pe floricele
De un suflet chinuit,
Ce trăiește viață amară,
Prin păduri stă prigonit,
Pentru neam și pentru țară,
Pentru al ei pământ iubit.
Răpitori de libertate
Și de țară trădători.
Ascultați, faceți dreptate
Și dați drumul la strânsori²⁸¹,
Lumea liberă să fie.

La țărani faceți dreptate,
Să scăpați de a lor mânia.
Pentru liftele străine,
Prigoniți pe ai voștri frați
Și pe cei ce stau ca mine,
Vreți ca să-i mâncați?
Numai ca să fiți pe placul
Al stăpânului nemilos,
Asupriți, mâncați săracul
Și întoarceți tot pe dos?
Glasul vreți să-i amuțească,
Asupritului popor,
În robie să trăiască?

²⁸¹ În continuare este versul și *lăsați în libertate*.... pe care l-am omis în prezentul text. *Op. cit.*, p. 245.

II

LUMEA LUI GEORGE MOTRESCU

DIMINEAȚA DESTINULUI LUI GEORGE MOTRESCU

„N-o să vă rămână decât ochii, ca să plângeți.”

(I. V. Stalin. Afirmatie păstrată în mentalul colectiv, referitoare la răpirea părții de nord a Bucovinei, în iunie 1940)

Eu sunt fecior de țăran, din cătunul Remezău, comuna Vicov de Jos. Părinții mei au fost agricultori, iar tata a fost primar din partea P.N.L., între anii 1933–1937.

În familie și la școală am fost educat în spirit național, punând deosebit preț pe cinste, corectitudine, bună credință și respect față de semenii. Părinții noștri au fost buni gospodari, așa cum erau mulți alții în sat. Dar, asupra noastră și asupra consătenilor noștri, s-au abătut multe necazuri, cele mai multe pricinuite de venirea comunismului și ocupația sovietică.

Când aveam eu 16 ani, adică în anul 1940, s-a cedat Nordul Bucovinei, prin pactul Ribbentrop-Molotov. Atunci, lumea era foarte necăjită, speriată mai ales de venirea rușilor, a hoardelor roșii. Aceste evenimente ne-au fost prevestite de întâmplările tragice din 1939, din Polonia. Atunci, am văzut armata poloneză în retragere. Aveam 15 ani. Un cetățean care știa poloneza, pentru că fusese în Primul Război Mondial (așa cum avea să-mi povestească, mai târziu, în pușcărie și Mihai Hagi Stoica – fost ministru de interne, până la venirea comuniștilor), ne traducea ce spunea un ofițer polonez, aflat în retragere, la podul Pleșcanilor. El mulțumea pentru ajutorul pe care România l-a dat polonezilor. Aprecia purtarea frumoasă a oficialităților române și cea a oamenilor simpli, care-i simpatizau vădit pe polonezi, dar spunea că nu va trece mult timp și noi, românii, o să fim în aceeași situație. Într-adevăr, nu a trecut mult timp și, în iunie 1940, românii s-au aflat în aceeași situație ca și polonezii. Dar, dacă polonezii luptaseră pentru țara lor, e drept, în inferioritate de dotare tehnică și militară, românii – în Bucovina și în Basarabia – s-au retras, fără să tragă măcar un foc. Acest lucru i-a nemulțumit foarte tare pe ofițerii și soldații români. Ei ziceau că măcar să fi deschis focul, chiar dacă am fi pierdut. Acest fapt i-a nemulțumit mult pe militari și pe civili.

Nemulțumirii datorate retragerii din fața rușilor, în partea de nord a Bucovinei, i s-a adăugat și faptul că elementele comuniste și unii dintre evreii din unele localități din partea cedată, au deschis focul asupra trupeii în retragere. Aceste lucruri mi le-a confirmat, în închisoare, un fost director de la „Sovromlemn” din Dorna, de față cu unul Apăvăloaie, aflat și el în pușcărie.

Când a început războiul, în iunie 1941, armata noastră era bine pregătită și dădea dovadă de un elan deosebit. După deschiderea focului pe frontiera stabilită în 1940, frontul a durat, aici, vreo două săptămâni. La ora aceea, poporul român era ostil comunismului, ideologiei sovietice. Acest lucru era evident, pentru că, în 1946, peste 70% dintre români au votat cu țărăniștii. Până la război, oamenii nu știau decât de țărăniști și de liberali.

Pe atunci, în școală se preda istoria cea adevărată a românilor, cu Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Alexandru Ioan Cuza și cu regele Carol I, care au modernizat România. Nu uitați că românii bucovineni, cei ardeleni și basarabeni și cei din Regat au constituit România Mare sub domnia lui Ferdinand I, zis și Întregitorul. Acest lucru a fost posibil după ce am câștigat un război [Primul Război Mondial – n.n., M. O.]. Dar iată că nefericirea s-a abătut asupra noastră: comunismul a ocupat partea de nord a Bucovinei și, în 1944, întreaga Țară. Această situație m-a determinat să intru în grupul de partizani. Atunci, eram destul de tânăr, aveam doar 19 ani și ceva. M-am încadrat în mișcarea de partizani pentru că am fost scos din casă și trebuia să privesc, de pe munte, cum ard casele noastre. Doar noaptea puteam veni acasă, să ne luăm câte ceva.

În primăvara lui 1944, s-a ordonat retragerea populației din zonă, pe o fâșie lată de 40 de kilometri, de la Storojineț, Crasna, Straja, Vicovu de Sus, Vicovu de Jos, Marginea, Sucevița. Atunci frontul se găsea pe aliniamentul Cetatea-Albă. Tighina și Iași, ajungând până la noi, la Rădăuți. Retragerea populației a fost un bun prilej, pentru ruși, de a ne jefui satele. Nu le păsa lor, rușilor, de populația românească!

Îmi aduc aminte că, prin clasa a II-a, în manuale, dar și dascălii noștri, ne arătau despre ororile care se petreceau dincolo de Nistru. Învățătorii ne spuneau despre foamea pe care o făceau rușii, de cotele pe care erau obligați să le dea la stat și ne vorbeau despre faptul că oamenii care nu puteau da cotele, erau trimiși «na Sibir». Ne spuneau toate acestea cu sinceritate. Apoi, am ajuns și noi să trăim aceleași lucruri. Am văzut aceasta, matur fiind. Pe vremea comuniștilor, trebuia să te lași flămând și gol pentru a putea plăti cotele la stat. Era întocmai așa cum ne învățaseră la școală, înainte de război. Căci eu am intrat la școală în 1930 și am ieșit în 1938 [...]. Ceea ce ni se spusese la școală, înainte de război, n-a fost o propagandă asemănătoare în vreun fel cu cea comunistă. de mai târziu. Oricum, știu că, pentru noi, elevii, tot ceea ce ne spuneau învățătorii despre Rusia Sovietică era o poveste macabră. Ni se ridica părul în cap când auzeam.

Posibilitățile de informare pe care le aveau oamenii înainte de Al Doilea Război Mondial, erau reduse. Atunci, în Vicovu de Jos, pe Remezău era un singur radio, la un comerciant. În rest, erau câteva ziare. În sat se citea „Glasul Bucovinei”, „Universul”, „Curentul”. Tata avea, alături de acestea, „Drum nou”. „Noutatea” [...]. Cum știm, ziarele erau foarte rare. Dar, cu toate acestea, lumea știa despre cele ce se întâmplau în Rusia.

Tata fusese soldat în Primul Război Mondial, în armata austro-ungară și știa ce se petrece acolo. Auzisem că bolșevicii spânzuraseră animalele. Parcă aveau acestea vreo vină? De asemenea, învățătorii ne spusese că, în Rusia, primarul nu era primul gospodar al comunei, ci el era cel mai de nimica om din sat, scursura societății. După 1944, am putut și noi vedea la ai noștri comuniști, care procedau

ca și cei ruși. Oamenii inteligenți și culți au fost dați afară și înlocuiți de aceia care aveau doar patru clase primare, care au mai făcut câte o clasă de gimnaziu și, apoi, au fost puși să învețe copiii, ca profesori.

La noi, când a fost primar unul Vasile Țugui, ca să-l țină rușii ca președinte, a luat animalele de la oameni și le-a dat ocupanților, care aveau comandamentul la Gălănești. Așa au procedat în cazul lui Mutescu Trifon, Mutescu Ion și al unui frate al său, Mihai Pârghie, Mihai al lui Victor, Constantin Nistor (zis Flondor), Dumitru Hrihor și în cazul meu, mai târziu. Mie mi-a luat vaca pentru că îl favorizasem pe fratele meu. Așa că românii nu puteau să fie decât ostili comunismului.

Comuniștii s-au sprijinit pe proști, pentru că trebuie să luăm în calcul zisa populară: „nu da, Doamne, bota pe mâna prostului!”. Au procedat așa pentru că pe omul inteligent nu-l poți manipula cum vrei. Populația din satele noastre era bine educată și bine așezată din punct de vedere material și cu frică de Dumnezeu. Așa se explică faptul că, la noi în sat, la fiecare trei – patru case, a fost un om judecat de către comuniști. În România, comunismul a găsit o populație pașnică, bine gospodărită și cu frică de Dumnezeu! După 50 de ani, comunismul a lăsat o populație sărăcită, înrăită, debusolată – se judecă frate cu frate, părinți cu copii –, sunt multe familii dezorganizate.

Comunismul a debusolat multă lume. Acela care, în 1940, avea un an, acuma este moșneag. El a fost educat în timpul comunismului și nu poate fi altfel, decât așa cum a fost învățat. Acestor oameni li s-a „spălat” creierul. Poate generațiile viitoare vor fi altfel [...].

Așa se explică de ce, în România, comunismul s-a instaurat greu și greu ne părăsește. Comunismul a fost impus, cu forța, unui popor credincios, muncitor și cinstit. Până la venirea comuniștilor, în sat erau foarte puțini bețivi, spre deosebire de zilele noastre [...].

PREMILITARIII ȘI ALIAȚII NEMȚI

Era prin 1940. Mama mi-a pregătit haine nemțești și un cojocel, ca să merg la Rădăuți pentru a fi înscrisi la școli de meserii din Germania. Eu m-am înscris la mecanici. Am fost trecut prin diferite comisii cu medici nemți. Dar, spre sfârșitul lui decembrie 1940, acțiunea a fost stopată. Nu știu de ce. Mai târziu, aveam să aflu de la comandantul meu, Cimpoieș Valeriu, din Pleșoi, județul Romanați [actualul județ Olt – n. n., M. O.], unde mă aflu cu premilitarii din Rădăuți, că cei ce aveam să fim recrutați în 1940, trebuia să fim încadrați în armata germană. În 1944, am văzut elevi din contingentele '44 sau '45, aveau uniforme nemțești. Ofițerii lor erau mai în vârstă. Parcă-l văd și acum pe unul Ștefanov și nu mai știu cum, comandant de companie, de prin părțile Botoșanilor.

În august 1944, la Pleșoi, lângă Olt, făceam instrucție de pocnea șaua pe noi. După pauza de prânz, vedem că vin către noi, cu lacrimi în ochi, ofițerii noștri. Ei ne-au spus că să ne facem că nu-i vedem pe nemții care începuseră să se retragă: „Să-i lăsați să treacă, pentru că au și ei familii ca și voi. Lăsați-i să meargă în drumul lor!” Noaptea, treceau Oltul cu bărcile lor pneumatice. Cum eram noi dispuși unul aici, altul dincolo, ne făceam că nu-i vedem. Am tras foile de cort peste noi și am sforăit toată noaptea. Partea proastă pentru noi și va rămâne o pată

pentru noi, oricât ar fi nemții de indulgenți cu noi, este că le-am înfipt baioneta pe la spate. Asta nu trebuia să facem, indiferent de consecințe. Nemții trebuiau lăsați în plata Domnului. Regele era fugit în Oltenia, Antonescu fusese arestat și era supravegheat de comuniști... Ungurii au fost alături de nemți până la ultimul soldat și ce, nu sunt mai bine văzuți decât noi? Rușii, chiar dacă le eram aliați, spuneau despre noi „curva rumânski”.

ULTIMUL SCHIMB LA GARDA REGALĂ

Când au venit rușii pentru prima dată la noi în sat, ca niște sălbatici, s-au dedat la jafuri și la violuri. Erau murdari și cu hainele rupte. În schimb, nemții pe care i-am întâlnit acolo unde am fost refugiat, după ce au ajuns la destinație, în două ore erau spălați, bărbierii și încartiruiți. Ei nu s-au repezit ca rușii, ca niște sălbatici, la femei. Așa a făcut și armata română, care nu s-a pretat la astfel de acte. Atunci când eram șef de coloană hipo, la Pleșoi, județul Romanați, am aflat, mergând spre Piatra-Olt, cum un oltean a asistat neputincios la rușinarea soției sale de către șase ruși. Deși știu că sunt unele scrieri care spun contrariul, știu că armata română nici în Caucaz n-a făcut așa ceva. În Rusia, comandamentele românești dădeau de mâncare la oameni. Așa se face că oamenii de acolo îi îmbrățișau pe soldații români, pe când de ruși fugeau ca dracu de tămâie [...].

În anul 1944, eu am fost evacuat, cu premilitarii. Acolo, am stat până ne-o umplut păduchii și ni s-a terminat mâncarea. Atunci, pe 6 aprilie 1944, am fugit acasă. Tata, care era obișnuit cu ordinea și disciplina, pentru că fusese în armata austro-ungară în Primul Război Mondial, mă privea ca pe un dezertor. El nu putea concepe așa ceva. Așa se face că, la retragerea armatei noastre, eram acasă și știu că sătenii noștri s-au temut foarte tare când au auzit că vin rușii. Era tocmai în ziua de Paști. Un preot bătrân vroia să țină slujba și să sfințească pasca. Lume era puțină la biserică. Dar, pentru că s-a ținut slujba, încet, încet s-au strâns tot mai mulți oameni.

Retragerea noastră din Est a fost precedată de un val de civili, apoi a partizanilor ruși, chiar și a unor militari, după care au venit trupele regulate. Când au ajuns în dreptul bisericii noastre, rușii au intrat acolo și, deși era slujbă și oameni înăuntru, au tras cu puștile în icoane și sfinții de pe pereți, în policandru (mi se pare că și astăzi se păstrează, la acesta, urmele gloanțelor). Văzând aceasta, lumea a fugit. Satele s-au golit și oamenii stăteau în păduri.

A doua zi de Paști, m-am întâlnit cu un grup de ruși. Unul dintre ei avea asupra sa o armă Z. B., legată cu sârmă. Altul avea o „tocilă”, un P. P. S. Atunci, eu i-am cerut unuia dintre ruși să-mi dea și mie pistolul: „tavarisci, davai vidtovka!”. El mi l-a dat. În timp ce țineam pistolul în mână, mă întrebă dacă sunt nemți în comună și încotro este Berlinul? Eu le-am spus că-i peste dealuri, peste Obcini. Ei habar n-aveau că până la Berlin mai era cale lungă. Atunci, am luat pistolul și am tras în sus. Speriat, rusul mi-a dat cu mâna peste țeavă și m-a îndemnat să trag în jos, să nu audă nemții. Așa mi-a venit, într-o clipă, ideea să trag în el, așa cum aș fi făcut ceva mai târziu. „Tocila” aceea, pe care o luasem de la rus, știam să o mânuiesc pentru că văzusem una asemănătoare, în 1942–1943, cât am fost cioban la o stână. Am spus asta, ca să vedeți că unii soldați ruși erau destul de naivi. Așa

că imaginea „eliberatorilor” noștri de mai târziu, nu seamănă cu ceea ce au fost ei cu adevărat. Dacă nu-i ajutau americanii, nu scăpau ei așa ușor de nemți. Atunci, în 1944, noi repetam „Gândul nostru, Mareșale, este peste Carpați / Gândul nostru este să-i scăpăm pe frați!”. Noi am intrat în luptă pentru că România trebuia să fie una, până la Bug. Dar soarta a fost așa de aspră, pentru că am terminat războiul ca învinși și nu ca învingători. Așa se face că, în 1944, Stalin ar fi spus că „n-o să vă rămâie decât ochii, ca să plângeți!”. Așa am ajuns, cum se spunea pe vremea lui Dej și a Anei Pauker: „săraca țară bogată, condusă de-un bou și-o vacă!”. Au venit, apoi, Ceaușescu și Ileana, care au făcut la fel [...].

Eu cred că azi armata noastră nu este așa de bine pregătită și cu simțăminte patriotice precum era în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Atunci, nu se auzise de faptul că soldații nu ar fi avut ce mânca sau de faptul că vreunul ar fi dezertat. Băgați de seamă că aveam aproape un milion de oameni sub arme. Noi, soldații români, eram bine instruiți și supuși unei discipline de fier. În armată, n-am luat o palmă și n-am fost înjurat de superiori nici când eram sergent și nici când am fost comandant de grupă. Știu că un locotenent l-a înjurat pe un soldat. Urmarea: a fost dat afară din armată, din ordinul Regelui Mihai. Batalionul de Garda Regală, din care am făcut eu parte, era foarte disciplinat și, când defila pe Calea Victoriei, era ață. Lumea se oprea și se uita la noi. Noi reprezentam un stat.

În Garda Regală, în 1947, eu eram singurul din Vicov. Tata se mândrea cu asta. Până atunci, în Garda Regală, de la noi din sat mai fuseseră, după 1937, Constantin Țugui, Constantin Carcea, înmormântat la Ghencea, și unul Iftimie. Eu pot să spun că am fost în ultimul schimb la Garda Regală, pe care l-au înlocuit comuniștii pentru a realiza lovitura de stat din 30 decembrie 1947.

DEALUL LEAHULUI

Am auzit de la bătrâni că Ștefan cel Mare a avut o luptă cu leșii aici, pe dealul dintre Voitineli și Vicovu de Jos, și din această cauză s-ar numi Dealul Leahului. Pe parcursul istoriei, o parte din Moldova de Sus a fost stăpânită de Austria, sub numele de Bucovina. Această provincie a fost numită așa și pentru frumusețile ei, care sunt de neasemuit, ca un adevărat colț de rai. Dealul Leahului este traversat de șoseaua care a fost construită în vremea Mariei Tereza, pentru a uni Bucovina de Imperiu. Această șosea mergea până la Cornu Luncii. Pe vremea României Mari, aceasta era mult folosită, ca și pe vremea celor care au construit-o, și mergea de la Cernăuți la Storojineț, apoi prin județul Rădăuți, spre Cornu Luncii și, de acolo, spre Fălticeni, în jos, la locul unde fusese frontiera austro-română, între Cornu Luncii și Păltinoasa. De o parte și de alta a șoselei erau plantați plop. Aceștia, când i-am prins eu, erau groși de peste un metru. Regimul comunist i-a tăiat și a plantat alți pomi, între care sunt și mulți tei [...]. I se spunea și *Drumul Împărătesc*. Denumirea aceasta avea și o altă semnificație, [deoarece] spre Răsărit împăratul avea o moșie a lui, care purta numele de Brădet, pe care localnicii o mai numesc și Hardic. Acolo și-a plantat un parc, în Cantonul Pietroasa.

Până în vara anului 1954, lucrurile au decurs aproape normal. Acolo era locul unde se făceau strânsuri. Acela a fost ultimul an în care am participat la strânsură, înainte de a fi închis de comuniști. Când am revenit, după zece ani de pușcărie, în

1964, nimic nu mai era ca înainte. Când am lăsat Dealul Leahului, în 1954, era acoperit de o pădure de molid și de brad și avea mai multe poieni. Pădurea acesta era de o frumusețe rară, frumusețe dată de molizii care o compuneau și care erau de formă piramidală. Printre copaci erau mulți mușchi de pădure, pe care te puteai așeza, numai buni pentru a petrece pe ei, la strânsură.

În anul 1964, Dealul Leahului arăta ca un chel pe jumătate de cap. Arăta așa pentru că s-a găsit un idiot de la țaruș, un președinte de colhoz, al cărui nume l-am uitat, de l-a defrișat. Acest lucru are și azi consecințe foarte grave, fiindcă terenul defrișat se deplasează spre șosea. E drept că și la noi a tăiat Sovromul pădurea, dar brădetul a crescut și s-a făcut din nou pădure. Derbedeul de președinte de colhoz a defrișat pădurea ca să facă loc de pășunat. Ceea ce am văzut peste ani, mi-a lăsat un gust amar. Nici nu putea fi altfel, pentru că președinți de C. A. P. nu puteau fi decât cei aleși dintre scursurile societății, oameni fără prea mult discernământ.

În ceea ce privește obiceiul de a face strânsură, acesta a dispărut acum și lumea s-a schimbat. Pe Dealul Leahului, așa cum îmi spunea și tata, se adunau la strânsură oameni din Vicovu de Jos, din Voitinel și chiar din sate mai îndepărtate ca Marginea, Gălănești, Horodnic de Sus și de Jos, Frătăuții Vechi și Nou, din Vicovu de Sus etc. E drept că, uneori, se făcea strânsură și în centrul satului nostru. Unora dintre sătenii noștri nu le plăcea să meargă acolo, dar voitinenii făceau, de regulă, strânsuri pe Dealul Leahului, pentru că era mai aproape de satul lor. Strânsura se făcea de Sânt Ilie și ținea și a doua zi, chiar dacă era zi de lucru. Dacă se întâmpla ca Sânt Ilie să pice sâmbăta, strânsura se ținea și duminica. Așa s-a întâmplat în anul 1945.

La strânsură se adunau mulți oameni, tineri, bătrâni, flăcăi, fete, oameni însurați etc. Crășmarii făceau chioșcuri unde vindeau diferite băuturi. Tineretul juca în incinta pe care o dădea gardul care împrejuia o parte din pădure. Acest gard era din sârmă și cu crengi de molid. Muzica era pusă la înălțime, cam la 6–7 metri, între patru brazi. Pe atunci, cele mai renumite formații erau de la Grămești, din partea de jos a județului Rădăuți și fanfara de la Bălcăuți, așa-numitele alămuri. Lucrurile se desfășurau de la orele 1 p. m. și până la asfințitul soarelui.

Când se întorceau de la întorsură, fiecare venea cu fata lui, cu prietena lui. Veneau chicotind, veseli, la braț și priveau asfințitul soarelui, care se făcea înspre Munții Crasnei, după care vin cei ai Strajei. În ceea ce mă privește, este una dintre cele mai frumoase priveliști. Feciorii însoțeau fetele până acasă. Acolo, mai găseau câte un pahar de rachiu. Se mai veseleau un pic, dar cu cumpătare. Atunci, lucrurile erau plăcute. Poate pentru că eram eu mai tânăr și mai frumos sau pentru că se trăia altfel decât acum. Cred că obiceiurile erau mai frumoase, era altă lume, nu ca cea de acum. Pe atunci, se făceau jocuri în fiecare duminică, cu excepția posturilor Paștelui, al Crăciunului și cel al Sfintei Marii. Horele se țineau în mijlocul satului. Acolo mergea flăcăul cu fata lui, mergeau de mână la horă, veneau înapoi. Acum, ce să vezi? Merg stoluri, stoluri de fete și de băieți, seara, la discotecă. Feciorii stau la bufet și, în discotecă, fetele dansează singure [...]. Ceva mai târziu, băieții intră și ei, beți, în dans. Joacă singuri, fac fel de fel de scamatorii și se strâmbă pentru a ieși în evidență, încât cred că și dracii din Iad ar fugi de ei. E drept, acum, cu cât te strâmbi mai tare, cu atât ești mai bine văzut. Acum se țopăie și atât [...]. Atunci trebuia să știi să joci ori o sârbă în damenvals, ori o sârbă în

vals. „Roata” sau „Hora Bucureștiului”, „Hora Mare” sau „Trandafirul”. Pe toate trebuia să le cunoști, pentru că fiecare avea o cadență aparte. La ora actuală, dacă știi să dai din picioare și din mâini, dacă miști oleacă din fund sau din buric, e suficient. Nici încălțăminte nu este uzată deloc. La vremea aceea, încălțăminte, deși era făcută de cizmari buni, nu te ținea prea mult, datorită horelor. Când era vorba de o „Rusească”, de un „Cazacioc”, băteai la pământ de îți sărea talpa. Cu încălțăminte de acum, ai rămâne desculț într-o horă jucată ca atunci.

Deși sunt bătrân, dacă ar fi să compar vremurile, sigur era mai frumos, atunci când eram eu tânăr. Pe atunci, portul național era mai frumos, mai cu gust făcut, mai sofisticat. Acum, unu-i cu o mânecă albă, altul-i cu o mâneca neagră. Unu-i cu un pantalon de un fel, celălalt cu pantaloni de alt fel. Unu-i tuns cu totul, altul are plete. La ora aceea, tinerii se tundeau din două în două săptămâni. Nu exista să mergi, ca fecior, netuns la horă... ferit-a Dumnezeu! Fetele erau înflorite cu costume populare, cu cămăși cu înflorituri și cu bundițe. Feciorii aveau cămăși, bundițe, pălării, care de care mai frumoase. Pălăriile erau făcute de o firmă austriacă vestită. Pălăriile erau de un verde kaki. Firma se numea „Pikler”. Acum, toți sunt cu capetele descoperite și majoritatea sunt chei. Din ce cauză, nu știi. Toate cele ce le spun eu sunt adevărate și trăite.

Parcă și populația era atunci mai frumoasă. Fetele erau nemachiate, umblau în costum popular și respectau obiceiurile. Șezătorile erau frumoase, de aceea le așteptam. Veneam de la lucru și, oricât de obosit aș fi fost, mă duceam la șezătoare. Acolo erau fete și flăcăi. Ele torceau, coseau. Erau râsete, se spuneau povești. Șezătorile se făceau începând din luna septembrie și țineau până în luna martie. Femeile bătrâne încercau călinele, niște poame acrișoare și roșii când erau coapte. Atunci începeau șezătorile. Or, acum tineretul se postează în fața televizorului, stă acolo și se uită cum se iubesc alții. Pe vremea aceea, când iubeai o fată, trebuia să o faci civilizat, să nu sari calul și să te porți în raport cu tinerețea. Pe atunci, nu se auzea de atâtea divorțuri, de avorturi, de crime fel de fel, ca acum.

Primul radio în sat a apărut prin 1933, pe atunci eram în clasa a IV-a. Era al unui comerciant, unul Trifan Boghian. Avea prăvălie, de fapt, un fel de magazin cu de toate. Lumea se adunase în centrul satului, în „crucile drumului”, cum se spune pe la noi. Erau adunați ca la nuntă, mulți, ca să vadă radioul. Știu că la vremea aceea se spunea că o să vină telefonul fără fir și... iată că, acum, a venit. La acel radio am ascultat muzică populară și știri. Pe vremea aceea se dădea, cred, mai mult muzică populară. Tot atunci, vorbeau oamenii că are să vină vremea să-i vedem pe cei ce, atunci, doar îi ascultam. Primul film l-am văzut prin clasa a II-a primară, la școală. Era mut și se intitula *Răstignirea lui Iisus*. Filmul a fost adus de preot în școală. Pe atunci, tineretul era foarte disciplinat, respecta preotul, învățătorii și profesorii. Dar, la vremea aceea, nu am văzut un învățător, un profesor sau pe preot să bea la chioșc sau la birt împreună cu poporeni, ferit-a Dumnezeu Sfântul. Preoții nu făceau politică, ca acum. Pe atunci în sat era un învățător, Vicoveanu, care avea o reputație deosebită, era bun gospodar și era și albinar bun. Cânta în corul biserici și avea o bibliotecă foarte mare, pe care i-au ridicat-o, mai târziu, comuniștii. Apoi, i-au dat câteva mii de lei, chipurile ca despăgubire.

Pe mine m-a botezat părintele Mihaiescu George. De aceea numele meu este George, deși îmi mai spun unii și Gheorghe, cum îmi spun și Mutrescu, în loc de

Motrescu. Pe atunci, preoții aveau sesia lor. Aveau un argat și o servitoare, dar participau la lucrul câmpului lor. Îmi aduc aminte de preotul Liviu, cum căra cu căruța snopi de secară sau fân. Câteodată îl vedeam și la prășit, la cules sau la alte munci ale câmpului. Nu ca acum, când preotul umblă prin sat după diverse chestii, ca pe vremea comuniștilor. În biserică era mare disciplină. Dacă femeile își căutau tulpenele, numaidecât preotul le făcea semn să se potolească. Copiilor li se dădea o educație strictă pentru ca să nu cădem în plasa sectarilor. Pe atunci erau doar câteva familii de sectanți, ca acelea ale lui Gheorghe Țugui, Gheorghe Breabăn, Dai Ion (era de loc din Banat), Mutescu Constantin și unul Gavril, în Jos. Atâția erau sectanți. Ori, acum sunt puzderie. Romano-catolici erau nemții. În sat evreii aveau o sinagogă, aproape de podul cel mare, lângă apa Sucevei. Romano-catolicii își aveau biserica în Vicovu de Sus, la Est.

În anul 1945, venisem de la Pleșoi, din județul Olt, la sfârșitul lui iunie sau pe la începutul lui iulie. Atunci, am mers la strânsură. Am văzut lumea parcă era în urma mortului. Din cauza evacuării, unele lucruri au fost îngropate. Rușii au mai jefuit și ei ceea ce lumea nu apucase să ia sau să ascundă. De aceea, lumea era, în 1945, mai prost îmbrăcată și parcă supărată. Dealul Leahului se schimbaseră întru câțva, au mai apărut niște cazemate ca urmare a războiului. Pădurea era aceeași. Strânsura a fost cu totul diferită, chiar față de perioada războiului, când unii oameni erau concentrați sau luați prizonieri. Mai mult se cunoaște acum că lipsește multă lume, care-i plecată în Spania, în Germania, sau în Italia la lucru, decât atunci.

Eu, ca proaspăt venit din armată, am mers la strânsură. Am văzut că lipsea fastul de altădată, se vedea că lumea este lipsită de multe. La întoarcerea spre casă, de la strânsură, am prins asfințitul soarelui. Așa era obiceiul, ca la asfințitul soarelui fetele să fie acasă. Asta era legea. La dânșii [la cea care îi este soție, d-na Ana] casa fusese arsă. Eram amândoi dornici de discuții. Ana mi-a povestit ce a întâmpinat pe parcursul evacuării. Eu i-am povestit despre peripețiile mele cu Macoveiciuc, la Câmpulung. Nu mai terminam de povestit, la fântână. Apoi, mamă-sa ne-a strigat să mergem în casă. Ce casă? Era, de fapt, un șopron. Casa era în construcție. Am povestit ce am povestit și, cum nopțile trec repede, așa a trecut și acea noapte. Se iviseră zorile. Lunea, după Sânt Ilie, tata plănuise să mergem la cosit, împreună cu Vasile, Ion și Costea, aceștia doi din urmă erau mai mici, dar ne puteau ajuta la cosit. Ana zicea să mai stau, eu i-am spus că nu. Nu vroiam să intru în foșălăii tatei: era de mers la coasă și cu asta nu era de glumit.

ÎN CĂUTAREA LUI MACOVEICIUC

Lunea, după Sfântul Ilie [1945], mă întorceam acasă cu gândul că trebuia să merg împreună cu tata și cu frații mei la cosit. Pentru că nu vroiam să intru în foșălăii tatei, nu am ascultat-o pe Ana, să mai rămân, și am plecat spre casă. Dacă mai rămâneam măcar cinci minute, aș fi scăpat de ceea ce avea să urmeze. La vreo 400 de metri de casa noastră, îmi apar în față niște umbre, înșirate în șir indian, ca la armată. Mi-am dat seama că-i vorba de armată, pentru că veneau ordonat pe drum. Atunci, m-am gândit să sar gardul, să trec în livada vecină. Știam că umblă după Vladimir Macoveiciuc, acesta-mi fusese comandant de grup în 1944 și participasem alături de el la Hacıung. În fine, mă hotărâsc să merg înainte, doar ce

aveau să-mi facă, gândeam eu atunci. Ei cu misiunea lor, eu trebuia să ajung acasă pentru că începuse să se lumineze de zi.

Ajung în dreptul lor, dau bună dimineața și unul dintre ei îmi răspunde. Am trecut printre ei, cam printre 25–30 de inși. Mergând așa, mi-am dat seama că sunt toți gradați. Am mai făcut eu vreo 50 de metri, după o cotitură la drum, apare un alt grup de soldați. În fruntea lor, mergea un civil. Le dau și lor bună dimineața și iar mi se răspunde. Cam când eram pe la jumătatea grupului, cum mergeau ei în șir indian, unul dintre ei mă strigă: „Gheorghe, vino înapoi!” Mă striga pe nume, cine mă cunoștea? Era șeful de post din sat de la noi, unul Scripa Alexandru. Îl știam, pentru că fusese șef și cât fusese tata primar. Grupul s-a oprit și s-a restrâns, că era întins pe o distanță prea mare. Atunci mi s-a spus: „Gheorghe, vii cu noi ca să ne arăți niște cărări” și, între timp, țăranul care-i însoțea a dispărut de lângă mine. Dar cine era acel țăran? Era un vecin, om bătrân, unul Țugui Ilie, care a fost informator al Jandarmeriei, pe urmă, până la moarte, a trecut ca informator al Securității. Acesta a plecat înapoi și m-au luat pe mine în locul lui [...].

Cu inima îndoită, n-am mai zis nimic și am mers cu ei. Am ajuns prin Cârstieni, apoi la Cantonul Crac. Nu-mi puteau ei face mare lucru, dar mă gândeam la foșlăii tatei, că dimineața, când avea să constate lipsa mea, avea să se mânie. Atunci eram destui pentru coasă. Era tata, Vasile, Ion, eu și Costea, care se învăța să cosească. Cu atâția oameni, făcea un pic de treabă [...].

Când eram la marginea satului, soarele răsărise de la marginea orizontului. Ca aspect, era foarte frumos. Mirosea a fân cosit, păsările ciripeau. Era o frumusețe rară, care se potrivea foarte bine cu romanța *În fânul nu de mult cosit*. Dar pentru mine nu, inima-mi era cât un cârcel, pentru că lipseam de la cosit și nu știam dacă n-aveau să mă țină toată ziua.

Am mers, am ieșit la cantonul silvic care merge pe Crac. Cracul este sfârșitul cursului de unde izvorăște pârâul Remezău. De acolo am ieșit la canton, apoi am ajuns la izvorul care are o apă așa de bună, că poți să o bei chiar fiind nemâncat de o săptămână. La izvor era un paltin și o băncuță cu iarbă verde. Grupul care mersese în fața noastră stătea, în întregime, pe iarbă. Un civil, pe care nu-l distinsesem cât fusesem în sat, sta pe o piatră, lângă izvor. În rest, de la plutonierul major și până la sergenții în termen, se odihneau și ei în apropiere. Civilul era îmbrăcat într-un costum de culoare cafenie și purta pălărie. Mă pun lângă el și încep a-l întreba: cine-i, de unde este? Atunci, el mi-a spus că-i din Rădăuți, că-i brutar de meserie. L-am mai întrebat ce căuta pe acolo și dacă știe că Vladimir Macoveiciuc îi împușcă prima dată pe civilii care însoțesc pe militari. Când am pus aceste întrebări, n-am ținut seama de consecințele de mai târziu. El mi-a răspuns ceva, mai mult a bâlbâit ceva fără prea mult înțeles, dar am citit pe fața lui o oarecare teamă și interes față de ceea ce spusese. După vreo șapte, opt minute, s-a ridicat în picioare și a ordonat: „drepti!” Eu abia atunci mi-am dat seama că fugisem de dracu și am dat peste tată-său. M-am pus în urma grupului și i-am urmat la deal.

În timpul acesta, mă dau la discuție cu un sergent. La un moment dat, am observat și în grupul al doilea un civil, cam la vreo 40 de ani. Acesta purta o bundiță de prin părțile Sucevei sau, poate, de pe la Dorna, oricum nu de pe la noi. Între timp, grupurile de militari se îndreptau spre Stânișoara, pe partea stângă. Îl las pe sergent și mă dau pe lângă civil, cu gândul să aflu ce caută și el în grup. Era

un bărbat roșcovan, cu părul roșu și cu pistrui pe față. După față, părea a fi lipovean. Eu l-am întrebat de unde este și el mi-a răspuns că-i din Voitineli. Atunci îi zic eu că nu pare, după port. Ca s-o dregă, el mi-a zis că soția lui este din Voitineli [...]. A mai bâlbâit ceva și conversația noastră s-a încheiat. Era cu capul descoperit, dar ținea în mână o pălărie și în ea am văzut tocul unui pistol, un Parabelum, pe care-l avea în dotare. Atunci, mi-am zis: „Uite, Doamne, și acesta alt drac!” Dacă am văzut, m-am pus singur în coada grupului și i-am urmat îndeaproape.

Am ajuns în Tarnița, din Tarnița am mers la Stânișoara, în partea de sud a ei se afla stâna lui Coroamă, la nord era stâna lui Gavril Cârstean, un cunoscut de-al lui Scripa. Acesta mai era cunoscut și ca braconier și Scripa se mai înfrupta din vânat [...]. Între timp, soarele răsărise. Pe cărare eram vreo 60 de oameni. Mergând așa, din fața cantonului Vețau au apărut doi braconieri. Aveau pălării uzate pe cap și câte o pană de vultur în pălărie. Purtau sumane, pantaloni cachi și bocanci cazoni. Aceștia au venit la stâna lui Coroamă, au dat raportul către civil. Atunci, mi-am dat seama că acela pe care-l văzusem prima dată în civil era comandantul lor. După aceasta, am intrat în stână, eu, comandantul și lipoveanul. Acesta din urmă a luat o măsură de lapte nestrecurat și a dat-o pe gât. Așa bea lapte, că-i curgea de o parte și de alta a gurii. Apoi, mai ia o jumătate de măsură din același lapte. O soarbe și pe aceasta, la fel. Atunci, zic în gândul meu: „Oho, o să stai tu de acum cu izmenele în mână!” Am mai stat puțin pe acolo. Braconierii au făcut stânga împrejur spre Vețau. Noi am mai stat pe acolo, cât am stat. Soarele era, de acum, sus, pe cer. Să tot fi fost ora 8 dimineața.

Apoi am mers, împreună cu grupul de militari, la stâna lui Petru Sârghi. La stână, baciul îi spune unuia mai tânăr să facă de mâncare pentru cei de acolo. Eu mă duc și-i spun lui Scripa să-mi dea voie în pădure pentru necesități. Acesta mi-a dat drumul și dus am fost. Am luat-o la pas spre colțul Stânișoarei, pe Gâtlan, prin pădure cobor în Tarnița și într-o jumătate de oră eram acasă. Bucuria mea că mă întâmpina mama: „Măi, băiețe, măi. Ia și te dezbracă repede și du-te la coasă, ca să nu intri în foșălăii lui tătâne-tău, că nu știi cum are să fie. Nu-ți ajunge toată noaptea?” [...]. Ajung la locul de cosit: tata mă ia în focuri. Eu îi spun povestea cu grupul de militari și s-a mai domolit [...].

Civilul care-i comanda pe militari era Ion Popescu, comandantul legiunii de jandarmi din Rădăuți, iar roșcovanul era căpitanul Marici, lipovean, fost măturător de stradă prin Suceava. Eu l-am întâlnit mai târziu, în drumurile mele, era așa de gras, că nu-l cuprindea centura. Eu am fost arestat pe 10/11 aprilie 1949. Pe la jumătatea lui august, același an, l-am întâlnit pe Marici, cel ce se dădea a fi din Voitineli. Atunci, era gras cât un butoi, nu-l mai cuprindea centura și era fonfăit. Pe atunci, se lăuda cu câte făcuse el pentru a-i prinde pe „bandiți”: „Voi, bandiții lui Macoveiciuc, cât am umblat eu după voi! Vă pun eu la punct acum [...]”. Când am venit în decembrie acasă, eram așa de slab, că scoteam de la fântână doar câte o jumătate de găleată de apă. Mai multă nu eram în stare să scot.

Acum, în ceea ce îl privește pe Popescu, în august 1951, după ce s-a[u] predat fratele meu și Cenușă, am fost la Câmpulung, am stat acolo vreo trei săptămâni și, înainte de Crăciun, mi-au dat drumul. Pe la sfârșitul lui ianuarie 1952, m-au arestat din nou. Mi-au dat foaie de drum de la grăniceri și m-am dus la Iași, la Tribunalul Militar, pe Copou. La tribunal am fost dus de un gardian de la penitenciar. Am

fost „cazat” la celula nr. 4, unde mai fusesem de vreo două ori. Acolo, am dat de Lomoșan Sposu, un tânăr din Vatra Dornei, peste Archip Rusu și peste cel cu costumul cafeniu, din anul 1945. Eu i-am spus atunci: „Nu cumva sunteți persoana cu care am stat în iarbă, la izvor, pe Crac?” El mi-a spus: „Măi, Motrescule, iată în ce condiții ne-am întâlnit”. Era căpitanul Popescu Ioan, fostul comandant al legiunii de jandarmi din Rădăuți. Gurile rele spun că el ar fi fost cu trădarea din sat. Dar nu este așa. El l-a favorizat pe Cenușă, pentru că fusese subordonatul lui, fusese chiar în compania lui prin Basarabia sau la Tiraspol.

Eu am fost judecat și achitat și apoi am venit acasă. El a rămas acolo, în închisoare. Mai țin minte că i-am scos și o scrisoare din închisoare, i-am dat-o mamei sale, în Rădăuți, care stătea pe drumul Dorneștiului [...].

INFERNUL

„Mama m-a făcut bun și drept, dar Securitatea m-a făcut după chipul și asemănarea ei!”

(G. Motrescu)

În pușcăriile comuniste, am stat alături de tot felul de oameni, de la deținuți de drept comun, la deținuți politici. Am stat alături de profesori universitari, ofițeri ai armatei române, medici, studenți, țărani și învățători și de români, germani, evrei, țigani etc. Dar și aici, nu eram tratați la fel, cel puțin în perioada interogatoriilor. În pușcărie, evreii erau protejați, în timp ce eu făceam foamea. Ei primeau pachete de acasă și, în conformitate cu norma 27, evreii aveau 500 g de pâine pe zi și două feluri de mâncare. Eu primeam 120 de grame de pâine și eram un om la 1,80 m înălțime. Trebuie să spun că rațiile erau stabilite de anchetatori, în timpul interogatoriilor [...]. Anchetatorii erau mulți de origine evreiască, aceștia erau numeroși și în Miliție. Cei care te duceau la interogatoriu erau fie evrei, fie țigani. Români erau puțini între caralii [...].

În închisoarea de la Aiud, de exemplu, regimul alimentar era același pentru toți. Toți eram supuși înfometării și nu aveam voie să corespondăm cu familiile. Acestea nu știau dacă arestații Miliției sau ai Securității mai erau în viață. [Cu mare greutate și mult mai târziu, familiile deținuților aveau să afle dacă soții, părinții, frații, copiii sau rudele mai erau în viață. Acest lucru a devenit dificil după ce securiștii cereau angajamente scrise, sub amenințarea represiunii, de la cei eliberați, că nu aveau să dea nici o informație despre cele văzute sau trăite în închisoare – n.n., M. O.]. În cazul meu, femeia [mea] n-a știut nimic de mine 10 ani de zile.

În închisoare, regimul alimentar era cam același peste tot, cu câteva excepții. Am primit zamă de arpacăș timp de opt luni de zile și, în 1959, de Sfintele Paști, aveam în gamelă 29 de boabe de fasole. Era aproape o regulă ca, de sărbătorile religioase, să ne dea mâncare proastă, erau mai degrabă niște zoaie goale [...]. Regimul aplicat deținuților era dur. La Gherla, am avut zarca [celulă în care deținuții politici erau supuși celui mai dur regim de detenție – n.n., M. O.] noastră. Erau pavilioanele 1 și 2, unde regimul aplicat deținuților de aici era diferit de al celor din alte pavilioane: era mai sever și aveau hrană mai puțină.

După cinci luni de anchetă [la Suceava, începând de la sfârșitul lui 1954], într-o noapte mă trezesc în celulă cu un caraliu. În celula aceea, mai eram eu și cu Friedmann. Milițianul a întrebat cine este „reținut cu litera m”? Am răspuns că eu sunt și m-au urcat într-un gip. Am văzut, mai târziu, că era unul de culoare roșie și produs în America. În mașină, alături de mine a mai urcat un profesor din Hilișeu – Dorohoi. La plecare, ne-au dat la fiecare câte o pâine de 2 kg. Acest fapt ne-a pus pe gânduri. Însemna că aveam mult de mers. Oare unde ne vor trimite? La Valea Moldovei, când se lumina de zi, pentru că mă legaseră mai puțin bine, m-am putut uita pe geam și am putut să-mi dau seama unde suntem. Pe drum, am oprit la Râmnicul-Sărat. Aici am putut mânca pâine și slănină de vier. Ei, caralii, au mers la un restaurant.

Mergând așa cu mașina, am ajuns în dreptul Palatului Regal și, deși eram în martie 1955, se mai păstrau gheretele santinelilor militare, doar că dăduseră jos stemele de pe ele. Atunci, mi-a trecut prin minte de câte ori am schimbat eu santinelele în post. Continuând drumul, ne-au dus la Ministerul de Interne [până în 1989, clădirea C. C. al P. C. R.]. Acolo, m-au băgat într-o celulă de 0,80 pe 0,80 m. Eu, care eram îmbrăcat în cojoc, am îndurat mare căldură. Pe pereți erau fel de fel de desene și scrieri ale foștilor deținuți. Mai târziu, am fost închis alături de un evreu, pe nume Solomon, care fusese arestat pentru deținere ilegală de valută. El bolborosea mereu rugăciuni. În celula aceea se mai afla și comandorul de marină Paul Nae Senghe, din Turnu Severin. El era nemulțumit de bolboroselele lui Solomon.

De la Ministerul de Interne am fost trimis la Procuratura Generală. Acolo, era o evreică pe nume Kahan, care îi judeca pe cei ce se încadrau la Legea nr. 207, prevăzută de acordurile de la Ialta și Postdam, pentru criminalii de război. Eu am fost încadrat în această lege pentru că făcusem parte din grupul lui Macoveciuc. Or, în 1949, când mai fusesem arestat pe baza aceleiași legi, după câteva luni de zile mi-au dat drumul, pentru că eu acționasem până la 23 august. Cei ce acționaseră în grup după această dată, au mai fost ținuți și ei vreo trei luni de zile, la Iași, după care li s-a dat drumul. Mie mi-au dat drumul, atunci, din Suceava. Eram mai mult o momeală pentru fratele meu, care avea să fie condamnat la moarte.

Timp de o săptămână de zile, procurorul Kahan m-a interogat. După care m-au pus într-o dubă, alături de un inginer din București, și m-au trimis la Jilava, la Fortul nr. 13. Acolo, am fost băgat repede într-o celulă, alături de o femeie bolnavă de T. B. C. O aduseseră de la Tg. Ocna. Gardienii n-au știut că m-au pus lângă o femeie. Mai târziu, m-au scos, m-au dezbrăcat la pielea goală, m-au percheziționat corporal și m-au dus într-o cameră cu boltă. Până acolo, trecusem pe un culoar lung, o zonă în care se vedea cerul cu stelele. Era cam prin 20 martie și, la București, timpul era mult mai înaintat decât la noi.

Drept să vă spun, până atunci stătusem la Miliție la Rădăuți, în arestul Securității din Rădăuți, la Suceava, la Galata, la Copou, la Câmpulung, dar ca la Fortul 13, nu era nicăieri. Încăperea în care fusesem închis era lungă, cu pereți doar din cărămidă nefetită, vopsiți cu var, dat cu vermorelul. De la intrare, te izbea mirosul extraordinar de puternic de W.C. Butoaiele cu urină și materii fecale se aflau tot acolo, în acea încăpere. Înăuntru erau vreo 270 de inși, care foloseau cele două rânduri de priciuri sau dormeau pe rogojini, pe jos.

Când am intrat în încăpere, au ridicat toți capul. Am văzut atunci fel de fel de figuri, care cu comanace, cu băști sau legați la cap cu șervete. Ei arătau mai rău, cred, decât cei de la Auschwitz. Am observat că, dintre toți, numai eu eram țăran. Pe mine mă băgaseră acolo din întâmplare. În acea încăpere se afla floarea intelectualității românești. Erau medici, profesori, generali și colonei. După ce am intrat, s-a apropiat de mine un căpitan de jandarmi. Acesta s-a recomandat, m-a întrebat de unde sunt. Eu i-am spus că sunt din Bucovina. Căpitanul de jandarmi mi-a spus că, în camera aceea, regula era ca noul venit să doarmă lângă butoaie, jos, pe rogojină. Pe măsură ce unii dintre locatarii camerei erau mutați, noii veniți urmau aceeași regulă. Un cetățean de statură potrivită s-a mișcat puțin de pe rogojină și m-a lăsat să stau și eu acolo, pe dungă. Am băgat capul în cojoc. Dar degeaba, mirosul era prea puternic și W.C.-ul era folosit toată noaptea. Toți cei 270 de deținuți aveau stomacurile deranjate din cauza mâncării proaste din pușcărie. Eu, care nu eram obișnuit cu acestea, am suportat destul de greu situația și mă întrebam ce am să mă fac eu două săptămâni de zile, cât aveau cei ce se aflau cu câteva locuri mai în fața mea.

Când s-a sunat deșteptarea, repede am fugit la geam, ca să respir aer proaspăt. Cei din încăpere m-au luat în primire, întrebându-mă de unde eram și de ce fusesem arestat. Aici, la Fortul 13, i-am întâlnit printre arestați pe Coposu și pe Câmpeanu. În toate cele trei nopți cât am stat acolo, n-am putut dormi din cauza folosirii W.C.-ului. A patra zi, caraliul m-a luat și m-a băgat într-o altă încăpere, unde se aflau vreo 30 de deținuți. Încăperea era de formă conică, mai curată decât precedenta, cu ciment pe jos. În fața mea a venit unul Melișan Oliv, fost director de școală, de prin părțile Bistriței. Acesta mi-a spus regulile din noua mea încăpere. Aici puteam alege unde să dorm, pentru că oamenii erau mai rari. Aici l-am întâlnit pe Ion Domocoș, secretarul Partidului Național Țărănesc, care m-a întrebat dacă nu l-am văzut pe domnul Corneliu Coposu. Eu i-am spus că da și i-am povestit câte ceva despre el. În camerele 9–12, unde mă aflam, erau deținuți o bună parte dintre membrii fostului Inspectorat de Siguranță din Iași. Aici i-am întâlnit pe inspectorii Marenciu, Cuptor, Sisoe ș. a. Când ieșeam la aer, eram 120 de oameni, puteam comunica între noi. În cameră, pe rând, cei arestați puteau participa la conferințele pe care le țineau unii dintre intelectualii arestați.

De la camerele 9–12, am fost mutat la camera nr. 24, pe Fort. Aici, l-am găsit pe Hagi Stoica Nicolae, care era bătrân și orb. În această cameră, erau închiși vreo 25 de oameni.

GARDIENI, ANCHETATORI, TORȚIONARI, REGIMUL DE DETENȚIE

Eram tânăr la vremea aceea și destul de dinamic și puteam să mă feresc bine de parii pe care trebuia să-i primesc. Eu puteam face aceasta, dar cei în vârstă și care nu erau dedați cu pușcăria, ca mine? Polițiștii te loveau din orice. De aceea, în camera în care fusesem pus la Gherla, i-am îndemnat pe „colegii” mei să spună, dacă erau întrebați, exact încadrarea juridică. Dacă erau întrebați de polițai pentru ce fuseseră arestați, aceștia spuneau că pentru „vorbărie” sau pentru că „nu spusese tot ceea ce știau” și atunci polițaii loveau în ei, pe unde apucau. Eu le-am zis, domnilor, noi suntem aici pentru „crima de uneltire”,

pentru „crima de favorizare” sau pentru „crima de omisiune de denunț”. „Nu spuneți altceva pentru că vă bat”, le-am zis eu.

Pe la începutul peregrinărilor mele prin pușcăriile comuniste, fuseseră aduși deținuți din Oltenia. Erau vreo 60 de inși. Ei ni s-au adăugat nouă, care eram tot cam 60 în cameră. Pentru că eram așa de mulți, nu mai încăpeam în paturi și mai dormeam și pe jos, pe ciment. Toți cei care aveau condamnări foarte mari sau erau considerați periculoși, erau ținuti legați în cătușe. La acest „tratament” au fost supuși toți deținuții cu condamnări pe viață sau cu ani foarte mulți de detenție. Oltenii care ne fuseseră puși în cameră erau și ei legați la mâini și la picioare. Dar, spre deosebire de noi, oltenii mai erau legați și între ei, doi câte doi. Aveam la mâini „brățări” groase cam de un deget și late de 6–7 centimetri și tot așa eram legați și la picioare. Acestea din urmă erau incomode că ne răneau la glezne, chiar dacă erau puse peste ciorapi. Între „brățările” de la picioare aveam lanțuri destul de lungi, că nu știu dacă, azi, pot păși câtă lungime aveau acele lanțuri. Oltenii, în schimb, aveau zale care îi lega între ei, doi câte doi. La mâini, ei aveau cătușe ca de pușcărie (unii dintre noi avuseseră „norocul” să poarte cătușe făcute meșteșugărește, cărora le spuneau „îgânești”, pentru că erau făcute de fierari – n. a., G. M.) și la mâini și la picioare, cu trei zale. O za era cam de 15 cm. Așa că ei trebuiau să meargă doi câte doi la W.C. și să doarmă tot câte doi. Era o situație cu totul insuportabilă pentru ei. Fuseseră arestați pentru că se opuseseră colectivizării. Văzând aceasta, noi făceam haz de necaz, zicând că suvenii erau mai sus decât ei. Aveam cătușe, dar nu eram legați unul de altul, precum oltenii. Le spuneam: „Pentru voi, oltenilor, nici lanțuri n-au fost de ajuns pentru a vă lega”.

În camera în care ne aflam, erau paturi pentru vreo 50. Polițiștii ne vizitau din când în când. Își făceau drum, chipurile, să ne „verifice”. Eu fusesem pus șef de cameră și stăteam mai într-o margine. Mă învățasem și, la întrebarea privitoare la încadrare juridică, le spuneam așa cum vroiau ei. Pentru că erau prea mulți în cameră, știu că polițiștii, dorind să „facă loc”, luau câte doi o bancă din cele două pe care le aveau, și trânteau cu ea în oameni. Așa cum, în antichitate, romanii spărgeau cu „berbecii” porțile cetăților dacice. După „lovitura cu banca”, numai ce-i auzeam pe olteni țipând: „Aoleo, muică!” Unii dintre ei spuneau că luptaseră, pentru pământul ce li-l colectivizaseră, în Primul Război Mondial și... veniseră comuniștii să li-l ia. Unul dintre torționarii noștri țipa, în această atmosferă: „Tăceți, că aici o să vă rămână oasele!”. Era unul Goiciu.

Altădată, am stat într-o celulă și cu fostul director al Penitenciarului Doftana. Acum devenise și el pușcăriaș, pe vremea comuniștilor. Când ne-a vizitat noul director, cel comunist, al Doftanei, fostul i s-a adresat: „Domnule maior, noi nu ne-am purtat așa cu voi. Dej, când era în pușcărie, a primit sprijin de la «Ajutorul Roșu». Ba, mai mult, se văieta că nu i se astâmpără și foamea sexuală. Primeați pachete și, uneori, aveți învoiri acasă!”. Noul șef de penitenciar a ripostat, spunând că „acelea au fost greșelile trecutului”. Obidit de necaz, fostul director a zis că „poate generațiile viitoare n-au să greșescă”. Pentru asta, a luat 14 zile de izolare. Iată că, din păcate, le merge și astăzi plugul.

Acestea erau metodele pe care le-au folosit comuniștii în închisorile lor. Ele erau diferite, dar scopul era acela pe care mi l-a zis comandantul Securității din Suceava, de a ne distruge, lent, pe toți adversarii comuniștilor.

Cât îi privește pe anchetatori și pe gardieni, de prin 1949 am avut de-a face cu ei. Pe unii îi țin minte, dar pe alții i-am uitat. Primul pe care mi-l amintesc este Sava Lunguleac, de loc din Siret. Era o făptură firavă și, deci, n-avea cine să te lovească. El s-a purtat cu mine omenește. Au fost însă alții, chiar și printre gardieni, foarte parșivi. Unii dintre ei fuseseră proaspăt cuprinși la Interne și, pentru că încă n-aveau haine militare, umblau în civil. Îmi amintesc că, în vara lui 1949, erau unii care erau îmbrăcați ca țărani și purtau, sub chimir, pistolul. Acum mi-l amintesc pe unul Biru Dumitru, din Laura, apoi pe Ivaniuc Gheorghe, din Putna și unul, Pescelevei, rutean din Negostina. Toți erau deodată cu mine.

Anchetatorii mei au fost unul precum căpitanul Hudescu Mihai, care era evreu și se numea de fapt Karl Segal, un altul Frenkel, tot evreu și, în fine, Gensel, care era și el evreu. Aceștia erau foarte duri. Totdeauna, Lunguleac, când primeam pachet de acasă, îmi spunea să aștept până la ora 14, când Hudescu pleca acasă. Atunci, îmi dădea pachetul făcut de soție.

La Miliție am avut de-a face cu căpitanul Cantor și cu majorul Condor. Aceștia doi au știut cum să mă bată. Unul cu pumnul și altul cu coada de lemn, de la o mătură. Pe aceștia i-am întâlnit la Rădăuți. La Suceava, în 1949, am avut de-a face cu căpitanul Munteanu, care era scurt și negricios – poate era țigan –, cu Popic, apoi cu un alt Munteanu, care era foarte spurcat ca metodă de anchetare și cu perversul Feler. Acesta din urmă n-a pus mâna pe noi. Cică el lucra „curat”. Îi puneam, în schimb, pe subalterni să ne tortureze.

La Jilava l-am „întâlnit” pe țiganul Iamandi, care se ocupa cu execuțiile. Acesta era așa de negru, că eu, unul, n-am mai văzut un țigan negru ca el, parcă era african. Tot acolo mai era și un locotenent major, al cărui nume îmi scapă, care era un zbir. De fapt, numele anchetatorilor și al torționarilor le aflam și noi unii de la alții, pentru că ei nu ni se recomandau. Alți anchetatori foloseau nume false. Așa că ne era greu să li-l aflăm pe cel adevărat. La Gherla, tartorul care bătea cu parul era Goiciu. Tot așa duri erau frații Șomlea, sergentul major Rusu și „politicul” Istrate. Acolo era, prin 1962, un „politic” ungar, care era și el un zbir. Pe la sfârșitul lui 1963, torturile nu prea mai erau folosite, se mai înmuieră treburile. Presiunile din afară făcuseră să se pregătească eliberarea celor mai mulți dintre deținuții politici.

La Iași, la Copou, n-am prea avut de a face cu gardienii. Era prin 1950–1953 și în pușcării era oarecum liniște. De fapt, prin pușcăriile prin care am trecut eu, la început erau și deținuți de drept comun. În pușcării, față de perioadele când eram la Securitate, era mai bine. Regimul nu era așa de sever ca acolo. Acolo am primit și pachet, aveam dreptul la vorbitor. Dar atât mi-a fost, pentru că mult timp am fost sub supravegherea securiștilor.

La Gherla, înainte de a-mi da drumul acasă (1957), pentru o scurtă perioadă de timp am lucrat și în fabrică. Cu toate acestea, eu n-am primit nici un stimulent. De acolo aveam să mă eliberez cam după 6 luni. În schimb, frații mei, Ioan și Constantin au primit pachet de acasă [...]. Trebuie să știți că aceia care aveau condamnări mari n-au primit dreptul la muncă.

În rândul torționarilor trebuie inclus și doctorul Sin și felcerul din Gherla. Acesta din urmă întâi da cu parul și pe urmă te pansa.

La Câmpulung, cât am stat, ancheta a decurs fără bătăi. Aceasta nu înseamnă că milițienii nu-i băteau pe deținuți, așa cum au procedat cei de la Rădăuți.

În ceea ce privește hrana, pot să spun că opt luni de zile am primit numai zoaie de arpacaș, fără ca să aibă nimic altceva în ele, nici măcar o frunză verde de ceva. Apoi, a venit doctorul Sin, ne-a dezbrăcat în pielea goală și ne-a prins, pentru a ne controla, de fese. Toți eram numai piele și os. După vreo lună de zile, ne-au schimbat meniul. Adică au mai pus în rație ceva cartofi și arpacaș. Îmi aduc aminte că, în 1959, nu eram încă la pat, în ziua de Sfintele Paști, mi-au venit în blid 29 de boabe de fasole. Nici măcar n-au fost 30, să fie cu soț! Comuniștii aveau un obicei, ne omorau cu foamea. Când erau sărbători creștine mai importante, atunci mâncarea era mai puțină și mai de proastă calitate.

În afară de tortura propriu-zisă, existența noastră în pușcării, ca deținuți politici, era foarte grea. Nu așa cum îndrăznesc să spună, acum, unii foști torționari, ca acela care a fost directorul închisorii Sighet [...]. Faptul că acum îndrăznesc să iasă pe postul de televiziune și să spună numai minciuni (cum că s-au purtat omește cu deținuții și că aceștia primeau o rație bună de alimente și, culmea, lapte), mă neliniștește foarte tare. Au tupeul animalic să mintă la televizor, parcă nimeni n-ar ști adevărul. Este știut că aceia care ne-au torționat au fost oameni de nimic. Așa a fost Goiciu, care fusese înainte muncitor forestier, venit în țară cu divizia „Tudor Vladimirescu”. Era omul rușilor și de aceea l-au pus mai mare la Interne.

În Gherla, cât am stat, trei ani, n-am primit decât o pastilă mică de B12 și altele care se dădeau bolnavilor pentru T. B. C. – în rest, nimic. La Jilava era un felcer bătrân, care dădea pentru bolile diferite ale deținuților aceleași pastile. Profesorul universitar Predescu, de la Iași, fiind mai îndrăzneț, i-a zis: „Dar ce, domnule doctor (nu i-a zis felcer), din același buzunar dați pentru toate bolile?” Felcerul i-a răspuns: „Da, oricum pastilele nu ajută la nimic”.

La camera 9 pe Reduit (Gherla), a venit o dată felcerul și avea vermurelul în spate. Voia să dea cu D. D. T. În câteva minute nu mai puteai vedea nimic. Eram ca într-o ceață groasă și eram vreo 40 în cameră. Nu ne puteam vedea om cu om. Domnul profesor a strigat, atunci: „Of, Doamne! Dacă Raiul comunist este așa, cum o fi Iadul?” Atunci, felcerul a trântit ușa și a plecat.

Eu mă mir că, la ora actuală, eu sufăr doar cu picioarele. Plămânii și altele n-au „zis” nimic. Or, este știut că D. D. T.-ul acumulat poate duce la îmbolnăvirea de cancer.

În pușcăriile comuniste, toate erau sistematic pregătite pentru a ne distruge lent și sigur și erau dirijate de la „centru”, conform teoriei lui Makarenko (așa ziceam noi deținuții, că o altă teorie rusească nu știam).

RĂDĂUȚI, UN PUNCT PE HARTA INFERNULUI

În anul 1949, în noaptea de 10 spre 11 aprilie, am fost arestat de către organele de securitate, așa cum erau ele la vremea aceea. Adică aduși de la țară și îmbrăcați tot așa [...], făcuți ofițeri și subofițeri ca la malancă. Dintre cei ce mi-au intrat în casă, l-am cunoscut pe Bodnar, din Straja, pe Ivaniuc, din Putna și pe Vicovean, din Bilca. Din Vicovu de Sus era unul Bîru, care era deodată cu mine [de aceeași vârstă – n. n., M. O.].

Pe atunci, căsătorit fiind, locuiam la casa părinților. Securității au bătut la ușa de la tindă. Părinții mei dormeau în casa mare [...]. Așa că, m-am trezit cu

hărmălaie în casă. Unul dintre ei a strigat: „drepti!” Pe 4 aprilie 1949, soția o născuse pe fetița noastră, Ileana. Noroc că o botezasem duminică, pentru că luni seara am fost arestat. Fata noastră fusese botezată de un prieten, care era pădurar. Pe atunci, pădurarii primiseră de la comuniști uniformă și hainele lor erau dintr-un fel de cachi. Până la comuniști, pădurarii nu avuseseră uniformă. Cum eram trezit din somn, pentru o clipă, am crezut că-i prietenul meu, nașul fiicei noastre. Dar nu era așa! Bezmetic de somn, am strigat: „ce vrei, mă?” Atunci am văzut chipiurile albastre ale securiștilor. Până atunci, nu le mai văzusem. Uniforma aceea îmi era străină, fiindcă Securitatea luase ființă în august 1948 [...]. Ei m-au grăbit să mă echipiez și... de la spate, direcția postului de miliție, care era cam la trei kilometri.

Dintre securiști, doi inși au venit cu mine, alți trei au mers în sat, ca să-i ridice pe Precup Țugui, care a fost în lotul lui Macoveiciuc, și pe fiul acestuia, Gheorghe Țugui. Ei au fost aduși mai târziu la miliție. De fapt, la postul de jandarmi, care încă nu se desființase. Jandarmii ne-au păzit pe noi din aprilie și până în iunie 1949. Mai aveau încă uniforma aceea de culoare maro. Numai că dăduseră jos stema aceea a lor, de la chipiu. În rest, erau așa cum i-a dat Dumnezeu până atunci. Mă miram că aceia care mă arestaseră aveau uniformă nouă, de culoare albastră. Securitatea și Miliția își recrutaseră oamenii dintre muncitori sau dintre țărani, cei ce aveau „origine sănătoasă”, adică, cum spun eu, luați de la țaruș. Unii dintre ei, vreo lună și ceva ne-au păzit în civil, cu parabelul [pistol – n.n.] la brâu, în chimir, în buzunar... sau pe unde puteau să-l țină. M-au dus la postul de jandarmi și m-au băgat în hornul acelei case care [îi] aparținuse lui Florea Fischer. Proprietarul casei, neamț de origine, plecase în 1940 în Germania. După vreo oră și ceva, i-au adus pe moșul Precop și pe feciorul lui, Gheorghe Țugui. Ne-au băgat într-un Gaz (rusec), un fel de gip. Aducea cu gip-urile, dar erau lucrate ca din topor și părțile componente prost îmbinate. Cam pe la 2 sau 3 [noaptea] am ajuns la Securitate, în Rădăuți, sediul căreia se găsea tot într-o casă de tip nemțesc, pe un drum ce pornea din fața Bisericii Catolice. Am intrat înăuntru și acolo am găsit trei inși, printre care și pe evreii Gesel și Karl Segal (comandantul Securității din Rădăuți, care își luase numele de Hudescu Mihai). Ne-au făcut percheziția. La mine n-au găsit nici un obiect pe care să mi-l confiște, doar centura mi-au scos-o din pantaloni. Arestul era într-un fel de șopron, în care fusese o magazie de lemne și un garaj. Se vede că neamțul avusese, în vremea lui, mașină. M-au băgat într-o cameră mare. După vreo două luni de zile m-au dus la anchetă, într-o cameră mică, de 1,5 metri pe 2 metri. Ce-o fi avut neamțul acolo, Dumnezeu știe! În cameră era unul Cârdei Gheorghe, cojocar în Rădăuți, de loc din Bilca, Moisiuc Gheorghe, care fusese jandarm în Basarabia și care fusese condamnat la 25 de ani, conform Legii 207, pentru că, cică, bătuse un evreu acolo unde se afla cu serviciul. Oare, pentru cât a bătut, schingiuit și omorât Securitatea, ce lege ar trebui să se facă? Nu știi! Asta rămâne, din nou, pe seama viitorului. Tot acolo, i-am mai găsit pe Rusu Gheorghe, Rusu Dumitru, pe Grijinu Vasile, din Horodnic, pe Albu Maximilian și, mai apoi, au venit Rusu Archip, din Hurjuieni, Coniac Gheorghe, din Frătăuții Noi, Ursache Gheorghe și Ursache Traian din Frătăuții Vechi și... cam acesta era tot efectivul din lotul lui Macoveiciuc. Au lipsit Crichel Anania, Rotari Sevestian, Mihailescu, un băiat de 16 ani, pe care l-au dus în Rusia și de care nu știu să se mai fi întors și Onica Vasile din Horodnicul de Sus, adus

mai târziu în detenție. Cazarmamentul era compus doar din niște scânduri puse pe niște capre, fără nici o rogojină, în formă de semilună. Aceasta, deoarece la un capăt, camera în care eram puși era rotunjită. W.C-ul era în cameră. Hainele erau cele cu care venisem de acasă. Am stat, cam o lună, nespălați, până au prins de veste cei de acasă. Cu chiu, cu vai, după ce pleca acasă Segal, comandantul, sublocotenentul Lunguleac, a permis să primim pachete cu haine și, apoi, cu mâncare. De fapt, Lunguleac se ocupa de lotul lui Macoveiciuc. Era un om mărunț la trup: pe mine nu m-a lovit, pe alții am auzit că i-a lovit. Până la sfârșitul lunii mai [1949] am primit câte 2 kg de pâine și o oală de apă pe două zile. Asta era toată hrana noastră. După aceea, am început să primim pachete de acasă și cam cu ele ne țineam. Cât au fost polițiștii supraveghetorii noștri, a fost oarecum mai bine. Aceștia ne mai lăsau ziare, în ele câte un capăt de creion. Se făceau că le uitau. La începutul lui iunie, odată cu venirea securiștilor, situația noastră s-a înrăutățit. Le fusesem dați spre supraveghere, cred eu, ca niște animale. Spun aceasta, deoarece aveau mare ură față de noi, „dușmanii poporului”; fuseseră „injectați” cu comunism. Deși supraveghetorii noștri erau din satele din jurul Rădăuțiului, se purtau cu consătenii lor ca niște fiare. Așa a fost Hrișcă din Voitinel. Acesta era foarte cunoscut voitinenilor, dar i-a terorizat fără nici o milă, n-a contat că-i cunoștea din sat.

Prin iunie, le-au dat uniforme noi securiștilor. Atunci s-a schimbat și regimul alimentar. Ne dădeau câte 300 g de pâine și ciorbă adusă de la Restaurantul 7 Noiembrie din Rădăuți. Ciorba aceea avea prin ea muște, bonuri de hârtie [probabil, notele de plată ale clienților – n.n., M. O.] și oase, întinse de cine știe ce moșneag fără dinți. Erau, de fapt, niște hâlbături¹ (cum se spune pe la noi, la țară) pe care oamenii de la noi le dau la porci. Mâncarea aceasta ne era adusă la sediul Securității de către un om de serviciu, de prin părțile de jos. Nu știu exact de unde, dar l-am cunoscut, după vorbă, că-i din satele de jos.

La început, ne-am strâmbat rău la văzul hâlbelor acelora. Urmarea, ne-au sistat pachetele de haine și mâncare de acasă. Așa că, bună, rea, ne-am limitat la „mâncarea” dată de securiști. Așa ne-au ținut până la sfârșitul lunii august, când ne-au transferat la Suceava. Am fost transferați, pentru că la Rădăuți nu mai aveau locuri, am văzut eu cum țineau arestați și prin birouri. Alături de cei ce i-am arătat, la sediul Securității din Rădăuți mai erau ținuți izolați și alți anchetați, prin niște camere aflate mai în spatele casei aceleia. Printre ei era și o studentă din părțile Tecuciului. Ea făcea către noi semne ca pentru muți. Ea știa să comunice cu muții, dar noi n-am înțeles nimic. Comunica cu noi printr-o fereastră, care era ceva mai mare decât celelalte, care nu aveau geamuri, doar niște bare de fier. Studenta a fost transferată și ea la Suceava, dar a fost dusă în cabina camionului, împreună cu securiștii, ca să nu ne spună nouă cine știe ce „secrete”. Ce avea ea, ce nu avea, n-am aflat niciodată. Tot în arestul Securității din Rădăuți, am mai văzut o femeie iehovistă, care era închisă împreună cu unul dintre copiii ei. Era pusă într-o cameră, lângă noi, și pentru că la ferestre nu erau geamuri, vreo cinci zile, am auzit cum acel copil țipa întruna: „Mamă, mă tem!”. Cam acesta a fost, în prima etapă, regimul de la Securitatea din Rădăuți.

¹ Hâlbă, hâlbe, s.f. Regionalism care desemnează resturile de mâncare de la o masă.

„ANGAJAMENTUL” CERUT DE KARL SEGAL

Am fost duși la Suceava. Acolo, ne întâmpină marele securist Marici. Nu-l cunosc celălalt nume. El zicea că ar fi fost cizmar în Suceava; de origine era lipovean. Dar Dumnezeu știe cine i-a purtat încălțămintea făcută sau reparată de el. Față de cum l-am văzut în 1945, în civil, de data aceasta era îmbrăcat în uniformă de securist cu gradul de locotenent major. Capul și gâtul erau la fel de groase și avea o burtă ca un butoi pe care plezneau cercurile. Neîncăpător în haine. Marici ne-a luat în primire cu înjurături și ne amenința cu un ciomag, spunând: „voi sunteți bandiții lui Macoveiciuc”. Apoi, ne-a băgat în camera nr. 31 a Securității, pe colț, la etajul doi al clădirii. Acolo erau duși arestații securiștilor. Parterul și etajul întâi erau ale penitenciarului din Suceava. În cameră aveam paturi din scânduri și tineta. De două ori pe zi eram duși la W.C., pentru necesități. Mâncarea consta din 250 g de pâine (apăruse „hlebul” rusc, moale, care înlocuise pâinea noastră rotundă, coaptă pe vatră), terci, arpacaș și câteva boabe de fasole, din când în când. Cu mâncarea, am cam sărit din lac în puț. Cu bonuri cum erau, lăturile de la „7 Noiembrie”, din Rădăuți, erau preferabile mâncării pe care o primeam la Securitatea din Suceava. Terciul era făcut din făină din porumb și foarte subțire, îndulcit cu zahăr. Îl dădeau în loc de cafea, dimineața. Era introdus în rațiile din toate pușcăriile din România. Generalul Anton, care fusese comandantul Jandarmeriei, spunea pe Reduit, la Jilava, că, dacă ar fi știut de terci, l-ar fi introdus în rația militarilor. Eu i-am spus că poate, în libertate, terciul ar fi avut alt gust și n-ar fi fost acceptat, ca în pușcăriile comuniste. Știu că, pe unde am trecut, un singur comandor de marină, la Jilava, și un sârb, Nicolae Dușan, care era condamnat la 8 ani, n-au mâncat terci. Într-o zi, i-am spus sârbului: „Dușane, Dușane, aici este România și nu Iugoslavia. Ai să mănânci tu și pădurețe!” Pe atunci, el nu făcuse decât 8 luni din închisoarea pe care avea să o facă. Totuși, pe străinii aceștia îi țineau mai altfel decât pe noi, românii. Am stat la Suceava până la jumătatea lui noiembrie [1949]. Într-o noapte, au mai adus în cameră un bătrân. Pe atunci, eu aveam 25 sau 26 de ani. Bătrânul era din Cajvana și fusese arestat pentru că refuzase să-și ducă recolta la arie. Era pe vremea ariilor. Pe Cîrdei Gheorghe, din Voitineli, l-au dus direct la Suceava, și el făcuse parte din „lotul” lui Macoveiciuc. Alături de noi s-au mai aflat și alți doi oameni din Câmpulung, unul era Porcuțan și pe celălalt nu știu cum îl chema. Într-o noapte, când încă erau gardienii vechi, mă pomenesc că mă desparte de „lotul” lui Macoveiciuc. În cameră am mai rămas eu și bătrânul din Cajvana. Lucrul acesta mi-a dat de gândit. De fratele meu știam că este partizan în munți, pentru că eu „corespondam” cu cei de acasă. Găsisem o cale să „corespondăm” folosindu-ne îmbrăcămintea pe care o primeam în închisoare. Știind că mama are obiceiul să caute cămașa, înainte de a o spăla, am pus un bilețel în spătuiala cămășii. Acolo erau niște găurele, frumos lucrate de mama. Am tăiat spătuiala cu o lamă și am pus bilețelul. Fosisem o bucată de hârtie și creion „lăstate” de gardieni. Ca să fie moale, purtasem hârtia prin mâini ca să nu scârțâie, dacă ar fi căutat gardienii. În biletul pe care l-am scris către cei de acasă mă interesam de cum mergeau lucrările la construcția casei. Tot acolo, i-am spus mamei să-mi pună răspunsul în bata de la izmene. Acestea erau doar însăilate, jos, și permiteau introducerea unor bucățele de hârtie. Așa am

„corespondat” noi cu cei de acasă, o vreme, pînă ne-au suspendat pachetele. De ici, de colo, femeia mea s-a împrietenit cu femeia lui Rusu Archip. Soția lui își scria mesajele pe fundul de la cutia de chibrite, peste care punea un al doilea fund. Gardienii nu vărsau sarea, ca să controleze dacă se ascundea ceva în acea cutie. Așa, femeia lui Archip a scris: „Vasilică este sănătos”. Atîta a mai plîns omul acela cînd a citit acele cuvinte.... În rest, n-a mai primit nici un mesaj. Revenind la povestea mea, am bănuț eu ceva. Ceilalți fuseseră trimiși la Tribunalul din Iași, eu rămăsesem cu căjvănarul în cameră. Ceva era în neregulă. După o vreme, am fost mutat la camera 24. Ce ghinion, în 1954, cînd am fost arestat din nou, am fost închis tot în camera 24. Noi, deținuții, spuneam despre securiști că-s „bufnițe” sau „huhurezi”, pentru că acționau doar noaptea. Pe la orele 10 sau 11 dintr-o noapte, am văzut că vine gardianul. Mi-a deschis ușa și a spus să-mi fac bagajul. M-a băgat într-o altă cameră, împreună cu un intelectual și un țăran din părțile Dornei. Apoi, am fost scos afară și dus la camera de serviciu. Mi-au dat centura, că, în rest, n-aveam bagaj. Am coborât la poartă. Acolo, dau peste anchetatorul Lunguleac și peste majurul Bodnar din Straja: „Hai, Gheorghe!”. M-au băgat în același Gaz cu care fusesem ridicat de la Rădăuți. Eu eram tare nedumerit, deși mergeam spre Rădăuți. Îmi părea rău că fusesem despărțit de lot. Indiferent pe unde m-ar fi dus, după o perioadă de acomodare, chiar de un negru străin, mă despărțeam greu. Nu se putea să nu ți se brăzdeze obrazul, cu lacrimi de necaz. În acea situație, era și mai rău, îi cunoșteam pe toți cei cu care fusesem în „lotul” lui Macoveiciuc. Tot drumul, peste 30 de kilometri, m-am tot gîndit de ce ne-au despărțit. La Rădăuți, prea mare percheziție nu mi-au făcut și m-au băgat în aceeași celulă în care fusesem închis în august. Acum era luna lui noiembrie. În celulă, am dat peste un lot de țărâniști. Era Vasile Calancea, pădurar din Horodnic de Sus, Gheorghe Ghicioc, director de școală generală din [zona?] Siret și Octavian Oloieru (fratele său a murit în Gherla și se numea Dragoș) și mai era o persoană, tot de la țărâniști, al cărei nume îmi scapă. În celulă, eu eram am cincilea. Unii dintre cei din celulă erau mai voluminoși, în mod special Vasile Calancea și Octavian Oloieru. Ghicioc era potrivit ca statură și greutate. În detenție, atunci, comparativ cu regimul pe care l-am întîlnit mai tîrziu, era mai ușor. În celulă, am început să vorbim, cînd mai tare, cînd mai încet. Nu ne-a oprit nimeni. Vasile Calancea m-a întrebat cine sunt. El era de un leat cu tata și făcuse armata și războiul cu el. Era din Vicovu de Jos și căsătorit la Horodnic de Sus. Pentru că mi-a plăcut să fac bine, i-am ajutat și pe cei din această celulă, să le scot niște secrete afară. Mă țin azi, mă țin mâine și... nu mă întrebă nimeni nimic. Mîncarea era aceeași, proastă. Noroc cu pachetele de acasă ale celor închiși cu mine. Eu flămânzisem la Suceava și cei din cameră mi-au dat să mîncînc pe săturate. Am stat așa cam trei săptămîni. În cea de a patra, am fost scos afară, tot noaptea, pentru că am reușit să prind trenul de 11,00. M-au dus în cabinetul lui Segal, comandantul Securității din Rădăuți. Acesta avea o figură dură și un accent, că nu-ți dădea seama că este evreu. Avea un accent pronunțat pe „s”. „Motrescu, știi că fratele tău este fugar?”. „Nu știu”, zic eu, dar știam prea bine. „Noi am găsit de cuviință să-ți dăm drumul. Îți ieși un angajament că o să-l predai pe fratele tău. Trebuie să semnezi pentru asta”. Apoi, a reparat-o: „Să-l lămurești să se predea”. Eu am zis: „Domnule căpitan, eu nu știu dacă l-oi putea lămuri. Cum să mă

angajez eu?”. Ca să o aducă altfel, Segal mi-a spus: „Vezi, vezi că mai sunt și alte elemente dușmănoase regimului. O să ne spui ce mai zic și aceia”. Karl Segal [Hudescu Mihai – n. a., G. M.] a insistat că trebuie să-l „lămuresc” pe fratele meu, Vasile. Eu am ținut-o pe „nu”, el pe „da”. Eu pe „nu”, el pe „da”. Până la urmă, mi-a zis: „Ascultă, Gheorghe. Tu nu știi unde sunt plecați ceilalți. Te trimit acolo [...]. Am găsit de cuvîntă să te trimit acasă. Că, la noi, așa merge. Dintr-o trăsătură de stilou, te băgăm la pușcărie pe 25 de ani, fără să fi făcut nimic. Dintr-o trăsătură de stilou, săvârșind o crimă, te punem în libertate. Așa este la noi. Noi putem face orice!”. Aceasta mi-a dat de gândit. Apoi, în discuția cu Segal, am luat-o de la început, el că „da”, eu că „nu”. În cele din urmă, mi-a dat drumul. Nu mi-a dat nici bilet de ieșire, nici de drum. Bagajul și... la drum. Era cu câteva zile înainte de Crăciun, în jurul datei de 16–17 decembrie 1949. După atâtea luni de pușcărie, cum era piatră pusă pe trotuare, călcam așa...ca prin gropi. Dacă m-ar fi întâlnit cineva, n-ar fi știut ce-i cu mine. În gară la Rădăuți, m-am întâlnit cu o mătușă și cu un uncheș de-ai femeii. M-au dus ei acasă. Așa mi-am încheiat, atunci, perioada de închisoare, zicându-mi: „Doamne, mai bine m-aș duce în mormânt, decât să mă întorc în pușcărie”.

GEOGRAFIA DETENȚIEI POLITICE: DE LA RĂDĂUȚI LA IAIȘI

Înainte de Crăciun, mi-am căutat și eu un loc de muncă (1949). M-am dus cu socru-meu în pădure, la slobozit lemn cu caii, la măgluit... Cu toate că eram așa de viteaz, aveam 25–26 de ani, nu reușeam să răstorn toată apa din ciutură într-o găleată. Dar, după vreo câteva zile, când mi-a fost mai bine, când mai rău și tinerețea e tinerețe: m-am dus în pădure. A doua zi după ce mă apucasem de lucru la pădure, nu știu cum, frate-meu a aflat de mine. Cum măgluiam la lemn, numai ce am auzit un sunet ca făcut de un huhurez. Am auzit eu, poate și ceilalți. Vasile, după ce mi-a dat acel semnal, s-a ascuns. Eu, sub un pretext sau altul, m-am despărțit de oamenii cu care lucram și m-am afundat în pădure. Am luat legătura cu frate-meu și, pe scurt, i-am spus ce mi-au cerut securiștii de la Rădăuți: că trebuie să-l lămuresc să se predea și să-i „torn” pe cei ce vorbeau împotriva regimului. Tot atunci, i-am zis că printre oameni sunt puși informatori care să supravegheze totul. Împreună cu Vasile am pus la cale cum să anunțăm Securitatea de întâlnirea noastră din pădure. Stabilisem ca în acea seară să merg direct la miliție și să le spun că discutasem cu el despre „propunerile” securiștilor. Stabilisem să merg în aceeași zi, spre seară, deoarece, chiar dacă îl căutau în locul în care ne întâlneam noi, nu aveau cum să-l găsească, Vasile putea să fie în seara aceea în cu totul altă parte. Eu n-am mers în seara stabilită, ci a doua zi. M-am urcat pe cal și am luat drumul spre Vicov de Sus, unde se afla o secție a Securității. Acolo, l-am întâlnit pe Biru, unul pe care îl cunoscușem în '44–'45, în armată. Era dintre cei ce purtau fanioanele, pentru că se afla la coada plutonului. La aceeași secție se afla și Bodnari. Acesta era un fel de șef de secție. Când le-am spus pentru ce mă dușesem acolo, nu le-a convenit. Ei erau mai „staționari” și nu le plăcea să plece din birou, iarna, prin pădure. Era înainte de amiază și eu le spuseseam că mă întâlneam cu Vasile în acea dimineață. Le spuseseam și locul exact de întâlnire, numai că, atunci, nu mai avea nici o însemnătate. După ce am povestit securiștilor despre întâlnirea

cu Vasile și că încercasem să-l „lămuresc” să se predea, am plecat acasă. Printre sărbători, unul, Ilie Țugui a Mirodonei, cum îi ziceam noi, mare comunist și informator, m-a oprit într-o dimineață din grupul de oameni cu care mergeam la lucru și a început să-i înjure pe comuniști. Atunci, eu mi-am zis: hopa, ăsta-i pus să mă provoace, ca să vadă ce gândesc. Ca să confirm vigilența securiștilor, duminica următoare m-am urcat pe cal și am mers la secția de securitate din Vicovu de Sus, unde am scris tot ce spusese Ilie Țugui. Ce credeți, l-a întrebat cineva, ceva? Nici pomeneală! Era informatorul lor, pus să-mi lege „tinichele” de coadă. În timpul sărbătorilor, l-am aprovizionat pe frate-meu cu cele necesare. Stătea în parcela nr. 37 din Pietrosu. Cunoșteam foarte bine locul acela. După sărbători, a venit la tata acasă Constantin Coroamă a lui Gheorghe și ne-a spus să facem un pachet pe care să-l ducem lui Vasile la cantonul Stejia, către Săcrieș. Am făcut pachetul pe care l-a dus tata. Din această cauză a fost arestat mai târziu. Pe urmă, Vasile a mai cerut încă un pachet. Pe acesta l-am trimis prin Vasile Breabăn, pe care îl poreclea Zub. Acesta avea un cumnat informator și mare comunist. De aceea se păzea de el. Dacă primul pachet a fost luat de Vasile, cel de al doilea, nu. S-a temut. Așa că oamenii care duseseră acest din urmă pachet l-au ascuns în grajdul cailor, printre fân și harnașamente, păstrându-l până sâmbăta, când se întorceau acasă, pentru a-l întoarce tatei. Cumnatul lui Vasile Breabăn fusese în grajd și, cum a descoperit pachetul, a anunțat Miliția. Atunci l-au arestat pe Vasile Breabăn, pe Constantin Chifan, zis Pișta, pe Constantin Coroamă, pe George Motrescu – un om care avea același nume ca și mine –, pe tata și pe mine. Arestarea mea a fost justificată de faptul că eu trebuia să fac note informative la Securitate despre întâlnirile cu Vasile, despre pachetele pe care i le trimisesem etc. Or, eu n-am făcut lucrul acesta. Nu era creștinește și nici nu se merita. Așa că pe mine m-au legat de mâini și de picioare și m-au zvârlit, 24 de ore, sub un pat, unde era ticsit cu cizmele milițienilor. Mă scoteau de sub pat doar atunci când mă ceream să merg la toaletă. În timpul acesta, am pus eu la cale o explicație în legătură cu întâlnirile pe care le avusesem cu frate-meu, ca și cum n-aș fi făcut decât să împlinesc ceea ce îmi ceruse căpitanul Hudescu (Segal). Am crezut eu că vor mușca nada securiștii, dar nu. Nu erau chiar așa de proști să creadă ce le îndrugam eu, mai ales Hudescu n-a crezut. La Miliție le-am spus că eu fusesem deținut politic și că n-au dreptul să mă țină ei și le-am cerut să mă ducă la Securitate. Ba că-i una, ba că-i alta, în final le-am spus că n-o să le mai zic nimic, cu concluzia: „Eu așa am primit ordin și așa l-am executat”. De la Miliție am fost transferat la Securitate, m-a însoțit un milițian mai bătrân. Când a aflat Hudescu despre ce-i vorba, a început a mă înjura cu „Dumnezei”, „cruci” și „altare”... Atunci, mi-a reproșat că am făcut joc dublu, că l-am avantajat pe frate-meu și că totul nu fusese decât o „piesă de teatru”. La sfârșit, mi-a luat o declarație despre cum s-au petrecut lucrurile. Eu am ținut-o pe a mea și Hudescu pe a lui. Așa am terminat cu „angajamentul” și cu predarea lui Vasile. Dar nu pentru multă vreme. M-au dus înapoi la Miliție și mi-au făcut dosar și, după două luni de zile, m-au trimis la Tribunalul din Iași. Acolo, am fost închis din ianuarie și până în septembrie (1950). Cât timp am fost anchetat și apoi judecat, eu am ținut-o pe a mea, că am dus la îndeplinire ordinul lui Hudescu. Neavând probe la dosar, m-au condamnat doar pentru perioada cât fusesem închis la Iași. Tata a luat și el varianta mea. Pe el nu l-au ținut închis. A fost adus doar la

proces. Pe timpul detenției, am fost închis la Galata. Închisoarea Galata fusese, de fapt, mănăstire. Acum, chiliile călugărilor erau folosite drept camere de detenție. Geamurile erau nevopsite și fără obloane, așa că puteam să privim spre Bîrnova, Cetățuia, vedeam până la Ungheni și până la gară. Aici, o dată pe zi ne scoteau la aer. Mâncarea era foarte proastă: același hleb (câte 250 de gr.), ceva frunze de varză sau ștevie și zeamă lungă. La Galata, foamea a fost cumplită. În schimb, din punct de vedere al detenției, aceasta a fost cea mai ușoară perioadă dintre cele petrecute de mine în pușcăriile românești: ne uitam pe geamuri și fugeam de la o cameră la alta. Acolo erau și vreo 17 călugări arestați, de prin părțile Neamțului. Ei nu se amestecau în treburile noastre, dar ne ajutau prin susținerea moralului nostru prin rugăciune. Ne învățau, de asemenea, care erau regulile bisericești și diverse rugăciuni. Văzându-i pe ei că se rugau, ne rugam și noi... și știți că în felul acesta, ne mai trecea și nouă de foame. Călugării aceia erau oameni desăvârșiți și cu o deplină credință în Dumnezeu. Fuseseră arestați aiurea, pentru că ei trăiau în schituri izolate în munți sau păduri și pentru aceasta fuseseră declarați partizani. Poate că securiștii se temeau de sprijinul pe care-l puteau da celor ce luptau în munți. La începutul lui septembrie 1950, s-a desființat închisoarea Galata. Ne-au urcat într-o dubă și ne-au dus pe Copou, în camera nr. 4. Acolo am fost deținut cât timp am avut procesul. Președintele completului de judecată a fost Gavrilaş, fost revizor de vagoane. Acum, el lucra la Tribunalul Militar Iași [...]. Acest tribunal era altul decât Tribunalul Militar al Regiunii a II-a, care judeca faptele care erau pedepsite de Decretul 199/1950, fapte mult mai grave. Așa aveam să fiu și eu judecat în 1956, la Suceava. După eliberare, am venit acasă și a trebuit, o vreme, să țin regim alimentar.

RĂDĂUȚI, TENEBRELE UNEI NOPȚI DE MAI

Motto: „Comunismul a agravat enorm lucrurile, transformând deposedarea țărânimii, care este un simptom general al secolului nostru [al XX-lea], într-un proces politic de o brutalitate, de o «radicalitate» fără seamăn, deși, deseori, conducătorii politici români comuniști veneau din țărâtime.”

(N. Breban)

Într-o zi, pe la sfârșitul lui mai 1951, am fost chemat de Mihai Mutescu (a Aglaiei) să-l bărbieresc și să-l tund pe frate-meu, la el acasă. La vreo 100 de metri de casa lui Mutescu se afla casa Domnicăi Chifan, informatoare a Securității din satul nostru. Din casa ei, se putea supraveghea foarte ușor locul în care ne aflam noi, fără ca să ne dăm seama. Mi-am luat mașina de tuns și briciul și m-am dus la Mutescu. Când am intrat în casa lui Mutescu, a apărut și frate-meu dintr-o cameră. Era nebărbierit și netuns de mult. L-am tuns și i-am scurtat barba cu mașina, apoi i-am dat briciul de și-a aranjat barba. După ce am făcut toate acestea, mi-am strâns lucrurile și... la drum. Eram om bun, numai bun de circulat pe drum. Ajuns acasă, m-am apucat de lucru prin pomăt, la fântână, în partea de jos a casei părintești. La un moment dat, când greblam, mă pomenesc în spatele meu cu șeful de post Ceaușu Constantin: „Noroc, Motrescu!” „Noroc!”, răspund eu. În conti-

nuare, el zice: „Gheorghe, mergi până la Miliție. Avem ceva de discutat. Pentru asta, te așteaptă cineva acolo”. În sinea mea, mi-am zis: „gata-i, acumă îl prind pe frate-meu”. Ca să îmi fac de lucru, dau să plec în casă pentru ca să mă schimb. Ceaușu nu mă lasă. A zis să merg așa cum sunt și, după asta, și-a continuat drumul prin livadă. Mergea pe o cărare care era, oarecum, paralelă cu drumul și ieșea mai sus de casă, la vreo 200 de metri. Pentru că Ceaușu a insistat să merg așa, nu m-am mai schimbat și am plecat spre Miliție. Acolo, ne aștepta gipul cel roșu și trei milițieni care stăteau tolăniți² în iarbă. Doi erau ofițeri și unul subofițer, șoferul de mașină. M-au dus tot acolo, în hornoaica³ lui Florea Fischer. Cum mergeam spre clădirea în care era Miliția, pe drum mă întâlnesc cu nevasta lui Ceaușu, șeful de post, care mă întrebă: „Ce, Gheorghe, iar ai venit la noi?” eu zic că am fost adus, dar am simțit în vorba ei că nu-i prea convenea ce se întâmpla. Nu era de aceeași părere cu bărbatu-său. Nevasta lui Ceaușu era o ruteancă blondă și frumoasă, de prin părțile Siretului, în timp ce el era de prin Teleorman. Doamna Ceaușu a zis în continuare: „Nu știu, că musafirii aceștia nu ne mai dau pace.” „De, doamnă, zic eu, ce să facem?” După câțva timp, m-au scos din clădirea Miliției, pe ușa din față. Când colo, o văd pe mama venind de pe curbura drumului, cu furca în brâu. Într-un fel am răsuflat ușurat, dar nu deplin eliberat de griji. Nu-l vedeam, însă, pe frate-meu. Mă așteptam să-l văd legat gălețușe⁴. Mai în urma mamei, venea și tata și, în spatele său, Ceaușu. Atunci am răsuflat ușurat de-a binelea. Ne-au urcat pe toți în gip. Eu în stânga, mama și tata pe bancheta din spate. Unul dintre milițieni se pune între noi. Eram destul de înghesuiți. Pe drum, au aruncat o pătură pe noi. Ofițerul ce se afla pe bancheta din spate și-a tras pătura pe spate, numai noi am stat acoperiți cu ea. La „Munteanca”, dincolo de Gălănești, ofițerul aflat între noi a zis: „Moșule, n-ai vrut să-l predai pe bandit. Acum, hai să-l vezi mort.” Eu, în sinea mea, îmi spuneam: „Te bag în p... mătii! Eu, mai înainte, l-am bărbierit și tuns.” Mama a început să suspine. Tata a zis „De, el și-a ales calea asta”. Ne-au dus la Miliție în Rădăuți. Sediul acesteia se afla, pe atunci, în colț cu partea din spate a Catedralei Ortodoxe din Rădăuți. Acolo unde fusese, mai înainte, stația de autobuz. Ne-au băgat pe toți trei în aceeași cameră. Era practic un birou, cu fișete metalice. Ne-au lăsat singuri o bucată de vreme că, poate, ne-om sfătui ce să spunem la anchetă. Bănuiala mea s-a adevărit. La o bucată de vreme, dintr-un fișet s-au auzit niște horcăituri. Era acolo ascuns un milițian pe care-l apucase tusea. Acesta, neputându-se abține, horcăia cu putere și mișca, în același timp, foarte tare, fișetul metalic. Asta era înainte de amiază. Pe înserate am fost separați. M-au pus într-un birou care avea o formă ovală. În fața mea erau vreo 12 milițieni, cel mai mic în grad era un sublocotenent din Marginea. Pe acesta-l cunoscusem, prin 1944–1945, în armată. El n-a scos nici un cuvânt. În schimb, ceilalți, m-au bombardat continuu cu întrebări, unele dintre ele, aparent, fără nici o legătură cu prezența mea acolo. Când m-am căsătorit? Unde lucrez? Cum se grapă? Câți copii

² Tolăni, tolănesc, vb., IV. (Despre ființe). A se lungi într-o poziție comodă (pentru a se odihni). A sta culcat, a lenevi.

³ Hornoaică, s. f. Termen care desemnează o cameră trapezoidală, îngustă, în care erau puse preparatele din carne de porc pentru afumat. În hornoaica lui Fischer se revărsau fumul de la șase sobe, spune G. Motrescu.

⁴ Sinonim cu fedeleş, adică legat strâns.

am? De ce i-am dat mâncare lui Vasile? etc. Așa m-au ținut până pe la ora 3 de dimineață. La urmă a început să mă chestioneze căpitanul Cantor, cel care îl înlocuise pe căpitanul de jandarmi Ioan Popescu. Eu, ca să-mi fac ocupație, în vederea suportării tirului de întrebări ale milițienilor, mă uitam pe pereții biroului și parcurgeam cu privirea portretele afișate ale lui Marx, Engels, Lenin, Dej, Ana Pauker, Vasile Luca și... tot neamul lor și răspundeam cu „da”, „ba”, „îhî”, „așa”, „nu”..., cum îmi venea și mie la îndemână. În felul acesta, cred că l-am scos din sărite pe căpitanul Cantor. El mi-a zis la urmă: „Gheorghe, fața nu-ți trădează minciuna”. Eu n-am răspuns nimic. Își începuseră milițienii ancheta cu duhul blândeții. Mi-au oferit și bani ca să-l predau pe fratele meu (5000 de lei). La propunerea asta, am procedat ca și cu Hudescu: „dacă”, „parcă”, „dacă pot”, „nu mă angajez”. Dacă au văzut că n-o scot la capăt cu mine, m-au legat de mâini și de picioare și căpitanul Cantor mă lovea cu mâna dreaptă, în același obraz. Mai încolo și majorul Condor a început să mă lovească, peste grumaz, cu o coadă de mătură. Nu știu câți pumni sau cozi de mătură peste grumaz am primit. Supărat peste fire de situația în care mă aflam, am sărit spre milițieni, ca să-l prind cu gura pe Cantor. Vroiam să-l prind de nas, dar el era mai scund decât mine. Dacă au văzut așa, milițienii m-au dezlegat. Se făcuse ziuă bine și răsărise soarele. Mi-au mai tras niște „cruci” și niște „Dumnezei” și... întinde-o acasă.

ÎNCERCAREA DE PRINDERE A „BANDITULUI” VASILE MOTRESCU

Motto: „Sunt cinci feluri de morți vii: cel sărac, cel bolnav, cel prost, cel pribeag și cel ce veșnic slujește.”

(*Panșantranta*)

Ziua aceea [în 1953, către vară] fusese închisă, plouase sau burase peste sat. Cum stăteam la masă, împreună cu Ileana și soția cu Silvia în brațe (Ilie se afla la casa părintească), printre mirosuri de mâncare, am simțit, deodată, miros de cauciuc, mai bine zis, de haină cauciucată. Deși aveam simțul mirosului bun, eu nefiind fumător, n-am prea băgat în seamă acel miros. La sfârșitul mesei, fără ca să bată cineva la ușă, mă trezesc cu doi securiști îmbrăcați în pelerine cauciucate, negre. Așa purtasem și eu în armată, la Garda Regală. Unul dintre ei ne-a spus pe un ton răstit: „Gheorghe, sălbaticul a început să se îmblânzească!” Atunci, eu zic „bine” și îi poftesc la masă. Fără ca vreunul să-mi răspundă la invitație, continuă să-mi spună ceea ce aveau de gând. Cei doi securiști, ambii ofițeri, erau Lungu (locotenent major, țigan originar din Roșiorii de Vede) și Oprea (locotenent, originar din Reșița). Bănățeanul era un pic mai altfel, țiganul era mai dur. Acesta din urmă a continuat să spună: „Tovarășul locotenent s-a întâlnit alaltăieri cu Vasile”. Eu am rămas surprins și am zis „bine”. Pe același ton, Lungu a mai spus: „Măine dimineață, la ora cinci, te prezinți la Maria”. Eu zic „bine” și tot Lungu a mai adăugat: „Dar să nu discutăm mai mult!” Eu, întâlnire ca aceea pe care o plănuia Lungu, mai avusesem în 1951, când s-a predat fratele meu, Vasile, prima dată. Atunci participaseră milițienii Flutur și Hrincescu. Fusese, de fapt, un truc. Vasile s-a predat din proprie inițiativă [...]. Se mai învârtesc securiștii ce se mai învârtesc și Lungu mi-a zis, la plecare, să iau și niște lapte acru.

Cumnata mea, cu o săptămână mai înainte, cu asentimentul lui Vasile, a pus la cale întâlnirea cu locotenentul Oprea. Ea și cu securistul au mers pe Crac, pe itinerariul: căsuța de pe Crac (un fost canton), spre Hacıung. Acolo trebuia să iasă Vasile. Maria a mers înainte și Oprea după ea. La Priluca I, cărarea este sub poala pădurii. De acolo a sărit fratele meu: „Stai, mâinile sus!”, „Jos pistolul!” Oprea s-a dezbrăcat la somația fratelui meu și Maria i-a luat hainele. Cam bâlbâit de teamă, securistul i-a spus lui Vasile să nu tragă, că are doi copii, la care Vasile a spus că și el are tot doi. S-au așezat pe iarbă și au discutat. Oprea era cu lămuritul, ca Vasile să se predea. Fratele meu le cunoștea năravul. Așa au hotărât să facă o nouă întâlnire, cea care avea să fie ratată de securiști, din cauza mea. În toamna lui 1953 am fost interogat pentru aceasta și, în 1954, aveam să fiu arestat. Dar eu m-am umflat în pene, cum ar spune un țăran, pentru că nu mi-am vândut fratele. Din cărți și de la ceilalți supraviețuitori ai pușcăriilor comuniste am aflat că majoritatea celor prinși erau ademeniți cu rachiu, preparat cu somnifere. Așa doreau securiștii să-l prindă pe Vasile.

Dimineața, m-am trezit devreme, înainte de ora cinci. Am plecat să discut cu cumnata mea, pentru că eu nu eram sigur. Auzisem eu de la unul, că Maria fusese spre deal cu un securist. Eu n-am luat în seamă cele auzite. La plecare, îmi pregătisem niște slănină și pâine de secară, pe care le pusesem într-o trăistuță, am luat și laptele acru pe care îl ceruse Lungu, deși nu prea îmi ardea. Ajung acasă la cumnata mea, bat la geam și o trezesc. Îi spun la ce am venit și ea mi-a adeverit cele spuse de securiști. De asemenea, mi-a spus că fusese împreună cu Oprea la întâlnirea cu Vasile, mai în urmă cu o săptămână. Cu acea ocazie, fratele meu fusese de acord să mai facă o întâlnire, ca să tragă de timp. De, veneau americanii! [...] Întrebând-o pe Maria dacă întâlnirea n-avea să aibă loc tot acolo unde fusesem cu Flutur și Hrincescu, ea mi-a spus că avea să fie cam pe acolo. Numai direcția era alta, spre Strujinoasa – Nord. Între timp, Vasile a schimbat direcția și i-a comunicat cumnatei mele. Acum, noul traseu era prin Slatina, Brusturi, Lăzurci și Pietroasa. Făcuse aceasta pentru mai multă siguranță. Pe vechiul itinerariu ar fi trebuit să mergem de la Răsărit la Apus și, pe noul traseu, trebuia să mergem de la Nord la Sud. Aceasta era modificarea. Vasile se gândise că pe vechiul traseu securitatea avea să plaseze om lângă om, pentru a-l prinde. Schimbând direcția, securiștii n-ar mai fi avut timp să pună oameni ca să-l prindă. Am mai întrebat-o pe Maria ce alte condiții mai puseseră Vasile. Ea mi-a spus că el ceruse să meargă la întâlnire doar ea și cu Oprea. Atunci, am zis că o să merg și eu și că o să mergem pe traseul inițial, stabilit de Vasile.

Între timp, soarele se ridica la orizont. Privind pe fereastră, numai ce-i văd pe securiști la trecerea de nivel de la calea ferată, veneau pe Drumul Câmpului, spre casa Mariei. Ei erau doi și înarmați. La întâlnirea din 1951, împreună cu Hrincescu și Flutur, milițienii se lăsaseră percheziționați. Acum, nici pomeneală de așa ceva. Așa că am rămas hotărâți să mergem pe traseul cel dintâi pe care-l stabilise Vasile. Aveam eu o presimțire că voiau să-l prindă. Credeam aceasta, pentru că securiștii aveau în porthart o sticlă de rachiu și nu ne îmbiaseră să bem. Au dus sticla în pădure și s-au întors cu ea plină. Vroiau să bem rachiul preparat, să ne adoarmă și, apoi, să ne prindă ca să ne judece [...].

Împreună cu cei doi securiști și cu Maria am plecat spre pădure. Am pus trăistuța pe umăr și i-am încadrat pe Lungu și pe Oprea, Maria înainte și eu la urmă. Era o atmosferă deosebită și un peisaj foarte frumos. Pe unde mergeam, se simțea mirosul puternic de fân. Ziua era deosebită pentru că mie mi-a plăcut întotdeauna mirosul de fân proaspăt cosit. Pe drum, am întâlnit stoguri de fân și, prin unele locuri, poloage. Ca pentru o plimbare, locurile erau deosebite, nu și pentru ceea ce aveam să fac eu.

Mergând printre stoguri și poloage, eu săream de ici, colo, ba să culeg zmeură, ba să culeg mure. Securiștii mă puneau să stau lângă ei. Eu mai respectam, mai nu respectam ce spuneau ei, în schimb securiștii erau tare neliniștiți și se întrebau dacă Vasile avea să se țină de cuvânt. Eu le-am spus că până la Strujinoasa mai este cale lungă de mers și încă nu terminasem traseul [...]. În Strujinoasa ne-am oprit și am luat o gustărică. Securiștii și-au ținut rachiul în porthart. Am mers, apoi, la vale pe pârâu, la canton, am văzut pârâul Putna și o parte din satul Putna. Lui Oprea, securistul originar din Banat, pentru că era mai gras, îi era greu să se țină de noi. Lungu era mereu agitat și se tot întreba dacă Vasile o să se țină de cuvânt. Văzând că acesta nu apare de nicăieri, am luat drumul la întors. Am ajuns pe Dealul Malului, unde drumul se ramifica. Eu am luat-o spre casă la mine și ei spre casa cumnatei mele, spre câmp. Soarele era către asfințit. Pentru că îmi era foame, m-am pus să mănânc ceva.

Nu apuc să termin bine, că și vine unul de la Sfat, pe nume Zaharie, să mă cheme. În numele a doi domni, la Cooperativă. Mi-am dat eu seama despre ce este vorba. O iau pe cărare, trec pârleazul, pe drumul din spatele casei, să mă întâlnesc cu securiștii. Aceștia stăteau într-un pomăt, în iarbă. Nu apuc să mă apropii bine de ei, că la vreo 50–60 de metri, încep să mă înjure și să mă amenințe. Îmi reproșau că i-am trădat, că sunt „bandit”. Ce se întâmplase? Fratele meu ne așteptase la Lăzurci, la o stână a Cooperativei. Acolo era baci Vasile Coroamă, cunoscut și prieten cu noi. Vasile a așteptat cât a așteptat; văzând că nu venim, și-a luat un caș și, pentru restul, i-a dat bon baciului. Acesta a dus brânza pe care o mai avea și făina, în pădure. Așa se proceda pe atunci, partizanii erau în bună înțelegere cu ciobanii. Vasile Coroamă, cu bonul în mână, a dat fuga la miliție și a ajuns acolo cu câteva minute înaintea securiștilor. Văzând aceasta, securiștii au strâns-o⁵ cu ușa pe cumnata mea. Ea a recunoscut și le-a spus că eu i-am impus traseul pe care fusesem. Atunci, țiganul Lungu a spus că o să mă distrugă, că o să-mi lege nu știu câte tinichele de coadă, că o să înfund pușcăria. Așa a și fost. În anul 1954, am fost arestat.

Vasile, fratele meu a fost judecat, condamnat la moarte și executat, printre altele și pentru că, în 1951, a intrat în Securitate și apoi i-a trădat [...]. În fotografia de acum cunoscută, el este singurul care ține mâna sub gulerul uniformei. Poate că acesta era un semn, că el era cel convertit, „banditul” cumințit. Toți ceilalți de lângă el sunt mai bătrâni. El fusese făcut locotenent, ca la malancă. Sperau securiștii să-l folosească pentru a-i prinde pe ceilalți, aceasta pentru că Vasile era omul munților și, dacă ar fi fost supus lor, pentru niște stele pe umăr, ar fi trebuit să-și trădeze confrății. A dat Dumnezeu Sfântul să nu li se împlinescă voia securiștilor.

⁵ Expresie care arată faptul că soția lui Vasile Motrescu a fost forțată, obligată.

DIN MUNȚII BUCOVINEI, LA PARTIZANII CONDUȘI DE IOAN GAVRILĂ-OGORANU

Motto: „Socialismul este invenția unor oameni lipsiți de responsabilități, care, fugind de răspunderea propriilor teorii, au oferit primul exemplu dezgustător de iresponsabilitate intelectuală absolută.”

(H. R. Patapievici)

A doua întâlnire cu fratele meu a avut loc la o săptămână și ceva de [la] precedenta întâlnire. El știa de cele întâmplate de la muncitori, aceștia erau cu el și îi informau despre tot ceea ce se întâmpla în sat. Vasile mi-a reproșat că nu trebuia să renunț la cei 50000 de lei pe care mi-i dădea Securitatea în schimbul predării lui: erau bani mulți. Poate că făceau cam cât 15 vaci. „Mă, da' prost ai fost!”, zice Vasile și continuă „De ce n-ai luat banii? Eu mă gândesc să mă predau”. Eu am întrebat de ce să se predea. El a spus: „Situția este grea. Au început deportările bănățenilor de la frontiera cu Tito și să știi că o să vă deporteze și pe voi. Decât să vă fac rău vouă, mai bine mă predau”. Avea el o informație, de pe undeva „de sus”. Cred că îi transmisese cineva. „De ce n-ai luat banii?” întrebă iar Vasile. Atunci, eu zic: „Măi, Vasile, crezi că banii aceia erau buni la ceva? Erau blestemați și nu vreau să mă înscriu în istorie ca un trădător de frate, precum l-a trădat Iuda pe Domnul nostru Iisus”. „Ei – spune el –, îi dădeai Mariei și știa ea ce să facă”. Eu am luat prea puțin în seamă spusele lui Vasile. Într-o zi, am fost chemat la Miliție, de unul Burciu. Acesta era din Costișa și fusese jandarm înainte. Era un om cumsecade. Îl știam pentru că participasem cu el la niște petreceri. Femeia lui era împotriva modului în care acționau milițienii și securiștii de atunci. Când m-a văzut, a început a zice: „La dracu, măi Gheorghe, cu musafirii ăștia ai noștri, tare nu-mi place de ei!” – și continuă să blesteme. Mă duc în luncă. Acolo, stăteau trântiți la umbră doi milițieni. Unul era Fluture Gheorghe și celălalt Hrincescu Anton. Fluture era de prin părțile Dorohoiului și era fecior de gospodar, fusese înainte la Jandarmerie. Hrincescu Anton fusese făcut milițian din soldat prost. venise cu divizia „Tudor Vladimirescu”. Acum, era plutonier major. Stau de vorbă cu ei și, din una, din alta, îmi zic: „Gheorghe, diseară avem întâlnire cu Vasile.” Eu, surprins, întreb cu glas moale despre ce întâlnire e vorba. Ei continuă să spună: „Da, diseară avem întâlnire cu Vasile. Mergi la Maria și ai să vezi”. Acum, soarele se cobora spre orizont, dar cum era zi de iunie, zi mare, mai erau câteva ceasuri bune până se însera. Milițienii au insistat să merg la Maria. Eu am cerut să mă las să merg până acasă, ca să mă pregătesc, în caz de ceva. Ei nu m-au lăsat, zicându-mi: „Nu te teme, doar nu te areștam”. Cum cu ei tare multe nu aveam a vorbi, o iau pe drumul Remezăului și, în loc să o iau spre casă, mă duc spre câmp. Ajung la frate-meu acasă și o întreb pe Maria dacă e adevărat ce spuneau milițienii. Ea îmi confirmă că Vasile vroia să se predea. Eu am rămas, în continuare, suspicios, întrebând dacă e adevărat sau nu. Ea, Maria, mi-a zis din nou că e adevărat. Că așa a făcut „contract” cu ei. Că așa se spune la noi, la țară, la o înțelegere – contract. „Și – zice Maria – trebuie să vină dezarmați”. Ca și la cealaltă întâlnire

cu securiștii, eu încep a cârâi⁶. Mai întreb încă o dată: „Îi hotărât lucru?” „Da” – spune Maria. Ea mi-a mai spus că urma să ne întâlnim de la ea, de acasă, și până la marginea pădurii, până la Plai. N-a dat ca loc de întâlnire, ca la securiști, până la Strujinoasa. Până a asfințit soarele, am stat de vorbă cu cumnată-mea. Când s-a lăsat întunericul, apar și cei doi milițieni. Intră pe ușă și spun că, pentru a avea încredere în ei, lasă pistoalele. Maria trebuia să le pună undeva bine, să nu fie la îndemâna copiilor. Fluture mai avea și un cuțit mare de vânatoare. Îl scoate și pe acela și-l dă Mariei. Apoi, scoate și un ac de siguranță. Atunci eu zic: „Lăsați, domnule sergent, că-i prea de oaie. Nu ne punem, acum, pentru un ac de siguranță”. Pornim. Ca pentru o plimbare nocturnă, era foarte frumos. Cerul era înstelat și fără lună. Pe cărare, cum mergeam, am simțit mirosul frumos de flori sălbatice și al unui lan de secară de la C. A. P. Vicov de Jos. Mergeam pe o cărare, pe direcția Dealul Malului. Maria era în față, eu mergeam după Maria și milițienii veneau în urmă. Am ajuns în lanul C. A. P.-ului, pe o cărare, de acolo, am ajuns la o răscruce de drumuri, care-mi era foarte cunoscută pentru că aveam acolo pământ. Erau, acolo, niște șanțuri taluzate și, dinspre colțul nordic, apare Vasile zicând: „Bună seara, fraților!” Milițienii nu se sinchisesc prea tare. Cum nu era, la ora aceea, un drum răsumblat, [dar] oricum un drum, Fluture zice: „Nu-i bine să stăm aici. Nu-i bine să știe toată lumea că stăm noi de vorbă. Vasile, n-ai pe aici, pe undeva, o casă unde să stăm de vorbă?” „Ba da” – zice Vasile – și mergem la Mutescu Nistor, pe care îl poreclea Bostan. Acesta avea să fie bătut, mai târziu, de Securitate. O luăm noi, grămadă, pe drum, povestind. Am mers cam 300 de metri până la casa cu pricina. Când am ajuns în ogradă, ne lovește un miros de fript: „Măi, zic eu, am nimerit-o. Poate o fi tăiat omul un vițel!” Până la urmă, ne-am dumirit – era miros de pește fript pe plită. Intrăm. Eu înainte, Maria după mine, Vasile și milițienii mai în urmă. Noi dăm buzna în casă. Nistor avea o plită plină cu pește pus la fript. Omul, când ne-a văzut, numai că s-a albit la față. Era alb, alb ca varul. Pe atunci, se amenda grozav pescuitul clandestin. Amenda era cam de 10000 de lei. Banii făceau cam câteva vaci bune, bune. Era după stabilizare. Fluture a observat și a spus: „Nu te speria, omule. Fă, la peștele ăsta, o mămăligă bună, să mâncăm, că suntem toți flămânzi”. Omul și-a revenit și a pus de mămăligă, una din aceea mare că, atunci când a răsturnat-o, s-au îndoit picioarele la masă. Noi, ne-am pus pe înfulecat. Frate-meu a zvârlit pușca într-un colț și dă-i și el la înfulecat. Toți eram flămânzi. Încet, încet, Nistor și-a revenit. Și acum, când mă întâlnesc cu el, eu îi aduc aminte și-mi spune că tare i-a fost frică atunci. Trecem la „tratative”. „Uite, Vasile, te predai, faci așa, faci pe dincolo” – zic milițienii. „Dacă aveam să te arestăm, până acum o puteam face. Te legam burduf și n-ar fi intervenit frate-tău”. Că interveneam sau nu, nu știu. Oricum, cred că legătura de sânge, instinctiv, și-ar fi spus cuvântul. Aveam atunci vreo douăzeci și ceva de ani și... nu se știe, doar făcusem armata în Garda Regală. Flutur era sfrijit, dar Hrincescu era un om solid. Unul dintre milițieni spune ca predarea să se facă în joia următoare, la Miliție, la ei. Vasile întreabă: „Să vin «acoperit» sau «descoperit»?” – că le știa toate punctele de observație. Dacă venea „acoperit” era mai greu, mai ales că mai avea și

⁶ (A) cârâi, vb. IV, a scoate sunete scurte și guturale. Fig. (Peior.) A vorbi cu un ton ascuțit, strident, care trădează ostilitate. A cicăli, a bate la cap pe cineva sau a certa.

ceva bagaj și trebuia să o facă pe o cale ocolitoare. Milițienii au spus că-i indiferent cum: „De acum, ești declarat predat!” Într-adevăr, în joia stabilită am fost chemat la Miliție, la noi, ca să mă întâlnesc cu Vasile. Maria trebuia să aducă și băieții, ca să se întâlnească Vasile cu ei. Eram eu, Maria și copiii lui Vasile. Când colo, milițienii primesc telefon de la Miliția din Voitinel, că l-au prins pe Vasile. Atunci, la Vicov de Jos, era un sublocotenent de la Interne, care a început să țipe în telefon: „Da, l-ați prins voi... După ce l-am prins noi?” Apoi, ne-a invitat, pe mine și pe Maria să ne urcăm într-un gip de culoare galbenă. Eu i-am spus că nu merg, pentru că mă întâlneam cu Vasile. La Voitinel, frate-meu era legat burduf cu nojițele de la opinci. Când se pornise spre Vicov, a fost întâmpinat de punctul de observație din Hacıungul Mare. Ei l-au prins, l-au legat și batjocorit. L-au dus la Voitinel. Acolo, era șef de patrulă unul Tudose. Poate că l-au lovit pe Vasile, poate că nu, asta n-am discutat cu frate-meu. De la Maria știu că sublocotenentul de Interne, când a intrat în Miliția de la Voitinel, a început a înjura și le-a cerut să-i dea drumul lui Vasile. L-a urcat în gip și... direcția București. Acolo, așa cum mi-a spus în 1952, în șură la tata, s-a încadrat în Securitate. L-au dat gradul de sublocotenent sau de locotenent, nu știu sigur. Chipurile, era expert în probleme de descoperire a partizanilor din munți, mai ales din Munții Făgărașului. Frate-meu, de voie, de nevoie a acceptat și a depus jurământul cu pistolul că, dacă divulgă secretele Securității avea să suporte consecințele. Poate de aceea l-au condamnat la moarte și, apoi, l-au executat. Pe el l-au purtat prin Făgăraș, în dreapta, în stânga. Până la urmă, el și-a dat seama că-i unealtă oarbă în mâna Securității. Era băgat tot unde era pericolul mai mare. Era, chipurile, ofițer, făcut așa cum se fac la noi, la Vicov, la malancă. În situația aceasta, a înghițit el cât a înghițit. A fost prin Munții Vrancei, dar fără nici un rezultat. Apoi, a fost trimis, cu alți securiști, în Munții Făgăraș. Acolo s-au dat drept partizani fugiți din Vrancea. Cu ajutorul unui pădurar, li s-a făcut legătura cu grupul condus de Ioan Gavrilă. Legătura le fusese ușurată prin intermediul unui învățător și al unui director de școală. Ei strângeau mâncare și haine pe care, după aceea, le distribuiau partizanilor. Cu grupul lui Ioan Gavrilă s-au „întâlnit” în preajma Zilei Crucii, când se coboară stânele la vale, în jurul datei de 14–20 septembrie. Din „grupul” lui frate-meu făceau parte un căpitan, un locotenent, un plutonier, poate că se numea Pasăre, și alții, pe care nu-i știu ca nume. Toate acestea mi-au fost povestite de Vasile. După atâția zeci de ani, am mai uitat. În Vasile a încolțit, treptat, o ură împotriva celor cu care lucra. Erau niște neciopliți, pe când grupul lui Gavrilă era format din studenți, unii dintre ei la Agronomie, la Cluj. Vasile și-a pus, atunci, problema de ce trebuia să-și mânjească el mâinile cu sângele celor tineri [...]. „Grupul” lui Vasile trebuia să ajungă pe o insuliță a unui pârâu din Făgăraș, împreună cu grupul lui Gavrilă. Întâlnirea urma să se facă pe o cărare în munți. Șeful „grupului” de securiști rămăsese la o cabană de pe insulița amintită, să pregătească mâncare, cu somnifere, cum le era obiceiul, pentru a-l prinde pe Gavrilă și pe oamenii lui. Când s-au întâlnit, prin munți, unul dintre oamenii lui Gavrilă s-a îmbrățișat cu unul dintre „partizanii” așa-zis „vrânceni”. Atunci, Vasile și-a dat seama că în grupul lui Gavrilă era infiltrat un securist. Pe drumul spre cabană, Pasăre s-a purtat ciudat. Vasile și-a dat seama că, împreună cu ceilalți „vrânceni”, erau puși să-l lichideze. De aceea, Vasile a stat mai tot timpul în

spatele lui Ioan Gavrilă, fapt care l-a enervat pe Pasăre. Mergând spre cabană, Gavrilă a văzut că un băț de pe cărare fusese întors invers de cum îl lăsase el. Văzând aceasta, Gavrilă a spus: „Bățul acesta era altfel pus când am trecut pe aici. Oare, nu-i armată pe aici?” Securității („vrâncenii”) au zis că nu se poate. Ioan Gavrilă a insistat să spună că bățul de pe cărare fusese mișcat. Mergând spre cabană, unde șeful grupului de „vrânceni” pregătise o mâncare cu ceapă (eu nu-mi închipui cum o fi aceea – n. a., G. M.), Vasile le-a spus oamenilor lui Gavrilă: „Fraților, sunteți vânđuți! Securitatea!”. În cabană a intrat Ioan Gavrilă, moș Novac, care era din grupul lui Gavrilă, și au trecut la dezarmarea securiștilor. I-au prins și legat. Unul dintre cei infiltrați, a deschis focul. Au fost împușcați toți securiștii, mai puțin Vasile. Unul dintre oamenii lui Gavrilă a cerut să fie împușcat și Vasile, dar acesta a spus că, dacă le-a cruțat viața, ei nu aveau să-l împuște. De aceea i-au dat drumul. Vasile, rămas singur, știind că nici securiștii nu-s proști și că aveau și consilieri sovietici, s-a dezbrăcat la cămașă și izmană, s-a trântit printre niște jnepeni pentru a se calici⁷ cumva, și a coborât la poalele Făgărașului. Își pregătise, în felul acesta, întoarcerea la Securitate. S-a prezentat la Securitate, la Voila [?], o localitate din apropiere de munți. Oamenii erau pe câmp și pologeau fânul. Se uitau surprinși la Vasile, cum alerga desculț, în izmene, peste câmpuri. Așa a ajuns la Securitate, în Făgăraș și de acolo, la București. La M. A. I., Vasile a spus că grupul lui Ioan Gavrilă a știut că-s falși partizani și că el scăpase cu fuga, în timp ce ceilalți au fost împușcați. Auzind acestea, Teohari Georgescu a dat să lăcrimeze, spunând: „Am pierdut cea mai bună echipă din minister”.

PROCESUL PUBLIC DIN AULA LICEULUI „ȘTEFAN CEL MARE”

Era în 1956, cam prin 9–10 iulie. Cu o zi înainte de proces, am fost chemat de șeful anchetei, căpitanul Feler. Acesta m-a servit cu o conservă de pește și o bucată de pâine și mi-a spus că, a doua zi, urma să înceapă procesul. Am servit și eu ca omul nu prea sătul, deținut la Securitate în Suceava. I-am făcut pe plac lui Feler și am mâncat. A doua zi, dis-de-dimineată, ne-am bărbierit și ne-am aranjat ca pentru proces. În jurul orei 8, ne-au pus ochelarii pe ochi, ne-au pus într-o dubă și la judecată. Aveau ei [securiștii] un obicei, nu ne duceau direct la sala de judecată, ne mai purtau prin oraș, pe diverse străzi, ca apoi să ne ducă la locul de destinație: Liceul „Ștefan cel Mare”. Atunci nu știam că-i acela liceul amintit, după aceea am aflat. Pe atunci, știam doar că-i clădire mare, cu o sală încăpătoare unde se desfășura procesul nostru. Sala aceea avea multe scaune, bara acuzaților pusă pe un fel de scenă (de, ne dădeau importanță!) și mesele completului de judecată. Cum era procedura, procesul a început cu rechizitoriul. Acesta era alcătuit după obiceiul comuniștilor, lung și înflorit și răsînflorit. Citirea acestuia a durat de dimineată și până pe la prânz. Erau chemați la judecată cei ce făcuseră parte din lotul lui Vatamaniuc și aceia care îl ajutaseră pe frate-meu, Vasile Motrescu. Martori chemați erau peste 30 de oameni, aceia care-i întâlniseră întâmplător, cei ce le dăduseră mâncare, ciobani, cabanieri și muncitori de pădure. Procesul a fost

7 (A) calici, vb. IV. A deveni calic, a sărăci, a cerși, a se zgârci; (reg.) a (se) ologi, a (se) schilodi.

judecat de Tribunalul Militar al Regiunii a II-a, în deplasare la Suceava. Eu mă așteptam să fim judecați de Tribunalul de la Iași. Atunci mi-am dat seama de gravitatea situației noastre. Tribunalele militare normale, ca să le zic așa, nu aveau competența să judece Decretul 199/1950. Tribunalele militare ale regiunilor erau în număr de trei: nr. 1 – Timișoara, nr. 2 – București și nr. 3 – Cluj. Primul dintre noi a fost Gavril Vatamaniuc. El a fost interogat în după-amiaza primei zile a procesului. În momentele de început ale procesului, eram puternic impresionat de brațul de dosare, mari, vreo opt la număr și groase de 7–8 cm, pe care le-a adus grefierul. Arătau ca niște cărți și le-a pus pe masa completului de judecată. De acolo, din când, în când mai lua câte un dosar procurorul. Vatamaniuc a fost întrebat, între altele, ce știe despre mine. Acesta a spus că nu știe nimic, pentru că Vasile fusese foarte precaut și nu-i spusese nimic. Nu știa cine l-a ajutat și nici de unde venea Vasile. Tot ceea ce spusese Vatamaniuc era bun lucru. A doua zi, când s-a reluat interogatoriul, Vatamaniuc a spus că ar fi spus Vasile: „mare noroc a avut de Gheorghe, care l-a ajutat”. Atunci, fără să-mi cer voie, am sărit în picioare și am zis: „Onorată Instanță, ieri a spus că nu știe nimic despre mine. Acum, spune că l-am ajutat pe Motrescu Vasile. Mâine ce va spune?”. Oarecum răstit, președintele completului de judecată, care era un căpitan, mi-a spus să stau jos. Ce aveam să fac? Am luat loc. Procesul a durat vreo 10–12 zile. După interogarea acuzaților, au urmat depozițiile martorilor, în a treia sau a patra zi de proces. Sala în care se desfășura procesul [Aula Liceului „Ștefan cel Mare”] era arhiplină. Publicul era format, în mare parte, din femeile anchetatorilor, ale activiștilor de partid de la Suceava și din împrejurimi. Mi-am dat seama de aceasta, pentru că până și omul de serviciu de pe hol și de la toaletă era unul de-al lor. Acesta era în halat albastru și cu o șapcă militară, dar fără steaua lui Stalin pe ea. La audierea martorilor, primii au fost luați cei răzleți, cei care nu se întâlneau cu cei din munți decât întâmplător. Apoi, cei de la stâna sau de la cabanele „jefuite” de frate-meu sau de Vatamaniuc. Să vă povestesc despre jaful de la cabana de pe pâraul Rusca, din Sucevița. Martorii „povesteau” cam același lucru. Că a venit Vasile Motrescu în cabană, le-a luat mâncarea și păturile. Dar președintele tribunalului insista să întrebe dacă mai erau și alții cu frate-meu. Aceștia spuneau că da, erau mai mulți, deoarece se azeau zgomote de afară. Așa că le-a luat 40 de pături, făină și alte alimente. Eu nu știam cum se petrecuse exact „jaful” de la cabana de pe Rusca. Adevărul l-a spus un băiețandru de vreo 14 ani, cu glas pițigăiat. Acesta se numea Caimanu, care a spus că: „Motrescu a intrat în cabană, a pus arma într-un colț și rucsacul jos. A scos *Biblia* dintr-un buzunar și a început să le citească din ea. După aceea, le-a cerut să-i dea și lui ceva de mâncare, cât îi lasă inima. Păturile să le împartă între ei, că-s făcute cu lână de pe oițele noastre, și că o pătură o ia el. Pentru toate cele 40 de pături a zis că le dă el «bon», ca să se scadă de ele. Șeful cabanei a luat «bonul» și l-a dus la Miliție”. Acesta era adevărul. Cum ceilalți martori nu știau ce spusese cei de dinainte, pentru că erau reținuți în sală după ce depuneau „mărturiile”, au continuat, după Caimanu, să spună aceleași „povești”: „A venit Motrescu, a jefuit...”. La auzul mărturiei copilului de 14–15 ani, completul de judecată a făcut numai fețe, fețe. Publicul a rămas și el surprins, doar era format din oameni de-ai lor. Cum mărturiile se repetau, președintele completului de judecată, după ce martorii spuneau textul învățat, îi întreba ce au

făcut ei când a intrat Motrescu în cabană. Martorii au spus că au ascultat ce le-a citit Vasile din *Biblie*, i-au făcut de mâncare și i-au dat alimente, fiecare din ce avea. Enervat, președintele îi trimitea să semneze declarația. Într-una din zilele procesului, spre înserat, în sală a fost introdus un bărbat bine făcut, era de la Laura, comuna Vicovu de Sus. După cum arăta, era numai bun pentru Garda Regală. Avusesem unul de acolo, se numea Schipor Victor. Bărbatul despre care vorbesc era înfocat ca un curcan. A început: „Domnule Președinte, Onorată Instanță, a venit Motrescu, ne-a pus la pământ, ne-a luat mâncarea și 40 de pături...”. Președintele, enervat, după ce l-a ascultat, i-a spus: „Treci de semnează. Mămăligarilor! Știu eu ce v-ar trebui vouă”. Au intrat, apoi și alții care au spus cam aceeași „poveste”. Președintele tribunalului i-a mai făcut pe câțiva „mămăligi” și i-a pus să semneze. Apoi, spre sfârșit, nu le-a mai spus că-s „mămăligi”, îi trimitea doar să semneze. Pe urmă au venit Precup Breabăn, Roșca Isidor, Vasile Cîrstian și alți câțiva de pe Remezeu, cărora Vasile le ceruse sprijinul. Ei i-au dat mâncare, haine și Vasile le-a dat „bon”. La început se cam codeau să anunțe Miliția, că-i consătean. Vasile le-a cerut să-i anunțe pe milițieni, ca să nu suporte consecințele. În felul acesta se „jefuiau” stănele și cabanele. Ca să vă lămuriiți, am să vă spun și cazul lui Cazacu Gheorghe, din Sucevița. Acesta a convenit cu Gavril Vatamaniuc când avea să aibă mai multă brânză la stână. În ziua precizată, Vatamaniuc a mers și a luat brânză, făină și i-a dat „bon”. Unuia dintre ciobanii lui Cazacu i-a umblat limba. Pentru asta, Cazacu Gheorghe a primit cinci ani de pușcărie. Tot așa a fost „prădată” stâna din Lăzurci, de către frate-meu, când a fost „întâlnirea ratată” cu securiștii Lungu și Oprea. Vasile a luat un caș și 10 kg de făină și i-a dat „bon” lui Valeriu Coroamă pe toată cantitatea pe care acesta a cărat-o, mai întâi, în pădure și, apoi, acasă. La fel s-a întâmplat și cu cabana de la Brodioara. În tot locul, „jaful” se făcea cu sprijinul muncitorilor, al cabanierilor și al ciobanilor. Cu forța nu se putea jefui nici o stână, pentru că acolo puteau să stea milițienii și riscai să dai nas în nas cu ei. Oricum, simpatia populației pentru cei din munți era mare. În ziua de Sf. Ilie s-a dat sentința și eu m-am ales cu trei ani de condamnare pentru „omisiune de denunț”. Capul de acuzare fusese „favorizare de infractor”, conform Decretului 199/1950. Când i-am spus lui Feler că, în conformitate cu Codul Penal, art. 284, legătura de sânge nu poate determina condamnarea, acesta mi-a spus că eu eram judecat doar pe baza Decretului 199 și nu pe Codul Penal. Pentru că „frate-tău n-a fost un borfaș sau un hoț, ca să fie condamnat pe baza Codului Penal. El a fost un C. R.-ist, adică un contrarevoluționar”. Tot atunci l-am mai întrebat pe Feler de ce moș Calancea primise 15 ani de închisoare când, normal, trebuia să primească maxim 10 ani. Alții, într-o situație mult mai grea, primiseră mai puțin. La acest proces, fusese unul care n-a recunoscut nimic din ceea ce fusese acuzat și primise 10 ani. Așa cum mi-a spus Feler, atunci când ni s-a mai citit încă o dată sentința, după ce fusese pronunțată de tribunal, pe moș Calancea l-au condamnat mai mult pentru că „nu-i tăcea gura”. Cu moș Calancea m-am întâlnit, după ce am făcut tărăboiul acela, când stăteam singur la Securitate. Când mi l-au băgat pe moș Calancea în celulă, știind că securiștii ascultă după ușă, i-am făcut semn să tacă. El mi-a povestit că, intrând în celulă, i s-a părut că vede, în colț, un monstru. Eu toată vara stătusem în cojoc. Acolo era frig tare. După ce m-a recunoscut, el, bucuros, a început să vorbească. Eu, ca să-l abat de la subiect, l-am

întrebat când fusese arestat. El îmi spusese că în mai. Eu, atunci, bucuros, i-am zis: „Ehe, mata ești «cald». Ia spune, ce-i nou pe acasă?”. Nu voiam să spună cine știe ce, ceva legat de proces. Pentru că securiștii erau în stare să redeschidă ancheta și să ne prelungească „șederea”. Nu mult după venirea lui moș Calancea, a fost introdus în celula noastră și „profesorul universitar” Iordănescu Gheorghe, cică din Focșani. Acesta, așa cum aveam să aflăm mai târziu, era un borfaș de rând, pus să-l tragă de limbă pe moș Calancea. Amândoi erau Gheorghe, amândoi aveau 52 de ani și, din vorbă în vorbă, între ei s-a înfiripat prietenia. Așa, moș Calancea și-a dat drumul la gură. El nu mai fusese prin pușcării, nu și-a dat seama de pericol. „Profesorul” i-a spus că a fost legionar, câte în lună și în stele și uite așa, moș Calancea a „compus” poezii despre completul de judecată și despre condițiile de detenție. După ce Iordănescu l-a „periat” pe moș Calancea, a „scos” tot de la el și l-a turnat la Securitate. Așa a fost el condamnat la 15 ani de închisoare. Eu, ca să-l mai încurajez, i-am spus de mai multe ori: „Lasă, moș Calancea, că o să ieșim odată”. Ca o ironie a sorții, întâmplarea a făcut să fie așa. Împreună aveam să fim eliberați, în 1964. Eu mi-am continuat drumurile prin pușcăriile comuniste, până la decretul lui Dej. La Securitate, în Suceava, am mai stat încă 11 luni, fără să ne întrebe nimeni, nimic.

RUBLA – UN LOC DIN INFERNUL COMUNISMULUI ROMÂNESC

Motto: „Comunismul este o mașinărie de împrăștiat mani-feste, de făcut promisiuni și de distribuit funcții pentru proști.”

(G. Motrescu)

La Predeal, niște doamne din compartiment au aflat cine și ce suntem. Ele ne-au dat câte zece lei și ne-au cumpărat câte un kilogram de struguri. În București, ne-au pus într-un tren cu direcția Bărăgan. Pe Axinte Vasile l-au dat jos la Lehliu și l-au predat la miliția din gară, la Fetești l-au coborât pe Rusu Pavel și pe mine m-au urcat în trenul care circula pe ruta Constanța – Buzău. Am fost coborât la Cioara și, de acolo, am circulat cu camionul. Pe drum, am întâlnit ceață groasă, parcă eram într-un tunel, nu vedeai nimic în nici o parte [...]. La Însurăței, am fost dat în primire la securitate, care avea un birou într-o școală. Au zis că trebuie să aștept până ce avea să vină șeful de post [de miliție] de la Rubla.

Așteptând să vină milițianul de la Rubla, văd că se apropie de mine un cetățean originar din Dej, așa cum aveam să aflăm mai târziu. Acesta mă putea recunoaște că nu sunt de prin părțile locului. Atunci purtam pălărie cu canaci, aveam cojocul cu mine, pantaloni negri, flanea și ciorapi albi cu floricele pe jos. Acesta mă întrebă dacă sunt d.o.-ist [denumire care vine de la „domiciliu obligatoriu” – n. n., M. O.], de unde sunt și ce aștept. După ce i-am răspuns la întrebări, el mi-a arătat încotro este Rubla, se afla cam la opt kilometri de locul în care ne găseam și că este un sat făcut de bănățenii deportați în Bărăgan. Respectivul cetățean mi-a spus că și el făcuse pușcărie, fusese frontierist la granița cu Bulgaria. După toate acestea, mă cheamă să mănânc ceva. Eu îi răspund că am ce mânca, dar el insistă. Dacă am văzut așa, am răspuns invitației lui. A trebuit să merg pe jos cam un kilometru, până la casa lui. Acolo m-a băgat într-o căsuță mică, un fel de bordeiaș acoperit cu

paie. Am fost impresionat de omenia lui și, în general, de cea a neamului nostru românesc, poate că de asta ne subjugă alții!

Avea o măsuță făcută din scânduri, sub niște salcâmi. A dus la masă un ulcior de vin și a pus-o pe nevasta lui să aducă mâncare. Aceasta a pus pe masă un borș limpede, cum se zice pe la noi, prin care se vedeau câteva urme de ou. Am mâncat, am băut și, când să plec, a pus femeia să mai aducă o pâine. Aceasta, am auzit eu, a spus că pâinea pe care o mai are n-o poate da, pentru că îi trebuie la grădină. Nimic, bărbatul a insistat să fie adusă și acea pâine pentru mine. Eu am protestat degeaba, el mi-a pus pâinea în brațe, spunându-mi: „Lasă, domnule, eu mă descurc!”. Până la urmă, a trebuit să fac așa cum mi-a cerut gazda mea.

Când m-am întors la biroul securității, șeful de post de la Rubla sosise [...]. Cu un tractor, am mers până la „Ferma Iustin Georgescu”. Acolo, șeful de post mi-a arătat cărarea ce mergea spre Rubla, spunându-mi că o să mă ajungă din urmă. În satul Rubla, casele erau aliniate. Pe drumul spre Sfatul Popular, am văzut cum era „unsă” o casă pe dinafară. Mai încolo, am văzut o femeie și o copilă de vreo patru-cinci ani, [care] se aflau în ușa casei. Soarele era ca de o coadă de sapă până să ajungă la orizont. Era în octombrie, dar la șes zilele sunt mai lungi decât la munte.

Femeia, văzându-mă, mi-a spus să las bagajul la ea. Eu am rămas oarecum surprins și am refuzat-o. De, mă gândeam că eram d.o.-ist, ea era tânără, eu nu bătrân și nu știam ce avea să iasă. Până la urmă, am lăsat bagajele la ea și am plecat la Sfatul Popular. Acolo, înăuntru, era întuneric, pentru că nu aveau geam spre sud sau spre est. O lampă era aprinsă într-o cameră. Am bătut la ușă și am intrat. În urma mea, a apărut și șeful de post. Președintele, un om înalt care fusese muncitor pe la Brăila, îl întreba pe șeful de post: „Unde să-l dăm?”. Vă spun drept, eram într-o situație foarte grea: eu, cogeamite om la 32 de ani, sănătos tun chiar după trei ani de pușcărie, ajunsesem să nu-mi pot purta singur de grijă. Trebuia să fiu „dat”. Într-un final, cei doi (șeful de post și președintele sfatului) m-au trimis ori la Leon, ori la Negruț. Trebuia să-i întreb pe amândoi.

După vreun sfert de oră, apar doi oameni: unul mai înalt și altul mai scund, unul mai blond și altul mai negricios. „Na, părinte, îl iei dumneata sau îl iau eu?” – se întreabă unul dintre ei (Părintele Negruț, pe care l-am văzut mai târziu la televizor, era din Ardeal și venea dintr-o familie cu vreo opt copii. Când l-am văzut la televizor, era la o mănăstire de lângă Timișoara).

Am plecat de la Sfat și, pe drum, mă întreabă cei doi însoțitori ai mei de unde sunt, ce meserie știu ș.a.m.d. După ce le-am spus că sunt tâmplar, dulgher și că învățasem tapițerie la Gherla, părintele exclamă: „Domnul Leo, ne-a sărit norocul-n cale!” (Știți că pe la noi se spune că o meserie plătește cât o moșie!).

Pe drum, mă gândeam cum să-i spun că trebuie să iau bagajul de la o femeie. Atunci, am întrebat dacă li-i aproape casa unde mă duceau, deoarece trebuia să-mi iau bagajul de unde îl lăsasem. Le-am arătat casa și, deodată, cei doi exclamă: „O, la doamna Lazăr!”. Așa că mi-a revenit inima la loc. Ei mi-au spus că doamna Lazăr este învățătoare și soțul ei era inginer la ferma din sat. Amândoi erau de prin București. Când dăm să intrăm în casa doamnei Lazăr, un miros de friptură ne lovește. Totul era pregătit frumos pe masă. Părintele și domnul Leo i-au spus doamnei Lazăr că sunt dulgher și tâmplar și că a dat norocul peste ei. Sătenii

din Rubla făcuseră demersuri pentru a transforma o casă obișnuită în biserică. Vorbiseră, de cu primăvară, cu un moșneag de la Viziru, care trebuia să le facă iconostasul. Acesta întârziase să facă lucrarea și d. o.-iștii începuseră să cârâiască, pentru că dăduseră bani în acest scop. În sat se aflau 72 de preoți care aveau domiciliu obligatoriu. Stând de vorbă, apare și domnul Lazăr, cu un bidonaș de vin în mână. Părintele și domnul Leo l-au informat imediat despre cele discutate mai înainte. La plecare, doamna Lazăr mi-a făcut și un pachet cu câteva prăjituri. Atunci, eu, jenat, dau să refuz. Dar n-a fost chip. Ea mi-a împins prăjiturile și mi-a spus: „Așa se face pe aici. Când o să te prinzi și dumneata gospodar, să faci la fel pentru cei ce au să vină! Așa i-am primit pe toți din sat!”

M-am dus acasă la părintele Negruț, care mi-a spus că trebuie să mă refac vreo două săptămâni și, după aceea, să mă apuc de iconostas. Eu i-am răspuns că, de a doua zi, cum s-o crăpa de zi, aveam să mă apuc de lucru. Nu aveam nevoie de refacere. Eram sănătos tun! Așa că mi-am pregătit un gealău știr, o teslă, niște cotinele și o ladă cu cuie de toate felurile. Ca material de lucru era un fel de pefelev. Cum le-am îndrugat, cum le-am împletit, am făcut un iconostas ca pe la noi. Am făcut mai întâi rama, apoi am ridicat capetele sus. Am folosit cotinele din stejar de prin părțile Sinaiei, pe care le-am înmuiat în apă. Nu se rupeau, pentru nimic în lume! Cu asta mi-am făcut o reputație deosebită în satul Rubla și printre d. o.-iști, că, la sfârșit, mi-au dat și două sute de lei (pe vremea aceea, un litru de vin era vreo doi-trei lei).

Între timp, cei din Rubla mi-au dat o casă nouă, dar era neîngrijită. Avea balegă de capră, de oaie... Giurgiuvelele erau la primărie... A trebuit să cumpăr materiale și să refac soba. Într-o zi, mi-au propus o altă casă, care se afla lângă primărie. Aceasta avea două intrări și era, oarecum, neobișnuită. Puteau locui două familii în ea. Acolo locuise, înainte, părintele Bucur. A doua zi a venit la mine părintele Leontie și cu preoteasa Atena. Părintele fusese înainte legionar și avea vreo 15–16 ani de pușcărie, pe care-i făcuse începând din vremea lui Antonescu. Cum femeile sunt mai solidare între ele și nu ca noi, bărbații, doamna Atena îmi spune: „Motrescule, am auzit că vrei să te muți!”. Eu i-am răspuns că da. La care ea mi-a zis: „Cum te-ai simți tu, dacă ai ști femeia ta în casă cu altul?”. Eu i-am răspuns că nu m-aș simți bine. A doua zi mi-a dat un plic, deschis, cu care m-a trimis să-l caut pe domnul Matei Curelaru. Acesta era la Viziru, unde era funcționar la D. C. A. Făcuse și el ceva pușcărie. Ajuns acolo, îi înmânez plicul lui Curelaru. Acesta îl citește și spune: „Uite, te duci pe strada H. Acolo, îl ai vecin pe Paul Niculescu-Buzești! Ai două loturi de porumb, o să pun pe cineva să ți le urce în pod [...]”.

Iconostasul pe care l-am făcut a fost foarte apreciat. Trei pictori l-au pictat. Eu l-am tapițat cu frunze de in. Am făcut lucrări de foarte bună calitate, fapt apreciat și de reprezentanții Parohiei. Dar aceștia n-au acceptat denumirea de biserică, ci doar de casă de rugăciuni. Tradiția cere ca biserica să fie ridicată după rânduială, pe un loc curat și nu pe unul unde au mai fost clădiri, acolo trebuind îngropate și niște moaște.

În casa pe care o promisem mi s-a spus că am tot ce îmi trebuie. Cel care mi-a dat casa, mi-a spus că se mai aflau și sculele domnului Noveanu, fost profesor universitar de la Cluj. Surprins, am întrebat: care Noveanu? Domnul Noveanu

stătuse cu mine la Jilava. Fusese condamnat la 10 ani de închisoare. În 1955, pe baza nu știu cărui decret, i s-a redus pedeapsa la 5 ani și fusese adus, cu doi ani înaintea mea, la Rubla. Când am aflat de el, am dat fuga să-l văd. L-am găsit dând mâncare la păsări. L-am îmbrățișat, ne-am bucurat de revedere, fiind foarte deschis. În timpul acesta, apare doamna Atena: „Vino, Motrescule, ți-a venit nevasta și un frate în vizită!”. Îl las pe domnul Noveanu și fug s-o văd pe femeie. Ea a început să plângă și să mă întrebe câtă vreme aveam să stau acolo. Eu i-am răspuns că trei ani. Acasă era foarte greu. Aveam trei băieți ca trei ulcele, pământul era cum era și cotele trebuiau date la stat. Ana mi-a zis atunci: „Vino acasă și-mi arată ce să fac! Nu trebuie să faci tu nimic, dar să știu eu ce să fac!”.

NEBĂNUITELE CĂI ALE SECURITĂȚII

Motto: „Pecetea de trădător ar fi apăsât veșnic asupra familiei noastre.”

(G. Motrescu)

Fratele meu a stat la mine numai o noapte și a plecat acasă. Femeia a stat vreo lună de zile. Pe considerentul că lucrasem la biserica din Rubla, cei de acolo mi-au găsit un serviciu la ferma I. A. S. din sat. La aceasta a contribuit și imaginea bună pe care mi-am făcut-o la Sfatul Popular. Într-o duminică, căci noi eram obligați să ne prezentăm la primărie în fiecare duminică, președintele mi-a cerut să repar ușa. Aceasta se dăduse cu un milimetru în jos și nu se mai închidea. Un om trebuia să se ducă să deschidă și să închidă ușa după fiecare. Făceau treaba asta cam de un an de zile [...]. Le-am reparat ușa cât colo și mi-au spus că, dacă o să am nevoie de ceva, să apelez la ei.

La fermă aveam un salariu de 731 de lei pe lună. Era un salariu destul de bun. Eram paznic la serviciul de furajare și aveam ca magazioner pe unul cu două clase primare. După un timp, m-au pus pe mine magazioner și pe fostul magazioner l-au făcut paznic. La ferma aceasta era unul Capdebou, care avea două licențe și fusese mare proprietar, avusese șleपुरi pe Dunăre înainte de război. Capdebou, deși nu era un om foarte înalt, când se plimba cu măgarul, căci îi dăduseră unul de la fermă, îi atârnavu picioarele aproape de pământ. Acesta era cel ce „manevra” toată ferma, director era numit unul care avea doar două clase primare [...]. Într-o seară, am auzit din casa domnului profesor Noveanu, pe unul, cum repeta: „a, ă, î, e, i, o, u...”. Era directorul nostru, care învăța fonetică de la domnul Noveanu.

Pe la sfârșitul lui ianuarie, mă pomenesc chemat la Securitate. Pentru mine era o surpriză, pentru că evidența noastră era ținută la Miliție. „Pleci acasă pentru 15 zile”, mi-a spus unul de acolo. „Pleci cu bilet de învoire!”. Până să ajung eu în sat, vestea era deja răspândită. D. o.-iștii erau foarte nemulțumiți și mă suspectau toți că sunt omul Securității. Până atunci, nu se mai pomenise ca un d. o.-ist să fie învoit, deși toți stăteau acolo de mulți ani de zile.

Am plecat de la Rubla pe jos, spre Însurăței. Tocmai fusese o înzăpezire mare și abia se puseseră trenurile în circulație. Cu biletul de voie în buzunar, am ajuns la Gara Cioara. Acolo era o sală de așteptare foarte mare, cum era iarnă și fuseseră înzăpezite drumurile și căile ferate, erau puțini călători. Cum am intrat în sala de

așteptare, erau vreo doi-trei călători cu care am intrat în vorbă și, în partea stângă a sălii, era o femeie. Cum stăteam de vorbă cu acei călători, văd că femeia se uita insistent la mine. Atunci, m-am întrebat cum de i-oi fi căzut cu tronc [...]. Vine trenul, mă sui într-un compartiment, hop și ea era lângă mine! De ici, de colo, m-a provocat la discuție. Eu m-am recomandat, s-a recomandat și ea, cu numele de Cenușă. Atunci, eu am întrebat-o ce caută numele de Cenușă în Bărăgan. Ea mi-a spus că, de fapt, este refugiată din Bucovina. Pe drum, ea m-a tras de limbă cine sunt, ce sunt... Pe urmă am făcut eu legătura, ea era agentul de securitate care mă însoțea. La Fetești, ea s-a dat jos. Eu, cum eram cu compartimentul către gară, am văzut cum s-a întâlnit cu un individ scurtuț și negricios. Ea i-a arătat cu mâna compartimentul meu. Când a plecat trenul, cetățeanul respectiv s-a așezat în locul securistei. Atunci mi-am zis: „Tu-mi ești naș. Hai să vedem noi!”.

Am mers cu trenul până la Buzău. Acolo, trebuia să aștept vreo patru ore. Am hotărât să-l verific pe securist. Am ieșit în oraș. N-aveam bagaj prea mult, doar o valiză. Plec din gară, securistul după mine. Merg eu, merge și el! Mă opresc eu, se oprește și el! Privesc în vitrină, se face și el a privi ceva! Așa, l-am purtat vreo două ceasuri prin Buzău. Ne-am întors la gară și el s-a pus în sala de așteptare. Când a venit trenul de Suceava, securistul s-a pus exact în compartimentul meu. Așa a mers cu mine până la Mărășești. Acolo, a coborât și s-a urcat din nou. Printre călători erau și câteva familii din părțile Tecuciului, se duceau la o nuntă la Mihăileni. Aveau cu ei damigene cu vin, sacoșe cu mâncare... Când s-a zărit de ziuă, pe la Pașcani, s-au apucat să mănânce și au băut și câteva pahare de vin. Ne-au dat vin și nouă, celor din compartiment. Individul care mă însoțea, pe la Lespezi, probabil din cauza vinului, mă întreabă dacă sunt rudă cu Motrescu. Eu i-am răspuns că da și el mi-a spus că „l-au prins”. Atunci am înțeles de ce mi-au dat drumul acasă și de ce eram „însoțit”.

Din Suceava, la Ițcani, m-a luat „în primire” vechiul meu anchetator, Munteanu. Deși el se afla „în civil”, așa „defila” cu mine [...]. La Rădăuți, în gară, el mă supraveghea. Când eram mai pe marginea peronului, am văzut trecând un gip roșu, ca al Securității. M-am gândit, atunci, că or mai fi și altele la fel. Am ajuns cu trenul în gară la noi [Vicovu de Jos]. Am venit direct acasă. Trecuseră mai bine de trei ani de când plecasem. Aveam două copile și un băiat, pe care îi lăsasem mici, acum erau mărișori. Fetele erau acasă și băiatul era la tata. În timpul acesta, femeia s-a dus în casa de sus să-mi aducă ceva. Atunci, încă nu-mi confiscaseră nimic. Ana se întoarce și zice: „Uite, la tatăl tău în livadă sunt niște securiști!”. Mă uit și eu pe geam și văd doi dintre ei că vin de-a dreptul. Până să mă dumiresc eu, numai că îi văd că intră în casă: „Hai, Gheorghel!”. Vă dați seama în ce situație mă aflam eu, numai ce intrasem în casă, după trei ani de zile și, tot atunci, eram ridicat de Securitate. Atunci am zis: „Domnilor, stați să las șireturile și centura! Eu, domnilor, mai am centuri de la dumneavoastră”. Femeia plângea și le spunea să mă lase în pace. Atunci, unul dintre ei a zis: „Hai, că tot trebuia să plece!”. M-au băgat în gip-ul roșu, m-au dus la Rădăuți și, de acolo, la Suceava. Acolo, am fost repartizat la secția I-a, într-o cameră cu mai multe paturi. Am fost închis cu un inginer agronom din părțile Fălticeniului și cu un alt deținut, ce fusese gardian. După o lună de zile am fost mutat la Botoșani. În această perioadă, am fost deținut împreună cu un student pe nume Lothar

Tomaszewski, din Câmpulung, cu un elev, tot din Câmpulung, pe nume Voloșciuc, cu Mordleciuc și ginerele său, Mircea Sahlean. La Botoșani mi-au citit sentința de condamnare la muncă silnică pe viață. Aflând această condamnare, zâmbind forțat, am spus: „Îmi pare bine, domnule locotenent major, că m-ați înfiat pe veci. Sunt al Securității!”. După câteva luni m-au dus la Gherla. Acolo, am stat aproape patru ani. În Văcărești am stat din septembrie (1963) și până în 10 aprilie (1964), când mi-au dat drumul acasă.

La Gherla am făcut și greva foamei, 12 zile. Din acestea, primele trei zile sunt mai grele [...], când te apucă o foame teribilă. Pe urmă, apa este amară și nu mai ai poftă de mâncare și poți sta așa cât vrei [...]. Când au aflat că fac greva foamei, m-au scos dintre deținuții bolnavi și m-au băgat la camera 99. Ca să mă ademenească, îmi aduceau dimineața cafea, unt, marmeladă și pâine. La prânz îmi aduceau ciorbă, felul doi de bună calitate, cu mirosoși puternice, ca să te facă să mănânci, și seara la fel. Aceste mâncăruri nu se dădeau în mod obișnuit în pușcărie, ba dimpotrivă. Gardienii se uitau foarte minuțios la mâncarea pe care o luau, dacă nu cumva fusese smintit ceva din ea. Am stat așa 12 zile. A venit, apoi, un procuror de la Cluj și mi-a zis: „Ce, Motrescule, vrei să-ți dăm drumul acasă?”. I-am răspuns că nu și că vreau să mor, că eram sătul de „borhotul” lor, și așa eram condamnat pe viață și bolnav. Atunci mi-au propus să mă interneze într-un spital, ca să mă fac bine. Numai așa aveam să renunț la greva foamei.

După vreo două săptămâni, m-au pus pe targă și m-au dus la zarcă, într-o cameră cu vreo 20 de bolnavi. Dintre toți, numai eu eram imobilizat la pat. Cei mai mulți erau nebuni, majoritatea tineri. Când a venit duba-tren, n-am încăput deodată. Eu am rămas cu nebunii. Ei, săracii, nu făceau nimic rău, dar tot îmi era frică. Unii bolboroseau ceva, alții priveau pe tavan într-un punct fix. Seara, pe la 8, au venit doi de la drept comun, m-au luat cu targa și m-au dus la trenul cu care am fost transportat spre Văcărești.

ÎNTĂLNIREA RATATĂ

După ce mi-am cerut externarea, m-au dus la Gara de Nord și mi-au luat bilet de drum din banii pe care i-am primit de la Văcărești. Mergeam destul de greu, și pentru aceasta mă foloseam de o cârjă mică, pe care o promisem de la un moșneag din Giurgiu. Am urcat în trenul care circula pe ruta București – Suceava și am venit acasă. Acasă, ce găsesc? Gospodăria pe care o lăsasem (casă, șură, șopron) era împrăștiată. Soția locuia în una dintre cele două camere pe care le mai aveam. În camera cea mare îmi fusese pusă cooperativa [magazinul].

Când m-am dat jos din tren, oamenii au văzut că merg greu. Unul dintre ei, care mi-a fost coleg în clasele primare, Gheorghe Fusa, era acum brigadier la tractoarele colectivului, m-a văzut în crucile drumului, la intrarea în Remezeu. Mi-a spus să aștept că o să vină fratele lui, Aurel, cu tractorul să mă ia și să mă ducă până acasă. Așa am ajuns până în dreptul lui Sbiera Traian, cumnatul meu. I-am mulțumit lui Aurel că mă scutise de o bucată bună de drum, altă plată n-aveam ce să-i dau.

La cumnatul meu am stat cât am stat și, apoi, am venit acasă. În pușcăriile comuniste am visat foarte des despre fărâmare gospodăriei. Îmi apărea în vis că

șura și tot de pe lângă casă era fărmat. Când am ajuns lângă casă, am văzut un șopron pe care-l făcuse femeia ca să aibă unde să țină o vacă, niște oi și un porc. Alături erau depozitate ambalajele cooperativei. Acolo era multă lume, unii dintre ei erau veseli. Era o zi de mai [1964], spre sfârșitul acestei luni. Au apărut imediat feciorul, pe care-l lăsasem de 8 ani și avea atunci 18, Silvia, pe care o lăsasem de 3 ani, era acum elevă la școală, iar Ileana era plecată la joc. Întâlnirea a fost destul de grea pentru mine, venisem acasă după 10 ani de pușcărie. Lumea, curioasă, a dat năvală să mă vadă, să stea de vorbă cu mine. Primele persoane care mi-au intrat în casă au fost profesorul Carcea și învățătorul Chirilă. Ei veniseră cu un litru de țuică și mă îndemneau să beau cu ei. I-am refuzat politicos, că nu pot bea după atâta pușcărie și pentru că putea să mi se facă rău. Dar, ca să nu refuz, am luat un pahar împreună cu ei. Au urmat lacrimi, plânsete, pentru că situația mea era destul de dramatică. Acum, că a trecut atâta vreme și tot îmi răscolește sufletul. Eram obosit și m-am întins în pat. Prin casă s-au perindat mulți, unii veniți să mă vadă, alții ca agenți ai Securității. Sigur, datorită situației mele, în unele cazuri, am mai răbufnit și eu. Nu mult după aceea, am fost chemat de către securiști. După o săptămână, a venit un țigan cu un faeton și m-a chemat la Miliție. Era dimineața, pe la orele 9 sau 10. Atunci, Miliția se afla în locul unde stătuse un pichet, imediat lângă școala din centru [Vicov de Jos]. Când am ajuns la Miliție, am întâlnit doi civili. O bucată de vreme am stat cu ei, dar pe mine m-au ținut mult și bine afară. Le știam obiceiul! În același timp, țiganul cu faetonul mă aștepta. Spre seară, am fost poftit înăuntru. Au început să mă înjure și să mă amenințe, că o să mă trimită acolo de unde venisem. Eu le-am spus că nu mă tem, deoarece nici nu am vrut să vin acasă, mai ales în starea în care mă găseam. Le-am spus, de asemenea, că ar fi bine să mă întorc pentru că acasă trebuia să lucreze femeia sau băiatul să mă țină. Atunci, securiștii au mai înmuiat-o. Au spus să-mi țin gura și să nu mai ameninț oamenii. Ce se întâmplase? Unul, Leon Țugui, președintele colectivului, mi-a confiscat vaca. De fapt, aceasta era a soției și nu a mea. Cu ocazia aceea, mi-au luat niște haine și alte câteva bunuri. Unul, de la judecătorie, i-a spus soției că are drept la contestație. Auzind aceasta, Leon a țipat că nu! A intrat în grajd, în plânsetul fetelor, Ileana și Silvia, și mi-a luat vaca. Când am venit acasă, fiind revoltat, am spus și eu niște chestii la adresa lui Leon. Ce-am spus eu, ce-au mai înflorit alții [...] că, imediat, am fost chemat la Securitate. Leon făcuse reclamație.

Altădată, unul Gavril Motrescu, cu care mersesem la școală, pe atunci paznic, mi-a spus: „Măi, Gheorghe, să fii atent cu cine vorbești și ce vorbești! Cine ți-a fost prieten, acum îți este dușman”. Avea dreptate, el era informatorul Securității pentru această parte de sat [...].

Revenind la întâmplarea cu securiștii aceia, vreau să spun că erau doi indivizi bine făcuți și bine îmbrăcați. După ce mi-au ținut un logos de vreo oră și jumătate, mi-au spus să fiu atent și să nu mai fac nimic [...]. Erau niște mitocani, scursurile societății, adunate de pe maidanele orașelor. Altfel, eu nu-i pot califica. Așa, din cauza lor, pierdusem aproape o zi. M-au luat dimineața și mi-au dat drumul seara. Probabil că au așteptat să se lase seara, ca să nu vadă lumea ce fac ei. Din acel moment, am avut repaus vreo două, trei luni de zile. Pe urmă, în fiecare an, de patru-șase ori, eram chemat să dau o declarație la Securitate. Așa s-a întâmplat până în anul 1989.

Într-o toamnă, când lucram la Voitinel, la casa fetei, am fost chemat din nou. Era secetă mare și foarte cald, la sfârșitul lunii octombrie. După o zi de lucru, ajung acasă și femeia îmi spune că trebuie să merg la Miliție. Eu spun că nu vreau să merg, că o să merg în ziua următoare. Dar femeia nu m-a lăsat, mi-a spus că este „urgent”. M-am urcat pe bicicletă și am plecat. Acolo, în anticameră, erau adunați paznicii. Care mai de care mai umflați, mai bine ținuți. Stăteau și râdeau. Eu m-am dus la șeful pazei, unul Vasile și nu mai știu cum, și i-am spus că sunt chemat urgent. El mi-a zis că securistul care mă chemase se afla la bufet și să aștept eu până îl cheamă. Eu, după atâta muncă, numai chef de așteptat nu mai aveam. Întorcându-se șeful pazei de la restaurant, mi-a spus să plec acasă. După alte trei luni de zile iar am fost chemat. Era un fel de bătaie de joc. Acest lucru s-a tot repetat, până când, odată, m-au întrebat dacă nu știu ceva despre un depozit de arme al lui Macoveiciuc. Eu le-am spus că noi nu făceam depozite, purtam armele în spate pentru luptă. Mai târziu, am aflat de unul Chifan Constantin, că fusese întrebat dacă nu a avut arme. La penultima întâlnire, Onoiu, șeful postului de Miliție m-a pus să aștept. Din pușcărie, rămăsesem cu defectul de mers. Când m-au chemat înăuntru, de după perdea, ei urmăreau cum mă ridic. Cum stăteam de vorbă cu cumătrul meu, la chemarea lor, m-am ridicat și m-am îndreptat, pregătit să merg. Ei, securiștii mă întrebau de ce merg așa de greu. Eu le răspundeam că „mama mă făcuse bun și drept, dar Securitatea mă făcuse după chipul ei”. Unii dintre securiști știau, după atâtea repetări, ce aveam să le răspund la întrebările privitoare la defectul meu de mers. Așa că au renunțat. Pentru alții era suficient să încep cu „ma...”, că mă și puneau să tac, să nu mai repet formula mea privitoare la Securitate.

În penultima întâlnire cu Securitatea a fost reluată ideea că nu am vrut să-l predau pe fratele meu [Vasile]. Eu le-am răspuns că nu puteam face aceasta pentru că el nu era ca un geamantan, pe care să-l muți de ici, colo. Această discuție a fost scurtă și dură. La plecare, l-am întrebat pe securist când ne mai vedem? Am făcut lucrul acesta zâmbind. Ei vroiau să te vadă trist și cu moralul la pământ. Știam eu, lor nu le convine să te vadă zâmbind.

Cu câteva luni până la căderea lui Ceaușescu, prin august sau septembrie 1989, lucram la o casă a unei nepoate. Din nou am fost chemat de securiști. M-am urcat pe bicicletă și ... fuga la Miliție. Era, acolo, un sergent major mai de treabă. M-am prezentat la el și i-am spus că sunt chemat. El mi-a răspuns că securistul care mă chemase se numea Gheață. Cu acesta nu mai avusesem de-a face, era nou. După ce am așteptat cât am așteptat, sergentul major mi-a spus că securistul avea să vină cu trenul de 4 și că transmisese să îl aștept. După vreo jumătate de oră, i-am spus: «Domn' șef, așa cum au știut să mă găsească noaptea și să mă ridice, tot așa vor ști, acum, să mă găsească!» M-am urcat pe bicicletă și ... drumul spre casă. A fost întâlnirea ratată, așa cum îi spun eu.

III

DOCUMENTE

1944 iunie 22, Câmpulung Moldovenesc. Raportul lui Vladimir Macoveiciuc asupra activității grupului de partizani antibolșevici aflat sub comanda sa. Prima atestare documentară a existenței partizanilor români antisovietici din Bucovina.

RAPORT ASUPRA SITUAȚIEI DE LUCRU A GRUPULUI VLADIMIR¹

Din cauza timpului nefavorabil ce era în luna februarie–martie 1944, lipsa de trenuri, aglomerația și o evacuare prea rapidă, nu ne-am putut evacua. Am rămas de ne-au ocupat rușii. Dintr-un manifest dat de avioane, adresat către poporul român și armata română, d[omnul] Molotov a vorbit către guvernul sovietic și în fața întregii lumi că, deși Armata Roșie a trecut Prutul, ocupând o mare parte din Moldova și Bucovina, totuși n-are contra românilor nimic, nu se amestecă în lucrurile lor și în administrația lor, fiecare să-și continue profesiunea avută mai înainte, chiar preoții să slujească în biserici, antreprenorii să-și continue antreprizele, dând ordin chiar să abordeze tricolorul. Imediat, la intrarea Armatei bolșevice în satele noastre, o armată jerpelită, flămândă și fără Dumnezeu și-a bătut joc de satele noastre. După ce au găurit toate ogoarele noastre, făcând sute de tranșee, scoțând bărbați și femei pentru acest lucru, au ajuns bieții oameni să fie scoși din minte că-i evacuează din cauza bombardamentelor, fiind zonă de operații.

Văzând că nu este glumă, pentru că cârlanul² de Molotov s-a compromis față de guvernul lui și întreaga lume, am fost nevoiți să ne luăm valea, parte prin codri, iar altă parte i-au deportat rușii. După trei săptămâni de suferință prin codri, bolșevicii au început să intre și prin pădure, scoțând chiar și din codri pe oamenii care au fugit de teroarea bolșevică, trecând linia rușilor. Sprijiniți de pro[o]rocii adventiști, au reușit, fiind călăuziți de ei, să scoată famili[i] din pădure. Ordinul cârlanului de Molotov nu a fost nimic altceva decât o mască pentru poporul român, însă Armata Roșie și-a bătut joc de ogorul nostru, maltratând fetele, femeile etc. etc.

În ziua de 15 mai 1944, ne-am procurat de la un depozit rusesc 20 de grenade și 4 arme și, cu ajutorul acestor arme și grenade, am reușit să evacuez 80 de familii cu copii și vite, pe care le-am trecut peste linia rusească, în partea țării românești neocupate. Văzând că nu am nici o posibilitate cu ce trăi, fiind foarte sărac, mi-am înființat un grup de 22 de oameni, fiind în contact cu Comandamentul German, de unde am primit arme diferite, mitraliere, puști-mitraliere, grenade și explozive.

¹ Text reproduș după Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *Rezistența armată din Bucovina, 1944–1950*, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 1998, Colecția de documente. vol. I, p. 148–150.

² *Cârlan*, -i, s.m. Regionalism, folosit pentru a desemna un miel după înțârcare. În cazul de față, termenul este folosit cu sens peiorativ, adică un om de nimic, un neisprăvit.

Toți acești oameni erau din meleagurile Rădăuț[i]ului și grupul a primit numele de „Vladimir”, după numele pe care îl purta șeful, Macoveiciuc Vladimir.

În ziua de 1 iunie crt. [anul curent] am trecut din nou frontiera în partea ocupată [de sovietici,] unde ne-am pus la pândă pentru a face o ispravă țării noastre. Ne-am așezat la pândă în apropierea liniei rusești, care duce[a] pe lângă marginea pădurii. Cu diferite aparate și binocluri, am observat cum stă situația și imediat am raportat superiorilor. Am observat situația din comunele Sucevița, Marginea, Vo[i]evodeasa, Horodnicu de Sus, Horodnicu de Jos, Voitinel, Vicovu de Jos, Putna și Putnișoara, unde am avut conflict [ciocnire] cu rușii. Apoi am trecut să facem pândă la po[i]enile pădurii: Poiana Oglinda, Poiana Crucii, [Poiana] Meselor, Poiana Corbului, Poiana Pietroasa, Poienile Horodnicului, toate potecile și plaiurile codrului dintre Rus Moldovița, Sucevița și Mănăstirea Putna. În tot acest timp, am avut informatori care au trecut ca agenți pentru a cerceta terenul și a asigura trecerea întregului grup. Unii din[tre] acești informatori ne-au adus știri că ar umbla prin păduri un grup puternic de ofițeri, încadrați de două plutoane de soldați. Făcând recunoașterea mai multor po[i]ene, am dat peste patrule rusești în grupuri mici, de 2–4 [militari], fără să ne atingem de ei, cu scopul de a da lovitura oportună în patrula pe care doream s-o capturăm.

În ziua de 18 iunie 1944, am tras un atac puternic la linia rusească, unde erau cam 5 cuiburi de mitralieră și în care oamenii erau triplați. La punctul Toplița, lângă șoseaua națională care duce de la Voitinel la Horodnicu de Sus, ne-am tras [apropiat] până la o distanță de 20 [de] metri de tranșeele inamicului, aruncând 46 [de] grenade, de pe urma cărora am auzit țipete, vaiete și strigăte înfiorătoare, rămânând mai mulți morți și răniți. S-a făcut alarmă pe întreaga linie rusească, deoarece noi, pe lângă grenade, am deschis foc din toate armele ce le posedam. În urma focului deschis, rușii au început să ne lovească cu brandurile, să arunce reflectoare [rachete] și, văzându-ne în pericol, am fugit în pădure, fiind susținuți de puști-mitraliere.

În ziua de 19 iunie crt., fiind informați că ar trece prin poiana Hacıungului Mare grupul de ofițeri și soldați, am pândit Poiana Tarnița, Poiana Alunișului, Poiana Stânișoarei, iar în zorii zilei de 20 iunie crt. ne-am așezat o poziție vânătoarească [ambuscadă] în Poiana Hacıungului Mare și, după o așteptare de câteva ore, cam pe la [orele] 11,30 a apărut în poiană o patrulă de 4 soldați bolșevici, pe pieptul cărora străluceau decorațiile. Le-am dat drumul să treacă de noi, deoarece capcana pentru ei era pusă la punct mai înainte [departe]. După 20 de minute a sosit și grosul coloanei în poiană, fiind 9 ofițeri încadrați de două plutoane[,] în dreapta și în stânga. În momentul când [rușii] a[u] apărut la o distanță de 20 m în fața puștilor noastre, compuse din două puști-mitraliere și 6 pistoale automate, iar în stânga poienei, la o distanță de 40 m, în fâgânișul pădurii îi așteptau alte zece puști automate, grenade și carabine. În momentul apariției rușilor, arma automată de la intrarea în poiană a început să tragă foc în urma lor. Atât ofițerii cât și soldații s-au oprit, întorcându-se să vadă cine a împușcat. Atunci, pușca mitralieră a serg[entului] Rusu, a ca[poralului] Chicher, pistoalele automate a[le] lui Grijincu, Onica și Rotariu au început foc din față și din dreapta. La deschiderea focului acestora, ofițerii ruși au sărit de pe cai, culcându-se la

pământ. Restul trupei s-a deplasat în stânga pădurii unde, după două minute, a început un groaznic foc din [de] automate, carabine și grenade din partea grupului nostru. O mare parte din bolșevici au murit în poiană, care au fost loviți până la ultimul de flăcăii noștri. Lupta a ținut o oră și mai bine și, trăgându-se câteva mii de cartușe și câteva zeci de grenade, a rămas în Poiana Haciungului Mare o masă mare de cadavre.

După încetarea focului, am fost descoperiți de o baterie de artilerie și de mai multe branduri [sovietice], începând să bată în Poiana Haciungului. Printre proiectilele lor, tot am salvat 7 cai, care au rămas neîmpușcați de noi, am smuls mai multe decorații, galoane ofițerilor, mai multe pistoale și arme automate, câteva porharturi și genți și o raniță plină cu diferite acte de mare importanță. Am luat carnetele de identitate ale tuturor ofițerilor. După carnetele lor de identitate am putut deduce că erau un grup de ofițeri de stat major din armata bolșevică, păziți de o puternică escortă. Atât ofițerii, cât și soldații, au rămas morți, fără să scape vreunul. Tot materialul capturat[,] cât și actele secrete au fost predate Corpului [5?] de Armată. Moartea cauzată mai multor ofițeri din statul major rus aflat în Bucovina și a celor două plutoane de soldați, în număr de 54, de diferite grade și 9 ofițeri, găsindu-și moartea pe neașteptate, la orele 11,30, în Poiana Haciungului Mare [din] codrul Voi[e]vodesii, între Mănăstirea Putna și Sucevița, a adus atât armatei române [cât] și [cele] germane un mare folos. Distrugerea celor 9 ofițeri de stat major și [a] celor 54 de grade inferioare se datorește planului inventat de Macoveiciuc Vladimir și grupului său de 20 de oameni.

În curând vom da numele și fotografia fiecăruia, pentru a vedea țara întreagă ce poate face un bun român.

ss. Macoveiciuc Vladimir

1944 iunie 26, Sadova. Declarația lui Gheorghe P. Motrescu la Postul de jandarmi Sadova, privind activitatea grupului Macoveiciuc din vara anului 1944. Primul document în care luptătorii voluntari antisovietici sunt denumiți „partizani”.

DECLARAȚIE³

Subsemnatul[,] Motrescu Gheorghe, fiul lui Pintilie și al Sofiei, Ctg. [contingentul] 1946, premilitar în comuna Vicov de Jos, județul Rădăuți, în prezent venit în comuna Sadova, județul Câmpulung, unde domiciliază și părinții mei refugiați, cu privire la incursiunile ce am făcut la ruși, declar următoarele:

De la data evacuării din comuna Vicov de Jos⁴, județul Rădăuți, pe ziua de 8 mai 1944, eu am rămas prin păduri[,] fiindcă aveam 40 de oi și nu am putut să vin cu părinții la Sadova, ci am stat cu oile prin pădure, crezând că se vor duce rușii. Am stat tot timpul cu Roșca Constantin, ctg. 1945 și cu Grigore Cârștian, tot ctg. 1945, pe care însă l-au prins rușii. Eu aveam o armă Zebeu [Z.B.] cu 100 [de] cartușe, pe care am aflat-o pe când se retrăgeau trupele germane, Roșca Constantin avea o armă austriacă. Cam până după 1 iunie 1944, am stat pe acolo singuri, am tot hărțuit patrulele rusești cu focuri de armă, ca să nu poată veni pe la noi, prin

³ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 151–152.

⁴ Evacuarea s-a făcut în județul Dorohoi.

pădure. După acea dată, pe muntele Pietrosu, ne-am întâlnit cu 20 de partizani instruiți de germani, pentru a[-i] ataca pe ruși. Aveau două puști-mitraliere, patru pistoale automate, grenade și multă muniție. Din[tre] aceștia, am cunoscut pe Precop Țugui și [pe] fiul său Gheorghe, care erau de la mine din comună. Mai erau ca comandant Macoveiciuc Vladimir, din comuna Voitinel și fiul său Silvestru, tot din Voitinel. Mai erau un sergent venit din Crimeea în concediu pe două luni, anume Rotaru, un serg[ent] Rusu Archip din comuna Gălănești-Hurjuieni, tot venit din Crimeea, un cap[oral] Chichel Ananie, din comuna Bosanci, Suceava, Onica Sava, un bătrân din Horodnic și unul Onica Vasile, serg[ent], decorat cu „Crucea de Fier” germană și un serg[ent] Grigorean Gheorghe, tot din Horodnic, mai era un caporal T. R., Ursachi Traian, din comuna Frătăuții Vechi. Pe ceilalți nu-i cunosc așa [de] bine cum îi cheamă. M-am atașat și eu cu Roșca la aceștia, înarmându-ne cum se cade și, fiindcă noi cunoșteam potecile și poienile pe unde umblau patrulele rusești și pe unde aveau poziția, am început acțiunea. Am stat 4 zile în Tarniță, unde n-au ieșit rușii. Știam că la niște case, pe pâraul Muntelui Vițau, vin patrulele rusești. Am stat, dar tot nu au venit rușii. În a 6-a zi, am mers în pâraul Putnișoara, unde sunt vreo 30 de case, tot nu au venit rușii. Aici, însă, am făcut o tragere pentru a ne obișnui cu tot felul de arme, de unde ne-am retras și a doua zi am observat că a venit o comp[anie] de ruși, pe care nu ne-am bizuit să-i atacăm. Vreo 4-5 zile am făcut recunoaștere de teren și pe urmă am stat vreo 4 zile în capătul comunei Voitinel, dar nici aici nu ne-au picat în capcană ruși.

În ziua de 18 iunie ne-am tras, pe la orele 1 noaptea, la tranșeele rușilor, între Horodnic și Voitinel, unde erau 5 cuiburi de mitralieră cu oameni dublați. I-am încadrat cu puștile noastre automate în dreapta, stânga și față, în așa fel încât nu ne-au simțit, având planul ca să-i luăm prin surprindere ca să le smulgem mitraliera, însă ne-a observat și a deschis foc un rus. Atunci și noi, la comandă, am început a trage din toate direcțiile, aruncând și vreo 30 [de] grenade. Am auzit în tranșee strigăte și vaiete, iar focul a ținut vreo oră și jumătate. Cu toate că noi eram retrași în pădure, fiindcă era alarmată toată linia bolșevică, au tras până la orele 8 dim[ineată]. De aici ne-am retras cu mare greu, fiindcă din toate direcțiile trăgeau după noi cu mitraliere, branduri și puștile automate, dar totuși am scăpat neatinși nici unul. Nu știi câți [ruși] morți au fost și răniți, dar am văzut din pădure că au venit căruțe, de-au transportat răniți de acolo.

În ziua de 20 iunie [1944], am fost informați că are să treacă o patrulă rusească prin Poiana Hacıungului Mare, unde am și plecat de ne-am instalat. Acolo, stând la pândă și după anunțarea unui agent destoinic trimis de noi, pe la orele 11,25, a sosit observatorul în goană nebună și ne-a anunțat că vin rușii dinspre Vicov de Sus. Am și observat 4 ruși avangardă, însă șeful grupului nostru, observând cu binoclul, a dat ordin să-i lăsăm să treacă fără a deschide foc, deoarece vine grosul coloanei. În adevăr, după câteva minute, au apărut 9 ofițeri călări, încadrați la dreapta și stânga cu 2 plutoane de soldați. Imediat un serg[ent] a deschis foc cu pistolul automat. Atunci un ofițer [sovietic], observând ce este, a strigat descălecarea. Altul s-a suit la Trei Mășile, unde era o pușcă mitralieră a noastră și, dând de mitralior, a strigat „Hu, Germanschi!”, culcându-se totuși la pământ. Atunci am deschis foc din toate armele, aruncând și vreo 30 de

grenade, zăpăcindu-i pe ruși complet. A[m] tras fiecare câte 60–80 de cartușe, secerându-i cu puștile-mitraliere din dreapta și din stânga, iar din față un grenadier, rămânând în Poiana Haciungului, căzuți, 1 ofițeri și 50–60 soldați [sovietici]. Eram în mare pericol, fiindcă s-a deschis foc asupra noastră și de tun sau brand, în apropiere. În fugă, am luat actele de la ofițeri și 7 cai, iar câțiva oameni[,] care erau desculți[,] au tras cizmele bolșevicilor și pantalonii, le-am luat pistoalele, hărțile, diferite documente etc. După aceasta, am luat și pe rănitul căzut dintre noi, l-am bandajat, urcat pe cal și am coborât cu toții într-o prăpastie adâncă, unde nu a călcat picior de om, ca să nu fim urmăriți de ruși.

Chiar în acea zi am luat mulțime de lume care se afla refugiată prin pădure și am pornit cu toții spre Câmpulung⁵. O noapte am dormit în Poiana Crucii cu toții, cam 100 de persoane. Acolo, bătrânul Țugui Precop a împușcat un porc sălbatic, cu care am venit la vale. Cu mare greu ne-am apropiat de Săcrieș, pe unde am trecut frontul.

Până [am] ajuns la noi, grupul de partizani a fost condus [călăuzit] de bătrânul Țugui Precop, de 61 de ani, care cunoaște bine toate plaiurile. De acolo, el a rămas de a ne aproviziona cu hrană, împușcând sălbăticiuni, căuta oameni de la care lua informații pe unde se află rușii, [în]grija de muniție ce era de rezervă, așa ne-a dat mare concurs la aceste operații.

Atât declar, susțin și semnez propriu,
ss. Gheorghe Motrescu

Dat în fața noastră astăzi, 26 iunie 1944.

Șeful Postului de Jand[armi] Sadova
Jand[arm] Plut[onier] Ciupac Ion
L.S.

ss. Ciupac Ion

1944 iunie 26, Sadova. Declarația lui Precop Țugui privind situația din Bucovina și activitatea din vara anului 1944 a „bandei de haiduci” condusă de Vladimir Macoveiciuc.

DECLARAȚIE⁶

Subsemnatul Țugui Precop, de 61 de ani, din comuna Vicov de Jos, județul Rădăuți, declar următoarele:

Fiind refugiați prin păduri, de ruși, am dus tot ce am avut pe lângă casă în pădure, fiindcă ne prădau rușii tot ce aflau și pe noi ne evacua din comună, nu știu încotro. Dar și în pădure am fost prins, cu soția, ne-au luat și ne duceau în convoi, de unde eu, însă, am fugit, dar soția mi-a rămas la ei. Am venit din nou în pădure, unde mi-am îngropat [îmi îngropasem] lucrurile, dar nu am aflat nimic, am rămas gol.

Am venit în comuna Sadova cu fiul meu, Gheorghe și familia lui. Ajunși aici, după trei săptămâni, m-a informat fiul meu că la Câmpulung, din inițiativa

⁵ Autorii culegerii de documente, din care reproducem prezentul text, menționează că această misiune a durat trei săptămâni, între 1 și 21 iunie 1944, cf. nota infrapaginală nr. 5.

⁶ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 153.

d[omnu]lui Macoveiciuc Vladimir[,] s-a format o bandă de haiduci, cu înțelegerea Comandamentului German[,] care aprovizionează cu arme automate, grenade și alimente. Văzând batjocura ce au pus rușii pe noi, m-am hotărât și eu cu fiul meu Gheorghe ca să plecăm cu această bandă de haiduci, știindu-mă că sunt om bătrân, [că] am fost în viața mea braconier și cunosc toate plaiurile și vâlcelele și le pot fi de folos în conducerea lor [ca ghid].

În ziua de 1 iunie 1944, înarmați și aprovizionați cu de toate, am luat valea spre pădure pentru a pune capcana bolșevicilor care ne-au depărtat de frați. surori, părinți, batjocorindu-ne femeile și fetele noastre. Am condus cu bine acest grup pe toate plaiurile și munți și poteci, până la Muntele Pietrosul, în apropiere de liniile rusești. Acolo am găsit pe Motrescu Gheorghe a' [lui] Pintilie și pe Roșca Constantin, tot din Vicov, care au stat acolo și cunoșteau bine pe unde sunt rușii. Au plecat și ei cu ai noștri, iar eu tot timpul i-am aprovizionat cu carne de sălbăticiune, fiindcă nu am avut hrană [decât] numai pe 7 zile și noi am stat 3 săptămâni [prin păduri], fiindcă greu am dat de ruși. Știu că au dat un atac la tranșeele rușilor, între Horodnic și Voitinel, unde s-au dat mari lupte, dar atunci nu au capturat nimic. Și pe urmă, la Poiana Haciungului Mare, în ziua de 20 iunie, au dat lupte mari cu rușii, de unde au adus și pradă de război 7 cai, pistoale rusești, multe acte, iar o samă [de oameni] care erau [fuseseră] desculți erau îmbrăcați cu cizme de ale rușilor și pantaloni, de unde din nou, cu mare greu, am luat drumul spre Câmpulung, mai găsind oameni prin păduri refugiați, pe care i-am trecut cu noi. Am pornit în Poiana Crucii cu toții, unde am împușcat un porc sălbatic[,] pe care l-am luat cu noi. Cu mare greu am trecut pe la Săcrieș, unde era frontul nostru, temându-ne că sunt ruși.

Atât declar, susțin și semnez prin punerea de deget, neștiind carte.

Dat în fața noastră astăzi, 26 iunie 1944.

ss. Țugui Precop
[amprenta digitală]

Șeful postului de Jandarmi Sadova,

ss. Plutonier Ciupac Ion

1949 mai 27, Rădăuți. Declarația lui Gheorghe P. Motrescu, fost partizan în grupul Macoveiciuc, dată la Securitate [în] Rădăuți.

27 mai 1949

Dată în fața noastră

Slt. ss./ S. Lunguleac

DECLARAȚIE⁷

Subsemnatul Motrescu Gheorghe, născut în 1924, luna ianuarie, ziua 1, com. Vicov de Jos, jud. Rădăuți, fiul lui Pintilie și Sofia, de profesie agricultor, de religie ortodoxă, naționalitatea română, cetățenie română, căsătorit cu Ana Calancea, am doi copii, serviciul militar satisfăcut la Bat. de Gardă Regală, având gradul de sergent. Pe front n-am fost. Carte știu 7 clase primare, condamnat nu

⁷ *Ibidem*, p. 271–272.

am fost. Avere posed 2 ha pământ și 30 de ari, o vacă și patru oi, domiciliuz în comuna Vicov de Jos, Jud. Rădăuți. Părinții, Pintilie de ani 56 și Sofia de ani 45, ambii trăiesc, locuind în com. Vicov de Jos. Tata în trecut a făcut politică liberală, în prezent înscris în Fr[ontul] Plugarilor. Avere personală posedă 3,50 ha pământ. Am trei frați: Vasile, de ani 28, căsătorit în Vicov de Jos, avere posedă 2,10 ha. N-a făcut politică, în prezent în Fr[ontul] Plugarilor; Ioan de ani 22, necăsătorit, locuiește la părinți, în prezent face armata; Constantin, de ani 20, necăsătorit, locuiește la părinți.

Eu în trecut nu am făcut politică, în prezent [sunt] membru în Fr[ontul] Plugarilor. Am locuit tot timpul în comuna Vicov de Jos. În anul 1944, la 21 martie, m-am evacuat cu premilitarii în comuna Bârlești, Piatra-Neamț. De aici, eu împreună cu un văr al meu, Motrescu Grigore, m-am întors înapoi acasă. Am ajuns acasă în comuna Vicov de Jos, pe data de 6 aprilie 1944. Am găsit armata sovietică în sat. Am stat acasă până în ziua de 8 mai 1944 dimineața, când ordonându-se de către armata sovietică evacuarea întregii populații înspre Dorohoi, împreună cu mai multă populație din comună am fugit în pădure. De părinți m-am rătăcit. În pădure aveam cu mine 2 vaci și niște haine ce le luasem de acasă. În pădure mi-am făcut o colibă și am stat până în ziua de 24 iunie 1944, împreună cu Constantin Roșca din Vicov de Jos, care în prezent este mort, cu mama lui Roșca Domnica și cu Iustina Roșca, sora lui, până a dat peste noi Vladimir Macoveiciuc, care era însoțit de mai mulți cetățeni, care erau înarmați cu pistoale automate și arme. Dintre cei ce îl însoțeau, cunosc pe Rusu Dumitru, Țugui Gheorghe, Țugui Precop. Macoveiciuc Silvestru⁸. Macoveiciuc Vladimir, care în prezent este mort, m-a luat deoparte pe mine și pe Roșca Constantin. Eu îl cunoșteam pe Macoveiciuc Vladimir mai de mult și mi-a spus să merg cu el, căci vom trece la Câmpulung. Ne-a spus că el și cu ceilalți sunt partizani și sunt trimiși să vadă unde este frontul rusesc, să ajute poziția românească, în cazul când rușii ar înainta și să mergem și noi cu ei.

Roșca Constantin a cerut o armă. Macoveiciuc a luat o armă de la unul din[tre] ei și [i-]a dat-o lui Roșca Constantin. Mie personal nu mi-a dat nimic. Am rămas la colibă încă vreo două zile, în care timp Macoveiciuc Vladimir, pe care, întrebându-l când pleacă de partea cealaltă, adică la Câmpulung, mi-a răspuns că a doua zi la amiază să fiu La Plai, la „pietre”. Eu împreună cu Roșca Constantin, mamă-sa și o soră de a lui, ne-am pregătit bagajul și am plecat în plai, la „pietre”. Eu, împreună cu Roșca Constantin, mamă-sa și o vară [soră – G. M.] de a lui, ne-am pregătit bagajul și am plecat în plai.

Aici, după ce am stat o jumătate de oră, a(u) început a trece lume civilă, condusă de Vladimir Macoveiciuc și ceilalți oameni ce erau cu el, fiind toți înarmați. Am plecat și noi cu convoiul, dând la cătunul Săcrieș de poziția românească, unde ni s-a făcut verificare la acte și la vite. De aici, am plecat la Moldovița. La Moldovița, Macoveiciuc Vladimir a rămas să vină cu niște cai, pe care i-am văzut când am așteptat în plai, întrucât la prima întâlnire cu ei nu avea cai. Știu și am văzut că unul dintre oamenii lui Macoveiciuc, anume Sfichi Aurel din Voitinul, era rănit și mergea călare pe un cal. Ajunși la Câmpulung, mașina a tras la un comandament german.

⁸ Vladimir Macoveiciuc îi fusese instructor premilitar lui Gheorghe Motrescu.

Eu [și] cu Roșca Constantin am mers la Prefectură și la Poliție, interesându-ne de familii. Spunându-mi că familia mea este în Sadova, am plecat la Sadova, unde nu am găsit părinții. În sat, a doua zi, m-am prezentat la Postul de Jandarmi, iar după 6 zile a venit ordin pentru încorporarea contingentului 1946. M-am prezentat la cercul Teritorial Câmpulung, împreună cu Roșca Constantin. Aici l-am găsit și pe Rusu Dumitru. La cerc eram adunați vreo 600 de premilitari. Ne-am îmbarcat la tren și ne-am dus până la Frasin – Bușoia, de unde, cu trenul ne-am dus la [în județul] Romanați, comuna Pleșoi, unde am fost predat C. T. Rădăuți. Am stat la C. T. Rădăuți până la 13 februarie 1945, când mi-a dat drumul acasă.

Am venit la Vicov de Jos, unde am stat până la 15 septembrie 1946, când am fost încorporat și repartizat la Bat. de Gardă Regală, unde am făcut serviciul până la 30 decembrie 1947, când am fost repartizat Regimentului 2 C. F. R., unde am stat până la la 1 aprilie 1948, când am fost desconcentrat definitiv.

După ce m-am despărțit de Macoveiciuc, nu m-am mai întâlnit cu Macoveiciuc sau cu vreunul din cei ce erau cu el. De la desconcentrarea mea și până în prezent am locuit tot timpul în comuna Vicov de Jos.

Aceasta declar, susțin și semnez propriu.

(ss) Motrescu Gheorghe

27 mai 1949

Dat[ă] în fața noastră

Sl. (ss). S. Lunguleac

1949 mai 29, Rădăuți. Proces-verbal încheiat de anchetatorul fostului grup de partizani condus de Vladimir Macoveiciuc, după terminarea cercetărilor.

PROCES-VERBAL⁹

Astăzi, anul una mie nouă sute patru zeci și nouă, luna mai, ziua 29, în Rădăuți.

Noi, sublocotenent de Securitate Lunguleac Sava din Serviciul Județean de Securitate Rădăuți.

Având în vedere ordinul D.R.S.P. Suceava nr. 5/11.679.S/949, de a proceda la cercetări în legătură cu foștii partizani din banda Macoveiciuc care, înăuntrul țării, s-au pus în slujba hitleriștilor, intrând în organizații înarmate, alimentate și finanțate de către fasciști.

Constatând prin prezentul proces-verbal că astăzi, data de mai sus, terminând cercetările, am stabilit următoarele:

În primăvara anului 1944, Macoveiciuc Vladimir, în prezent mort, împreună cu fiul său, Silvestru Macoveiciuc și întreaga familie s-a evacuat la Câmpulung Buc[ovina], unde stabilindu-se, ia contact cu Comandamentul German, convenind cu aceștia să formeze banda de partizani, cu scopul de a pleca în pădure, să călăuzească patrulele germane și să atace pozițiile rusești. Organizează o bandă, înarmând-o și aprovizionând-o prin Comandamentul German, cu care pleacă în

⁹ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 275–282.

pădure. În pădure, la reîntoarcere, au avut o ciocnire cu sovieticii, cu care ocazie omoară doi ostași sovietici și capturează un număr de 7 cai.

Mai pleacă în vreo câteva misiuni, cu același scop.

După 23 august 1944, ia legătura cu numitul Lauric Filon din București, care-i finanțează pentru a-și continua activitatea în același scop. Prin Lauric Filon, iau legătură cu Ovidiu Găină, comandant legionar și grupul său, veniți din Germania și lansați cu parașutele pe Muntele Giurnalău.

Din declarațiile membrilor acestei bande rezultă:

1. MACOVEICIUC SILVESTRU, de 23 ani, fiul lui Vladimir și Domnica, din Com. Voitinel, cu declarația sa, fila 16, semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

În primăvara anului 1944, s-a evacuat la Câmpulung, de unde tatăl său ia legătura cu Comandamentul German, convenind cu aceștia să formeze bande de partizani pentru a pleca pe front. [Tatăl său] formează o bandă compusă din el, Rusu Dumitru, Sfichi Aurel, Sava Onica, Vasile Onica, Grișincu Gheorghe, Grișincu Vasile, Sbiera Aurel, Țugui Gheorghe, Țugui Precop, Rusu Archip, Ursache Gheorghe Traian și Coniac Gheorghe. Fiind înarmați, alimentați și îmbrăcați de Comandamentul German, pleacă în pădure. În pădure l-au găsit pe Motrescu Gheorghe, ce era evacuat.

În ultima zi, de reîntoarcere spre Câmpulung, într-o poiană, au avut o ciocnire cu sovieticii, unde au fost omorâți [doi] ostași sovietici și au capturat 7 cai și două pistoale automate.

Reîntorcându-se la Câmpulung, după câteva zile a plecat în a doua misiune, dimpreună cu un ofițer neamț, Țugui Gheorghe, Onica Vasile, Rusu Archip și Rotaru Sevastian, pentru a face o schiță a poziției sovietice.

Un alt grup, condus de Cenușă Constantin din com. Putna, jud. Rădăuți, a plecat spre Putna pentru a spiona ce armată se afla acolo. Grupul, din care făcea parte și el, s-a întors la Câmpulung, după care [el] a fost internat la spital, unde a stat până în ziua de 23 august 1944.

În timpul cât a stat în spital, tatăl său, dimpreună cu Luchian Lungoci din Horodnic de Sus, Toporaș, Titus Ungur și Hopincă din Câmpulung, au mai fost în vreo trei misiuni. Din ultima misiune au adus 4 cai și o bicicletă.

După 23 august 1944, au plecat cu nemții, până în județul Satu Mare, stabilindu-se în comuna Pomi. Tatăl său a plecat la București, la Natalia Zamfir, Str. Gogu Cantacuzino, nr. 12, unde cunoaște pe elevul plot. Florea Arcade, pe care tatăl său îl cunoscuse prin Tudose Simion din com. Vicov de Sus.

Plecând înapoi acasă în Ardeal, se reîntoarce la București prin luna aprilie, la Natalia Zamfir, unde se întâlnește cu Onica Sava, care fusese trimis de către tatăl său cu o scrisoare, pentru a primi bani de la Lauric Filon, zis „Vasile”. Onica Sava, primind banii i-a dat și lui 80000 lei, cu care a plecat în Ardeal.

În luna iunie 1945, a venit din nou la București, la Natalia, de unde a plecat la Rădăuți.

La Ilie Coroamă s-a întâlnit cu tatăl său. Într-o zi, mergând la brigadierul silvic Leuciuc Ion, dimpreună cu tatăl său, s-au întâlnit cu Onica Sava și Onica Vasile, cu care tatăl său, mergând la o parte, i-a auzit vorbind de niște evrei și [despre niște] cai. Onica Sava avea la el o traistă cu mâncare și un căpăstru. Cât a stat în

Voitinel, a auzit că la Sucevița au fost împușcați niște evrei și, după împușcarea acestora, s-a făcut mare beție la Crăciun [?] Vasile din Voitinel, cu care ocazie tatăl său a închinat o halbă de bere de sufletul evreilor morți la Sucevița.

A fost trimis de tatăl său la București cu o scrisoare, pentru a lua bani de la Lauric Filon. A plecat la București, luând de la Lauric Filon 500 000 lei, cu care a plecat în Ardeal, unde s-a întâlnit cu tatăl său. S-a reîntors în Rădăuți, fiind din nou trimis împreună cu Cârdei Gheorghe la Lauric Filon, pentru a aduce bani și niște aparate de radio. Ajuns la Lauric Filon, a luat 50 000 lei și o scrisoare, în care erau trei adrese, către Porcuțan din Câmpulung, Aga Ilie din Rădăuți și un domn din Suceava, al cărui nume nu-l știe, prin care tatăl său urma să facă legătura cu Ovidiu Găină, comandant legionar, trimis din Germania și lansat cu parașutele pe Muntele Giumalău.

Reîntorcându-se la Voitinel, a predat banii și scrisoarea tatălui său, după care Cârdei Gheorghe a fost trimis la Suceava, să aștepte de Ovidiu Găină. Reîntorcându-se fără rezultat, este trimis la Aga Ilie din Rădăuți, cu același scop.

În ziua de 19 iulie 1945, fiind înștiințați că vine Siguranța Suceava în urmărirea lor, dimpreună cu Florea Arcade. Tudose Simion, Onica Sava, Coroamă Aurel și Cârdei Gheorghe, au plecat spre Câmpulung. La marginea orașului a fost trimis Cârdei Gheorghe să ia contact cu Porcuțan, ce urma să le facă legătura cu Ovidiu Găină.

În seara zilei de 27 iulie 1945 au mers la Nicolai Lucan, unde urma să vină și Porcuțan. Aici, peste noapte fiind surprinși, au fugit, fiind prins numai Florea Arcade.

Întâlnindu-se în pădure cu Onica Sava, iau contact cu numitul Corduneanu din Câmpulung, la care au stat două zile, unde au făcut cunoștință cu Șutea Alexandru din com. Iacobeni, jud. Câmpulung, care i-a condus pe muntele Giumalău, la cabană, unde erau mulți oameni și le-a făcut cunoștință cu Ovidiu Găină, care era comandantul unui grup de legionari veniți din Germania cu avioanele și parașutele.

În una din zile, Sava Onica, plecând la brigadierul silvic Nichiforel, în apropierea cabanei a fost prins. Auzind de arestarea lui Onica Sava, au cărat armamentul, echipamentul, alimentele și niște aparate de emisie ce se aflau în cabană, la vreo 3 km în pădure, pe un teritoriu minat.

După câteva zile, s-a reîntors la Voitinel, de unde a plecat la Roman, la un unchi al său. A plecat la București unde[,] prin Lauric, s-a întâlnit cu Găină, căruia i-a cerut bani. Găină nu i-a dat bani, spunându-i că se va întâlni cu tatăl său.

În ajunul Crăciunului, a venit la Voitinel, găsindu-l pe tatăl său la Chifan Gheorghe, bând și discutând despre Brăileanu, fost partizan, auzind din discuțiile lor cum că acesta ar fi fost împușcat.

În iarna anului 1945/1946, fiind la Roman, a venit la el numitul Surugiu Mihai din Rădăuți, cu o scrisoare de la tatăl său, pentru a pleca să-l prezinte lui Lauric Filon. Plecând la Lauric, acesta n-a voit să steie de vorbă cu ei.

În luna iunie 1946, venind la Voitinel, în una din zile, împreună cu tatăl său, Rusu Gheorghe, Cârdei Ioan și Valercu¹⁰, tot din Voitinel, au plecat spre Frătăuți. Ajungând la Brădet, ei și cu Rusu Gheorghe au rămas deoparte, în timp ce ceilalți.

¹⁰ Valerian Cozlovski [A. B.].

ieșind în șoseaua națională, au legitimat trecătorii. Au oprit o căruță cu doi oameni, dintre care unul era evreu, pe care l-au dezbrăcat, luându-i căruța și calul, după care, dându-le drumul, au plecat în pădure.

Au plecat la Vatra Moldoviței, la brigadierul silvic Dan Ilie. Aici, a doua zi, tatăl său cu ceilalți s-au reîntors cu un sac cu tutun și mai multe lucruri.

În luna iulie 1946, dimpreună cu unchiul său de la Roman, au venit la Voitinel, întâlnindu-se cu tatăl său, cu care a plecat la Vicov de Jos, la o mătușă a sa, unde au fost surprinși de jandarmi.

A fost prins, reușind să fugă, stabilindu-se în Ardeal, unde a stat până-n ziua de 20 octombrie 1947.

2. ONICA SAVA, de ani 51, fiul lui Ioan și Sevasatia din Horodnic de Sus, în declarația sa, fila..., semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

În primăvara anului 1944, s-a evacuat în Câmpulung, unde întâlnindu-se cu Macoveiciuc Vladimir s-a înrolat ca partizan în banda sa. Fiind înarmați cu arme și muniții, personal având o armă nemțească și 30 de cartușe, au plecat în pădure.

Aveau ca misiune de a observa unde este armata sovietică, cum stă și, în cazul că înaintează, să anunțe pe nemți.

În pădure l-a găsit și pe Motrescu, care n-a avut armă asupra sa.

În ultima zi, la reîntorcere spre Câmpulung, rămânând la bagaje Ursache Traian și Coniac Gheorghe, împreună cu ceilalți s-au urcat într-o poiană, având o ciocnire cu sovieticii, fiind omorâți doi sovietici și capturând 7 cai. Reîntorcându-se spre Câmpulung, s-au întâlnit cu Țugui Gheorghe, Țugui Precop și Rusu Dumitru, plecând cu toții și cu mai multă populație civilă spre Câmpulung. De la Câmpulung a plecat cu mașina la Fundu Moldovei, unde era Comandamentul German. De aici a plecat la Dorna Candreni.

În luna septembrie 1944, s-a reîntors acasă, în comuna Horodnic de Sus, stând fugar.

În martie 1945, plecând la București, se întâlnește cu Macoveiciuc Vladimir, cu care a stat două zile la Natalița Zamfir, unde [l-]a cunoscut și pe Florea Arcade.

În martie 1945, reîntorcându-se la Voitinel, se întâlnește cu Macoveiciuc Vladimir, care-l trimite la București cu o scrisoare, pe care era scris „profesorul Vasile”, să-i aducă niște bani.

În București, căpătând un milion de lei, a mers pe la Natalița Zamfir, unde s-a întâlnit cu Macoveiciuc Silvestru, căruia i-a dat 80000 lei.

Reîntorcându-se la Voitinel, [i-]a dat banii lui Macoveiciuc Vladimir, pentru care serviciu a primit 20000 lei.

În luna mai 1945, dimpreună cu Onica Vasile, au mers la Pietroasa, unde s-au întâlnit cu Macoveiciuc Vladimir și Florea Arcade, cu care au mers la Crăciun [Crăciuc ?] Vasile, unde au făcut un chef.

În luna iulie 1945, a venit la Voitinel, s-a întâlnit cu Macoveiciuc Vladimir, Macoveiciuc Silvestru, Florea Arcade, Tudose Simion, Aurel Coroamă și Cârdei Gheorghe, care, fiind toți înarmați cu arme și pistoale automate, el având o armă rusească, au plecat spre Câmpulung, pentru a lua legătura cu Porcuțan, să-i ducă la Ovidiu Găină, pe Giupalău. La Câmpulung, Cârdei Gheorghe și Tudose Simion

au fost trimiși să ia legătura cu Porcuțan, iar ei au rămas la Lucan Nicolae, o veche gazdă a lui Macoveiciuc. Fiind surprinși, reușește să scape de a fi prins.

Regăsindu-se cu Macoveiciuc Vladimir și Macoveiciuc Silvestru, vin la Câmpulung, unde iau legătura cu Corduneanu, la care stau două zile, în care timp se întâlnesc cu Porcuțan și Alexandru Șutea.

Conduși de Șutea Alexandru, au plecat pe Muntele Giupalău, la o cabană, unde erau vreo 15 inși și unde [-]iau cunoscut pe Ovidiu Găină. A stat două zile la cabană, de unde, mergând în apropiere, la brigadierul Nichiforel, a fost prins.

În luna mai 1946, în Rădăuți, s-a întâlnit cu Ilie Prelipcean și Alexandru Lavric din com. Grănicești, jud. Rădăuți, care i-au spus că vor să se întâlnească cu Macoveiciuc Vladimir, iar la 10 minute după întâlnirea lor a fost prins de jandarmi.

Nu s-a mai întâlnit cu Macoveiciuc Vladimir, dar a auzit că a fost împușcat.

3. ONICA VASILE, de ani 29, fiul lui Ioan și Maria, din comuna Horodnic de Sus, în declarația sa, fila..., semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

Fiind la Câmpulung, s-a întâlnit cu Macoveiciuc Vladimir, care avea adunați mai mulți oameni. A plecat la Fundu Moldovei, la un comandament german, căpătând armă, unde, sub comanda lui Macoveiciuc Vladimir, au făcut cu toții tragere.

După câteva zile, suindu-se cu toții într-o mașină germană, au plecat în pădure. În pădure s-a întâlnit și cu Motrescu Gheorghe, care a umblat cu ei, neavând armă.

În ultima zi, la reîntorcerea din pădure, rămânând la bagaje Ursache Traian și Coniac Gheorghe, dimpreună cu ceilalți, s-au urcat într-o poiană, unde au avut o ciocnire cu niște călăreți ruși, dintre care doi au fost omorâți, restul fugind, capturând caii lor.

Reîntorcându-se la Fundu Moldovei, a stat în spital 16 zile [de] unde, ieșind, a plecat în a doua misiune, fiind înarmat cu un pistol automat.

Reîntors din misiune, a stat fugar până-n anul 1945, când fost prins.

Fiind îmbrăcat militar și însoțit de Onica Sava, până a fi prins, s-a întâlnit cu Macoveiciuc Vladimir în pădurea Voitinelului, la cantonul brigadierului Leociuc Leon, de unde au plecat în Voitinel, la Crăciuc [Crăciun?] Vasile, făcând chef. S-a întâlnit cu Macoveiciuc în cărciuma din Voitinel, unde au luat câteva pahare de rachiu.

4. RUSU ARCHIP, de ani 24, fiul lui Archip și Maranda, din com. Hurjuieni, jud. Rădăuți, în declarația sa, fila..., semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

În primăvara anului 1944, aflându-se la Câmpulung, s-a întâlnit cu Macoveiciuc Vladimir, cu care dimpreună cu alții au plecat cu o mașină germană, într-un sat al cărui nume nu-l cunoaște, la o școală, unde era un comandament german. Au căpătat arme și muniții, plecând în pădure. În pădure au împușcat, pentru a face zgomot, ca rușii să creadă că poziția este aproape și că-n pădure se află armată.

În ultima zi, la reîntorcerea spre Câmpulung, s-au urcat cu toții, în afară de Coniac Gheorghe și Ursache Traian, care au rămas la bagaje și [iar] Țugui Gheorghe [și] Țugui Precop, care fuseseră trimiși în altă parte, într-o poiană,

capturând un număr de 7 cai. În urma ciocnirii avute, plecând imediat spre Câmpulung, în drum pe un plai s-au întâlnit cu Țugui Gheorghe, Țugui Precop și Rusu Dumitru, ce așteptau cu mai multă populație civilă.

Reîntors la Câmpulung, a stat vreo două zile, după care împreună cu Macoveiciuc Vladimir, Macoveiciuc Silvestru, Țugui Gheorghe, Onica Vasile, Rotaru Sevastian și un locotenent neamț au plecat din nou în pădure, fiind înarmați și de data aceasta.

La două zile s-a reîntors, plecând la Dorna, de unde s-a reîntors acasă, în com. Hurjuieni.

5. ȚUGUI GHEORGHE, de ani 41, fiul lui Precop și Varvara, din comuna Vicov de Jos, jud. Rădăuți, în declarația sa, fila..., semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

În primăvara anului 1944, evacuându-se la Câmpulung, s-a întâlnit cu Macoveiciuc Vladimir, plecând cu el la Fundu Moldovei, la o școală, unde a fost înarmat. De aici, cu o mașină nemțească, dimpreună cu mai mulți, au plecat în pădure. În pădure l-au găsit pe Motrescu Gheorghe. În ultima zi, la reîntoarcere spre Câmpulung, a fost trimis de către Macoveiciuc Vladimir, împreună cu tatăl său, în Poiana Secării, pentru a scoate populația civilă.

Ajungând la Poiana Secării, a auzit focuri de armă înspre locul unde-i lăsase pe ceilalți. Ieșind în plaiul unde era să se întâlnească cu ceilalți pentru a pleca spre Câmpulung, a venit Rusu Dumitru, pe care l-a întrebat de focurile de armă ce s-au auzit, care i-a răspuns că nu știe, deși le-a auzit și el. Așteptând puțin, au venit și ceilalți, auzind că au avut o ciocnire cu niște călăreți ruși, dintre care au fost omorâți doi, capturând și niște cai. Au plecat cu toții la Câmpulung unde, dându-i arma lui Macoveiciuc Vladimir, a plecat la Sadova.

Reîntorcându-se la Câmpulung, fiind din nou înarmat, dimpreună cu Macoveiciuc Vladimir, Macoveiciuc Silvestru, un locotenent neamț și alții au plecat în pădure, de unde s-au reîntors după câteva zile. N-a mai fost în altă misiune.

6. ȚUGUI PRECOP, de ani 56¹¹, fiul lui Iosif și Ana, din com. Vicov de Jos, jud. Rădăuți, în declarația sa, fila..., semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

În primăvara anului 1944, fiind evacuat la Câmpulung, s-a întâlnit cu Macoveiciuc Vladimir, plecând cu o mașină, în care erau mai mulți din sat, al căror nume nu-l știe, unde au fost înarmați toți. Personal a primit o armă și mai multe cartușe.

Au plecat în pădure, umblând vreo trei săptămâni. În pădure l-au găsit și pe Motrescu Gheorghe. În ultima zi, la reîntoarcerea spre Câmpulung, Macoveiciuc Vladimir l-a trimis pe el și pe feciorul lui, Gheorghe Țugui, la Poiana Secării, pentru a scoate populația civilă. Ajungând la Poiana Secării, au auzit niște împușcături. Scoțând populația în plaiul unde urmau să se întâlnească cu ceilalți, a venit Rusu Dumitru care i-a spus că a auzit împușcând, neștiind ce a fost. Venind și ceilalți cu mai multă populație civilă, au pornit-o la Câmpulung.

¹¹ Autorii culegerii de documente, din care reproducem textul, stabilesc faptul că avea 66 de ani, pentru că se născuse la 2 februarie 1883.

Ajuns la Câmpulung, a dat arma lui Macoveiciuc Vladimir, plecând împreună cu feciorul lui în com. Sadova. După armistițiu, dimpreună cu niște oameni din com. Straja, s-a dus prin munți, acasă, în com. Vicov de Jos, locuind tot timpul acasă.

7. URSACHE GHEORGHE, de ani 39, fiul lui Ioan și Ecaterina, din com. Costișa, jud. Rădăuți, în declarația sa, fila..., semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

În primăvara anului 1944, fiind în Câmpulung, dimpreună cu Macoveiciuc Vladimir și alții, toți înarmați, personal având armă și 20 de cartușe, au plecat în pădure. În pădure l-au găsit pe Motrescu Gheorghe.

În ultima zi, la reîntoarcere la Câmpulung, Țugui Gheorghe și Țugui Precop fiind trimiși să anunțe populația civilă din pădure, iar la bagaje rămânând Coniac Gheorghe și Ursache Traian, cu toți ceilalți au urcat într-o poiană, unde având o ciocnire, declanșându-se focuri de armă, împreună cu Grijincu Vasile, au fugit la bagaje. În urma lor au venit ceilalți cu niște cai. A auzit că au fost împușcați doi sovietici.

Au pornit-o spre Câmpulung, în drum întâlnindu-se cu Țugui Gheorghe și Țugui Precop și Rusu Dumitru, care erau cu mai multă populație civilă.

Ajuns la Câmpulung, a predat arma, plecând la lucru la niște oameni, nemaiîntâlnindu-se cu vreunul din cei cu care fusese în pădure.

8. GRIJINCU VASILE, de ani 26, fiul lui Pamfil și Minodora, din Horodnic de Sus, în declarația sa, fila..., semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

În primăvara anului 1944, evacuându-se la Câmpulung, împreună cu fratele său, Grijincu Gheorghe, s-au întâlnit cu Macoveiciuc Vladimir care i-a propus să plece în pădure, pentru a face incursiuni,

Dimpreună cu Macoveiciuc Vladimir, fratele său și alții, a plecat într-o comună, al cărei nume nu-l știe, la o școală, unde erau și alții. Fiind înarmați, personal căpătând o armă și o ladă de muniție, s-au urcat într-o mașină germană, plecând în pădure. În pădure l-au găsit și pe Motrescu Gheorghe, care a umblat cu ei, neavând armă.

În ultima zi, la reîntoarcerea din pădure, rămânând la bagaje Ursache Traian și Coniac Gheorghe, cu toți ceilalți s-a urcat într-o poiană. A fugit la colibă, unde reîntorcându-se și ceilalți, a auzit că în poiană au fost împușcați doi ruși.

În convoi a plecat spre Câmpulung. Ajungând la Moldovița, a predat arma lui Macoveiciuc Vladimir, plecând împreună cu Ursache Traian la Câmpulung, de unde a plecat la C.Ț. Rădăuți.

9. URSACHE TRAIAN, de ani 37, fiul lui Ioan și Ecaterina, din Com. Frătăuții Vechi, jud. Rădăuți, în declarația sa, fila..., semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

În luna mai 1944, l-a cunoscut pe Macoveiciuc Vladimir, a mers la nemți, care le-au dat arme pentru a pleca în pădure, să aducă relații despre armata sovietică. Primind o armă, dimpreună cu mai mulți, a plecat în pădure. În una din zile, rămânând la bagaje cu Coniac Gheorghe, ceilalți s-au urcat într-o poiană, după care în urma lor, a auzit împușcături.

Reîntorcându-se din poiană ceilalți, a auzit că au fost împușcați doi ruși. Au plecat cu toții spre Câmpulung, de unde, împreună cu Grijincu Vasile a plecat la Brașov.

10. RUSU DUMITRU, de ani 25, fiul lui Gheorghe și Elisabeta din com. Voitinul, jud. Rădăuți, în declarația sa, fila..., semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

În primăvara anului 1944, evacuându-se la Câmpulung, s-a întâlnit cu Macoveiciuc Vladimir, care i-a propus să se înroleze în armata germană.

La câteva zile, venind Macoveiciuc Vladimir cu o mașină germană, cu mai mulți cetățeni, s-a urcat în mașină și a plecat cu ei în pădure. La coborârea din mașină, a primit o armă germană și mai multe cartușe. În pădure l-au găsit și pe Motrescu Gheorghe.

În ultima zi, la reînțoarcere, Macoveiciuc Vladimir [i-]ja trimis pe Țugui Gheorghe și pe Țugui Precop într-o poiană, să aducă niște populație civilă, iar ceilalți, în afară de doi dintre ei, care au rămas la bagaje, au urcat într-o poiană. În apropierea poienii, Macoveiciuc Vladimir, spunându-le că vor trece rușii pe acolo, l-a trimis ca observator pe o cărare.

Stând pe cărare, a auzit împușcături în poiană, la care a fugit, ajungând într-un plai, unde s-a întâlnit cu Țugui Gheorghe și Țugui Precop. Stând cu aceștia, au venit ceilalți pe care-i lăsase în poiană, auzind de la ei că au avut o ciocnire cu rușii și că doi ruși au fost împușcați.

Au plecat cu toții la Câmpulung, unde, dându-i arma în primire lui Macoveiciuc, s-a prezentat la C.T. Rădăuți, pentru a fi încorporat.

11. CONIAC GHEORGHE, de ani 38, fiul lui Dionisie și Varvara din com. Frătăuții Noi, jud. Rădăuți, în declarația sa, fila..., semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

În luna mai 1944, venind la Câmpulung, s-a întâlnit cu Macoveiciuc Vladimir, care i-a propus să meargă în pădure.

Așteptând în marginea orașului, a venit Macoveiciuc Vladimir, cu o mașină nemțească în care erau mai mulți inși, s-a urcat în mașină, mergând cu ei într-o comună, unde toți au căpătat arme și muniții. Personal, a căpătat o armă nemțească și mai multe cartușe. Fiind înarmați, au plecat în pădure. În pădure l-au găsit pe Motrescu Gheorghe.

Au umblat prin pădure vreo două săptămâni. Într-o zi, rămânând la bagaje cu Ursache Traian, ceilalți s-au urcat într-o poiană, de unde la un moment dat a auzit împușcături. Reîntorcându-se cu toții din poiană, i-au povestit că au avut o ciocnire cu rușii, din care doi au fost împușcați, capturând și niște cai.

S-au întors la Câmpulung, de unde a plecat la București, nemaîntâlnindu-se cu nici unul din[tre] cei care fuseser[ră] în pădure.

12. MOTRESCU GHEORGHE, de ani 25, fiul lui Pintilie și Sofia, din Com. Vicov de Jos, Jud. Rădăuți, în declarația sa, fila..., semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

În primăvara anului 1944, s-a întâlnit în pădure cu Macoveiciuc Vladimir, care era însoțit de mai mulți inși, toți înarmați cu pistoale automate și arme. Macoveiciuc Vladimir i-a spus că toți sunt partizani, trimiși să vadă unde este

frontul Armatei Roșii și să meargă și el cu ei. A stat în pădure până ce Macoveiciuc Vladimir i-a spus să-l aștepte într-o poiană, pentru a pleca la Câmpulung.

La Câmpulung s-a prezentat la C. Teritorial, de unde a fost trimis la C.T. Rădăuți, nemaîntâlnindu-se cu nici unul dintre cei care fusese[ră] în pădure.

13. RUSU GHEORGHE, de ani 29, fiul lui Trufin și Ana din com. Voitinel, [jud. Rădăuți], în declarația sa, fila.... semnată propriu și vizată de noi spre neschimbare, recunoaște:

În luna iunie 1944¹², s-a întâlnit cu Macoveiciuc Vladimir. Dimpreună cu Macoveiciuc Vladimir, Macoveiciuc Silvestru, Cârdei Ioan și Valerco Cozloschi, a plecat înspre Frătăuți, ajungând în șoseaua care merge de la Rădăuți la Gălănești, unde, rămânând în urmă cu Macoveiciuc Silvestru, ceilalți au mers la șosea, legitimând căruțele. A văzut cum cei din șosea au tras la o parte o căruță cu un cal. Au plecat cu toții, luând căruța și calul cu ei. Ajungând în marginea pădurii, Macoveiciuc Vladimir i-a dat niște bani, după care a plecat acasă.

A stat tot timpul acasă, nemaîntâlnindu-se cu ei.

N-a comunicat cele văzute.

14. ROTARU SEVASTIAN din Voitinel, jud. Rădăuți, arătat în declarația lui Macoveiciuc Silvestru că a participat la acțiunile din pădure, nu a putut fi interogat, fiind dispărut.

15. SFICHI AUREL din Voitinel, jud. Rădăuți, arătat în declarația lui Macoveiciuc Silvestru că a participat la acțiunile din pădure, nu a putut fi interogat, fiind dispărut¹³.

16. GRIJNCU GHEORGHE din com. Horodnic de Sus, jud. Rădăuți, arătat în declarația lui Macoveiciuc Silvestru, precum și în declarațiile celorlalți, n-a putut fi interogat, fiind dispărut¹⁴.

17. SBIERA AUREL din com. Horodnic de Sus, jud. Rădăuți, arătat în declarația lui Macoveiciuc Silvestru că a participat la acțiunile din pădure, nu a putut fi interogat, fiind dispărut¹⁵.

18. CENUȘĂ CONSTANTIN din com. Putna, jud. Rădăuți, arătat în declarația lui Macoveiciuc Silvestru că a participat la acțiunile din pădure, nu a putut fi interogat, fiind dispărut¹⁶.

19. LUCHIAN LUNGOCI din com. Horodnic de Jos, [jud. Rădăuți], arătat în declarația lui Macoveiciuc Silvestru că a participat la acțiunile din pădure, nu a putut fi interogat, fiind dispărut.

20. CÂRDEI IOAN din Voitinel, jud. Rădăuți, arătat în declarația lui Macoveiciuc Silvestru, Onica Sava și Rusu Gheorghe, nu a putut fi interogat, fiind dispărut.

Față de cele de mai sus, numiții de la punctele 1–12 inclusiv și punctele 14–20 se fac vinovați de faptul că au intrat în organizații hitleriste, punându-se în slujba hitleriștilor înăuntrul țării, faptele lor fiind calificate crime de război¹⁷.

¹² Corect, anul 1946.

¹³ Era condamnat.

¹⁴ Era deportat de N. K. V. D. în Siberia.

¹⁵ Era deportat în Siberia.

¹⁶ La data interogatorului, era partizan.

¹⁷ Având în vedere contextul activității Batalionului Fix Bucovina, care se afla în subzistență germană, cu ordinul Marelui Stat Major Român, pentru a susține efortul de război al

Numitul Rusu Gheorghe de la punctul 13, se face vinovat de participare la jaf și omisiune de denunț.

Drept pentru care am încheiat prezentul proces-verbal.

Slt. de securitate (ss) S. Lunguleac

1949 iulie 13, Rădăuți. Plan de acțiune întocmit de Miliția județului Rădăuți pentru lichidarea grupurilor de partizani din munți.

MILIȚIA JUD. RĂDĂUȚI

PLAN DE ACȚIUNE¹⁸ PENTRU PREVENIREA ȘI REPRIMAREA BANDELOR DE PE TERITORIUL JUDEȚULUI RĂDĂUȚI.

În regiunea muntoasă a județului nostru au fost identificate până în prezent un număr de 3 bande teroriste, care își au zona lor de acțiune astfel:

- banda lui Hojmei¹⁹ Silvestru, compusă din 8–12 oameni care acționează în zona Brodina, efectuând treceri în U.R.S.S.
- banda Cenușă Constantin, compusă din 4 membri, care acționează în zona Putna. Sucevița, Argel și Vatra Moldoviței din jud. Câmpulung.
- banda Ghivnici Andrei²⁰, cu un efectiv până la 5–6 membri, acționează în zona: pădurile Sucevița, Marginea și teritoriul Câmpulung.

MĂSURI PREVENTIVE

S-au luat măsuri prin posturile de miliție respective [de a] se ține sub continuă supraveghere toate elementele din zonă care sunt în legătură cu bandele, în calitate de tănuitori, gazde, complici, informatori, curieri.

S-au luat măsuri de pază serioasă a întreprinderilor din zonă, a cooperativelor, a locului de depozitare a cerealelor, în vederea treierîșului și a instituțiilor din teritoriul respectiv.

În mod regulat[,] se execută patruleări cu efectivul întărit și posturi de pândă fixe în locurile unde sunt informații că circulă bandiții.

S-a trimis o echipă de doi milițieni la Casa de Odihnă din Brodina, unde avem informații că bandiții și-au pus în gând să arunce în aer această clădire și să răpească pe secretarul județenei P.M.R. Rădăuți, pentru a-l tortura în pădure, în scopul de a obține de la el relații referitoare la modul de organizare al partidului, după care să fie spânzurat.

României și Germaniei în această zonă a frontului, încadrarea anchetatorului este eronată, opinie împărtășită și de autorii culegerii de documente din care reproducem prezentul text.

¹⁸ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 286–287.

¹⁹ În unele documente, Hașmei sau Hașmei.

²⁰ Se pare că numele adevărat era Ghimnici Nistor.

Se face instructaj cu paznicii de la întreprinderi și cu guarzii comunale, în vederea mării vigilenței și a executării serviciului de noapte în mod conștiincios și cu mult devotament.

Rețeaua informativă se va mări și se [vor] împinge antenele rețelei până în cele mai adânci locuri de frecvență și ascunziș al bandiților, recrutându-se informatorii devotați chiar și în sânul bandelor, precum și din rândul ciobanilor care sunt cu stânele pe poienele de pe crestele munților.

La sediul Miliției Județene s-a organizat o echipă de intervenție imediată, sub comanda sublocotenentului David, care ține legătura încontinuu cu organele milițienești din regiunea unde acționează bandele, fiind anunțat imediat, pe cea mai scurtă cale, de orice eveniment întâmplat pe teritoriul județului nostru.

Se va urmări și ține evidența de activitate a persoanelor care fac deplasări în mod obișnuit din regiunea de șes în regiunea muntoasă și, în mod special, pe aceia cari fac deplasarea prin munții din regiunea Argel, Vatra Moldoviței, din Câmpulung.

Se va lua legătura cu formațiunile de grăniceri în vederea [prevenirii] trecerilor frauduloase peste frontieră a acestor bande și a eventualelor atacuri împotriva pichetelor.

Se va urmări și ține evidența prin subunitățile de miliție a tuturor dispăruților de drept comun și politic de pe teritoriul județului, care pot fi în legătură cu bandele teroriste din munți.

MĂSURI REPRESIVE

În caz de apariție a bandei, posturile de miliție din regiune vor mobiliza efectivul și vor lua contactul cu banda.

De la Miliția Județeană se va deplasa imediat, cu cel mai rapid mijloc, la fața locului, echipa de sub comanda sublocot. David I., cu misiunea de a urmări, prinde și a duce la Comandamentul Miliției [pe] membrii bandei.

Echipe din trei până la patru milițieni vor face pânze la locuri obligate [singurele căi de acces și care erau supravegheate de autorități] de trecere din munți, la stâne și la casele unde găzduiesc bandiții.

Se vor face patrulări pe potecile din munți, pe unde circulă banda.

În cazul când echipele de urmărire iau contact cu bandiții, se va soma legal, iar în caz de nepredare se va deschide foc în plin, întrucât sunt foarte periculoși, în stare să tragă asupra echipei de milițieni și dotați bine cu armament.

În caz de contact cu bandiții, un agent va anunța Comandamentul Miliției Județene telefonic, pentru ca rezerva de oameni care are la dispoziție un camion să se poată deplasa în cel mai scurt timp la fața locului, iar echipa angajată va menține focul până la sosirea rezervei.

Se va acționa în sistem de încercuire, în sensul că apărând banda în raza unui post, posturile de miliție vecine vor organiza echipe și se vor deplasa în așa fel ca să pice în spatele bandiților, formându-se un cerc în mijlocul căruia să se afle banda.

Imediat se va aduce la cunoștința Miliției Județene Câmpulung pentru a lua măsuri de mobilizare a forțelor milițienești de la posturile din apropierea județului Rădăuți, pentru a da concurs la prinderea bandei.

În cazuri grave, se va apela și la formațiile trupelor M. A. N.

Orice eveniment în această acțiune se va raporta imediat Comandamentului Regional de Miliție Suceava.

1949 septembrie 22, Rădăuți. Plan de măsuri întocmit de Miliția județului Rădăuți pentru prinderea bandelor existente pe raza județului²¹.

MILIȚIA JUD. RĂDĂUȚI

SERVICIUL JUDICIAR

PLAN GENERAL
PENTRU PRINDEREA BANDELOR CARE ACȚIONEAZĂ
ÎN RAZA MILIȚIEI JUD. RĂDĂUȚI

Pe raza Miliției Județene Rădăuți acționează în prezent un număr de trei bande:

I. BANDA HOJMEI SILVESTRU

Această bandă a fost identificată în cursul lunii iulie 1949. Este compusă din Hojmei Silvestru, refugiat din Storojineț, cu ultimul domiciliu în comuna Dornești, urmărit de Miliție și Securitate, este condamnat la 25 de ani [muncă] silnică pentru crimă de omor, evadare și trecere frauduloasă peste frontieră. Are aproximativ 48 de ani, robust, pervers, foarte periculos și sălbatec.[...]

II. BANDA CENUȘĂ CONSTANTIN

Este compusă din Cenușă Constantin zis Buzelincă, din comuna Putna, jud. Rădăuți, fost membru în banda Macoveiciuc, unde [în] urma acțiunilor sale, a devenit șef de bandă, acționând în regiunea muntoasă a jud. Rădăuți.

În anul 1948 a fost arestat și a fugit din nou în munți, unde și-a organizat iarăși banda cu Motrescu Dumitru [Motrescu Vasile – n.n.] din comuna Vicov de Jos, dispărut de la domiciliu din anul 1948.

Gherman Ioan²², refugiat din Storojineț, urmărit de autoritățile sovietice pentru crimă de drept comun.

Armament:

Pistoale-mitralieră, arme Z.B. și pistoale mici.

Zona de acțiune.

Acționează în pădurile: Sucevița, Voievodeasa, Putna, Vicov de Jos, Voitinel, Ciumârna și Vatra Moldoviței din jud. Câmpulung.

Măsuri pentru prinderea bandei:

Plot. Major Gâlbă Constantin este desărcinat de răspunderea lucrărilor de birou, dându-i-se ca ajutor un subofițer din regiunea de șes, întărindu-se postul, pentru ca să se ocupe în mod exclusiv numai de problema bandelor.

Întrucât banda Cenușă este bine cunoscută[,] iar din informațiile pe care le deținem s-ar afla în regiunea Putnei, s-au introdus informatori între frații Cenușă,

²¹ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 296–300.

²² Numele adevărat este Constantin Gherman.

cumnați, cumnate și în mod special se urmărește soția lui Cenușă, întrucât aceasta îl aprovizionează cu alimente.

Aceleași măsuri s-au luat și pentru banditul Motrescu Dumitru [Motrescu Vasile] din comuna Vicov de Jos, prin postul de Miliție respectiv.

S-au luat măsuri ca[,] prin agenții noștri[,] să creăm o situație de discordie și neînțelegere [*sic!*] între rudele banditului Cenușă și Motrescu și în mod special între ei și soțiile bandiților, scontând pe faptul că în urma acestei situații cineva dintre ei va ajunge în situația de a divulga bandiții.

S-au luat măsuri de supraveghere a copiilor din comuna Vicov de Jos, care se duc în pădure cu vitele pentru pășunat, întrucât deținem informații că banditul Motrescu dă bani și bomboane copiilor, prin care el află situația din comună sub formă informativă.

Se fac pânde din efectiv de doi-trei milițieni la soția lui Cenușă și [la cea a lui] Motrescu, precum și la complicitii lor.

Se țin sub continuă supraveghere și observare, plasându-se informatori la toate elementele care au legături cu bandiții, în calitate de tănuitori, găzduitori, concubine, femei de condiții ușoare etc.

Și acestei bande i se aplică măsurile de îngădire a bandiților luate în planul de prinderea bandei Hojmei, arătate mai sus.

Un număr de trei patrule, cu efective de trei oameni bine înarmați, patrulează zi și noapte în zona unde și-a făcut apariția această bandă, făcând pânde la punctele obligate de trecere și la cabanele izolate din păduri, unde se presupune că s-ar adăposti bandiții în timpul nopții.

Se ia legătura cu Miliția Câmpulung, pentru a se întâlni patrulele din miliția Rădăuți cu cele din Câmpulung, pentru schimb de informații și încrucișări de zonă.

La intrarea în acțiune a acestor patrule, se va da un semn de recunoaștere de comun acord cu Câmpulungul.

Se vor procura fotografiile bandiților, care se vor multiplica și distribui la milițieni.

Se vor crea curse și capcane sub diferite forme pentru a[-i] determina pe bandiți să acționeze.

Se ține contact permanent cu echipele plasate în zonă și comandamentul județean, telefonic și prin curier călări, iar de la comandamentul județean se trimit echipe din elemente cunoscătoare ale terenului, (a) locuitorilor, care echipe acționează informativ, independent de cele din zonă.

Măsuri represive se vor lua în raport direct de împrejurările care se vor crea.

III. BANDA GHIVNICI²³ NISTOR.

Este compusă din Givnici Nistor din comuna Bosanci, jud. Suceava, dezertor din armată, condamnat la 7 ani închisoare corecțională.

Hrehorciuc Sava²⁴ din comuna Sucevița, jud. Rădăuți, dispărut de la domiciliu din anul 1946, în urma comiterii unor furturi.

²³ Ghimnici, după unele surse.

²⁴ Zis Savuleț.

Din informații [reiese că] s-ar fi atașat bandei și numitul Flocea Petru din județul Câmpulung.

Armament:

O pușcă mitralieră, pistoale mitralieră, pistoale mici și binoclu.

Zona de acțiune.

Pădurile Marginea și Sucevița – Jud. Rădăuți, Ciumârna, Argel, Vatra Moldoviței, Dorna și Vama din Jud. Câmpulung și Solca, Jud. Suceava. [...]

Alăturat, se anexează trei tabele nominale cu complici, tăinuitori și concubinele bandiților din bandele menționate, cu domiciliul lor în Județul Rădăuți și [în Județul] Câmpulung.

COMND. MIL. RĂDĂUȚI,
Cpt. de Mil. (ss) Cantor D-tru

Șef Serviciu Juridic,
Sublocot. de Mil. (ss) David Ioan

COMAND. MIL. JUD. RĂDĂUȚI.
(ss) Cpt. de mil. Cantor D-tru

1949 octombrie 1, Vicov de Jos. Sesizarea făcută de șeful postului de miliție privind existența unui agent al lui Vasile Motrescu în cadrul Securității Rădăuți²⁵.

Intrare 12386

1949 luna oct., ziua 4

NOTĂ INFORMATIVĂ NR. 1 DIN 1 OCT. 1949

Rugăm a se stabili de Dv. dacă la Securitatea din Rădăuți se află vreun tânăr încadrat în serviciul Securității, al cărui nume nu-l cunoaștem, însă este din Remezeu sau din Vicov de Jos, de pe vale.

Acesta [l-]ar fi anunțat pe banditul Motrescu Vasile din timp că este urmărit de Securitate și că va fi ridicat, din cauză că banditul Motrescu Vasile a dispărut de la domiciliu înainte de a fi ridicat²⁶. Datele persoanei de mai sus ne sunt necesare, întrucât sunt probe că numitul a anunțat din timp pe banditul Motrescu Vasile să dispară de la domiciliu, că este urmărit de Securitate.

Informațiunea [este] sigură și verificată.

Plutonier Major
L.S. (ss) Vieru Petre

²⁵ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 300.

²⁶ Este vorba de evenimentele din 10 aprilie 1949, când au fost ridicați foștii partizani.

1949 octombrie 10, București. Referatul Direcției generale a Securității conținând propuneri de trimitere în judecată a grupului Macoveiciuc²⁷.

10 octombrie 1949

14 X 1949

Opinăm pentru trimiterea în justiție

(ss) Indescifrabil

REFERAT

Cercetând dosarul înaintat Direcției de [către] Direcțiunea Regională de Securitate Suceava, am stabilit următoarele:

În vara anului 1944, MACOVEICIUC VLADIMIR (decedat) a organizat o bandă ce a fost înarmată de Comandamentul German, urmând a îndeplini directivele date de acesta. Banda a avut în același an o ciocnire cu trupele sovietice în nordul Bucovinei²⁸, cu care ocaziune au fost uciși doi ostași sovietici și capturați 7 cai și două pistoale automate.

După 23 august 1944, MACOVEICIUC VLADIMIR, împreună cu fiul său MACOVEICIUC SILVESTRU, s-a retras cu trupele hitleriste, revenind în țară în vara anului 1945²⁹.

În cursul anului 1945, banda a avut legătură cu LAURIC FILON (legionar venit din Germania), iar prin acesta[,] cu NISTOR CHIOREANU și OVIDIU GĂINĂ, comandant legionar trimis din Germania pentru a comite acte de sabotaj în spatele frontului româno-sovietic. De la comandamentul legionar, banda a primit diverse surse de bani.

În iunie 1946, banda a dat un atac la drumul mare, jefuind un evreu de tot ceea ce avea asupra sa, luându-i totodată hainele și căruța.

PROPUNERI:

1. Opinăm ca numiții: MACOVEICIUC SILVESTRU, ONICA SAVA, ONICA VASILE, RUSU ARCHIP, ȚUGUI GHEORGHE, ȚUGUI PRECOP, URSACHE GHEORGHE, GRIJNCU VASILE, URSACHE TRAIAN, RUSU DUMITRU, CONIAC GHEORGHE, MOTRESCU GHEORGHE, CÂRDEI IOAN, DAN ILIE, ROTARU SEVASTIAN, CENUȘĂ CONSTANTIN, ȚUTEA ALEXANDRU, a căror vinovăție rezultă din cele arătate în alăturata notă, să fie înaintați Parchetului Curții București, ei urmând a fi judecați pentru crime de război³⁰. [...]

²⁷ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 300–301.

²⁸ Referire la ciocnirea de la Poiana Haciungului, care se află în partea de sud a Bucovinei și nu în nord, cum se consemnează eronat în text.

²⁹ În nota infrapaginală la acest document, Adrian Brișcă și Radu Ciuceanu arată că Securitatea a inventat acest argument deoarece Macoveiciuc Vladimир și fiul său, Silvestru nu au trecut frontiera, ei desprinzându-se de nemți la Lipău, în apropierea orașului Satu Mare.

³⁰ Încadrarea juridică este eronată, cel puțin pentru confruntarea de la Poiana Haciungului.

1950 martie 20, Rădăuți. Declarația muncitorului Dumitru Medrihan privind incidentul dintre pădurari și partizani din data de 8 iulie 1949³¹.

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
 TRIBUNALUL RĂDĂUȚI
 JUDECĂTORUL DE INSTRUCȚIE AL CABINETULUI NR.

DECLARAȚIE DE MARTOR

Astăzi, 20, luna martie, anul 1950.

Noi, George Em. Nimigean, judecătorul de instrucție al Tribunalului Rădăuți, Cabinetul nr., asistat de grefierul cabinetului nostru, constatăm că înaintea noastră s-a prezentat martorul chemat și, după ce i-am stabilit identitatea, ne-a declarat că se numește Medrihan Dumitru, de ani 58, născut în Horodnic de Sus, domiciliat în Voievodeasa, de profesie muncitor, că nu există între el și parte nici o dușmănie, că nu a suferit nici o pagubă după urma infracțiunii și nu se află în nici unul din cazurile care să-l împiedice să depună [mărturie]. După ce a depus jurământul, în conformitate cu art. 147 din Codul de Procedură Penală, ne-a făcut următoarele declarațiuni:

În ziua de 8 iulie 1949, prinzându-mă ploaia la muncă, m-am dus la o colibă să mă adăpostesc și, fiind ora mesei, am luat masa împreună cu muncitorul Procopciuc Lazăr și ne-am culcat. Deodată, am fost trezit din somn, fiind strigat pe nume atât eu cât și Lazăr Procopciuc. M-am trezit [și] deschizând ochii am văzut în ușa colibeii un bandit înarmat și înaintea lui pe pădurarii Lungu și Niculcea dezbrăcați până la izmană și cu niște hârtii în mână. Banditul era cu arma îndreptată asupra noastră și mai avea două arme în spate. Ne-a întrebat dacă îi cunoaștem pe cei doi reclamați, dacă sunt mari comuniști, dacă fac rău la oameni. Am răspuns negativ și acesta mi-a spus că noi vom fi martori la post, căci cei doi reclamanți au fost jefuiți și că arma reclamanților se găsește la dânsul. Ne-a spus la toți să strigăm: „Să trăiască partizanii până vin americanii!” și „Jos Republica!” Noi, întâi nu am voit să strigăm. El ne-a amenințat cu împușcarea. Noi, de frică, am strigat. A spus reclamanților că sunt liberi să plece, însă să strige prin comună, până la postul de Miliție[,] cele de mai sus. Au ieșit cu toții. Am auzit un foc de armă. Peste câteva minute s-a întors banditul înapoi. Ne-a întrebat dacă suntem comuniști. Noi am spus că suntem comuniști, căci suntem muncitori. El a plecat și nu l-am mai văzut.

Cred că, dacă l-aș vedea pe acel bandit, l-aș recunoaște.

Jude-Instructor,
 (ss) George Nimigean
 Grefier,
 (ss) indescifrabil

Citit, semnat,
 (ss) Medrihan Dumitru

³¹ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 310.

1950 aprilie, Rădăuți. Declarația lui Gheorghe Țugui, dată la Miliția Rădăuți, despre partizanii Vasile Motrescu și Constantin Cenușă³².

În fața noastră Cdt. Mil. Jud. Rădăuți
L.S. Cpt. (ss) indescifrabil

DECLARAȚIE

Subsemnatul, Țugui Gheorghe a' [lui] Precop, zis Cucoș, de ani 48, de profesie muncitor, născut și domiciliat în comuna Vicov de Jos, jud. Rădăuți. Carte știu, căsătorit, am un copil, avere 30 prăjini teren, în trecut și în prezent apolitic, dat judecății și condamnat nu am fost, declar următoarele:

În cursul lunii februarie sau martie 1949, m-am întâlnit în comuna Vicov de Jos, Remezeu, cu numitul Mutrescu [Motrescu] Vasile a' [lui] Pintilie, din Vicov de Jos, care a stat de vorbă cu mine și mi-a spus următoarele: s-a întâlnit pe Obcina Hacıungului, adică în pădure, cu banditul Cenușă Constantin, din comuna Putna, care lui îi este prieten de mult timp, încă din timpul când el făcea serviciul militar, care Cenușă Constantin i-a spus că a venit de pe la Bârlad, la Putna, unde fusese administrator, care a venit la Putna pe baza garanției dată de Vlăișan Trifon, din comuna Putna, care i-a garantat că, dacă vine, nu va avea nimic [de suferit]. În Putna a fost arestat de postul de jandarmi, l-au dus la Miliția Rădăuți, iar la Miliție [la Securitatea din Rădăuți] l-au ținut mai multe zile, la cercetări. Într-o noapte, fiind într-un arest la închisoare, a reușit să spargă un geam, de unde a scăpat la pădure, unde se află în prezent.

În Putna, când a ajuns, evadat de la închisoarea din Rădăuți, a căpătat armă rusească de la brigadierul Ursache Octavian, din Putna.

În această discuție avută cu acest Mutrescu [Motrescu] Vasile a' [lui] Pintilie, mi-a spus că, crede că va pleca și el, în scurt timp, în pădure, deoarece a fost cu acest Cenușă Constantin în echipa de partizani, în timpul războiului contra U.R.S.S. și că îi este frică să nu fie și el arestat.

În adevăr, nu mult după aceea, în luna aprilie, am auzit că acest Mutrescu [Motrescu] Vasile a' [lui] Pintilie a dispărut de la domiciliu[1] lui din Vicov de Jos.

În vara anului 1949, m-am întâlnit în adevăr cu Chifan Constantin zis Pișta, din Vicov de Jos, căruia i-am spus acest caz, care mi-a spus de către Motrescu Vasile, dar nu este adevărat că eu i-am spus că m-am întâlnit cu Cenușă Constantin, bandit din comuna Putna, pe care eu nici nu-l cunosc deloc.

L-am întrebat ce mănâncă el în pădure, iar acesta mi-a spus că sunt oameni din Putna care îi ajută și îi dau mâncare, iar brigadierul Ursache Octavian i-a dat una armă rusească.

Atât declar, susțin și semnez propriu.

(ss) Țugui Gheorghe

³² *Ibidem, op. cit.*, p. 311.

1950 aprilie, Rădăuți. Declarația lui Pintilie Motrescu, dată la Miliția Rădăuți, despre fiul său, partizanul Vasile Motrescu³³.

În fața noastră
Cdt. Mil. Jud. Rădăuți
L.S. Cpt. (ss) indescifrabil

DECLARAȚIE

Subsemnatul Motrescu Pintilie, a' lui Lazăr și Agapia, de ani 60, carte știu, căsătorit, am 4 copii, avere peste trei fâlcii [de] pământ, casă și vite. Condamnat nu am fost, de profesie agricultor, în trecut am fost liberal, în prezent sunt înscris în Org[anizația] Fr[ontul] Plugarilor, condamnat nu am fost, domiciliat în comuna Vicov de Jos, Rădăuți, declar:

Fiul meu Vasile Mutrescu [Motrescu] este fugar încă din anul 1949, din luna aprilie, după ce a fost ridicat al doilea fiu al meu, Gheorghe Mutrescu [Motrescu], de către organele Securității.

Fiul meu, Vasile Motrescu, a fost partizan și înscris voluntar în armata hitleristă, în special în comuna Sadova, jud[eu]l] Cămpulung. Din cauză că fiul meu a fost fugar, organele de Miliție l-au căutat, de atunci, încontinuu, atât în pădure cât și pe acasă, iar cu mine personal a vorbit tov[arășul] căpitan, comandant al Miliției [Rădăuți], spunându-mi că, atunci când voi ști ceva despre Vasile, să-i spun și să-i dau ajutor pentru a fi prins.

Cum eu nu am știut nimic despre el, nu am spus nimănui, însă la sfârșitul lunii ianuarie, ziua nu-mi aduc aminte, a venit la mine acasă locuitorul Costan Coroamă, din comuna Vicov de Jos, care mi-a spus că el, lucrând în pădure la Putna, s-a întâlnit cu fiul meu, Vasile, și i-ar putea duce mâncare, acolo, în pădure. Am făcut un colet în care am pus făină de porumb, cam 10 kg, slănină, cam 1 kg, povirlă din prune, fructe uscate și fasole și poate ceva mere verzi și eu personal i l-am dus acasă, lui Coroamă, acest pachet, pentru a-l duce în pădure, la fiul meu. Pachetul l-am dat lui Coroamă, luna, iar sâmbăta, când Coroamă s-a înapoiat din pădure, mi-a spus că nu a putut da mâncarea fiului meu Vasile, neîntâlnindu-se cu el, și că să merg să-mi iau pachetul. Așa, eu am mers duminica, ziua, și am luat pachetul cu alimente, de acasă, de la Coroamă.

Alte alimente nu am mai dat nimănui pentru a duce fiului meu în pădure. Recunosc că nu am anunțat acest caz la Miliție, după cum mi-am luat obligația că, în cazul când voi ști ceva de fiul meu, să-i anunț.

Despre predarea alimentelor lui Vasile știe numai soția mea, Sofia Motrescu, iar fiul meu Gheorghe nu știe nimic, deoarece nu locuiește cu mine, ci locuiește separat.

Atât declar, susțin și semnez.

(ss) Pintilie Motrescu

³³ *Ibidem.*, p. 312. Documentul pe care îl prezentăm vădește intervenția grosolană a anchetatorului în scrierea acestuia; ca dovadă, se folosește sintagma de „armată hitleristă”, când era vorba de înrolarea voluntară în grupul de partizani antisovietici și utilizează termenul neutru de „anunț” în loc de „denunț”, cum cereau autoritățile comuniste pentru acțiunile anticomuniste și anticomuniști.

1950 mai 2, Suceava. Lista fugarilor din regiunea Suceava, urmăriți de organele de Miliție și de Securitate.

DIRECȚIA REG[IONALĂ] [A] MILIȚIEI SUCEAVA
SERVICIUL JUDICIAR

TABEL NOMINAL
CU FUGARII DIN RAZA REGIUNII MILIȚIEI SUCEAVA, CE STAU
ASCUNȘI PRIN LOCURI ACOPERITE SAU LOCALITĂȚI

Nr. crt.	Numele și prenumele	Domiciliul		Motivul pentru care este fugit
		Comuna	Raionul	
1.	Cenușă Constantin	Putna	Rădăuți	Condamnat [la] 25 ani și urmărit de Securitate
2.	Pătrăucean Cozma	Straja	„	Idem, condamnat cu 10 ani închisoare
3.	Motrescu Vasile	Vicov de Jos	„	Idem, condamnat cu 10 ani închisoare
4.	Gherman Ioan ³⁴	Putna	„	Idem
5.	Grigorean Simion	Marginea	„	Idem
6.	Chirilă Constantin	Rădăuți	„	Idem
7.	Munteanu Gheorghe	Stroiești	Suceava	Idem
8.	Mărgineanu Savin ³⁵	„	„	Idem
9.	Mărgineanu Liviu	„	„	Idem
10.	Bartoi Vladimir	„	„	Idem
11.	Riziuc Silvestru	Ițcani	„	Condamnat 10 ani și urmărit de Securitate
12.	Hașmei Silvestru	Argel	C-lung	Urmărit de Securitate
13.	Spătaru Traian	Drăgoiești	Gura-Humor	Idem
14.	Fărtăiș Ioan	Suceava	Suceava	Idem
15.	Munteanu Constantin	Păltinoasa	Gura-Humor	Idem
16.	Gatej Valerian	„	„	Idem
17.	Cămăruță Vasile	Liteni	Fălticeni	Idem
18.	Ciobanu Mihai	Opișeni	„	Condamnat [la] 3 ani închisoare
19.	Sandu Grigore	D. Candreni	V. Dornei	Urmărit de Securitate
20.	Manoliu Gheorghe	N. Șarului	„	Idem
21.	Odochean Ilie	V. Dornei	„	Idem
22.	Chelsoi Grigore	D. Candreni	„	Idem

³⁴ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 315, consideră că numele adevărat este Constantin Gherman.

³⁵ *Ibidem*, probabil Sorin Mărgineanu.

1950 mai 2, Suceava. Tabel cu rudele și elementele de sprijin ale „bandiților” aflați pe raza raionelor Rădăuți și Suceava³⁶.

DIRECȚIA REG[IONALĂ] A MILIȚIEI SUCEAVA
SERVICIUL JUDICIAR

TABEL NOMINAL
CU RUDELE ȘI ELEMENTELE DE SPRIJIN ALE BANDIȚILOR
DIN RAZA RAIONULUI RĂDĂUȚI ȘI SUCEAVA.

Nr. crt.	Numele și prenumele	Porecla	Gradul de rudenie	Domiciliul		Caracterizare
				Comuna	Raionul	
1	Pânzaru Ioan	-	-	Moldovița	C-lung	Vechi element de sprijin
2	Cenușă Dumitru	Buzulică ³⁷	Frate	Putna	Rădăuți	Idem
3	Crețan Traian	-	-	„	„	Idem
4	Andrieș Vasile	-	-	„	„	Idem
5	Cenușă Gherasim	[Moșu]	Unchi	„	„	Idem
6	Cenușă Toader	-	„	„	„	Idem
Banditul Pătrăuceanu Cozma						
7	Popecu Petru a Vasile	Meșciu	-	Straja	„	Idem
8	Cotos Ioan Precop	-	-	„	„	Găzduitor
9	Cotos Serafim	-	-	„	„	Idem
10	Pătrăuceanu Parasca ³⁸	-	Soție	„	„	Alimentatoarea soțului
Banditul Motrescu Vasile						
11	Motrescu Pintilie	-	Tată	Vicov de Jos	„	Alimentator
12	Motrescu Gheorghe	-	Frate	„	„	Idem
13	Motrescu C-tin	-	„	„	„	Idem
14	Motrescu Simion a Aglaia	-	-	„	„	Element de sprijin

³⁶ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 317–318.

³⁷ În unele locuri, Buzelincă sau Buzalincă.

³⁸ Corect, Pătrăuceanu Paraschiva.

Nr. crt.	Numele și prenumele	Porecla	Gradul de rudenie	Domiciliul		Caracterizare
				Comuna	Raionul	
15	Kifan Constantin ³⁹	Pișta	-	„	„	Idem
16	Coroamă Constantin	-	-	„	„	Idem
17	Breabăn Constantin	-	-	„	„	Idem
18	Nistor Mutrescu	-	-	„	„	Idem
D. Banditul Munteanu Gheorghe						
19	Munteanu M. Nicolae	-	Tată	Stroiești	Suceava	Alimentator
20	Munteanu Iordache	-	Frate	„	„	Idem
21	Munteanu Gh. Aurelia	-	Soție	„	„	Idem
22	Crețan i. Eugenia	-	Mătușă	„	„	Element de sprijin
23	Cocârlă Nicolae	Pârlitu'	Unchi	„	„	Idem
24	Bartoi V. Gheorghe	-	Văr	„	„	Idem
25	Cimbru M. Gavrilă	-	Văr	„	„	Idem
26	Boca Constantin	Chira	Văr	Stroiești	Suceava	Element de sprijin
27	Chira Ștefan a' [lui] Gavril	-	Văr	Stroiești	Suceava	Element de sprijin
28	Crețan Gheorghe a' [lui] C-tin	-	Cumnat	„	„	Idem
29	Gemeniuc Ioan	Pastei	„	„	„	Idem
30	Grămadă I. Leonida	-	Mătușă	„	„	Idem
31	Tocari Ioan	Bibu	Cumnat	„	„	Idem
32	Iliciuc Simion a' [lui] Ion	-	-	„	„	Idem
33	Bartoi Zaharia a' [lui] Vasile	-	-	„	„	Idem
34	Bartoi Zaharia a [lui] Maxim	-	-	„	„	Idem

³⁹ Corect, Constantin Chifan.

Nr. crt.	Numele și prenumele	Porecla	Gradul de rudenie	Domiciliul		Caracterizare
				Comuna	Raionul	
35	Poliac Constantin a' [lui] Ion	-	-	"	"	Idem
36	Bartoi Ion Constantin	-	-	"	"	Idem
37	Tocari Vasile	Poloboc	-	"	"	Idem
38	Grămadă Dumitru	Grasu'	-	"	"	Idem
39	Barboș Nicolae	-	-	"	"	Idem
40	Hânceanu Toader	-	-	Stupca	G. Humor	Idem
41	Văleanu Ecaterina	Păscuța	-	"	"	Idem
42	Doboș Ilie Neculae	-	-	Ilișești	"	Idem
43	Doboș T. Filaret	-	-	"	"	Idem
44	Buzdugan Gheorghe	Truț	-	"	"	Idem
45	Cenușă Grigore	-	-	Frumosu	C-lung	Idem
46	Maleș Eugen	-	-	"	"	Idem
47	Rotaru Aurel	-	-	Moldovița	"	Idem
48	Rotaru Nicol[ă]e	-	-	Vama	"	Idem

1950 mai 2, Rădăuți. Plan de acțiune întocmit de Miliția Județeană Rădăuți pentru urmărirea și lichidarea partizanilor Cenușă, Motrescu și Pătrăcean⁴⁰.

MILITIA JUDEȚEANĂ RĂDĂUȚI
COMAND. MILITIEI PUTNA

PLAN DE ACȚIUNE

Pentru urmărirea bandei Cenușă-Motrescu-Pătrăceanu etc., care se va executa începând cu data de 4 mai 1950, orele 21 [și] până în ziua de 14 mai 1950, orele 20. În urma verificărilor făcute în teren, precum și din informațiile obținute de la informatorul nostru nr. 100, am stabilit că banda Cenușă-Motrescu-Pătrăceanu parcurge potecile din pădurea Putna-Straja, prin următoarele puncte:

⁴⁰ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 314.

- 1) Poiana Cămărilor – Vițâu – cu cărările care vin din Poiana Măgura, Plaiul Hacıung – Poiana Aluniș, care au întâlnire în Poiana Cămărilor.
  - 2) Dealul Fabricii de Sticlă – care are legătură cu Poiana Secării, Preluca Cazmei, Pârâul Vițâu și Pârâul Putnișoara.
  - 3) Poiana Secărilor, care are legături cu Poiana Meselor – Poiana Crucii – Pârâul Cracul Mic – Pârâul Chircului, Pârâul Vițâu și [Pârâul] Putnișoara.
  - 4) Capătul Pârâului Struginoasa Sud, care are legătură cu drumul militar, Poiana Meselor, Dealul Crucii și Pârâul Putnișoara, cum și plaiul care duce spre Ciomârna⁴¹.
  - 5) Dealul Crucișor, care are legătură cu Comuna Putna, Cătunul Putnișoara – Cătunul Bodârlău și Poiana Socilor.
  - 6) Poiana Socilor, care are legătură cu Dealul Crucișor – Pârâul Ștefului – Poiana Ștefului – Plaiul Bulai și Pârâul Varnița.
  - 7) Pârâul Ștefului Smida, care are legătură cu Poiana Ștefului, Poiana Sahastriei⁴², parcelele 93 și 95, și Pârâul Sahastrie.
  - 8) Poiana Sahastrie care are legătură cu Pârâul Ștefului, Plaiul Bulai, parcela 93, Pârâul Sahastrie și Poiana Ursoaia, [pre]cum și Pârâul Putna.
  - 9) Pârâul Strigoiu, care are legătură cu Pârâul Oglinda, Strigoieșul Mic și Strigoieșul Mare și potecile care duc spre Argel, [pre]cum și Cantonul Hasca⁴³.
  - 10) Poiana Măgura Vacii care are legături cu Ocolul Silvic Falcău, Ocolul Sil[vic] Straja, Poiana Sahastrie – Poiana Glodul și Poiana Jijie.
  - 11) Poiana Jijie care are legături cu Ocolul Sil[vic] Straja, Poiana Glodul – Scorbura, satul Gura Putnei.
  - 12) poiana glodul care are legături cu Comuna Putna – Mănăstirea Putna – Poiana Sahastrie – Pârâul Glodul și satul Gura Putnei.
- Față de această situație și pentru ca operațiunea să [dea] un rezultat pozitiv, am luat măsuri ca la aceste 12 puncte, arătate mai sus, să se instaleze posturi fixe, compuse [din] câte trei milițieni, după cum urmează:
- a) Poiana Cămărilor: echipa compusă din serg[ent] major Badin Grigore, șeful echipei, însoțit de milițianul Bârsan Constantin și milițianul Ion Constantin.
  - b) Dealul Fabricii de Sticlă: echipa compusă din plut[onier] de miliție Darie Vasile, însoțit de milițian[ul] Fasolă și milițian[ul] Moroșanu Cornel.
  - c) Poiana Săcărilor: echipa compusă din serg[ent] major Lupașcu Niculae, însoțit de serg[ent] Jortopop Cornel și caporal Hadaruga Niculae.
  - d) Capătul Pârâului Struginoasa Sud: echipa compusă din serg[ent] major Mihăilescu Ion, însoțit de milițianul Carp și milițianul Zegrea Dumitru.
  - e) Dealul Crușcior: echipa compusă din ser[ent] major Ceaușu Ștefan, însoțit de milițianu[l] Antoniu și milițian[ul] Petruș Vasile.

⁴¹ În text, Ciomârna.

⁴² Echivalentul în graiul local pentru Sihăstrie.

⁴³ În graiul local, toponimul este Hașca/ Hașcă.

f) Poiana Socilor: echipa compusă din plut[onier] major de mili[ție] Scripa Alexandru⁴⁴, însoțit de serg[ent] Tomoeagă D. și milițianu[l] Diaconescu Niculae.

g) Pârâul Stefului Smida: echipa compusă din serg[ent] major Tudose G., însoțit de serg[ent] Popa N. și milițian[ul] Angelescu.

h. Poiana Sahastrie: echipa compusă din serg[ent] major Burliga Vasile, însoțit de milițianu[l] Sbanț V. și milițianu[l] Roman Iosif.

i) Pârâul Strigoiu⁴⁵: echipa compusă din plu[onier] major Deaconu Constantin, însoțit de milițianu[l] Colban C. și mili[țianul ?] caporal Muraru Ioan.

j) Poiana Măgura Vacii: echipa compusă din serg[ent] major Ițcuș Gheorghe, însoțit de milițianu[l] Pohatâb Minodor și milițianu[l] Vaida Iulian.

k⁴⁶) Poiana Jijie: echipa compusă din serg[ent] major Dalcu Vasile, însoțit de milițianu[l] Daniliuc Ilie și milițian[ul] Felea Mircea.

l) Poiana Glodu: echipa compusă din serg[ent] major Mihalache Ion, însoțit de milițianu[l] Znacem I. și milițianu[l] Covaci Carol.

Personalul care formează aceste echipe va fi dotat cu armamentul [pe] care îl au asupra lor, câte treizeci de cartușe, iar cei de la punctele cele mai vulnerabile vor fi dotați și [cu] câte o grenadă. Consemn pentru toate posturile fixe este de a supraveghea porțiunea de pădure unde este postat pentru a observa apariția bandiților care, în special, circulă pe potecile care străbat pădurea virgină, unde nu sunt lucrători, iar la prima apariție a bandiților se va trage asupra lor fără a se mai face somațiuni⁴⁷, întrucât acești bandiți sunt foarte periculoși[i], și dotați(i) cu arme și grenade. De asemeni, acest personal va fi bine îmbrăcat, având mantale asupra lor și hrană pe timp de 10 zile. Echipele vor intra în dispozitiv în seara zilei de 4 mai 1950, orele 21 și vor sta în aceste posturi până în seara zilei de 14 mai 1950, orele 21, în care interval de timp nu vor părăsi postul sub nici o formă.

Operațiunea va fi condusă de către lt. Saghin Gh., ajutat de plut[onier] major Hrincescu Anton și plut[onier] Cazacu Ion care, în tot timpul, se vor afla în teren, care vor acționa în urmărirea bandei și controlul posturilor fixe, dând îndrumări și instrucțiuni posturilor de modul cum să se execute supravegherea terenului afectat, atât ziua cât și noaptea, pentru ca bandiții să nu se poată strecura fără să fie observați. Orice constatare [ce] se va face în această misiune se va raporta imediat Miliției Județene Rădăuți.

COMANDANT OPERATIV,

Lt. de Miliție (ss) Saghin Gheorghe

AJUTOR OPERATIV,

Plut. de Miliție (ss) Cazacu Ion

⁴⁴ Alexandru Scripa, provenit din Jandarmerie, l-a trădat și împușcat pe Vladimir Macoveiciuc, în zorii zilei de 8 iulie 1946, Cf. Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 314, nota infrapaginală 5.

⁴⁵ În text, Stirigoiu.

⁴⁶ În textul original, dactilografatul, care avea mari probleme de exprimare gramaticală corectă, trece peste litera *k*, direct la *l*.

⁴⁷ Iată ordinul scris de a deschide focul asupra partizanilor, fără somație, deși se știa că aceștia nu aveau să deschidă primii focul.

1950 mai 2, Suceava. Tabel cu informatorii care au lucrat în problema bandelor și fugariilor pe raza raioanelor Rădăuți, Vatra Dornei și Suceava⁴⁸.

DIRECȚIA REG[IONALĂ] A MILIȚIEI SUCEAVA
SERV[ICIUL] MILIȚIEI JUDICIARE

TABEL NOMINAL
CU INFORMATORII CE LUCREAZĂ ÎN PROBLEMA
BANDELOR ȘI FUGARIILOR DIN RAZA RAIOANLOR DE
MILIȚIE RĂDĂUȚI, VATRA DORNEI ȘI SUCEAVA

Nr. crt.	Numele și prenumele	Domiciliul		Problema în care lucrează
		Comuna	Raionul	
1.	Oblezniuc Alexa	Brodina	Rădăuți	În problema bandei Cenușă-Pătrăucean
2.	Tomasciuc Petru	Argel	C-lung	În problema fugari și bande
3.	Marocico Tănasă	Izvoare	„	În problema Cenușă-Pătrăucean
4.	Cotos Petru	Straja	Rădăuți	Idem
5.	Păduche Silvestru	Straja	„	Idem
6.	Chelba Gheorghe	Vicov de Jos	„	Problema banditului Motrescu
7.	Dabâca Dumitru	„	„	Problema Motrescu și a fugariilor
8.	Trifan Vasile	Ulma	„	Problema bandei Cenușă-Pătrăucean
9.	Chifan Domnica	Vicov de Jos	„	Problema banditului Motrescu Vasile
10.	Husarciuc Anton	Sucevița	„	Idem
11.	Serafimovici Artemiuc ⁴⁹	„	„	Idem
12.	Martinescu Nistor	Falcău	„	Problema bandei Cenușă-Pătrăucean
13.	Poescu Vasile	Sucevița	„	Problema Cenușă-Motrescu-Pătrăucean
14.	Bartoi Gheorghe	Stroiști	Suceava	Problema banditului Munteanu Gheorghe
15.	Ciubara Ștefan	„	„	Idem
16.	Câmpanu Zaharia	Gura-Humor	G.Humor	Idem
17.	Catargiu Gheorghe	„	„	Problema banditului Munteanu și fugari

⁴⁸ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 316.

⁴⁹ Probabil Serafimovici Artemie.

Nr. crt.	Numele și prenumele	Domiciliul		Problema în care lucrează
		Comuna	Raionul	
18.	Pitic Ioan	Falcău	Rădăuți	Problema fugarii
19.	Zaremba Vasile	Sucevița	„	Idem
20.	Funghiur Ioan	Brodina	„	Idem
21.	Bugeac Gheorghe	„	„	Idem
22.	Ludek Vasile	Brodina	„	Idem
23.	Halița Vasile	„	„	Idem
24.	Hrețuc Vasile	G. Humor	G. Humor	Cenușă-Motrescu

1950 iulie 4, Rădăuți. Tabel cu fugarii și dispăruții din teritoriul Miliției Județene Rădăuți.

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A MILIȚIEI
MILIȚIA JUDEȚEANĂ RĂDĂUȚI

TABEL NOMINAL
CU FUGARII DISPĂRUȚI DIN TERITORIUL RURAL AL MILIȚIEI
JUDEȚENE RĂDĂUȚI PÂNĂ LA DATA DE 4 IULIE 1950

Nr. crt.	Numele și prenumele	Data nașterii	Locul nașterii		Domiciliul anterior	
			Comuna	Județul	Comuna	Județul
1	Sauciuc Dumitru	1904.X. 14	Milișăuți	Rădăuți	Milișăuți	Rădăuți
2	Cușnir Nicolae	1910.	Davideni	U.R.S.S.	Dornești	„
3	Sfed Vasile	1913. I. 1	Banila pe Siret	U.R.S.S.	Dornești	„
4	Pasailă V. Vasile	1924.VII.7	Milișăuți	Rădăuți	Milișăuți	„
5	Vițega N. Octavian	1924. III.12	Milișăuți	Rădăuți	Milișăuți	„
6	Grigorean Simion	1913.IX.1	Marginea	Rădăuți	Marginea	„
7	Pomohaci Ioan	1923.I.3	Marginea	Rădăuți	„	„
8	Săndulean Petru	1909	Prisecăreni	U.R.S.S.	Bilca	Rădăuți
9	Verar Ioan	-	U.R.S.S.	U.R.S.S.	Bilca	„
10	Boca Victor	1926	Bilca	Rădăuți	Bilca	„
11	Meglei Vasile	-	Cernăuți	U.R.S.S.	Bilca	„
12	Lefter Simion	-	„	„	Bilca	„

Nr. crt.	Numele și prenumele	Data nașterii	Locul nașterii		Domiciliul anterior	
			Comuna	Județul	Comuna	Județul
13	Mihăilă Lucreția	-	U.R.S.S.	„	Bilca	„
14	Schipor Gheorghe	1923.IV.23	Vicov de Sus	Rădăuți	Vicov de Sus	„
15	Schipor Gheorghe	1920.VI.10	Vicov de Sus	„	„	„
16	Schipor Gheorghe	1924.VII.20	Vicov de Sus	„	„	„
17	Motrescu Vasile	1920.X.11	Vicov de Jos	„	Vicov de Jos	„
18	Tudose Ilarie	1913.XI.10	Vicov de Jos	„	Vicov de Jos	„
19	Andrieș Constantin	1915.VI.10	Putna	„	Putna	„
20	Cenușă Constantin	1911.IX.12	Putna	„	Putna	„
21	Gherman Ioan [C-tin]	1922.II.24	Crasna	U.R.S.S.	Putna	„
22	Ursachi Vasile	1907.XII. 11	Putna	Rădăuți	„	„
23	Pătrăucean Cozma	1909.XI.31	Straja	„	„	„
24	Schipor Gheorghe	1919.VI.6	Vicov de Sus	„	„	„
25	Nistor Constantin	1909.X.22	Vicov de Sus	„	„	„
26	Cociorhan Vasile	1909.I.1	Brodina	„	„	„
27	Chisăliță Emilian	1922.IV.8	Plosca	U.R.S.S.	Straja	„
28	Polec Vasile	1915.II.6	Sarghieni	„	Vicov de Sus	„
29	Totoescu Virgil	1921.VII.5	Cernăuți	„	Vicov de Sus	„
30	Costiuc Ștefan	1917.II.7	Baiieț	Rădăuți	Siret	„
31	Prescorneac Dumitru	1914.VIII. 28	Negostina	„	Siret	„
32	Rusu Maria	1921.V.21	Siret	„	Siret	„
33	Fedeanu Gheorghe	1913.IV.13	Petriceni	U.R.S.S.	Botoșenița	„
34	Siminciuc Traian	1919.IV.18	Rogojești	Rădăuți	Rogojești	„
35	Haureș Nicolae	1918.XI.24	Bălcăuți	Rădăuți	Bălcăuți	„
36	Ursache Calistru	1916.Xi.4	Mănăstioara	„	Negostina	„

Nr. crt.	Numele și prenumele	Profe-siunea	Averea	Aparte-nența politică	De când a părăsit localitatea	Motivele dispariției de la domiciliu
1	Sauciuc Dumitru	agric.	6 ha	P.N.Ț.	9.VIII. 1949	instigare contra constit. ariilor 1949
2	Cușnir Nicolae	agric.	fără	P.N.Ț.	29.V.1949	urmărit de Securitate
3	Sfed Vasile	agric.	„	P.N.Ț.	V.1949	Idem
4	Pasailă V. Vasile	agric.	„	P.N.Ț.	9.VIII. 1949	dispărut de frica ridicării
5	Vițega N. Octavian	agric.	„	legio-nar	28.IX.1948	activitate legionară
6	Grigorean Simion.	agric.	0,52 ha	apolitic	VI.1948	criminal de război
7	Pomohaci Ioan	„	fără	„	VIII.1949	delapidare de bani publici
8	Săndulean Petru	„	„	„	1945	urmărit pentru furturi
9	Verar Ioan	„	„	„	1945	Idem
10	Boca Victor	„	„	„	1946	Idem
11	Meglei Vasile	„	„	„	1945	condamnat pentru furt
12	Lefter Simion	„	„	„	1945	Idem
13	Mihăilă Lucreția	casnică	„	„	1947	Idem
14	Schipor Gheorghe	agric.	0,50 ha	„	XI.1949	condamnat pentru tâlhărie
15	Schipor Gheorghe	„	fără	„	XI.1949	Idem
16	Schipor Gheorghe	„	„	„	VIII. 1949	urmărit de justiție
17	Motrescu Vasile	„	2 ha	P.N.L.	20.IV. 1949	urmărit de Securitate
18	Tudose Ilarie	„	fără	legio-nar	10.X.1949	Idem
19	Andrieș Constantin	„	„	„	10.VIII.1948	condamnat pentru furt
20	Cenușă Constantin	„	„	„	10.VIII.1948	criminal de război
21	Gherman Ioan [C-tin]	„	„	„	16.XI. 1947	trecere frauduloasă de frontieră
22	Ursachi Vasile	„	„	„	3.III. 1949	activitate legionară

Nr. crt.	Numele și prenumele	Profe-siunea	Averea	Aparte-nența politică	De când a părăsit localitatea	Motivele dispariției de la domiciliu
23	Pătrăucean Cozma	„	2,72 ha	„	12.VII. 1948	condamnat crimă omor
24	Schipor Gheorghe	„	fără	apolitic	1947	evadat din Penit. Rădăuți
25	Nistor Constantin	„	„	„	X.1944	urmărit de justiție
26	Cociorhan Vasile	„	18 ha	„	12.V. 1949	urmărit pentru sabotaj
27	Chisăliță Emilian	funcț.	fără	legio-nar	19.X. 1948	urmărit de Securitate
28	Polec Vasile	muncitor	1 ha	apolitic	18.III.1949	bandierism, trec. fraud. frontieră
29	Totoescu Virgil	student	fără	legio-nar	-	urmărit ca legionar
30	Costiuc Ștefan	agric.	0,25 ha	apolitic	31.VII.1949	urmărit ptr. instig. și sabotaj
31	Prescomeac Dumitru	agric.	Fără	„	„	urmărit ptr. furturi
32	Rusu Maria	casnică	„	„	-	Idem
33	Fedeanu Gheorghe	învățător	„	legio-nar	-	urmărit ca legionar
34	Siminciuc Traian	agric.	16,4 ha	P.N.L.	6.VIII.1949	instigator rebeliune
35	Haureș Nicolae	agric	Fără	apolitic	20.VI.1946	Idem
36	Ursache Calistru	„	0,20 ha	„	VI.1945	urmărit pentru furturi

1950 septembrie 26, Iași. Sentința nr. 763/1950 pronunțată de Tribunalul Militar Iași împotriva partizanilor Constantin Cenușă și Vasile Motrescu și a unor favorizatori ai acestora. A doua condamnare în contumacie a lui Cenușă⁵⁰.

R.P.R.
 TRIBUNALUL MILITAR IAȘI
 DOSAR NR. 565/1950

SENTINȚA NR. 763

Ședința din 26 septembrie 1950
 Tribunalul Militar Iași, compus din:

⁵⁰ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *op. cit.*, p. 366–379.

PREȘEDINTE
MEMBRI

Col.. magistrat Gheorghe Constantin
Cpt. Streja Stelian
Lt. Paraschiv Gheorghe
Cpt. magistrat Tomșa Boris
Gh. I. Constantinescu

PROCUROR

GREFIER de ședință

S-a întrunit în ședință publică pentru a judeca pe:

1. CENUȘĂ CONSTANTIN, din Comuna Putna – Rădăuți;
2. MOTRESCU P. VASILE, din Comuna Vicov de Jos, Rădăuți, ambii pentru:

– tâlhărie p. p. de art. 529, 531 al. 3 și 5, C.P.⁵¹;

– tâlhărie repetată, art. 529, 531 al. 1, 3 și 5, C.P.;

– instigare publică p. p. de art. 327 al. 3, C.P.;

– deținere și port ilegal de armament și muniții de tip militar p. p. de art. 33, 35 lit. a din Legea 190/1947;

– în plus, inculpatul Cenușă⁵² Constantin și pentru delictul de evadare p. p.⁵³ de art. 297 C. P.; Breabăn Vasile, Breabăn Constantin, Coroamă Constantin, Motrescu⁵⁴ P. Gh[eorghe], Cenușă Teodor zis Brutac, Motrescu L. Pintilie și Motrescu Z. Gheorghe, toți din Comuna Vicov de Jos – Rădăuți, Cenușă Dumitru, Crețan Traian și Cenușă Gherasim zis Moșu din Comuna Putna – Rădăuți, toți pentru delictul de favorizarea infractorilor p. p. de art. 284 pct. 1, C. P., inculpații Crețan Traian și Cenușă Gherasim zis Moșu și pentru delictul de deținere de armă de vânatoare p. p. de art. 32 din legea 190/1947.

Chifan Constantin din com. Vicov de Jos – Rădăuți, învinuit pentru delictul de instigare publică p. p. de art. 327 al. 3 C. P. și deținere ilegală de armament și muniții de tip militar p. p. de art. 32 din Legea 190/1947.

Lucaci C. Ion zis Goangă din comuna Putna – Rădăuți, învinuit pentru deținere de muniții, altele decât cele decât avea dreptul, p. p. de art. 33 lit. b, legea 190/1947.

Nohai D. Gheorghe din comuna Putna – Rădăuți, învinuit pentru delictul de deținere de muniții, altele decât cele la care avea dreptul, fapt p. p. de art. 30 lit. b din legea 190/1947 și deținere de imprimare interzise, p. p. de art. 325 lit. c, C. P. [...]

Acordându-se cuvântul în fond, Procurorul Militar în rechizitorul său oral a susținut că faptele imputate inculpaților sunt dovedite, cerând în consecință condamnarea lor și insistând pentru sancționarea severă în lipsă a inculpaților Cenușă I. Constantin și Motrescu P. Vasile; în ceea ce privește pe inculpatul Nohai D. Gheorghe, Procurorul Militar a cerut achitarea lui pentru delictul de deținere de imprimare interzise, considerând că lipsește în cauză intențiunea delictuoasă. În apărare a pus concluziuni pentru inculpatul Motrescu P. Gheorghe, avocatul Weintraub Herman, iar pentru toți ceilalți inculpați, au pus concluzii, ca apărători aleși, avocații Marcel Avram și Nonea Pântea. [...]

⁵¹ Prescurtare pentru *Codul Penal*.

⁵² În text, Cenușe.

⁵³ În textele sentințelor se folosește prescurtarea „p. p.” pentru „prevăzută penal”.

⁵⁴ În text, Mutrescu.

Pentru favorizatorii Motrescu P. Gheorghe și Motrescu Pintilie, apărătorii arată că aceștia, în calitate de frate și de tată cu inculpatul Motrescu P. Vasile, au trimis acestuia două pachete cu alimente cu știința și la îndemnul organelor de securitate care intenționa și prin acest mijloc să obțină informații despre fugarii Cenușă I. Constantin și Motrescu P. Vasile. Că în această situație nu există infracțiune pentru ei, lipsind elementele constitutive ale delictului p. p. de art. 284, pct. 1, C. P., numiții fiind apărați de răspunderea penală și potrivit prevederilor art. 287, C. P.

În lipsă totală de dovezi, apărătorii au cerut achitarea inculpatului Chifan N. Constantin pentru ambele infracțiuni ce i se impută, arătând că în speță este vorba de o răzbunare în partea numitului Codrescu, rezultând că pistolul și binoclul găsite la inculpat cu ocazia percheziției aparțin lui Codrescu.

De asemeni, apărătorii au cerut în principal achitarea inculpatului Nohai D. Gheoghe pentru ambele infracțiuni, pentru lipsa elementelor constitutive, deținerea munițiilor și imprimatelor găsite la acesta, fiind fără importanță și fără scop ilicit. În subsidiar și în cazul când Tribunalul va găsi că el va trebui să răspundă pentru deținerea acestor obiecte, apărătorii solicită largi circumstanțe atenuante și suspendarea executării pedepsei prin aplicarea prevederilor art. 65. C. P.

Pentru aceleași considerațiuni, apărătorii au mai cerut în principal și achitarea inculpaților Crețan D. Traian și Cenușă Gherasim zis Moșu în ceea ce privește delictul de deținere de armă p. p. de art. 32 din legea 190/1947. Armele găsite la aceștia nefiind în stare de funcționare și incomplete, și pentru aceștia s-a cerut în subsidiar aplicațiunea disp. art. 65, C. P.

Pentru inculpații lipsă Cenușă I. Constantin și Motrescu P. Vasile nu s-au pus concluziuni în apărare potrivit disp. art. 339, C. J. M⁵⁵. [...]

ÎN FAPT

Inculpatul Cenușă I. Constantin, fiind urmărit pentru activitate politică desfășurată în spatele trupelor sovietice, în primăvara anului 1944, este arestat de organele Securității și încarcerat la Penitenciarul Rădăuți, în vederea cercetărilor. De aici reușește să evadeze pe data de 19 august 1948 și, pentru a scăpa de o nouă urmărire, se refugiază în codrii munților din regiunea Putna, unde este ajutat cu alimente și îmbrăcăminte de soția sa, o parte din neamuri și diferiți locuitori din comuna Putna.

În luna aprilie 1949, învinuitul Motrescu Vasile, simțind că este urmărit pentru aceeași activitate din 1944, apucă și el calea codrului, unde se întâlnește cu Cenușă Constantin, cu care se organizează în bandă, se înarmează, apoi săvârșește o serie de tâlhării asupra muncitorilor din pădure și a altor cetățeni pe care-i pradă de alimente, îmbrăcăminte și diverse obiecte.

Astfel, în ziua de 8 iulie 1949, ambii [fiind] înarmați cu armele de foc de tip militar, întâlnind pe pădurarii Lungu Eremia și Nicolae Toader, ambii din comuna Vicov de Jos, care veneau de la parchetul nr. 13 din pădurea Putna, prin amenințarea cu armele i-au somat să arunce arma jos, pe care o avea asupra sa pădurarul Lungu Eremia, și să ridice mâinile în sus. În fața amenințărilor făcute, pădurarul Lungu Eremia a aruncat arma, pe care au luat-o inculpații și apoi i-au

⁵⁵ Prescurtare pentru *Codul de Justiție Militară*.

dezbrăcat de haine și [i-au] jefuit de acte pe ambii pădurari, lăsându-i numai în cămașă și [în] izmene, în plus pe pădurarul Nicolae Toader jefuindu-l și de suma de 2 500 lei.

Cu aceeași ocazie, inculpații au întrebat pe cei doi pădurari dacă sunt comuniști și unde le sunt carnetele roșii, amenințându-i totodată că-i împușcă dacă sunt comuniști. Negăsind la ei carnetele respective, i-au pus să strige de trei ori, cu glas tare: „Jos republica! Să trăiască partizanii până vin americanii!”, după care i-au condus la colibă în pădure unde se odihneau muncitorii Medrihan Dumitru, Procopciuc Lazăr și Cazacu Ioan și pe care, sculându-i, i-au întrebat dacă cei doi pădurari sunt comuniști și dacă se poartă rău cu populația. La răspunsul negativ al muncitorilor, învinuții i-au pus să strige pe toți „Jos republica!”, „Să trăiască partizanii până vin americanii!”, după care le-au dat drumul celor doi pădurari, forțându-i ca în timpul cât se depărtau de colibă să strige în continuare lozinca de mai sus. Dovada s-a făcut în instanță cu actele dosarului de cercetări, confirmate în cursul dezbaterilor.

Astfel, din declarațiile reclamanților Lungu Eremia și Nicolae Toader, a martorilor Procopciuc Lazăr, Medrihan Dumitru și Cazacu Ioan (filele 63–68 și 149–150), care prin semnalmentele date asupra celor doi bandiți, coroborate cu declarația lui Constantin Chifan (fila 699, care arată că în luna decembrie 1949 a găsit în pădurea Putna permisul de port armă al pădurarului Lungu Eremia de care fusese prădat o dată cu arma în ziua de 8 iulie 1949 și declarația lui Coroamă Constantin (fila 70), care arată că cu ocazia venirii celor doi inculpați în baraca muncitorilor din Pârâul Varnița, în noaptea de 16 ianuarie 1950 și cu ocazia unei alte întâlniri, ulterioare, pe care a avut-o el cu Cenușă și Motrescu în pădure, a văzut la acesta din urmă o armă Manlicher din cele cu care sunt dotați pădurarii, rezultă că cei doi indivizi ce au săvârșit faptele din ziua de 8 iulie 1949, sunt bandiții Cenușă Constantin și Motrescu P. Vasile.

În seara zilei de 31 iulie 1949, pe la orele 20, șeful de laborator Ioja Teodor, însoțit de studenții Bălănescu Paul și Popescu Ioan, toți de la Institutul Geologic București, ce se aflau pentru exploatarea de zăcăminte de petrol în munții Bucovinei, în timp ce se înapoiau din munți spre comuna Putna, jud. Rădăuți, pe o creastă între Valea Suceviței și Valea Putnei, au fost atacați cu focuri de armă de trei indivizi necunoscuți care i-au somat să se culce la pământ, după ce au fost jefuiți de tot echipamentul, acte, bani și alte obiecte ce aveau asupra lor. După ce numiții au fost jefuiți de obiectele ce [le] aveau asupra lor, bandiții i-au pus să strige de mai multe ori: „Să trăiască regele Mihai!”, „Să trăiască partizanii!”, „Jos cu comuniștii, afară cu Davai!”

Cele de mai sus se stabilesc cu declarațiile de la cercetări ale reclamanților: Ioja Teodor, Bălănescu Paul și Popescu Ioan (filele 55–59 și 162–164), coroborate cu declarațiile inculpatului Breabăn Vasile și [ale] martorilor: Chifan Gheorghe (fila 60–61), Pârghie Ioan (fila 33), Spănu Ilie (fila 35), care arată că în noaptea de 16 ianuarie 1950, când au venit la ei în baracă bandiții Motrescu și Cenușă, au văzut la acesta din urmă un port-hart de piele, de culoare roșiatică, din care a scos un carnet „Notes”, în care a scris muncitorii din baracă și un rucsac, obiecte de care fusese jefuit laborantul Ioja Teodor în seara zilei de 31 iulie 1949 și care constituie un indiciu puternic că autorii acestui jaf sunt inculpații Cenușă Constantin și Motrescu P. Vasile, însoții de un al treilea, rămas neidentificat.

În noaptea de 16 ianuarie 1950, inculpații Cenușă Constantin și Motrescu Vasile, înarmați cu arme de foc au venit la baraca muncitorilor din Pârâul Varnița pentru a jefui pe muncitori de alimente și tutun.

Ajunși aici, inculpatul Motrescu Vasile a rămas de pază la intrare în baracă, iar Cenușă Constantin a pătruns în baraca unde se odihneau muncitorii, pe care sub amenințare cu arma i-a silit să le pregătească mâncare caldă și să le dea alimente și tutun. De frică, muncitorii au contribuit fiecare cu alimente din care s-a pregătit hrană caldă bandiților de către inculpatul Breabăn Constantin, care apoi a fost scoasă din baracă și dată bandiților de către inculpatul Breabăn Vasile. Tot cu acea ocazie, muncitorii au contribuit fiecare cu alimente ca: făină, brânză, slănină și țigări, pe care banditul Cenușă le-a pus în rucsacul ce-l avea cu el, după ce [care] a ieșit și a dispărut în pădure, împreună cu celălalt bandit, Motrescu Vasile.

În timpul cât se afla în baracă, banditul Cenușă Constantin, printre altele, a spus muncitorilor că în curând se vor schimba lucrurile și că atunci va fi mâncare pentru toți, iar nu ca acum, când muncitorii primesc brânză stricată de la magazin.

Aceste fapte săvârșite de inculpații Cenușă Constantin și Motrescu Vasile în noaptea de 16 ianuarie 1950, se stabilesc în sarcina lor cu declarațiile martorilor: Pârghie Ion (fila 33), Spânu Ilie (fila 35 și 98), Chifan Constantin (fila 42), Constantin Coroamă (fila 43, 44 și 126-127) și Motrescu Gheorghe (fila 45 și 104).

În noaptea de 7 februarie 1950, aceiași inculpați Cenușă Constantin și Motrescu Vasile, înarmați cu arme de foc, au apărut [pătruns] în cabana din pădurea Putna, la locul denumit Pârâul Stefului, unde se odihneau muncitorii: Cârstean Victor, Galan Vasile, Munteanu Teodor, Cârstean Radu, Cârstean Petre, Sfichi Ștefan, Hurjui Ioan, Cuciureanu Gavril, Alexandru Bodnari, Pintescu Gheorghe și Șerban Vasile, toți din comuna Gălănești, jud. Rădăuți, pe care i-au amenințat cu armele și i-au silit să le facă mâncare și să le dea alimente și tutun, lucru pe care acei muncitori, de frică, l-au făcut, contribuind fiecare cu alimente și tutun din drepturile lor.

Tot cu acea ocazie, bandiții [i-]au întrebat pe muncitori dacă sunt comuniști și la răspunsul lor afirmativ, cei doi bandiți le-au spus că nu este bine că sunt comuniști, întrucât vremurile se vor schimba în curând și atunci vor apuca ei calea codrului. La plecare, bandiții [i-]au amenințat pe muncitori că le vor omori vitele și vor arunca cu grenade în cabana lor, dacă vor încunoștința autoritățile despre cele întâmplate.

Aceste fapte se dovedesc cu declarațiile muncitorilor jefuiți: Burjui Ion (fila 110, 111 și 123), Cristean⁵⁶ Radu (fila 112, 113), Cristian Petre (fila 114 și 121), Muntean Teodor (fila 115 și 119), Cuciurean Gavril (fila 116 și 124), Galan Vasile (fila 118), Cârstean Victor (fila 120) și Sfichi Ștefan (fila 122).

În noaptea de 24 ianuarie 1950, pe la orele 24, bandiții Cenușă și Motrescu, tot înarmați, au mers la baraca din Cantonul Stegea, unde se odihneau 16 muncitori, pe care, prin același procedeu al amenințării cu armele, i-au forțat să le dea mâncare și să le dea tutun, lucru pe care muncitorii respectivi l-au făcut.

Cu această ocazie, cei doi bandiți, pentru a nu fi recunoscuți de toți muncitorii, nu au mai intrat în baracă, ci au cerut să li se dea mâncare și tutun de la ușa barăcii.

⁵⁶ În zonă, numele obișnuit este Cârstean și nu Cristean.

După ce li s-a pus la dispoziție mâncare și tutun, bandiții de asemeni au amenințat cu moartea pe muncitori în caz că-i vor denunța autorităților.

Acest fapt se dovedește cu declarațiile muncitorilor Puzdrea D[umi]tru (fila 176 și 185), Aga C[onstan]tin (fila 177 și 185), Fodor Gheorghe (fila 178 și 185 v), Fodor Vasile (fila 179 și 186), Coroamă Ilie (fila 181 și 186) și Coroamă Alexie (fila 182 și 186).

Considerând că probatoriul administrat în lipsa inculpaților Cenușă Constantin și Motrescu Vasile este complet, dovezile strânse la cercetări fiind confirmate în instanță de arătările coroborate a[le] celorlalți inculpați, Tribunalul a căutat să rețină ca dovedite în sarcina lor toate faptele despre care s-a făcut vorbire în dosar.

Inculpații Breabăn C[onstan]tin, Breabăn Vasile, Coroamă Constantin, Motrescu P. Gheorghe, Motrescu Z. Gheorghe, Motrescu Pintilie, Crețan Traian, Cenușă Gherasim zis Moșu, Cenușă D. Teodor și Cenușă T. Dumitru, sunt învinuiți că au zădărnicit eforturile organelor de Miliție de a[-i] prinde pe inculpații Cenușă C[onstan]tin și Motrescu P. Vasile, informând pe aceștia asupra măsurilor luate de miliție și dându-le în special alimente. Astfel a rezultat că: [...]

i) Inculpatul Motrescu L. Pintilie, fiind informat de Breabăn Vasile și Coroamă Constantin că s-au întâlnit în pădure cu Cenușă Constantin și cu fiul său, Motrescu Vasile și spunându-i că o duc prost cu hrana, a convenit cu cei doi informatori să trimită prin ei alimente pentru fiul său și [pentru] Cenușă Constantin.

Astfel, în ziua de 23 ianuarie 1950, a trimis prin alt fiu al său, Gheorghe Motrescu, un pachet cu alimente, acasă la Breabăn Vasile, pe care acesta, în aceeași zi, l-a transportat la pădure, iar seara l-a dus la baraca părăsită, de unde a fost ridicat de cei doi bandiți.

De asemeni, în cursul lunii februarie 1950, a mai trimis pentru cei doi bandiți, un pachet cu alimente, prin Coroamă C[onstan]tin, [pe] care neputându-l preda bandiților, întrucât aceștia nu s-au prezentat la locul indicat și pentru a nu se strica, i-a fost restituit.

j) Inculpatul Motrescu P. Gheorghe, în ziua de 23 ianuarie 1950 a transportat de la tatăl său la Breabăn Vasile, acasă, un colet cu alimente pentru a fi dus de acesta în pădure, celor doi bandiți.

A știut și de coletul cu alimente trimis bandiților de tatăl său, prin Coroamă Constantin. Acest colet fiind adus înapoi de Coroamă C[onstan]tin, a fost ridicat de la acesta chiar de inculpat și predat tatălui său.

Deși a avut cunoștință că fratele său operează împreună cu banditul Cenușă, n-a divulgat pe acești bandiți, consimțind să-i ajute așa cum s-a arătat mai sus.[...]

TRIBUNALUL ÎN NUMELE LEGII HOTĂRĂȘTE:

Declară pe inculpații Cenușă I. Constantin și Motrescu P. Vasile culpabili pentru următoarele delictе:

- tâlhărie, p. p. de art. 529, 531 pct. 3 și 5 C. P.;
- tâlhărie repetată, p. p. de art. 529, 531 pct. 1, 3 și 5 C. P.;
- instigare publică, p. p. de art. 327 al. 3, C. P.;
- deținere și port ilegal de armament și muniții de tip militar, p. p. de art. 33 și 35 lit. a [ale] legii 190/1947 și, în plus, pe Cenușă Constantin și pentru delictul de evadare, p. p. de art. 297. C. P.

Tot cu unanimitate de voturi, [îi] declară pe inculpații Breabăn Vasile, Breabăn A. Constantin, Coroamă Constantin, Motrescu P. Gheorghe, Cenușă Teodor zis Brutac, Motrescu I. Pintilie, Motrescu Z. Gheorghe, Cenușă Dumitru neculpabili pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284 al. 1, C. P. [...]

Președinte,

(ss) Col. Magistrat Gheorghe Constantin

Membri:

(ss) Căpitan Streja Stelian

(ss) Locotenent Paraschiv Gheorghe

Grefier șef

(ss) Gh. I. Constantinescu

1951 septembrie 16, Sibiu. Proces-verbal de constatare, identificare și reînhumare a trei agenți ai Securității, împușcați de partizani în Munții Făgărașului.

M. A. I. Regiunea Sibiu

16 septembrie 1951

COPIE

PROCES-VERBAL DE CONSTATARE

Făcut azi, 16 septembrie 1951, la Sibiu⁵⁷

Noi, cpt. Cârnu Ioan din cadrele Regiunii M. A. I. Sibiu[,] însoțit de lt. maj. Vlad Leonida, lt. Tiugan Ioan și alte 13 cadre tot din cadrele Regiunii M. A. I. Sibiu, constatăm prin prezentul proces-verbal următoarele:

La 14 septembrie 1951, fiind sesizați că elementele din banda GAVRILĂ ce acționează în Munții Făgărașului, au asasinat prin împușcare trei cetățeni în munți, în punctul „Valea Zârnei”, pe partea vestică a munților.

Pe baza celor de mai sus, deplasându-ne la fața locului am constatat:

După creasta Munților Făgăraș[,] coborând spre versantul din Reg[iunea] Pitești, într-o prăpastie, pe valea râului Zârna, am găsit trei cadavre acoperite sumar cu pământ și crengi de copaci.

Trecând la identificarea victimelor, am stabilit identitatea după cum urmează:

Vrabie Ion, născ[ut] la 25 sept[embrie] în [comuna] Stâncășeni Tutova, fiul lui Ioan și Agripina, muncitor agricol, dom[iciliat] în Bârlad, str. Beloescu, nr. 6, căsătorit[,] cu un copil.

Anghel Nicolae, născut 7.1.1922, în com[una] Negrilești Putna, student, fost cpt. de artilerie, necăsătorit, cu domiciliul în Focșani, str. Alecu Russo nr. 5.

Boian Ioan zis Moiescu, născ[ut] la 2.02.1914, în comuna Onor. reg[iunea] Timișoara, raionul Deta, fiul [lui] Axente și Maria, fără profesie, inapt [de] serviciu militar, căsătorit, cu doi copii, cu domiciliul în București, str. Neagu Florea, nr. 5, etaj II.

Terenul fiind accidentat, cadavrele de mai sus n-au putut fi transportate și astfel s-a dispus reînhumarea lor în același loc, în pământ.

⁵⁷ Textul este reprodus după Adrian Brișcă, *Rezistența armată din Bucovina*, vol. II, 1 octombrie 1950–10 iunie 1952, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2000, p. 89.

Drept pentru care am dresat prezentul proces verbal de constatare în trei exemplare, spre cele legale.

Cpt. de Securitate

(ss) Lt. maj. Vlad Leonida

(ss) Cârnu Ioan

(ss) Lt. Tiugan Ioan

Prezenta copie este conform[ă] cu originalul ce se află la dosarul de anchetă al Regiunii M. A. I. Stalin nr. 350/ 1957, vol. 5, fila 158.

Pentru conformitate,

L.S. Secretar șef (ss) Lupu Manole

1951 septembrie 20, București, Stenograma declarației fostului partizan Constantin Cenușă din Putna, după intrarea sa în captivitate⁵⁸

20 septembrie 1951

DECLARAȚIE (fragment)

Am mai avut o întâlnire cu soția și mergeam iar să mă întâlnesc cu ea. Chiar în ziua aceea am fost încercuit de poliție. Asta a fost prin anul 1948, septembrie la sfârșit, însă am scăpat din încercuire și m-am dus să mă întâlnesc cu soția acolo unde are [avea] vorbă cu mine. M-am întâlnit cu ea, mi-a adus de mâncare și am plecat iar în pădure. A treia săptămână m-am întâlnit într-o seară cu un brigadier, anume Gârbu, pe la ora 9 și l-am rugat de o armă bună.

A doua seară mi-a dat o armă rusească cu 10 cartușe și mi-a spus să părăsesc Poiana Secării și să mă mut în partea Ștefului, că pe acolo nu prea e umblat și mi-am făcut o colibiță, stând acolo vreo două săptămâni. Acolo, în apropiere, era o lucrare. M-am uitat seara să văd cine lucrează și am dat peste Vasile Motrescu din Vicov de Jos. El s-a bucurat foarte mult când m-a văzut și mi-a spus să nu am nici o frică, că consătenii lui sunt oameni de treabă și n-o să trădeze. M-au luat în colibiță și mi-au dat să mănânc. Mi-au spus că dacă am vreo armă și i-am spus că am două, una rusească și aceea franceză cu trei cartușe.

El mi-a spus că îmi dă arma lui Z.B cu 25 de cartușe și i-am dat în schimb arma rusească. A doua zi era Sf. Dumitru și am plecat cu toții să facem ceva vânătoare cu Mutrescu și cu un consătean, și am plecat. La orele 4 după-amiază, am împușcat o cerboaică, care avea peste 200 kg. Am dus-o la colibă, am tăiat-o, am oprit un șold de vreo 40 kg. Seara am tras la colibița lor, am făcut mâncare, am dormit în colibă cu ei. Sâmbătă ei au plecat acasă și eu am rămas singur acolo.

Luni, când au venit, mi-au adus tutun, făină. Motrescu mi-a spus că pot sta acolo atât timp cât vor lucra ei acolo, fără nici o frică. A venit socrul lui și i-am dat pielea ciutei. M-au ținut ei acolo vreo trei luni de zile.

În același timp, i-am dat o scrisoare, ca să o ducă la o nepoată [de-]a mea să i-o dea soției, ca să știe ea de mine.

A dus scrisoarea la nepoata mea, Agripina Comărățeanu. Mi-a adus răspuns și am coborât eu la nepoata mea într-o seară și am găsit alimente și tutun și am

⁵⁸ *Ibidem*, p. 90–117.

rugat-o să spună soției să vină și ea, s-o văd și pe copil, i-am dat o zi fixă și au venit și apoi am plecat iar în pădure.

Pe urmă m-a ținut tot Motrescu, spunându-mi ca să n-o mai supăr pe soția mea, că e destul de amărâtă.

După vreo 3 luni de zile, când s-a terminat lucrarea și mi-a spus să-i spun unde voi pleca, i-am spus că spre Poiana Crucii. A zis că o să-mi aducă și acolo mâncare, așa cum a și fost: mi-a adus cu încă un prieten al lui, anume Precup, și mi-a adus 15 kg de făină, 10 kg de fasole, slănină, tutun și am făcut un hăitaș, că erau și ei cu armele la ei și am împușcat o capră.

Jumătate au luat-o ei acasă și jumătate mi-au lăsat mie și au plecat.

Nu l-am mai văzut de atunci pe Motrescu, decât de abia după trei luni de zile și nici n-am știut de el nimic. Am stat toată iarna la Poiana Crucii. În acest timp am coborât de vreo două ori în sat la Vasile Iurăș, de unde am luat niște alimente trimise de soția mea, prin sora ei. Acolo, am stat până la 28 februarie 1949, pe urmă am venit la Stefu, unde aveam coliba făcută de când eram cu Motrescu.

Pe ziua de 2–3 martie, a venit Motrescu Vasile în urma [lipsa] mea, la Poiana Crucii cu fratele lui și un naș al lui și cu Vasile Coroamă. Mi-au lăsat mai multă mâncare, care a stat acolo vreo trei săptămâni, căci eu eram la Stefu.

După trei săptămâni a venit Vasile Motrescu pe la mine, la Poiana Crucii, pe unde a dat, a găsit mâncarea neatinsă, pe urmă a venit la mine, la Stefu. Când a venit, mi-a spus că și el e frate cu mine până la sfârșitul vieții, că i-a spus un comunist că e pus pe lista de ridicare, și fratele lui și unul Țugui și să stea și ei cu el în pădure. El a venit numai singur la mine. A stat cu mine vreo câteva zile, la Stefu și pe urmă am plecat cu el la Vasile Iurăș, în sat, să mai luăm ceva mâncare și să-mi trimită și soția ceva.

Vasile Motrescu mi-a spus să-l întreb pe Iurăș dacă are vreo armă. El mi-a spus că are o armă Z.B. cu patru cartușe și una austriacă, fără gheară extractoare. Mi-a spus că, cu a doua ocazie, îmi va da arma. Am plecat cu Motrescu pe pământul meu, unde trebuia să mă întâlnesc cu soția. A plouat toată noaptea și soția nu a venit.

Am venit la o soră a mea cu Motrescu, la Catrina Belibai [Belibou], și i-am spus să-mi facă ceva mâncare. A făcut mâncare, în acest timp Motrescu sta afară și a simțit ceva, că ar fi prin apropiere ceva milițieni. Atunci am plecat fără să mai mâncăm sau să mai luăm ceva.

Am venit la Stefu fără mâncare, mai aveam acolo ceva. Am stat vreo două zile, după care am plecat iar la Iurăș și mi-a dat arma Z.B. cu patru cartușe și am plecat spre Vicovu de Jos, ca să ne interesăm ce s-a făcut cu cei care erau pe lista de ridicare, așa cum mi-a spus Motrescu.

Am plecat la Vicovu de Jos, la un cumătru al lui Vasile Motrescu, numit Bem. Pe mine m-a lăsat Motrescu afară și el a intrat în casă. Nu au trecut vreo 20 de minute și a ieșit afară și Motrescu. A tras vreo două focuri de armă, căci el avea atunci două arme la el, aceea a lui și cea de la Iurăș. Eu, imediat, am pus mâna pe dânsul – el plângea – spunea că merge să-i împuște pe toți comuniștii, era aproape nebun de durere că îl arestase pe fratele lui și pe alți prieteni de-ai lui.

Eu i-am atras atenția să nu mai facă asemenea fapte, că va fi împușcată toată familia, și a lui și a mea, dacă mai face de astea.

Am plecat amândoi, venind la Poiana Crucii, la mâncarea pe care o lăsase de mult Vasile Motrescu și, acolo, am găsit mâncare[a] neatinsă.

Am mai stat cu Vasile Motrescu, [cam] o săptămână și pe urmă ne-am dus în cantonul Hașca, unde ne-am întâlnit cu Pamfil Cenușă, care avea o lucrare. L-am întrebat ce mai e prin sat și să mă ajute și el cu ceva și el a spus că are să mă ajute cu tot ce va putea, atâta timp cât va sta acolo. Chiar a doua zi, mi-a adus două perechi de opinci, una pentru mine și una pentru Motrescu și vreo 10 kg de făină și 4 [kg] de slănină și două sticlute de rom și ceva tutun.

Am plecat, pe urmă, cu Vasile Motrescu spre Vicov de Jos, ca să mai aflu ce mai e pe acasă. Am mers cu el la o rudă a lui, numit Gheorghe Coroamă. De la acesta, am plecat la unul Vasile Breabăn zis Zub și a vorbit Motrescu [cu] Zub, și i-a cerut niște cartușe. Acela i-a dat 25 de cartușe și i-a spus i-ar da mai multe, dar le are în pădure. I-a dat cartușele și, pe urmă, a vorbit Motrescu cu tatăl său.

După aceea, am plecat înapoi la Gheorghe Coroamă și a venit cu noi feciorul lui Gheorghe Coroamă, anume Costan Coroamă, care era și el pus pe lista de ridicare și mai era unul, anume Pavel Rață și încă unul, pe care nu știu cum îl cheamă, au venit cu noi în pădure. Motrescu i-a înarmat, dându-le câte o armă și ne-a[m] dus până la margine de pădure, la un bordei, și i-a lăsat acolo pe Pavel Rață, celălalt cu mine, iar el a plecat cu Costan Coroamă, la un pădurar care i-a promis o armă.

S-au înapoiat amândoi tocmai dimineața și au spus că nu le-a dat armă, că fusese inspectorul general acolo și că altădată are să le-o dea.

Am plecat cu toții în pădure, unde i-am întrebat că de ce au fugit ceilalți de acasă. Pavel Rață mi-a spus că el a împărțit manifeste, celălalt necunoscut mi-a spus că a fost și el înscris cu nemții, că a făcut o tragere sau două cu nemții, dar nu a activat.

Costan Coroamă mi-a povestit că a făcut un jaf, luând de la un evreu 500 000 lei, când evreul s-a dus în pădure să facă plata la oameni. Costan Coroamă a fugit din pădure și s-a mascat, ținându-i astfel calea evreului când trebuia să facă plățile și i-a luat banii. Dintre acei bani i-a dat ceva și lui Motrescu.

Eu le-am spus la toți să se ducă acasă, că nu au cine știe ce vină. Costan Coroamă a și plecat cu Vasile Motrescu la un pădurar ca să-i dea o armă, iar eu cu Rață și ceilalți am rămas. A doua zi a venit Motrescu fără Costan Coroamă. Plecase acasă.

A rămas cu noi numai Pavel Rață și celălalt. Pavel Rață a stat câteva zile. Am plecat să facem un hăitaș, dar nu am împușcat nimic.

A treia zi a plecat și celălalt care fusese înscris la nemți, Pavel Rață mai rămânând câteva zile cu noi, după care a plecat și el acasă. După aceea, am plecat iarăși la Poiana Crucii cu Motrescu și, pe urmă, am venit la cantonul Hașca, fiindcă Motrescu avea fasonați vreo 10 metri de șponi și a vrut să vadă dacă lemnele sunt gata, ca să trimită la tatăl lui să le scoată. Am mers cu Motrescu, dar lemnele nu erau acolo, la Traian Crețan.

Motrescu zicea că să punem mâna pe Traian Crețan ca să[-l] întrebe ce a făcut cu lemnele. L-a găsit pe Crețan și a venit la mine cu el. L-am întrebat cine face serviciul în cantonul Hașca și mi-a spus că e unul Calanciuc și să ne [ferim] foarte mult de el, că e un mare comunist care vrea să ne împuște și dacă putem să-l curățăm noi pe el, că îi face și lui mari greutate și dacă nu-l împușcăm noi pe el, ne va împușca el pe noi. Eu i-am spus că voi pune eu mâna pe acela.

Vasile Crețan a zis că mai are el unul care îi face greutate, anume inspectorul general Bunicescu. Zicea ca să-i facem ce știm noi ca să nu mai aibă poftă să umble prin pădure. El ne dădea indicații că el are obiceiul de vine prin munți singur și că umblă îmbrăcat cu o haină lungă de piele, să punem mâna pe el, să-l dezbrăcăm, că el umblă mai mult prin Sucevița, Putnișoara, Hașca, Strigoii și Stege, să-l așteptăm când ne va conveni nouă, să-l pândim, iar pentru asta ne va ajuta cât va putea, cu ce avem nevoie noi.

Atunci i-a dat lui Motrescu 16 cartușe de armă civilă, dintre care erau câteva de calibrul 12, ca să nu i le găsească cineva în cazul că el are astfel de armă. Ne-a spus că mai are o armă pe care a dat-o la o rudă a lui în Vicov de Sus, să vâneze cu ea. L-am rugat să-mi aducă ceva tutun și mi-a adus 2–300 țigări și două pâini.

Am plecat apoi la Poiana Stefului, la o stână, unde a găsit Motrescu doi ciobani, cunoscuți din Vicov de Jos, unul Vasile și altul Leostin, la care a cerut puțină brânză. I-au dat lui Vasile un caș și pe urmă am plecat de acolo.

Peste câteva zile mi-a mai adus Pavel Crețan niște tutun și făină.

Pe urmă am avut iar o întâlnire cu Traian Crețan, care a spus să-i dăm ceva vânat. Motrescu i-a spus să-i dea lui o grenadă pe care o avea și el a spus că nu poate da că-i trebuie lui că nu mai e mult și se schimbă timpul și are să arunce grenada, cuiva, pe jos.

După aceea am vorbit cu Pavel Cenușă, care nu ne-a mai dat mâncare.

Pe urmă m-am îmbolnăvit și l-am trimis pe Motrescu la Pamfil Cenușă și Motrescu mi-a adus ½ kg rom și vreo câteva pastile de [aspirină] „Bayer”.

După ce m-am făcut bine, am plecat la Poiana Meselor, unde am găsit doi consăteni de-ai lui Motrescu, [care] făceau butuci. Unul era Costan Țuguș al lui Precop și a povestit că Rață e ridicat împreună cu alții. Am făcut mâncare și am mâncat cu toții și ne-a mai dat tutun.

Pe urmă, am plecat și ne-am tras la o colibiță, la Poiana Prislop și acolo a venit un frate de-ai lui Motrescu, mai mic, și l-a întrebat ce e cu el. El a zis că a fugit de acasă, că l-a bătut tatăl său. L-am ținut o săptămână. În același timp l-am trimis pe el la un om din Gura Putnei, anume Schipor Ilie, ca să-i dea niște cartușe. Schipor n-a avut cartușe acasă, dar i-a spus că are cartușe ascunse în pârăul Ursoaia, că a avut el o stână acolo mai înainte și ne-a dat indicații pe fratele lui Motrescu, unde sunt ascunse. Am mers acolo și am găsit vreo 200 de cartușe „Z.B.”.

Menționez că am uitat să spun că Motrescu a întrebat pe Pamfil Cenușă și i-a spus că are armătură multă, vreo 3–4000 [de] cartușe „Z.B.”. Zicea că are muniție pentru toată Putna și că are și o armă ascunsă și un pistol automat „Beretta”, pe care îl are de la majorul Vieru, pe care, când l-a mutat din Putna, i l-a dat lui Pamfil Cenușă. Motrescu l-a rugat pe Pamfil să-i dea arma și pistolul automat și i le-a dat.

A doua oară când a venit, le-a scos de unde au fost ascunse. Arma „Z.B.” cu 5 cartușe, le-a luat Motrescu și le-a dus spre Vicovu de Jos. Pistolul automat a rămas la Motrescu tot timpul. Vasile Motrescu mi-a dat mie o grenadă.

Am mers încă o dată la Burai, la stână, cu toate că Pamfil ne-a spus că stâna e păzită. De la Burai, atunci, am căpătat o jumătate de caș în greutate de vreo 10 kg. Am plecat, căci ne spusese un băiat de la stână că acea stână s-a despărțit în două părți, mai este încă o jumătate cât stâna asta la Cantonul Straja. Am mers

spre Straja și Vasile Motrescu a prins un cioban cunoscut de el, anume Leostin, care ne-a spus că să nu mai mergem la stână la Burai, că acolo e un băiat care vrea să ne trădeze.

Am mai stat și am plecat cu Motrescu spre Vicov de Jos, unde s-a întâlnit cu doi consăteni, la Prislop, anume Vasile Breabăn zis Zub și încă unul. Am stat de vorbă acolo și Zub ne-a spus că dacă facem ceva, apoi să facem să știe și Bucureștiul, să nu ne murdărim degeaba, că timpul se va schimba și începe războiul și cât va putea să strângă Motrescu cât mai multă, că au și ei, și să fie cât mai multă și când se simte o mișcare de concentrare, o să ne întâlnim cu toții la punctul „Mese”, prin tragerea a trei focuri de armă. Asta a spus-o Zub.

Ne-a mai dat niște tutun și mâncare și pe urmă noi am mers o dată la Straja, ne-a mai dat un caș de la stână. Pe urmă Vasile Motrescu a plecat la Vicov, singur și eu am plecat de m-am întâlnit cu soția mea, la pământul ce-l aveam. Mi-a dat mâncare și am avut punctul de întâlnire cu Motrescu.

În acel timp s-a îmbolnăvit Motrescu și a stat la o rudă a lui o săptămână. Eu l-am așteptat, a venit și mi-a spus că a stat la o rudă a lui, în șură. Am mai stat vreo săptămână cu Motrescu, acolo și ne-am tras împreună la o târlă de vite, numită „La Tufiș”, la o baracă.

Am găsit baraca singură [goală] și am așteptat până seara, când au venit băieții cu vitele. În acest timp am văzut trei persoane bine îmbrăcate, cred că erau înarmați. Motrescu a zis să-i dezbrăcăm pe aceștia, că noi nu avem haine. Am fugit înaintea lor și am mers la hotarul cu Sucevița și le-am ținut calea. Vasile s-a așezat înaintea lor și pe mine m-a trimis în urmă, la vreo 30 de metri de Motrescu, zicând că el va deschide prima dată focul din pistol și din armă are să-i someze. Au venit cele trei persoane și Motrescu a deschis focul și am deschis și eu din urmă. Motrescu i-a somat să se culce la pământ. S-au trântit la pământ, spunând că sunt niște [oameni] pașnici.

Motrescu le-a comandat dezbrăcare. Ei s-au dezbrăcat complet. După aceea, Motrescu le-a spus să strige așa: „Să trăiască partizanii, pân-ce vin americanii!” și „Să trăiască Regele Mihai!”. Le-a spus să strige și le-a dat o direcție în care să plece, în partea Suceviței. Când m-am apropiat și eu de hainele lor, am vrut să le duc cămășile, cel puțin, dar ei fugiseră. Eu l-am certat pe Motrescu, că de ce i-a lăsat chiar în pielea goală, spunându-i că am făcut cea mai mare crimă, ca și când i-am fi omorât, lăsându-i în pielea goală. Am vrut să le duc hainele și pantalonii, dar nu mai erau nicăieri de găsit.

Am luat hainele și am plecat spre Vicov de Jos. Am controlat între timp hainele și am găsit actele, busole, hărți, patru pături, trei ranițe cu păturile în ele, un ceas „Longines”. Eu am luat o singură raniță și o pereche de pantaloni și o haină, [pre]cum și un porthart. Restul le-a luat Motrescu. Actele le-a ascuns în pădure.

Am plecat, apoi, la un unchiaș al lui, anume Ștefan. Am stat o zi pe acolo, în fața casei lui, ascunși în păpușoi și i-am lăsat păturile ca să le pună bine și seara ne-a adus un sac de făină, slănină și diferite fructe și ne-a spus că dacă avem nevoie ne dă și 1000 kg de făină.

Chiar mie, în ziua aceea mi-a dat o pereche de pingele de bocanci. Am uitat să spun că în hainele necunoscuților am găsit lei 2000, din care 1000 [i-]ja luat Motrescu și 1000 eu, din care am plătit pingelele, iar restul de bani i-am dat uncheșului lui Motrescu, ca să cumpere lumânări din ei.

Am luat fiecare cât am putut duce, câte un sac de făină de 10 kg și slănină și am plecat în pădure. După aceea, am plecat – la vreo săptămână – în pădure. Motrescu mi-a spus că vrea să împuște pe unul din Vicov de Jos, anume Costan Chifan zis Pișta. Eu i-am spus că, atâta timp cât voi fi eu cu el, nu-l las să împuște pe nimeni, că eu îl cunosc, că cum se poate. Am pândit într-un loc eu, și Vasile în altul, Am stat trei zile la pândă și Motrescu a prins doi pădurari, dintre care unul era înarmat, iar altul nu. Motrescu l-a dezarmat pe pădurar și i-a luat îmbrăcămintea, bocancii, arma și o pălărie și i-a dus pe amândoi, cântând, până la Voievodeasa, la o baracă, unde se aflau niște oameni – așa mi-a spus Motrescu, căci eu n-am fost acolo. I-a lăsat acolo și a venit Motrescu la mine. Eu l-am văzut de la distanță că vine cu două arme și un pistol automat. Mi-a spus că a dezbrăcat pe un pădurar din Voievodeasa și [pe?] Costan Chifan zis Pișta, unul venit în anul acela și a ascuns arma pădurarului.

Am venit iar la Straja, la stână și am avut întâlnire cu Vasile Coroamă din Vicov de Jos. Am așteptat două zile până a venit. Acela ne-a adus pâine, tutun, a venit cu un cioban care ne-a mai dat și el un caș.

Am plecat la Poiana Secării și Motrescu a dat la un fecior al lui Costin Caba o armă rusească și alta era arma pe care i-am dat-o eu, de la Gârbu. L-am rugat să-i caute cartușe de pistol.

Eu am rămas la Poiana Secării și Vasile a plecat la Vicov, cu trei arme, căci el strângea toate armele la Vicov.

Eu am rămas la Poiana Secării. Soția mi-a trimis prin Sandu Comariță 5 kg de făină și 1 000 de țigări și am mai vorbit, atunci, cu fratele meu, Dumitru Cenușă și cu soția lui și cu unul Vasile al lui Costan Aga. În urmă, am plecat și am mers la punctul unde m-am întâlnit cu Motrescu. M-am întâlnit și am plecat la Poiana Aluniș, unde a spus Motrescu că are să se întâlnească cu vreo doi consăteni ai lui. Asta era duminică.

A venit un naș al lui Motrescu, anume Vasile Breabăn zis Zub, care a mai adus nu știu câte pachete de țigări și ne-a spus că va avea de grijă tot timpul de noi. Vasile Zub a întrebat pe Motrescu dacă mai are ceva arme. Motrescu i-a spus că mai are strânse. Zub a spus ca să căpătăm și să avem cât mai multe, ca să fim gata pentru orice întâmplare.

După ce am plecat cu Motrescu în partea Putnei, la „Pârâul Sec”, unde m-am întâlnit cu unul din Putna, anume Vasile Crețan. I-am spus să-mi dea și mie vreun ajutor. A doua zi mi-a adus 100 de țigări și mi-a spus că va ascunde într-un loc, o bucată de slănină, de unde să o luăm noi. Așa am și făcut.

Am plecat iarăși spre Vicov. În drumul nostru, în Poienița Prislop, am văzut doi milițieni cu un civil care stau [stăteau] în marginea Poieniței și mâncau, la orele 1 ziua. Motrescu a zis ca să-i împușcăm. Eu [am] spus că nu vreau să împușcăm pe nimeni, atâta timp cât voi trăi, iar el a zis că noi îi cruțăm pe ei și ei ne vor omori pe noi. Ne-am uitat la ei un timp de vreo jumătate de oră. El zicea că așa cum stau ei acum, dacă aruncăm grenada sau [cu] o rafală de pistol îi împușcă pe toți trei, dar eu nu l-am lăsat.

Am plecat de acolo în altă parte. Motrescu a împușcat o ciută. El a luat o raniță de carne s-o ducă acasă la Vicov, și eu la fel, ca s-o trimit soției mele și am mers spre sat, unde am găsit un unchiuș al femeii mele care era paznic la un

anume Ilie Caba. I-am dat și lui o bucată de carne de vreo 10 kg și i-am rugat ca, a doua zi, seara, să-mi aducă un bilet de la soție, iar eu am plecat la Sandu Comariță și i-am lăsat restul de carne și i-am spus să-i dea o parte și soției, iar restul s-o întrebuințeze el. A doua seară, am venit cu Motrescu la Ilie Caba [pentru că îmi]⁵⁹ adusesse un plic de la soția mea și 5 cartușe.

Am plecat înapoi în pădure, unde am stat mult timp la Poiana Crucii, că aveam alimente și am coborât la soție, câteodată și am întrebat-o cine o mai ajută, cu ce trăiește ea. Mi-a spus că o mai ajută conductorul Ursache. I-a dat făină și i-a făcut un flanel, un căpitan i-a mai dat niște alimente, un ginere al lui Costan și mama lui Mintic i-a dat încălțăminte pentru copil, dar i-a spus ca să nu știe fiul și nora ei.

A mai primit soția vreo 300 [de] lei de la morarul din Vicov de Sus, anume Gettel, care a spus că i-a dat lui fratele meu, Dumitru Cenușă, niște făină ca să ne facă pâine. M-am întâlnit cu fratele meu în Poiana Sihăstriei și mi-a adus 1 000 de țigări și mi-a spus că nu i-a dat Gettel nimic lui, dar îi dăduse lui Vasile Coroamă, care ne-a adus de câteva ori pâine. Motrescu mi-a spus că Gettel era bine și cu tatăl lui și că a trimis pentru noi amândoi.

O dată, am fost la o rudă a lui Motrescu la Ciumârna, după niște armătură și Motrescu m-a lăsat pe mine acolo și a intrat în casă la Pânzari și i-a spus că are armătură ascunsă în pădure și să fugim repede de acolo, că azi-noapte a[u] dormit la el 12 milițieni. Noi am plecat.

Odată, la poiana Ursului, un consătean de al lui Motrescu, de la o stână, mi-a dat două cașuri și făină. Asta era în toamna anului 1949.

Am fost la Vicov de Jos ca să ne procurăm niște unelte de făcut bordei pentru iarnă. A mers el la un prieten de-al lui, ca să ne caute un ferăstrău, o cazma și o lopată. Au venit acolo mama, tatăl și fratele lui Motrescu și ne-a[u] adus de mâncare, am mâncat și ne-a[u] mai dat ceva mâncare și am plecat la Măgura Vacii, în partea Strajei. Am găsit acolo o stână de vite, unde erau oameni din Straja. La unul zis Mosoi, unde era o babă, am dormit o noapte și am găsit pe unul Gheorghe Cenușă, care dormea tot în târla ceea. Am dormit noaptea aceea, acolo. Dimineața, ne-a mai dat niște brânză și Motrescu l-a rugat pe unul să caute niște cartușe de pistol. Am plecat să ne facem bordei în partea Strajei.

Am plecat să găsim vite pentru iarnă. Am întâlnit niște vite în pădure, în partea Moldoviței, cu care era un fecior. Erau o mulțime de vite. Am întrebat ale cui sunt și mi-a spus că sunt ale lui Meriuță, un bogătaș. Avea 14 vite. Am luat o juncă, cam sub un an și jumătate și am adus-o până la Măgura Vacii, unde am tăiat-o și am mers în Putna. Aveam o zi de întâlnire cu soția mea. Am tras la o cumnată, anume Maria Crăciun Cenușă, chiar era în ogradă și vorbea cu patru milițieni. Am stat până ce a[u] plecat milițienii.

Soția mea a venit și mi-a spus că a fost majorul Vieru la dansa și i-a spus ca să nu mergem la Vicov de Jos după uneltele promise, ferăstrău, cazma, că acela ne vinde și va căpăta pentru noi 100000 [de] lei.

Eu am întrebat-o că de unde știe de unelte și ea mi-a spus că i-a spus majorul Vieru, că[ruia] i-a spus cpt. Popescu de la Legiunea Rădăuți. Tot atunci, i-a dat

⁵⁹ În sursa citată, găsim forma *și-mi*, pe care am înlocuit-o cu forma din paranteză – n. n., M. O.

indicații spunând să nu mergem în Poiana Oglinda, că este post fix, la pâraul Strigoifului, la fel e păzit de Miliție, care are și un câine dresat. Mi-a dat niște făină și am plecat. Am venit la Măgura Vacii și i-am spus lui Motrescu ce mi-a spus soția referitor la posturile fixe.

Am plecat la un prieten al lui Motrescu, anume Leostin, aproape de Vicov de Jos și a plecat el acolo, de unde a adus 40 kg de făină, o pereche de pantaloni pentru iarnă și alte alimente, după care am venit la Măgura.

Am împrumutat de la târla din Măgura un topor și o sapă, [de] la feciorul lui Mosoi. Am făcut un bordei. Am aranjat carnea. Pielea a croit-o Motrescu și a făcut-o opinci. Patru perechi de [opinci] le-a dus la târlă și le-a dat câte o pereche de opinci și un șold de carne, că ne-a[u] dat [și] ei lapte și făină.

Într-o seară, am plecat cu Motrescu în sat, la un ginere de-al lui Ilie Schipor, care mi-a dat mie un veston militar nou, că el fusese prizonier în Rusia și o pereche de pantaloni, niște făină și am venit la Măgura. După aceea, m-am coborât la unul Nicolae Cănuță Rotaru, pentru ceva făină și a spus că nu are măcinat și ne-a dat câte o raniță de cartofi și poame uscate.

Am mai mers la târla care era părăsită și Motrescu i-a pus la unul, într-un șopron de paie, 16 cartușe civile, ca să le găsească iarna, când vine la fân și o pereche de opinci. Acela ne dăduse 10 kg de făină, îl chema Simion. M-am mai coborât, încă o dată, în Putna și pe urmă a nins și am plecat la Petre Rotaru, ca să ne dea niște făină. El nu era acasă. A doua noapte a venit cu trenul de la spital, unde fusese bolnav. Noi vorbeam cu soția lui, afară. Stând de vorbă cu Rotaru, cineva a fugit iute, din șură în⁶⁰ curte. El crede[a] că ar fi fost milițieni. Atunci, noi am fugit repede. Am plecat la Măgura.

A nins și am stat tot timpul acolo, până pe 16 ianuarie, când s-a terminat mâncarea și, apoi, am venit cu Motrescu, la Pâraul Bornița, unde era zăpada mare. Pe drum ne-a urmărit un pădurar, anume Nohai Gheorghe, din Putna. Noi trăgeam la o baracă, unde erau niște lucrători din Vicov de Jos, cunoscuți de-ai lui Motrescu.

Odată, a venit pe urma noastră Nohai Gheorghe, într-o seară și l-am lăsat să se apropie până la o distanță de 10 metri. L-am somat. El mă cunoștea pe mine și mi-a spus: „Eu sunt, frate Cenușă”. A venit la noi și l-am întrebat că ce mai e și el mi-a spus că nu ne-a urmărit pe noi, cică a crezut că sunt[em] niște braconieri.

Motrescu a scos pistolul cel mic ca să-l împuște în cap. Nohai s-a luat de gâtul meu, atunci, spunându-mi: „Frate Cenușă, nu mă lăsa să mă împuște, că îmi rămân copiii pe drumuri”. Eu i-am făcut numai o morală lui Nohai, ca să-și vadă de treaba lui, să nu mai umble după noi, că el nu e organ polițienesc, ca să ne urmărească. El a spus că nu ne va urmări niciodată. Iar, eu l-am asigurat că nu o să-l omoare nimeni, atâta timp cât voi fi eu în viață. Motrescu l-a căutat de armă și i-a găsit cartușul pe țevă. Nohai se ruga să-i dăm drumul. Motrescu l-a întrebat că de ce nu e un om cumsecade ca fratele lui, administratorul. Eu m-am răstit la Motrescu, spunându-i că dacă-l împușcă pe Nohai, îl împușcă și eu pe el. Motrescu a vrut să-l dezbrace și să-l descâlțe și să-i ia arma, însă eu nu l-am lăsat. Motrescu, atunci, era turbat ca un câine de foame, de altfel ca și mine, dar eu tot mă gândeam, cu mai mult cap decât el. A tras cu arma peste capul lui Nohai. Am pus, din nou, mâna pe

⁶⁰ În document, întâlnim exprimarea *din șură din curte* – n. n., M. O.

Motrescu ca să nu mai dea în el. I-am dat lui Nohai arma, i-am pus sacul pe umăr și i-am spus ca să plece, să-și vadă de treabă, să-și noteze, să țină minte toată viața ziua aceea, când i-am salvat viața.

Nohai a plecat și seara ne-am dus la baraca aceea, unde lucrau consăteni de-ai lui Motrescu. Era Vasile Zub, era Costan Coroamă, care cărau lemne cu caii. Ne-au făcut mâncare, ne-au dat niște făină și Motrescu i-a rugat pe ei ca să meargă acasă la tatăl lui, să-i trimită ceva făină, că noi peste câteva zile vom veni la ei. Am plecat de acolo la Poiana Crucii. Noaptea, când am plecat, am mai dat peste o baracă la Straja. Am trecut pe lângă baracă și ne-au simțit oamenii și noi ne-am întors înapoi și am chemat pe un om afară și ne-a spus că sunt oameni și din Putna și Vicov de Sus. Ne-au făcut mâncare. [Cu] unul Dumitru Pusderi zis Juhane am stat de vorbă, și cu unul Alexie Coroamă, și ne-a dat, fiecare, câte un tutun și am plecat. Motrescu le-a atras atenția ca nu cumva să ne anunțe la Miliție, că dacă vor face asta, le va arunca o grenadă în baracă și-i va face praf pe toți.

Am plecat la colibița din Poiana Crucii, am stat aici 7 zile și am venit înapoi la Varnița, ca să vadă dacă consătenii lui Vasile au adus mâncare de acasă. De la tatăl său, de acasă, a[un] adus vreo 20 kg de făină, slănină și tutun. Eu l-am rugat pe Costan Coroamă și i-am dat un bilet [ca] să meargă pe la o cumnată a mea, să-l dea soției mele, [pentru ca] să-mi trimită ceva. Costan Coroamă a cerut, de la Motrescu, 10 cartușe și a spus că are puține la el și i-am dat eu 10 cartușe. Am plecat la Poiana Crucii. Am mai stat vreo 4 zile și am găsit o urmă, că ne-a urmărit cineva pe zăpadă. Am luat mâncarea și am fugit la Măgura Vacii și chiar în noaptea aceea a fost înconjurată colibița de unde plecasem.

Am stat acolo până la vreo 26 februarie 1950. Eu⁶¹ am terminat mâncarea și am mers la o baracă, unde am găsit 12 oameni, dintre care unii erau cunoscuți de ai lui Motrescu, din armată, și ne-au dat puțină făină și câte un tutun. Am mers înapoi, la Măgura Vacii. S-a terminat mâncarea și am ieșit iar la linia ferată, în partea Strajei și, acolo, am întâlnit 30 de oameni și i-am rugat pe toți să ne dea câte un kilogram de făină, ceea ce au și făcut, dându-ne și câte un tutun și pe urmă am plecat spre Vicov.

Motrescu mi-a povestit, în timp ce am stat în colibiță, la Măgura Vacii, că el a găsit o mitralieră la Straja, fără închizător și a dus-o acasă, făcând din ea niște unelte, a scos focoasele de la mai multe mine, după evacuare, căci el mai stătuse fugar vreo 9 luni de zile și, în timpul acela, el a găsit brandul și a luat grenade multe și a zis că i le-a furat un prieten de al lui⁶².

Niște braconieri, mi-a spus Motrescu, au împușcat pe un director. anume Bărbuță. Motrescu mi-a spus că au fost mulți la vânatoare atunci, și Macoveiciuc, dar dintre toți nu știe cine l-a împușcat. Motrescu când mi-a spus aceasta, a oftat de vreo două ori și după asta am înțeles că el l-a împușcat⁶³. Am bănuț eu, fiindcă mi-a spus că s-a găsit la Bărbuță o scrisoare în buzunar, ca să fie trași la răspundere

⁶¹ În text, găsim formularea *Iar eu*, pe care noi am schimbat-o în forma de mai sus. După informațiile din frază, deducem că la baracă ar fi mers, de fapt, și Motrescu Vasile. Atunci, întreaga formulă de început a frazei ar trebui contextualizată – n. n., M. O.

⁶² Fapt confirmat de fratele său, George Motrescu.

⁶³ Situație cu totul neverosimilă, probabil introdusă de securiști în declarație, pentru a-l „înfunda” și mai tare pe Vasile Motrescu. Moartea directorului despre care se vorbește în

în caz că el ar fi omorât. Și [pe] Motrescu l-am văzut că oftează de câteva ori și am bănuit că el l-a omorât, căci [il] știam crud la suflăt. Ar fi omorât un om fără nici o căință. Mi-a spus că ce vrea el aia face, nu se lasă condus de nimeni.

Pe urmă a mai spus că a mai prădat el niște stâne și căzuse bănuiala pe mine în timp ce eu eram la Școala din Mizil, unde eram om de serviciu. Mi-a spus chiar că a fost și cu alții, unul a fost Luță zis Aoiței, stăpânul stânei, [de] unde a luat peste 100 kg de brânză. Au fost patru inși atunci: Costan Coroamă, un frate al lui Motrescu, el și altul. Toți au fost mascați și înarmați. Au mai luat niște bani și un ceas, pe urmă a mai jefuit o stână în Voievodeasa, lângă Administrație. De la stâna asta a furat și o juncă. Astea le-a povestit Motrescu că le-a făcut el fără mine, că eu atunci nu eram în pădure. El a mai avut legătură și cu Macoveiciuc și mi-a povestit că cpt. Popescu era comandant de legiune și venea cu motocicletă până în marginea pădurii și se așeza la chef cu Macoveiciuc și cu oamenii lui. Asta mi-a spus-o Motrescu și avea legătură cu Motrescu și cu Costan Coroamă și Vasile Zub și cu Costan Chifan zis Pișta.

Toate jafurile pe care le făceau ei erau în legătură cu șeful de post de la Vicov, anume Scripa. Macoveiciuc i-a dat lui Scripa un cal și o căruță și de aceea a împușcat Scripa pe Macoveiciuc, ca să nu-l trădeze pe el.

În primăvara anului 1950, la 28 februarie, am plecat cu Motrescu spre Vicov de Jos. El m-a lăsat pe mine la Poiana Stânișoara, timp de o oră, și a venit plângând și mi-a spus că vorbit cu Zub și fratele lui și [acestia] i-au povestit că tatăl său e arestat și au spus că a doua zi o să aducă niște mâncare și o mașină de tuns. Am dormit acolo. M-am sculat și am plecat să fac mâncare. Motrescu mi-a spus că el nu mai calcă în partea hotarului Putnei, ci să mergem lângă sat, în partea Vicovului. Eu i-am spus că nu mă duc lângă sat, ci mă duc înapoi, la Măgura Vacii. Atunci, Motrescu mi-a spus că el nu vine cu mine în partea Putnei și pe chestia asta ne-am despărțit. Am împărțit mâncarea și Motrescu a plecat spre partea Vicovului. Eu l-am strigat să stăm de vorbă, mă gândeam că până acum mi-a fost prieten, cât m-a ajutat el pe mine cu mâncare și acum?!

Am auzit, în anul 1950, că Motrescu umbla după mine ca să mă împuște și m-am ferit tot timpul și n-am dat ochii cu el. Două luni și jumătate am umblat singur, până ce m-am întâlnit cu Pătrăuceanu. Am plecat în partea Putnei, la niște lucrători, la o baracă la Poiana Secării și i-am rugat pe oameni să-mi dea puțină mâncare fiecare și la vreo două săptămâni m-am întâlnit cu Arcadie Andrieș. (Menționez că, în timp ce eram cu Motrescu, mi-a adus mâncare o dată Vasile Andrieș, din Vețău și mi-a dat 2 000 [de] lei pentru tutun).

[...] Am plecat spre Voievodeasa, unde aveam o baracă de când eram cu Motrescu. Am desfumat arma, gheara a fost ruptă la închizător, am mers la Poiana Crucii[,] luând pistolul automat, că am știut unde e[ra] ascuns de Motrescu și i-am lăsat o scrisoare într-o [?] unde avea Motrescu cartușe. I-am lăsat o scrisoare în care îi scriam că dacă vrea să se întâlnească cu mine și să trăim astfel mai departe până la sfârșitul vieții. I-am mai scris că am să-i las o scrisoare la colibiță la Soci și am venit la Varnița și acolo am făcut Paștele, fără nici un fel de mâncare. Am

găsit niște urzici pe care le-am mâncat. (Menționez că, atunci când Motrescu a vrut să[-l] împuște pe Nohai Gheorghe, el mi-a spus mie că are să ia un ciocan de la pădurar și are să-l pilească și are să le bată la câțiva pădurari stea în frunte[,], ca să știe toată lumea că sunt comuniști. A umblat Motrescu după pădurari să[-i] prindă. Eu i-am spus ca să nu facă asta niciodată atâta timp cât va fi cu mine).

[...] În 1949, în una din zile, când mă aflam cu Motrescu în locul numit Cracul Sec⁶⁴, m-am întâlnit cu Vasile Crețan a lui Petre[,], care ne-a dat 100 de țigări și slănină și cum pe acolo trecuse, în acea vreme, administratorul Nohai Ceanu, Crețan ne-a îndemnat să mergem după el și să-l dezbrăcăm că e un mare comunist și-i face numai greutate. Noi nu ne-am dus.

Tot în acest an, când eram cu Motrescu, și cum aveam nevoie de cartușe de pistol automat, Motrescu mi-a spus că va scrie lui Mimor – fost locotenent [în] rezervă – actualmente învățător în Vicov de Jos, să-i trimită prin Vasile Breabăn zis Zub, circa 100 [de] cartușe, întrucât Mimor, după cum spunea Motrescu, avea ascunse 500 [de] cartușe de pistol automat. Motrescu îmi spunea să-i scriu eu lui Mimor, dar nu am scris nici eu, nici Motrescu, căci ne-am întâlnit cu Vasile Breabăn zis Zub.

În vara anului 1952, m-am întâlnit în Poiana Secarei⁶⁵ cu Gheorghe Buta din Putna, care era cu băiatul la strâns bureți și mi-a spus următoarele: că în Rădăuți sunt venite, ca evacuate, multe coreence⁶⁶ și că, acel[a] care se însoară cu vreuna din ele, primește 250000 [de] lei primă și faptul că în fabrica de sticlă există un mare depozit de zahăr și alte bunătăți evacuate din Bulgaria.

Precizez că în anul în anul 1949, când Pamfil Cenușă mi-a dat o armă și un pistol, fiind împreună cu Motrescu, mi-a spus că Boghian Constantin din Putna, care este fugit de cinci ani de zile și pe care Pamfil Cenușă l-a întreținut cu alimente și l-a găzduit, are o ladă de grenade și că dacă se va întâlni cu Boghian are să ne dea grenadele, însă, după această dată, m-am întâlnit cu Cenușă și mi-a spus că l-a[u] prins pe Boghian și nu s-a mai întâlnit cu acesta.

Menționez că în timpul cât am fost cu Motrescu Vasile împreună, acesta mi-a spus că în timpul cât a fost fugar singur a fost ținut la curent de plut. major Scripa, cu tot ceea ce se petrece în legătură cu activitatea sa, și că acesta [Motrescu] din prada pe care o făcea, împărțea cu plutonierul major Scripa. De asemenea, mi-a mai spus că plutonierul major Scripa a primit un cal și o căruță de la Macoveiciuc, iar pentru a nu fi divulgat de faptele sale de el, plutonierul Scripa l-a împușcat pe Macoveiciuc, într-o acțiune, la un picior, care, văzându-se în situația în care se afla s-a împușcat singur.

Tot de la Motrescu Vasile am aflat că căpitanul Popescu, fost comandant al Legiunii de Jandarmi Rădăuți, în timpul când îi urmărea, făcea chefuri cu elementele de sprijin ale lor.

Aceasta îmi este declarația pe care o dau, susțin și semnez.

(ss) Cenușă Constantin

⁶⁴ În text, toponimul este cules între ghilimele.

⁶⁵ În text este scris „poiana Secarei”.

⁶⁶ În original „coreence din Coreea”.

1951 octombrie 16, București. Una din declarațiile date de Cenușă Constantin în timpul anchetei, în care descrie cum a ajuns partizan antisovietic și ce activitate a avut⁶⁷.

DECLARAȚIE (fragment)

[...] Am stat în colibiță⁶⁸ patru zile și m-am întâlnit cu Motrescu Vasile, care lucra cu un frate al său și cu mai mulți consăteni în pârăul Varnița. Această întâlnire era la ora 17. De bucurie, ne-am sărutat, m-a luat în colibița lor, asigurându-mă că sunt toți oameni de încredere. Mi-am făcut mâncare și le-am povestit toate cele întâmplare cu mine. Oamenii găsiți acolo nu erau cunoscuți de mine, dar aceștia m-au ajutat cu tutun și cu făină [de porumb].

A doua zi, în Sf. Dumitru, Motrescu Vasile mi-a dăruit arma sa ZB, cu 25 de cartușe, armă pe care am avut-o în tot timpul și cu care m-am predat. Am organizat, în această zi, o vânătoare, reușind să împușc o cerboaică de 250 kg. Aproape toată carnea a luat-o Motrescu cu ceilalți, eu mi-am reținut cam 40 kg, pielea a luat-o Motrescu.

Am stat aici trei luni, octombrie, noiembrie și decembrie, fiind întreținut tot timpul de ei. În acest timp, am trimis pe Motrescu cu o scrisoare la o nepoata a mea, Grapina a lui Omăreteanu, pentru a-mi aduce mâncare de la soția mea. Am coborât în comuna mea, Putna și am luat mâncarea de la nepoata mea. Aici am chemat pentru a doua săptămână pe soția mea, care a și venit. Am fost la această nepoată, încă o dată. În acest timp am fost la sora mea, Catrina Bilibou, luând mâncare.

Pentru că Motrescu a terminat mâncarea la Varnița, eu m-am mutat la Poiana Crucii, înțelegându-mă cu Vasile Motrescu să-mi aducă mâncare. Motrescu mi-a adus mâncare, venind cu unul care l-a ajutat să aducă alimente într-o cantitate de 25 kg. Acesta era Costan Țugui a lui Precop. Au venit amândoi înarmați. Am organizat o vânătoare și Motrescu a împușcat o capră, împărțind prada. Au plecat și nu i-am văzut până în anul 1949, în 11 aprilie.

În acest timp am făcut un bordei, singur, unde am stat 2½ luni, fiind de două ori în comună la Vasile Iurăș. Aici era locul unde soția mea îmi pregătea alimentele. La 28 februarie 1949, am părăsit colibița de la Poiana Crucii și am venit la punctul Ștefu⁶⁹, coborând din nou în comună, luând alimente de la Iurăș și o dată de la sora mea, Catrina Beliban⁷⁰.

În timp ce am plecat de la colibița Poiana Crucii, a[u] venit Vasile Motrescu, fratele lui, Gheorghe, un naș al lui Motrescu și Nicolae Coroamă de la Vicov de Sus, aducându-mi mâncare și, negăsindu-mă, au lăsat mâncarea acolo și au plecat. Acest lucru am aflat de la Vasile Motrescu, când ne-am întâlnit în aprilie. Această mâncare a fost găsită de Motrescu când a fugit din comună. Cantitatea de alimente a fost: 10 kg pâine, 20 kg făină, slănină, tutun și fasole. Întâlnirea a fost în Bodin, de la punctul Ștefu. Motrescu era înarmat cu un ZB și cu 20–30 cartușe.

⁶⁷ Adrian Brișcă, *op. cit.*, p. 118–127.

⁶⁸ În original, coliviță, la Ștefu, după cum declara C. Cenușă.

⁶⁹ În text este consemnat incorect toponimul „Ștefan”.

⁷⁰ Corect: Ecaterina Bilibou.

După ce ne-am bucurat amândoi de întâlnire, Motrescu mi-a povestit că a fost avertizat de un cunoscut, care a fost agentul lui, că Motrescu, fratele lui, Gheorghe, Țugui Gheorghe a lui Precop și alți patru sunt puși pe listă de a fi ridicați, fiind elemente suspecte⁷¹. A povestit că el a chemat pe toți să fugă din comună, dar ceilalți nu l-au urmat, așteptând să mai verifice știrea, întrucât Țugui era membru de partid și a doua zi avea ședință, unde spera să afle adevărul.

După două zile, am coborât în comună la Iurăș Vasile, de unde am luat alimente. Vasile Iurăș, la cererea noastră, a doua zi, pe când ne-am înțeles, ne-a oferit o armă ZB, cu patru cartușe, și ne-a spus că mai are o armă austriacă care nu are gheara extractoare, astfel [că] am renunțat la ea. [...]

1951 octombrie 16, București. Continuarea declarației dată de Cenușă Constantin⁷², în care arată de unde a obținut armamentul de care s-a folosit în perioada 1948–1951.

DECLARAȚIE

Subsemnatul Cenușă Constantin, în continuarea celor declarate anterior, mai declar următoarele:

Pistolul automat Beretta ce s-a găsit la Pătrăucean Cosma este dat de mine. Acest pistol automat eu îl am de la Vasile Motrescu, care la rândul său îl are de la locuitorul Pamfil Cenușă, din comuna Putna, raionul Rădăuți. Tot numitul Pamfil Cenușă, în ziua când a dat automatul Beretta lui Vasile Motrescu, i-a mai dat una armă ZB și cinci cartușe și niște cartușe pentru automat.

Aceasta s-a petrecut astfel: în anul 1949, pe când mă aflam fugit în pădure cu Vasile Motrescu, numitul Pamfil Cenușă, care ne aducea mâncare în pădure, mi-a spus mie și lui Vasile Motrescu că are un pistol Beretta și una armă ZB, indicându-ne și punctul unde erau ascunse în pădure. Ducându-mă acolo, nu le-am găsit.

La a doua întâlnire a noastră cu Pamfil Cenușă i-am spus că am fost la locul indicat, dar nu le-am găsit. Atunci, Pamfil Cenușă a mers cu noi până la un punct, eu am rămas și am păzit, iar Motrescu Vasile și cu Pamfil Cenușă s-au dus la locul unde era armamentul. Găsindu-le, Pamfil Cenușă le-a dat lui Motrescu Vasile. După aceasta, amândoi au venit la locul unde eram eu. Aici, eu am întrebat de unde le are, la care mi-a răspuns că în momentul când a mutat, cu căruța, pe plut⁷³. maj. Vieru, care fusese comandantul Postului Putna, Postul Siret, acesta drept răsplată i-a dat pistolul automat Beretta.

Precizez că numitul Pamfil Cenușă era prieten cu dl. plt. major. Vieru, ca frații.

Mai știu următorul lucru: tot în anul 1949, eu împreună cu Motrescu Vasile am căutat să ne facem un bordei în pământ. Pentru [aceasta] ne trebuiau unelte, Vasile Motrescu a spus să mergem la Vicov de Jos, la un vecin al lui, de unde să

⁷¹ Adrian Brișcă, autorul culegerii de documente citată, consemnează într-o notă (nr. 222) că atunci au fost ridicați partizanii care luptaseră împotriva sovieticilor și care nu fuseseră prinși până atunci.

⁷² Adrian Brișcă, *op. cit.*, p. 127–128.

⁷³ În original, „plot.” pentru plutonier.

trimită acasă la el să aducă unelte, adică prietenul lui, așa că noi când venim să le găsim la el acasă.

La o săptămână[,] m-am întâlnit cu soția mea[,] care m-a întrebat la cine am fost la Vicov să-mi procure uneltele și mi-a spus să nu mă mai duc, că suntem vânduți, că a luat 100 000 lei pentru noi. Întrebând de unde știe, nevasta mea mi-a spus că a fost la mine acasă dl plut. major Vieru și i-a spus să-mi comunice mie să nu mai merg să iau uneltele de acolo că sunt vândut și aceasta o știe de la căpitanul Popescu[,] care a fost comandant de legiune. În acel timp, Popescu se găsea la Rădăuți, unde se găsește și în prezent.

Tot plut. major Vieru a mai spus soției mele să nu mai calc prin Poiana Oglinda și Strigoiu, că pe acolo suntem căutați de miliție.

Menționez că plut. major Vieru nu era comandantul postului, ci era adus ca să dea indicații la milițieni, întrucât el cunoștea toate locurile pe acolo.

Aceasta îmi este declarația pe care o dau, susțin și o semnez propriu, după ce mi s-a citit cuvânt cu cuvânt.

(ss) Cenușă Constantin, 1951 noiembrie 20, Suceava.

Declarația lui Rusu Archip din Hurjuieni, fost partizan din grupul Macoveiciuc.

DECLARAȚIE (fragment)

[...] În grupul de teroriști care l-a însoțit pe Macoveiciuc până la colibe, am cunoscut pe următorii: Savu Onica – din comuna Horodnic de Sus, Rădăuți, în prezent la închisoare, Vasile Onica, tot din acea comună, în prezent decedat, Albu Maximilian, din aceeași comună, în prezent acasă, Grijincu Vasile, tot din Horodnic de Sus, în prezent la domiciliu, Țugui Gheorghe a Precob, zis Goangă – din Vicov de Jos, Rădăuți, în prezent la domiciliu, Țugui Precob din Vicov de Jos, la fel acasă, Rusu Dumitru din Voitinel – Rădăuți, în prezent la domiciliu, Raicu însă nu mai știu cum⁷⁴, tot din Voitinel și nu știu unde se găsește. Coneac Gheorghe din Frătăuții Noi – Rădăuți, acum este acasă, Ursache Gheorghe din Costișa – Rădăuți, în prezent acasă, Ursache Traian – în prezent în Rădăuți. Chicher și nu mai știu numele⁷⁵, care ar fi fost din comuna Bosanci – Suceava, apoi restul nu-i mai țin minte.

Am stat circa două săptămâni printre colibe evacuaților în pădure, după care s-au reîntors Macoveiciuc Vladimir [și] cu fiul său Silvestru și teroriștii ce-i avea cu dânsul, dându-ne ordin să ne pregătim că mergem spre Moldovața. Cât timp am stat la colibe, nu am trecut frontul niciodată și nici nu am luptat cu nimeni, deoarece nu a apărut nimic în pădure.

Plecând spre Moldovața, întrând în plus în bandă și Motrescu Gheorghe a Pintilie din Vicov de Jos – Rădăuți, acum acasă, un oarecare Roșca, tot din Vicov de Jos, acum decedat și încă alții cărora nu pot să le rețin numele.

⁷⁴ Adrian Brișcă îi dă numele complet, și anume, Sfichi Aurel zis Raicu, *op. cit.*, p. 145, nota 245.

⁷⁵ Chicher Anania.

Mergând spre Moldovița, cam în jurul datei de 15 iunie 1944, venind din punctul unde am stat la colibe, de nu pot preciza cât anume am mers, ajungând în marginea unei poieni, denumită Poiana Hacıungului, [de] unde Macoveiciuc a trimis familiile evacuaților ce veniseră cu noi, înainte, spre Moldovița, iar pe noi, cei înarmați, ne-a oprit, spunându-ne că are informațiuni din ziua trecută că, prin acest punct, a trecut o patrulă călare de sovietici, spre Sucevița, iar a doua zi va trece acea patrulă înapoi, tot prin acel punct.

Aici, ne-am oprit toți cei enumerați mai sus, plus cei [pe] care nu i-am cunoscut, stând cum am ajuns, de către seară, până a doua zi, dimineața. Fiecare om era postat în interiorul pădurii, la circa 9–10 m de marginea pădurii și distanța om de om, la fel, cam 10 m, iar câte un om [la] distanță, pus primprejur, ca pândar, având misiunea de a ne semnală când va apare patrula sau armate sovietice. Macoveiciuc, din când, în când, ne controla pe fiecare. Stând în acest fel, de cum s-a făcut ziuă, până aproximativ [la] orele 10, Macoveiciuc dând ordin ca, atunci când dânsul va deschide foc, toată lumea să tragă înspre armatele ce vor apare.

Până la orele 10, din acea zi, nu a sosit patrula ce o așteptam dinspre Sucevița, în schimb a apărut o patrulă sovietică călare, dinspre Putna, compusă din șapte oameni⁷⁶. Imediat ce și-a făcut apariția patrula, pândarul ce era postat în acea direcție a semnalat, venind înainte. Când a ajuns patrula în poiană, până la mijlocul ei, [soldații] mergeau unul după altul călare... nu știu cine a deschis focul de armă și de automate, [de] grenade etc., trăgând în plin... Am tras și eu, [încât] nu pot ține minte câte cartușe [de] armă automată, adică pușcă mitralieră [am tras], [pe aceasta] o promisem de la Macoveiciuc, chiar în acea zi, dimineața, când am intrat pe acea poziție. În urma [acestui] foc, ostașii sovietici au sărit de pe cai, însă nu am observat dacă au tras vreun foc [sau nu],.... doi dintre acești ostași [au reușit] să fugă, iar cinci au căzut morți⁷⁷.

După aceasta, o parte dintre noi s-au speriat și [au] încercat să fugă, crezând că vor apărea alte trupe. În [acest] moment Macoveiciuc a aruncat o grenadă și a rănit pe un oarecare Raicu. Apoi, s-a dus Macoveiciuc Vladimir, [împreună] cu fiul său Silvestru, Albu Maximilian, Onica Savu, Onica Vasile, Grijincu Vasile și alții, până la cadavre, dezbrăcând[u-le] de haine complet. Vestoanele, pantalonii, cizmele, căciulile de pe cap, porthărțile, armamentul ce-l posedau, precum și un număr de șapte cai ce le rămăsese[ră] acestora,... apoi cadavrele au rămas acolo, în poiană, iar cu toate aceste haine și armament, [pre]cum și cai, [le-am] coborât până în comuna Moldovița. De aici, noi am plecat cu camionul și în urmă [veneau și] caii cu alții călări, [mergând] la Câmpulung, la Comandamentul German, unde au fost predate cele de mai sus.

⁷⁶ În legătură cu numărul soldaților din patrulă, informațiile sunt contradictorii, încât suntem de părere că, la anchetă, participanții aveau interesul să declare un număr mai mic al celor prinși în ambuscadă.

⁷⁷ Dintre textele reproduse de autorul culegerii, acesta este cel care are cele mai grave încălcări ale regulilor gramaticii. Adrian Brișcă a dorit să arate, prin reproducerea fidelă, cât de agramați erau anchetatorii, dactilografii, securiștii și milițienii „democrației populare”. Pentru a-l face inteligibil, am păstrat sensul celor declarate, intervenind doar acolo unde era neapărat necesar. Pentru conformitate, Adrian Brișcă, *op. cit.*, p. 146.

Germanii au avut mare bucurie de bravura noastră, iar noi am rămas în Câmpulung câteva zile.

Eu nu știu ce grade aveau sovieticii uciși de noi, însă germanii [ne] spuneau că [aveau] grade mari [...].

1951 decembrie 4, București. Declarația lui Cenușă Constantin⁷⁸ referitoare la armamentul posedat și la actele prin care își justifică buna purtare din anul 1944 până în anul 1948.

DECLARAȚIE

(fragment)

[...] Cu privire la armamentul ce l-am posedat, menționez următoarele:

Arma ce am avut-o la predarea mea, ZB cu vreo 60-70 de cartușe [și] una grenadă le-am posedat de la Motrescu Vasile, încă primite din anul 1948. când dânsul nu era fugar.

Armele le-am primit de pe la diferiți locuitori ce au fost arătați mai sus, le-am dat după cum urmează:

Arma de la Andrieș Ion, tip francez, cu trei cartușe, am dat-o lui Motrescu Vasile, în anul 1948, toamna, când mi-a dat arma cu care m-am predat.

Arma de la Gârbu Mircea, tip rusească, cu 10 cartușe, am dat-o lui Motrescu Vasile, iar Motrescu Vasile împreună cu mine am dat-o lui Petre Caba a lui Costin.

Arma de la Iurăș Vasile, tip ZB cu cinci cartușe a rămas la Vasile Motrescu, iar pistolul Beretta automat a rămas la mine și apoi l-am dat lui Pătrăucean Cozma, întrucât, dânsul avea unul rusesc, tot automat, însă era defect, în stare de nefuncționare, ascunzându-l undeva, în pădure, la Poiana Măgura Vacii.

Cartușele ce le-am avut la pistolul automat, ce-l purta Pătrăucean Cozma, le-am primit de la Motrescu Vasile, iar parte le avea Pătrăucean Cozma, de la pistolul rusesc, introducând proiectilul în tub mai adânc, făcând aceste cartușe să poată fi folosite de pistolul Beretta.

Grenada, ce am avut-o la predarea mea, am primit-o tot de la Motrescu Vasile.

Suștin și acum că Pamfil Cenușă, când mi-a dat arma și pistolul Beretta a spus că le are de la serg. maj. Vieru Petru, de la data mutării sale din Putna.

Soția mea, încă din 1949, când aveam legătură cu dânsa mi-a spus de mai multe ori că Vieru Petru a fost pe la domiciliul meu, seara și i-a dat instrucțiuni soției pentru a-mi transmite mie punctele importante unde există milițieni și câini de miliție și anume să nu merg în Poiana Oglindă și [la] Strigoiu, fiind pază foarte mare. Eu, întocmai, am respectat aceste dispozițiuni, netrecând prin aceste puncte. Nu știu dacă era pază la obiectivele menționate mai sus.

Tot în anul 1949, când ne-a povestit soția despre Poiana Oglindii și Strigoiu, ne-a mai spus că Vieru Petru, pe lângă instrucțiunile arătate mai sus, ne-a transmis [ca] nu cumva să mergem la Vicovu de Jos, la locuitorul cu care aranjase noi să ne caute niște scule, adică un ferestruu, topor, târnăcop și lopată – nu-l cunosc pe acesta, deoarece aranjase această chestiune Motrescu Vasile, – spunând că acel om este cumpărat de miliție cu 100 000 lei, numai să ne predea pe noi când vom

⁷⁸ *Ibidem.*, p. 149–150.

ajunge după scule, fapt pentru care nici nu am mai mers după scule, în comuna Vicov, ci am împrumutat de la Poiana Măgura Vacii, anume de la Cotos Ion și alții[...] după cum am arătat în prezenta declarație.

Eu nu știu de unde a știut soția mea despre omul din Vicovu de Jos, de la care trebuia să ridicăm scule, întrucât nimic nu i-am spus soției și nimeni nu a știut despre aceasta, decât eu și Motrescu Vasile. Apoi, nu știu cum de a știut despre acest Vieru Petru. Probabil, că acel om era, în adevăr, în legătură cu Miliția. Pe locuitorul de la care trebuia să primim scule îl cunoaște cu precizie Motrescu Vasile. [...]

1952 mai 19, Iași, sentința nr. 508/1952 pronunțată de Tribunalul Militar Iași. A treia condamnare a grupului Cenușă Constantin⁷⁹.

TRIBUNALUL MILITAR IAȘI
DOSAR NR. 319/1952

SENTINȚA NR. 508

Ședința publică din ziua de 19 mai 1952

Tribunalul Militar Iași, compus din tovarășii:

Cpt. de justiție GAVRILAȘ PETRE	președinte
Lt. maj. Justiție MALINICI IOAN	judecător
Lt. COLDE IOAN	judecător
Lt. BALCU GHEORGHE	judecător
Lt. BOTOS IOAN	judecător
Lt. maj. justiție ȘTEFĂNESCU MIHAI	procuror ⁸⁰
Grefier șef CENUȘESCU IOAN	grefier de ședință

Astăzi fiind pe rol judecarea procesului penal în care se inculpă:

[...]

8) Motrescu Vasile, din comuna Vicovu de Sus⁸¹, raionul Rădăuți, regiunea Suceava, pentru faptele de:

a) delictul de tâlhărie repetată prev[ăzut] pen[alizată] de art[icolul] 529, 531 pct. 1, 3, 5, C. P⁸².

b) delictul de instigare publică repetată prev[ăzut] pen[alizat] de art[icolul] 327, alin[eatul] 3, C. P.

⁷⁹ Adrian Brișcă, *op. cit.*, 2000, p. 165–193.

⁸⁰ Ștefănescu Mihai a ajuns și el să fie închis în pușcăriile politice. Vasile Lazăr, în lucrarea *Șase ani în Infern*, Timișoara, Editura Marineasa, 2000, p. 118–120, povestește cum l-a întâlnit pe acesta la Aiud și, apoi, la Canal, la colonia Peninsula. Cu această ocazie, V. Lazăr amintește că Ștefănescu făcuse cu comuniștii o înțelegere, ca – în schimbul clasării dosarului său, privitor la condamnarea drastică a unor comuniști basarabeni – să condamnă la ani grei de pușcărie, după indicațiile partidului, pe luptătorii anticomuniști și pe toți aceia care se opuseseră comunizării României. După ce Ștefănescu și-a îndeplinit „misiunea”, a fost condamnat, din clemență, la șase ani de pușcărie politică. La Gherla și în colonia Peninsula și-a primit „răsplata” celor pe care i-a condamnat în mod samavolnic.

⁸¹ Corect, Vicov de Jos.

⁸² Codul Penal.

c) delictul de asociere contra liniștii publice prev[ăzut] și pen[alizată] de art[icolul] 315, alin[eatul] 1 din C. P.

d) delictul de deținere ilegală de arme și muniții aparținând armatei prev[ăzut] și pen[alizat] de art[icolul] 549 din C. J. M⁸³. combinate cu art[icolul] 101 din C. P.

[...]

S-a dat cuvântul procurorului militar, care după ce a făcut istoricul cauzei, a arătat că în sarcina acuzaților sunt dovezi suficiente de vinovăție și în concluzie a cerut:

[...]

13) Condamnarea în lipsă a acuzaților Motrescu Vasile și Coroamă Constantin, în baza textelor de lege menționate în actul de trimitere în judecată. [...]

Sentința a fost amânat pentru pronunțare, la data de 24 mai 1952

[...]

Având în vedere actele și lucrările din dosar, concluziile orale ale procurorului militar, apărarea făcută de acuzați, atât prin ei înșiși, cât și prin apărătorii lor în instanță, din care rezultă următoarele:

ÎN FAPT:

Trupele sovietice eliberatoare, în acțiunea lor de nimicire a hoardelor fasciste germane, au intrat victorios pe teritoriul țării noastre, în primăvara anului 1944. Ca urmare a acestui fapt, Comandamentul German din regiunea Bucovinei de Nord a căutat să folosească diferite elemente reacționare din rândul populației civile, organizându-se în bande de teroriști cu scopul ca aceștia să le procure informațiuni asupra trupelor sovietice și chiar de a întreprinde acțiuni armate contra acestor trupe.

Astfel, în fostele județe Rădăuți și C[âmpu]lung s-a[u] organizat bande de teroriști sub comanda lui Vladimir Macoveiciuc, în prezent decedat, în care s-a[u] încadrat și acuzații Cenușă Constantin, Porțiu Emilian, Sposub Samson, Ursu Dumitru, Rusu Archip, Ursulean Ioan și alții.

Această bandă a executat incursiuni în spatele liniei de luptă sovietică, iar, după 23 august 1944, au rămas mai departe în solda armatelor hitleriste, luptând împotriva armatelor sovietice și române, făcând prizonieri pe care, apoi, îi preda armatelor germane.

Cei care compuneau această bandă de teroriști erau retribuiți de germani cu bani, alimente și echipament german. Acești bandiți rămași în solda armatelor hitleriste după 23 august 1944[,] în preajma comunei Sadova - C. Lung, au prins un număr de patru grăniceri români, iar în altă împrejurare un număr de șapte ostași pe care i-au predat armatelor germane. De asemenea, pentru a acoperi retragerea trupelor germane, întrucât armatele sovietice înaintau, membrii bandei de teroriști au primit misiunea de a executa mai multe incursiuni în spatele armatei sovietice și române. În acest sens[,] în cursul lunii septembrie 1944, aceste grupuri împreună cu Comandamentul German se instalează în comuna Dorna Cândreni⁸⁴ unde își continuă activitatea lor teroristă.

[...]

⁸³ Codul Justiției Militare.

⁸⁴ Azi, localitatea se numește Dorna Candreni.

După scurt timp, acuzatul [Cenușă Constantin – n.n.] se refugiază în pădure [unde] s-a întâlnit cu Motrescu Vasile, din comuna Vicov de Jos, care îl aprovizionează cu alimente și armament. În primăvara anului 1949, Motrescu Vasile părăsește comuna sa natală pentru motivul că ar fi fost voluntar în armata germană[,] asociindu-se cu acuzatul Cenușă Constantin în scopul de a comite jafuri și tâlhării.

În primăvara anului 1949, acuzații Cenușă Constantin și Motrescu Vasile, prin instigare, recrutează în banda lor pe inculpatul Coroamă Constantin, Rață Pavel și Roșca Gheorghe. Aceștia după 2–3 zile se reîntorc la locuințele lor (fila 352, 353 și 354). După ce acuzații Cenușă Constantin și Motrescu Vasile și-au procurat arme și muniții[,] au trecut la jefuirea populației civile. Astfel: în ziua de 8 iulie 1949, acuzatul Cenușă Constantin împreună cu Motrescu Vasile au jefuit pe pădurarii Lungu Eremia și Niculcea Teodor, dezbrăcându-i complet de haine, [au luat] o armă ce avea[u] asupra lor și 15 cartușe, iar în cele din urmă i-a[u] obligat să strige lozinci cu caracter antidemocratic (fila 88, 89, 397). Tot în luna iulie 1949, acuzații Cenușă Constantin și Motrescu Vasile, întâlnind prin pădure pe salariații geologi Poescu Gheorghe, Joja Teodor [și] Bădănescu [Bălănescu] Paul i-au dezbrăcat de haine și cămăși, obligându-i și pe aceștia să strige lozinci antidemocratice [fila 90, 92 și 397]. Tot cu Motrescu Vasile acuzatul a mai săvârșit o serie de furturi de la barăcile muncitorilor din pădure (fila 97 și 397). În urma unei neînțelegeri ce exista între numitul Motrescu Vasile și Cenușă Constantin se despart, ducându-și fiecare activitatea separat cu începere din luna martie 1950.

Acuzatul Cenușă Constantin, după despărțirea sa de Motrescu Vasile, a comis o serie de jafuri [...].

8) Motrescu [Motrescu] Vasile, în primăvara anului 1949, inculpatul părăsește comuna natală, ducându-se în munți, unde s-a întâlnit cu Cenușă Constantin cu care se asociază spre a comite jafuri și tâlhării. Împreună cu Cenușă Constantin, inculpatul comite o serie de furturi și jafuri, iar după ce-i jefuiau pe cetățeni îi obligau să strige lozinci cu caracter antidemocratic, până în luna martie 1950, când se ceartă cu Cenușă Constantin și se despart.

Faptele săvârșite de Motrescu Vasile au fost arătate pe larg când s-a făcut vorbire de acuzatul Cenușă Constantin, probele fiind aceleași.

Din luna martie 1950, nu se mai cunoaște nimic relativ la acuzatul Motrescu Vasile, acesta dispărând și care n-a mai fost găsit [până] în prezent.

Faptele ce se pun în sarcina inculpatului se dovedesc cu arătările lui Cenușă Constantin (fila 397–398, 436, 440, 148–152) și ale lui Cotos P. (fila 381, 234).

Inculpatul fiind lipsă nu a putut fi interogat.

Față de cele de mai sus, tribunalul caută să rețină în sarcina inculpatului faptele așa cum au fost ele expuse mai sus.

9) Coroamă Constantin, în anul 1949, prin lunile martie sau aprilie, pe la orele 20, Cenușă Constantin și Motrescu Vasile s-au dus la inculpatul Coroamă Constantin căruia i-au propus să-i însoțească în codru, scăpând astfel de urmărirea autorităților. La propunerea făcută, Coroamă Constantin îi însoțește în pădure pe bandiți.

Este înarmat de aceștia cu o armă Z. B. cu 5 cartușe și după câteva zile părăsește banda, dar el totuși continuă a o aproviziona cu alimente, haine et[c].

Face legătura cu tatăl banditului Motrescu Vasile, ducându-i acestui bandit diverse pachete cu alimente la un loc stabilit dinainte, a primit de la banditul Cenușă Constantin 10 cartușe.

Faptele ce se pun în sarcina inculpatului se dovedesc cu declarațiile lui Cenușă Constantin (fila 441, 148–152), Roșca Gheorghe (fila 335–354), Țugui Gheorghe (fila 356), Motrescu Maria (fila 267, 175).

Inculpatul fiind lipsă nu a putut fi identificat. [...]

10) Rață Pavel și

11) Roșca Gheorghe [...] În fața instanței s-a stabilit că inculpații Rață Pavel și Roșca Gheorghe au mers la pădure cu acuzatul Cenușă Constantin și Motrescu Vasile ca hăițași deoarece îl cunoștea[u] pe acesta din urmă că este braconier. [...]

Pentru aceste motive și în unire în parte cu concluziile Procurorului Militar și în virtutea Legii,

HOTĂRĂȘTE

Cu unanimitate de voturi declară culpabili pe:

1) Cenușă Constantin [...]

5) Rusu Archip [...]

7) Pătrăucean Cozma [...]

8) Motrescu Vasile pentru:

a) delictul de instigare publică prev[ăzut] și pen[alizat] de art[icolul] 531 pct. 1, 3, 5 C. P., comb[inat] cu art[icolul] 529 din C. P.;

b) delictul de instigare publică prev[ăzut] și pen[alizat] de art[icolul] 327, al[ineatul] 3, C. P.;

c) delictul de asociere contra liniștii publice prev[ăzut] și pen[alizat] de art[icolul] 315, al[ineatul] 1, C. P.;

d) delictul de deținere ilegală de arme și muniții aparținând armatei și prev[ăzut] și pen[alizat] de art[icolul] 549, C. J. M.;

9) Coroamă Constantin [...].

10) Roșca Gheorghe [...].

11) Cenușă Marioara. [...]

Făcând aplicațiunea art. 338 C. J. M., 529, 531 pct. 1, 3, 5 C. P., art. 327 al. 3 C. P., art. 315 al. 1 din C. P., art. 549 C. J. M., art. 101 din C. P. și 304, C. J. M., cu unanimitate de voturi condamnă pe Motrescu Vasile, în lipsă, la 8 (opt) ani închisoare corecțională [și] 5 (cinci) ani interdicție corecțională pentru delictul de tâlhărie repetată; la 10 (zece) ani închisoare corecțională pentru delictul de instigare publică repetată; 5 (cinci) ani închisoare corecțională pentru delictul de asociere contra liniștii publice; la 6 (șase) luni închisoare corecțională pentru delictul de deținere de arme și muniții aparținând armatei, urmând a executa pedeapsa cea mai gravă.

Îl obligă la 400 (patru sute) lei cheltuieli de judecată. [...]

1952 mai 29, Iași. Sentința nr. 529/1952 pronunțată de Tribunalul Militar Iași în primul lot de favorizatori ai lui Cenușă Constantin, Motrescu Vasile și Pătrăucean Cozma⁸⁵.

⁸⁵ Adrian Brișcă, *op. cit.*, 2000, p. 194–206. În acest document reproducem doar situațiile legate de activitatea de partizan a lui Vasile Motrescu.

TRIBUNALUL MILITAR IAȘI
DOSAR NR. 319/1952

SENTINȚA NR. 529

Astăzi, 29 mai 1952

Tribunalul Militar Iași compus din:

Cpt. de Justiție Gavrilaş Petre	Președinte
Locotenent Coldea Ioan	Judecător
Locotenent Balcu Gheorghe	Judecător
Lt. maj. Justiție Ștefănescu Mihai	Procuror
Grefier șef Cenușescu Ioan	Grefier de ședință

S-a întrunit în ședință publică în scopul de a judeca pe:

- 1) Cenușe [Cenușă] Teodor, din comuna Putna, Raionul Rădăuți [...];
- 2) Țugui Constantin, din comuna Vicov de Jos, Raionul Rădăuți [...];
- 3) Comăniță Alexandru, din comuna Putna, raionul Rădăuți [...];
- 4) Coroamă Nicolae, Vicov de Jos, raionul Rădăuți [...];
- 5) Calancea Iustin, din comuna Vicov de Sus, raionul Rădăuți [...];
- 6) Crețan Traian, din comuna Putna, raionul Rădăuți [...];
- 7) Pânzaru Ioan, din comuna Vatra Moldoviței, raionul Rădăuți [...];
- 8) Păsăilă Simion, din comuna Straja, raionul Rădăuți [...];
- 9) Popescu Petre, din comuna Straja, raionul Rădăuți [...];
- 10) Mogoș Gheorghe, din comuna Straja, raionul Rădăuți [...];
- 11) Cotos Petru, din comuna Straja, Raionul Rădăuți [...];
- 12) Andțieș [Andrieș] Ioan, din comuna Putna Raionul Rădăuți [...];
- 13) Iurăș Vasile, din comuna Putna, raionul Rădăuți [...];
- 14) Cenușă Teofil, din comuna Putna, raionul Rădăuți [...];
- 15) Schipor Ilie, din comuna Vicov de Sus, raionul Rădăuți [...];
- 16) Caba Petre, din comuna Putna, raionul Rădăuți [...];
- 17) Gârbu Mircea, din comuna Vicov de Sus, raionul Rădăuți [...];
- 18) Beabăn [Breabăn] Vasile, din comuna Vicov de jos, raionul Rădăuți [...];
- 19) Crețan Vasile, din comuna Putna, raionul Rădăuți [...].

Președintele a stabilit identitatea martorilor propuși în cauză și anume: Balint Vasile, Răuți Vasile, Ursaciuc Ilie, Bodnar Vasile, Cotos Arcadie, Cârciu Silvestru, Surchis Mozes, Cotos Petre, Motrescu I. Vasile, Nicolae Sandu, Grădinaru Gheorghe, Galbău Constantin, Maria Vieru, Cârstean Grigore, Cenușă Maței, Niță Gheorghe, Spânu Nicolae și Pascariu Alexandru, lipsind martorii: Pârghie Gheorghe, Maria Schipor la care acuzarea și apărarea au declarat că renunță, cerând judecarea cauzei, declarațiuni de care instanța luând act, în baza art. 285, C. J. M. a dispus judecarea cauzei, dispozițiune adusă la cunoștința părților în instanță, în ședință publică.

S-a dat citire actului de acuzare și a pieselor importante din cauză, după care s-a procedat la interogarea inculpaților și răspunsul lor s-a rezumat în procese verbale aparte și anexate cauzei de față.

S-a procedat la audierea sub prestare de jurământ a martorilor: Balint Vasile, Răuți Vasile, Ursaciuc Ilie, Bodnar Vasile, Cotos Arcadie și orele fiind 20, pentru

repaosul judecătorilor, apărătorilor, inculpaților și martorilor, Tribunalul [...] a suspendat dezbaterile în cauză, urmând a fi reluate în ziua de 30 mai 1952, la ora 8 dimineața.

Ședința publică din 30 mai 1952, Tribunalul, în aceeași componere ca în ședința anterioară, a continuat dezbaterile procesului continuând cu audierea, sub prestare de jurământ, a martorilor: Cârciu Silvestru, Surchis Mozes, Cotos Petre, Motrescu I. Vasile, Nicolae Sandu, Grădinaru Gheorghe, Galbău Constantin, Maria Vieru, Cârstean Grigore, Cenușă Maței, Niță Gheorghe, Spănu Nicolae și Pascariu Alexandru, depozițiunile acestor martori ca și cei audiați în ședința precedentă au fost rezumate pe procese-verbale aparte și anexate dosarului penal.

S-a dat cuvântul procurorului militar care, făcând un istoric al cauzei, arată că împotriva inculpaților sunt suficiente probe de culpabilitate și în concluzie a cerut condamnarea inculpaților: Țugui Constantin, Comaniță Alexandru, Coroamă Nicolae, Calancea Iustin, Păsăilă Simion, Mogoș Gheorghe, Andrieș Ioan, Iurăș Vasile, Cenușă Teofil, Caba Petre, Gârbu Mircea în baza textelor de lege menționate în actul de trimitere în judecată; cere încetarea urmării în virtutea autorității lucrului judecat pentru inculpații: Cenușă Teodor, Crețan Traian, Popescu Petre, Cotos Petre și Breabăn Vasile; cere achitarea inculpaților: Pânzaru Ioan, Schipor Ilie, Crețan Vasile și Breabăn Vasile pentru delictul prev. și pen. de art. 329 din C. P. în lipsă de dovezi concludente în cauză.

[...]

ÎN FAPT:

Pentru ca acuzații Cenușă Constantin, Pătrăucean Cozma și Motrescu Vasile să-și poată continua acțiunile de jefuirea populației civile, fără a fi prinși de organele Miliției, au fost găzduiți de o parte din inculpații ce figurează în dosarul de față.

Astfel, inculpatul Țugui Constantin a dat o traistă cu alimente acuzatului Cenușă Constantin și Motrescu Vasile, după care împreună cu aceștia face vânatoare în pădure. Motrescu Vasile împușcând o capră sălbatică, îi dă jumătate din ea inculpatului, iar în anul 1949 pe când se afla în baraca din pădure, a venit acuzatul Cenușă Constantin și Motrescu Vasile cărora le dă mâncare, țigări, carne, slănină și altele. Cu aceeași ocazie îi informează pe bandiți despre cele întâmplate în sat și cine a fost ridicat de Securitatea Statului. Tot prin anul 1949, inculpatul a mai dat alimente lui Motrescu Vasile.

Faptele ce se pun în sarcina inculpatului se dovedesc cu propriile sale recunoașteri de la primele cercetări fila 300–301 și din instanță fila 220, coroborate cu declarațiile lui Cenușă Constantin.

Față de cele mai de sus, Tribunalul caută să primească probatoriul concludent administrat de acuzare și să rețină faptele puse în sarcina acestui inculpat așa cum ele au fost expuse mai sus.

2) Inculpatul Coroamă Nicolae, în vara anului 1949, întâlnindu-se în pădure cu Cenușă Constantin și Motrescu Vasile le dă alimente din cele ce le avea în căruță, destinate muncitorilor din pădure, de bună voie.

Fapta ce se pune în sarcina inculpatului se dovedește cu propriile sale recunoașteri de la primele cercetări, fila 223, coroborate cu declarațiile acuzatului Cenușă Constantin, fila 407, 224.

Față de cele mai de sus, Tribunalul caută să primească probatoriul concludent administrat în acuzare și să rețină pe deplin faptele puse în sarcina inculpatului așa cum ele au fost expuse mai sus.

3) inculpatul Calancea Iustin, fiind baci la stâna din poiana Stegea, în vara anului 1949 a dat personal acuzatului Cenușă Constantin brânză, țigări și făină, fapt repetat de inculpat.

Cu aceeași ocazie, inculpatul a informat pe acuzatul Cenușă Constantin de prezența patrulelor de miliție în munți, iar într-o seară acuzatul Cenușă Constantin și Motrescu Vasile au ridicat de la locuința inculpatului un sac de fasole și făină de porumb, alimente lăsate la domiciliul inculpatului de rudele bandiților.

Faptele ce se pun în sarcina inculpatului se dovedesc cu propriile sale recunoașteri de la primele cercetări, fila 324–326 și din instanță, fila 226, coroborate cu declarațiile lui Cenușă Constantin, fila 407–408, ale inculpatului Urmă Nicolae, fila 211 și ale martorei Munteanu Maria, fila 267.

Față de cele de mai sus, Tribunalul caută să primească probatoriul concludent administrat în acuzare și să rețină pe deplin dovedite faptele puse în sarcina inculpatului așa cum au fost expuse mai sus.

4) Inculpatul Păsăilă Simion, în vara anului 1949, întâlnindu-se cu acuzatul Cenușă Constantin și cu Motrescu Vasile, aceștia îi cer să le pună la un loc stabilit niște alimente, iar ei să-i procure niște cartușe.

Inculpatul pune pentru bandiți, la locul stabilit mai dinainte, un săculeț cu făină și câteva cepe, iar bandiții, tot la același loc, au pus pentru inculpat 16 cartușe de vânătoare și o pereche de opinci, obiecte ce au fost ridicate de inculpat.

Fapta ce se pune în sarcina inculpatului se dovedește cu propriile sale recunoașteri de la primele cercetări, fila 339–342 și din instanță, fila 231, coroborate cu declarațiile lui Cenușă Constantin, fila 400.

Față de cele de mai sus, Tribunalul caută să primească probatoriul concludent administrat de acuzare și să rețină pe deplin dovedite faptele puse în sarcina inculpatului așa cum ele au fost arătate mai sus.

5) Inculpatul Andrieș Ioan, în toamna anului 1948, întâlnindu-se cu acuzatul Cenușă Constantin care abia fugise din închisoare, la propunerea acestui inculpat acceptă să-i dea acuzatului arma ce o posedă, lucru pe care l-a și făcut. Arma dată de inculpat acuzatului a fost o armă militară franceză cu trei cartușe. La o săptămână de la data când i-a dat arma, acuzatul Cenușă Constantin acesta din urmă trece pe la baia Stegea și găzduindu-l pe inculpatul singur îi dă demâncare [text greu de înțeles – n.n.].

Faptele ce se pun în sarcina inculpatului se dovedesc cu propriile sale recunoașteri de la primele cercetări, fila 295 și din instanță, fila 235, coroborate cu declarațiile acuzatului Cenușă Constantin, fila 406, 151 verso.

Față de cele de mai sus, Tribunalul caută să primească probatoriul concludent administrat în acuzare și să rețină pe deplin dovedite faptele puse în sarcina inculpatului așa cum au fost expuse mai sus.

6) Inculpatul Iurăș Vasile, în toamna anului 1948 a venit la locuința sa acuzatul Cenușă Constantin căruia îi dă demâncare, înțelegându-se totodată să-i facă legătura cu soția sa, acuzata Cenușă Marioara. La circa 2–3 zile de la întâlnirea inculpatului cu care ocazie acuzatul Cenușă Constantin se întâlnește cu soția sa căreia dându-i alimente și îmbrăcăminte [formulare imprecisă – s.n.].

Acuzatul Cenușă Constantin a mai fost la domiciliul inculpatului însoțit de Motrescu Vasile, cu care ocazie le dă o armă Z. B., 4 cartușe și-i informează de felul cum sunt urmăriți de Miliție.

Acești bandiți au fost informați în repetate rânduri de inculpat că sunt urmăriți de Miliție, cu care ocazie le dădea și alimente. Inculpatului i s-a ridicat o armă austriacă ce o avea ascunsă în pădure.

Faptele ce se pun în sarcina inculpatului se dovedesc cu propriile sale recunoașteri de la primele cercetări, fila 305–306 și din instanță, fila 236, coroborate cu declarațiile lui Cenușă Constantin, fila 407 și procesul verbal 307 și 308.

Față de cele de mai sus, Tribunalul caută să rețină pe deplin dovedite faptele puse în sarcina acestuia așa cum au fost arătate mai sus.

7) Inculpatul Cenușă Teofil, în vara anului 1949, după cum vorbise cu acuzatul Cenușă Constantin și [cu] Motrescu Vasile, le-a dus acestora în pădure circa 10 kg făină de porumb, circa 4 kg slănină, 2 perechi de opinci, medicamente și două sferturi de rom.

Întâlnindu-se din nou cu acești bandiți a spus că are și le poate da 2 arme Z B. cu cartușe în ele.

Faptele ce se pun în sarcina inculpatului se dovedesc cu propriile sale recunoașteri de la primele cercetări, fila 311–321 și în instanță, fila 238, coroborate cu declarațiile lui Cenușă Constantin, fila 407 și 151 verso.

Față de cele de mai sus, Tribunalul caută să rețină faptele puse în sarcina inculpatului așa cum au fost expuse și dovedite în sarcina acestui inculpat.

Inculpatul Caba Petru, în vara anului 1949, întâlnindu-se cu Cenușă Constantin și [cu] Motrescu Vasile la locul numit Poiana Scăria [Secării] a vorbit cu bandiții să-i procure o armă, iar el acuzaților niște cartușe de pistol automat.

Inculpatul a mai dat 10 cartușe Z. B. soției acuzatului Cenușă Constantin, cartușe ce au ajuns în mâna acuzatului.

Faptele ce se pun în sarcina inculpatului se dovedesc cu propriile recunoașteri de la primele cercetări, fila 347 și din instanță, fila 242, procesul verbal fila 349, coroborate cu declarația lui Cenușă Constantin, fila 409.

Față de cele mai de sus, Tribunalul caută să rețină pe deplin dovedite faptele puse în sarcina inculpatului așa cum au fost expuse mai sus. [...]

10) Inculpatul Comaniță Sandu, în toamna anului 1948, a dat alimente acuzatului Cenușă Constantin, care în acel moment evadase din închisoare. A întreținut legătura cu acuzatul Cenușă Constantin și soția acestui acuzat, Cenușă Marioara. Inculpatul a mai dat alimente și lui Motrescu Vasile. A dat țigări acuzatei Cenușă Mărioara, iar aceasta le-a dat acuzatului Cenușă Constantin, în Poiana Secării. La domiciliul său, acuzatul Cenușă Constantin lăsa carnea ce provenea din vânat, care era împărțită de inculpat cu soția acuzatului Cenușă Constantin, iar în schimb inculpatul îi dădea cartofi, să aibă ce mânca acuzatul.

Faptele ce se pun în sarcina inculpatului se dovedesc cu propriile sale recunoașteri, de la primele cercetări, fila 293–294 și din ședință, fila 222, coroborate cu declarațiile lui Cenușă Constantin, fila 406 și Cenușă Marioara, fila 274, declarații menționate și în ședință publică.

Față de cele de mai sus, Tribunalul caută să rețină faptele puse în sarcina inculpatului așa cum ele au fost expuse mai sus.

11) Inculpatul Pânzaru Ioan a fost trimis în judecată pentru faptul că prin luna aprilie 1949 ar fi fost la domiciliul acuzatul Cenușă Constantin și Motrescu Vasile, cu care ocaziune i-ar fi informat că 12 milițieni sunt în căutarea lor și că au dormit în casă la el, iar bandiții, auzind despre aceasta au plecat.

În toamna anului 1950, acuzatul Cenușă Constantin și Pătrăucean Cozma au fost la domiciliul inculpatului, cu care ocazie soția acestuia le-a dat de mâncare, alimente pentru a avea în pădure, una cămașă, una pereche berneveci, una pereche mănuși lână, un scul de ață, o pereche de ciorapi, niște ață de cânepă și altele.

Inculpatul, la primele cercetări și în instanță declară că ceia [ceea] ce a dat acuzaților le-a dat sub imperiul [friceii] fricii, fapt confirmat și de acuzatul Cenușă Constantin și de Pătrăucean Cozma.

Față de cele de mai sus, Tribunalul poate să rețină ca dovedite faptele puse în sarcina inculpatului pentru considerațiunile arătate mai sus [...].

13) Inculpatul Schipor Ilie, inițial a fost trimis în judecată pentru faptul că, fiind întrebat de fratele lui Motrescu Vasile, dacă nu poate să-i dea cartușe pentru a le da fratelui său și acuzatului Cenușă Constantin cu care ocazie i-ar fi indicat un loc unde să găsească 200 cartușe Z. B.

Cu ocazia judecării s-a stabilit că inculpatul nu a indicat locul unde se găseau cartușe, ci din contră el a predat la Miliție cartușe și o armă ce le găsisese prin pădure, fapt confirmat și de acuzatul Cenușă Constantin și Pătrăuceanu Cozma.

Față de cele de mai sus, Tribunalul caută să primească probatoriul administrat în apărare [...].

Pentru aceste motive, în unire în parte cu concluziile Procurorului Militar și în virtutea legii,

HOTĂRĂȘTE:

Cu unanimitate de voturi declară pe: Țugui Constantin, Comaniță Alexandru, Coroamă Nicolae, Calancea Iustin, Păsăilă Simion, culpabili pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284 pct. 1 C. P. comb. cu art. 529, 531, pct. 1, 3, 5 din C. P. și pentru delictul de deținere ilegală de arme și muniții aparținând armatei prev. și pen. de art. 549 din C. J. M.

De asemeni, cu unanimitate de voturi declară neculpabili pe: Pânzaru Ioan, Mogoș Gheorghe pentru delictul de favorizarea infractorilor [...]; Schipor Ilie pentru delictul de favorizarea infractorilor [...]; Gârbu Mircea și Breabăn Vasile [...].

Asemenea, cu unanimitate de voturi mai constată că este cazul a înceta urmărirea penală în ceea ce privește pe: Cenușă Teodor, Crețan Traian, Popescu Petre, Cotos Petru și Breabăn Vasile pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284, pct. 1, C. P., comb. cu art. 529, 531 pct. 1, 3, 5 din C. P.

De asemeni, cu unanimitate de voturi, că sunt circumstanțe atenuante în favoarea inculpaților culpabili.

Făcând aplicațiunea cu art. 284, pct. 1, C. P., comb. cu art. 529, 531, pct. 1, 3, 5 din C. P., 463 și 304, C. J. M. cu unanimitate de voturi condamnă pe:

1) Țugui Constantin din comuna Vicov de Sus, raion Rădăuți, regiunea Suceava la 4 (patru) luni închisoare corecțională.

2) Comaniță Alexandru, din comuna Putna, raionul Rădăuți la 6 (șase) luni închisoare corecțională.

3) Coroamă Nicolae din comuna Vicov de Sus, raionul Rădăuți la 4 (patru) luni închisoare corecțională.

4) Calancea Iustin din comuna Vicov de Sus, raionul Rădăuți la 3 (trei) luni închisoare corecțională.

5) Păsăilă Simion din comuna Straja, raionul Rădăuți la 4 (patru) luni închisoare corecțională, tot pentru delictul de favorizarea infractorilor.

Mai făcând aplicațiunea art. 284, pct. 1, C. P. comb. cu art. 529, 531, pct. 1, 3, 5 art. 549 C. M. J., art. 101 C.P., 463, C. J. M. și 304, C. J. M., deasemeni cu unanimitate de voturi mai condamnă pe:

1) Andrieș Ioan, din comuna Putna, raionul Rădăuți la 6 (șase) luni închisoare corecțională, pentru delictul de favorizarea infractorilor și la 3 (trei) luni închisoare corecțională pentru delictul de deținere ilegală de arme și muniții aparținând armatei, urmând a executa pedeapsa cea mai gravă.

2) Iurăș Vasile;

3) Cenușă Teofil și

4) Caba Petre, toți din comuna Putna, raionul Rădăuți și pe

5) Gârbu Mircea din comuna Vicovu de Sus, raionul Rădăuți la 6 (șase) luni închisoare corecțională pentru delictul de favorizarea infractorilor și la 3 (trei) luni închisoare corecțională pentru delictul de deținere ilegală de arme și muniții aparținând armatei, urmând a executa pedeapsa cea mai gravă.

Compută prevenția de la 20 noiembrie 1951 pentru Caba Petre, iar pentru toți ceilalți condamnați de la 29 noiembrie 1951 și-i obligă pe fiecare dintre ei la plata a câte 100 (una sută) lei cheltuieli de judecată.

Făcând aplicațiunea art. 4 p.I pct. 1 pr. Pen., cu unanimitate de voturi achită de orice penalitate pe Pânzariu Ion și [pe] Mogoș Gheorghe, primarul din comuna Vatra Moldoviței, raionul C. Lung, iar al doilea din Straja, raionul Rădăuți, pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284, pct. 1 C. P. comb. cu art. 529, 531, pct. 1, 3, 5 din C. P.; Schipor Ilie din comuna Vicovu de Sus, raionul Rădăuți pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284, pct. 1 C. P. comb. cu art. 529, 531 pct. 1, 3, 5 din C. P. și pentru delictul de deținere ilegală de arme și muniții aparținând armatei prev și pen. de art. 549 din C. J. M.; Gârbu Mircea din comuna Vicovu de Sus, raionul Rădăuți și Breabăn Vasile, din comuna Vicovu de Jos, raionul Rădăuți pentru delictul de răspândiri de știri false prev. și pen. de art. 329 din C. P. și pe Crețan Vasile din comuna Putna, raionul Rădăuți pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284 pct. 1 C. P. comb. cu art. 529, 531 pct. 1, 3, 5 din C. P. și pentru delictul de răspândire de știri false prev. și pen. de art. 329 din C. P.

Mai făcând aplicațiunea art. 4, p. II pr. pen., deasemeni cu unanimitate de voturi, încetează urmărirea în ceea ce privește pe Cenușă Teodor din comuna Putna, raionul Rădăuți, Crețan Traian din comuna Putna, raionul Rădăuți, Popescu Petre din comuna Straja, raionul Rădăuți, Cotos Petru din comuna Straja, raionul Rădăuți și pe Breabăn Vasile din comuna Vicovu de Jos, raionul Rădăuți pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284, pct. 1 C. P., comb. cu art. 531, pct. 1, 3, 5 din C. P. constatând autoritate de lucru judecat.

Data și citită în ședința publică astăzi, 30 mai 1952 la Iași.

PREȘEDINTE

(ss) Cpt. de justiție Gavrilaş Petre

Grefier,

(ss) Cenușescu Ioan

MEMBRI

(ss) Locotenent Coldea Ioan

(ss) Locotenent Balcu Gheorghe

1952 iunie 10, Iași. Sentința nr. 544/1952 pronunțată de Tribunalul Militar Iași în al treilea lot de favorizatori ai lui Cenușă Constantin, Motrescu Vasile și Pătrăucean Cozma^{86*}.

TRIBUNALUL MILITAR IAȘI

DOSAR NR. 319/1952

SENTINȚA NR. 544

Astăzi, 10 iunie 1952

Tribunalul Militar Iași compus din tovarășii:

Maior de justiție Cațișghera Alexandru

Locotenent Balacu Gheorghe

Locotenent Coldea Ioan

Lt. maj. justiție Ștefănescu Mihai

Grefier șef Cenușescu Ioan

președinte

judecător

judecător

procuror

grefier de ședință

S-a întrunit în ședință publică în scopul de a judeca pe: 1/ Țugui Teodor, 2/ Motrescu Ștefan, 3/ Motrescu Nistor, 4/ Motrescu Catrina, 5/ Breabăn Gheorghe, 6/ Hrihor Traian, 7/ Schipor Ilie, din comuna Vicov de Jos, raionul Rădăuți; 8/ Cotos Mafta, 9/ Păduche Elena, 10/ Păduche Constantin, 11/ Mironescu Dumitru din Comuna Straja, Raionul Rădăuți; 12/ Comăniță Agripina, 13/ Copciac Ana, 14/ Cenușă Maria, 15/ Bilibău Ecaterina și 16/ Caba Ilie, din comuna Putna, raionul Rădăuți; 17/ Motrescu Constantin și 18/ Motrescu Pintilie din comuna Vicov de Jos, raionul Rădăuți, toți pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284, pct. 1, C. P., comb cu art. 529, 531 pct.1, 3, 5 din C. P., 19/ Sucevean Lazăr din comuna Putna, raionul Rădăuți, pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284, pct. 1, C. P., comb. cu art. 529, 531 pct.1, 3, 5 din C. P și pentru delictul de răspândire de știri false prev. și pen. de art. 329 din C. P., 20/ Moisieviți Ilie din comuna Putna, raionul Rădăuți, pentru delictul de răspândire de știri false prev. și pen. de art. 329 din C. P.

Inculpații s-au prezentat în instanță asistați de apărătorii lor aleși [...]

Președintele a stabilit identitatea inculpaților, care se menționează în interogatoriile anexate dosarului cauzei de față.

S-a făcut apelul nominal al martorilor citați în cauză și s-a constatat prezența lor: Motrescu P. Gheorghe, Motrescu V. Maria, Minodora Breabăn, Schipor Vasile,

⁸⁶ * Adrian Brișcă, *op. cit.*, p. 216–223.

Dumitru Țugui și Dumitru Cenușă, lipsind martorii Motrescu F. Vasile și Pârghie Serghie, la care apărarea și acuzarea au declarat că renunță, cerând judecarea cauzei, declarații de care instanța luând act, în baza art. 285 din C. J. M. a dispus judecarea cauzei, dispozițiune adusă la cunoștința părților în instanță, în ședință publică.

S-a dat citire actului de acuzare și pieselor de la dosar, după care s-a procedat la luarea interogatoriilor inculpaților, iar răspunsul lor s-a consemnat în rezumat în procesele-verbale [a]parte și anexate dosarului penal de față.

S-a ascultat rechizitorul procurorului militar care în concluzie a cerut condamnarea inculpaților: Motrescu Nistor, Motrescu Catrina, Hrihor Traian, Schipor Nicolae, Păduche Constantin, Mironescu Dumitru, Păduche Elena, Comaniță Agripina, Copceac Ana, Cenușă Marina, Caba Ilie[,] în baza textelor de lege menționate în actul de trimitere în judecată; achitarea inculpaților: Țugui Teodor, Motrescu Ștefan, Breabăn Gheorghe, Bilibău Ecaterina, Suceveanu Lazăr și Nosievici Ilie, din lipsă de dovezi concludente în cauză; stingerea incriminării pentru inculpații Cotos Mafta și Motrescu Pintilie, aceștia fiind judecați definitiv pentru aceeași infracțiune ca cea din speță, deci în cauză există autoritate de lucru judecat.

„Apărarea” în apărarea inculpaților a cerut aplicare de circumstanțe atenuante în ceea ce privește inculpații pentru care acuzarea a cerut condamnarea și se unește în totul cu concluziile de achitare și de încetarea urmăririi pentru inculpații indicați în rechizitoriul procurorului militar.

Inculpații având ultimul cuvânt în apărarea lor au declarat că nu mai au nimic de spus în apărarea lor și președintele, declarând dezbaterile închise, completul de judecată s-a retras în camera de deliberare unde:

TRIBUNALUL,

Având în vedere acțiunea penală pusă în mișcare împotriva inculpaților: Țugui Teodor, Motrescu Ștefan, Motrescu Nistor, Motrescu Catrina, Breabăn Gheorghe, Hrihor Traian, Schipor Nicolae, Cotos Mafta, Păduche Constantin, Mironescu Dumitru, Păduche Elena, Comaniță Agripina, Copceac Ana, Cenușă Maria, Bilibău Ecaterina, Caba Ilie, Motrescu Constantin și Motrescu Pintilie, pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284, pct. 1, C. P., comb cu art. 529, 531 pct.1, 3, 5 din C. P.; Suceveanu Lazăr pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284, pct. 1, C. P., comb cu art. 529, 531 pct.1, 3, 5 din C. P. și delictul de răspândire de știri false prev. și pen. de art. 329 din C. P. și Nosievici Ilie pentru delictul de răspândire de știri false prev. și pen. de art. 329 din C. P.

Având în vedere actele și lucrările dosarului, rechizitorul procurorului militar, apărarea inculpaților atât prin ei înșiși cât și prin apărătorii lor din care rezultă următoarele în fapt:

ÎN FAPT:

Inculpații lotului de față au favorizat acțiunile tâlhărești ale unor membri ai bandei teroriste condusă de Cenușă Constantin, dându-le alimente, bani sau găzduire în cursul anilor 1948, 1949, 1950 și 1951. În acest mod[,] inculpații au ajutat pe unii membri ai bandei de a rămâne nedescoperiți de organele de Miliție și [de] Securitate, continuând activitatea lor nefastă de tulburare a liniștii și securității cetățenilor pașnici din acea regiune.

Faptele reținute de instanță în sarcina fiecărui inculpat în parte, astfel cum ele au rezultat din piesele de la dosar și din dezbaterile urmate în cauză, sunt cele ce urmează:

1) Motrescu Nistor. În luna aprilie 195?, l-a primit la domiciliul său pe Vasile Motrescu, membru al bandei lui Constantin Cenușă, căruia i-a dat de mâncare. Cu această ocazie[,] Vasile Motrescu i-a lăsat inculpatului o armă Z. B., pe care a ridicat-o de la locuința sa după câteva zile. Ulterior inculpatul i-a dat banditului Vasile Motrescu chibrituri, țigări și praf D.D.T. împotriva paraziților.

Faptele inculpatului s-au dovedit cu arătările numiților Catrina Motrescu (fila 237) și Motrescu Maria (fila 267 verso), coroborate cu propriile recunoașteri ale inculpatului (fila 237).

2) Motrescu Catrina. Cu ocazia venirii banditului Vasile Motrescu la soțul ei Nistor Motrescu, inculpata, în lipsa de acasă a soțului ei, l-a ținut pe acesta în locuința sa 3–4 zile, timp în care i-a dat mâncare, spălându-i cămășile și obielele.

Faptele inculpatei se dovedesc cu arătările numiților Motrescu Nistor (fila 237) și Motrescu Maria (fila 267), coroborate cu propriile recunoașteri ale inculpatei (fila 238 care în fața instanței retractează, însă nejustificat, parte din cele declarate la primele cercetări.

3) Hrihor Traian. În luna noiembrie 1949, întâlnindu-se pe drum cu banditul Motrescu Vasile, la cererea acestuia de a-i da demâncare, el neavând, i-a dat lui Motrescu Vasile 100 lei pe care îi avea asupra sa. De asemeni, tot în cursul anului 1949, inculpatul întâlnindu-se din nou cu Vasile Motrescu i-a dat acestuia mâncarea pe care o avea.

Cele de mai sus se dovedesc cu arătările făcute de Motrescu Maria (fila 267) coroborate cu propriile recunoașteri ale inculpatului de la [primele] cercetări și în instanță (fila 240).

Inculpatul pretinde că banii și mâncarea i-au fost luate forțat de Motrescu Vasile și că ar fi anunțat Miliția de acest lucru printr-o scrisoare, fără însă a face vreo dovadă a acestor afirmații ale sale.

4) Schipor Nicolae. În luna ianuarie 1951, inculpatul s-a întâlnit cu banditul Motrescu Vasile, căruia i-a dat de mâncare din traista pe care o avea, lapte cu mămăligă și mere. Inculpatul a stat de vorbă cu Motrescu circa 30 de minute, după care s-au despărțit.

Inculpatul nu a declarat postului de Miliție nimic despre cele întâmplate, inculpatul motivând că i-ar fi fost frică să facă acest lucru.

Faptele inculpatului s-au dovedit cu arătarea Mariei Motrescu (fila 267 verso), coroborate cu propriile sale declarații de la fila 241 și în instanță.

5) Păduche Constantin

6) Mironescu Dumitru și

7) Păduche Elena. În luna februarie 1950, la domiciliul sus-numiților care locuiesc împreună, a venit banditul Pătrăucean Cozma [...] căruia Păduche Elena i-a dat 5 kg de făină [...].

8) Copceac Ana. În toamna anului 1948 a primit la locuința sa pe banditul Cenușă Constantin căruia i-a dat de mâncare, iar la plecare i-a dat 5 kg făină de porumb.

În toamna anului 1950, Cenușă Constantin a fost, de asemeni, la locuința inculpatei care i-a dat de mâncare.

În luna februarie 1951, la locuința inculpatei, a venit din nou Cenușă Constantin, însoțit de Motrescu Vasile, cu care ocazie inculpata le-a dat din nou de mâncare, bandiții luând cu ei 10 kg slănină, ceapă, sare și o cratiță.

Inculpata pretinde că de această dată ar fi anunțat Miliția de acest lucru, fapt confirmat și de Cenușă Dumitru în fața instanței.

Faptele de mai sus s-au dovedit cu propriile sale recunoașteri la primele cercetări (fila 258) și în fața instanței de judecată. [...]

10) Cenușă Mariana. Într-o noapte din toamna anului 1948, a primit la locuința sa pe Cenușă Constantin, cu care a discutat diferite chestiuni.

În vara anului 1949, Cenușă Constantin s-a întâlnit din nou cu inculpata, care i-a dat de mâncare acestuia, cât și lui Motrescu Vasile, care îl însoțea.

Inculpata nu a declarat nimic organelor de Miliție despre vizitele pe care le făceau cei doi răufăcători.

Faptele inculpatei se dovedesc cu propriile sale recunoașteri (fila 259). Inculpata a lipsit de la dezbateri, nesușinându-și în vreun fel apărarea. [...]

13) Motrescu Constantin; dimpreună cu Motrescu Maria, inculpatul în luna aprilie 1949, i-a dat de mâncare fratelui său Motrescu Vasile în câteva rânduri. Certându-se cu tatăl său, inculpatul a plecat la pădure, unde întâlnindu-se cu fratele său (banditul Motrescu Vasile), acesta l-a adăpostit câteva zile în ascunzătoarea sa.

Faptele se dovedesc cu propriile sale recunoașteri (fila 270) coroborate cu arătările Mariei Motrescu (fila 267) și Motrescu Pintilie (fila 268–269).

14) Țugui Toader. Pe la domiciliul său, în primăvara anului 1949, a trecut banditul Coroamă Constantin, care îi dăduse anterior la reparat niște bocanci, ridicând cu această ocazie bocancii. În aceeași primăvară, în lipsă de acasă a inculpatului, a trecut pe stradă banditul Motrescu Vasile care a stat de vorbă cu soția sa. Inculpatul susține că soția sa nu i-a povestit nimic despre întâlnirea sa cu Vasile Motrescu.

Din cele expuse mai sus, nu a putut rezulta vreun indiciu de rea-credință din partea acestui inculpat, în acțiunile sale, deoarece nu s-a putut constata intențiunea acestuia de a favoriza pe vreunul dintre bandiți.

15) Motrescu Ștefan. În vara anului 1949, inculpatul s-a întâlnit cu nepotul său Motrescu Vasile căruia i-a dat „bună ziua”, trecând mai departe, fără a vorbi nimic cu el. Din piesele dosarului nu a rezultat că inculpatul i-ar fi dat lui Motrescu Vasile alimente sau că ar fi primit ceva de la acesta, arătările lui Cenușă Constantin în fața instanței neputând constitui o probă în cauză. Inculpatul susține că în acel timp nu știa că nepotul său era urmărit de autorități.

Din cele de mai sus nu au putut rezulta faptele imputate inițial inculpatului și nici intenția de a ajuta în vreun fel pe Motrescu Vasile.

16) Breabăn Gheorghe. Inculpatului i s-a imputat inițial că ar fi dat alimente și informații banditului Motrescu Vasile, în cursul anului 1949/1950.

Inculpatul în fața instanței nu recunoaște nimic din cele ce i se impută și nici alte probe nu există în dosar pentru a face dovada celor de mai sus. Inculpatul recunoaște că a fost pe la locuința sa soția lui Vasile Motrescu, care locuia în aceeași comună cu el, susținând, însă, că nu a vorbit cu ea nimic despre Vasile Motrescu. Din cele de mai sus nu a rezultat intențiunea de a favoriza în vreun fel pe banditul Motrescu. Din cele de mai sus nu a putut rezulta intențiunea de a favoriza în vreun fel pe banditul Motrescu, din partea acestui inculpat. [...]

20) Motrescu Pintilie. Inculpatul, în cursul anului 1949, a dat în mai multe rânduri alimente lui Motrescu Vasile și Cenușă Constantin. Pentru această faptă a sa, inculpatul prin sentința nr. 763 din 26 septembrie 1950 a Tribunalului Militar Iași a fost achitat. [...]

HOTĂRĂȘTE:

Cu unanimitate de voturi declară culpabili pe: Motrescu Nistor, Motrescu Catrina, Hrihor Traian, Schipor Nicolae, Păduche Constantin, Mironescu Dumitru, Păduche Elena, Comăniță Agripina, Copceac Ana, Cenușă Mariana și Caba Ilie pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284, pct. 1, C. P., comb. cu art. 529, 531 pct.1, 3, 5 din C. P.

Cu unanimitate de voturi declară neculpabili pe: Țugui Teodor, Motrescu Ștefan. Breabăn Gheorghe, Bilibău Ecaterina și pe Motrescu Constantin pentru delictul de favorizarea infractorilor prev. și pen. de art. 284 pct. 1 C. P. comb cu art. 529, 531 pct.1, 3, 5 din C. P. și pentru delictul de răspândire de știri false prev. și pen. de art. 329 din C. P.

De asemeni, cu unanimitate de voturi constată că este cazul a înceta urmărirea în ceea ce privește pe Cotos Mafta și Motrescu Pintilie.

Asemnea, cu unanimitate de voturi că sunt circumstanțe atenuante în favoarea inculpaților Motrescu Catrina, Hrihor Traian, Schipor Nicolae, Păduche Constantin, Mironescu Dumitru, Păduche Elena și Copceac Ana. [...]

TRIBUNALUL MILITAR AL REGIUNII A II-A MILITARE COLEGIUL DE FOND DOSAR NR. 1071/1956

SENTINȚA NR. 969⁸⁷

Astăzi 30 iulie 1956. Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militare, colegiul de fond s-a întrunit în ședința publică în scopul de a judeca pe MOTRESCU VASILE, născut⁸⁸ la 1 ianuarie 1924, în comuna Vicovul de Jos⁸⁹, raionul Rădăuți, regiunea Suceava, fiul lui Pintilie și Sofia, căsătorit[,] cu 3 copii⁹⁰, de profesie muncitor forestier, condamnat, a mai fost la 6 luni închisoare corecțională cu suspendarea executării pedepsei, pentru asociație contra liniștei publice, cu ultimul domiciliu în comuna natală, învinuit pentru crima de acte de teroare p. p. art. I, lit- d din D[ecretul] 199/1950.

Inculpatul nu s-a prezentat în instanță[,] fiind dispărut...

ÎN FAPT:

⁸⁷ Document reprodus după lucrarea *Cu unanimitate de voturi (Sentințe politice adunate și comentate de Marius Lupu, Cornel Nicoară, Gheorghe Onișoru)*, Biblioteca Sighet 5, București, Fundația Academia Civică, 1997, p. 246–250.

⁸⁸ În această sentință, alcătuitoarii documentului încurcă datele de naștere ale lui Vasile cu cele ale fratelui său, Gheorghe Motrescu. Vasile Motrescu s-a născut la 11 octombrie 1920.

⁸⁹ Ca și în alte documente, redactarea are mult de suferit. Forma consacrată a denumirii localității bucovinene în care s-a născut Vasile Motrescu este Vicovu de Jos.

⁹⁰ Ca și mai sus, menționăm faptul că Vasile Motrescu a avut doi copii și nu trei, cum se menționează în prezenta sentință. Trei copii are Gheorghe [George] Motrescu.

Învinuitul Motrescu Vasile, înainte și după 23 august 1944, a făcut parte din banda lui Macoveiciuc Vladimir (împușcat de organele de urmărire) și pentru a nu fi tras la răspundere pentru faptele sale a devenit fugar împreună cu Calancea Constantin (condamnat) și alții, comițând o serie de tâlhării contra cetățenilor cinstiți din regiunea Suceava.

După prinderea bandei, acesta a devenit fugar, iar Tribunalul Militar Iași, prin sentința nr. 753/1950, l-a condamnat la 9 ani închisoare corecțională pentru tâlhărie repetată și la 10 ani închisoare corecțională pentru agitație publică, această din urmă pedeapsă i-a fost amnistiată prin D[ecretul] 421/1955, fiind urmărit în prezent pentru condamnarea de 9 ani închisoare corecțională pentru tâlhărie (vezi documentul de la dosar vol. VI, fila 2671).

Devenind fugar, Motrescu Vasile s-a înarmat cu o armă Z.B., desfășurând la început singur și apoi, din anul 1952–1953, împreună cu frații Chiraș și Vatamaniuc Gavril, activitate teroristă în regiunea Suceava.

Banda în frunte cu Motrescu Vasile și-a propus drept scop să stea astfel înarmată, iar membrii ei fugari până ce se va schimba regimul din R. P. R.

Văzându-și planurile prăbușite, învinuții Motrescu Vasile și Vatamaniuc Gavril, cât și frații Chiraș (decedați) s-au hotărât să-și construiască bordeie și colibe camuflate, unde stăteau ascunși și de unde au început să-și desfășoare acțiuni teroriste, să jefuiască cabanele muncitorești ale I. F. E. T., stănele diferitelor cooperative etc.

Astfel, la 3 iunie 1952, învinuitul Motrescu Vasile, în timp ce era fugar, a apărut la gura de exploatare „Bercheza”, unde a jefuit alimentele muncitorului Chifan Constantin, l-a amenințat cu arma, pe motiv că ar fi comunist, aducând o serie de injurii la adresa regimului[,] fapt arătat de martorul Chifan Constantin la fila 84 vol. I.

La 6 septembrie, Motrescu Vasile împreună cu Chiraș Ioan, înarmați fiind au jefuit cabana I. F. E. T. Stegea, comuna Putna–Rădăuți, de unde au luat 8 pături, 6 dosuri saltele, obiecte de îmbrăcăminte și alimente care existau la cabană.

Cu această ocazie[,] Motrescu Vasile împreună cu ceilalți au terorizat pe muncitorul Nanovschi Octavian, fapt arătat de acesta la fila 96 vol. I

Coînvinuitul Vatamaniuc Gavril, la fila 376 vol. I, arată despre acest caz în interogatoriul său cum că Motrescu Vasile i-a povestit cum a inițiat actul de la 6 septembrie 1952, la cabana Stegea.

La 22 aprilie 1953, Motrescu Vasile[,] în pădurea Prislop[,] a tras mai multe focuri de armă asupra muncitorilor Fodor Vasile, Fodor Gheorghe ș. a. care se aflau la lucru în pădure. După aceasta învinuitul a fugit, iar în apropiere de locul unde a tras focurile de armă s-a găsit un bordei unde a stat mai mult timp și unde s-au găsit obiecte aparținând învinuitului cât și însemnări zilnice cu conținut dușmănos la adresa regimului (fila 2529, 2612, 2664, vol. VI.).

Martorii Fodor Vasile (fila 106 v[ol. I]), Fodor Gheorghe (f. 109, vol. I), Iliuță Ștefan (f. 116), arată cum Motrescu Vasile i-a surprins în pădure la lucru și a tras focuri de armă pentru a-i intimida.

Aceștia mai arată că după aceea au găsit o serie de obiecte ale învinuitului și scrieri dușmănoase la adresa regimului.

La 22 iunie 1953, Motrescu Vasile împreună cu ceilalți membri ai bandei, înarmați[,] au jefuit cabana I. F. E. T. Brodioara și au terorizat pe muncitorii

Chifan Precup (vezi declarația fila 127 vol. I), Cristian V. (fila 122, vol. I), Roșca Isidor (fila 120) ș. a. iar la plecare au lăsat o scrisoare de amenințare contra organelor de stat.

La 6 august 1953, învinuitul Motrescu Vasile, împreună cu frații Chiraș, au jefuit stâna G. A. C Horodnic de Sus, raionul Rădăuți, de unde au luat brânză și făină[,] iar la plecare au lăsat un bon semnat fals.

Faptele de mai sus sunt arătate de martorii Ciobanu Valerian (fila 184), vol. I, Rotaru Ion (fila 142) și interogatoriul înv[inuitul] Vatamaniuc Gavrilă (fila 408).

De asemenea, la 25 august 1953, înv[inuitul] Motrescu Vasile, înarmat fiind, a jefuit stâna din com. Vicovul de Sus-Rădăuți, de unde a luat brânză, iar la plecare a lăsat un bon în care a arătat că a săvârșit jaful, bon ce se găsește la dosar fila 2665, vol. VI.

Cele de mai sus se confirmă și cu martorii Hrițcan Nistor, fila 146, vol. I, Coroamă Valerian, fila 147 și Lazăr Silvestru, fila 153.

În cursul anului 1954, înv[inuitul] Motrescu Vasile, împreună cu ceilalți membri ai bandeii teroriste au continuat aceeași activitate teroristă. Astfel, în noaptea de 12/13 iunie 1954 și 2 august 1954, Motrescu Vasile a jefuit cabana I. F. E. T. de la parcela 126, Stegea și cabana Rusca, de unde a furat alimente și cazarmament, terorizând pe muncitorii Bodnar Constantin* (declarația fila 163), Dumitroșoaiiei Vasile zis Istrate, fila 165 și Serafinovici Artenie fila 167 ș. a.

La 17 august 1954, Motrescu Vasile înarmat a jefuit stâna cooperativei din com Vatra Moldoviței, raionul C. Lung, de unde a luat 30 kg brânză, iar la plecare a lăsat un bon semnat de învinuit[,] care se găsește în original la dosar, fila 2666, vol. VI.

Cele de mai sus se dovedesc și cu declarațiile martorilor Pușcă Titus (fila 180), Ciuverca Ilarie (f. 184) ș. a.

La 30 august 1954, Motrescu Vasile împreună cu coaculpatul Vatamaniuc au jefuit stâna cooperativei din com. Sucevița, după care au lăsat un bon scris de Vatamaniuc Gavrilă, semnat „Baiazid Fulgerul” (vezi document fila 2693, vol. VI).

Faptele de mai sus se mai dovedesc și cu declarația martorilor Procopciuc Ioan a lui Onofrei (f. 201), Toma Ioan (f. 211) și apoi [ale] înv[inuiților] Cazacu Gheorghe (fila 1307) și Vatamaniuc Gavrilă (fila 381).

La data de 8 noiembrie 1954, Motrescu Vasile cu frații Chiraș au jefuit Cabana Hașca, de unde au luat diferite obiecte de îmbrăcăminte și alimente. În timpul jafului[,] înv[inuiții] [i-]au amenințat pe muncitori cu arma și i-au forțat să strige lozinci antidemocratice.

La 16 noiembrie 1954, Motrescu Vasile împreună cu Vatamaniuc Gavrilă au jefuit cabana I. F. E. T. Brodioara. Cu acest prilej[,] înv[inuiții] [i-]au maltratată pe Schițcu Vasile, pădurar, știind că este membru de partid, astfel l-au bătut pe acesta cu patul armei în piept și sub amenințarea armelor l-au pus pe acesta să se dezbrace și [să se] descalțe, lăsându-l în această situație pe zăpadă.

O dată cu jefuirea lui Schițcu Vasile i-au luat acestuia și actele personale, printre care și carnetul de membru de partid, iar Vatamaniuc Gavrilă i-a luat arma „Manlicher” cu care pădurarul Schițcu era dotat pentru serviciu.

Faptele săvârșite de înv[inuitul] Motrescu Vasile și de Vatamaniuc Gavrilă contra pădurarului Schițcu Vasile se dovedesc cu declarația acestuia din urmă

(fila 215), a martorilor Melan Dumitru (fila 228), Bodnar Petru (fila 228) și apoi a înv[înuitului] Vatamaniuc Gavril (fila 393).

Dar faptele săvârșite de înv[înuitul] Motrescu Vasile și ceilalți membri din banda teroristă, nu s-au limitat numai la atât, astfel la 18 ianuarie 1955, orele 11,00 organele de urmărire M. A. I. au descoperit ascunși într-un bordei la punctul numit „Bercheza”, cota 1007, pe înv[înuitul] Motrescu Vasile împreună cu ceilalți membri ai bandei teroriste⁹¹.

Înainte de a fi descoperiți, înv[înuitul] Motrescu Vasile fiind înarmat cu o armă Z.B., a tras în sold. Popescu Ion și Dumitrache Gh. din U. M 0247 pe care i-a împușcat mortal.

După ce a săvârșit crimele de mai sus, Motrescu Vasile a mers la victime și le-a luat pistoalele automate și o căciulă militară din capul unui împușcat, după care a reușit să dispară, lăsând urme de opinci pe zăpadă, în jurul victimelor.

Coînvinuitul Vatamaniuc Gavril care la acea dată l-a împușcat pe sold. Vălimăneanu Mihai și pe câinele acestuia, Afuniatu⁹², în interogatoriul său (fila 349, vol. I), arată că în dimineața zilei de 18 ianuarie 1955 Motrescu Vasile era încălțat în opinci (vezi documentul fila 2777, vol. VI).

Faptul că Motrescu Vasile a împușcat pe cei doi ostași se dovedește și cu declarația înv[înuiților] Calancea Gheorghe și Pîrghie Dumitru, care arată că pe data de 22/23 ianuarie 1955, Motrescu Vasile le-a povestit cum a împușcat pe cei doi ostași în pădurea Bercheza, unde se afla fugar și cum a luat armamentul de la aceștia și o căciulă.

Unul dintre pistoalele automate și căciula luată de la ostași, Motrescu Vasile a venit și le-a arătat celor doi Calancea Gheorghe și Pîrghie Dumitru.

Martorul Pîrghie Dumitru în procesul-verbal de confruntare confirmă declarația dată de Calancea Gheorghe, arătând că Motrescu Vasile i-a oferit căciula contra sumei de 40 lei.

Cele două crime săvârșite de Motrescu Vasile, dispariția pistoalelor automate cu câte un încărcător de 32 cartușe, a unei căciuli militare, sunt dovedite în plus și cu declarația lt. maj. Cuciuc Gheorghe din U. M. 0247 care sesizează împușcarea ostașilor de mai sus, dispariția pistoalelor automate și a unei căciuli militare.

Fiind audiați ostașii Morcan Ion (f. 102), Zbucea Gheorghe (f. 679) și lt. maj. Cuciuc Vasile (f. 708), aceștia arată că au găsit urme de opinci în jurul celor doi ostași împușcați.

Cauza morții ostașilor în ziua de 18 ianuarie 1955 rezultă din actele medico-legale (f. 2701–2715).

Cu prilejul descoperirii bordeiului în care locuiau membrii bandelor teroriste, s-au găsit numeroase articole de îmbrăcăminte, cazarmament, alimente și vase pentru gătit mâncare. De asemenea, s-au găsit în bordei carnetul de membru de partid aparținând pădurarului Schițcu Vasile după cum rezultă din procesul-verbal fila 2716.

⁹¹ La acea dată, la bordei se aflau doar Vasile Motrescu și Gavril Vatamaniuc, frații Ion și Gheorghe Chiraș erau plecați în sat, la Sucevița, așa cum mărturisește Gavril Vatamaniuc, în lucrarea lui Constantin Hrehor, *Muntele mărturisitor*, Iași, Editura Timpul, 2002, p. 104.

⁹² *Ibidem*, p. 106; câinele soldatului Mihai Vălimăneanu se numea Afumatu, spune Gavril Vatamaniuc.

După 18 ianuarie 1955, înv[înuitul] Motrescu Vasile s-a despărțit de ceilalți membri ai bandei teroriste și nu și-au mai dat întâlnire de la această dată, a început să acționeze singur, jefuind cabanele muncitorilor așa cum s-a întâmplat la data de 25 aprilie 1955 și la 12 mai 1955, la cabana Pleșu și I. F. E. T. Strujinoasa.

În activitatea sa teroristă Motrescu Vasile a fost sprijinit de coînvinuții Calancea Gheorghe, Motrescu Gheorghe, fratele său și Marciuc Vasile, care l-au găzduit și alimentat, i-au dat îmbrăcăminte și muniții.

Înv[înuitul] Motrescu Vasile și în prezent este dispărut de la domiciliu, continuând a fi fugar (vezi fila 78).

Toate aceste fapte puse în sarcina inculpatului Motrescu Vasile au fost confirmate în instrucția orală urmată în cauză privind pe Vatamaniuc Gavrilă ș. a.

Atât inculpații Vatamaniuc Gavrilă, Calancea Gheorghe și Motrescu Gheorghe, cât și martorii acuzării, audiați cu această ocazie, au confirmat faptele săvârșite de inculpatul Motrescu Vasile, fapte expuse mai sus...

În consecință:

TRIBUNALUL, ÎN NUMELE LEGII, HOTĂRĂȘTE

Cu unanimitate de voturi, făcînd aplicațiunea art. 342 C. J. M. art. I, lit. D din D[ecretul] 199/1950, art. 304 C. J. M., art. 25, pct. 6, C. P. și art. 4, D[ecretul] 199/1950, îl condamnă pe Motrescu Vasile în contumacie la moarte prin împușcare pentru crima p.p. de at. I, lit.d. din D[ecretul] 199/1950.

Confiscă întreaga avere personală.

Îl obligă să plătească statului 200 (două sute) lei cheltuieli de judecată.

Data și citită în ședință publică, astăzi, 30 iulie 1956.

PLENUL TRIBUNALULUI SUPREM AL R.P.R.

DECIZIA NR. 60, DOSAR NR. 54/1958

Ședința de la 11 septembrie 1958

Plenul compus din: Președinte Moise Jurău – Președintele Colegiului Militar, Nicolae Bălțeanu – judecător, Ștefan Costăchescu – judecător, Vasile Grădișteanu – judecător, Nicolae Hogaș – judecător, Simion Iacobescu – judecător, Alexandru Laszlo – judecător, Mihi Lola – judecător, Teodor Mandrea – judecător, Nicolae Mocanu – judecător, Maria Moldovan – judecător, Monai Alexandru – judecător, Oiaga Vasile – judecător, Liviu Plavoșin – judecător, Ladislau Ronai – judecător, Constantin Săndulescu – judecător, Ilie Stoenescu – judecător, Vasile Varga – judecător, Teodor Vasiliu – judecător, Mihail Zeleş – procuror, Traian Dragomir – consultant.

La ședința de la 4 septembrie 1958 s-a luat în examinare recursul în supraveghere declarat de Procurorul General al R. P. R. împotriva sentinței penale nr. 968 din 19 iulie 1956 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militare și a deciziei nr. 360 din 6 octombrie a Tribunalului Suprem, colegiul militar, în partea privitoare pe inculpatul Motrescu Gheorghe.

Dezbaterile au decurs în sensul celor consemnate în încheierea din acea zi, iar Plenul Tribunalului Suprem, având nevoie de timp pentru studierea actelor dosarului, a amânat pronunțarea pentru astăzi 11 septembrie 1958, când:

PLENUL

Deliberând,

Asupra recursului în supraveghere de față:

Din dosar se constată următoarele:

Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militară a fost sesizat cu judecarea cauzei, în legătură cu activitatea bandei teroriste Motrescu Vasile, Vatamaniuc Gavril și alții, printre inculpați figurând și Motrescu Gheorghe, trimis în judecată pentru infracțiunea de favorizarea infractorului.

Prin sentința nr. 968 din 19 iulie 1956, Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militare București a schimbat încadrarea în drept a faptei pusă în sarcina lui Gh. Motrescu, din cea de favorizare a infractorului, prevăzută și pedepsită de art. 6 al. 1 din Decretul nr. 199/1950, cum a fost trimis în judecată, în infracțiunea de omisiunea denunțării, prevăzută în și pedepsită de art. 6 al. 3 din același decret, condamnându-l, pe baza aceluiași text, la 3 ani temniță grea.

S-a reținut în sarcina lui că, în timp ce fratele său Vasile Motrescu devenise fugar și s-a constituit în bandă teroristă cu frații Chiraș și Gavril Vatamaniuc, i-a dat alimente și obiecte de îmbrăcăminte, ajutându-l să se sustragă urmăririi.

Recursul introdus de inculpatul Gheorghe Motrescu împotriva acestei hotărâri a fost respins de colegiul militar al Tribunalului Suprem al R. P. R. prin decizia nr. 360 din 6 octombrie 1956.

Prin recursul în supraveghere, introdus de Procurorul General al R. P. R., aceste hotărâri sunt criticate pentru nelegalitate și netemeinicie, arătându-se că greșit instanța de fond a schimbat încadrarea în drept a faptei reținută în sarcina inculpatului Gheorghe Motrescu, atât timp cât s-a reținut că acesta, cu știință că fratele său Vasile Motrescu este fugar și face parte dintr-o bandă teroristă, l-a ajutat cu alimente și îmbrăcăminte, înlesnindu-i astfel să se sustragă urmăririi.

Se cere încadrarea faptei reținută în sarcina sa, în dispozițiile art. 6 al. 1 din Decretul nr. 199/1950 și aplicare[a] unei pedepse corespunzătoare.

Analizând hotărârile atacate și materialul probator pe care se bazează, în raport cu criticile ce li se aduc, în legătură cu cele reținute în sarcina inculpatului Gheorghe Motrescu, rezultă că aceste critici sunt justificate, prin răspunsurile sale la interogatoriul ce i s-a luat în fața instanței de fond, la 20 iulie 1957 (dosar, vol. IX, fila 169 verso), inculpatul Gheorghe Motrescu recunoaște că, în primăvara anului 1953, s-a întâlnit cu fratele său, Vasile Motrescu, în casa lui Gheorghe Calancea, aflând de atunci că el este fugar, chiar el sfătuiindu-l să se predea autorităților, apoi că, în toamna aceluiași an, întâlnindu-se cu el, i-a dat cojoc și altă îmbrăcăminte, întâlnirile dintre ei continuându-se în primăvara anului 1954.

De asemenea, numitul nu a mai recunoscut că, după cum l-a sfătuit fratele său, Vasile Motrescu, din primăvara anului 1953, el nu a mai ținut legătura cu organele care urmăreau prinderea acestuia din urmă.

Declarațiile inculpatului Gheorghe Motrescu se coroborează cu ale coinalpatului Gh. Calancea, în casa căruia numitul s-a întâlnit cu fratele său (dosar IX, pag. 116 verso).

Că inculpatul Gheorghe Motrescu știa încă din 1953 că fratele său este fugar și face parte dintr-un grup terorist, rezultă și din declarațiile coinalpatului Gavril Vatamaniuc, care a arătat că Vasile Motrescu i-a spus că a aranjat cu Gheorghe Motrescu ca oamenii din cabana de la pădurea „Șoarecul” să lase alimente într-o încăpere de la intrarea în baracă, în așa fel ca el să le poată lua de acolo, fără să fie simțit (dosar IX, pag. 154).

Din toate aceste probe, reținute de altfel și de instanța de fond, rezultă că inculpatul Gheorghe Motrescu, cu bună știință că fratele său Vasile Motrescu este fugar și face parte dintr-o bandă de teroriști, i-a dat totuși ajutor cu îmbrăcăminte și alimente, contribuind, prin aceasta, cât și prin diverse semnalări, ca numitul să se sustragă urmăririi lui de organele represive.

Potrivit art. 6, al. 3, din Decretul nr. 199/1958, constituie infracțiunea de omitere a denunțării numai simpla cunoaștere a pregătirii sau comiterii unei infracțiuni și nenedunțarea ei.

În speță, rezultă în fapt și s-a reținut chiar și de la instanța de fond că inculpatul Gheorghe Motrescu, pe lângă împrejurarea că avea cunoștință că fratele său V. Motrescu este fugar și face parte dintr-o bandă de teroriști, îi dădea și ajutor prin procurare de îmbrăcăminte și alimente, înlesnindu-i și sustragerea de la urmărire, făcându-i diverse semnalări.

În această situație, faptele sale îmbracă caracterele infracțiunii de favorizare a infractorului, în sensul art. 284, al. 1, din Codul Penal, care, sancționând această infracțiune, precizează că de ea se face vinovat cel care dă ajutor sau protecție autorului infracțiunii, fără o înțelegere prealabilă cu el, în scopul ca acesta să se sustragă cercetărilor.

Astfel, greșit instanța de fond a încadrat fapta inculpatului în infracțiunea de omisiunea denunțării, în cauză fiind întrunite toate elementele ale celei de favorizare a infractorului, urmărit pentru crima de săvârșire de acte de teroare.

Cum, potrivit art. IV din Decretul nr. 318 din 17 iulie 1958, dispozițiile Decretului nr. 199 din 1950 care incrimina aceste fapte au fost abrogate, iar conform art. III din același Decret nr. 317/1958, dispozițiile modificatoare cuprinse în art. I și II se aplică și faptelor săvârșite până la intrarea în vigoare a acestui decret, încadrarea în drept a faptei săvârșite de inculpatul Gheorghe Motrescu, este cea prevăzută de art. 284, pct. 1, referitoare la 207, al. 1, din Codul Penal, pedepsibilă conform ultimului alineat al art. 284 din același cod, potrivit căruia favorizarea crimei de săvârșirea actelor de teroare, comise individual sau în grup, prin orice mijloace, se pedepsește cu moartea și confiscarea averii.

Astfel, hotărârea instanței de fond, dată cu nesocotirea textelor menționate, cât și decizia colegiului militar a Tribunalului Suprem al R. P. R., care o confirmă, sunt nelegale și deci recursul în supraveghere, fiind întemeiat, urmează a se admite ca atare, a se casa în ce privește pe inculpatul Gh. Motrescu și a se schimba calificare juridică a faptului reținut în sarcina lui din infracțiunea prevăzută de art. 6, al. 3, din Decretul nr. 199/1950, în cea prevăzută de art. 284 pct. 1 și alineat ultim, combinat cu art. 207, al. 1, Cod Penal.

Infracțiunea săvârșită de inculpat este deosebit de gravă, fiind în legătură cu siguranța interioară a statului.

Ținând seamă, însă, de faptul că el este om tânăr, născut la 1 ianuarie 1924, că este căsătorit, având 3 copii, că este de origine țăran mijlocăș, având 2,3 ha de teren și casă de locuit, Plenul Tribunalului Suprem al RPR constată în favoarea inculpatului existența circumstanțelor atenuante și, prin consecință, în raport cu dispozițiile art. 157 pct. 1 lit. a din Codul Penal, astfel cum acest text a fost modificat prin Decretul nr. 318/1958, aplică inculpatului Gh. Motrescu pedeapsa muncii silnice pe viață, menținând toate celelalte dispoziții în privința lui dispuse prin hotărârile atacate.

PENTRU ACESTE MOTIVE ÎN NUMELE POPORULUI DECIDE

Admite recursul în supraveghere declarat de Procurorul General al R. P. R. Casează în parte sentința penală nr. 968 din 19 iulie 1956 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militară și decizia nr. 360 din 6 octombrie 1956 a Tribunalului Suprem, Colegiul Militar.

Schimbă încadrarea juridică a faptului reținut în sarcina inculpatului Motrescu Gheorghe din infracțiunea prevăzută de art. 6, alin. 3, din Decretul 199/1950 în cea prevăzută de art. 284 pct. 1 și alin. ultim c. pen., combinat cu art. 207 alin. 1 c. pen. și cu aplicarea art. 157, C[od] Pen[al] majorează pedeapsa aplicată numitului la muncă silnică pe viață.

Menține celelalte dispoziții ale hotărârilor recurate.

Pronunțată astăzi, 11 septembrie 1958.

Jurău Moise (ss), Bălțeanu Nicolae (ss), Costăchescu Ștefan (ss), Grădișteanu Vasile (ss), Hogaș Nicolae (ss), Iacobescu Simion (ss), Laszlo Alexandru (ss), Lola Mihai (ss), Mandrea Teodor (ss), Mocanu Nicolae (ss), Moldovan Maria (ss), Monai Alexandru (ss), Oiaga Vasile (ss), Plavoșin Liviu (ss), Ronai Ladislau (ss), Săndulescu Constantin (ss), Stoenescu Ilie (ss), Varga Varga (ss)

Procuror, Consultant,
Zeleş Mihail (ss)

Traian Dragomir (ss).

BUCOVINENII ÎN SPAȚIUL CONCENTRAȚIONAR AL REGIMULUI COMUNIST. MARTIRI, MARTORI ȘI MĂRTURII

Cea dintâi lucrare consacrată calvarului românilor bucovineni din veacul trecut aparține lui Dumitru Nimigeanu, *Însemnările unui țăran deportat din Bucovina*, tipărită la Paris, în 1958¹, Londra, 1960² și Timișoara, în 1993³.

Însemnările unui țăran deportat din Bucovina reprezintă „un document istoric, nu o operă de imaginație literară”, căutând „drumul către inimile fraților din America, în numele părinților, al fraților de sânge și al prietenilor dragi rămași [...] în satele martirizate din Basarabia, din Bucovina, din Transilvania și de pretutindeni”⁴: „Această carte este mărturia unui om despre pătimirea milioanei de

¹ Dumitru Nimigeanu, *Însemnările unui țăran deportat din Bucovina*, Cu o prefață de Grigore Nandriș, Paris, Editura Fundației Regale Universitare Carol I, 1958.

² Dumitru Nimigeanu, *Hell Moved Its Border*, Versiune în limba engleză de Margaret Aull [Mabel Nandriș], Blandford Press, Londra, 1960.

³ Dumitru Nimigeanu, *Însemnările unui țăran deportat din Bucovina*, Prefață de Grigore Nandriș, Ediție îngrijită de Ștefan Munteanu, Timișoara, Editura de Vest, 1993.

⁴ Primele lucrări din România (versuri, eseuri, articole, interviuri), care denunță tragedia poporului român sub regimul dictaturii proletarietului, aparțin „clandestinilor”. Textele lor ajung în Occident, după 1948, sub diverse pseudonime: Valeriu Anghel, Ion Stegaru, Onofrei Pușcăriașul, Gheorghe Cântărețu. În 1952, Victor Buescu publică la Lisabona volumul *Din poezia rezistenței românești* de Ion Stegaru și *Poeme din închisoare* de Onofrei Pușcăriașul. În 1952, revista „Gânduri libere” (Paris) publică patru poeme clandestine, semnate de Gheorghe Cântărețu. Unul dintre „clandestini” este poetul avangardist Victor Valeriu Martinescu. Născut în 1910, avocatul Victor Valeriu Martinescu trimite la Paris, în 1950, un manuscris cu versuri intitulat *România, țara mea*. Sub pseudonimul Haiduc, acesta se publică, prin îngrijirea lui Virgil Ierunca, în colecția „Caiete de dor” (Paris), nr. 10, noiembrie 1956, într-un număr consacrat integral, cu 26 de pagini, stârnind mare vâlvă în Occident. Poemele sale se publică și în diverse periodice: „Fapta” (Madrid), nr. 8–10, ianuarie 1957, p. 11, „America” (Cleveland–Ohio), nr. 19, 7 martie 1957, p. 1. Securitatea reușește să-l identifice pe autor în 1957, când soția acestuia îi destăinuie unei prietene cine se ascunde sub misteriosul pseudonim. Arestată și supusă presiunii, aceasta mărturisește adevărul și la Securitate. Victor Valeriu Martinescu este ridicat de pe stradă și dus la Securitate. Aici este bătut în timpul anchetei. Înainte de pronunțarea sentinței, președintele completului de judecată îi dă să pipăie una dintre probele dosarului de acuzare: volumul publicat în limba engleză, *The Roumania, my Country*, după care pronunță condamnarea sa la moarte. Victor Valeriu Martinescu este ținut patru săptămâni în camera condamnaților la moarte, camera zero, de la penitenciarul Jilava, după care, în primăvara anului 1960, pedeapsa îi este comutată în „muncă silnică pe viață”. Poetul este eliberat în 1964, cu Decretul de grațiere 411. Vezi Cicerone Ionițoiu, *Victimele terorii comuniste, Arestați, torturați, întemnițați, uciși. Dicționar M*, vol. VII, Lucrare revizuită de dr. Mihaela Andreiovici, București, Editura Mașina de Scris, 2004, p. 124; Vasile Blănaru-Flamură, *Cazaciocul groazei din Valea Piersicilor. 804 de zile și nopți în lanțurile morții*, București, Editura Sepco SRL, Colecția „Iconar”, 1996, pp. 436–447, 454–461; Florin

ființe omenești smulse de la vetrele lor și deportate, pentru a fi distruse, departe de ochii lumii civilizate, în ghețurile Siberiei, în pustiriile Mongoliei, în pădurile sălbatice ale Uralilor sau în minele nopților eterne de moartă înceată din bazinul Donului”⁵. Însemnările autorului din cele două capitole ale cărții, *Drumul în robie*, pp.23–113 și *Zori de libertate*, pp. 115–157, precum și corespondența din *Anexe*, pp. 161–172 se constituie într-un „document cutremurător de viață”, cuprinzând „un capitol de istorie care sângeră și azi ca o rană deschisă”⁶. Capitole din *Însemnările unui țaran deportat din Bucovina* se publică, totodată, în „America”. Cleveland–Ohio (1959), ziar al exilului românesc, care, după instaurarea comunismului în România, „a luptat contra sclaviei în care a fost târât poporul român”⁷.

Manolescu, *Enciclopedia exilului literar românesc, 1945–1989. Scriitori, reviste, instituții, organizații*, București, Editura Compania, 2003, pp. 119, 175–178. Mai menționăm aici, totodată, cartea *Au commencement était la fin [La început a fost sfârșitul]*, publicată de Adriana Georgescu-Cosmovici, la Paris, în 1951. Avocat, reporter la mai multe periodice ale vremii, secretar particular al generalului Rădescu, Adriana Georgescu-Cosmovici este arestată în iulie 1945, implicată într-un proces și torturată pentru a depune mărturii false. Cu ajutorul unui ofițer al Misiunii Britanice, reușește să evadeze din spitalul închisorii și să se refugieze, în 1948, în Franța. Cartea sa prezintă experiența trăită în închisorile comuniste, fiind cea dintâi mărturie românească pe această temă. Mărturiile sale se publică, fără semnătură, și în periodicul „La Nation Roumaine”, Paris, nr. 81, 1 ianuarie 1952. Traducerea în limba franceză: Claude Pascal [Monica Lovinescu]. Cartea se tipărește în România în 1992, sub egida Editurii Humanitas, și în 1999 de către Fundația Culturală „Memoria”. Vezi și Florin Manolescu, *op. cit.*, p. 334.

⁵ Grigore Nandriș, *Să nu-i uităm!*, în volumul citat la nota 3, pp. 19, 20.

⁶ Ștefan Munteanu, *Cuvânt introductiv la noua ediție*, p. 5.

⁷ Florin Manolescu, *Op. cit.*, pp. 45, 47. Nu putem să nu precizăm aici faptul că Occidentul cunoaște „adevăratul chip al infernului roșu” ceva mai târziu, prin intermediul scrierilor din *samizdat* referitoare, printre altele, și la deportări, viața din lagărele de muncă, denunțuri, deținuți și tortură, crime etc. Lucrarea istoricului britanic Robert Conquest, *Marea Teroare*, se publică în 1970 în limba franceză, în 1971, în ediție engleză și, în 1972, în ediție rusească (la Florența), rămânând o vreme „singura relatare istorică completă” privind epurările staliniste din anii '30, o „veritabilă biblie a istoriei stalinismului sovietic”. Lucrarea dezvăluie, deopotrivă, rădăcinile și arhitectura Terorii, asaltul acesteia asupra societății sovietice, suplicii națiunilor oprimite, viața deținuților și „economia sclavagistă” din „imperiu deportărilor”, precum și cutremurătoarea „moștenire a Terorii” din perioada postbelică. Vezi Robert Conquest, *Marea Teroare. O reevaluare*, Traducere din engleză de Marilena Dumitrescu, București, Editura Humanitas, 1998. „Literatura dezumanizării” sau „proza realistă despre Gulag” este cunoscută în Occident, începând cu anul 1975, prin publicarea mai multor cărți, dintre care unele sunt adevărate capodopere. Alexandre Soljénitsyne, *Le chène et le veau. Esquisses de la vie littéraire*, Paris, Seuil, 1975 (ediția în limba română, vol I–II, București, 2002); Nadejda Mandelstam, *Contre tout espoir. Souvenirs*, vol. I–III, Paris, Gallimard, 1973–1975. Ediția în limba spaniolă, Madrid, 1984. În limba română, Iași, 2003; Evguenia S. Ghintsbourg, *Le Vertige*, Paris, Seuil, 1980 și *Le ciel de la Kolyma*, Paris, Seuil, 1980; Varlam Shalamov, *Kolyma. Récits de la vie des camps*, vol. I–II, Paris, François Maspéro, 1980 (ediția în limba română, 1993); Alexandre Soljénitsyne, *L'Archipel du Gulag, 1918–1956. Essai d'investigation littéraire*, Vol. I–III, Paris, Seuil, 1981–1982 (ediția în limba română, București, 1997–1998) și *Œuvres I – Le premier cercle, II – Le pavillon des cancéreux*, Paris, Fayard, 1982; Vassili Grossman, *Vie et destin*, Paris–Lausanne, 1983 Pentru toate acestea vezi

În vecinătatea *Însemnărilor* țăranului bucovinean George Nimigeanu se află cartea Aniței Nandriș-Cudla, *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean*, București, Editura Humanitas 1991, lucrare premiată de Academia Română și tradusă ulterior în limba engleză⁸, „o capodoperă spontană și naivă a deportării”⁹. Amândouă reliefează mecanismul terorii, viața în spațiul concentraționar și strategiile de supraviețuire ale celor doi români bucovineni. Dumitru Nimigeanu, țăran din Tereblecea, este deportat, în 13 iunie 1941, împreună cu familia sa în Kazahstan și Siberia. Evadează din lagăr, după șase ani, revine la Tereblecea, trece frontiera în România, ajungând în Banat, la rudele sale aflate în refugiu. De aici fugе în Iugoslavia, cunoaște iarăși viața din lagărele de muncă și, în ziua de 21 ianuarie 1950, ajunge în Lumea Liberă, la Triest. În 19 martie 1951 pleacă spre Australia, unde se stabilește împreună cu soția și fiica sa. Anița Nandriș-Cudla, țărancă din satul Mahala-Cernăuți, sora profesorului Grigore Nandriș, este deportată în ziua de 13 iunie 1941 împreună cu cei trei copii în Siberia. Scapă din marele Gulag sovietic în 1959.

Destinul Aniței Nandriș-Cudla „este emblematic pentru colectivitatea bucovinenilor deportați masiv în 1940”¹⁰: „Autoarea nu începe direct cu exilul siberian, ci se folosește de o construcție antitetică, prezentând inițial partea edenică a vieții sale, înnegurată apoi de Gulag”¹⁰. „Pitorescul primitiv și naiv” al mărturisirilor sale „seamănă cu picturile lui Rousseau-Vameșul, dar transpuse în peisaj siberian”¹¹. În cartea sa, figura deportatului reprezintă „un destin prototipal”, soarta sa „depășindu-și individualitatea și sintetizând un destin colectiv”¹²: „Ivită parcă dintr-o tragedie greacă uitată sau dintr-o epopee, voința indestructibilă și dârzenia deportatei sunt încununete de o credință puternică. [...] Suflet aproape mistic, Anița Nandriș-Cudla nu luptă împotriva destinului decât dacă-l simte pe Dumnezeu alături. Tonul este apocaliptic, toate clipele vieții sale fiind narate în conformitate cu credința cu care se zidește interior. Deportarea este văzută ca o sclavie multiformă. [...] Simplitatea credinței, cuvioșenia unui suflet călit la moarte și delicatețea sunt armele sale de apărare”¹². Suflet simplu, înrudit în memorialistica românească a Gulagului doar cu „impetuoasa Elisabeta Rizea”¹³, prin „aceeași

Ruxandra Cesereanu, *Gulagul în conștiința românească. Memorialistica și literatura inchisorilor și lagărelor comuniste. Eșeu de mentalitate*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, Colecția Plural M, 2005.

⁸ Academia Română îi acordă cărții Premiul „Lucian Blaga” în 1992, recunoscând valoarea sa de „document istoric” și apreciind, în același timp, calitățile de „jurnal literar” scris „într-un stil sobru de povestitor popular, trădând chiar de la prima propoziție o filosofie țărănească sănătoasă”, conf. Ștefan Hostiuc, *O țărancă din nordul Bucovinei premiată de Academia Română*, „Glasul Bucovinei”, Cernăuți-București, anul I, nr. 3, 1994, pp. 172–174. Articolul referitor la acest eveniment cultural se republică în volumul Ion Nandriș, *Satul nostru Mahala din Bucovina*, Ediție îngrijită și prefăcută de Gh. Nandriș, Sibiu, Casa de Presă și Editură „Tribuna”, 2001, pp. 403–405; Anița Nandriș-Cudla, *Twenty Years in Siberia*, Traducere de Mabel Nandriș, Londra, 1998.

⁹ Ruxandra Cesereanu, *op. cit.*, p. 364.

¹⁰ Ruxandra Cesereanu, *op. cit.*, p. 117.

¹¹ *Ibidem*, p. 92.

¹² *Ibidem*, pp. 155–156.

¹³ *Vezi Povestea Elisabetei Rizea din Nucșoara. Mărturia lui Cornel Drăgoi*, Texte culese și editate de Irina Nicolau și Theodor Nițu, prefată de Gabriel Liiceanu, București, Editura

plămadă rustică”, Anița Nandriș-Cudla „recunoaște trei sentimente care i-au însuflețit și alimentat rezistența în exilul siberian: patriotismul, credința creștină și iubirea de clan”. Pentru ea, în acest „ținut anistoric, blestemat, ca în descântecetele din copilărie”, cu adevărat „celălalt tărâm” („locuri unde cucoșii nu cântă și oamenii nu îmblă”¹⁴), „nu există suișuri și coborâșuri sufletești, nu există nuanțe și griuri, ci doar o rezistență fatalistă și o tenacitate țărănească naiv-primitivă”¹⁵. Scăpați din Gulag, bucovinenii Dumitru Nimigeanu și Anița Nandriș-Cudla se întorc acasă ca niște „străini”, veniți din „lumea cealaltă, care nu avea nimic de oferit, dimpotrivă, cereau niște drepturi care deranjau”¹⁶.

Cele două lucrări reprezintă, așa cum observă profesorul universitar Ștefan Munteanu, „două ipostaze complementare ale aceluiași personaj simbolizând tragedia unui destin la care fuseseră condamnați zeci de mii de români de pe pământul cotropit și robit al Bucovinei de Nord, al ținutului Herța și al Basarabiei”. Amândoi „își povestesc viața din anii de spaimă, de foame și de teroare prin care au trecut. Anița Nandriș-Cudla îi îndură cu o tărie și o demnitate de personaj din tragediile antice. Ea opune destinului o rezistență pasivă și eroică totodată. Credința în Dumnezeu și în ziua, ce se îndepărtează mereu, a mântuirii o fac să nu se prăbușească și nici măcar să se clatine în cei optsprezece ani de infern. [...] Experiența lui [Dumitru Nimigeanu] se întinde pe un interval de timp mai limitat, dar pe un spațiu imens, saturat de evenimente și încercări ce ni s-ar părea neverosimile, dacă n-am ști unde și când s-au petrecut. Nimigeanu se hotărăște să înfrunte istoria, el o provoacă și nu se lasă înfrânt și căzut în sclavia ei”¹⁷. Amândoi poartă în marele spațiu concentraționar al veacului trecut o „vină tragică”, vina că sunt români, țărani vrednici și gospodari, că au îndrăznit să spună ce gândesc. Amândoi supraviețuiesc vieții dintr-un „univers al ostilității” pentru că au intuit care este antidotul urii bolșevice: credința, solidaritatea umană, voința de a trăi în libertate¹⁸. Mesajul înalt al acestor cărți-document este același, îndemnând de o jumătate de veac încoace: „Să nu uităm sutele de mii de basarabeni și bucovineni smulși din satele și orașele lor și duși în robie pe pământuri păgâne. [...] Să nu uităm sutele de mii de soldați și ofițeri ai armatei române prizonieri în URSS, care au apărat pământul strămoșesc împotriva invaziei despotismului asiatic rusesc îmbrăcat în haina comunismului. [...] Să nu-i uităm pe toți cei întemnițați în propria lor țară pentru a nu fi piedică la jefuirea permanentă a avutului țării de către năvălitorii ruși și de uneltele lor. [Să nu uităm că] toată țara românească este

Humanitas, 1993.

¹⁴ Anița Nandriș-Cudla, *op. cit.*, p. 132.

¹⁵ Ruxandra Cesereanu, *op. cit.*, p. 257.

¹⁶ Conf. Dumitru Nimigeanu, *Op. cit.*, pp. 126–134; Anița Nandriș-Cudla, *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean*, București, Editura Humanitas, 1991, pp. 135–141. Mărturisirea sentimentului straniu cu care supraviețuitorii Gulagului se întorc acasă, după anii grei de detenție și/ori deportare, o întâlnim frecvent în scrierile foștilor deținuți politici, „străinul” întors la propria-i vatră devenind, astfel, un adevărat motiv literar.

¹⁷ *Cuvânt introductiv la noua ediție*, p. 5.

¹⁸ Gheorghe Nandriș, *Am fost și eu martor*, în Anița Nandriș-Cudla, *Op. cit.*, pp. 165–176.

un lagăr de muncă forțată, unde liberă este numai teroarea unei poliții politice sprijinită de armata de ocupație rusească¹⁹.

Prin interesul constant pentru recuperarea istoriei confiscate din veacul trecut, în peisajul tipăriturilor din Bucovina ocupată, un loc distinct îl ocupă, începând din 1992, almanahul „Țara Fagilor”, îngrijit de Dumitru Covalciuc, prin „seriozitatea de a duce un gând până la capăt”, punând în circulație „mărturii pentru Adevăr, [...] încărcate [...] de un tragism tulburător, care impune respect”. O secțiune de rezistență în istoria acestui almanah bucovinean, *Golgota neamului românesc*, se constituie într-o adevărată arhivă a calvarului românilor bucovineni din veacul trecut, cuprinzând anchete de istorie orală, însemnări, amintiri, povestiri, evocări, texte din folclorul deportării. În paginile sale se publică tabele cu persoanele și familiile românești deportate și persecutate din Bucovina, exterminate în Gulagul sovietic ori refugiate în România în perioada 1940–1953, toate reconstituind, prin cele 13 tomuri de până acum, dimensiunea tragediei românilor bucovineni sub ocupația sovietică și, în același timp, învederând înaltul civism prin care bucovinenii din regiunea Cernăuți își cultivă memoria colectivă.

Materialele valoroase și cutremurătoare, totodată, din această secțiune a almanahului cernăuțean consemnează mărturii-document pentru *Arhiva durerilor noastre*, sub semnătura unor supraviețuitori ai „binefacerilor și fericirilor” „raiului bolșevic” sau de refugiați. Profesorul Ion A. Posteucă din Stănești, satul în care s-a născut scriitorul Vasile Posteucă, este autorul unor *Pagini negre în istoria Stăneștilor*. „Campaniile urii și persecuțiilor” duse de ruși pentru nimicirea fizică a românilor bucovineni se desfășoară ca într-un ritual al decăderii umanității în primitivism: încurajarea delatiunii, promovarea și susținerea „cozilor de topor”, execuții, deportări în lagărele de muncă forțată din cele mai sălbatice locuri ale fostei U.R.S.S., spolierea satelor, teroarea, învrăjbirea diabolică a oamenilor²⁰. Nicolae Mariuțac reface, în *Demnitate, floare aleasă*, drama deportării în Kazahstan a unei familii de oameni așezați din Ciudei²¹. Țăranul Aurel Popovici, în *Ne-au hotjocorit veneticii și cozile de topor*, reînviind momente dureroase din istoria contemporană a satului bucovinean, constată cu amărăciune: „Așa am rămas servitori pe pământul nostru strămoșesc, iar străinul – stăpân până în prezent. Străinul caută să se hrănească pe spatele și munca noastră, să ne strice obiceiurile, să ne fure limba și s-o înlocuiască cu un grai ce nu-l pricepem”²². Muncitorul silvic Dragoș Tochiță povestește cu înfiorare drama lui Gheorghe al lui Ichim Voloșciuc din Cireș, cunoscută în istoria orală a satelor de pe Valea Siretului Mic²³. Octogenara Aurora Bejan din Budineț păstrează încă vii în memorie amănunte și episoade ale deportării familiei sale în Siberia. Depănându-și povestea dramatică, ea crede și acum, ca toți bucovinenii supuși unei oribile politici de exterminare: „N-am fost cu nimic vinovați, dar am fost distruși cu cruzime numai pentru faptul că eram români, că eram gospodari, că pământurile noastre trebuiau răpite de

¹⁹ Grigore Nandriș, *Să nu-i uităm! Și Cuvânt de introducere*, pp. 19–20, 21–22.

²⁰ „Țara Fagilor”. Almanah cultural-literar al românilor nord-bucoveneni, V, Cernăuți–Târgu-Mureș, 1996, pp. 99–103.

²¹ *Ibidem*, pp. 104–108.

²² *Ibidem*, pp. 109–117.

²³ *32 de ani ascuns de frica bolșevicilor, ibidem*, pp. 122–125.

venetici”²⁴. Ion Hrebenaru, profesorul silit să-și părăsească satul, susține că „eliberatorii” Bucovinei „au adus numai lacrimi și durere în casa noastră, mutilându-ne conștiința și viața”²⁵. Aceeași convingere o are și Procopie Meglei din Ropcea, în istorisirea sa *Păgâni au fost și de-ai noștri. nu numai veneticii*: „Au venit la noi niște prăpădiți din «zemlenci», au găsit în Bucovina vite, cai, porci, găini și s-au apucat să pape binisor și să ne comande. Mai întâi de toate ne-au tăiat pădurile, ducând lemnul cine știe unde. Ne-au dus și pe noi prin străfundurile Siberiei, ca să ne prăpădească, ca să ne distrugă ca neam”²⁶. Poetul refugiat și deportat în Bărăgan George L. Nimigeanu, într-un text cu titlu simbolic. *Comuna migratoare*. trăiește acut sentimentul dezrădăcinării: „După o viață anapoda, trăită cu țârâita, cum zice o vorbă din bătrâni, am ajuns să nu știu din ce țară și din ce neam mă trag, nici ce limbă au vorbit și vorbesc părinții mei și nici în ce pământ își dorm somnul de veci moșii și strămoșii, care, de acolo de unde sunt, mă veghează cum veghează rădăcina pomului fructele de pe ramuri”. George L. Nimigeanu deapănă aici amintiri dulci-amare din satul natal Tereblecea, sat prin care însuși Dumnezeu ar fi trecut desculț cândva, sat rămas „după sârma ghimpată, rupt de neam și de țară, pe același pământ, sub același cer, dar în țară străină, după câte se arată, parcă pentru totdeauna”. Drama satului Tereblecea, „pribegind în alte legi și lumi străine” este drama tuturor satelor românești samavolnic acaparate de imperiul slavilor răsăriteni: „Jumătate de veac, mare cât un mileniu, a trecut cu tancurile lui roșii peste inima satului; bătrânii au devenit memorie, limba a început să-și uite cuvintele, bâlbâindu-le cu accent străin în loc să le rostească răspicat și cu adâncimi de adevăr, credinței i s-au pus gratii la uși și ferestre, peste suflet s-au povârnit pietroaiele și lanțurile unei sclavii apocaliptice, între frate și soră, între tată și fiu, între mamă și dor, lacrima și sârma ghimpată devenind atotputernice. Ani în șir, decenii în șir, parcă veacuri, parcă milenii...”. Astăzi, când Bucovina „schizoidă” este prezentată lumii ca „model european”, când se asumă cu atâta ușurință noi „sacrificii istorice”, o altă Bucovină își trăiește, în paralel, cu un sentiment dureros, drama abandonării și a condamnării ei la înstrăinare totală: „Bătrânii cad pe rând la rădăcinile veșniciei, vârstnicii n-au vreme de suflet și de limba neamului, din cauza grijilor, tinerii sunt pur și simplu furați de la trebile înalte de conștiință sau sunt mânați de frică pe unde nici nu gândești și într-un mod cu totul împotriva firii; iar intelectualitatea este ostracizată de-a dreptul, împotriva ei țesându-se cămășile de forță ale strămbelor legi, făcute după chip și interes străin, intenționându-se ștergerea din conștiințe a adevărului despre origini, obiceiuri, tradiții, limbă, istorie și apartenența la românism”²⁷.

Și alte tomuri ale amanahului de la Cernăuți grupează în secțiunea *Golgota neamului românesc* mărturisiri cutremurătoare și documente, pe care cândva o istorie onestă nu le va mai ocoli. În ale sale *Amintiri din vremuri de restriște*, Vasile D. Covalciuc constată ca mulți români, în anii grei ai prigoanei comuniste: „A început a doua ocupație sovietică și în zadar au tot așteptat românii noștri

²⁴ *Ne-au dus păgânii la moarte, ibidem*, pp. 126–127.

²⁵ „Cât trăit-am pe pământ” ..., *ibidem*, pp. 128–138.

²⁶ *Ibidem*, pp. 139–141.

²⁷ *Ibidem*, pp. 118–121.

că vor veni azi-măine anglo-americanii ca să ne scape de bolșevici...²⁸. Peste suferința lui Ioniță Postecă din Stănești pare să adie, târziu, o speranță: „Și azi mă doare sufletul, știind că întreaga noastră familie a suferit atât de mult fără a se face cu nimic vinovată față de puterea sovietică. Amintirile din anii de calvar îmi stau pe suflet ca o piatră de moară. Oare suntem noi, astăzi, în stare să facem ca așa ceva să nu se mai repete, ca prin calvarul deportărilor să nu treacă copiii și nepoții noștri?”²⁹ Și după trecerea unei jumătăți de veac, memoria Magdalinei Morar din Cupca înregistrează: „Toată primăvara anului 1941 n-au conținut prin satele noastre împușcăturile. Jalea și groaza au umplut casele românilor, căci începuse nimicirea noastră ca neam, dezrădăcinarea noastră de pe moșia strămoșească”³⁰. Suferința unui popor abandonat de istorie devine cosmică, amintind de *Miorița*: „Nime ochii nu v-a-nchis, / Nime la cap nu v-a plâns, / Dar v-au plâns neîncetat / Norii când s-au scuturat / Și roua cân’ a picat. / Codrul doina v-a doinit, / Pășările v-au bocit. / Graurii și mierlele / V-au cântat din fluier, / Iar în loc de preot sfânt, / V-au cântat cucii din crâng. / Ați dormit tot ani la rând / Fără cruce pe mormânt”³¹. Constanța-Ecaterina Frătăucean, tot din Cupca, rememorează amintiri din „exilul kazah” al familiei sale: „Mircea a murit într-o clipită. Era toiu iernii, pământul era înghețat bocnă. I-am scormonit o groapă, mai mult în omăt și gheață decât în pământ, și l-am slobozit acolo. N-am avut nici ce așterne pe fundul gropii, nici cu ce-l acoperi pe față. Am pus pe el un braț de fân și l-am îngropat. De supărare [...] a murit și mama [...]. Nu poate nimeni să-și închipuie jalea noastră, fiindcă n-am putut să-i ținem mamei nici lumânarea, nici s-o priveghem, ca la noi, în Bucovina, nici s-o bocim după datină. [...] Am îngropat-o fără sicriu. Primăvara, însă, când s-a topit zăpada și s-a dezghețat pământul, trăgeau câinii de morții noștri, fiindcă n-au fost îngropați adânc”³². În cuvintele Mariei Șcrobanet din Suceveni reverberează, tânguitor, ecouri din psalmii consacrați captivității din Babilon: „Toți au plâns, au îngenuncheat și lui Dumnezeu s-au rugat, mulțumindu-i c-au ajuns ceasul să vadă ființe întoarse din deportare. Am stat acolo până în zi. Și când soarele s-a pornit să răsară, am ieșit și, de una singură, m-am pornit pe cărarea ce ducea de la Carapciu la Suceveni. Dar cine avea să mă aștepte, când, cu amar și jele, mi-am lăsat tată, mamă, două surioare și un frățior în stepa Kazahstanului? Ne-au ridicat toată familia, în sat mă întorceam doar eu, cea mai măruță copchilă a Domnicăi și a lui Benedict Sucevan”³³. „Depoziția” lui Ilie Pivin din Horecea Urbană se desfășoară în spiritul unui vechi model românesc al povestirii în fața istoriei, amintind de cronicari: „Mama a murit, tot de foame, în vara anului 1943. Eram atunci în satul vecin cu cerșitul și, când m-am întors, am găsit-o pe mama moartă pe o cărare. Am plâns, am răcnit, căci rămâneam copil al nimănui în fundul Siberiei, dar parcă nici Dumnezeu din cer nu vroia să mă audă”³⁴. Rolul sentințelor și al prover-

²⁸ „Țara Fagilor”, VII, 1998, pp. 99–108.

²⁹ *Zile și ani de calvar*, *ibidem*, pp. 109–110.

³⁰ *Victime din Cupca ale masacrului de la Fântâna Albă*, *ibidem*, pp. 111–114.

³¹ *ibidem*, pp. 114–115.

³² *Trei morți dintr-o casă*, *ibidem*, pp. 120–122.

³³ *Ne-au dus rușii la pierzare*, *ibidem*, pp. 123–129.

³⁴ *Mă doare trecutul ca o rană deschisă*, *ibidem*, pp. 138–141.

belor din narațiunea veche a cronicarilor îl îndeplinește aici inserția versurilor din folclorul deportărilor: „De la Kazahstan la vale / Merg sute de eșaloane / Și cu miile vagoane. / Cine merge în vagoane? / Merg omul cel ce moare / Fără muc de lumânare. / Plâng neveste, plâng copii / C-au rămas sate pustii. / Plâng și fetele cu toate / C-au rămas nemăritate. / Plâng și măicuțele / Că mor copilițele”³⁵.

Din aceste impresionante documente, prin care răzbate glasul oamenilor simpli, mereu „subt vremi” în istoria noastră zbruciumată, participanți direct la evenimente tragice din veacul trecut, nu putem omite alte câteva texte din paginile acestui almanah bucovinean: *Tragedia de la Fântâna Albă*, evocată de Gheorghe Isopescu, participant la evenimentele de la 1 aprilie 1941³⁶; *Eșalonul morții*, consacrat deportării românilor din Prisăcăreni–Storojineț, evocată de Aglaia Moscaliuc³⁷; *Pedepsiți fără vină*, rememorare a deportării românilor din satul Stănești–Adâncata, semnată de Elena Șotropa³⁸. Textele grupate sub titlul *Folclor bucovinean din timpul deportărilor* reprezintă, de asemenea, documente ale epocii: „Paștele, preasfinte Doamne, / Noi l-am făcut prin vagoane / Fără pască, fără ouă. / Cu inima ruptă-n două”; „Frunzuliță și una, / Lung îi drumu-n Siberia, / Lung îi drumul și bătut, / De românași îi făcut; / Lung îi drumul și cotit, / Cei ce-au mers, n-au mai venit”; „De foame și disperare / Când era mama să moară, / N-am avut nici lumânare, / Rece-a ars steaua polară...”; „Pelinaș, floare pelină, / Usca-te-ai din rădăcină, / C-amară-i frunza pe tine, / Cum îi inimioara-n mine. / N-am tăiat, n-am omorât, / De ce țara m-o urât? / Altul taie și omorâ / Și trăiește-n a lui țară. / Iar eu fără leac de vină / Mă duc în țară străină / Și-oi muri fără lumină, / Fără scânduri de sălaș, / Fără pânză pe obraz, / Și-oi muri, și n-a fi jele / La sicriul cu nuiele, / Cu pânză de buruiene”³⁹.

Pentru câțiva ani, almanahul „Țara Fagilor” modifică titlul acestei secțiuni de rezistență din structura sa⁴⁰. *Pagini din Cartea Neagră a Bucovinei* continuă, însă, difuzarea unor mărturii referitoare la calvarul românilor bucovineni: Petru Grior, *Dezmăț, teroare și moarte*, pp. 9–11; Mihai Crăiuț, *Supraviețuitor al masacrului de la Lunca*, pp. 12–14; Ilie Popescu, *Participant la marșul românilor de pe Valea Siretului spre România*, pp. 15–22; Gheorghe Gorda, *Declinul. Doar copilăria o trăim cu adevărat*, pp. 23–32; Teofil Iațeniuc, *Din șase, ne-am întors doar trei*, pp. 37–39; Valeriu Zmoșu, *Pe drumul suferinței*, pp. 40–42; Ștefania Samoilă, *La Șerstobitov, în Siberia, din 1941 până în 1956*, pp. 43–45; Dumitru Mihailiuc, *Destin frânt*, pp. 46–47; Maria Muntean, *Ne-am întors fără părinți*, pp. 48–51; Eudochia Meci, *Șase ani în lupta pentru supraviețuire*, pp. 52–55; Dumitru Opișan, *La vârsta de doi ani în drum spre Siberia*, pp. 58–60; Ion Isopescu, *Tinerete irosită la minele din Kazahstan și Siberia*, pp. 61–64; Maria Andrieș, *Călit între ciocan și nicovală*, pp. 65–68; Arcadie Opaț, *Vânătoare de oameni*, pp. 69–74; Maria Toacă, *Zi de doliu și de mare bucurie în istoria*

³⁵ Gheorghe Onofriiciuc, *De la Kazahstan la vale...*, *ibidem*, pp. 152–155.

³⁶ „Țara Fagilor”, IX, 2000, pp. 140–141.

³⁷ *Ibidem*, pp. 143–146.

³⁸ *Ibidem*, pp. 154–156.

³⁹ *Ibidem*, pp. 159–163, *passim*.

⁴⁰ „Țara Fagilor”, X, 2001.

Boianului, pp. 75–77; Mircea Frunză, *Calvarul din timpul refugiului*, pp. 84–91; George Gorcea, *Prizonier de război fără armata făcută*, pp. 96–97; Ion Timciuc, *Tragedia de la Buda-Mahala din primăvara anului 1944*, pp. 99–101; Ion Crețu, *Osândiți la exterminare*, pp. 109–111. O secțiune nouă din acest tom, *Participanți la rezistența antisovietică*, reunește materiale pe aceeași temă: Ștefan Motrescu, *Revolta de la Crasna*, pp. 115–119; Ștefan Petriu, *Pentru neamul meu am fost gata de sacrificiu*, pp. 120–126; Simion Opaț, *Doisprezece ani într-un gulag de dincolo de Cercul Polar*, pp. 127–132. Și în acest tom se publică texte-document din folclorul deportărilor, înregistrate de profesorul Ion A. Postecă: „Foaițe verde măgheran, / M-am întors din Kazahstan. / Am plecat tânăr de-acasă, / M-am întors cu barbă deasă. / Mă-ntreabă creanga de tei / Unde-mi sunt părinții mei; / Mă-ntreabă și grădina / Unde-i tinerețea mea. / Eu le spun că le-am lăsat / În pustiu îndepărtat, / Între tufe de pelin, / Din pricina lui Stalin”⁴¹. Tot aici este inclus *Colindul prizonierului*, sub semnătura lui I. Tumuruc, text menționat și de preotul militar Dimitrie Bejan în memorialistica anilor săi de captivitate: „Sub fereastra amintirii ne-adunăm, / Cântecul de altădată-l colindăm. / Și-a cernut un înger florile tiptil / Peste fruntea mea senină de copil. / Mamă, mamă, cresc nămeții, suferim, / Flori de gheață peste gene, Velerim. / Brazii ard în visul vechiului cătun, / Noi cântăm colindul unui nou Crăciun. / Doamne, cerne-n focul inimii zăpezi, / Fruntea noastră, mamă, iarăși s-o dezmierzi, / Gândul nostru, gândul țării să-mpletim, / Flori de măr într-o cunună, Velerim. / Răbufnește-n vuiet stepa către cer. / Brazii-și leagă-n vârfuri cântul, Lerui-Ler. / Trec, în caravană, magii dorului / Peste fruntea rece-a luptătorului. / Mamă, mamă, cresc nămeții și pierim / Fără țară, flori de gheață, Velerim”⁴².

Sub același titlu, *Din Cartea Neagră a Bucovinei*, tomul din 2002 al almanahului „Țara Fagilor”⁴³ aduce, pe circuitul său de difuzare, noi martori și mărturii: Ion Nandriș, *Ca un trăsnet din senin*, republicare din lucrarea *Satul nostru Mahala din Bucovina*, pp. 71–79; Mircea Ropceanu, *Începutul coșmarului*, pp. 80–82; Didina Timofii, *Paisprezece ani în Siberia*, pp. 85–86; Victoria Ieremia, *Calvarul din exilul siberian*, pp. 87–89; Valeriu Zmoșu, *Mărturisiri despre mama*, pp. 91–94; Aglaia Mihoreanu, *Numai credința în Dumnezeu ne-a salvat viața*, pp. 97–100; Ilie Băițan, *Patru ani în captivitatea rusească*, pp. 107–109; Gheorghe T. Semeniuc, *Cum am ajuns într-un lagăr de muncă din Vorkuta*, pp. 113–118; Gheorghe Pavel, *În refugiu*, pp. 121–123. Nicolae Sfecă, originar din Boian, fost redactor la Editura Didactică „Svit”, reconstituind istoria familiei sale din veacul trecut, mărturisește: „Cotele ridicate de dări, impozitele și asigurările exagerate, împrumuturile impuse, plus vânătoarea bărbaților din sat și escortarea lor

⁴¹ *Ibidem*, p. 83.

⁴² *Ibidem*, p. 98. Vezi și Dimitrie Bejan, *Oranki. Amintiri din captivitate*, Cu un *Cuvânt înainte* de Gabriel Țepelea, București, Editura Tehnică, 1995, pp. 234, 289. Același autor îl reproduce parțial și în *Satul blestemat*, Chișinău, Editura Cartea Moldovei, 1998, p. 46, fără a-i preciza autorul. Rememorându-și detenția din lagărul 9 Karaganda, Dimitrie Bejan îl menționează pe un Ștefan Tumurug, despre care precizează, într-o notă infrapaginală, că, după revenirea în țară, a murit de foame la Canal, vezi *Oranki. Amintiri din captivitate*, p. 27.

⁴³ „Țara Fagilor”, XI, 2002.

la tăiatul pădurilor de pe țărmul lacului Onega, trimiterea tineretului la reabilitarea minelor de cărbune din Donbas au dus la destrămarea unor familii, ruinarea gospodăriilor țărănești, mai întâi de toate prin reducerea rapidă a șeptelului de animale, prin apariția suprafețelor de pământ nelucrate sau lucrate prost, prin atenuarea fertilității solului etc. [...] Lumea continua să fie șocată de noile modele de discrepanță dintre teoria celei mai «progresiste» învățături și realitatea *de facto*. Organizarea colhozurilor a însemnat începutul finalizării privării omului de demnitate. Mamei i s-au luat, fără vreo răscumpărare, pământ și sămânță, cal și căruță, plug și grape, semănătoare și vânturătoare, cultivator și alte unelte agricole mai mărunte. [...] Foametea din '47, care a secerat în zonă mii de vieți, nu a fost numai efectul secetei din vara precedentă, ci un act provocat de nefasta activitate a «protectorilor» poporului. Anume acești impostori au golit podurile caselor și șoproanele oamenilor⁴⁴. Tot aici, mai rețin atenția câteva texte-document din folclorul deportării ori construite după model folcloric: *Balada copiilor deportați*, semnată de Valeriu Zmoșu, pp. 83–84; *Măi Staline. crunt călău*, cântec de blestem compus de Gheorghe T. Semeniciu, în 1946, în lagărul din Vorkuta: „Măi Staline, măi Staline, / Arde-ar pământul sub tine, / Că nu ne-ai dat nici un bine. / Numai rele ne-ai tot dat, / Multă lume-ai deportat. / Măi Staline, măi Staline, / Arde-ar pământul sub tine, / Cum ne-ai ars și tu pe noi, / De-am rămas flămânzi și goi. / Multe sate-ai pustiit, / Mulți români ai sărăcit. / Și-ai lăsat copii orfani, / C-ai dat drepturi la golani, / Ce cu pără minciunoasă / Ridicau lumea din casă. / Să te bată Dumnezeu, / Că ne-ai dus la chinul greu. / Ai dus sute și-ai dus mii / În Siberiile pustii; / Ai dus mii și milioane, / Să moară de frig și foame. / [...] / Măi Staline, crunt călău, / Ajungă-te plânsul meu, / Ajungă-te-al meu suspin / Și pe tronul din Kremlin; / Al meu blestem să te-ajungă, / Să nu-ți fie viața lungă, / Bolile să te-ndrăgească, / Pământul nu te primească⁴⁵”.

În anii din urmă⁴⁶, almanahul „Țara Fagilor” revine la vechiul titlu al secțiunii care l-a consacrat, *Golgota neamului românesc*, difuzând noi mărturii ale unor bucovineni deportați în 1941 și după 1944, precum și despre suferințele românilor sub administrația sovietică: Aurica Mihoreanu, *Șase ani în iadul stalinist*, pp. 89–91; Gheorghe Frunză, *Lacătul sovietic*, pp. 92–93; Vladimir Șova, *Vieți irosite în exilul kazah*, pp. 95–99; Maria Toacă, „Plec nu se știe unde... Voi reveni peste trei luni...”, pp. 100–103; Sârbu Gireadă, *Pentru o caracterizare falsă, am fost condamnat la moarte*, pp. 105–108; Gheorghe Pavel, *Foametea organizată din 1946–1947 și dezmațul bolșevic din ținutul Herței*, pp. 109–112; Octavian Bivolaru, *Un om năpăstuit pentru „idei naționaliste”*, pp. 113–114. Tot aici este inclus un cântec de jale, *Nu s-ar fi născut Stalin...*, cules de profesorul Valeriu T. Zmoșu de la Silvia A. Schipor din Pătrăuții de Jos, raionul Storojineț: „Pelinaș, verde pelin. / Nu s-ar fi născut Stalin, / C-a adus necaz și chin. / Lumea toată-a-nconjurat, / Pe cei buni i-a deportat / Și i-a dus să nu mai vină, / Să moară-n țară străină. / Nu i-i jale cui citește, / Jale i-i cui pătimeste. / Nu știu, Doamne, cum trăiesc. / Când stau și îmi

⁴⁴ *Ibidem*, pp 130–131.

⁴⁵ *Ibidem*, p.p.118–119.

⁴⁶ „Țara Fagilor”, XII, 2003.

amintesc / Atâția ani de necaz, / Toți cu lacrimi pe obraz. / Soră, frați, mamă și tată / Într-o țară-ndepărtată / Eu pe toți i-am îngropat, / Singură groapă-am săpat / Și-n mormânt i-am așezat / Fără cruci, fără sicrie, – / Doamne, ce a fost să fie! / Mi-adâncă rana-n piept, / C-am fost dusă pe nedrept; / Și azi inima mă doare / De atâta supărare”⁴⁷. Ca document al unei epoci de opresiune și al unei sensibilități umane ultragiante, textul este important și prin contribuția sa la „folclorul deportărilor”, tot mai consistent în culegerile tipărite în regiunea Cernăuți, după 1989.

Și prin ultimul tom tipărit până acum⁴⁸, almanahul „Țara Fagilor” se constituie într-o adevărată arhivă a calvarului românilor bucovineni din veacul trecut, incluzând în sumarul său însemnări, amintiri, povestiri, evocări, folclor: Dumitru Nimigeanu, *Călăuză pe graniță* (reproducere din *Însemnările unui țaran deportat din Bucovina*, Paris, 1958), pp. 132–138; Petru Grior, *Condamnat la moarte pentru că a vrut să treacă în România*, pp. 139–140; Maria Toacă, *Viața, ca o lacrimă prelinsă...*, pp. 141–145; Mihai Rohalschi, *Șaptesprezece ani de exil siberian*, pp. 146–149; Dumitru Olaru, *Ascunși, pentru a nu fi deportați*, pp. 150–152; Domnica S. Hostiuc, *Cum mi-am petrecut viața*, pp. 153–156; Gheorghe Isopencu, *Am rămas săraci, dar liberi*, pp. 157–159; Ana Șorodoc-Gumelnic, *Am trăit o viață dăruită școlii* („Știu prea bine că lichidarea unui popor începe de la ștergerea memoriei lui istorice. Ne-a fost distrusă religia, ne-au fost distruse cărțile, cultura, istoria. Fără istoria lui adevărată, nici un popor nu poate ființa.”), pp. 160–163; Radu Ieremicu, *Un „erou” al timpului*, pp. 165–168; Ciprian Bojescu, „Papașa”, pp. 171–172; Mihai Vasilică, *La munci silnice în Karelia*, pp. 173–174; Ion Posteuca, *Calvarul lui Eugen Partică*, pp. 175–176; Mihai Andronic, *Nu izbăvire, ci înrobire*, pp. 177–179; Vasile Sanduleac, *Am avut o tinerețe zbuciumată*, pp. 186–189; Ion Mihăesi, *Golgota lui Vasile Frunză*, pp. 190–193; Ion Posteuca, *Amintiri din negre timpuri*, pp. 194–196.

Din folclorul deportărilor, pe care îl salvează și valorifică aici almanahul „Țara Fagilor”, reproducem un fragment din cântecul de înstrăinare comunicat de Domnica S. Hostiuc din satul Mahala: „Acolo dacă-am ajuns, / Porțile mi s-au deschis. / Sentinela m-a luat, / În celulă m-a băgat. / Celula-i întunecoasă, / Inimioara mea îi arsă. / După două luni de zile, / Iar au venit după mine / Să mă ducă mai departe. / În neagra străinătate. / Trenu-n gară-a șuierat, / M-a luat și a plecat. / Cum a fost inima mea, / Când treceam prin Mahala? / La-nchisoare de-am ajuns, / Tare, mămuică, am plâns. / Zona roată-roată-roată / Toată era-nconjurată / Cu sârmă de cea ghimpată. / Sentinela stă la poartă, / Tot se uită și așteaptă. / Doi cu doi în rând ne-au pus, / Ne-au citit și-așa ne-au spus: / – Aici aveți să trăiți, / De casă să nu gândiți... / Ardă-te-ar străinătate, / Cum îmi ești soră și frate, / Toată viața, pân' la moarte. / Cucul cântă, vântul bate, / Eu îs în străinătate. / Nu știu, mamă, draga mea, / Dacă ne vom mai vedea...”⁴⁹. Un document al suferinței neamului românesc din Bucovina bolșevizată în anii de după război este și textul *Blestem*, în construcția căruia recunoaștem o mai veche schemă folclorică. Îl

⁴⁷ *Ibidem*, p. 104.

⁴⁸ „Țara Fagilor”, XIII, 2004.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 156.

reproducem integral, întrucât este interesant din multe puncte de vedere: „Măi Staline, crunt Staline, / Blestemat să fii de mine, / Cu gândul, cu cuvântul, – / Nu te primească pământul, / C-ai venit nepoftit / Și ne-ai înrobii. / Ne-ai promis câte de toate, / Însă-ai dus lumea la moarte. / Tot umblai cu torba spartă, / N-ai umplut-o niciodată. / Pânica ne-o cântăreai, / Vituțele ni le luai, / Lăptișoru-l măsurai, / Ouțale numărăi... / Cărai tot cu camioane / Și lumea murea de foame. / Dendrăznea un moș să zică / Pâine ca să-i lași nițică, / Dușman de clasă-l făceai / Și-n Siberia-l duceai. / Măi Staline, măi barbare, / Ai ucis toți gospodarii / Și-ai pus la cârmă tâlharii, / Care tot au buiecit / Și țara ne-au sărăcit. / Azi e criză, sărăcie, – / Toate-s datorită ție! / Să trăiască neamul tău, / Așa cum trăiesc și eu; / Să mănânce pâine-amară / Ca mine în a mea țară. / Pe mormântul lui Stalin / Să crească numai pelin...”⁵⁰.

Din sumarul secțiunii *Golgota neamului românesc*, mai sunt de reținut versurile unor rapsozi populari, reunite în grupajul *Bucovină-ndurerată*, pp. 169–170, precum și textul *La colhoz, pe Dealul Mare*. „jurnal vorbit” despre „binefacerile raiului sovietic”, semnat de Ilie Amariței, gospodar din Horbova, raionul Herța: „Beria, Malenkov, Stalin / Stau la masă și beau vin, / Stau la masă și cinstesc / Și, râzând, se sfătuiesc, / Cum să facă din norod, / Ca să-i bată vântu-n pod, / Ca să fie măturat, / Să trăiască în curat, / Că-i popor civilizată / Din cel mai puternic stat, / Mare, liber, democrat. / Cei trei care stau la sfat / Până la urmă-au decretat / Că-acei ce au două vaci / Să fie trecuți «culaci», / Iar acei ce-s mai bogăți / Toți să fie deportați, / Iar cu cei ce-or rămânea / Colhoz s-a înființa. / Prin colhoz și prin brigadă / Să se strângă la grămadă / Pâinea toată pentru stat, / Să umbli la cumpărat / Ori noaptea după furat”⁵¹.

Modul în care înțelege almanahul „Țara Fagilor”, o adevărată „carte de învățătură pentru apărarea românismului din nordul Bucovinei”, recuperarea „istoriei confiscate” din veacul trecut și modelul de parteneriat public cu instituții din patria istorică (Târgu-Mureș) sunt remarcabile și, din păcate, necunoscute în restul provinciei noastre. Mărturiile supraviețuitorilor, folclorul deportării, tabelele cu victimele represiunii sovietice pentru multe localități din regiunea Cernăuți inaugurează un drum în cercetarea științifică din Bucovina care trebuie însă continuat, prin studierea fondurilor arhivistice, inaccesibile încă cercetătorilor, și acoperirea tuturor localităților. Dintre concluziile cercetărilor de astăzi, câteva se impun: „Pentru românii nord-bucovineni, momentele instalării și reînălării puterii sovietice rămân cele mai negre pagini din istoria lor. Potrivit cercetărilor realizate în ultimii ani, numărul persoanelor din regiunea Cernăuți care și-au pierdut viața din cauza regimului comunist se ridică la circa 50–70 mii de persoane, dintr-un total de 800 mii locuitori. Chiar dacă nu există încă date exacte, credem că nu greșim atunci când susținem că, în rândul grupurilor etnice care au suferit de pe urma represiunilor comuniste, românii se situează pe primul loc”; „Drept urmare a represiunilor practicate de sovietici, a refugierii unei părți a populației în adâncul

⁵⁰ *Ibidem*, p. 164.

⁵¹ *Ibidem*, p. 185.

țării în fața înaintării Armatei Roșii, la 1 ianuarie 1945, în regiunea Cernăuți locuiau 567 mii persoane, cu 35,2% mai puțin decât la 1 ianuarie 1941⁵².

După cel de-al doilea război mondial, „vreme de mai bine de o jumătate de secol, localitățile românești din partea de nord a Bucovinei au constituit un subiect tabu pentru românii din Țară, precum și pentru cei aflați în fosta U.R.S.S.“, dar acestea au reușit să-și salveze românismul, prin păstrarea „cu sfințenie a tradițiilor străvechi moștenite din bătrâni“, în pofida politicii dure de deznaționalizare: „Timp de peste cinci decenii, sovieticii au încercat să înăbușe aceste tradiții și obiceiuri, visând chiar să strămute întreaga populație românească din acest sat. Din fericire, acest plan nu a apucat să fie dus la îndeplinire“⁵³.

Medicul Gheorghe Nandriș valorifică manuscrisul *Satul nostru Mahala. Însemnări pentru mai târziu*, rămas în păstrarea sa de la unchiul său, doctorul Ion Nandriș, precum și documente de arhivă referitoare la evenimentele petrecute în satul Mahala în timpul ocupației sovietice (1940–1941)⁵⁴. Mai multe capitole ale cărții reconstituie drama unei comunități românești abandonate la o margine de neam, având explicit o motivație intimă și profundă: „Ion Nandriș a închinat această carte sătenilor noștri de ieri și de azi, pe care i-a purtat în gând până în ultimele clipe ale vieții. N-am întâlnit alt om, care să iubească cu atâta patimă țărani și satul românesc. [...] Aș dori ca această istorie a satului nostru, care a reușit să-și păstreze limba și datinile, după două secole de ocupație străină, să vă convingă de forța voastră și să vă dea puterea să rezistați, până ce Europa ne va cuprinde pe toți“⁵⁵. Bogăția de informații, spiritul de observație, evocarea caldă, participativă a evenimentelor, discernământul și echilibrul, frumusețea discursului condus cu talent reînvie viața și sensibilitatea unei civilizații ultragiate: *Furtuna*, pp. 202–211; *Căderea în infern. Anul ocupației bolșevice (28 iunie 1940–4 iulie 1941)*, pp. 212–230; *Masacrul de la Lunca, 6–7 februarie 1941*, pp. 233–241; *Deportările*, pp. 242–258; *Mahalenii în Siberia*, pp. 259–277; *Strigăte din Siberia*, pp. 278–283; *Scrisori din Mahala*, pp. 284–290; [Mărturii], pp. 291–297; *Reîntoarcerea*, pp. 298–309; *Începutul sfârșitului. Refugiul din 1944*, pp. 310–314. Un document de epocă este cutremurător: din satul Mahala de lângă Cernăuți au fost deportați, în 1941, 602 oameni, cu vârsta cuprinsă între un an și 89 de ani, copiii, bărbați și femei, toți țărani. La rubrica intitulată „soarta deportatului” se află peste tot aceeași mențiune: „necunoscută”⁵⁶.

⁵² Ștefan Purici, *Golgota românilor din Bucovina în paginile almanahului „Țara Fagilor”*, comunicare susținută în cadrul colocviului științific „Bucovinenii și literatura spațiului concentraționar”, organizat de Centrul pentru Studiarea Problemelor Bucovinei, Rădăuți, 5 iulie 2005.

⁵³ Laurențiu Dragomir, *Crasna, un colț de eternitate românească din Bucovina. Monografie etnografică și istorică*, București, Editura Coralia, Colecția Bucovina, 2004, pp. 9–10.

⁵⁴ Ion Nandriș, *Satul nostru Mahala din Bucovina*, Ediție îngrijită și prefațată de Gh. Nandriș, Sibiu, Casa de Presă și Editură „Tribuna”, 2001.

⁵⁵ Gheorghe Nandriș, *Cuvânt înainte*, *ibidem*, p. 8.

⁵⁶ *Tabel nominal cu deportații de pe raza postului de jandarmi Mahala, județul Cernăuți*, pp. 410–424.

În monografia consacrată localității Crasna, un capitol, *Cartea memoriei*, se referă la victimele regimului stalinist sovietic din satele Crasna-Putnei și Crasna-Ilschi: 389 de țărani români deportați în iunie–iulie 1941, 61 de crăsneni dați dispăruți în perioada războiului (1941–1945), revolta crăsnenilor din iunie 1940, rezistența armată din Crasna (1944)⁵⁷.

În monografia satului Cupca⁵⁸, un capitol, *Bucovina în anii 1940–1944*, prezintă calvarul românilor de aici într-un cadru mai larg. Exploatând sursele documentare edite și informațiile directe obținute de la participanți la evenimentele acestor ani, autorii prezintă măsurile politice, administrative și economice luate de administrația sovietică, atitudinea populației locale, formele individuale și colective de protest, precum și urmările acestora: arestările individuale, cele trei deportări în masă operate în Bucovina, în 1941 (13 aprilie, 13 mai și 13 iunie), precum și tratamentul aplicat deportaților: „Deportații din Bucovina au fost dirijați dincolo de Munții Urali, în regiunea Actiubinsk din Kazahstan, iar alții, mai puțini, în Federația Rusă în regiunile Sverdlovsk, Celeabinsk, Omsk, Regiunea Autonomă Komi, districtul național Iamalo-Neneț ș.a. [...] În timpul transportului, deportații au fost supuși la condiții inumane de igienă, hrană și odihnă, în cadrul unui regim de penitenciar, cu toate că nu fuseseră condamnați. [...] Deportații au fost batjocoriți și tratați ca dușmani ai regimului sovietic și spioni, fiind persecutați tot timpul. Ajuși la locul de destinație, au fost repartizați pe locuri de muncă, în general în colhozuri și sovhozuri [...], în cariere de piatră, șantiere de construcții, mine, exploatare forestiere. [...] Condițiile de lucru erau foarte grele. [...] regimul de muncă era foarte aspru, [...] condițiile de viață erau și ele deosebit de grele”⁵⁹.

Un subcapitol, *Cupca și drama românilor de la Fântâna Albă din 1 aprilie 1941*, pp. 379–399, prezintă, în lumina cercetărilor de până acum, „tributul greu în morți, răniți, condamnați la închisoare și deportare” suportat de locuitorii acestui sat bucovinean: 5 morți prin împușcare, 6 arestați și întemnițați pentru participare la evenimente, 18 arestați după evenimente, decedați în lagăre și închisori. Tot aici, este prezentată situația familiilor din Cupca deportate la 13 iunie 1941 și soarta acestora: 25 de familii întregi și 5 persoane din familii diferite. Din cei 102 oameni deportați din Cupca, doar 43 s-au întors acasă. În lotul deportaților de aici au fost incluși: două din cele mai bogate familii din sat, posesoare a câte 50 ha de pământ fiecare, cei care s-au afirmat ca „buni români” sub administrație bolșevică, țărani cu gospodărie mijlocie și oameni nevoiași. Impresionează drama unor familii, Toma Petriuc, Gheorghe Popescu, Dumitru Bolocan, Dragoș Tărăță, Vasile Plevan, consumată în marele spațiu concentraționar sovietic, iar încheierea autorilor invită încă la reflecție istorică: „Țăranii deportați în 13 iunie 1941 au fost duși în lagărul Uralului de Nord din regiunea Sverdlovsk, fiind transferați ulterior în Siberia Orientală sau Asia Centrală (Kazahstan). Nu au fost condamnați.

⁵⁷ Laurențiu Dragomir, *Op. cit.*, pp. 42–57.

⁵⁸ Petru Ciobanu, Reveca Prelipcean, Vasile Slănină, *Cupca, un sat din Bucovina. Monografie istorică. Partea I (anii 1429–1944)*, Câmpulung Moldovenesc, Editura Amadoros, 2004.

⁵⁹ *Ibidem*, pp. 359–373.

S-au întors acasă începând din anul 1946 și a trebuit să își cumpere casele care le fuseseră confiscate și atribuite altor familii cu ocazia deportării⁶⁰.

Vasile Bizovi (1926–2000), profesor, publicist și animator cultural, „Creangă al Bucovinei”, în monografia consacrată satului Boian⁶¹, include și el un capitol aparte pe această temă. Capitolul VII, „*Golgota lor ni-i rană și blazon*”, consemnează victimele represiunilor sovietice din anii 1940–1941 și 1944–1958, când „au fost distruși cei mai buni locuitori ai Boianului”, „în primul rând intelectualii, oamenii care știau carte”, „floarea gospodariilor”, „familii întregi”. Listele victimelor sunt elocvente. Pentru perioada 1940–1941, sunt consemnate 64 de persoane. În perioada 1944–1945, au murit la Onega 95 de oameni, toți bărbați. Dintre cei „deschiaburiți”, în perioada 1945–1953, au murit în închisori 14 boinceni. Dintre cei deportați din Boian s-au întors acasă 31 de persoane, iar dintre „deschiaburiții” închiși doar 24 au revenit la vetrele lor. În cadrul „procesului de reabilitare”, numai șase locuitori ai satului Boian au fost reabilitați. Concluzia autorului este că „povestirile celor ce s-au întors din raiul stalinist sunt atât de îngrozitoare, încât ar trebui de scris o carte aparte despre cele suferite de către deportați, despre viața lor în pădurile Siberiei și în gulaguri⁶²”.

În reconstituirea istoriei noastre confiscate din veacul trecut, un loc aparte îl ocupă lucrarea *Fântâna Albă. O mărturie de sânge – Istorie, amintiri, mărturii*⁶³. Autorul cărții, Vasile Ilica, s-a născut la 11 noiembrie 1924 în Broscăuții Noi – Storojineț, unde urmează cursurile școlii primare, pe care le continuă la Liceul Regele Ferdinand I din Storojineț. Adolescența tânărului este marcată de evenimente tragice: ultimatumul sovietic și ocuparea Basarabiei și a nordului Bucovinei (iunie 1940), a doua ocupație sovietică și refugiul masiv al românilor (martie 1944). În 1944, Vasile Ilica își termină studiile liceale la Timișoara. După examenul de bacalaureat, este înrolat în armată, participând la acțiuni de dezarmare și anihilare a unor unități germane în retragere. În iunie 1946 termină cursurile Școlii de Ofițeri de Geniu, secția construcții, din București, cu gradul de sublocotenent. Trei ani mai târziu este trecut în rezervă. După această dată, Vasile Ilica lucrează pe diverse șantiere de construcții în județele Maramureș și Bihor. În ultimii 25 de ani din cariera sa de constructor muncește la Institutul Județean de Proiectare Bihor, unde se specializează în studii și lucrări de sistematizare rurală și teritorială. După 1990, călătorește frecvent în Basarabia și în partea ocupată a Bucovinei. Constructorul de altădată se dedică acum străngerii legăturilor cu românii deșertați din spațiul ex-sovietic. Devine membru activ al Societății pentru Cultură Românească „Mihai Eminescu” din Cernăuți, căreia îi donează biblioteca de carte și periodică românești moștenită de la unchiul său Mihai Ilica, profesor de limba română în Chișinău în perioada 1920–1943. Tot acum, veteranul de război Vasile Ilica strânge materiale diverse (documente aflate la Arhivele de Stat din Cernăuți, arti-

⁶⁰ *Ibidem*, pp. 393–399.

⁶¹ Vasile Bizovi, *Boianul*, Cernăuți, Editura Bukrek, 2005.

⁶² *Ibidem*, pp. 177–186.

⁶³ Vasile Ilica, *Fântâna Albă. O mărturie de sânge – istorie, amintiri, mărturii*, Oradea, Editura Imprimeriei de Vest, 1999.

cole din periodicele vremii, mărturii, fotografii) referitoare la evenimentele din preajma zilei de 1 aprilie 1941, petrecute lângă Fântâna Albă.

Cartea lui Vasile Ilica, dedicată „miilor de victime ale stalinismului din nordul Bucovinei”, realizează în cele șase capitole ale sale o impresionantă reconstituire a dramei românilor bucovineni sub cea dintâi ocupație sovietică. Autorul prezintă contextul istoric în care trupele sovietice au pătruns în partea de nord a Bucovinei, starea de spirit a locuitorilor din acele momente dramatice, modul în care sovieticii au înscăunat noi autorități locale, comportarea acestora față de localnici, amestecul în domeniul culturii și al învățământului, supravegherea și manipularea populației românești, provocarea continuă a acesteia, deportarea românilor considerați ostili, masacrarea celor rămași la vetrele lor. Punctul central al cărții îl reprezintă evocarea amplă, realizată pas cu pas, a masacrului de la 1 aprilie 1941, comis lângă localitatea Fântâna Albă asupra românilor, care, într-o procesiune impresionantă, doreau să-și părăsească vatra cotropită de o stăpânire barbară și să treacă în România peste frontiera impusă cu forța.

Mărturiile referitoare la acest odios masacru și la deportările care au urmat sunt cutremurătoare. Fără a fi istoric de profesie, cu osârdie și pasiune, Vasile Ilica aduce contribuții la elucidarea unui eveniment având doar în aparență caracter local și care a fost ținut sub tăcere vreme îndelungată ori tratat ocazional. În epocă, au scris despre acest eveniment Micola Rubanet (un ziarist ucrainean, care, minimalizând dimensiunile masacrului, își publică rezultatele anchetei în materialul *Golgota Bucovinei*, tipărit la Kiev, în „Liudena i svit”, nr. 10, octombrie 1941), Ion Dominte (ziarist român, care își publică ancheta în mai multe numere ale ziarului „Bucovina”, Cernăuți, 1942 și, parțial, în broșura *Din Raiul Bolșevic*, tipărită în același an). Mai aproape de noi, Ilie Popescu și Ion Cozmei sunt autorii cărții *Drumul spre Golgota*, Iași, Editura Moldova, 1994. Materiale valoroase au publicat după 1989, la Cernăuți, periodicele „Plai Românesc” și „Țara Fagilor”. Ocazional, au acordat oarece interes evenimentului și unele gazete din România („Crai Nou” – Suceava, „Bucovina” – Rădăuți, „Românul” – București). Tragicul eveniment de la Fântâna Albă n-a constituit, însă, niciodată, obiectul unor cercetări speciale, nici în perioada 1941–1944, nici după 1989, când au existat condiții favorizatoare. Marea dramă a românilor din partea a doua a veacului trecut pare că nu interesează pe nimeni. Fântâna Albă reprezintă doar un episod al acesteia. Ocuparea samavolnică a unor întinse și vechi teritorii românești, masacrul în masă, deportarea, lagărele de muncă forțată/de exterminare, refugiul și risipirea masivă a românilor în mai toată lumea, ocupația sovietică în România, comunicarea țării prin exterminarea cu brutalitate a structurilor de rezistență ale societății civile, spolierea bogățiilor naționale prin mărirea arbitrară a datoriei de război, mancurtizarea și falsificarea istoriei, discriminarea, supravegherea continuă și marginalizarea refugiaților bucovineni și basarabeni acoperă o jumătate de veac însângerat și reprezintă în istoria contemporană un rușinos exemplu de barbarie.

Fântâna Albă este doar unul dintre locurile însângerate de pe lungul drum al exterminării românilor. Ca și faptele consemnate în eposul eroic al vremurilor de glorie, suferința imensă a românilor are măreția și noblețea tragediilor din Antichitate. Poate că și din această cauză românii nu și-o clamează, zgometos, la

răscruci ale istoriei. Și, fără să culpabilizeze neamuri ori oameni nevinovați, ei își susțin dăinuirea, mai cu seamă, în curățenia și simplitatea vechilor ceremonii și ritualuri de perpetuare a memoriei colective: „La Fântâna Albă se închină / lutului și umedei țărâni, / dulce și amara Bucovină / cu tot neamul nostru de români. // ... Ziua-aici dădeau în floare merii, / peste noapte floarea îngheța, / Adia a iarnă de Siberii – / luna nouă muguri secera... // Au ieșit bărbații să-și adune / primăvara toată la un loc. / Floarea scuturată de cărbune / le-a cernit cununile de foc. // Ai venit. Ioane, pân-aice, / horele și graiul să-ți aduni ? / Te-au ajuns cartușe venetice / pân' la os și sânge de străbuni. // La Fântâna Albă și uscată / șuieră prin stratul de mohor, / șarpele din sârma cea ghimpată / ce desparte tată de fecior. // Mai încerci să vii și-acum, Arune, / mai pornești la drum pe jos, Mihai, / stâlpul cel de piatră nu va spune / pentru toate vremurile «Stai!»? // Mai trimiți din veacuri vreo solie, / Preamărite Ștefan-voievod? / Trece numai dorul de moșie / strâns în haine grele de aprod... // Ți-ai trecut prin vamă, Cipriane, / cântecul ca pasărea în zbor? / Mai revii și astăzi ca în anii / tineri – învelit în tricolor? // La Fântâna Albă și uscată / șuieră prin stratul de mohor, / șarpele din sârma cea ghimpată / ce desparte mamă de fecior”⁶⁴.

Lărgindu-și aria de investigare, Vasile Ilica publică, peste numai câțiva ani, lucrarea *Martiri și mărturii din nordul Bucovinei (Fântâna Albă, Suceveni, Lunca, Crasna, Igești)*, aducând în actualitate, într-un masiv volum de aproape 500 de pagini⁶⁵, noi mărturii care evocă „experiențe tragice trăite de populația românească surprinsă total nepregătită de a face față unui genocid totalitar și cu desvârșire absurd, organizat de conducătorii sovietici în noile provincii românești anexate la 28 iunie 1940 și încorporate prin siluire și șantaj în marele imperiu roșu de la răsărit”⁶⁶. Dintre capitolele și subcapitolele acestei reeditări, care valorifică un impresionant material documentar, reținem: *Amintiri despre prima ocupație sovietică în nordul Bucovinei în perioada 1940–1941*, pp. 55–76; *Genocidul de la Fântâna Albă, 1 aprilie 1941*, pp. 79–137; *Masacrul de la Lunca, 6/7 februarie 1941*, pp. 137–148; *Revolta de la Crasna, martie–aprilie 1944*, pp. 149–156; *Asasinatelor de la Igești, iunie 1941*, pp. 156–160; *Partizani români din nordul Bucovinei, 1944–1945*, pp. 160–175; *Comemorări ale victimelor terorismului stalinist în nordul Bucovinei*, pp. 188–211; *12/13 iunie – ziua cea mai neagră din perioada ocupației sovietice, 1940–1941. Marea deportare*, pp. 215–262; *Marea foamete din 1946–1947 și alte mărturii*, pp. 265–290; *Din folclorul deportaților*, pp. 357–375; *Anexe – cu localități, troițe și liste cu numele victimelor din satele martire din nordul Bucovinei*, pp. 380–476.

„Listele provizorii” din cele 40 de anexe ale cărții, cuprinzând împușcați, deportați, dispăruți, liste prezentate pe raioane (Herța, Hliboca, Noua Suliță și Storojineț), evidențiază dimensiunile fenomenului investigat: Godinești – 34 de persoane; Horbova – 52; Hreățca – 44; Mihoreni – 34; Molnița – 67; Ostrița –

⁶⁴ Grigore Bostan, *La Fântâna Albă, ibidem*, p. Republicare din „Miorița”, revistă de istorie, literatură și folclor, Cernăuți, anul I, nr. 2, iunie–iulie 1992, p. 4.

⁶⁵ Vasile Ilica, *Martiri și mărturii din nordul Bucovinei (Fântâna Albă, Suceveni, Lunca, Crasna, Igești)*, Oradea, Editura Imprimeriei de Vest, 2003.

⁶⁶ Vasile Ilica, *Argument pentru ediția revăzută, ibidem*, p.18.

136; Pilipăuți – 103; Probotești – 106; Târnuca – 223; Carapciu pe Siret – 117; Ceahor – 51; Cupca – 82; Dimca – 56; Oprîșeni – 54; Stănești – 154; Tereblecea – 283; Suceveni – 109; Iordănești – 50; Voloca pe Derelui – 50; Bahrinești – 134; Boian – 179; Buda Mică – 78; Mahala – 579; Stroești – 46; Costiceni – 32; Budineț – 77; Crasna – 274; Igești – 87; Pătrăuții de Jos – 142; Pătrăuții de Sus – 50; Ropcea – 52; Storojineț (Maidan) – 90; Roșa – 70; Horecea – 110. Concluzia editorului „schitelor de istorie” din această carte⁶⁷ o găsim imprimată pe coperta a IV-a: „Acțiunile dure, de o cruzime ieșită din comun, asupra populației românești din nordul Bucovinei, nu pot fi considerate un accident sau o acțiune scăpată de sub control, ci, în mod cert, este vorba de o diabolică politică de stat, urmărită cu deosebită insistență de organele conducerii de stat a U.R.S.S. asupra unei populații nevinovate și complet nepregătite de a face față la un asemenea terorism de stat”⁶⁸.

La concluzii apropiate ajung, în ultimii ani, și cercetătorii. Istoricul sucevean Mihai-Aurelian Căruntu, afirmă în lucrarea sa *Bucovina în al doilea război mondial*: „Bilanțul celor 12 luni de ocupație este cutremurător. Potrivit datelor oficiale ale administrației românești, în perioada iunie 1940–iunie 1941, au fost deportate sau au dispărut din Guvernământul Bucovinei 36 129 de persoane, dintre care 5 018 din municipiul Cernăuți, 8 319 din județul Cernăuți, 4 387 din județul Storojineț, 1 467 din județul Rădăuți, 1 996 din județul Dorohoi (zona Herței) și 14 942 din județul Hotin. Aceste cifre depășesc cu mult pierderile umane din cei patru ani ai primului război mondial, când linia frontului a trecut de mai multe ori peste teritoriul provinciei. Urmărindu-se eliminarea nucleului reprezentativ legat de viața tradițională românească, au fost strămutate familii întregi, de la copii din leagăn și până la bătrânii netransportabili. Transferarea în timp de un an a unui număr de 300 000 de români din Basarabia și nordul Bucovinei în interiorul U.R.S.S. a fost posibilă, cel mai probabil, datorită faptului că ea s-a realizat după un plan elaborat cu mult timp înaintea ocupării acestor teritorii”⁶⁹. În viziunea autorului acestei lucrări, „programul de sovietizare” a urmărit să impună prin violență un „model străin de tradițiile locale și aspirațiile naționale”, represiunea bolșevică având „un caracter atocuprinzător”. Întrucât a vizat întreaga societate românească, „de la elite și până la țăranul de rând”, aceasta poate fi apreciată drept un „etnocid dirijat”, menit „să modifice realitățile demografice din Basarabia și nordul Bucovinei”. În cadrul acestui „etnocid dirijat”, miza principală a Moscovei

⁶⁷ Grigore C. Bostan, *O mărturie de sânge a unității noastre naționale*, *ibidem*, p. 19.

⁶⁸ Vezi și Grigore Bostan, Lora Bostan, *Destinul intelectualității românești din nordul Bucovinei, 1953–1960. Încercări de reîntoarcere la izvoare*, în „Analele Sighet”, vol. VIII, *Anii 1954–1960. Fluxurile și refluxurile stalinismului*, Comunicări prezentate la Simpozionul de la Sighetul Marmăției, 2–4 iulie 2000, București, Fundația Academia Civică, 2000, pp. 977–981. Aici, autorii susțin că „una dintre strategiile principale (dar, desigur, nedeclarate) ale regimului de ocupație sovietică în nordul Bucovinei și ținutul Herței a fost neutralizarea și anihilarea spiritului românesc în acest spațiu ce ține de istoria noastră bimilenară” (p. 977).

⁶⁹ Mihai-Aurelian Căruntu, *Represiunea – formă principală de manifestare a regimului sovietic de ocupație*, capitol al lucrării *Bucovina în al doilea război mondial*, Argument de prof. univ. dr. Gh. Buzatu, Iași, Editura Junimea, 2004, pp. 260–271.

„era omul, ale cărui resorturi sufletești trebuiau definitiv sfărâmate și restructurate, conform tiparelor rigide impuse de doctrina marxistă”⁷⁰.

Referindu-se la acest eveniment tragic din viața românilor nord-bucovineni, la „istoria [lor] și adevărul despre ea”, într-un material recent, *O cronică al calvarului*, Ștefan Hostiuc observă, pe bună dreptate: „De deportații Bucovinei cine se ocupă? Un Vasile Ilica din Oradea, o societate «Golgota» din Cernăuți (care, se pare, e prea slabă pentru a demara proiecte de anvergură), câțiva ziariști, câțiva profesori de țară, poate niște elevi. Nimeni mai mult. Noroc de Anița Nandriș și de alte câteva persoane, care, îndemnate de rude sau prieteni, și-au descris singure viața propriilor familii deportate în Siberia sau Kazahstan, altfel am fi rămas cu o idee foarte vagă despre ceea ce li s-a putut întâmpla acolo. Unele din aceste mărturii au fost puse pe hârtie încă în perioada comunistă, cu mari riscuri. Altele sunt date în perioada postcomunistă, când foștii deportați au mai prins curaj, chiar dacă, în subconștient, mulți dintre ei încă păstrează o umbră de frică. Foarte multe voci, care ar trebui să fie auzite, tac. Numărul celor care nu și-au spus păsul e mult mai mare decât al celor care și l-au spus. Dar cine să-i audă? Cine-i caută? Cine-i interviează? Nimeni. Nici o instituție. Nici o fundație. Nu există nici un proiect serios în acest sens.

Un om nu poate substitui o instituție. Dacă nu vom înțelege acest lucru, vom lăsa să moară o dată cu istoria și adevărul despre ea”⁷¹.

Spre deosebire de țările din fostul spațiu sovietic, cărora politica de *glasnost* le permite, începând din 1986, raportarea la trecut, printr-o „confruntare deschisă” cu acesta, pentru restabilirea adevărului, ca preocupare a istoricilor dar și a societății în ansamblul ei, în România procesul de recuperare a memoriei colective începe în 1990. În acest an, la București, Banu Rădulescu fondează „Memoria”, revista gândirii arestate. Sub egida Uniunii Scriitorilor din România, periodicul este editat de Fundația Culturală „Memoria”. În articolul-program, Banu Rădulescu motivează astfel întreprinderea: „Multe catastrofe a avut de îndurat neamul românesc în decursul istoriei sale. Dar, lucru cert, niciodată mai dezastruoase ca în comunism. Lanț de incredibile atentate pe toate planurile existenței. Dacă ar fi să încercăm vreo ierarhizare a lor și să indicăm crima cea mai gravă, nu-i nici un dubiu că aceasta e cea îndreptată împotriva spiritualității. S-a încercat orice ca această crimă să fie dusă până la capăt: ucideri de oameni, arestări, deportări, exilări, dislocări, marginalizări, cenzurări etc.; distrugerii de sate, de monumente, ctitorii etc.; mutilări de așezăminte de învățământ, pornind de la creșe până la diplomele de doctorat; interziceri de cărți, de călătorii, de contracte culturale etc.; tăcere asupra unor personalități, tăcere asupra operelor lor; ori, dacă nu deplină tăcere, falsificarea: de biografii, de opere etc. Pe scurt, asasinarea memoriei acestui neam. Știindu-se bine că, tot așa cum un om lipsit de memorie încetează de-a mai fi om, un popor văduvit de trecutul său își pierde pe totdeauna identitatea”⁷².

⁷⁰ *Ibidem*, p. 271.

⁷¹ Ștefan Hostiuc, *O cronică a calvarului*, „Mesager bucovinean”, București, anul III, nr. 4 (12), octombrie–decembrie 2005, p. 4.

⁷² Banu Rădulescu, *Ție, stimate cititor, îți batem în clipa asta la ușă*, „Memoria”, revista gândirii arestate, București, anul I, nr. 1, 1990, pp. 1–2.

Din această perspectivă, rolul periodicului de la București se impune și în relație cu „edificarea prezentului și prospectarea viitorului”, mereu cu „o privire rotindu-se larg, peste lumea întreagă”: „Vrem să redăm memoriei acestui neam funcția ei normală, fiziologică. S-o facem să respire iar, cu forța ei firească, în singurul climat care îi priește, al necontrafacerii. Fiindcă multe ne pot minți în viață, trecutul însă niciodată. Bun sau rău, el rămâne pe veci indestructibil, adevărul adevărat așa cum i-a fost dat să fie, și nimei nu-l mai poate măslui.

Preocupându-ne în mod prioritar de «gândirea arestată» la noi, nu vom omite să luăm în dezbatere nici gândirea arestată oriunde în lume. Cunoscând faptul că memoria nici unui popor nu s-a fundamentat în gol, ci în deplină concordanță cu memoria altor popoare, vecine ori îndepărtate. De-aici și obligația de-a nu avea doar o privire restrictivă, limitată la perimetrul românesc, ci o privire rotindu-se larg, peste lumea întreagă. Cu atât mai mult cu cât, azi, oameni de pretutindeni își caută cu febrilitate drepturile la o viață mai luminoasă, care nu poate începe decât cu libertatea. Or, în cadrul acestei libertăți, pe prim plan stă libertatea gândirii, adică «gândirea nearestată». Atingerea acestui deziderat nu e posibilă însă fără un apel permanent la memorie. Ea e fundamentul pe care ne edificăm prezentul și ne prospectăm viitorul”⁷³.

În cei 15 ani de apariție neîntreruptă, „Memoria” publică studii și articole, documente, evocări, fișiere biobibliografice, proză memorialistică, versuri din creația deținuților politici⁷⁴, cronologii, cronici literare. Număr de număr, periodicul consemnează în cadrul dicționarului detenției numele victimelor repressiunii comuniste din România. Prin secțiunile sale tematice, „Memoria” acoperă, programatic, o problematică amplă a „istoriei confiscate” din veacul trecut: *Amintiri din locurile morții*, *Biblioteca „Memoria”*, *Biografiile încarcerate*, *Catalogul celor uciși în temnițele comuniste*, *Cărțile universului concentraționar*, *Comunismul văzut din interior*, *Copii în temnițele comuniste*, *Correspondența „Memoria”*, *Deportarea etnicilor germani*, *Dosarul Pitești*, *Femei în temnițele comuniste*, *Figuri de martiri*, *Furtul tradițiilor*, *Geografia detenției*, *Intelectualii și rezistența*, *Internaționala terorismului comunist*, *Istoria furată*, *Istoria penitenciarelor românești*, *În căutarea omului pierdut*, *Literatura de după sârma ghimpată*, *Literatura Gulagului*, *Mărturiile din temnițele comuniste*, *Memoria Academiei Române*, *Memoria altor dictaturi*, *Memoria aproapei noastre*, *Memoria armatei române*, *Memoria aromânilor*, *Memoria Basarabiei*, *Memoria Bisericii Române*, *Memoria cărților*, *Memoria deportaților*, *Memoria documentelor*, *Memoria economiei românești*, *Memoria exilului românesc*, *Memoria*

⁷³ *Ibidem*, p. 2.

⁷⁴ În prefața la antologia *Poezia în cătușe*, Craiova, Editura Omniscop, 1995, prof. univ. dr. Aurelian I. Popescu notează: „Exprimând un crez politic clar, precis, hotărât și optimist, atât de necesar în detenție, poeziile create în iadul închisorilor și lagărelor morții sunt astăzi dovezi incontestabile că a existat în țara noastră o dărză rezistență împotriva comunismului, reprezentată, în primul rând, de foștii deținuți politici. [...] Poezia rostită de fapt cu cătușe la mână de deținuții politici din România reprezintă un arhipelag al rezistenței. Este, în felul ei, un Arhipelag Gulag al lirismului, o dovadă a numărului de martori-martiri din România” (p. 10).

Fortului 13 Jilava, Memoria fraților înstrăinați, Memoria Gulagului, Memoria în prezent, Memoria înscenărilor comuniste, Memoria învățământului românesc, Memoria lumii, Memoria martirilor, Memoria muncitorului român, Memoria partidelor istorice, Memoria patrimoniului, Memoria personalităților, Memoria presei, Memoria teatrului românesc, Memoria textelor arestate, Memoria tinerețului român, Memoria țăranului român, Memoria umilițelor, Memoria unor mari evenimente, Memoria viitorului, Ororile totalitarismului, Personalități în închisorile României, Personalități românești izgonite din țară, Rezistența prin gândire, Tirani și călăi, Victimele deportărilor.

Rețeaua amplă a Gulagului românesc este dezvăluită constant, nu doar prin harta prezentată în numeroase numere, ci și prin materialele publicate: 4 mari centre de exterminare, 29 închisori de exterminare, 54 lagăre de exterminare, 11 lagăre de deportare și 13 aziluri psihiatrice⁷⁵.

În paginile periodicului „Memoria”, publică memorialistică și câțiva bucovineni: Dumitru Oniga⁷⁶, George Ungureanu⁷⁷. Un material este consacrat rezistenței armate anticomuniste din munții Bucovinei: Constantin Dinu Vasiliu, *Munții Bucovinei, primii munți în flăcări*⁷⁸. Sub titlul *Folclorul înlăcrimat al Bucovinei*, „Memoria” publică șapte texte din lirica deportărilor și harta etnografică a provinciei, întocmită de Ion Nistor pe temeiul recensământului oficial din 1910⁷⁹. Pentru importanța problematicii adusă în dezbatere, mai menționăm câteva articole: Banu Rădulescu, *Cine poartă răspunderea penală și morală a Gulagului românesc*⁸⁰; Ecaterina Ionescu, *Galaxia torturii*⁸¹; Sabin

⁷⁵ Ruxandra Cesereanu propune „șase spații”, „ilustrative pentru represiunea din România”: –închisoarea Pitești, „cea mai atroce închisoare românească” din perioada 1949–1952, „modernă, eminamente luciferică prin primatul sfidării credinței”; – cele trei „închisori vetuste, rigide și cazone, de inspirație habsburgică”, Gherla, Aiud și Sighet: – „spațiul matriceal al Jilavei”, „malaxor carceral și anticameră a morții”; – coloniile de muncă de pe Canal și din Balta Brăilei, „ferme ale morții”. Vezi Ruxandra Cesereanu, *Scurt istoric al Gulagului românesc*, în *op. cit.*, pp. 119–120.

⁷⁶ *Domnul Drescher*, anul XI, nr. 2 (31), pp. 124–129; *Mott nu trădează*, anul XI, nr. 4 (33), 2000, pp. 73–81; *Nichifor Crainic*, anul XV, nr. 4 (49), 2004, pp. 99–102; *O, brad frumos...*, anul XIV, nr. 3–4 (44–45), 2003, pp. 24–26; *Părintele Juncu*, anul XII, nr. 2 (35), 2001, pp. 52–57. Dumitru Oniga pregătește pentru tipar un volum cu amintirile sale din detenție.

⁷⁷ *Camera Zero*, anul VI, nr. 14, 1995, pp. 16–19; *Condamnat la moarte*, anul XIII, nr. 2 (39), 2002, pp. 99–109.

⁷⁸ *Ibidem*, anul V, nr. 10, 1994, pp. 100–108.

⁷⁹ *Ibidem*, anul VI, nr. 13, 1995, pp. 18–19.

⁸⁰ *Ibidem*, anul V, nr. 12, 1994, pp. 76–84.

⁸¹ *Ibidem*, anul XIII, nr. 3–4 (40–41), 2002, pp. 194–201. Materialul se referă la cartea *Tortura pe înțelesul tuturor*, „calvarul reclusiunii” lui Florin Constantin Pavlovici, „o dezvăluire crudă, o radiografie exactă a vieții unui «bandit» intrat în mașină infernală a Securității”, care „ilustrează prin exemplul personal drama a mii de oameni care, odată intrați în tunelul concentraționar, suportă întregul cortegiu al atrocităților, al torturilor”: tortura arestării, tortura procesului înscenat, tortura muncii zilnice și silnice, tortura bătăii organizate, tortura foamei, tortura sârmei ghimpate, a puștii-mitralieră, a câinilor-lupi, a zăvoarelor, tortura carcerii, a izolării, a privării de somn, anularea rației alimentare,

Ivan, *Un dicționar enciclopedic al Gulagului sovietic*⁸²; Alexandru Zub, *Despre rezistența spirituală anticomunistă*⁸³; Nina Stănculescu, *Camilian Demetrescu: opunerea la comunism prin artă*⁸⁴; Gheorghe Năstase, „Academia” din Aiud. *In memoriam prof. univ. Ion Petrovici*⁸⁵; Petre Popescu Gogan, [„Demolarea” Academiei Române] *Memento*⁸⁶; Ecaterina Ionescu, *Am fost redactor la „Cartea de Aur”*⁸⁷; Petre Popescu Gogan, *Tragedia de la Sighet și Academia*⁸⁸.

La 13 aprilie 1993, la București, ia ființă Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului. Funcționând sub egida Academiei Române, acesta are ca obiect de activitate culegerea, arhivarea, cercetarea și publicarea documentelor referitoare la formele totalitarismului în România. În domeniile sale de interes, INST include, printre altele, aspecte ale vieții sub regimul comunist, 1945–1989: structuri economice, probleme sociale, instituții, legislație, cultură, mentalități, limbaj, tehnici de represiune, forme de rezistență, viața cotidiană. INST editează câteva publicații: „Arhivele Totalitarismului”, periodic trimestrial, fondat în 1993, colecții, documente și mărturii, studii, bibliografii, memorii.

În Colecția „Documente”, INST publică, în 1998, *Rezistența armată din Bucovina, 1944–1950*, volumul I⁸⁹. În *Cuvânt înainte*, directorul INST, profesorul Radu Ciuceanu, precizează: „Se poate afirma că încă din primele luni de ocupație mișcarea de rezistență română a îmbrăcat forme directe de reacție la adresa invadatorului. Ea s-a manifestat pe toate planurile, de la cel politic, în frunte cu P.N.L., P.N.T., P.S.D. și Mișcarea Legionară, implicată în acțiuni informative și operaționale în spatele frontului sovietic.

Noul regim a declanșat comunizarea în cele mai diverse domenii: militar (epurarea, descompunerea și transformarea armatei naționale într-una de partid), religios (desființarea bisericii greco-catolice, arestarea a peste 4 000 de preoți ortodocși, asasinarea unor prelați și chiriarhi catolici, greco-catolici și ortodocși),

---

tortura dușului rece și rapid, ciomăgeala la duș, tortura cusutului peticelor peste petice, a încălțăminteii sparte, a hainelor ude și murdare, tortura hârdăului-ceasornic din celulă, tortura bolilor, a epidemiilor, a păduchilor, tortura lipsei de orice asistență medicală, tortura bărbieritului cu un brici știrb și ruginit, tortura tunsului în batjocură, tortura percheziției pentru a găsi obiecte interzise, tortura lipsei de legături cu familia, tortura ultimei semnături pe formularul-tip, impusă deținuților politici pentru a nu divulga „nimic din ce s-a întâmplat în iad” (pp. 196–197).

⁸² *Ibidem*, anul XIII, nr. 1 (38), 2002, pp. 26–35. Amplă prezentare a lucrării lui Jacques Rossi, *Manualul Gulagului – dicționar istoric*, „un veritabil document, extrem de valoros pentru istorici”, dar și pentru un public mai larg, lucrare tipărită în mai multe ediții: Londra (1989), New York (1989), Moscova (1991), Tokio (1996), Paris (1997).

⁸³ *Ibidem*, anul VI, nr. 15, 1995, pp. 8–11.

⁸⁴ *Ibidem*, anul XI, nr. 3 (32), 2000, pp. 6–10.

⁸⁵ *Ibidem*, anul XIV, nr. 2 (43), 2003, pp. 18–25.

⁸⁶ *Ibidem*, anul X, nr. 28, 1999, pp. 8–53.

⁸⁷ *Ibidem*, anul XI, nr. 4 (33), 2000, pp. 114–123.

⁸⁸ *Ibidem*, anul XII, nr. 3–4 (36–37), 2001, pp. 122–150.

⁸⁹ *Rezistența armată din Bucovina, 1944–1950*, vol. I. *Cuvânt înainte* de prof. Radu Ciuceanu, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, Colecția „Documente”, 1998.

administrativ (au fost epurați peste 30 000 de funcționari din administrația veche, bănuți și acuzați de fascism, legionarism etc.), social (proiectul distrugerii etnice nu și-a avut analogii decât în U.R.S.S.), țăranul român urmând să dispară o dată cu pământul care îl identifica, în deplinătatea ființei, ca cea mai numeroasă pătură socio-economică din România; țăranul trebuia eliminat și apoi înlocuit cu colhoznicul de tip nou, *bezbojnic*, cel fără Dumnezeu, venit de oriunde, aplecat către orice. Deci o rezistență totală, pe întreg spațiul românesc, opusă unei represiuni totale din partea ocupantului bolșevic și a năimiților săi.

Editarea volumului de față are scopul de a furniza istoricilor materialul documentar necesar elaborării unor lucrări de specialitate, dar și de a urmări evoluția fenomenului rezistenței armate anticomuniste din țara noastră, de la origine și până la înăbușirea acesteia. Evident, vrem să spulberăm prejudecata pasivității românilor în fața acțiunilor de comunizare a țării și să dovedim cu argumente convingătoare că în România a existat o rezistență anticomunistă viguroasă, amplă și de durată, care poate sta cu cinste alături de fenomenele asemănătoare din alte state europene⁹⁰.

Drama României, a unor provincii românești, a militarilor români și a civililor din Bucovina și Basarabia, dar și din alte provincii este oglindită în date și cifre. Acționând în România ca într-o țară ocupată, Armata Roșie ia peste 160 000 de prizonieri. Din Bucovina și Moldova, administrate direct de Armata Roșie, sunt deportate câteva zeci de mii de oameni. Din Ardealul de Nord, preluat spre administrare de sovietici, sunt deportați, în ianuarie 1945, 72 000 de cetățeni români de origine germană. Numai în anii 1944–1945, din România sunt jefuite și confiscate valori reprezentând 35% din patrimoniul național. Obligația de întreținere a armatei de ocupație, instituirea cenzurii sovietice, epurările din administrație și armată, reforma agrară haotică, comunizarea justiției, „dinamizarea” tribunalelor poporului, terorizarea partidelor istorice, arestările masive, procesele celor vinovați „de dezastrul țării” și „de crime de război”, înființarea Sovromurilor, ca mijloc suplimentar de exploatare și înstrăinare a resurselor⁹¹, lichidarea opoziției, represiunea cea mai violentă din întreaga Europă Răsăriteană⁹² pregătesc terenul pentru instaurarea deplină în România a regimului totalitar⁹³.

⁹⁰ *Ibidem*, p. 33.

⁹¹ În România au fost înființate 14 Sovromuri. Sovieticii au furat din România produse valorând cinci miliarde de dolari SUA, deși prin convenția de armistițiu țării i-au fost impuse 300 milioane. *Ibidem*, pp. 30–31.

⁹² Profesorul Radu Ciuceanu notează: „Spre a ne face o idee despre condițiile inumane de detenție politică din închisorile comuniste. arătăm că sistemul penitenciar al țării, în 1944, era capabil să dețină circa 15 000 de oameni. Cum numai în 1949 fuseseră arestați peste 150 000 de oameni, este lesne de imaginat cât de înspăimântătoare erau chinurile supraaglomerărilor; promiscuitatea, tortura prin înfometare sistematică, lipsa igienei și asistenței medicale, brutalitatea excesivă a gardienilor, munca forțată, reeducarea prin violență continuă, în care tortura fizică se împletea cu tortura psihică” (p. 31).

⁹³ Pentru tema în discuție, complementar, vezi și Victor Frunză, *Istoria stalinismului în România*, București, Editura Humanitas, 1990; Vladimir Tismăneanu, *Arheologia terorii*, București, Editura Eminescu, 1992; Constantin Dumitrescu, *Cetatea totală*, București,

În această situație, în România, „rezistența anticomunistă a fost expresia unei nemulțumiri generale și a avut un caracter național”: „Sute de mii de militari și țărani, funcționari și studenți, preoți, femei, elevi și muncitori s-au opus individual sau organizat instaurării și consolidării comunismului”⁹⁴.

Volumul I al lucrării reunește 97 de documente inedite referitoare la începuturile mișcării de rezistență armată antisovietică și anticomunistă din Bucovina, ce acoperă intervalul de timp 29 martie 1944–26 septembrie 1950. *Dicționarul biografic* cuprinde liste incomplete cu foștii combatanți, implicați direct în mișcarea de partizani din Bucovina, înscriși, în majoritatea cazurilor, ca voluntari în Batalionul Fix Regional „Bucovina”⁹⁵: Plutoanele Fixe nr. 2 și 3 „Straja” (38 de combatanți, adică mai puțin de jumătate din efectivul acestora), Grupul de partizani condus de Vladimir Macoveiciuc (44 de combatanți), Grupul de partizani condus de Ion Vatamaniuc (12), Grupul de partizani condus de Vladimir Tironeac (8), Grupul de partizani condus de Constantin Cenușă (27), Grupul mixt româno-ucrainean condus de Petre Maruseac (31), Grupul de rezistență legionar condus de Ovidiu Găină (21), Grupul Macoveiciuc în varianta din faza a doua a rezistenței (10), Grupul Cenușă în faza a doua a rezistenței (8), Grupul condus de Dragoș Flocea (5), Grupul condus de Andrei Ghivnici (4), Grupul condus de Gheorghe Munteanu (2), Grupul condus de Hojmei Silvestru (8), Grupul condus de Vasile Cămăruță, Grupul condus de Sandu Grigore (15), Grupul de partizani condus de Gavril Vatamaniuc (5). Destinul celor mai mulți este tragic: împușcați, arestați, torturați, condamnați la mulți ani de temniță grea, deportați în U.R.S.S., morți în detenție ori dispăruți⁹⁶.

Volumul II al lucrării elaborate în cadrul INST se publică în anul 2000⁹⁷. Acesta publică, în continuare, alte 64 de documente inedite, acoperind perioada 26 septembrie 1950–10 iunie 1952. În paginile acestui volum regăsim nume de partizani, aflăm informații referitoare la modul de viață al partizanilor, favorizatori, represiune, anchetă, unelte ale represiunii (trădători și informatori), justiția poporului, acuzații⁹⁸. Un *Dicționar biografic*, menit a ușura înțelegerea evenimentelor,

---

Editura Eminescu, 1992; Vladimir Tismăneanu, *Noaptea totalitară. Crepusculul ideologiilor radicale în secolul 20*, București, Editura Athena, 1995; Ion Bălan, *Regimul concentraționar din România, 1945–1964*, București, Fundația Academia Civică, 2000; Dennis Deletant, *Teroarea comunistă în România. Gheorghiu-Dej și statul polițienesc, 1948–1965*, Traducere de Lucian Leuștean, cu o prefață a autorului pentru ediția în limba română, Iași, Editura Polirom, 2001.

⁹⁴ *Ibidem*, p. 32.

⁹⁵ Batalionul Fix Regional „Bucovina”, comandat de lt. col. Gheorghe Bătătorescu, avea un efectiv alcătuit din 27 de ofițeri, 7 subofițeri și 1 344 de soldați, toți voluntari, efectiv dispus în trei companii: compania 1 Vatra Dornei (comandată de lt. rez. Sabin Tomuță), compania 2 Fundu Moldovei (comandată de lt. rez. Gheorghe Apetrei) și compania 3 Putna (comandată de lt. rez. Gheorghe L. Motrescu).

⁹⁶ *Ibidem*, pp. 380–405.

⁹⁷ Adrian Brișcă, *Rezistența armată din Bucovina*, vol. II, 1950–1952, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2000.

⁹⁸ Adrian Brișcă, *Studiu introductiv*, pp. 9–19.

cuprinde 103 schițe biografice, valorificând informații culese din documente⁹⁹. Și aici, cu toată ariditatea documentelor, ies în relief figuri de luptători neînduplecați, „oameni hotărâți să-și apere libertatea și viața cu arma în mână”. minindu-se între ei „partizani” și considerați de autoritățile comuniste drept „bandiți”. Spre deosebire de volumul I, în care personalitatea dominantă este Vladimir Macoveiciuc, în volumul al II-lea în prim-plan se află personalitatea lui Constantin Cenușă. Cei mai mulți partizani bucovineni sunt țărani, provenind din familii de oameni nevoiași. La o răscruce tragică a istoriei naționale, ei impresionează, însă, prin înțelepciunea deprinsă în lumea satului românesc tradițional de altădată, prin știința folosirii terenului, curaj, demnitate, limpezimea înțelegerii evenimentelor istoriei și spirit de jertfă, situându-se astfel într-un nesfârșit șir de martiri: „Prefer să mă omoare cei care au în mână legile țării, dacă mă vor găsi atât de vinovat că am luptat pentru țara în care m-am născut. Iar dacă mă vor omori, nu sunt nici primul, nici ultimul care își dă viața pentru țară!”¹⁰⁰

Un moment important în consolidarea acestei direcții tematice din istoriografia noastră îl reprezintă înființarea Fundației Academia Civică, la 21 aprilie 1994. Obiectivele sale au o importanță deosebită în consolidarea societății democratice în România: educația civică, educația tineretului, o bună cunoaștere a trecutului țării și, în acest sens, restituirea istoriei contemporane a României, falsificată în anii dictaturii comuniste. Principalele sale proiecte sunt Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței de la Sighet, Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului, editarea periodicului „Analele Sighet” și a Colecției „Biblioteca Sighet”. Trei dintre tomurile „Analelor Sighet” ne interesează aici în mod deosebit: VI, *Anul 1948 – instituționalizarea comunismului* (1998), VII, *Anii 1949–1953. Mecanisme terorii* (1999), VIII, *Anii 1954–1960. Fluxurile și refluxurile stalinismului* (2000).

Studiile și articolele ce se publică aici aduc contribuții la cunoașterea proceselor și fenomenelor din societatea românească postbelică, în cadrele căreia se consumă și drama bucovinenilor: „Presărată peste tot locul cu anchete și procese, chiar în sânul statului comunist, societatea românească devenea lună de lună, an de an, o închisoare, în care omul conta tot mai puțin, pierdut fiind printre clase și păături sociale regrupate și omogenizate continuu de o ideologie pe cât de absurdă, pe atât de operantă”¹⁰¹. În Colecția „Biblioteca Sighet”, în 2000, se tipărește lucrarea *Universul concentraționar din România în anii 1945–1964*.

În aceeași direcție tematică se situează și contribuțiile unor cercetări din institutele de cercetare ale Academiei Române ori universitare din țară. Dintre

⁹⁹ *Ibidem*, pp. 224–238.

¹⁰⁰ Cuvintele lui Constantin Cenușă dintr-un răspuns adresat lui Cozma Pătrăucean. Citate de Adrian Brișcă, *op. cit.*, p. 12. Vezi și Marioara Cenușă, *Începutul amarului*, în volumul Mihai Rădulescu, *La capătul ladului. Mărturii și documente*, cu un portret al autorului de Sabin Ștefănuță, București, Fundația „Gheorghe Manu”, 2004, p. 154.

¹⁰¹ Marin Radu Mocanu, *Forme și strategii de comunizare a societății românești (1949–1950)*, „Analele Sighet”, VII, *Anii 1949–1953: mecanisme terorii*, Comunicări prezentate la al VII-lea Simpozion al Memorialului de la Sighetu Marmatei, 2–4 iulie 1999, Editor Romulus Rusan, București, Fundația Academia Civică, 1999, p. 37.

acestea reținem, mai ales, studiile semnate de către Dorin Dobrinu: *Bucoveneni contra sovietici. Rezistența armată anticomunistă din Bucovina (martie-august 1944–iulie 1946)*. „AIO – Anuarul Institutului de Istorie Orală”, V, Cluj-Napoca, 2004, pp. 123–182 și *Nesupunere în Bucovina. Grupurile de rezistență armată anticomunistă Cenușă–Motrescu. Pătrăucean–Gherman și Cenușă–Pătrăucean (1948–1951)*, Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, XLII, Iași, Editura Academiei Române, 2005, pp. 451–481.

În partea sudică a Bucovinei, inclusă astăzi în județul Suceava, referiri la rezistența anticomunistă locală încep să apară abia după 1994. Câteva ziare, „NordPress”, „Monitorul de Suceava”, mai târziu „Crai Nou”, „7 zile bucovinene” publică articole, interviuri, documentare etc. consacrate unor bucovineni care au trecut prin Gulagul comunist. În periodicele științifice de aici se publică studii ori recenzii ale unor cărți, pe această temă, după anul 2000. Cele dintâi manifestări științifice, consacrate exclusiv fenomenului, se organizează abia în 2005¹⁰². Cărțile bucovinenilor care au cunoscut direct ororile din spațiul concentraționar al regimului comunist apar exclusiv cu sacrificiul autorilor și prin grija unor apropiați (ziariști, medici, preoți, profesori), în condiții grafice modeste și în tiraje mici. Multe dintre acestea sunt greu de găsit până și în marile biblioteci publice din Bucovina. Teme ce țin de istoria recentă, precum refugiul, exilul, deportările în U.R.S.S. și în Bărăgan, rezistența armată anticomunistă, revoltele țărănești din 1949, închisorile comuniste nu pot fi găsite în preocupările instituționalizate din viața provinciei timp de aproape 15 ani (proiecte de cercetare individuale și în echipă, manifestări științifice). În acest efort de recuperare a memoriei se disting, în primul rând, câțiva scriitori, foști deținuți politici. Mărturiile lor despre rezistența anticomunistă și detenție contribuie la cunoașterea imaginii infernului concentraționar comunist și la impunerea unui „model românesc” al scrierilor despre rezistența anticomunistă și despre detenție. Represiunea, tortura, imaginea deținutului politic român ca tip uman, „eshatologia” detenției, rezistența în interiorul Gulagului, soluția ieșirii din spațiul și universul concentraționar al regimului comunist sunt înfățișate în pagini memorabile, deseori demne de orice antologie și colecție tematică.

Cel dintâi autor bucovinean din țară, pe care îl reținem în „panoramarea” literaturii Gulagului este Dumitru Oniga¹⁰³. Acesta se naște la 14 august 1925 în comuna Stupca într-o familie de țărani. Elev la Liceul „Ștefan cel Mare” din Suceava, arestat în martie 1941 și condamnat la trei ani de închisoare corecțională.

¹⁰² Centrul pentru Studiarea Problemelor Bucovinei al Academiei Române organizează reuniunile științifice „Bucoveneni și literatura spațiului concentraționar”. Rădăuți. 5 iulie 2005, „Conștiință și acțiune politică anticomunistă – cazul Bucovinei. Arestați, condamnați, deportați, exilați”, Rădăuți. 18 noiembrie 2005.

¹⁰³ Ioan Ieșcu, *Poetul martir din Stupca sau destinul unui fu de țărani bucovineni; poezia, politica și istoria*, postfață la volumul Dumitru Oniga, *Iubiri – sonete*, Suceava, Grupul Editorial „Ion Grămadă”–Crai Nou–Mușatinii–Bucovina Viitoare, 2004, p. 146. Studiul cuprinde cele mai bogate date și informații biobibliografice referitoare la Dumitru Oniga, într-o încercare de încadrare totodată în paradigma culturală a epocii. Vezi și Constantin Hrehor, *Muntele mărturisitor. Anii rezistenței – anii suferinței*, Iași, Editura Timpul, 2002, pp. 240–243.

prin sentința din 27 aprilie 1942. Detenția la Cernăuți, Aiud și Alba Iulia, de unde este eliberat în 25 mai 1944. Arestat la Cluj, în 21 august 1948, anchetat într-un proces al elevilor, sub acuzația de complot împotriva statului democrat-popular și condamnat la opt ani de temniță grea. Detenția la Aiud, unde îi cunoaște pe Nichifor Crainic și Radu Demetrescu-Gyr. Despre detenția de aici și supraviețuirea în infernul închisorilor comuniste, Dumitru Oniga mărturisește în memorialistica sa: „Deținuții politici au găsit totuși resurse interioare pentru a mobila cât de cât imensul gol care îi înconjura. Ei au avut tăria credinței, voinței, speranței și răbdării, convinși fiind că sunt de partea binelui, dreptății și adevărului și apără valorile umanității. [...] Ei au găsit forțele care i-au ajutat să traverseze acel cumplit deșert. Astfel, se povesteau romane, piese de teatru, filme, opere, se dezvoltau subiecte de istorie, geografie, artă și istoria artelor, literatură, științe politice, filosofie și religie, se discutau chestiuni politice, se spuneau și se scriau în gând poezii și romane, se predau și se învățau limbi străine”¹⁰⁴; „Ca să poți supraviețui în infernul închisorilor din întunecata epocă a comunismului, trebuia să-ți găsești o preocupare. Cei închiși fiind în cea mai mare parte intelectuali, cea mai obișnuită metodă de a te smulge din nenorocirea în care te zbăteau era să te rogi. Dacă erai credincios, și, cum majoritatea erau, rugăciunea reprezenta cea mai importantă preocupare a noastră; apoi venea la rând memorarea oricărui aspect frumos și bun pe care-l găseai la cei cu care te aflai în celulă sau la lucru. [...] Totul se transmitea oral. Reluam experiența vechilor civilizații, când scrisul era apanajul anumitor caste. Se învățau de toate: limbi clasice și moderne, poezii franțuzești, englezești, italiene etc., chiar dacă habar nu aveai de limba respectivă. Se învăța turcește, tătărește, idiș sau țigănește. Totul depindea de cine erai în celulă sau la lucru în fabrică. Nu învăța chiar toată lumea. Unora le plăcea să coase, să împletească, să sculpeze pe o bucatică de os găsită în ciorbă, să facă piese de șah din pâine și să joace, dar toate acestea aveau repede un sfârșit, pentru că, în timp, experiența călăilor în distrugerea personalității umane a devenit diabolică. [...] Am văzut țărani recitând poezia *If* de Kipling în limba engleză, muncitori ce știau poezii franțuzești și oameni simpli care și-au lărgit mult orizontul cunoștințelor. Am cunoscut un tânăr de la țară cu doar câteva clase elementare, dar care, ajutat de cei din jur, a parcurs tot materialul ce se predă în liceu și, dacă s-ar fi luat la întrecere cu orice bacalaureat, sunt sigur că ar fi câștigat concursul. Literatura română avea prioritate. De la *Lucefărul* lui Eminescu, pe care-l învățau cei mai mulți, la psalmii lui Arghezi, *Joc secund* a lui Barbu, poeziile lui Alecsandri, psalmii lui Dosoftei sau versurile lui Enăchiță Văcărescu. Te surprindea varietatea autorilor și a operelor. Cele mai obișnuite erau însă poeziile create acolo, între zidurile temnițelor, cei mai cunoscuți poeți ale căror producții circulau prin toate închisorile fiind Radu Gyr și Nichifor Crainic. În general, versurile se creau mintal și în același timp se memorau, apoi li se comunicau celor din jur care le învățau pe de rost și, după aceea, se transmiteau, în măsura posibilităților, în alte celule. Cu ocazia deselor schimbări sau transferuri, luau lungul drum al temnițelor sau

¹⁰⁴ Gheorghe Năstase, „Academia” din Aiud. In *memoriam prof. univ. Ion Petrovici*, ibidem, nr. 2 (43), 2003, pp. 18–25.

șantierelor din țară, ca să mângâie și să aline¹⁰⁵. Grav bolnav de TBC, Dumitru Oniga este eliberat în 3 iulie 1956. După tratamentul efectuat la Sanatoriul Solca, este rearestat și trimis cu domiciliu obligatoriu în comuna Răchitoasa din Bărăgan. Arestat din nou, în 12 septembrie 1958, și internat în lagărul Noua Culme. Eliberat în 7 mai 1964, prin decretul de grațiere 411. Întors la Stupca, bucovineanul Dumitru Oniga găsește acasă, ca mulți intelectuali din generația sa, aceeași realitate dureroasă: soția persecutată, îndepărtată din serviciu, obligată să divorțeze spre a-și putea crește fetița de șase ani. Împreună cu familia, se stabilește în Suceava. Se angajează la Combinatul de Celuloză și Hârtie, ca lăcătuș. Tenace, își susține examenele pentru ultima clasă de liceu, obține bacalaureatul și urmează apoi, la cursurile fără frecvență, Facultatea de Științe Economice a Universității din Iași, obținând licența în 1972. Până la pensionare, în 1980, este economist. În primăvara anului 1989 este, pentru ultima oară, anchetat de Securitate.

Debutul poetic al lui Dumitru Oniga se produce „în umbra zidurilor”, în anii detenției de la Aiud. Mărturisirea sa, făcută în 1997, este cutremurătoare, ca document al unei „experiențe tragice”, ilustrând în același timp o conștiință de un rar civism: „Ca deținut politic, cu peste 19 ani de închisoare, lagăr și domiciliu obligatoriu, bruma de talent ce mi-a fost hărăzită s-a dezvoltat în umbra zidurilor, a grațiilor și zăvoarelor. Multe sonete din acest volum, ca și majoritatea poeziilor, au fost create în temniță. Niciodată în timpul acestei perioade crâncene nu m-am gândit că versurile mele vor vedea lumina tiparului. O bucățică de hârtie sau un capăt de creion găsite asupra unui deținut îl puteau costa viața și de aceea, când am putut scrie, am scris pe săpun, pe geam, pe-un colț dosit de perete cu un băț, un ac, un cui și câte lucruri minunate nu s-au scris cu asemenea scule?! Cel mai des se lucra însă fără nici un fel de suport material, ci doar în minte. Se crea, se memora și se transmitea la ceilalți frați din jur cu care înfruntam absurditățile secolului ca să mângâie și să aline. Și așa, aceste poezii vitregite călătoreau din celulă în celulă, din temniță în temniță. Așa a avut loc și debutul meu ca poet și nu știu dacă vreodată voi avea satisfacție mai mare ca atunci.

Fiind deseori pus în situații limită, când îmi doream mai degrabă sfârșitul, puține din aceste creații mi-au rămas integral în minte, iar mulți din cei care le-au învățat le-au luat cu ei în morminte. După ce am fost liber, am căutat să le refac dintr-un vers sau dintr-o strofă rătăcită prin ungherele memoriei. Ce am scris ulterior a fost tot cu teamă și cu deosebite precauții, încât după revoluție a trecut mult timp până să-mi găsesc carnețelele ascunse.

Dacă prin închisori am scris pentru mine și pentru frații mei de suferință, acum scriu și doresc să tipăresc pentru tinerii de azi și pentru generațiile ce vor veni, ca tragica experiență ce am trăit-o noi să nu se mai repete.

¹⁰⁵ Dumitru Oniga, *Poezie și destin: Radu Gyr, „Bucovina literară”*, serie nouă, Suceava, anul XV, nr. 9 (175), septembrie 2005, pp. 30–31. Memorialistica publicată aici, precum și în alte periodice din țară, de Dumitru Oniga, oferă cercetării științifice informații prețioase, având, în același timp, calități artistice alese, ce învederează și un prozator înzestrat cu o memorie prodigioasă, cultivată în anii grei de detenție, instruit, sensibil, elegant și talentat.

Fie ca dragostea ce a stat la temelia jertfei noastre pentru Hristos și neamul românesc să le umple sufletele și să le întoarcă fața spre Lumina cea Adevărată¹⁰⁶.

După evenimentele din 1989, Dumitru Oniga publică versuri și proză memorialistică în mai multe periodice: „Crai Nou”, „NordPress”, „Glasul Bucovinei”, „Țara Fagilor”, „Bucovina literară” (Suceava), „Plai Românesc”, „Codrul Cosminului”, „Zorile Bucovinei”, „Țara Fagilor” (Cernăuți), „Chemarea Moldovei” (Iași), „Țara” (Chișinău), „Memento” (Timișoara), „Tribuna Ardealului” (Cluj-Napoca), „Puncte cardinale” (Sibiu), „Literatorul”, „Destine”, „Memoria”, revista gândirii arestate (București). În ultima vreme, este prezent cu proză memorialistică în paginile publicației electronice „Altermedia. info”, editată de World Wide News For People of European Descent.

Mai târziu, cu sprijinul generos al unor sponsori și binefăcători publică volumele de versuri: *Cântece triste*. Suceava (1996); *Lumină și iubire. Sonete și rondeluri*. Suceava, (1997), *Novissima Tristia*, reunind creații din perioada 1948–1989. Suceava (1998), *Plantă acvatică. Versuri*. Suceava (1999), *Fiorduri. Poezii*, cu o prefață, *Descătușarea prin poezie*. Suceava (2000), *Iubiri – sonet*. Suceava (2004). Cu un grupaj de 19 poezii și un profil biobibliografic, Dumitru Oniga este inclus în antologia *Poeți după gratii*, vol. III, coordonată de Constantin Aurel Dragodan, Arhiva Asociației Foștilor Deținuți Politici din România, București, Editura Ramida, 1995, pp. 202–233. În Bucovina, Emil Satco îl include și el, cu două texte preluate din volumul *Plantă acvatică*, în *Antologia poezilor români din Bucovina (1775–2002)*, Iași, Editura Junimea, 2002, pp. 166–167.

Poetul bucovinean Dumitru Oniga scrie „pentru înțelegerea comună din veacul [său] bântuit de dezastre”, cum mărturisește într-un *Prolog* la volumul din 1998: „Scriu pentru înțelegerea comună / Din veacul meu bântuit de dezastre, / Pentru mormintele neștiute, gropi comune de asasinați, / Pentru popoarele căzute

¹⁰⁶ Dumitru Oniga, *Cuvânt înainte* la volumul *Lumină și iubire. Sonete și rondeluri*, Suceava, Editura „Cuvântul Nostru”, 1997, pp. 1–2. Pentru experiența tragică din anii care i-au însemnat drumul spre poezie, vezi și sonetul din volumul *Lumină și iubire*, p. 52, inclus ulterior și în volumul *Iubiri – sonete*, sub titlul 51, p. 66: „Cu mâna prinsă-n za și în cătușă, / Picioru-n lanț, cu trupul vânății. / Ziua coșmar – sudalme și bătai – / Noaptea-nghetată – ghimpe și țepușă... // Adulmecat de sute de potăi / Care pândeau prin gratii și prin ușă. / Cu gândurile pulberi și cenușă. / În inimă înfipite mii de găi // Mereu flămând ori așchiat de sete, / Ajuns adeseori la agonie, / Râvnind speranțe, ngenunchind regrete, // Acestea mi-au fost drum spre poezie. / Am scris pe zid, cu unghia, sonete. / Să pot fura un strop de bucurie”. Poemul *Cântecele mele*, inclus în antologia din 1995, este, de asemenea, ilustrativ: „Cântecele mele, risipite / Pe vremi năprasnice, de moarte. / N-a fost chip să le scriu într-o carte. / Nu-s iscodiri, scorniri, plâsmui, / N-au gădilat urechile doamnelor subțiri. / Nici a[le] domnilor severi. / Ci sunt lacrimi, picături de sânge, dureri. / Condei mi-a fost un ac, un băț, un cui, / Cu asemenea scule câte nu poți să spui?! / Am scris pe săpun, pe geam, pe-un colț dosit de perete / Ori pe alte ciudate suprafețe / Și îndată se găsea cine să le învețe: / Schingiuții, flămânzii, înternițații. / Dornici de lumină, de spații. / Le murmurau după zăvoare, obloane, după pereții obscuri, / Să le aline dorul de casă, de soare, de păduri. / Unii se regăseau în versuri, în cuvinte / Și mulți le-au luat cu ei în morminte. // Poate când vor buciuma vremile de apoi / Au să vină prigonii veacului câte unul, câte doi / Să mi le aducă înapoi. / Atunci cred că voi avea și eu parte / Să-mi adun cântecele și să le pun într-o carte” (p. 215).

în robie, / Pentru omul disprețuit, flămând, umilit, / Pentru femeia desconsiderată și istovită, / Pentru copiii subnutriți și dezorientați. // Și scriu pentru durerea mamelor și soțiilor văduvite, / Pentru suferința tuturor prigonților / Și pentru dorința nemărginită de libertate”¹⁰⁷.

În literatura noastră consacrată universului concentraționar, Dumitru Oniga aparține unei familii tematice și retorico-stilistice distincte, alături de Nichifor Crainic, Radu Gyr, Nicolae Novac¹⁰⁸, Zahu Pană¹⁰⁹, ca „poet lângă care plânge

¹⁰⁷ Dumitru Oniga, *Novissima Tristia, 1948–1989*, p. 7.

¹⁰⁸ Nicolae Novac, pseudonim al lui Aurel D. Bugariu. Poet, prozator, traducător și gazetar. Născut la 27 martie 1919 în localitatea Moldova Nouă din județul Caraș-Severin. Combatant în armata română în campaniile din Est și Vest. Prizonier la germani, în noaptea de Anul Nou 1945, împreună cu întregul său escadron de cavalerie. Decorat cu Virtutea Militară în grad de Cavalier, prin Decretul nr. 114 din 8 ianuarie 1945. După război, refuză repatrierea, alegând calea exilului. Studiază istoria artelor și ziaristica în Germania. Emigrează în SUA, la începutul anilor '50. Publică versuri în volumul *Poeme fără țară*, Madrid, 1954, în colaborare cu bucovineanul Vasile Postecă și N.S. Govora, proză în *Povești fără țară*, Madrid, 1957, în colaborare cu N.S. Govora și Faust Brădescu, *Cetăți sfărâmate*, Hamilton-Ontario, 1973. „Alternativa/The Alternative”, publicație electronică, având profil de politică, cultură, știri, publicitate, Toronto–Ontario, în cadrul rubricii *Exilul creator*, notează în anul III, nr. 21, iulie 2005: „Cu poezia domnului Novac, pășim într-o lume, în care vitregiile istoriei au lăsat urme dureroase, unde spovedaniile poetului destărat ating accentele sfâșietoare și purificatoare ale psalmului. Versul lui este un hipnotic dor de țară, o chemare de dincolo de munți și ape”. Ilustrativ este, în acest sens, poemul *Lacrimi*: „Mă sfâșia dorul de Țară și frați, / dorul de Carasu meu drag și de îndurerații Carpați, / aș fi vrut să-i revăd cât mai degrabă, cât mai curând, / să nu-i port, ca pe-o icoană, numai în suflet și-n gând... // Cu capul proptit pe umărul meu, / a plâns, împreună cu mine, aseară, Dumnezeu”. Vezi și Florin Manolescu, *Enciclopedia exilului literar românesc, 1945–1989. Scriitori, reviste, instituții, organizații*, București, Editura Compania, 2003, pp. 541–542; Mihai Pelin, *Opisul emigrației politice. Destine în 1222 de fișe alcătuite pe baza dosarelor din Arhivele Securității*, București, Editura Compania, 2002, pp. 235–236.

¹⁰⁹ Zaharia Pană. Poet și publicist aromân („fărșerot”). Născut la 20 august 1921 în comuna Beala de Sus din Macedonia. Familia sa este colonizată în 1925 în Cadrilater. Arestat în 1941 și condamnat. Eliberat în 1943. Combatant pe Frontul de Răsărit. Prizonier. Evadează dintr-un lagăr sovietic și evită astfel deportarea. Sub regimul comunist, este arestat în 1948 și închis la Jilava, Canal și Aiud până în 1953, pentru convingerile sale naționaliste. Rearestat și condamnat, în 19 februarie 1958, prin sentința nr. 494 a Tribunalului Militar Constanța, la 10 ani de închisoare pentru difuzarea unor poezii de Radu Gyr și Nichifor Crainic. Eliberat de la Aiud, la 1 august 1964, în baza Decretului nr. 411. La sfârșitul anilor '60, emigrează în Occident. În 1982, publică sub egida Editurii „Cuvântul Românesc” monumentală lucrare *Poezii din închisori*, o culegere antologică din opera lirică a peste 50 de poeți cunoscuți și anonimi, prefatăată de Vintilă Horia. Pentru a împiedica pătrunderea acestei lucrări în România, Securitatea adoptă măsuri speciale. În 1989, Zahu Pană publică volumul de versuri originale *Cu acul pe săpun*. Pentru motivul literar invocat, este ilustrativă poezia *Viziță*, pe care o reproducem după *Exilul creator* din „Alternativa”, III, 21, iulie 2005: „L-am așteptat azi noapte pe Iisus / să vină în celula mea săracă / și ca pe vremuri de demult să facă / mântuitoarele minuni, cu har de sus. // Cu sufletul închis în carapace, / priveam cu ochii tulburi, ca prin sită: / afară trecea vremea zdrențuită / și cerul adormise în băltoace. // Ca robii țării mele treceau norii, / cu saci de plumb pe sub fereastra lunii, / să-și scuture în morile furtunii, / ca vocea dinamitei în

[însuși] Dumnezeu¹¹⁰: „Iisus a fost cu mine în celulă. / În beciuri înfestate, mocir-loase, / Ne-a ros rugina, fierul pân-la oase / Ostracizați între bătăi și hulă. // Călăii? Brute crude, ticăloase, / Ne copleșeau c-o ură nesătulă, / Nici o durere nu era destulă / În râvna lor cu sfichiuri veninoase. // Înlanțuiți de gratii și zăvoare, / Între tortură, chin și pătimire, / Prin crăpături cerșeam un strop de soare // Și deplângeam a veacului sluire. / Iar El mă implora pentru-ndurare, / Să iert și să răspund doar cu iubire¹¹¹. În penitenciarul Aiud¹¹², Colind¹¹³, Convocare¹¹⁴, Năierii¹¹⁵, Psalm¹¹⁶, Resemnare¹¹⁷, Scos din celulă, muribund, pe targă¹¹⁸, Cocor rănit¹¹⁹, Rugă de temniță¹²⁰ aparțin perioadei de detenție, ultimul invocând apariția Maicii

istoriei”. Scriitorul pribeag Zahu Pană, „omul care, prin poezie, a reușit să se ridice precum asceții Pustiei deasupra foamei, frigului, torturărilor”, se stinge din viață la 11 martie 2001 în New York. Vezi și Florin Manolescu, *op.cit.*, pp. 553–554; Mihai Pelin, *op. cit.*, p. 245.

¹¹⁰ Vezi și Maria Toacă, *Fărăme de dumnezeire din rănile crucificatelor iubiri*, prefață la volumul *Iubiri – sonete*, Suceava, 2004, p. 7.

¹¹¹ *Iisus*, text inclus în volumul *Lumină și iubire. Sonete și rondeluri*, p. 110. Datat 28 iulie 1996, este retipărit în volumul *Iubiri – sonete*, intitulat 96, în maniera lui Vasile Voiculescu, p. 114. Informații valoroase despre sentimentul religios și circulația motivului literar în poezia carcerală din literatura noastră se află în volumul *Poezia în cătușe*, antologie, prefață și note de prof. univ. dr. Aurelian I. Popescu, Postfață de Nicolae Panea, Craiova, Editura Omniscop, 1995. În comentariul la secțiunea *Iisus în celulă*, pp. 135–137, autorul acestei excelente antologii tematice, el însuși fost deținut politic, notează: „Mulți deținuți au devenit profund credincioși, fără ca cineva să-i fi influențat, încă din timpul anchetelor în singurătatea celulelor securității. Fenomenul este simplu de înțeles. Când în fața ta, zi de zi și chiar în timpul nopții, nu vezi decât figuri asazine, întruchipări ale cruzimii ce se manifestau prin insulte dintre cele mai grele, torturi de tot felul, de la bătăi la metode speciale (obligația de a nu dormi zile și nopți în șir), oamenii căutau undeva, în ceva, un sprijin, un confident, un sfătuitor, un apărător al vieții în primejdie. Acesta era Dumnezeu, identificat cu singura speranță de-a supraviețuii cumplitelor situații impuse arestațiilor de călăii puterii. Numai așa se mai putea evada dintr-o lume a cătușelor, a înjurăturilor și bătăilor, a foamei și frigului, a disperării, într-o lume a iubirii de semeni, pentru că, orice s-ar spune, voința omului nu are puteri nelimitate, indiferent de marile idealuri care o stăpânesc. Această legătură cu cerul, neștiută de satrapii, îi crea viitorului deținut politic credința că nu este singur în fața brutelor. Credința devenea, astfel, scut de apărare împotriva Răului”.

¹¹² *Cântece triste*, pp. 32–33. Text datat 21 ianuarie 1982.

¹¹³ *Ibidem*, p. 36. Text însoțit de mențiunea: Aiud, decembrie 1952.

¹¹⁴ *Ibidem*, pp. 43–45. Text însoțit de mențiunea: Aiud, octombrie 1949.

¹¹⁵ *Ibidem*, pp. 54–55. Text însoțit de mențiunea: Aiud, februarie 1952.

¹¹⁶ *Ibidem*, pp. 55–56. Text însoțit de mențiunea: Aiud, februarie 1952. Inclus și în volumul *Fiorduri*, p. 13–14.

¹¹⁷ *Lumină și iubire. Sonete și rondeluri*, p. 11. În volumul *Iubiri – sonete*, sub titlul 10, p. 22. Text însoțit de mențiunea: Aiud, iulie 1955.

¹¹⁸ Text inclus în volumul *Iubiri – sonete*, sub titlul 11, p. 23, cu mențiunea: Aiud, octombrie 1955.

¹¹⁹ *Lumină și iubire. Sonete și rondeluri*, p. 12. În volumul *Iubiri – sonete*, sub titlul 14, p. 26. Text însoțit de mențiunea: Noua Culme, septembrie 1959.

¹²⁰ *Fiorduri*, p. 106. Text datat 27 noiembrie 2000. Pentru motivul literar central, cultivat și de Mihai Eminescu în elaborarea poeziei *Rugăciune*, creație din 1880, inspirată din *Litaniile Maicii Domnului* și din rugăciuni catolice, dar și pentru frumusețea versurilor, redăm integral textul *Rugă de temniță*: „O, Maică Preacurată, pe altar, / La bunătatea-Ți fără de hotar,

Domnului în celulă, alături de cea a lui Iisus Hristos, despre care povestesc mulți deținuți politici, îndeosebi preoți.

În poeziile sale, Dumitru Oniga deplânge condiția „omului sclivisit jumătate alb, jumătate negru” din „viața aceasta [care] nu-i decât o abatere vremelnică, o dijmuire a veșniciei”. Căutând „emanciparea în câteva noțiuni consecvente”, trăirea și scrisul său devin plângere „pentru umilintă și amăgire” pe „umărul prietenului muritor”. Într-un timp al prăbușirii generale, drama unui întreg popor e sugerată prin recursul la parabola biblică: „Bat clopotele în voievodala Suceavă, / E ziua Sfântului Ioan Botezătorul, / Cu lumânări de ceară îl întâmpină poporul, / Trece Salomeea ducând capul Sfântului pe tavă. // Lumea îngenunchează și plânge, / Priviri păcătoase stăruiesc insistente / Pe cărnoasele împărțese acoperite cu voaluri transparente. / Irodiada duce sabia din care picură sânge. // Urmează Irod cu suita lui de oaspeți păgâni. / Apoi toată lioata de farisei, spioni, ucigași / Care au omorât atâția nevinovați Ioni. / Duc cu ei trupurile sfinte pe mâini”¹²¹.

Născut într-o „civilizație barbară”, apăsată de „blestemul amarnic” al strămoșilor „hăituiți de valurile de foc ale veacurilor”, în solitudine, „lângă lumina crucificată a durerii” până și „visele plâng” la patul suferinței sale. Asemenea lui Ovidiu, „printre sălbatici stăpâniți de ură”, într-un „timp imens și gol”, îngenuncheat în pulbere, Dumitru Oniga așteaptă zadarnic „la capătul lumii”, tânjind însetat „după un strop de umanitate”. Poemul *Într-un lagăr din Deltă*, cuprins în volumul de debut editorial, recrează „existența tragică” a unei generații sacrificate, prin decorul expresionist, imperfectul verbelor și repetiție, constituindu-se totodată într-un document antologic al vieții din universul concentraționar: „Niciodată nu am văzut un soare mai imens / Ca soarele ce apunea peste pădurea Letea, / Când brigăzi de robi sfichiuite de vânt și nisip / Se târau, biete omizi negre, ostenite, / Pe un drum fără sfârșit / Hăituite de haidăii în uniforme. // Niciodată nu am văzut un soare mai însângerat / Înfipt în vărfurile sulitelor din Deltă, / Ca atunci, când robii, în zdrențe vârgate, / Cărau în amurg, spre infinit, snopi mari de stof / Ca într-o permanentă golgotă, / Sfâșiați de coșcari, răcnete și bice. / Parcă un tarpan uriaș / Retezase partea de jos a discului solar / Și curgea un râu de sânge înspre noi. / Răsfrânt în ghețuri, ochiuri de apă și lacrimi. // Niciodată nu mi s-a părut cerul mai negru / Ca în nopțile când se dădea alarma în lagăr / Și stăteam ore nesfârșite / În poziție de drepti cu mâinile la ceafă, / Apoi pe rând desbrăcați, îmbrânțiți, scotociți, / Percheziționați, loviți, târați, înjurați... / Și noaptea cădea tot mai neagră / Peste ființele noastre infime / Ca niște fire de nisip pierdute / În

/ Cad în genunchi pentru un strop de har / Să scap de-al pătimirilor coșmar. // O mlaștină cu ziduri reci și fier, / Mă tot scufund și-n care zilnic pier. / Mă chinui și mă zbat, mă rog și sper / O binecuvântare de la cer. // Un întuneric caznă și delir / În care zac și de abia respir. / O, Maică, adu-mi pe frunte-un pic de mir, / Pe buze pune-mi Sfântul Tău Potir. // Străpuns de piatra rece, Te implor. / Tu singură îmi ești de ajutor, / Aprinde-n pieptul meu de muritor / Lumina de pe Muntele Tabor. // Iar chipul Tău cu strălucit contur / S-apară în celula-n care-ndur / Și dă-mi din raza sfântă, din azur, / O, Maică Preacurată, gândul pur”.

¹²¹ *Sfântul Ioan*, în volumul *Cântece triste*, p. 7. Textul este inclus și în volumul *Plantă acvatică*, pp. 40–41.

dunele Deltei pulberate de viscol. // Și ne rostogoleam mai adânc, mai adânc / Într-un întuneric absurd”¹²².

Alături de textele ce aparțin „poeziei carcerale”, propriu-zis concentraționare¹²³, datând din perioada 1948–1964, găsim la Dumitru Oniga creații numeroase în care „universul penitenciar”, extins și uniformizat până la hotarele României¹²⁴, se constituie într-o terifiantă radiografie a coșmarului, îndeplinind, ca și cele dintâi, o funcție „documentar explicativă”: „Pândesc pe la colțuri jivine, / Iscodesc prin unghere lighioane, / Viața îmi este amenințată / În fiecă clipă. // O, mamă, de ce m-ai făcut atât de plâpând, / Atât de vulnerabil? / Calc pe vârful

¹²² Dumitru Oniga, *Cântece triste*, p. 26.

¹²³ Cf. Angela Furtună, *Dumitru Oniga – poetul în permanentă răstignire*, „Bucovina literară”, serie nouă, Suceava, anul XII, nr. 9 (139), septembrie 2002, pp. 26–27.

¹²⁴ Vezi Eugen Uricariu, *Universul nostru penitenciar*, „Memoria”, revista gândirii arestate, București, anul IX, nr. 26, 1998, pp. 72–76, care scrie, printre altele: „Regula penitenciarului a ieșit dintre zidurile închisorii și s-a aplicat încet, dar sigur, întregii țări. [...] Dacă în primii ani diferența dintre regimul penitenciar intern și cel extern era mare, după dispariția fizică a grupului conducător al națiunii, de la țărani la șefi de partide și aristocrați, se trece la uniformizarea regimului penitenciar, cel intern se îmblânzește, cel extern se înăsprește. Închisorile își mută zidurile către frontiere. [...] Planul final urmărea transformarea tuturor deținuților în supraveghetori și invers. [...] La Sighet marii bărbați ai țării au fost omorâți sub privirile unor gardieni care nu fuseseră până cu puțină vreme mai înainte decât niște țărani. Țărani, ca și aceia, pe care acei mari bărbați ai neamului îi elogiaseră în discursuri la Academie și Parlament, în cărți și conferințe. Nu pot să spun că acei torționari, călâi, gardieni n-au știut ce fac. Au știut. Dar n-au înțeles. N-au înțeles că atunci când i-au ucis pe acei oameni minuoși au început propriaucidere. Oucidere care durează și astăzi. Români continuă propria lorucidere, continuă transformarea lor din deținuți în supraveghetori, din victime în călâi” (pp. 74–75, *passim*). Despre crearea închisorii ca instituție de bază a regimului comunist, de inspirație sovietică și geografia detenției în România, materiale numeroase publică „Memoria”, revista gândirii arestate, fondată de Banu Rădulescu. Vezi și Ionel Nicu Sava (editor), *Album memorial. Monumente închinat jertfei, suferinței și luptei împotriva comunismului*, București, Editura Ziua, 2004. O secțiune distinctă, pp. 156–157, cuprinde locurile de detenție (132 la număr), organizate și folosite de regimul comunist din România în perioada 1945–1989, pentru exterminarea adversarilor pe criterii politice, sociale, economice și religioase, situație întocmită de Constantin Ticu Dumitrescu pe baza datelor din Arhivele Securității, precum și a mărturiilor scrise și orale ale membrilor AFDPR care au trecut prin aceste închisori sau lagăre de exterminare și locuri de surghiun. Tot aici se publică o listă a „locurilor de surghiun” (deportare, domiciliu obligatoriu etc.), p. 157 (10 locații). Amândouă listele cuprind, din păcate, inexactități și confuzii. De exemplu, în cea dintâi nu figurează penitenciarul din Suceava, renumit prin condițiile grele de detenție și declanșarea „reeducărilor”. În *Cuvânt înainte*, pp. 6–7, Președintele AFDPR, Constantin Ticu Dumitrescu, notează, printre altele: „În perioada celor aproape 45 de ani de teroare comunistă (1945–1989), România a devenit o țară a crimei organizate, a camerelor de tortură, a temnițelor și lagărelor de exterminare. În tot acest timp, un popor întreg a trăit în spaimă, în umilință, minciună și delațiune. [...] Fie ca toate aceste sfinte monumente ca și celelalte exponate să devină spații de aducere aminte. Pentru ca generațiile care vin să știe și să nu uite că milioane de români s-au împotrivit comunismului, iar sute de mii de oameni provenind din elita politică și intelectuală a țării, din rândurile tineretului idealist, dintre țărani sau învățători, preoți și ofițeri ai Armatei Regale au suferit ori s-au jertfit apărând demnitatea patriei și valorile democrației”.

picioarelor / Să nu fac vreun zgomot, / Peste tot sunt urechi care ascultă. / Ecoul cuvintelor mele / Poate fi socotit culpă, crimă. / Îmi feresc umerii, mâinile / Să nu ating pe cineva. / Întâlnesc priviri amenințătoare / De sânge, de moarte. // Ce povară mi-au lăsat înaintașii / Că stau sub furia unui uragan, / Singur / Și toate fulgerele, tot veninul / Se abat asupra-mi? // Iar neamul meu / Stă cu capul în țărână / Și vremile trec peste el / În huruit de oțel și furtună!¹²⁵; „Fanaticii credințelor obscure, / Plăsmuitorii falselor doctrine, / Șacalii intereselor meschine / La colțuri stau cu mâna pe secure. // Din întuneric ne pândesc jivine / Să vândă, să ucidă ori să fure, / Zilele negre-n scrâșnet sunt mai dure, / Noaptele albe-n groază, mai haine. // Vise pierdute: – pacea, mântuirea / Și mult râvnita Sfântă libertate, / Confuză se agită omenirea. // Când gongul două mii de ani va bate, / Vom plânge-amar că am pierdut iubirea; / Mileniul moare în absurditate¹²⁶. Din această categorie fac parte, printre altele: *Smochinul*¹²⁷, *Libertate*¹²⁸, *Robie*¹²⁹, *Fanariotul*¹³⁰, *Rondelul umilinței*¹³¹, *Martor*¹³², *Nocturnă suceveană*¹³³, *Rondelul muncii*¹³⁴, *Rondelul nepuținței*¹³⁵, *Veac hidos*¹³⁶, *Rugă*¹³⁷.

¹²⁵ *Moștenire*, în volumul *Cântece triste*, p. 27. Text datat 20 august 1978.

¹²⁶ *Absurditate*, *ibidem*, p. 50. Text datat 20 martie 1981, inclus și în volumele *Lumină și iubire*. *Sonete și rondeluri*, p. 29, *Iubiri – sonete*, sub titlul 32, p. 46.

¹²⁷ *Cântece triste*, pp. 46–47. Text datat 23 mai 1965. Inclus și în volumele *Lumină și iubire*. *Sonete și rondeluri*, sub titlul 17, p. 13, *Iubiri – sonete*, p. 29.

¹²⁸ *Ibidem*, p. 49. Text datat 18 decembrie 1980. Inclus și în volumele *Lumină și iubire*. *Sonete și rondeluri*, sub titlul 49, p. 26, *Iubiri – sonete*, p. 43.

¹²⁹ *Ibidem*, pp. 50–51. Text datat 31 octombrie 1983. Inclus și în volumele *Lumină și iubire*. *Sonete și rondeluri*, sub titlul 48, p. 47, *Iubiri – sonete*, p. 63.

¹³⁰ *Ibidem*, p. 52. Text datat 8 martie 1981. Inclus și în volumele *Lumină și iubire*. *Sonete și rondeluri*, p. 29, *Iubiri – sonete*, sub titlul 31, p. 54.

¹³¹ *Lumină și iubire*. *Sonete și rondeluri*, p. 17. Text datat 30 iunie 1988.

¹³² *Ibidem*, p. 25. Text datat 29 septembrie 1980. Inclus și în volumul *Iubiri – sonete*, sub titlul 28, p. 42 („Am fost martor la nelegiuirea / din veacul meu barbar, obtuz, confuz, / când gheare lungi au sugrumat iubirea”).

¹³³ *Ibidem*, p. 44. Text datat 3 iulie 1983. Inclus și în volumul *Iubiri – sonete*, sub titlul 45, p. 60: „Petru Mușat se-ncruntă: «– Îl omor, / Cine-a făcut această mârșăvie? / Au capitala mea-i babilonic? » // Stă Petru Rareș galben de mânie / Bătându-se în piept convingător: «– Ah, cum aş pune mâna pe topor, / Ce regulă aş face la domnie!...» // Iar Ștefan își rotește buzduganul: «– Unde-s răzeșii mei, posteritate?» / Răcnește Rareș: «– Rob e moldovanul, // Muncește la colhoz năimit cu anul, / Un nou fanar stăpân e pe cetate!» / Un clopot voievodal sinistru bate...”

¹³⁴ *Ibidem*, p. 51. Text datat 26 septembrie 1988.

¹³⁵ *Ibidem*, p. 64. Text datat 10 octombrie 1988.

¹³⁶ *Ibidem*, p. 90. Text datat 19 august 1991. Inclus și în volumul *Iubiri – sonete*, sub titlul 80, p. 97.

¹³⁷ *Ibidem*, p. 80. Text datat 14 martie 1989. Inclus și în volumul *Iubiri – sonete*, sub titlul 72, p. 89: „Istoria ne-a fost un rug aprins, / Când orice zi pândeă acuzatoare, / Fiece pas sau gest, o condamnare, / La orice colț, o moarte ne-a surprins. // Ocări, blesteme, nedreptăți amare; / Încățușați de ziduri reci, ne-am stins; / Viața ca o rană s-a prelins, / Meniți la gloanțe sau spânzurătoare. // O, Doamne, să-ți aduci de noi aminte, / Suntem un râu de suferinți și sânge / Și-un munte nesfârșit de oseminte. // Lumina spre apus acum se frânge, / Și totuși cerem lacrimi și cuvinte, / Să mai putem iubi, ierta și plânge”.

Frecvent, în volumele publicate de Dumitru Oniga, poezia, „ca instrument de autocatharsis”, oferă soluția ieșirii din acest perpetuu „univers penitenciar” prin iubire și credință, ca în parabola *Frate Cain*: „Frate Cain, / Mă ridic din pământ / Pe rouă, / Pe vânt / Ca o bură de ceață ușoară, / Pe dimineață, / Pe seară, / Curcubeu – / Să opresc glasul sângelui meu / Care strigă neîncetat – / Cu ură, / Cu păcat. // M-am săturat de atâta însingurare, / De atâta întuneric și gol. // Din capul timpului și până acum / Numai vrajbă, flăcări și scrum, / O sângerare continuă, / O rătăcire turbată. / O lume, o istorie vinovată. // Frate Cain, / Frate Cain, / Tălângile oilor sună lin, / Roadele pământului coapte așteaptă. / Printre smochini, / Mioarele albastre / Rumegă lacrimi, tăceri și speranțe. / Acum, când umbrele noastre / Se răsfrâng pe planetă, pe astre, / Ne vom putea da seama / Să ne întoarcem acasă la tata, / La mama, / Să le sărutăm mâinile, / Să le plângem în poală / Pentru viața noastră absurdă, / Goală. // Poate ei mai știu drumul pietros și greu / Spre poarta grădinii lui Dumnezeu”¹³⁸.

Dumitru Oniga a supraviețuit închisorilor politice din veacul trecut ca martir și martor. „Cavaler cu-armuri ca în hrisoave”, „suind golgote spre desăvârșire”, el „revarsă bucurie și lumină” pe vatra pustiită de „dragostea încrustată în ideal”, prin poezia-spovedanie, poezia-„penitență, drum de izbăvire” ori „cântec îngereșc” urcând spre înălțimi ca „ecou uitat din Paradis”. În „cetatea bolnavă” și în paragină, din cuvântul „frânt pe roțile ororii”, el aduce prin poezia în care „ard idealuri sfinte, argintate, cu sângerări în nopți de priveghere”, „un aer de noblețe” hieratică: „Am străbătut vremi vitrege, de groază, / Am supraviețuit câțiva, anume, / Ca să fim martori în această lume, / Să știm că adevărul se păstrează. // N-am căutat nici gloriei, nici renume, / Ci neamului și țării stând de pază, / Pământul strămoșesc, o scumpă oază, / S-avem un țel, un ideal, un nume. // Călăi ne-au frânt pe roțile ororii, / Râuri de sânge, munți de oseminte, / O jertfă ne sunt faptele-n istorii. // Urmatu-ne-am mereu visele sfinte, / Din suferinți noi am cules victorii / Și dragostea, o flacără fierbinte”¹³⁹.

Mărturisirile lui Dumitru Oniga din memorialistica publicată în diverse perioade, învederând un adevărat cult pentru adevăr și libertate, comunică același rost înalt, de a instrui și educa generațiile viitoare: „Pe toți cei care reprezentau în țara aceasta fondul uman de înaltă calitate – intelectuali, oameni de știință, medici, juriști etc. –, pe care orice societate civilizată i-ar fi ocrotit și promovat, ca să poată contribui la prosperitatea țării și să fie folositori comunității umane, comuniștii i-au arestat, schingiuit, înfometat, umilit și i-au supus unui regim de exterminare.

¹³⁸ *Cântece triste*, pp. 28–29. Inclus și în volumul *Novissima Tristia*, p. 61–62. Este dedicat ofițerilor de securitate care l-au torturat, în anul 1948, la Satu-Mare. Textul este datat 20 noiembrie 1978.

¹³⁹ Dumitru Oniga, sonetul 122, tipărit în volumul *Iubiri – sonete*, p. 140, cu mențiunea: Suceava, 10 iulie 2003. Corelativ, vezi și sonetul 126, inclus în același volum, p. 145: „Aici am plâns în chinuri și durere, / Stropind cu lacrimi sfintele morminte, / De-atâta jale n-am avut cuvinte / Pentru cumplita țării sfâșiere. // Ne flagelează-aducerile-aminte / Și jertfe noi istoria ne cere, / Ingenunchiați în rugă și tăcere, / Credința noastră a rămas fierbinte. // Patria mea, frumoasă și iubită, / Tu ești viața noastră, ești lumină / Dar așteptăm o zi de mult râvnită // Când s-o curma robia și ruina. / Azi nația-i trădată, sărăcită, / Amare lacrimi curg în Bucovina”. Textul este însoțit de mențiunea: Suceava, 17 martie 2004.

Să ucizi valorile, iată o metodă sigură de a debusola și anihila un popor! Acesta a fost țelul celor ce ne-au ocupat pe tot parcursul istoriei. Când se vor putea reface aceste valori și caractere și cu prețul câtor generații? [...] Poate generațiile care vor veni peste ani, citind aceste versuri, vor înțelege ceva din zbuciumul și tragedia secolului nostru întunecat. Sperăm ca ei să aibă o altă soartă decât cea hărăzită nouă și în fața lor să se deschidă toate orizonturile; pentru că în fața tinereții noastre toate orizonturile au fost închise. Poate tinerii poeți și scriitori, parcurgând aceste bijuterii create în durere și suferință, scoase acum la lumină, să le pună în inima lor pe pedestalul ce li se cuvine și să învețe ca în orice împrejurare să spună adevărul, lucru pe care noi nu l-am putut face decât cu prețul libertății și, de cele mai multe ori, chiar cu prețul vieții”¹⁴⁰.

Cel de al doilea poet întemnițat al Bucovinei este Vasile Pânzariu¹⁴¹. Se naște în 12 ianuarie 1930 în localitatea Burdujeni, într-o familie cu opt copii. Tatăl său a luptat în Războiul de Întregire, la Mărășești și Oituz, distingându-se prin fapte de eroism, și a participat la campania din Ungaria, pentru înăbușirea revoluției bolșevice. Elev la Liceul Comercial din Suceava, exmatriculat, în 1948, pentru că a recitat în clasă *Momița republicană, Măgarul și libertatea* din volumul lui Păstorel Teodoreanu *Tămâie și otravă*. Arestat, în 26 august 1950, anchetat și torturat în lotul celor 13 tineri din „nucleul de rezistență și luptă anticomunistă” „Cetatea lui Ștefan”. Condamnat la zece ani muncă silnică prin sentința Tribunalului Militar Iași. Trece prin închisorile și lagărele de muncă Suceava, Copou-Iași, Jilava, Gherla, Baia Sprie, Mina Căvnic, Poarta Albă, Văcărești, unde îi cunoaște pe Ion Caraion, Ovidiu Papadima, Romulus Dianu, Radu Demetrescu-Gyr, Ilie Popescu-Prundeni, Tudor Popescu. Eliberat, în 24 august 1960. Membru al Cenaclului Literar „Nicolae Labiș” din Suceava, condus de prozatorul și jurnalistul Radu Mareș. Rearestat, în 22 septembrie 1970, anchetat și condamnat, în 17 noiembrie 1970, la șase ani de temniță și patru ani de interdicție a drepturilor civile, pentru șase din poeziile citite într-o ședință de cenaclu. Trece prin închisoarea Aiud, unde

¹⁴⁰ Dumitru Oniga, *Poezie și destin: Radu Gyr*, articol menționat la nota 11, în sursa citată p. 31.

¹⁴¹ Vasile Pânzariu, *Arestat pentru poezie*, „Analele Sighet”, tomul VII, *Anii 1949–1953: mecanismele terorii*, Comunicări prezentate la al VII-lea Simpozion al Memorialului de la Sighetu Marmăției (2–4 iulie 1999), Editor Romulus Rusan, București, Fundația Academia Civică, 1999, pp. 593–599. Vezi și Mugur Geu, *Viață luată cu japca*, „Crai Nou”, Suceava, anul XV, nr. 3615, 9 martie 2004, pp. 1 și 3, Mihai Vicol, *Suceveanul Vasile Pânzariu și Gulagul românesc*, „Cronica Sucevei”, 3 septembrie 2004, p. 4, Tiberiu Cosovan, *Fărămitura de lumină din sufletul lui Vasile Pânzariu*, „Monitorul de Suceava”, 27 aprilie 2005, p. 12, documentare cu bogate informații biografice referitoare la Vasile Pânzariu. Informații bogate și în Constantin Hrehor, *Muntele mărturisitor*, pp. 189–193. De interes sunt și prezentările semnate de foști colegi de detenție: I[on] V[ictor] Pica, *Vasile Pinzariu*, „Cuget și veghe”, Brașov, nr. 1990, p. 4 și Teofil Botlung, *Fila de memorie*, „Memento”, publicație periodică a Asociației Foștilor Deținuți Politici Timiș, Timișoara, Anul VII, Nr. 1 (47), ianuarie 1997, p. 3. Informații de fișier biografic se publică și în Constantin Aurel Dragodan (coordonator), *Poeți după gratii*, vol. III, București, Editura Ramida, Colecția Arhiva Asociației Foștilor Deținuți Politici din România, 1995, p. 289.

se mai aflau 300 de deținuți politici dintre cei arestați și condamnați în anii '50. Pus în libertate și reabilitat în 1972.

Editorial, Vasile Pânzariu debutează în 1994 cu volumul *Dincolo de azi*, cuvânt prefațator de Gheorghe Gorda, Hliboca–Cernăuți, 42 p. Placheta apare într-un tiraj inadmisibil de mic și în condiții revoltător de modeste nu în România, din nevoia dreptului la adevăr și a respectului pentru valori, ci sub egida Cercului Cultural „Arboroasa” din Cernăuți, avându-l ca redactor pe Nicolae Șapcă¹⁴². Un an mai târziu, mai multe poeme îi sunt cuprinse în volumul colectiv *Poeți după gratii*¹⁴³, îngrijit de Asociația Foștilor Deținuți Politici din România. Aceștia le urmează: *Coșmar în noaptea veacului*, Suceava (1996), *Amprente pe Golgota lumii*, Suceava (1998), *Revelația Trinității*, Suceava (2003), *Clopoței de lună. Versuri pentru copiii mari și mici și iubii lor bunici*, Suceava (2004), *Coșmar în noaptea veacului*, antologie de autor, Suceava (2005). După debutul său editorial, Vasile Pânzariu este inclus și în câteva antologii realizate de bucovineni, dar tipărite în afara provinciei: Adrian Dinu Rachieru, *Poeți din Bucovina*, Selecție, studiu introductiv și profiluri critice, Timișoara, Editura Helicon, 1996, pp. 321–325; Emil Satco, *Antologia poezilor români din Bucovina (1775–2002)*, Iași, Editura Junimea, 2002, pp. 131–132.

Cu versuri și amintiri din anii de aspirații, detenție și prigoană, Vasile Pânzariu colaborează la „Zori Noi”, „Crai Nou”, „NordPress”, „Bucovina literară” (Suceava), „Literatura și arta” (Chișinău), „Codrul Cosminului”, periodic al Cercului „Arboroasa” (Cernăuți), „Țara Fagilor”, almanahul cultural-literar al românilor nord-bucovineni (Cernăuți–Târgu-Mureș), „Analele Sighet”.

Vasile Pânzariu, „poetul cu rădăcini răzăsești”. „nu este un aspirant la gloria [literară], ci un martor”¹⁴⁴ al infernului din universul concentraționar al veacului trecut. În „poezia [sa] carcerală”, puținii exegeți care au zăbovit asupra sa au sesizat „o pronunțată tendință spre discursiv” în poeme care se transformă „într-un fel de cronici versificate ale universului detenției”¹⁴⁵. Poemele acestea îndeplinesc, în primul rând, o funcție „documentar explicativă”: „Am văzut oameni cu burțile supte de foame, / cu buzele vinete și crăpate de sete, / muribunzi delirând prin moderne sodoame, / doborâți de-ntuneric, zăcând pe tinete. // Am văzut oameni ce visau fericirea / într-o coajă de pâine și-o picătură din ape, / cu ea să-și sature carnea și firea, / o clipă măcar și pe urmă să crape. // Am văzut oameni târați în cavouri, / să trăiască în beznă alături de morți, / lungiți între dâștii ca niște lingouri, / păzite și-nchise de strașnice porți. // Am văzut oameni fără digestii, /

¹⁴² Vezi Ion Drăgușanul, *De parcă țara ar exista în afara granițelor ei*, „NordPress”, Suceava, anul III, nr. 145 (582), 2 august 1995.

¹⁴³ Constantin Aurel Dragodan (coordonator), *Poeți după gratii*, vol III, București, Editura Ramida, Arhiva Asociației Foștilor Deținuți Politici din România, 1995, pp. 268–289. Aici îi sunt publicate 15 poezii, urmate de un profil biografic, p. 289. Tot acum este prezent și în volumul *Poezia în cătușe*, Antologie, prefață și note de prof. univ. dr. Aurelian I. Popescu, Postfață de Nicolae Panea, Craiova, Editura Omniscope, 1995, cu două poeme, *Mesaj de pe Golgota*, p. 122 și *Rugă subterană*, pp. 145–146.

¹⁴⁴ Cf. Ion Drăgușanul, *art. cit.*, p. 174.

¹⁴⁵ Vezi Octavian Nestor, *Vasile Pânzariu – „Dincolo de azi”*, „Bucovina literară”, serie nouă, Suceava, anul V, nr. 11–12 (57–58), noiembrie–decembrie 1995, p. 12.

doborâți de cumplită tortură / chiar de semenii lor, niște bestii, / pentru blidul mai plin de fiertură. // Am văzut oameni sfârâmați de șenile, / alții bând mâl în două cu sânge, / orbi și ciungi. năpădiți de reptile, / ce doreau ca să scape cu zile. // [...] Tot prin cloaca de molimi și bezne, / bojbăind prin hârjoana minciunii / ce-a legat adevărul de glezne / la belciugul din zidul genunii¹⁴⁶. „Rămâi, păianjene, rămâi cu bine, / doar tu mi-ai fost prieten de celulă. / ai viețuit alături de mine / și-am îndurat mizerie destulă. // Ne-am înțeles prin simțuri fără vorbă, / ne-am plâns de frig, am fost lipsiți de hrană, / mult timp trecea până sorbeam o ciorbă / sau apa moartă cu aceeași cană. // Păianjen drag, prieten de-nchisoare, / cum am pândit la gratii împreună, / tu așteptai vreo găză zburătoare – / și eu un zvon de veste bună. // [...] Prieten drag, păianjene cuminte, / maestru bun de țesătură fină, / tăcuți și triști, vom suferi-nainte / fără s-aducem nimănui vreo vină¹⁴⁷. Acestei categorii de text-document le aparțin și poemele *Rugă subterană*¹⁴⁸, *Golgota subterană*¹⁴⁹, *Pe dunele iernii*¹⁵⁰, *Străinul*¹⁵¹, *Semne pentru neuitare*¹⁵², *Coșmar în noaptea veacului*¹⁵³.

¹⁴⁶ *Mărturie*, text inclus în volumul *Dincolo de azi*, p. 29. Retipărit în volumul *Coșmar în noaptea veacului*, pp. 40–41.

¹⁴⁷ *Prieten drag*, text inclus în volumul *Dincolo de azi*, p. 33. Retipărit în volumul *Coșmar în noaptea veacului*, pp. 43–44.

¹⁴⁸ *Coșmar în noaptea veacului*, pp. 42–43. Text însoțit de mențiunea: Baia Sprie, 1953.

¹⁴⁹ *Amprente pe Golgota lumii*, pp. 80–81. Text din perioada detenției de la Baia Sprie, nedatat.

¹⁵⁰ *Dincolo de azi*, pp. 17–18. Inclus și în volumul *Amprente pe Golgota lumii*, pp. 83–84. cu mențiunea: Baia Sprie, 1954.

¹⁵¹ *Amprente pe Golgota lumii*, pp. 77–79. Text însoțit de mențiunea: Gherla, 1956. Despre circulația acestei poezii, recitarea ei la moartea mamei lui Vasile Pânzariu, survenită la 24 iunie 1957, de Sânziene. „într-o atmosferă de mare jale și tânguire”, de către Dumitru Lupoaiă, fost deținut la Baia Sprie, precum și despre anchetarea acestui caz de „propagandă subtilă împotriva regimului”, vezi Vasile Pânzariu, *art. cit.*, p. 596 și Constantin Hrehor, *op. cit.*, p. 191. Reproducem câteva strofe din acest poem: „Se bălbaie ura și suduie-ntruna, / de mișcă vreun deget târziu prin celulă, / când umblă pe răni ca o moarte genuna / și dânsa de vaier și foame sătulă. // Zadarnică pază cu garduri și arme / încercuie oameni izbiți în cavouri, / căci forța gândirilor poate să sfarme / vremelnica scoarță de beznă și nouri. // Alunecă lanțuri, se scutură anii / cu smalt de rugină pe tâmpile cărunte, / străinul se smulge din veacul Sataniei / cu pași fără zgomot, cu gând fără frunte. // [...] Acasă întorși de la Sfânta Înviere, / cu toții pronunță în glas răspicat / o rugă prin care din suflete cere / să-l vadă-ntră dânsii pe cel așteptat. // Pe scaunul liber, cum stau ei la masă, / străinul se-așază cu doruri fierbinti, / simțind și durerile care-i apasă. / alături de dânsul pe frați și părinți. // Mijește de ziuă și țărâie-afară, / din cofele zării aghiasma naturii, / străinul o soarbe cu mintea lui clară, / știind c-o va duce-n celula torturii. // Cristos a-nviat vouă muguri în rouă, / cu dragoste vie, aprinsă pe fete, / dorință spre bine și-n zori viață nouă / vă lasă străinul întors în tristețe”.

¹⁵² *Ibidem*, pp. 90–91. Text însoțit de mențiunea: Gherla, noiembrie 1956.

¹⁵³ *Coșmar în noaptea veacului*, pp. 52–53. Text însoțit de mențiunea: Gherla, iunie 1957. Poem terifiant, amintind de maniera lui Tudor Arghezi din *Flori de mucigai*: „Gușata hrubă prins-a să-nșurube / în piatra vremii viermuța-mi soartă, / prin leșu-i ciur, spre-o nălucită poartă, / se-ngrămădeau copturi de răni și bube. // Înghesuit de spaimă-n colțuri mute, / simt moartea cu rânjirea-i rece / cum după mine coasa și-o petrece, / peste cadavre de-amintiri durute”.

*Doină din surghiun*¹⁵⁴, *Din cavoul 101*¹⁵⁵, *Așchia de os*¹⁵⁶, *Sublima evadare*¹⁵⁷. Un fragment din *Doină în surghiun* este ilustrativ și ar trebui citit, ca de altfel toate textele menționate mai sus, în paralel cu producțiile din bogata poezie oficială a „obsedantului deceniu”: „Uite! mamă și bunică, / tată și bunic cum pică, / copilași blajini și fiice / sub șenile venetice. / Neamul? Este numai rană, / văzu-i sângeră sub geană! / Țara-i țarc, țara e dubă, / țara coace ca o bubă. / De prin râpi, de prin hârtoape, / ies dihanii să se-ndoape / din tot spicul care-l frânge, / din sudoare și din sânge. / Prin odăi, prin șuri, prin tinde / sugă tot ce pot cuprinde, / în prisăci, în stâni, în cripte / colți și gheare sunt înfipte. / Pasc omizile scursurii / pe cununile pădurii, / și vârtejul destrămării / ne-a-ntinat albastrul zării! / Joacă, joacă talpa urii / pe obrazul bătăturii. / Peste cruci, peste icoane, / năvăliri de lighioane, / ghiarele și le destupă / carnea neamului s-o rupă”.

Din această experiență tragică s-a născut și poezia lui Vasile Pânzariu: „Pentru a scăpa de teama singurătății și îndepărtării, cu gândirea cutreieram spațiul propriului cer, în care mi se profilau tărâmurii și lumi incendiate de lumina bucuriei. De-acolo îmi decupam pentru rezistență, clipele de vise, ce le închi-deam apoi, [spre] a nu le pierde, în litere. [...] De acolo, din mijlocul oprimărilor, gândirea și imaginația mi-au fost mijloacele cele mai eficace prin care strângeam și organizam sentimentele și previziunile în cuvinte, care, odată cristalizate, le depozitam pe filele memoriei. Poeziile mele n-au înflorit sub cer de libertate și vremuri prospere, ci prin întunericul din burta pământului și între zidurile închisorilor groase și reci. Nu m-a supărat niciodată anonimatul, n-am fost invidios, nici n-o să fiu asupra lucrărilor altora, chiar dacă de privilegii efemere au beneficiat și

¹⁵⁴ *Amprente pe Golgota lumii*, pp. 86–88. Text însoțit de mențiunea: Gherla, 1957.

¹⁵⁵ *Coșmar în noaptea veacului*, pp. 34–36. Text însoțit de mențiunea: Gherla, 1958.

¹⁵⁶ *Revelația Trinității*, pp. 86–88. Text însoțit de mențiunea: Gherla, 1958. Câteva strofe din acest poem reprezintă o mărturie despre anii de „șantier literar” din detenție: „Păstram ca pe un semn, dăruiat de Cristos, / în loc de creion, o așchie de os, / ce rămăsese lipită pe-un fund de gamelă, / după ce sorbisem zilnica ciorbă chioară, / pe care-o tănuiam, de atunci, cu strășnicie. // Cu ea îmi scriam gândurile, bunăoară, / pe zidul ce devenise hârtie!... / De aceea, temnicerii, cu o ură drăcească, / urmăreau prin vizetă să surprindă presupusa memorie / și pe cei ce-o făceau pentru a deveni istorie, / temându-se ca nu cumva, cine știe, / și pereții vor prinde să vorbească... // [...] Ei nu știu că din ciornele de pe pereți / înfloresc poeme însuflețite de har, / suind prin stările de bucurii și tristeți / din rădăcinile iluminărilor sfinte, / ce-s transpuse, apoi, ca într-un glosar, / în tezaurul tainic din minte... // Chiar de-am rămas fără de așchia cea de os, / neamului meu, ocrotit de Cristos, / din mormântul acesta vremelnic îi scriu / c-o peniță de gând, muiată-n cerneala jertfirii, / scri-soarea pe care-o semnez ca ostaș și ca fiu, / dorindu-i libertate, în pacea iubirii!”

¹⁵⁷ *Ibidem*, p. 82. Text însoțit de mențiunea: Gherla, 1958. Pentru motivul literar central, în evoluția sa din literatura noastră, de la Ion Budai Deleanu până la romantici și poeții moderniști, îl reproducem integral: „O fi iarăși primăvară, / că, deși-s de ani închis, / m-a luat din somn, aesară, / blânda pasăre de vis? // Ce sublimă evadare! / Rămăneau în urmă porți, / ziduri negre și amare, / oameni pentru lume morți, // îngropați în bezna urii, / storși de foamete și frig, / rupti de ghearele torturii / ce și-n suflute se-nfîg, // numai c-au dorit lumina / libertății pentru neam, / de-a nu-l mai forța jivina / răului să tragă-n ham! // Cum zburam, noaptea, spre mâine, / către un dorit tărâm, / mirosea cerul a pâine / și a floare de salcâm!”

mai beneficiază măscăricii dărelor de fum, ce ornează orgolioși palatul culturii!
Eu rămân cu piatra modestiei mele, în temelie!”¹⁵⁸

Uniformizarea și extinderea „universului penitenciar” dincolo de zidurile închisorilor comuniste formează substanța unor texte apropiate de „poezia adevărată care se citește pe șoptite, ca o litanie”¹⁵⁹: *Vremea minciunii*¹⁶⁰, *Cobaiul umilinței*¹⁶¹, *Moara neagră*¹⁶², *Fără libertate*¹⁶³, *Priponul*¹⁶⁴, *Noaptea oprimării*¹⁶⁵, *Ciracii tiranului*¹⁶⁶, *Fântâna părăsită*¹⁶⁷, *Absurditate*¹⁶⁸, *Visul haiducului din veac*¹⁶⁹, *Vai de voi!*¹⁷⁰, *Ciocoiul roșu*¹⁷¹, *Nu sunt destule măturii?*¹⁷², *Fântâna libertății*¹⁷³, *Delirul tiranilor*¹⁷⁴, *Trambulina parvenitului*¹⁷⁵, *Roata ciubucului*¹⁷⁶, *Hiene în sanctuar*¹⁷⁷ s.a. „Îngropat de viu, în cimitirul cu sute de cavouri suprapuse”, unde pătrund doar „ruga neamului” și „veghea Domnului Isus”, Vasile Pânzariu, asemenea atâtor clăcași ai „nefericirii totalitare”. își simte sufletul „în dureroasă ramă, lipsit de conținutul unui chip”, convins că „necunoașterea te menține slugă și calic folositor experimentului”: „Spre-o viață-n grămadă ce nu ne-apartine / din secolul groazei, cu alt soi de robi, / împinși de vătavi moderni, ce-o duc bine, / feriiți de mizerii, de munci, de microbi, // prin glodul minciunii ajuns la putere, / noi, gloata tăcerii trudite. Și atât. / Aducem plocoanele cum ni se cere, / cât stăm cu tăișul forțării la gât. // Rămânem zdrobiți de dureri și prigoane, / cu inimi ucise, lipsiți de avânt, / ca niște copaci cu trunchi și coroane / ce n-au rădăcinile-nfipte-n pământ”¹⁷⁸.

¹⁵⁸ Cf. *Prefață* la volumul *Amprente pe Golgota lumii*, Suceava, 1998, pp. 5–6.

¹⁵⁹ *Ibidem*.

¹⁶⁰ *Dincolo de azi*, pp. 39–40; *Coșmar în noaptea veacului*, pp. 38–39.

¹⁶¹ *Dincolo de azi*, p. 38

¹⁶² *Ibidem*, p. 32.

¹⁶³ *Ibidem*, p. 12.

¹⁶⁴ *Amprente pe Golgota lumii*, p. 71. Text datat 1985.

¹⁶⁵ *Ibidem*, pp. 75–77. Text datat 1988.

¹⁶⁶ *Ibidem*, pp. 92–93.

¹⁶⁷ *Ibidem*, pp. 93–94.

¹⁶⁸ *Ibidem*, pp. 108–109.

¹⁶⁹ *Ibidem*, pp. 110–112.

¹⁷⁰ *Ibidem*, pp. 122–123. Diatribă la adresa celor ce „au răstignit lumina lacrimii”: „Pe-un câmp de sânge, / tot ce-ați semănat veți strânge: / ura, bezna și pustiu! / Nouă ne ajunge viul / jertfelor, ce-or naște îngeri! / Neamul meu, ce plângi și sângeri, / prins pe crucile durerii / crede-n soarele-nvierii!”

¹⁷¹ *Ibidem*, pp. 132–134.

¹⁷² *Coșmar în noaptea veacului*, pp. 48–49.

¹⁷³ *Ibidem*, pp. 44–45: „Săpat-am însetați în veacul / uscat de ură și de crime, / să aibă parte neamul meu, săracul, / de-a-și scoate apa lui din adâncime. // Săpat-am greu și chinuții fântâna / prin roci de suprapuse oseminte, / de-ajunserăm acum până la vâna / ce poartă apa libertății sfinte. // Dar tot n-o bem, ne mai înșeală unii / ce-au deturnat puterea din răscoală, / legându-i dinadins mai scurte funii, / tragem în sus găleata încă goală”.

¹⁷⁴ *Amprente pe Golgota lumii*, pp. 134–135.

¹⁷⁵ *Ibidem*, pp. 135–136.

¹⁷⁶ *Ibidem*, pp. 137–138. Text datat 1986.

¹⁷⁷ *Ibidem*, p. 163.

¹⁷⁸ *Dincolo de azi*, pp. 38–39.

Vasile Pânzariu traversează „deșertul urii” din veacul pătimirii, cu sufletul oază de lumină, urzindu-și cuvântul din „dorul libertății și-al iubirii”. Poemele sale au rostul „să-nvețe, s-arate, s-aline, să ierte”, rost înalt al suferinței unei întregi generații de martiri, exprimat ca în *Rugă către viitor*: „Ah! Cum dorim cenușa din dezastru / s-o faci ulcior și să ne-aștepți în cale, / să bem tăria mustului albastru / din podgoria veșniciei tale. // Când îți vom duce pe-ntomnate rodul / trudirii noastre, să-ți suradă crinii, / să ascultăm cum duruiesc prin podul / eternității nucile luminii. // Și pâinea ta din liniștea senină / cu miez adânc de-nțelepciune vie, / am vrea să o avem la cină / pe masa grea de har și bogăție. // Iar din prisaca păcii, blând părinte, / din stupi de dor cu-albini nemuritoare, / am vrea să curgă dragostea-n cuvinte / când ne vei stoarce fagurii de soare”¹⁷⁹ ori ca în textul *Îndemn*: „Să ne spălăm obrajii memoriei / cu roua clipelor frumoase, / ce ne rămâne din viața cernută / prin sitele-nțelepciunii / de a nu devia traiectoria / ce ne păstrează și luminează / cu adevărat istoria”¹⁸⁰.

Vasile Pânzariu traversează un veac frământat cu o modestie distinsă, cu demnitate, „iluminat de speranță și credință”: „Niciodată nu m-am simțit singur și abandonat, chiar dacă restricțiile nu permiteau contactul cu restul lumii. Nu am simțit niciodată zadarnică lupta noastră, simțeam mereu că viitorul este de partea dreptății și adevărului, pentru care au suferit și s-au jertfit prea mulți români. Acum, la [cei 75 de ani], din care mai mult de jumătate petrecuți în condiții de strictă atmosferă totalitară și anonimă, singurul refugiu l-am găsit, cu mari riscuri, în așternerea pe hârtie a gândurilor iluminate de speranță și credință, pentru libertatea și demnitatea semenilor mei. Am arătat, în clipele de liniște și de meditare, jertfele și sacrificiile milioanei de români, care au dat mult și au cerut puțin. numai să obținem reînvierea în biruința luminii și-a păcii lui Hristos”¹⁸¹.

Atras de „mirajul cuvântului”, Vasile Pânzariu „arde în creația sa”, „înfometat de pâinea cunoașterii” și purtând „duhul luminii frământat în coca de sânge jertfită de Crist”. Mesajul creațiilor sale e un colind călătorind ritualic către „sufletele deschise în pridvor” ale semenilor săi: „Cerbi străvezii de gânduri, împreună, / spre neamu-ntreg, peste Carpați îmi trag / steaua de dor pe-o sanie de lună, / în care mi-e colindul sfânt și drag. // Să mi-l primiți, cum l-au primit străbunii, / cu sufletele deschise în pridvor, / să intre-n ele izbăvirea lumii / cu raza blândului Mântuitor!”¹⁸²

Vasile Pânzariu are conștiința că Providența l-a „inclus în opera iubirii” sale, străluminându-i „adâncimea firii c-un dor de cer”, care îi înflorează „curgerea spre bine”, „un parcurs vremelnic prin minune”, ca opțiune existențială. „Copac nostalgic după rădăcină”, „cu vârfu-n cer și păsări în coroană”, el arde în „grădina vieții”, după rânduiala unui „cosmic cod”, purtând „c-un rost durerile trăirii” și trudind „prin flăcări verzi”, pentru a-și coace „fructul cu miez adânc de-nțelepciune”. Cuvântul lui Vasile Pânzariu este „lacrimă curată”, „aripă ce-mbracă simțiri și gânduri pentru zbor”, „țipăt viu în țipătul mulțimii” și „cuvânt tras pe roată”. Din „veacul marelui prăpăd”, el vine spre noi, în „istoria ce se repetă”, în „intervale

¹⁷⁹ *Dincolo de azi*, p. 26.

¹⁸⁰ *Ibidem*, p. 39.

¹⁸¹ Vasile Pânzariu, *art. cit.*, p. 599.

¹⁸² *E vremea neamul să-mi colind*, în vol. *Revelația Trinității*, p. 9.

de bătlăii și vremelnice stări de pace”, ca mărturie pentru „cuvântul condamnat la moarte”, ca să „nu mai aibă nimeni parte nici de cunoașteri, nici de vis”¹⁸³.

Cel de al treilea poet întemnițat al Bucovinei este Vasile Blănaru, cunoscut sub pseudonimele Cezar Flamură, Vasile Blănaru-Flamură, un nume uitat pe nedrept, aflat încă sub povara unui destin apăsător de istorie și politică. S-a născut la 6 februarie 1913 în orașul Câmpulung Moldovenesc. Absolvent al Academiei de Teatru și Cinematografie Iași, secția literară, promoția 1937. Colaborator la diverse periodice ale epocii: „Bis” (revistă de teatru și cinema condusă de Sanda Cocorăscu), „Buna Vestire”, „Curentul”, „Fapta”, „Gazeta bucovinenilor”, „Iconar”, „Libertatea” (Orăștie), „Pământ strămoșesc” (Iași), „România” (revista de turism a Ministerului Propagandei), „Sânziana” (editată de C. Gane), „Straja Țării”, „Timpul”, „Tribuna tineretului”, „Vremea”. În revistele militare („Soldatul”, „Gazeta luptătorului”) publică reportaje de front semnate ca reporter de război pe frontul antisovietic (1943–1944). Editura „Vremea” îi publică, în 1939, volumul de versuri *Talazuri*, cu o prefață de Victor Eftimiu¹⁸⁴. Arestat în vara anului 1949 și închis până în 1954, când este eliberat de la Aiud. Rearestat în noaptea de 13/14 martie 1958. Trece prin închisorile Ministerului de Interne. Botoșani și Suceava, unde este torturat. Judecat într-un proces înscenat, în care au fost implicați și doi frați de-ai săi. Condamnat la moarte prin sentința nr. 83 din 20 aprilie 1959. După 804 zile de așteptare a executării sentinței, în camera zero de la Jilava, i se comută pedeapsa în muncă silnică pe viață. Eliberat la 31 iulie 1964¹⁸⁵.

Având convingerea că „trebuie să lăsăm pentru mâine măcar o candelă aprinsă, o candelă a iubirii de oameni, care să lumineze toate căile adevărului și să nu se stingă niciodată”¹⁸⁶, Vasile Blănaru-Flamură scrie *Golgota iluziilor. Amintiri din închisorile comuniste. Cazaciocul groazei din Valea Piersicilor. 804 zile și nopți în lanțurile morții. De la Ana la Caiafa. File din jurnalul ascuns al unui proscris*. Dintre acestea, numai cea de a doua vede lumina tiparului, în 1996, și cuprinde mărturii referitoare la universul concentraționar din România postbelică: „Deținuții politici din închisorile lui Gheorghiu Dej și Drăghici [...] au avut norocul să transforme temnițele în adevărate universități, cu ajutorul unor somități universitare”¹⁸⁷; „Atunci, la Aiud, am apucat perioada când s-a[u] putut «scrie» poezii, rugăciuni; capitole din *Biblie* se scriau pe săpunuri sau pe bucăți de sticlă acoperite cu un strat subțire de săpun, se scria cu un ac sau cu un vârf de lemn ascuțit și în foarte mare taină (de aveai ghinionul să fii prins, cunoșteați nu numai pumnii și bătele gardienilor, ci și foamea unor multe zile de izolare sau carceră) și de pe sticle sau săpunuri se învățau pe de rost. Se știe că în acest fel s-au «scris»

¹⁸³ *Revelația Trinității*, passim.

¹⁸⁴ Despre acest autor bucovinean nu există informații în lucrările biobibliografice din Bucovina. În lucrările publicate, după 1989, în România, i-am găsit un singur profil biobibliografic în antologia *Poeți după gratii*, volumul III, București, Editura Ramida, 1995, p. 29. Din creația poetică a acestui autor bucovinean, antologia publică 11 texte provenind din anii detenției sale la Botoșani, Aiud și Jilava în perioada 1953–1963.

¹⁸⁵ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, I, 2000, pp. 202–203.

¹⁸⁶ V. Blănaru-Flamură, *Cazaciocul groazei din Valea Piersicilor. 804 zile și nopți în lanțurile morții*, București, Editura Sepco SRL, Colecția „Iconar”, 1996, p. 51.

¹⁸⁷ *Ibidem*, p. 84.

voluma întregi de poezii, semnate de poeți consacrați ca: Radu Gyr, Nichifor Crainic, Sandu Tudor, Vladimir Streinu, Simion Lefter, V.V. Martinescu și alții mai puțin cunoscuți. Într-un timp circulau printre deținuți și poezii ce aparțineau lui Ion Petrovici și V. Voiculescu. Eu cu Dancu ne-am afirmat ca versificatori și acolo, în celula morții, a avut loc un fel de maraton poetic, care pe care, atât de antrenant încât au fost zile când am și uitat că în orice minut puteam fi ținta pluto-nului de execuție¹⁸⁸; „Povestirile lui Sandu Ionescu despre viața trăită personal în lagărele germane de exterminare (el nu pierdea ocazia să repete mereu «ce bine era acolo unde era rău...»), nuvelele lui Ghiță Ungureanu, povestite într-un plăcut limbaj bucovinean și «operele» noastre poetice, recitate la întrecere, iată care au fost mijloacele noastre, la Botoșani, de a face să treacă zilele grele și modalitatea de a ne menține moralul, cât de cât, la nivelul unor prețiși luptători contra răului comunist¹⁸⁹; „La 19 iunie 1953 [...] Julius și Ethel Rosenberg au fost executați. [...] În ziua înmormântării, mii de oameni din New York, zeci de mii din America, milioane de oameni din lumea întreagă au vărsat lacrimi de dragoste și de durere pentru ei. Toată Franța a ieșit pe străzi în noaptea întunecată a execuției.

În Republica Populară Română cui i s-a îngăduit să verse lacrimi de durere și dragoste pentru Iuliu Maniu, pentru Brătieni, și pentru Foriș, și pentru Pătrășcanu, și pentru zecile de mii de români uciși, cu adevărat nevinovați?

La Jilava, ca osândiți la dispariție, în cele 804 zile și nopți în lanțurile morții, izolarea diabolică în care am trăit, cu tratamentul barbar care ni s-a aplicat fără întrerupere, puține zile am avut fără emoții. Pe lângă foamea, frigul, supliciile pe care le-am îndurat, obsesia execuției ne-a bântuit întruna, chiar și atunci când încercam s-o facem pe vitejii¹⁹⁰.

Mărturisirile lui Vasile Blănaru-Flamură din finalul cărții se încriu într-un „model românesc” al scrierilor consacrate spațiului concentraționar și detenției politice, prin rostul lor educativ, printr-o etică a binelui, guvernată de credință, iubire, demnitate, onoare, responsabilitate, omenie: „Nu vrem ca esența lumii să fie absurditatea însăși, nici să considerăm preceptele, toate preceptele din evanghelia pesimismului contemporan drept legi universale. Izvorul principal al celor mai mari rele care lovesc omul nu este omul însuși, oamenii în totalitatea lor, ci numai acei neoaameni fără demnitate și onoare, fără conștiința legii morale și a respectului pentru legea morală, fără credință și fără sentimentul răspunderii pentru faptele lor¹⁹¹”.

Alt poet întemnițat al Bucovinei este Teofil Coștiug. Născut la 12 decembrie 1908 în localitatea Capu-Câmpului din comuna Păltinoasa. Învățător, muzeograf și inspector bancar la Rădăuți. Sub pseudonimele Teofil Lianu, Teofil Dumbrăveanu, poet-zugrav/iconar și al unui „calvar iluminat”, „patriarhul poeziei bucovinene”, autor al volumelor *Rod. Stampe în lumină* (1933), *Cer valah* (1934), *Curcubeu peste țară* (1937), *Cântăreții nopții* (1961), *Țara Soarelui* (1967 și 1976), *Cântece și distihuri* (1981), *La poartă, la Ștefan Vodă* (1985), *Rapsod în Arboreasa* (1995). Condamnat la 27 noiembrie 1970, pentru că ținea un jurnal. A trecut prin

¹⁸⁸ *Ibidem*, p. 340.

¹⁸⁹ *Ibidem*, pp. 340–341.

¹⁹⁰ *Ibidem*, pp. 459–460.

¹⁹¹ *Ibidem*, p. 479.

penitenciarul Gherla. Spre sfârșitul vieții, a intrat în viața monahală primind numele Teodot. A murit la 15 septembrie 1997¹⁹².

Postum, abia în 2005, i se publică volumul de memorialistică *Hai, până, cu mine-ndărât!*. Redactate în două etape, 1969 și 1993, amintirile lui Teofil Lianu cuprind puține referiri la detenția sa și la spațiul concentraționar din România¹⁹³, contrastând șocant cu paginile strălucitoare, consistente consacrate satului natal, anilor de școală petrecuți la Vășcăuți pe Ceremuș, oamenilor și vieții din Bucovina de până la ultimul război. Câteva fragmente se referă la condamnarea poetului, în 1970: „Mă întorn singur la Rădăuți. Îndrumător la muzeu. Pândit. Judecat de către colegii rădăuțeni”; „M-am trezit interogată de către Securitate. Și la Rădăuți și la Mănăstirea din Putna, unde eram gata să intru în monahism. Și a și dat peste mine Securitatea din Rădăuți. De ce? Nu știu. Legionar? De poezie și nu politică. Arestat la Rădăuți. Ci, ca să-i sperie pe rădăuțeni, fiind cunoscut în tot județul. Apoi dus la Suceava. Și condamnat, 8 ani de închisoare. Judecat public. «–Sunteți mulțumit cu 8 ani?» Mi-a zis anchetatorul. Am răspuns: «–Da, sunt mulțumit.» Anchetatorul: «–Atunci degeaba ați fost condamnat.» «–Degeaba, spun și eu, și-s bucuros ajungând între camarazii mei din închisori. Dumnezeu a vrut. Nu voi. Și eu am vrut.» Și mi-a fost închisoarea bisericească”; „Din Suceava, dus la Botoșani. De la Botoșani, în vagon de fier, și cumplit de ger. Trecut prin Galați. Trecut prin București, prin închisoarea de piatră și apă pe jos. Pe un perete era scris: Ieri am fost dus la condamnare la moarte”.

Un autor bucovinean mai puțin cunoscut publicului larg este George Ungureanu, „povestitor neîntrecut”, „scriitor adevărat, cu mari și surprinzătoare resurse”, care „nu a trecut prin cenacluri, în care să-și perfecționeze meșteșugul scriitoricesc, nu a avut alți maeștri ai limbii decât cărțile citite și graiul oamenilor în mijlocul cărora s-a născut și trăiește de o viață, nu a frecventat școli înalte”¹⁹⁴. Născut la Câmpulung Moldovenesc într-o familie de țărani neștiutori de carte, cu nouă copii, la 12 aprilie 1912. Este arestat la data de 5 august 1949 de Securitatea din Covasna. Fuge de sub escortă și este condamnat în contumacie la doi ani de închisoare de Tribunalul Militar Brașov. Stă ascuns timp de șapte ani într-un loc amenajat în peretele dublu al casei, până în 1956, când se predă Securității. Arestat în februarie 1958, anchetat la Botoșani de 75 de anchetatori și torturat. George Ungureanu este condamnat la moarte pentru „insurrecție armată”. În lanțuri, la Jilava, timp de 401 zile, așteaptă execuția în camera zero. După aceste „zile de supliciu”, pedeapsa îi este comutată în muncă silnică pe viață. La Jilava și Aiud, cunoaște oameni deosebiți, precum și personalități ale vremii: Valeriu Anania, Ion Ianolide, Alexandru Mironescu, Sandu Tudor, prințul Ghica. Este eliberat la 30 iulie 1964.

Un fragment din mărturisirile lui George Ungureanu se publică în „Memoria”¹⁹⁵. Sub același titlu, *Camera Zero*, acestea apar într-un volum la Timișoara (1998) și reprezintă „un document zguduitor, care acuză regimul

¹⁹² Cicerone Ionițoiu, *op.cit.*, vol. II, 2002, p. 224.

¹⁹³ Teofil Lianu, *Hai, până, cu mine-ndărât!*, Ediție îngrijită de Cleopatra Hrihor, Câmpulung Moldovenesc, Biblioteca „Miorița”, 2005, pp. 74–78.

¹⁹⁴ Ion Popescu-Sireteanu, *Un povestitor: George Ungureanu*, în volumul *Bucovina. Oameni și cărți*, Timișoara, Editura Augusta–Editura Artpress, 2005, pp. 292–300.

¹⁹⁵ „Memoria”, anul VI, nr. 14, 1995, pp. 16–19.

comunist de crimă împotriva națiunii”¹⁹⁶. Câteva excerpte ar trebui în mod special reținute: „Camera Zero se poate compara cu un grajd de abator, unde sunt ținute vitele înainte de sacrificare.

În timpul dictaturii comuniste, cei aduși în această cameră erau tratați la fel ca vitele, până le venea rândul să fie împușcați. Sub regimul totalitar, începând cu deceniul cinci al acestui veac, Camera Zero n-a fost niciodată liberă, călăii și-au făcut planul din plin.

Osândiții la moarte erau ținuți aici în lanțuri un timp oarecare, ca material de școală și experiență pentru călăi, ca aceștia să-și poată da seama cât poate omul rezista schingiuirilor. Ca fost locatar al acestei camere, timp de peste patru sute de zile, mi-am putut da seama și eu că sadismul comunistilor nu avea limite”¹⁹⁷; „La sosire, șeful închisorii Jilava, Gheorghiu, ne-a spus: – Știți că ați fost aduși aici pentru a fi executați. Aceasta se va face pe încetișorul, nu deodată. Aici aveți dreptul la pat, mâncare și moarte. Luați act de aceasta, să nu încercați să-mi dați de furcă, să grăbesc moartea voastră, pe care o pot face oricând, fără să dau socoteală cuiva pentru bandiți!”¹⁹⁸

În Bucovina, memorialistica spațiului concentraționar al regimului comunist și detenției se publică târziu. Lucrarea lui Ion Nistor, *Amintiri din închisoare*, ilustrează poate cel mai bine destinul destinul genului și asumarea temei ca domeniu fertil de cercetare¹⁹⁹. Amintirile istoricului bucovinean reprezintă mărturia calvarului din anii de detenție la Sighet, rememorat „sub stăpânirea unor duioase amintiri“, ca unic supraviețuitor al generației Unirii de la 1918: „Am rămas singur în viață din generația Unirii Naționale. Au murit Ionel și Vintilă Brătianu, au dispărut din viață Iuliu Maniu, Alexandru Vaida și Ion Inculeț, au trecut în cele eterne Nicolae Iorga și Octavian Goga. Veșnic îmi stă înaintea ochilor apoteoza Regelui Ferdinand și a Reginei Maria, împlinitorii visului de aur al neamului nostru. Am rămas singur în viață, sortit să înfrunt prăbușirea măreței opere naționale, stropită cu sângele eroilor de la Mărășești“. Paginile însemnărilor, datate iunie 1957, reconstituie anii detenției de la Sighet, ilustrând totodată ritualul depersonalizării umane, prin care trec frunțașii vieții politice românești după proclamarea „statului democrat popular“: arestarea, reținerea obiectelor personale, aplicarea ochelarilor negri, drumul cu duba până la Sighet, descrierea închisorii și a celulelor, referirile la colegii de detenție: Teofil Sauciu-Săveanu, Ion Pelivan, Gheorghe Tătărescu, Dinu Brătianu, Gheorghe Brătianu, Gheorghe Gigurtu, Constantin Argetoianu, Dori Popovici, Ioan Lupaș, Iuliu Maniu, Sebastian Bornemisa, Ion Mihalache, Iuliu Hossu, Constantin Tomescu etc. Totodată, prin bogăția mărturiilor referitoare la regimul alimentar, igienă, interdicțiile și

¹⁹⁶ Ion Popescu-Sireteanu, *George Ungureanu sau destinul unui om*, în *op. cit.*, p. 294.

¹⁹⁷ George Ungureanu, *Camera Zero*, „Memoria”, anul VI, nr. 14, 1995, p. 16.

¹⁹⁸ *Ibidem*, p. 19.

¹⁹⁹ Tipărite, pentru prima oară, de Doina Alexa în volumul *Maramureș, vatră de istorie milenară*, Cluj-Napoca, Editura „Dragoș Vodă“, 1997, p. 179–190. Textul se publică ulterior în „Memoria”, București, anul XII, nr. 1 (34), 2001, p. 43–51. *Amintirile din închisoare* ale istoricului bucovinean Ion I. Nistor au fost ignorate mai bine de un deceniu la Rădăuți tocmai de „universitatea liberă“ care îi poartă numele. Acum, cei interesați pot găsi textul amintirilor din anii detenției sale politice și în Ion I. Nistor, *Istoria românilor*, vol. II, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2003, p. 547–555.

strategiile de supraviețuire, relațiile interumane din spațiul concentraționar, lucrarea oferă cercetării științifice date și informații valoroase.

În Bucovina există, încă sporadic, și preocupări pentru cunoașterea familiilor în relație cu câteva teme majore de cercetare: rezistența anticomunistă și emigrația, amândouă ocolite, în mod inexplicabil, după 1989. Puținele lucrări consacrate acestor teme, finalizate ori în curs de elaborare, aduc în prim-plan „oameni cu destin”, personalități, familii aparținând altei lumi, de paradigma căreia ne-am înstrăinat ori am fost îndepărtați „cu metodă” în veacul trecut: Vianor Bendescu, Claudiu Isopescu, Vasile și George Motrescu, Dumitru Nimigean, Vasile Posteuca, Gavril Vatamaniuc, Matei Vișniec. Un exemplu tipic pentru cele două teme invocate mai înainte îl oferă Teodor Mardare Gherasim²⁰⁰.

Teodor Gherasim se naște la 20 martie 1929, în Grănicești, în familia lui Mardare și a Ecaterinei, născută Moroșan, țărani înstăriți, care, în spiritul tradiției satelor românești de altădată, s-au străduit, cu mari sacrificii, să le ofere copiilor o educație aleasă și posibilități noi de afirmare: Aurel, Ilie, Teodor, Veronica, Margareta, Zenovia. Teodor M. Gherasim își face studiile primare în satul natal (1937–1941), avându-l aici profesor pe preotul Casian Bucescu, bunul păstor și mucenic mărturisitor în temnițele comuniste, studii pe care le continuă la Liceul „Lațcu Vodă” din Siret (1941–1944) și la Liceul „Ștefan cel Mare” din Suceava (1945–1948). Studiile universitare și le face la Academia de Studii Economice din București. Aici este arestat la 21 mai 1952, noaptea, în cămin, împreună cu profesorul universitar Dionisie Cornea, bucovinean originar din Bahrinești. Pentru că a scris o poezie, profesorul Dionisie Cornea este judecat și condamnat la zece ani de detenție. Teodor Mardare Gherasim este torturat pentru a demasca oponentii din facultate ai regimului „democrat-popular” instalat de sovietici și condamnat la 12 ani de temniță, pentru că a oferit alimente semenilor din spital și închisori. În urma rejudecării cazului, sub presiunea declarațiilor întregului lot că anchetatorii au folosit tortura în timpul anchetei. Teodor Mardare Gherasim este condamnat la o pedeapsă de numai cinci ani. Trece prin închisorile Jilava și Alba Iulia. Este pus în libertate limitată și controlată, prin decretul din octombrie 1955²⁰¹.

În perioada 1962–1968, Teodor Mardare Gherasim urmează cursurile Institutului Politehnic din Cluj-Napoca, obținând diploma de inginer mecanic, specialitatea construcții de mașini. În 1978–1981 este doctorand la Institutul Central de Cercetări Economice din București (ICCE). În periodice de specialitate din țară publică aproape 30 de studii și articole (1968–1983), unele în colaborare. Teodor Mardare Gherasim este, totodată, coautor al unor cărți, dintre care câteva apar sub egida unor edituri de prestigiu: *Teoria prețurilor. Metode de modelare*. București, Editura Academiei Române, 1970 (în colaborare cu Aurel Iancu); *Probleme ale previzionării prețurilor*. București, Editura Academiei Române, 1972 (în colaborare cu Gh. Moșanu, C. Mihai, I. Marinescu).

²⁰⁰ Emil Satco, *Bucovina. Contribuții cultural-științifice. Dicționar*, IX, Suceava, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”, 2000, pp. 176–180; Constantin Hrehor, *Muntele mărturisitor. Anii rezistenței – anii suferinței*, Iași, Editura Timpul, 2002, pp. 212–213. Ocazional, în unele periodice locale, îi sunt consacrate articole semnate de Doina Cernica, Niadi Cernica, Constantin Hrehor, Constantin Severin.

²⁰¹ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, IV, 2002, pp. 193–194.

Sub îndrumarea acad. Ion Rachmuth, Teodor Mardare Gherasim elaborează teza de doctorat *Progresul tehnic și costurile în metalurgie*, lucrare inovatoare ce propune soluții, aplicate cu succes la Uzinele „Republica”, pentru reducerea importurilor de oțeluri aliate din Suedia.

În 1983, Teodor Mardare Gherasim pleacă în Italia pentru a-și trata fiul bolnav. Aici, poetul, eseistul și memorialistul Ion Caraion (1923–1986), stabilit în 1981 în Elveția, îi dedică lui Gabriel poemul *Ultimul colind*: „Sărăcuțe, straiete / De pe el și paiele / Nu prea țin de cald. / Gură de la gură / Încropiți căldură, / Creșteți-l înalt, / Zvelt și năzdrăvan / Cât alții-ntr-un an. / Mână de la mână / Plăzmuți-i lin / Cămășuici de in, / Pieptăraș de lână. / Nu-i de-ajuns, plâpândul, / Coperișul oii. / Mai dejugă boii / Și-adunați-i cerc. / Mi-i suflați cu rândul / (Viața nu e joc) / Fiecare-n foc. / Uite, eu încerc. / Să se-ațâțe lemnele! / Proorocii, semnele / Și le-adeveriră. / Va muri pe-o liră / În formă de cruce / Sfântul prunc din basmul / Celor mai uitoare / Năzăriri frumoase / Și-o să-i fie spasmul / Veșnică fântână. / Mână de la mână. / Târnoșiți-i casa / Într-aceiași loc / Unde-n staul acum pare, / Pare ca să doarmă. / Viața nu e joc, / Viața nu e floare. / Viața e o armă”.

La întoarcere în România, după zece ani, Teodor Mardare Gherasim este repus în drepturi și își susține teza de doctorat, la 17 ianuarie 2000, la București, sub îndrumarea acad. Aurel Iancu.

După o perioadă petrecută în Italia, cercetătorul științific Teodor Mardare Gherasim se stabilește în Statele Unite ale Americii. Aici este colaborator permanent al unor publicații de limba română: „Columna”, „Cuvântul Românesc”, „Luceafărul Românesc”, „Meridianul Românesc”, „Origini. Romanian Roots”. În paginile acestora semnează materiale de interes pentru istoria politică și culturală a exilului românesc: *Să cunoaștem tinerele talente românești din Portland*, „Columna”, 1994; *Unirea Principatelor Române*, „Cuvântul Românesc”, 1995; *După Insula Șerpilor urmează Marea Neagră cu axul Dunării*, „Origini. Romanian Roots”, 1997 (în colaborare cu Ion Dumitreasa); *Ucraina și România*, „Columna”, 1997; *Comunitatea românească din Oregon*, „Luceafărul Românesc”, 1997; *Obiceiuri românești de Crăciun*, „Origini”, 1997; *Un tratat rușinos*, „Romanian Routs”, 1997; *Drepturile națiunii române asupra Bucovinei de Nord*, „Meridianul Românesc”, 1998; *Perspectiva unirii la români, prin prisma generațiilor succesoare de la 1848*, „Meridianul Românesc”, 1998; *Brâncuși în America*, „Origini”, 1998; *Camilian Demetrescu – portretul artistului exilat*, „Origini”, 1998; *Dezvoltarea industrială a României în perioada interbelică*, „Origini”, 1999.

O realizare notabilă din programul editorial al bucovineanului exilat Teodor Mardare Gherasim este volumul autobiografic *Astride Two Worlds [Călare pe două lumi]*, 2000, 394 p. Dedicat „poporului român îndelung încercat de suferință și satului natal, oamenilor harnici ai Bucovinei”, prin cele 25 de capitole ale sale, însoțite de versuri din creația eminesciană și de fotografii de familie, volumul reprezintă totodată o radiografie a regimurilor totalitare din Europa de Est, pe care autorul le prezintă în comparație cu democrațiile occidentale, și o contribuție la cunoașterea fenomenului concentraționar din România. *Astride Two Worlds* încununează activitatea umanistului Teodor Mardare Gherasim, lider recunoscut

al luptei pentru înlăturarea utopiei comuniste și neobosit ambasador al României în Occident, ca elogiu adus libertății și valorilor noastre tradiționale²⁰².

Destinul familiei Teodor Mardare Gherasim se aseamănă întrucâtva cu cel al familiei profesorului bucovinean Grigore Nandriș. Soția eruditului Teodor Mardare Gherasim este Louise Gherasim, „o inimă între Irlanda și România”, „apreciată scriitoare”, autoare a unor scrieri de interes și pentru noi: *Domnica* (1999), „o impresionantă poveste de dragoste care se petrece pe meleagurile noastre” și *Escape from Romania [Evadare din România]*, carte dedicată tuturor copiilor lumii și în special frumoșilor copii din România²⁰³. *Escape from Romania*. „un potențial scenariu al unui excepțional film de acțiune”, aduce în prim plan un copil, Mihai, personaj „care trăiește pe viu coșmarul comunist și care devine [...] un adevărat luptător pentru libertate”. Traducătorul cărții are convingerea că Louise Gherasim nu este doar romancier: „În această carte, ea este și un veritabil reporter de front al unui război imbecil, pe care un copil ca mulți alții îl poartă, la vârsta bățăliilor imagineare cu căpcăuni, împotriva celui mai înfricoșător dintre ei: Securitatea.

Victoria lui Mihai și a mamei sale răzbună toate înfrângerile celor douăzeci de milioane de români care n-au avut curajul lor de a evada, dar l-au avut pe acela de a fi de față la moartea Căpcăunului, în tot acest timp murind și ei câte puțin, zi de zi, vreme de cincizeci de ani”²⁰⁴. O mărturisire de credință a autoarei luminează aici nu doar un context, ci și sensuri de substrat ale scrierii: „Există o remarcabilă asemănare între Irlanda și România. Ambele țări au cunoscut opresiunea străinilor. Amândouă popoarele au suportat injustițiile și cruzimea jugului. Amândouă sunt țări de civilizație și cultură cu mult mai vechi și mai nobile decât ale subjugatorilor și amândouă au rămas, în ciuda tuturor încercărilor, loiale credinței lor creștine și tradițiilor”²⁰⁵.

Un martor important al vieții din spațiul concentraționar al regimului comunist din România este și Vasile Lazăr. Născut la 14 decembrie 1915 în satul Voitinel. Absolvent al Facultății de Drept din București. Avocat pledant, stagiar în Baroul de Ilfov, pe lângă renumitul jurist Jaurès Bernea. Arestat la 14 iunie 1948, anchetat la Securitatea din Suceava și condamnat la cinci ani de închisoare. Detenția la penitenciarul Aiud și în lagărele de muncă silnică din Dobrogea, Capu Midia și Peninsula. Eliberat la un an după expirarea termenului de pedeapsă, la 27 mai 1954²⁰⁶.

În anul 2000, Vasile Lazăr publică lucrarea *Șase ani în infern*²⁰⁷. În partea I, *Despre unii partizani și rezistența lor anticomunistă din munții Bucovinei*,

²⁰² Vasile I. Schipor, *Românii de dincolo de orizont. Elogiul libertății și al valorilor românești*, „7 zile bucovinene”, Rădăuți, anul V, nr. 185, 10–16 iunie, 2004, pp. 6–7. Articolul este republicat și în „The New America”, Cleveland–Ohio, anul III, nr. 11, noiembrie, 2004, pp. 1 și 3.

²⁰³ *Escape from Romania [Evadare din România]*, Traducere în limba română: Doru-Octavian Popovici, Suceava, Editura Bucovina Viitoare, 1999.

²⁰⁴ *Ibidem*, p. 6.

²⁰⁵ *Ibidem*, p. 8.

²⁰⁶ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, V, 2003, p. 317.

²⁰⁷ Vasile Lazăr, *Șase ani în infern*, Cu un *Cuvânt înainte* de prof. Vasile Precop, Timișoara, Editura Marineasa, 2000.

pp. 11–52, autorul valorifică amintiri personale și mărturisiri ale unor fapte „trăite și povestite și de alți participanți la rezistența din munții Bucovinei împotriva instalării comunismului în țara noastră”, cunoscute de-a lungul anilor. În centrul acestora se află figura consăteanului său, partizanul Vladimir Macoveiciuc, „capul și sufletul rezistenței” din zonă, personaj ce simbolizează și în aceste pagini de tensionată evocare destinul tragic al unei întregi generații și al țării căzute în robie. Partea a II-a, *Din crunta osândă comunistă*, pp. 55–198, cuprinde în cele cinci capitole mărturisirea calvarului său din anii detenției și despre viața de proscris de după eliberare. Dacă prima parte a cărții se apropie de cronică, de eposul eroic, motivat de „afirmarea identității românești” în confruntare cu „cei mai odioși ocupați”, partea a doua este o radiografie a „unei lumi condamnate la moarte social-istorică, sufletească, fizică, mânată de ființe monstruoase, apocaliptice”²⁰⁸ și, în același timp, un tratat de etologie umană. Om „născut și crescut în spiritul cinstei și al dreptății”, povestitor educat, observator atent și analist al psihologiei umane în situații-limită, inflexibil în raportarea sa critică la fapte, evenimente, fenomene sociale și la comportamentul semenilor, mereu îngrijorat de destinul neamului său și al țării, Vasile Lazăr oferă celor interesați un document al anilor săi de supliciu și marginalizare și al unei epoci de prăbușire a valorilor umanității, îndemnând la cunoaștere și reflecție istorică. Excerptele pe care le-am reținut sunt ilustrative: „Multe necazuri a avut de îndurat poporul român de-a lungul existenței sale, dar de lipsa lichelelor și a nemernicilor nu s-a putut plânge; au apărut, întotdeauna, taman atunci când cotropitorii au avut nevoie, în număr impresionant de mare”²⁰⁹; „O dată cu intrarea pe poarta temniței mi s-au spulberat toate idealurile și speranțele frumoase de viitor. Aici, la poarta închisorii Suceava, mi s-au tăiat aripile avântului și dorului de viață, având în față numai hidoșenia infernului comunist”²¹⁰; „Îmi povesteau că, mai cu seamă noaptea, răzbăteau până la subsol țipetele și strigătele înfiorătoare ale celor bătuți, schingiuiți și torturați în mod bestial de anchetatori.

Nici unul dintre ei nu fusese încă chemat la interogatoriu și fiecare se aștepta, ceas de ceas, să-i vină rândul. Nu știau precis motivul arestării și nici despre ce anume puteau fi învinuiți, dar, după cele văzute, erau siguri că li se pregătea ceva grav, pentru a fi exemplu pentru muncitorii liberi, rezistenți la înregimentarea în gloata comuniștilor, apăruți ca ciupercile după ploaie. Doreau să bage frica în mulțimea lașă și ignorantă; să o facă supusă și ascultătoare prin teroare și minciună, principii de bază la instalarea comunismului”²¹¹; „Deținutul politic, spre deosebire de cel de drept comun, trebuia exterminat prin foame, sedentarism, lipsa medicamentelor în caz de boală și vizită medicală de formă, lipsită de orice eficiență. Regimul ce ni se aplica era bine chibzuit că să-și facă efectul în timp, zi de zi, pînă la totală epuizare; moartea să apară ca un fenomen natural, nu provocată deliberat, criminal”²¹²; „Ruți de lume, noi nu bănuiam că și afară, în libertate, ne aștepta o altă închisoare; că orice comunicare în scris era cenzurată, iar întâlnirile urmărite cu același zel și asiduitate ca la închisoare, dacă nu cu mai

²⁰⁸ *Ibidem*, pp. 6–7.

²⁰⁹ *Ibidem*, p. 55.

²¹⁰ *Ibidem*, p. 60.

²¹¹ *Ibidem*, pp. 60–61.

²¹² *Ibidem*, p. 102.

mare vigilență²¹³; „Ne omoară cu cotele! Ai, n-ai, trebuie să dai cantitățile fixate de primărie. Mari greutateți s-au abătut pe capul nostru, al țăranilor! Trebuie să muncim, să rupem de la gură ca să hrănim trântorii de partid, rășăriți ca ciupercile după ploaie, din gunoaie. Toți golanii, nemernicii și veneticii au ajuns să ne conducă, să-și bată joc de oameni!

Și-a vărsat tata toată amărăciunea și năduful care-i rodea și-i învenina inima. Până atunci a trebuit să rabde, să se macine în taină, pentru că intrase dihonă și neîncrederea între oameni. Se spionau, se pârau unii pe alții, mai cu seamă aceia care doreau să se pună bine cu partidul, ca să tragă foloase. Era o răsturnare a valorilor. Toți cei harnici, buni, chivernisiți, cu gospodării frumos încheigate, oameni vrednici și cinstiți erau asupriți și împovărați peste puteri cu obligații către stat. Pe când leneșii, destrăbălații, bețivii, nimicurile și răii satului erau la mare cinste și căutare²¹⁴; „Mă uitam la oamenii de pe peron și-i vedeam triști, împovărați de nevoi și uneori nervoși. Îmbrăcați în portul specific bucovinean, atât bărbaților cât și femeilor mi s-a părut că le dispăruse voioșia și dragostea de viață. [...] Cu părere de rău, însă, a trebuit să constat, cu trecerea timpului, că impresiile mele inițiale, din gara Rădăuți, au fost mai mult decât adevărate, au fost dureros de reale. Cotele obligatorii, întovărășirile agricole forțate și colectivizarea agriculturii sub presiunea securității, cu arestări, bătăi, maltratări și chiar asasinate, nu puteau să bucure pe nimeni, nici să descrețească frunțile încruntate ale țăranilor cu inimile însângerate de revoltă și necazuri²¹⁵; „Singura plăcere și desfătare sufletească o găseam în sânul naturii. Acolo eram ferit de ochii vigilenți ai Securității și de răutatea oamenilor; mă simțeam liber, chiar ocrotit. De-ndată ce coboram de pe munte în oraș, între oameni, senzația de neliniște, de nesiguranță, punea stăpânire pe mine. Lipsa de perspectivă, sentimentul de a fi stigmatizat și tratat ca un paria al societății, mă demoraliza, îmi paraliza bucuria de a trăi, de a gusta și simți frumusețea, farmecul vieții. Eram mereu îngândurat, trist și dominat de grija zilei de mâine. Nici situația de a fi întreținut de soția sau de a viețui din mila rudelor ei, nu era de natură să mă redreseze moralicește: din contră, mă făcea să sufăr cumplit²¹⁶.

Addenda cărții lui Vasile Lazăr cuprinde câteva mărturii referitoare la avocatul Hurmuz Aznavorian, apărător al profesorului universitar Ion Ființescu în procesul

²¹³ *Ibidem*, p. 163.

²¹⁴ *Ibidem*, pp. 172–173.

²¹⁵ *Ibidem*, pp. 176–177. Din bibliografia problemei, vezi, printre altele, câteva studii și cărți valoroase: Almira Enuță-Țentea, *Distrușerea elitelor rurale, element component al destructurării satului tradițional românesc*, „Analele Sighet”, VII, 1999, pp. 647–650; Dumitru Vacariu, *Atacul comunist asupra satului românesc*, „Analele Sighet”, X, 2003, pp. 307–311; Dorin Dobrinu, *Transformarea socialistă a agriculturii, răscoalele țărănești și deportările din nordul Moldovei (1949)*, Anuarul Institutului de Istorie „A.D. Xenopol”, XXXIX–XL, 2002–2003, Iași, Editura Academiei Române, 2003, pp. 459–487; Octavian Roske, Dan Cătănuș, *Drama colectivizării satelor românești*, „Dosarele istoriei”, București, anul VIII, nr. 1 (77), 2003, pp. 13–57; Dorin Dobrinu, Constantin Iordachi (editori), *Țărănimea și puterea. Procesul de colectivizare a agriculturii în România (1949–1962)*. Cuvânt înainte de Gail Kligman și Katherine Verdery, Iași, Editura Polirom, Colecția „Document”, Iași, 2005.

²¹⁶ *Ibidem*, p. 179.

foștilor miniștri din 1946. Amintirile legate de pledoaria sa și destinul unor mari maștri ai barei, Em. Ottulescu, Aurelian Bentoiu, Istrate Micescu, Vintilă Dongoroz sunt apăsate de regretul amar al autorului „că toți acești titani s-au prăpădit în închisorile de exterminare comuniste, pentru vina de a-și fi iubit țara și neamul”²¹⁷.

O lucrare interesantă în literatura bucovineană consacrată spațiului concentraționar al regimului comunist și detenției publice scriitorul Constantin Hrehor²¹⁸. *Muntele mărturisitor* este rodul unui „dialog fluviu”, cu rădăcini în copilăria autorului de la Sucevița, hrănite de „norocul providențial” – Gavril Vatamaniuc, personajul de bază al cărții, care a animat istoria orală a locului o jumătate de veac, povestind „cu charismă epică” despre munți și închisori. Într-un anume fel, mai mult ca tehnică de construcție, cartea se situează în ciclul cunoscutelor „convorbiri”: *Mierea din drumul pelinului. Convorbiri după vecernie* (2000), *Iarba din roata amurgului. Alte convorbiri de seară* (2001), *Tămâie și exil. Dialoguri despre pribegia fraților* (2002), realizate în colaborare cu P.S. Gherasim Putneanu, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuți.

Înțelegând dialogul în spiritul definiției date de Fericitul Augustin („cel mai bun mijloc de a căuta adevărul prin întrebări și răspunsuri”), Constantin Hrehor recrează un „roman” din „întrebări laconice și răspunsuri colocviale”, printr-un „excurs” însumând „relatări care comprimă o istorie tumultuoasă, înscriind oameni și locuri din Bucovina, dar și aspirații ale românilor de pretutindeni”. Prin munca sa de călugăr benedictin, acoperind trei ani de căutări, neodihnă și sacrificii, Gavril Vatamaniuc devine și în pagină de carte „un rostitor de adevăr, o figură cu relief într-o galerie de temerari care și-au pus viața în slujba demnității, [...] angajați în luptă cu erorile și compromisurile unei epoci”²¹⁹.

Gavril Vatamaniuc se naște la 25 noiembrie 1924 în comuna Sucevița, județul Rădăuți. Este al zecelea copil al gospodarilor Vasile și Elisabeta Vatamaniuc. Rămâne orfan de tată la 14 ani. După cei șapte ani de școală generală, din dorința de a fi liber și independent financiar, îmbrățișează viața de cazarmă. La 17 ani și jumătate, în 1943, pleacă pe front, în Crimeea. Reîntors de pe front, intră în Școala Militară din Făgăraș, clasa subofițeri de infanterie. Ca absolvent al acesteia, participă la operațiuni militare pe frontul din Cehoslovacia, în cadrul Regimentului 31 Dorobanți. Se întoarce în țară pe jos, ca întreaga armată română, și este transferat la jandarmi, urmând la Constanța Școala de agenți de poliție judiciară. După absolvirea școlii, până în 1947, lucrează în cadrul Legiunii de jandarmi Putna-Focșani și Batalionului de jandarmi nr. 2, intervenție, Târgu Ocna.

În 1947, pe tânărul bucovinean înzestrat cu „inteligență nativă” timpul îl „revoltă și așează pe un drum cu destin”. Este anul de cotitură din viața sa, dominat de realități crude: foametea pustiitoare din țară, compromiterea deliberată a ajutoarelor alimentare oferite de americani, contactul cu „eceptiștii”/politrucci din diviziile „Tudor Vladimirescu” și „Horia, Cloșca și Crișan”. Este disponibilizat în 1948.

La 24 de ani, în ziua de 25 noiembrie 1948, „renunță la lumea comună, logodindu-se cu singurătățile primejdioase ale munților”, sărbătorindu-și ziua de naștere

²¹⁷ *Ibidem*, p. 200.

²¹⁸ Constantin Hrehor, *Muntele mărturisitor. Anii rezistenței – anii suferinței*, Iași, Editura Timpul, 2002, 298 p. + 12 planșe cu fotografii.

²¹⁹ *Ibidem*, p. 7.

în munți, împreună cu fratele său Ion Vatamaniuc. Începe acum un capitol dramatic din viața temerarului Gavril Vatamaniuc. De la fratele său Ion învață că „partizantul trebuie să fie un om care luptă pentru o cauză sfântă și nu are voie să facă compromisuri”. Partizantul trebuie „să lupte împotriva minciunii, împotriva necredincioșilor, să fie cinstit, corect, devotat până la pierderea propriei vieți”. Numai astfel, cei retrași în munți se situează „împotriva unei dictaturi care era copiată fidel după modelul Moscovei și aplicată în mod sălbatic poporului român”²²⁰.

Într-o vreme când „puterea străină, roșie, cotropitoare era în plină dezlănțuire apocaliptică”, declanșând „vânătoarea de oameni”, când „victimele și martirii se arătau la orizont”, nici partizanii bucovineni nu pot sta pasivi, „indiferenți la starea de deteriorare, tot mai evidentă, a lumii românești, a vieții satelor noastre”, întreținând prin „replicile” lor speranța oamenilor. Acțiunile lor, chiar și cele cu aparența de „jocuri”, sunt „semne pentru trezirea din duplicitate, apeluri la bunul simț”²²¹. Departe de imagologia din literatura de propagandă a regimului comunist și de remanențele acesteia, partizanii sunt altceva decât „bandiți”. Deși cei mai mulți sunt oameni simpli, ei au o știință a vieții și o cultură a războiului. Folosesc inteligent terenul, stau de vorbă cu oamenii, îi studiază atent, până la examinarea amănunțită a biografiilor, în spiritul unei „morale născute din mistica pământului”: „Dădeam importanță politicii pe care au făcut-o, moralității, credinței, onestității, curajului acestora, mereu gândindu-ne la posibilități de salvare la vreme de necaz”²²². Astfel, partizanii din grupul condus de Gavril Vatamaniuc tipăresc cu mijloace rudimentare și răspândesc manifeste anticomuniste de hramul Mănăstirii Sucevița (6 august 1953), distrug busturile lui Lenin și Stalin de la Căminul Cultural din Sucevița, în noaptea de 22–23 august 1953, luptă împotriva autorităților instalate de trupele sovietice: „Împotriva acestor autorități comuniste, fidele Moscovei, împotriva acestor trădători au luat ființă grupurile de partizani, împotriva unor oameni care nu aveau nimic cu patriotismul, cu naționalismul, cu România, cu poporul român”²²³.

Gavril Vatamaniuc este capturat, prin trădare, la 18 octombrie 1955. Anchetat și torturat cu sălbăcie la Securitatea din Rădăuți și Suceava, „banditul care s-a pus să dărâme republica” este judecat într-un lot de 25 de persoane și condamnat la muncă silnică pe viață (pedepsele pronunțate în acest proces însumând peste 138 de ani de închisoare)²²⁴. În lanțuri, Gavril Vatamaniuc trece prin penitenciarele Suceava, Jilava, Aiud, Botoșani, Gherla. Este eliberat la 3

²²⁰ *Ibidem*, p. 36.

²²¹ *Ibidem*, pp. 28, 54, 56.

²²² *Ibidem*, p. 72.

²²³ *Ibidem*, p. 37.

²²⁴ *Ibidem*, p. 275. Vezi și Valerian I. Procopciuc, *Sucevița, sat al Obcinilor Bucovinei și gropniță a Movileștilor*, Prefață de Dimitrie Vatamaniuc, m.o. al Academiei Române, Rădăuți, Editura „Septentrion”, 2003. În subcapitolul *Zilele de îngropăciune la Sucevița. Rezistența sucevițenilor împotriva comunismului*, pp. 173–177, autorul prezintă al doilea război mondial, consecințele dezastruoase ale acestuia, precum și rezistența la comunizare a unui „popor cu inima deschisă și bună, evlavios și darnic, de muncă și cuvânt”: 46 de oameni condamnați la 341 de ani temniță grea, 28 de victime, împușcați, deportați, morți în detenție ori din cauza detenției.

august 1964. Iese din închisorile comuniste ca „un om luminos” și devine „omul hăituit” neîncetat de Securitate. Acasă, la Sucevița, găsește vatra pustiită: mama moartă, părul văratic sădit cândva în libertate, retras în amintire, după ce a fost trăsnet și s-a uscat, Natașița – căsătorită.

Călăuzit de deviza „Muncește ca să trăiești”, Gavril Vatamaniuc lucrează temporar la Sucevița, pe șantierul de renovare a Mănăstirii, la Poștile de Fier, la Ișalnița-Craiova și București. Despre acești ani mărturisește cu amărăciune: „În Bucovina mi-am ratat tinerețea și sentimentele, în București mi-am schimbat radical existența”²²⁵. De o „generozitate recuperatoare”, spirit creștin, iertător, se căsătorește, îngrijind după pensionare proprietatea de la Potlogi, ca un înțelept grădinar. După moartea soției, se retrage în Bucovina, stabilindu-se la Frasin-Câmpulung Moldovenesc.

„Copleșit de amintiri în crepuscul”, Gavril Vatamaniuc înaintează în viață cu două convingeri: „Dumnezeu are planuri peste care omul nu poate să treacă”, „numai munții rămân neschimbați în prietenie”²²⁶.

În excursul biografic al colocutorului său providențial, Constantin Hrehor introduce treptat alte personaje, mărturii referitoare la suferințele românilor din „captivitatea roșie” și momente-cheie, memorabile, episoade pline de savoare, studii de caz. Unele secvențe sunt adevărate prosopografii *sui-generis*.

În *Muntele mărturisitor*, dialogul/interviul de istorie orală este condus cu știință și siguranță, discret spre zone diverse ale vieții de partizan și din universul concentraționar românesc: construcția strategică a bordeiului din munți („cuib de viețuitori în sihăstrie”), regimul alimentar, sistemul de comunicare, trăirea sărbătorilor, cunoașterea naturii și folosirea ei în „austeritatea primitivă” a vieții cotidiene (capitolul *Orologiile*²²⁷ cuprinde pagini admirabile despre astrologie și meteorologia populară), viața din închisori, hrana și igiena din spațiul dezumanizant al detenției, etologie umană, „universitățile noastre cu gratii”, toate reconstituind pagini cutremurătoare despre teroarea comunistă și coborârea unei umanități în Infern.

În gramatica interviului sunt constant inserate „melancolii livrești”, excerpte din autori diverși, cu rol în potențarea mesajului, în racordarea secvențelor de istorie locală narate la experiențe ale mării colectivități etnice și ale umanității. Alteori, acestea au rostul de a realiza, glisando, fluxul (re)trăirii pe „dramaticul portativ” al unor realități care trebuie cunoscute, adunate în biblioteci și constituind cutremurătoarea simfonie a destinului românesc „supt vremi”.

Înfățișând viața expusă primejdiilor, viața confiscată, „viața ca o pradă” (Marin Preda) dintr-o jumătate de veac violent, *Muntele mărturisitor* este o „arhivă a suferinței”, o galerie cu „chipul unei liturghii sobornice, ecumenice (cum notează însuși autorul), al cărei centru este Hristos”, un adevărat „catalog de figuri transfigurare, sfințite în închisorile comuniste”, unde s-a desfășurat „cel mai cumplit experiment din istoria speciei umane: încercarea de a schimba codul etnogenetic”²²⁸.

²²⁵ *Ibidem*, p. 269.

²²⁶ *Ibidem*, p. 143.

²²⁷ *Ibidem*, pp. 73–79.

²²⁸ *Ibidem*, pp. 202–207, 296.

Mărturiile, toate, până la cele colaterale, învederează un adevăr tot mai ignorat, din păcate, ori exploatat conjunctural: „durerea e universală, ca și aerul, ca și lumina”.

În *Muntele mărturisitor*, Gavril Vatamaniuc oferă „detalii generoase” despre rezistența unei întregi generații la agresiunea comunistă, cu o „fermecătoare artă a povestirii”, cu un „farmec inepeizabil, care nu obosește, nici nu plictisește”. Cu „ardere lăuntrică” și „încredere frumoasă”, cu o rară conștiință a cuvântului rostit, el se situează printre marii povestitori populari, sacerdoți ai ritualului de perpetuare a memoriei colective: „Cartea aceasta – mărturisește el –, care poate avea și pagini incomode, supuse controversei, se vrea până la urmă și un omagiu acelor victime. Eroul nu sunt eu, nici ceilalți lideri de grup, ci generația de-atunci e eroică, ei, românii de atunci le suntem datori”²²⁹.

În literatura noastră, Gavril Vatamaniuc a devenit personaj literar, cu ani în urmă, în *Muntele Calvarului*²³⁰, eternizat de scriitorul Vasile Andru sub numele sugestiv de Victor Mușat. Mărturisirea lui de aici²³¹, făcută în numele unei generații de luptători și martiri, este cutremurătoare și trebuie reținută pentru admirabila-i capacitate de sinteză și generalizare: „Iluzia noastră, atunci, erau americanii. [...] Îi vedeam idealști și mari, făcând dreptate în lume. Dar ei erau foarte departe. Nu erau lăsați să se apropie de prada balcanică. [...] Eram singuri. Mâna de fier a lui Stalin încercuia munții. Eram prea singuri [...]. Nu știam că înfruntăm două imperii, credeam cu luptăm cu o minoritate comunistă, instalată samavolnic. În toți munții se aflau grupuri de rebeli. Dar ele n-au știut să se unifice. Nu au devenit un front. A lipsit atunci un lider. Nimeni din noi n-a fost atât de mare sau atât de priceput ca să devină simbol. Eram dezbinați și ușor de înfrânt. [...] Noi am ținut sus ultimul tricolor fără pată. [...] România a fost înșelată, după război. Înșelată de marile puteri, înșelată de comuniști. Oamenii de valoare au fost zvârliți în închisori. Niciodată n-am crezut că românii vor putea fi atât de dușmănoși cu românii. Noi eram formați de democrația interbelică și nici nu ne dădeam seama cât de rău stau lucrurile. Credeam că poporul mai are un cuvânt de zis. Noi mai credeam că, după război, oamenii cu cap își vor spune cuvântul. Nu ne dădeam seama că un întreg popor intra în temniță. Era pentru prima dată în istoria modernă când un întreg popor intra în temniță, iar șefii săi deveneau temniceri și torționari. [...] Istoria ne-a înșelat!”²³².

Un memorialist al Bucovinei este și Filaret N. Toma. Născut la 28 noiembrie 1925 în Stulpicani. Absolvent al Școlii Normale de Băieți din Bacău (1946). Învățător și animator cultural în satul natal (1946–1947). Absolvent al Facultății de Planificare a Academiei Comerciale (1950). Arestat în București, la 31 martie 1952. Bătut în timpul anchetei la închisorile Rahova, Văcărești și Jilava, judecat în „lotul Turtureanu” și condamnat, în mai 1955, la zece ani de temniță grea, pentru „crimă de uneltire”. Trece prin închisorile Jilava, Dej, Gherla, Aiud și coloniile de muncă Strâmba, Mărașu, Stoienești, Salcea, Periprava și Giurgeni. Pus în libertate la 29 aprilie 1962. Cartea sa de amintiri, în cea mai mare parte consacrată

²²⁹ *Ibidem*, p. 275.

²³⁰ Vasile Andru, *Muntele Calvarului*, București, Editura Militară, 1991.

²³¹ *Ibidem*, pp. 88–90.

²³² *Ibidem*, p. 290.

detenției și spațiului concentraționar al regimului comunist, este intitulată *Pe drumul pavat cu ghimpi*²³³.

Filaret N. Toma provine dintr-o „adevărată dinastie” de oameni ai satului bucovinean de la munte, în care omul, familia și comunitatea trăiesc în străvechi rânduieli întemeiate pe valori (credința, dragostea, omenia, cinstea, respectul, buna-cuviință, munca, înțelepciunea sănătoasă, practică), tradiții și obiceiuri ancestrale. Crescut și educat în „ordinea satului tradițional”, el caută împlinirea ființei sale în ordinea neamului său ritualic: „Dragostea fierbinte față de țară a început să-și găsească spațiu și să prindă aripi în sufletul meu, pe măsura cunoașterii faptelor și a sacrificiilor strămoșilor mei. [...] Acest sentiment s-a plămădit, adăugând felie după felie, jertfe, lacrimi și victorii ale înaintașilor, reușind în final pentru mine consolidarea unei verticalități sufletești de nezdruccinat”²³⁴. *Amintirile* lui Filaret N. Toma evidențiază „un destin particular sub roata istoriei, prăbușit vremelnice dar nu înfrânt, rostogolit prin ani de cumpănă, groaznici, dar nu pus la pământ”²³⁵. „Carte de istorie”, „roman”, „carte de învățătură”. *Pe drumul pavat cu ghimpi* luminează o jumătate de veac de tăcere și umilință din istoria noastră contemporană. „Scormonind la rădăcina anilor”, „descosând trecutul din aproape în aproape”, în recuperarea memoriei sale și a neamului său căzut în robie, autorul resimte „fierbințeala durerii” și mărturisește că trecutul nu trebuie uitat: „Cu trecerea timpului și după mulți ani, am reușit ca iertarea să se aștearnă peste tot ce-a fost, uitarea, nici într-un caz”²³⁶.

Exploatând motivul drumului, ce străbate aproape întreg spațiul național, Filaret N. Toma realizează o frescă a vremii sale frământate, marcate dramatic de evenimente și procese politice, sociale, economice: ravagiile războiului, ocupația sovietică, comunizarea țării, rezistența antisovietică și anticomunistă, alegerile din 19 noiembrie 1946, seceta și foamea, percheziții, anchete, arestări, nesiguranța și teama continuă, colectivizarea forțată a agriculturii, nemulțumirile țăranilor, revolta, opresiunea. Ca și alți tineri, el are „încrederea neștrămutată în destinul nealterat al neamului românesc” și caută „alte forme de rezistență pentru menținerea credinței și spiritualității românești”²³⁷. În cel de al doilea plan al *Amintirilor* sale, cel al spațiului concentraționar al regimului comunist, autorul realizează o altă frescă, printr-o bogăție de mărturii referitoare la arestare, anchetă, anchetatori, tortură, oameni de seamă ai lumii vechi (bucovinenii Flondor, Dionisie Cornea) și tineri (Ovidiu Cotruș, Marcel Petrișor, Nicolae Cervenii, Mihai Grama, Teodor M. Gherasim) agonizând sub teroare, „într-un degradant și apăsător provizorat”, reeducare (scenariu, călăi, victime, teroarea continuă, extinderea experimentului)²³⁸.

În acest univers dantesc, căutarea și aplicarea strategiilor de supraviețuire de către deținuții politici sunt impresionante: „Între timp, eu îmi găsisem un cunoscător de limbă germană, care s-a oferit să-mi dea lecții. Era un tânăr evreu din Timișoara, pe nume Por Francisc, arestat pentru activitate sionistă. Absolvent

²³³ Filaret N. Toma, *Pe drumul pavat cu ghimpi. Amintiri*, Suceava, Editura Lidana, 2005.

²³⁴ *Ibidem*, p. 161.

²³⁵ L.D. Clement, *Așa începe povestea...*, *ibidem*, p. 3.

²³⁶ Filaret N. Toma, *op. cit.*, p. 6.

²³⁷ *Ibidem*, pp. 172, 221.

²³⁸ *Ibidem*, pp. 301, 312–321,

al Conservatorului, melodiile din operele învățate cu pasiune îl însoțeau peste tot. Fluiera în surdină, arii după arii cât era ziua de mare. Înalt, blond, cu ochii albaștri, prin comportare și naivitatea lui se făcea plăcut tuturor. Cu mine nu pierdea mult timp, pe săpunul făcut tăbliță, eu scriam câteva cuvinte românești, el mi le traducea în nemțește. După ce le învățam bine, pregăteam tăblița pentru o nouă lecție, și tot așa...²³⁹: „Pentru sutele de mii de deținuți politici, poeziile lui Radu Gyr și Nichifor Crainic au reprezentat un suport moral de neînlocuit. Transmise prin morse de la celulă la celulă, prin viu grai de la om la om, versurile, în a[l] căror conținut toți ne regăseam, erau sorbite cu foamea celor nemâncăți de ani... Zeci de poezii erau înmagazinate în mintea și sufletul fiecăruia, cu dorința de a le transmite mai departe.

În condițiile unui regim draconic instaurat în toate închisorile politice din țară, în scopul dezumanizării, animalizării și exterminării dușmanului de clasă, numai poeziile lui Radu Gyr au putut să-i opună cea mai dură și de neașteptat rezistență. [...] La îndemnul chemării lui Gyr, mii și mii de oameni, măcinați în torturi, reușeau să-și regăsească echilibrul, să se ridice-n capul oaselor, să [se] miște, să nu se lase doborâți sub loviturile nemiloase ale fiarei bolșevice”²⁴⁰.

Filaret N. Toma nu este numai un mărturisitor, ci și un autor înzestrat cu reale disponibilități și cu o conștiință rară a apartenenței sale la un model cultural, raportat meru la duratele lungi ale istoriei naționale: „Chiar dacă cei mai frumoși ani ai tinereții i-am petrecut prin «șerpării», osândit, disprețuit și maltrat, sunt mândru că viața mi-a oferit șansa de a fi alături de sutele de mii de români care n-au «bătut palma» cu dușmanul cotropitor, preferând jertfa și tortura, că mai presus de orice în viață mi-am dorit să rămân credincios idealurilor părinților, moșilor și strămoșilor mei”²⁴¹.

Dintre memoriile bucovinenilor, publicate parțial ori în volume de documente, câteva merită menționate. Cele semnate de Ilie Ilisei și Ioan D. Popescu²⁴² aduc mărturii despre un veac sângeros, în care oamenii înfruntă împreună teroarea istoriei și reușesc să-și păstreze omenia prin iubire, respect și solidaritate. Memoriile Marioarei Cenușă, publicate de Mihai Rădulescu într-un volum de documente²⁴³ și intitulat *Începutul amarului*, cuprind „amintiri din viața de fugar și din cea de victimă a unor torturi și umiliri inimaginabile”. Învederând un „mare prozator realist” provenit dintr-o „civilizată specie de țaran bucovinean”²⁴⁴. *Amintirile lui Cozma Pătrăucean*, publicate tot aici²⁴⁵, cuprind „documente înduioșătoare sau înfricoșătoare asupra existenței în munți a fugarilor din fața răzburării comuniste”, salvate „din dragoste pentru recuperarea istoriei contemporane a neamului

²³⁹ *Ibidem*, p. 307.

²⁴⁰ *Ibidem*, pp. 307–308.

²⁴¹ *Ibidem*, p. 498.

²⁴² Ilie Ilisei, *Și eu am fost martor*; Ioan D. Popescu, *Ocotitorul jidanilor*; în volumul *Dosarele suferinței*, Suceava, Grupul Editorial Mușatinii–Bucovina Viitoare, 1999, pp. 7–85, 87–189.

²⁴³ Mihai Rădulescu, *La capătul iadului. Mărturii și documente*, București, Fundația „Gheorghe Manu”, 2004, pp. 118–164.

²⁴⁴ *Ibidem*, p. 116.

²⁴⁵ *Ibidem*, pp. 166–188.

nostru și din iubire pentru spița bucovinenilor, care mulți eroi a[u] dat în lupta lor fără șansă, nici nădejde, împotriva rușilor și a comunismului”²⁴⁶.

Alte mărturii se află în pregătire pentru tipar ori se publică în periodice. Medicul Vasile Cârdei își scrie amintirile din închisorile comuniste prin care a trecut, ca deținut politic, în volumul *Visuri și temnițe*²⁴⁷. Mărturiile medicului Ștefan-Constantin Matei se publică în periodicul „Analele Bucovinei”²⁴⁸.

Despre anii de recluziune petrecuți în închisorile comuniste, preotul Victor Bobu²⁴⁹ scrie pagini impresionante în *Memoriile unui deținut politic*²⁵⁰, oferind posterității mărturii valoroase. Câteva episoade se disting prin motivul epifaniei, întâlnit frecvent în literatura memorialistică a spațiului concentraționar din România, evocând momente de trăire creștină profundă care transformau inumana celulă a detenției politice în „adevărată grădină” și întăreau moralul deținuților politici.

Unul dintre episoadele rememorate aparține detenției de la Aiud: „Era vară și frumos afară și eu stăteam și urmăream o rază de soare care trecea prin găuricea de la oblon. Mă trezea din reverie gardianul, care mă întreba prin vizetă de ce stau așa la oblon, poate aveam de gând să evadez. Mi-a fost silă de viață și m-au cuprins din nou gândurile negre. M-am așezat pe pat și meditam la *Evangelhia samarineanului celui milostiv*: «Doamne, eu sunt omul acela tâlhărit! Vino și mă scoate din mâinile tâlharilor!» Încă mai vedeam raza de soare, dar minune! Un chip de om a umplut orizontul pe care îl puteam cuprinde [cu privirea]. Omul coboară, cerul se aprinde de lumină, pe firul razei Omul coboară. Iată-l călare pe un asin. Ochii mei urmăresc cu înfrigurare vedenia. Din infinitul spațiului apare o altă figură, tot cu chip de om, care plutește orizontal, dar are o formă indefinită și bate în negru. Cred că era diavolul pe care l-am mai văzut o dată la Suceava, când Iisus a strigat la mine: «Leși afară!» De data aceasta Iisus a făcut un semn cu mâna și figura cea neagră s-a întors și a plecat. A rămas doar Iisus călare pe asin; acum îl vedeam bine. Era același pe care l-am văzut la Botoșani, care mi-a zâmbit cu milă. Apoi a ajuns la găuricea geamului. Stăteam întins pe pat și urmăream această vedenie minunată. A trecut prin geam și asinul s-a coborât pe dușumea. Iisus a

²⁴⁶ *Ibidem*, pp. 165–166.

²⁴⁷ Sub îngrijirea lui Ion Filipciuc, volumul se află în programul editorial pentru anul 2006 al Fundației „Biblioteca Miorița” din Câmpulung Moldovenesc.

²⁴⁸ Îngrijite de Rodica Iațencu, în documentarul *Organizații și mișcări studentești anticomuniste (1945–1959). Studiu de caz: bucovineni în Mișcarea Tineretului Regalist*, „Analele Bucovinei”, Rădăuți–București, anul XII, nr. 2, 2005 (în curs de apariție).

²⁴⁹ Victor Bobu (1913–2000). Absolvent al Facultății de Teologie din Cernăuți (1938). Preot la Bălinești. Arestat și anchetat în mai multe rânduri (1949, 1956), pentru opunere la colectivizare. Rearestat, anchetat și condamnat, în 1959, pentru „uneltire contra ordinii sociale”. Detenția la Suceava, Botoșani, Jilava și Aiud. Vezi Ștefan Iloaie, Paul Caravia, Virgiliu Șt. Constantinescu, *Mărturisitori de după grații. Slujitori ai Bisericii în temnițele comuniste*, Supliment al periodicului „Renașterea”, Clu-Napoca, 1995, p. 15; Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, I, 2000, p. 209; Constantin Hrehor, *Muntele mărturisitor. Anii rezistenței–anii suferinței*, Iași, Editura Timpul, 2002, p. 234; Vasile I. Schipor, *Victor Bobu (1913–2000), preot, memorialist și animator cultural*, Rădăuți, 2004 (manuscris); Dorin Dobrințu (editor), *Proba infernului. Personalul de cult în sistemul carceral din România potrivit documentelor Securității, 1959–1962*, București, Editura Scriptorium, 2004, pp. 73, 98.

²⁵⁰ Victor Bobu, *Memoriile unui deținut politic*, Rădăuți, 2000. Manuscris.

descălecat. Avea într-o mână un ulcior și în cealaltă o coroană. Asinul a dispărut, ulciorul a rămas jos, dar Iisus a venit la patul meu și s-a așezat cu fața spre mine. Coroana a pus-o pe pat, lângă mine. Atunci am exclamat: «Doamne, văd că ai grijă de mine, te rog, ai milă și de copiii mei!» Cu ace[a]sta, vedenia a luat sfârșit, nu l-am mai văzut pe scumpul meu Stăpân, care m-a întărit și m-a îmbărbătat să sufăr mai departe, până se va împlini ispășirea păcatelor mele. Ce fericit am fost! Îmi venea să zbor, să îmi descarc sufletul de prea marea bucurie. Spuneam la pereți: «Am văzut pe Iisus! El îmi poartă de grijă! Nu fiți triști și supărați, toți cei triști și nenorociți, căci avem un prieten scump, avem un frate bun, care nu ne părăsește!» [...] Așa cum Sf. Apostol Pavel a văzut pe Iisus în stâlp de foc, așa eu nu voi putea uita niciodată că Iisus a binevoit să vină în celula neagră a unui condamnat, părăsit și stigmatizat²⁵¹.

Cel de al doilea episod aparține, de asemenea, detenției de la Aiud: „A doua zi era duminică și colegii discutau în surdina diferite probleme. Eu m-am ridicat, m-am sprijinit de pat, am închis ochii și mi-am astupat urechile, ca să nu fiu deranjat. Am intrat în biserica sufletului meu și am început Sf. Liturghie, atât cât mi-am adus aminte. Am spus rugăciunile de la îmbrăcarea Veșmintelor, am făcut rânduiala Proscomidiei și am intrat în miezul slujbei. În momentul în care am ajuns la rugăciunea de sfințire a Sf. Daruri, deasupra geamului a apărut un nor de lumină, iar în mijlocul norului bustul Mântuitorului care se uita la mine. «Vino, Doamne!», am zis în gând, și norul a venit deasupra mea. «Primește-mă, Doamne, la sânul Tău!» și minunea s-a produs: am intrat în nor și simțeam că plutesc. Fericirea aceasta a fost cea mai minunată pe care am trăit-o. «Căci ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit și la inima omului nu s-a suit!», zice Ap. Pavel, care a fost răpit în al treilea cer, vorbind despre fericirea Raiului. Nu râdeți, necredincioșilor, căci în mare întuneric trăim. Toată viața mea aș da-o pentru clipa pe care am trăit-o atunci. Fraților preoți, când rostim Epicleza, Hristos este deasupra noastră în nor de lumină. Dacă nu-l vedeți, înseamnă că nu sunteți vrednici să slujiți Sf. Liturghie, nu v-ați pregătit îndeajuns pentru misiunea pe care v-a încredințat-o Iisus. Faceți un efort sufletesc, coborâți în conștiința voastră și găsiți cauza care vă împiedică să vă apropiați de Lumină. Dragii mei copii, să știți că suntem orbi la suflet și ne chinuim și suspinăm și suntem nemulțumiți pentru că nu știm să ne rugăm și nici nu vrem, motivând că nu avem timp. Rugăciunea nu înseamnă câteva cuvinte repezite, superficiale, rugăciunea înseamnă supunere, zdrobirea inimii, recunoașterea nimicniciei tale, adorarea Ființei Supreme, care ne copleșește cu bunătatea Sa, cu grija Sa pentru făpturile Sale. «Căci Dumnezeu este iubire», zice Sf. Ap. Ioan. Am constatat că închisoarea, pe lângă demoralizarea sufletească, depersonalizarea ființei umane și restrângerea libertății, este școala suferinței, care îl călește pe om și îl apropie de Dumnezeu. Am avut ocazia să cunosc oameni de mare cultură, care aveau nevoie de un sprijin în suferința lor morală. Acel sprijin nu era altul decât Iisus Hristos, care era pe buzele tuturor. «Părinte, mai spune ceva din *Evanghelia*, că niciodată nu am fost la biserică sau să mă împărtășesc și acum văd că rău am făcut!» Mulțumesc lui Dumnezeu pentru darul pe care mi l-a dat, căci n-am precupețit timpul sau odihna

²⁵¹ *Ibidem*, pp. 132–133.

mea, ci am propovăduit în toate celulele pe unde am trecut, aducând mângâiere fraților mei de suferință, deși acest lucru era interzis”²⁵².

Imaginea lui Iisus Hristos îl însoțește pe preotul Victor Bobu pretutindeni în închisorile prin care trece: „Permanent îl vedeam pe Iisus într-o mantie albă, ducându-și crucea în spate”²⁵³. În spațiul traumatizant al detenției, cunoaște, de-a lungul celor trei ani și 45 de zile, preoți ortodocși și catolici, învățători, profesori, revizori școlari, avocați, procurori, ofițeri din vechea armată regală, prefecti, medici, ingineri, studenți, contabili, administratori de moșii, muncitori, negustori provenind din toate provinciile locuite de români. În închisorile de tranzit Suceava, Botoșani și Jilava, precum și în „închisoarea de bază”, la Aiud, primește ajutorul semenilor și le oferă, la rândul său, ajutor. Bolnav de icter, suferind de reumatism și TBC ganglionar, la Aiud cunoaște aceleași privațiuni. I se refuză tratamentul medical, este izolat, trece prin „camera neagră”, ca formă de pedeapsă corecțională, face greva foamei și cunoaște închisoarea și sub aspectul ei de „universitate liberă”: „Am fost mutat într-o celulă în care erau închiși șapte preoți. Perioada cât am stat cu acești șapte preoți a echivalat cu niște cursuri profesionale. Învățând unii de la alții lucruri de mare folos sufletesc. Era un preot de la Oradea-Mare [...] care avea darul improvizării de versuri. Compunea poezii religioase, în gând, căci nu aveam hârtie sau creion. Dimineața, după ce luam micul dejun, ne adunam la marginea patului și el începea să recite versurile care erau adecvate situației triste în care ne găseam. Un coleg de la Craiova era muzicolog și imediat le pune pe note și ieșea un cântec pe care îl murmuram și noi după el. Era foarte reconfortant. Altul, de la Chișinău, fusese preot militar în Transilvania și ne povestea că făcuse școala rusească de 10 ani, în care se pomenea foarte puțin despre România. Oficiam în fiecare duminică Sf. Liturghie, iar cu pâinea de la micul dejun, pe care o sfințeam, ne împărtășeam.

Într-o zi, preotul de la Oradea a fost chemat la grefă și i s-a adus la cunoștință că i s-a redus pedeapsa de la 9 ani la 5 ani. Fusese acuzat că a îndemnat oamenii să nu ducă recolta la arie. A fost fugar vreo doi ani, dar a fost descoperit. După aceasta, am fost despărțiți, căci nu se cade în pușcărie să te simți bine”²⁵⁴.

Preotul Victor Bobu este pus în libertate la 15 ianuarie 1963, în baza Decretului de grațiere nr. 5/1963 al Consiliului de Stat al R.P.R. Printre cei 500 de deținuți de la Aiud, care se bucură în ziua de 15 ianuarie 1963 de „actul de clemență al partidului și statului”, spre a deveni „folositori societății”, se află și părintele profesor Dumitru Stăniloae, care mulțumește în numele preoților pentru „tratamentul omenos aplicat la Aiud și pentru asistența medicală acordată bolnavilor”²⁵⁵.

Plecat de la Aiud fără zeghe, cu „frică de atâta libertate” și cu sentimentul straniu că se află într-o „lume nouă”, urmărit de „securiști îmbrăcați civil”, preotul Victor Bobu găsește în Bucovina, la Rădăuți, și apoi la Bălinești, realități care îl zdrobesc. Ca un nou Iov, îndurerat de risipirea casei sale, primește vestea morții copilului: „Deschide-te, pământule, să intru de viu, căci soarele meu a apus!”; „Am plecat de la Protoierie zdrobit și rătăceam pe străzi în neștire. M-am trezit la

²⁵² *Ibidem*, pp. 134–135.

²⁵³ *Ibidem*, pp. 124–125.

²⁵⁴ *Ibidem*, p. 131.

²⁵⁵ *Ibidem*, p. 138.

Catedrală, unde am aprins lumânări și am plâns!”²⁵⁶. „Imaginea dezolantă a casei”, în care intra acum „ca un străin”, îndepărtarea soției din învățământ, exmatricularea copiilor din școli, confiscarea casei și divorțul impus soției. rămasă singură să înfrunte nevoile vieții de zi cu zi, într-o lume tot mai ostilă, prigoana politică și marginalizarea socială, îmbolnăvirea și delațiunile („Protopopul m-a reclamat la Mitropolie, de unde am primit o mustrare, dar nu și o parohie”²⁵⁷) îi prelungește multă vreme calvarul.

Un proiect de cercetare științifică, inițiat în 2004, propune realizarea unui *Martiologiu al Bucovinei*. Acesta cuprinde în partea introductivă, cronologic, realizările din Bucovina (articole de presă, studii, volume de memorialistică, eseistică, versuri) pe această temă de istorie recentă, cu o bibliografie impresionantă în planul cercetării naționale. Partea propriu-zisă a lucrării este un dicționar biografic. Bucovinenii identificați pe baza cercetării de arhivă și bibliotecă sunt prezentați în ordine alfabetică, cu date esențiale de fișier biografic, referințe și surse bibliografice. Cele câteva sute de nume și destine din Bucovina, identificate astfel până acum și înregistrate în acest instrument de lucru, ilustrează dimensiunea fenomenului de rezistență anticomunistă, precum și politica planificată de distrugere a societății civile din România. Impresionează numărul mare de țărani împușcați, arestați, anchetați, torturați și deportați (în U.R.S.S. și în Bărăgan), partizani din grupurile antisovietice și anticomuniste, elevi, studenți, funcționari, militari, învățători, profesori, preoți, avocați, judecători, medici, ingineri, oameni politici. În multe cazuri, din ariditatea informațiilor – lacunare, cât timp accesul cercetării este drastic îngreunat – capătă relief biografii impresionante și destine tragice.

Bucescu Casian. Născut la 28 aprilie 1907 în comuna Baineț, fiul lui Mihai și al Dominicăi Bugeac. Preot ortodox, paroh la Grănicești și la Grămești-Siret. A fost arestat la 26 iulie 1958 și condamnat, prin sentința nr. 39 din 1949 a Tribunalului Militar Iași, pentru „uneltire contra ordinii sociale” la 7 ani de închisoare corecțională. Închis la Botoșani, Aiud, Gherla, Jilava și în colonia de muncă de la Ostrov. După eliberare a funcționat ca preot paroh la Sucevița²⁵⁸.

Burlacu Mihai. Născut pe 29 octombrie 1912 în Burdujeni. Avocat, originar dintr-o familie de țărani săraci, cu șapte copii. Absolvent al Facultății de Drept a Universității din Cernăuți, promoția 1937. Combatant în armata română, decorat cu Coroana României cu panglică de Virtute Militară. Practică avocatura până pe 25 martie 1949, când este arestat pentru trei săptămâni. Pe 1 aprilie 1950 este rearestat și bătut la Securitatea din Iași, condamnat la 1 an de închisoare, pentru că nu l-a denunțat pe colonelul Vasile Cârlan. Pe 15 august 1952 este arestat pentru a treia oară. Închis la Galeș, Peninsula și Poarta Albă. Eliberat pe 29 mai 1954 și trimis cu domiciliu obligatoriu în Bărăgan pentru încă cinci ani²⁵⁹.

Capri A. Dominicus. Născut la 12 mai 1892 în satul Negostina, comuna Bălcăuți. Moșier dintr-o renumită familie de armeni, stabilit după război la

²⁵⁶ *Ibidem*, pp. 104, 140.

²⁵⁷ *Ibidem*, p. 144.

²⁵⁸ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, I, 2000, p. 279; Constantin Hrehor, *op. cit.*, pp. 199–202; Dorin Dobrinu, *op. cit.*, p. 28.

²⁵⁹ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, I, 2000, p. 302.

Roman. Arestat la 2 martie 1949. I s-a stabilit domiciliu obligatoriu. A murit la 8 august 1963 în timpul executării pedepsei²⁶⁰.

Dimitriu Eugen. Născut la 1 octombrie 1923 în localitatea Sărata-Cetatea Albă din Basarabia. Absolvent al Liceului „Nicu Gane” din Fălticeni (1943). Student la Facultatea de Drept a Universității din Iași. Arestat în 1948 și condamnat politic. Trece prin penitenciarele Suceava, Jilava, Pitești, Târgu Ocna și Aiud. Bolnav de tuberculoză, la Târgu Ocna, în ziua de 1 mai 1951, refuză autodemascarea condusă de Pavnuti Pătrășcanu, protestând și determinând solidarizarea oamenilor din apropierea închisorii²⁶¹. După eliberare este muncitor, traducător, cercetător științific, muzeograf. Fondatorul „Galeriei oamenilor de seamă” din Fălticeni, coautor la elaborarea ghidului biobibliografic *Știința în Bucovina* (1984, 1985), autor al unor volume valoroase: *S.Fl. Marian și corespondenții săi* (1991), *Lovineștii* (2001), *Orașul muzelor. Case și locuri memoriale la Fălticeni* (2002), *Cazabanii. O cronică de familie* (2004)²⁶².

Despre anii de calvar, trăiți în închisorile politice ale regimului comunist, Eugen Dimitriu mărturisește: „Cercetătorii «Experimentului Pitești» vor trebui să abordeze cu seriozitate – ca o contrapondere – «Fenomenul Târgu Ocna», unde s-a dovedit că oamenii pot deveni sfinți. [...] Când suferința nu te prăbușește în disperare, aduce bucuria sfințirii. Au existat în sanatoriu viziuni ale muribunzilor, care, simțindu-și sfârșitul dintr-o clipă în alta, cereau un capăt de lumânare, ca să nu-și dea duhul în întuneric. Unuia i s-a arătat Maica Domnului, care i-a spus: «Nu te iau azi!» Bolnavul a povestit ce s-a întâmplat, a înapoiat lumânarea și a luat-o în mâini a doua zi, când Sfânta Fecioară l-a chemat în lumea de dincolo.

De Crăciun s-au compus colinzi; s-au scris și poezii, care cândva vor trebui adunate, pentru a întregi literatura rezistenței anticomuniste. Eu le-am auzit. Sunt creații de autentică valoare artistică, dar și mărturii despre vremuri apocaliptice, ce trebuie cunoscute de întregul neam. Se vor adăuga celor de la Aiud, Gherla sau Canal, ori scrise în codri, cu arma pe genunchi, într-un moment de răgaz, când îi vânau batalioanele de securitate. [...]

Lupta dintre omenie și barbarie se ducea pe viață și pe moarte. Stările de tensiune, cunoscute de noi, aveau efecte nefaste asupra sănătății bolnavilor. Strădaniile medicilor erau în mare măsură anulate. Trona setea de informații, care trebuiau smulse prin orice mijloace. Uneltele școlite la Pitești, gata de orice, așteptau doar semnalul și cadrul adecvat²⁶³.

Flondor N. Alexandru. Născut la 4 februarie 1902 în Noua Suliță–Cernăuți. Fiul lui Nicolae baron de Flondor (1872–1948), membru în delegația României la Conferința de Pace de la Paris, parlamentar, primar în trei rânduri al orașului Cernăuți, și nepot al lui Iancu cavalier de Flondor (1865–1924), cunoscut luptător

²⁶⁰ *Ibidem.*, II, 2002, p. 25.

²⁶¹ *Ibidem.*, III, 2002, p. 85.

²⁶² Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I, Suceava–Iași, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera”–Editura Princeps Edit, 2004, pp. 327–328.

²⁶³ Eugen Dimitriu, *De aici a pornit renașterea spirituală*, în volumul *Studentul Valeriu Gafencu, „Sfântul închisorilor din România”. Studiu, mărturii ale camarazilor de suferință și corespondență*, Coordonare și cuvânt înainte de Nicolae Trifoiu, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 1998, pp. 76–80.

pentru unirea Bucovinei cu România. Fratele diplomatului Radu baron de Flondor (1900–1956) și al Elenei Flondor, căsătorită Bohosievici. Inginer agronom, căsătorit cu contesa Daisy Lajanski (1908–1981). Dus cu domiciliu obligatoriu la Piatra Neamț, la 3 martie 1949. Arestat în 1959, împreună cu alte 10 persoane, de către Securitatea Bacău. Întregul lot este supus torturii pentru a se autodemasca și denunța unii pe alții recunoscând că „au purtat discuții cu privire la un eventual război ce ar urma să răstoarne orânduirea socialistă”. Înscenarea urmărea, de fapt, anihilarea persoanelor care ar fi putut reprezenta o piedică, chiar și prin comentarii negative, în calea colectivizării forțate a agriculturii. Judecat de Tribunalul Militar Iași, condamnat la 25 de ani muncă silnică, prin sentința nr. 328 din 28 mai 1959. După eliberarea din detenție, se stabilește în Germania²⁶⁴, unde moare în 1987. Fiul său, inginerul Nicolae Flondor (născut în 1933) se reîntoarce în România, administrând domeniul de la Zaharești-Suceava, pe care îl recuperează parțial, după anul 2000. Fiica sa, Maria (născută în 1928) se stabilește în Spania.

Găină Valerian. Născut la Solca, în 15 iunie 1913. Doctor în medicina veterinară al Universității din București (1940). Refugiat la Câmpulung Muscel. Apropiat al profesorului Leca Morariu. Cunoscut și sub numele „Trubadurul Bucovinei”, pentru bogatul său repertoriu muzical: compoziții proprii, cântece bătrânești, romane, piese de muzică ușoară din anii 1932–1936, arii de operă și operetă, cuplete celebre din creația lui Constantin Tănase, versuri din lirica lui Eminescu, Coșbuc, Topârceanu, Minulescu, Demetrescu-Gyr. Arestat, condamnat la închisoare, la 27 mai 1950, pentru uneltire contra ordinii sociale. Trece prin închisorile Pitești, Jilava și Aiud, unde, după propria-i mărturisire, s-a salvat prin cântec. Eliberat la 31 iulie 1964²⁶⁵.

Grigorovici Gheorghe. Născut la 4 mai 1871 în Storojineț, al 12-lea din cei 13 copii ai învățătorului Vasile Grigorovici. Nașii săi de botez sunt Tudor și Iancu Flondor, fiii boierului Gheorghe cavaler de Flondor din Storojineț. Absolvent al Facultății de Medicină de la Universitatea din Viena (1901). Căsătorit, la 10 octombrie 1903, cu Tatiana Pisterman, doctor în filosofie al Universității din Berna. Om politic, afirmat în mișcarea social-democrată din Bucovina, deputat în Parlamentul de la Viena (1907–1918). Membru în Consiliul Național Român din Viena și în Consiliul Național Român din Bucovina, participant la Congresul General al Bucovinei din 28 noiembrie 1918, care hotărăște unirea provinciei cu România. Senator în Parlamentul de la București (1919–1921), subsecretar de stat în Ministerul Muncii (noiembrie 1939–mai 1940). Arestat în locuința sa din București, în 13 iunie 1949, închis la Văcărești, unde moare în spitalul închisorii, la 18 iulie 1950. La 25 septembrie 1952, moare tragic și soția sa, Tatiana Grigorovici²⁶⁶.

²⁶⁴ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, IV, 2002, p. 51.

²⁶⁵ *Ibidem*, IV, 2002, p. 134. Vezi și Angela Shehlanec, *Valerian și Ovidiu Găină*, Anuarul Colegiului Național „Eudoxiu Hurmuzachi” Rădăuți pe anii 1999–2000 și 2000–2001, Rădăuți, anul VI (XLIII), Editura „Septentrion”, 2001, pp. 81–85.

²⁶⁶ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, IV, 2002, p. 287. Am îndreptat unele inexactități de aici, folosind datele din volumul publicat de Petru Rusșindilar, *George Grigorovici și social-democrația în Bucovina*, București, Editura Fundației „Constantin-Titel Petrescu”, 1998, care valorifică documente originale din Arhiva Familiei Grigorovici.

Hutu Arcadie. Născut la 10 noiembrie 1908 în comuna Băișești. Absolvent al Facultății de Teologie din Cernăuți. Preot la Catedrala „Adormirea Maicii Domnului” din Câmpulung Moldovenesc. Arestat în 1945. În detenție la penitenciarul Galați-Iași și lagărul Caracal, timp de șase luni, fără a fi judecat. Rearestat, în 23 noiembrie 1951. Acuzat pentru că păstra în bibliotecă unele „cărți interzise”: *Poezii* de Octavian Goga și *Eneida* de Vergiliu. Detenția la Securitatea din Câmpulung, la închisorile Suceava și Ghencea, apoi în lagărele de muncă Cernavodă, Galeș, Poarta Albă, Năvodari, Peninsula, fără să fi fost condamnat. Eliberat la 27 octombrie 1955. După eliberare, timp de mulți ani, nu i s-a permis să revină ca preot la Câmpulung Moldovenesc. Decedat la 4 august 1978²⁶⁷.

Irimi Reinhold Johann. Născut la 25 iulie 1927 în Rădăuți. Urmează cursurile liceale la Brăila, Rădăuți și, din nou, la Brăila, unde este arestat, în 1948, împreună cu mai mulți colegi de liceu. Condamnat de către Tribunalul Militar Galați la 15 ani muncă silnică, pentru delictul de „uneltire contra ordinii sociale”. Execută pedeapsa, ca deținut politic, în închisorile și lagărele de muncă Brăila, Galați, Aiud, Stoienești, Poarta Albă, Jilava și Gherla. Eliberat la 9 iulie 1963, după executarea întregii pedepse. Locuiește în Rădăuți și Sibiu, de unde, în 1976, pleacă în Germania. În mărturisirile sale de detenție scrie, printre altele: „Crucea a fost grea în perioada detenției, dar Dumnezeu ne-a ajutat, dăruindu-ne puterea s-o ducem cu smerenie mai departe. Un gând pios pentru cei care s-au stins din viață. Oriunde am fi, să facem cunoscut regimul inuman și de teroare aplicat deținuților politici din România în perioada dictaturii comuniste”²⁶⁸.

Jaucu Alexandru. Născut la 25 martie 1926 în orașul Suceava. Jurișt și economist. Arestat la 14 martie 1958, sub acuzația de apartenență la o organizație subversivă, inventată, de fapt, de către Securitate. Torturat în timpul anchetei, timp de șase luni, la Securitatea din Suceava. Condamnat la șapte ani muncă silnică, prin sentința nr. 4211 din 21 august 1958. Tribunalul Suprem casează sentința, dovedindu-se că „bandiții sunt nevinovați”. Cu toate acestea, întregul lot este dus în lanțuri la Jilava, unde este torturat timp de cinci zile, apoi mutat la Botoșani și Suceava. La penitenciarul Suceava, anchetele și bătăile continuă, pentru a se stabili „ce este adevărat și ce s-a scris în plus”. Pus în libertate la 9 martie 1963²⁶⁹.

Jucan Simion. Născut la 4 mai 1927 în orașul Gura Humorului. Elev la Liceul „Dragoș Vodă” din Câmpulung Moldovenesc. Arestat la 15 mai 1948. Anchetat cu duritate la Securitatea Suceava și condamnat la închisoare. Detenția în penitenciarele Suceava, Jilava, Pitești și Gherla. Eliberat în 1956²⁷⁰.

Klein Walter. Croitor din comuna Pojorâta. Pleacă din țară împreună cu trupele germane. În 1955, crezând în promisiunile regimului comunist din

²⁶⁷ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, V, 2003, p. 78.

²⁶⁸ *Ibidem*, pp. 194–195. Vezi și Reinhold Irimi, *Scrisoare către confracții mei de suferință*, „Memoria”, anul XI, nr. 3 (32), 2000, pp. 123–129. Reinhold Johann Irimi trimite, la 24 noiembrie 2005, din Heilbronn–Germania, documentele referitoare la detenția și prigoana sa politică la Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei, împreună cu macheta unei celule cu tinetă, ca realizare personală, pentru neuitarea anilor de coșmar din perioada regimului comunist.

²⁶⁹ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, V, 2003, pp. 232–233.

²⁷⁰ *Ibidem*, p. 252.

România privind returnarea proprietăților celor care se repatriază, revine în România. Își găsește casa ocupată de gospodăria colectivă nou înființată. Invalid de război, se deplasează în cârje de la o autoritate la alta, pentru a-și revendica drepturile, conform angajamentelor de repatriere. Arestat în 1958, sub acuzația de spionaj. Torturat în timpul anchetei, pentru a recunoaște acuzațiile mincinoase ce i se aduceau. Condamnat la închisoare de către Tribunalul Militar Cluj, la 3 ianuarie 1960, pentru „spionaj”. Grațiat la scurt timp²⁷¹.

Lauric Filon. Născut la 27 aprilie 1908 în Calafindești. Absolvent al Facultății de Drept de la Universitatea din Cernăuți (1934). Avocat. Arestat în 1945. Rearestat la 15 mai 1948. Condamnat la șapte ani închisoare, prin sentința nr. 487 din 6 iunie 1950. Detenția în penitenciarul Aiud și în lagărele de pe Canal. Eliberat, după 17 ani, prin decretul de grațiere 411 din 1964. Autorul albumului documentar *Amintirile mele*, consacrat Întunecării Studențești „Bucovina” și „Moldova” din Cernăuți²⁷².

Lesiecka Maria. Născută în nordul Bucovinei, refugiată în 1940 în București. Funcționară. Arestată, în mai 1947, dusă la sediul N.K.V.D. de pe Aleea Alexandru. Refuză colaborarea, în schimbul eliberării, cu toate că lăsase acasă o fetiță de cinci ani. Anchetată de sovietici la Constanța și condamnată la 15 ani închisoare, pentru spionaj. Detenția în lagărele din Siberia (Komi). Repatriată după opt ani și dusă direct la penitenciarul Gherla. Eliberată în 1957²⁷³.

Lissievici Ion. Născut în 1896 în comuna Breaza. Colonel de artilerie, șef de stat major la Divizia 35 Infanterie, subdirector general la S.S.I. (1941–1943), comandant al Regimentului 4 Artilerie Grea (1944), șeful S.S.I. din Ministerul de Război (20 septembrie–24 decembrie 1944). Arestat în 1956. Condamnat la 15 ani închisoare, pentru „acțiuni intense împotriva clasei muncitoare”. Detenția la penitenciarele Jilava, Făgăraș și Gherla. Grațiat în 1963²⁷⁴.

Lucaciuc C. Ilie. Născut la 1 ianuarie 1914 în comuna Stroești. Arestat la 3 octombrie 1949, sub acuzația de instigare publică. Torturat în timpul anchetei la Securitatea din Suceava. Moare la 5 mai 1950, din cauza torturii. Condamnat post-mortem la 4 luni de închisoare, pentru a se acoperi, astfel, perioada de detenție nejustificată și moartea prin tortură²⁷⁵.

Lucan V. Aurelian. Născut la 8 septembrie 1894 în Cernăuți. Fiu de preot. După studiile teologice, la 1 august 1917, intră voluntar în armată. Urmează Școala de

²⁷¹ *Ibidem*, p. 280.

²⁷² *Ibidem*, p. 308. Informații valoroase și în Vasile Lazăr, *Șase ani în infern*, 2000, pp. 50–51: „Ceea ce m-a impresionat, m-a izbit, aș putea spune, a fost starea proastă a fizicului său. Din omul falnic cu o constituție athletică, mi-a apărut o fantomă scheletică (pentru că venea de la Aiud, unde exterminarea se făcea prin înfometare). Hainele de pușcăriaș spânzurau pe el, ca pe o sperietoare de păsări de pe un ogor de cânepă. Numai ochii mari, câprui îi străluceau încă în orbitele înfundate, cu sclipiri de jar. Acești ochi încadrați de o față scofălăcită, dar luminoasă, exprimau un suflet și o inimă fierbinte de încredere și optimism pentru viitor. Acest organism dărâmat adăpostea o voință de viață strașnică”; vezi și Vasile I. Schipor, *Oameni și locuri din Bucovina*, „Analele Bucovinei”, anul VII, nr. 2, 2000, pp. 563–568.

²⁷³ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, p. 345.

²⁷⁴ *Ibidem*, p. 363.

²⁷⁵ *Ibidem*, p. 382.

Ofițeri de Artilerie. În al doilea război mondial luptă cu gradul de locotenent colonel. Decorat cu Coroana României cu trei spade și panglică pentru virtute militară și Ordinul Crucea de Fier. Căzut prizonier în Crimeea, la 11 aprilie 1944. Refuză să se înscrie în diviziile „Tudor Vladimirescu”, „Horia, Cloșca și Crișan”. Repatriat la 24 decembrie 1948. A fost permanent persecutat de regimul comunist²⁷⁶.

Lungoci Luchian. Țăran din Horodnicu de Jos. Partizan în grupul condus de Petre Maruseac, ce acționa împotriva trupelor sovietice de pe teritoriul Bucovinei, atacând convoaiele de aprovizionare și încetinind înaintarea trupelor spre front. Arestat de N.K.V.D. în octombrie 1944. Torturat în timpul anchetei. Condamnat la 10 ani muncă silnică de către un tribunal militar sovietic. Detenția în lagărele din Siberia. Dispărut²⁷⁷.

Maschievici I. Eduard. Născut la 6 noiembrie 1928 în Cernăuți. Student. Arestat în noaptea de 14 mai 1948. Torturat în timpul anchetei la Securitatea din Iași și Suceava. Condamnat la opt ani de închisoare. În timpul detenției este unul dintre adversarii declarați ai „reeducării”. Grav bolnav de tuberculoză, moare, la 8 iunie 1951, în penitenciarul Târgu Ocna, din cauza regimului de exterminare și a lipsei îngrijirilor medicale. Nu i s-a administrat streptomicina adusă de mama sa, datorită refuzului de a deveni informator²⁷⁸.

Mândrilă Gavrilă. Țăran din Câmpulung Moldovenesc, în vârstă de 84 de ani. Anchetat de Securitate. Martor al acuzării în procesul lui Gheorghe Ungureanu. În timpul procesului, președintele completului de judecată l-a acuzat de minciună, pentru că nu recunoștea cele spuse la anchetă și a pus grefierul să-i citească declarațiile. Bătrânul a ascultat cu smerenie, cu o mână făcută pâlnie la ureche, pentru a nu pierde nimic, iar la sfârșit a început să strige: „Eu am declarat la Securitate? Minciună! Totul este minciună! Eu nu vreau ca la anii pe care-i am să mă încarc de păcate, acum mă găsesc în pragul mormântului. Nu veau să mor ca un ticălos. Dacă toți cetățenii țării noastre ar fi așa cum sunt Ungurenii aștia, n-ar mai fi nevoie de dumneavoastră aici”. Îndreptându-se către sala de judecată, cu mâna întinsă către anchetator, a continuat: „Dumnealui, dumnealui a scris ce a vrut și m-a silit prin bătaie să iscălesc. Totul e minciună”. Scos din sala de judecată și bătut. A murit după câteva zile²⁷⁹.

Mirăuță Nichifor. Născut la 9 noiembrie 1896 în comuna Volovăț. Arestat la 12 martie 1959, sub acuzația de uneltire contra ordinii sociale. Bătut și omorât în timpul anchetei la Securitatea Suceava, la 14 aprilie 1959²⁸⁰.

²⁷⁶ *Ibidem*.

²⁷⁷ *Ibidem*, p. 391.

²⁷⁸ *Ibidem*, VI, 2004, p. 129. Vezi și Alexandru-Virgil Ioanid, *Mărturie pentru recunoașterea sfințeniei și muceniciei lui Valeriu Gafencu*, în volumul *Studentul Valeriu Gafencu, „Sfântul închisorilor din România”*, p. 88. Vezi și Gheorghe Penciu, *Târgu Ocna, Bastilia sanitară a României*, „Memoria”, anul XII, nr. 1 (34), 2001, pp. 36–41, articol în care autorul publică numele celor trecuți, la Târgu Ocna, în „împărăția tăcerii negre”, „în ciuda tinereții lor neprielnice”. În această listă provizorie figurează și bucovineanul Eduard Maschievici.

²⁷⁹ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, VI, 2004, pp. 193–194. Informații despre audierea și mărturia lui Gavrilă Mândrilă și în V. Blănaru-Flamură, *op. cit.*, pp. 278–279.

²⁸⁰ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, VI, 2004, p. 295.

Munteanu N. Gheorghe. Născut la 20 noiembrie 1915 în comuna Stroiiești. Țăran. La 17 noiembrie 1949, l-a împușcat pe primarul comunist, care teroriza satul. Dat în urmărire, ascuns de consăteni. Condamnat în contumacie de către Tribunalul Militar Iași, la 15 ani închisoare, prin sentința nr. 393 din 27 septembrie 1955. Prins și arestat, la 5 martie 1961, în urma trădării. Rejudecat și condamnat la 25 de ani închisoare, prin sentința nr. 28 din 27 aprilie 1962. Eliberat în 1964²⁸¹.

Olinici S. Dumitru. Născut la 30 septembrie 1907 în orașul Rădăuți. Cizmar. Arestat în 1955. Condamnat la trei ani de închisoare. Rearestat imediat după eliberare, pentru că i-a vândut ieftin zidarului Hâncu Gheorghe trei căruțe cu pietriși și patru cu pământ, fapt considerat drept „ajutor legionar”. Condamnat de către Tribunalul Militar Iași la 22 de ani muncă silnică, prin sentința nr. 434 din 23 iulie 1959²⁸².

Oloieru Octavian. Președintele organizației orășenești de tineret Rădăuți a P.N.Ț. Arestat la 1 mai 1947 și dus la penitenciarul Gherla. Rearestat la 15 august 1949 și condamnat la cinci ani de închisoare. Detenția la Jilava și lagărul Peninsula. Arestat, pentru a treia oară, în 1956, și condamnat la 17 ani muncă silnică. Trece acum prin penitenciarele Rădăuți, Suceava, Botoșani, Galați, Aiud și Gherla. Eliberat în 1964, cu decretul de grațiere nr. 411. Ridicat de Securitate în 1970 și internat cu forța în spitalul Răducăneni, pentru a fi supus unui tratament psihiatric. Reușește să trimită scrisori în fara țării, prin care explică practica exterminării prin tratamente psihiatrice forțate. După 76 zile de grevă, este luat din spital și dus la penitenciar. Condamnat la 12 ani muncă silnică, prin sentința nr. 309 din 14 septembrie 1970²⁸³.

Paliuc Gheorghe. Născut în 1901 în Frătăuții Vechi. Inginer geolog, cu stagii de pregătire în Occident, profesor universitar. Combatant în armata română. Arestat în 1948, judecat și condamnat la 16 ani de închisoare. Trece prin închisorile politice de la Jilava, Pitești și Aiud ca exemplu de rectitudine morală. Eliberat în 1964²⁸⁴.

Scuțoreanu Vasile. Născut la 14 iulie 1914 în satul Pâraie, comuna Mălini, într-o familie care „a pus la temelie educației copiilor morala și credința”. Absolvent al Școlii Normale „Mihai Eminescu” din Botoșani, învățător la Mălini. Arestat, după 9 mai 1945, la Ferneziu-Baia Mare, în ajunul căsătoriei. Bătut la închisoarea din Baia Mare și închis la Aiud, în „cel mai mare forum al morții”, la Ocelele Mari (1948–1950) și în lagărele de muncă pe pe Canal (1950–1955). Autorul unor volume de amintiri din închisorile comuniste: *Prin Gulagul valah* (1995), reeditat cu titlul *Zebrele Domnului și Ucigașii lui Dumnezeu. Cu pronia în țarc rusesc* (1999), precum și al unor poeme creștine care celebrează „bucuria de a trăi în eternitate”, din perspectiva filosofiei creștine, „cu inima plină de credință și dorința de a face

²⁸¹ *Ibidem*, p. 407; Radu Ciuceanu, *Rezistența armată din Bucovina, 1944–1950*, Vol. I, 1998, p. 402.

²⁸² *Ibidem*, VII, 2005, p. 196.

²⁸³ *Ibidem*, p. 197.

²⁸⁴ *Ibidem*, VIII, 2005, apud Filip-Lucian Iorga, *Arca memoriei*, documentar cuprinzând extrase din volumul VIII al dicționarului elaborat de Cicerone Ionițoiu, „România literară”, anul XXXVIII, nr. 6, 16–22 februarie 2005, p. 16.

bine, cu inima bogată și mintea încrezătoare”: *Buna Vestire. Apusul Răsăritului* (1999), *Ecce Homo!*, *Paradisul pierdut. Cântarea cântărilor*²⁸⁵.

Familii întregi din Bucovina au suferit prigoana regimului totalitar: Calancea, Cazacu, Cârciu, Cârdei, Cârlan, Cenușă, Chifan, Chiraș, Chirilă, Coroamă, Crăciun, Diaconescu, Macovicuic, Motrescu, Nandriș, Nimigean ș.a. Prin aceeași experiență tragică trec și mai mulți dintre academicienii Bucovinei. Prin Decretul Nr. 76 din 9 iunie 1948, sunt excluși din Academia Română șapte academicieni din Bucovina istorică, care, prin activitatea lor, „s-au pus în slujba fascismului și reacțiunii, dăunând prin aceasta interesele țării și ale poporului”: Eugen C. Botezat, Vasile Gheorghiu, Vasile Grecu, Mihail Gușuleac, Ion I. Nistor, Ludovic-Iosif Rudescu, Theofil Sauciu-Săveanu, Ilie E. Torouțiu. Același tratament li se aplică academicienilor Arthur Gorovei, Alexandru Marcu și George N. Udrischi, originari din Fălticeni și Burdujeni²⁸⁶. Ion I. Nistor este arestat în ziua de 6 mai 1950 și depus, fără sentință de condamnare, în penitenciarul de la Sighet, de unde este eliberat în 6 iulie 1955. Alexandru Marcu, m.c. al Academiei Române, este condamnat pe baza Legii 312/1945, în ziua de 6 februarie 1948, la 12 ani de temniță grea. Moare în detenție, în ziua de 27 februarie 1955, în închisoarea Văcărești. Theofil Sauciu-Săveanu este arestat și închis la Sighet. Tragic este și sfârșitul acad. Ilie E. Torouțiu în 23 noiembrie 1953, sub presiunea persecuțiilor și a confiscării neprețuitului său fond documentar.

Literatura consacrată spațiului concentraționar al regimului comunist din România cunoaște prin scrierile fraților Vasile și Gheorghe/George P. Motrescu noi contribuții valoroase. Biografia partizanului bucovinean Vasile Motrescu (11 octombrie 1920–29 iulie 1958) este cunoscută. În perioada 1944–1945, activează în grupul de partizani condus de Constantin Cenușă. În 1948 fuge în pădure. Condamnat, în contumacie, de Tribunalul Militar Iași, pentru activități desfășurate în spatele trupelor sovietice în primăvara anului 1944. Se predă la 28 iunie 1951. Încadrat în trupele de Securitate, este folosit pentru capturarea partizanilor din Munții Făgărașului și în Bucovina, împotriva lui Gavrilă Vatamaniuc, pe care, însă, nu-i trădează. Ia din nou calea codrilor la 29 mai 1952. Condamnat, prin sentința nr. 508 din 1952 la un total de 23 de ani și șase luni, pentru tâlhărie, instigare publică repetată și asociere contra liniștii publice. În 1956, Tribunalul Regiunii a II-a Militare, prin sentința nr. 969, îl condamnă, în contumacie, la „moarte prin împușcare” și confiscarea întregii averi personale. Arestat, în urma trădării, în ianuarie 1958 și executat, la 28 iulie 1958, în penitenciarul Botoșani.

²⁸⁵ Conf. Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, II, pp. 376–377; Mihaela Buculei, *Vasile Scutăreamu – o cronică a sincerității*, „Crai nou”, Suceava, anul XV, nr. 3731, 19 august 2004, p. 5.

²⁸⁶ Petre Popescu Gogan, [„Demolarea” *Academiei Române*] *Memento!*, „Memoria”, anul X, nr. 28, 1999, pp. 13, 14, 29–30, 32, 35, 39, 42, 45 și 51. Informații consistente, de același autor, și în articolul *Tragedia de la Sighet și Academia*, *ibidem*, anul XII, nr. 3–4 (36–37), 2001, pp. 122–150. Vezi și Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române, 1866–2003. Dicționar*, Ediția a III-a, revăzută și adăugită, cu un *Cuvânt înainte* de Academician Eugen Simion, Președintele Academiei Române, București, Editura Enciclopedică–Editura Academiei Române, 2003, pp.131, 335, 354, 364, 505, 591–592, 734, 746, 853. Toți membrii Academiei Române îndepărtați în 1948 sunt repuși în drepturi în ședința din 3 iulie 1990.

Jurnalul său consemnează evenimentele din perioada 26 mai 1952–16 aprilie 1953, o parte din „etapa a III-a” a rezistenței sale antisovietice și anticomuniste. Spre deosebire de memoriile foștilor deținuți politici, redactate la aproape o jumătate de veac după consumarea evenimentelor trăite, *Jurnalul* partizanului Vasile Motrescu este un document singular în Bucovina, evidențiind un autor talentat și înzestrat cu o conștiință auctorială surprinzătoare: „De aici încolo, nu mai cunosc pădurile. Mă duc ca lupul, tot spre [miazăzi], cu direcția Pietrele Muierii. Peste noapte, am dormit sub un brad, la foc, foarte mulțumit sufletește că m-a scăpat Dumnezeu în grădina lui. De cum am trecut plaiul ce duce la Ciumârna, până unde scriu aceste rânduri, am trecut șase văi, traversând dealurile paralel cu Obcina Ciumârnei, Poiana Micului, Frumosul”; „Adevărate minuni dumnezeiești se petrec cu mine. Când am scris aici, mă aflu chiar în adăpost, cam pe la amiază. Până seara am stat în adăpost, iar peste noapte am dormit tot în adăpost”; „Când scriu aceste rânduri, e ora 1 noaptea. Eu cred că la această oră doarme lumea liberă, dar eu, robul veacului al XX-lea, de acum [am] să mănânc”; „Trist, flămând și supărat, stau în vârf de fag și scriu aceste rânduri”; „În vârful Gruiețului, pe un fag am găsit scris numele meu, încă din 1944, toamna, când stam fugăr pe aceste meleaguri, de frica rușilor. Și atunci am trăit greu, dar nu ca acum. Atunci eram prigonit de ruși, acum sunt de frații mei români. Da, stau prigonit de frații trădători, care și-au vândut țara și sufletele lor dracilor din Rusia. Pentru un kilogram de zahăr și o litră de ulei și-au adus țara în suferință, căci acum simte și pruncul din fașă că trăiește în raiul bolșevic”; „Aceste rânduri le-am scris pe un vârf de fag, pe o zi cu soare și miros de primăvară și cu speranța în suflet, că în această vară voi scăpa liber”; „Astăzi, am auzit sturzul întâia dată și, chiar când scriu aceste rânduri, pe stâncă, un fluturaș roșu saltă jucăuș în jurul meu, povestindu-mi bucuria primăverii. [...] Timpul e frumos. E cald. Zăpada se topește peste tot. Cântă păsări de primăvară. Prind viață și sufletele noastre, chinuite de foame, frică și nevoi”.

Jurnalul interesează istoria recentă prin bogăția informațiilor²⁸⁷. Ca document al unei epoci și al unei sensibilități umane ultragiante, acesta ilustrează trăirea în ordinea satului tradițional, supus cu brutalitate destrucției, încadrându-se într-un „model românesc” al povestirii în fața istoriei. Regionalismele și formele populare (are să vie, barabule, a se brodi, a clipoci, a corhăni, a dăscăli, glod, gruiet, hat, a se hodini, hrăpăioară, hucaeg, huci, musafir, prelucă, sălcută, sihlă, stog, șforac, șalag, șlag, șură, tolocă), bogăția de expresii (a băga pe cineva la idei, a cădea ca musca în lapte, a face cuiva bucata, a face o raită, a face pândă, a fi mai aproape cămașa decât haina, a fi mort de oboseală, a fi rupt de foame, a o lăsa moale, a nu purta lacăt la gură, a o lua din loc, a o târli, a prinde a curge lume, a scăpa la iarbă verde, a se mândri cu foamea, a sta ca pe foc, a sta de stajă, a sta de vorbă, a sta la pândă, a-și înăcri sufletul, a-și obloji capul, a-și mânca bucățica de mămăligă cu lacrimi, trudă și mare necaz, a-și omori zilele, a umbla bram-bura), superlativul stilistic („amărât din cale afară”, „așa am slăbit de tare”, „curge

²⁸⁷ Câteva studii, toate publicate în afara provinciei, se referă la importanța acestuia: Adrian Brișcă, *O zi din viața unui partizan*, „Arhivele Totalitarismului”, anul VI, nr. 3, 1995; Theodor Bărbulescu, Liviu Țăranu, *Existența cotidiană a unui „bandit”: cazul Vasile Motrescu*, în volumul *Mișcarea armată de rezistență anticomunistă din România, 1944–1962*, Coordonator științific prof. univ. dr. Gheorghe Onișoru, București, Editura Kullusys, Colecția „Studii”, 2, 2003, pp. 281–299.

apa Dunăre în colibă”, „mizerabil mă simt”, „tot ninge a potop nu altceva”) sunt mărci stilistice ale discursului acestui „om al munților” („puiul codrului”, cum mărturisește el însuși într-un loc).

Interesantă este în jurnalul propriu-zis știința exploatării timpurilor. Alături de prezent, Vasile P. Motrescu folosește imperfectul și perfectul compus. Consemnarea celor două visuri amintește de pagini similare ale memorialisticii detenției: „Noaptea, ne-am urcat în sihla de deasupra barăcii, unde am dormit peste noapte, sub foc, la cerul liber. Peste noapte, am visat o grădină cu un fel de poame coapte și eu mă duceam să le strâng și biserica de la noi din sat era prefăcută, nu era așa de înaltă și în ușa bisericii era o icoană cu Domnul nostru Iisus Hristos și o stea roșie mare și parcă Domnul Iisus călca steaua în picioare” (visul din 22/23 septembrie 1952); „Peste noapte am visat că în colțul livezii, la tata, era un tricolor în văzduh. Dinspre miazăzi, veneau plutind steaguri tricolore, cu cruci roșii pe ele și o mulțime de păsări albe strălucitoare mergeau spre miazănoapte, de numai alb era cerul” (visul de la împlinirea a 32 de ani, 11/12 octombrie 1952).

Compozițiile sale de factură folclorică se înscriu în aceeași „poetică explicită”: „Anii dulci ai tinereții, / Câte mi-au trecut prin minte, / Le pun toate pe hârtie. / Spre aducere-aminte”. Vasile P. Motrescu devine „haiduc la coastă” din „poruncă strămoșească”, fiind animat de „dorul libertății”. Destinul său este sugerat prin procedeul izolării, frecvent în folclorul literar: „numai eu pornesc la coastă”, „numai eu pornesc la munte”, „numai eu mai tulbur morții, noaptea neagră cu al meu gând”. „Nădejdea și credința” îi însuflețesc drumul, „chinuind în frig și foame”, spre „zarea de lumină” urzită doar în „gând de libertate”. Pe tonuri de ieremiadă, el deplânge robia „frumuseții lui de țară” ce „trăiește amar”, „ca o fată înșelată”, sătulă de ibovnici, deznădăjduită, având conștiința unui „executor al testamentului lui Ștefan-Vodă”: „Pentru țară stau pe plai, / Pentru regele Mihai, / Pentru legea lui Hristos. / Stau în codru întunecos. // Prin păduri duc viață amară. / Pentru neam și pentru țară. / De trei ani port arma-n spate, / Pentru Sfânta Libertate”. În „vremuri de osândă și silă”/ „ani de prigoană”, el scrie versuri arzătoare despre viața sa de haiduc, o „viață de vizuină”, „părăsit de toți”, muncit de „frământări și gânduri negre”: „În pământ zac, sub o stâncă / Și pustiul mă mănâncă”.

Documentele ce-i însoțesc *Jurnalul* (apeluri, scrisori, mărturisiri, însemnări și gânduri răzlete) învederează faptul că partizanii erau expresia nemulțumirii generale, adevărați „purători de cuvânt ai țăranilor bucovineni” în raporturile cu autoritățile comuniste²⁸⁸: „Nimic nou decât persecuția și noi și mari impozite pe oameni”; „Dați-mi libertate mie și la cei din închisori și luați povara cotei, a birurilor grele și a strânsorilor”; stăpânirea îi învață pe copii („fiii României”) „să se lepede de moștenire, de trecut, să învețe rusește, să-și însușească cultura și civilizația străină”; „o iarnă am petrecut în Iad, sub umbra morții și lucruri grozave am văzut, sub mâna grea a forței”; „am prins urgie pe partid”; „nu voi trăda pe frații mei de suferință”, „pentru mine e o cinste să mor ca un erou”; „eu nu sunt codiță de topor, dar nici coadă de mătură nu sunt”; „Omul care-i necăjit / Merge cu capu-n pământ, / Socotindu-și cota-n gând”; „iubesc mai mult libertatea decât viața”.

²⁸⁸ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *Rezistența armată din Bucovina, 1944–1950*, vol. I, p. 62.

Din aceeași familie bucovineană provine și Gheorghe/George P. Motrescu, născut la 1 ianuarie 1924. La vârsta premilităriei, se încadrează, voluntar, în grupul de partizani condus de Vladimir Macoveiciuc și participă, în iulie 1944, la ambuscada din Poiana Haciungului, în care este nimicit statul major al unei divizii sovietice. Își face stagiul militar în Batalionul de Gardă Regală. Arestat în noaptea de 10/11 aprilie 1949 și anchetat până în septembrie 1950. Rearestat la 21 octombrie 1954, anchetat în lotul Gavrilă Vatamaniuc și condamnat la trei ani temniță grea pentru „omisiune de denunț”, prin sentința nr. 968 din 19 iulie 1956. La expirarea pedepsei, la 19 octombrie 1957, i se fixează domiciliu obligatoriu, pe timp de trei ani, în comuna Rubla din Bărăgan. După capturarea fratelui său, Vasile P. Motrescu, la 13 ianuarie 1958, plenul Tribunalului Suprem îi schimbă încadrarea juridică, înlocuind-o cu delictul de „favorizare a infractorului” și îi majorează pedeapsa la muncă silnică pe viață, prin Decizia nr. 60 din 11 septembrie 1958²⁸⁹. Timp de zece ani și opt luni, George P. Motrescu trece prin închisorile Rădăuți, Suceava, Iași (Galata și Copou), Câmpulung, Ministerul de Interne, Jilava, Gherla, Văcărești. În pușcăriile comuniste și în deportarea din Bărăgan întâlnește deținuți de drept comun și deținuți politici. Stă alături de profesori universitari, ofițeri ai Armatei Române, medici, preoți, studenți, țărani, învățători. La Jilava, unde „se afla floarea intelectualității românești”, îi întâlnește pe Corneliu Coposu, Radu Câmpeanu și Ion Domocoș. La Rubla, este singurul țăran dintre cei 170 de oameni trimiși cu domiciliu obligatoriu aici: miniștri, generali, profesori, ingineri și 72. La 10 aprilie 1964, George P. Motrescu este eliberat și revine acasă cu imaginea visului obsedant din „pușcăriile comuniste”, „fărmarea gospodăriei” sale, imagine care îi răscolește sufletul până și în amintirile târzii. Și pentru el lumea de altădată, întemeiată pe ordine, pe bună rânduială, nu mai exista acum: „Când am văzut în locul ogoarelor tarlaua colectivului năpădită de buruiene, ici-colo câte-un fir de secară, mi-a părut așa de urât și mulți ani m-a urmărit scena asta. Și chiar satul îmi părea urât: țarina pustiită; din pădurile cele mari de brad și fag au rămas numai huciuri, nimic nu mai semăna în Arini și în Valcani cu ce știam eu altădată”²⁹⁰. Acasă, în lumea satului înstrăinat, constată curând că „cine i-a fost prieten, acum îi este dușman”. Până la sfârșitul anului 1989, cunoaște neconținut abuzuri, răutate, bătaie de joc din partea autorităților statului comunist.

Mărturisirile sale din post-detenență, alimentate de o memorie prodigioasă, sunt valoroase prin bogăția de date și informații folositoare istoricilor. În mărturisirile acestui povestitor talentat, satul de altădată trăiește încă în ordinea lui ritualică, prin instituții, oameni, datini și obiceiuri: „În familie ori la școală am fost educat în spirit național, punând deosebit preț pe cinste, corectitudine, bună-credință și respect față de semenii”; „populația din satele noastre era bine educată și bine așezată, cu frică de Dumnezeu”; „se trăia altfel decât acum [...], obiceiurile erau mai frumoase, era altă lume, nu ca ceea de acum [...], sigur era mai frumos atunci când eram eu tânăr”; „preoții nu făceau politică, ca acum, [...] nu beau la birt

²⁸⁹ Adrian Brișcă, *Justiția comunistă – instrument de opresiune. Cazul Gheorghe P. Motrescu*, „Analele Sighet”, VIII, *Anii 1954–1960: fluxurile și refluxurile stalinismului*, București, Fundația Academia Civică, 2000, pp. 579–584.

²⁹⁰ George Motrescu a lui Pentelei, *Vasile Motrescu*, „Generații”, revistă școlară, Vicovu de Jos, anul VI, nr. 6, 2005, p. 47.

împreună cu poporenii, [...] în biserică era mare disciplină”; „pe vremea aceea, când iubeai o fată, trebuia să o faci civilizat”. Episoadele privind strânsura de pe Dealul Leahului și sezătorile de altădată sunt încărcate de pitoresc etnografic. Povestirea sa este învăluită aici într-un sărbătoresc ceremonios, pentru a cărui autentificare povestitorul, martor și personaj, în același timp, subliniază: „toate cele ce le spun eu sunt adevărate și trăite”.

Universul concentraționar este reconstituit memorialistic printr-o bogăție de informații dintre cele mai diverse, referitoare la închisori și colonii de deportare, anchetatori, gardieni, torționari, viața de zi cu zi în detenție, strategii de supraviețuire, etologie umană. George P. Motrescu a supraviețuit experimentului stalinist de exterminare aplicat în România în perioada regimului comunist și-și mărturisește experiența tragică din Gulag cu serenitate și înțelepciunea unui țăran filosof: „comunismul a fost impus cu forța unui popor credincios, muncitor și cinstit”; „comuniștii s-au bazat pe proști, pentru că pe omul inteligent nu-l poți manipula cum vrei”; „comunismul s-a instaurat greu și greu ne părăsește”; „în pușcărie, evreii erau protejați, în timp ce eu făceam foamea”; „scopul regimului era de a ne distruge, lent, pe toți adversarii comuniștilor”; „comuniștii aveau un obicei, ne omorau cu foamea”; cei de la Securitate, în 1949, „erau aduși de la țăruș și îmbrăcați tot așa, făcuți ofițeri și subofițeri ca la malancă”; „aceia care ne-au torționat au fost oameni de nimic”; „La Gherla, tartorul care bătea cu parul era Goiciu”; „oare pentru cât a bătut, schingiuit și omorât Securitatea, ce lege ar trebui să se facă?” etc. În această lume în catabază, el se bucură, însă, când oamenii nu-și uită omenia. Universul sumbru al Gulagului este luminat, astfel, de oameni precum Doamna Lazăr, învățătoarea din Rubla ori localnicul din Însurăței, care îl ospătează pe deportatul bucovinean și îi oferă la plecare singura pâine din casă. Alteori, ironia amară înforește din slova mărturisirilor târzii: „Cu acea ocazie, fratele meu fusese de acord să mai facă o întâlnire, ca să tragă de timp. De, veneau americanii!”; „Am fost impresionat de omenia lui, în general, de cea a neamului nostru românesc, poate că de asta ne subjugă alții!”; „Dacă raiul comunist este așa, cum o fi iadul?”

Mărturisirile lui George P. Motrescu își păstrează însemnele narațiunii populare, cu rol în realizarea culorii locale, în plasticizare și, uneori, în reumanizarea unui trecut odios²⁹¹. Regionalismele (a bălbăi, a se calici, a cârâi, hâlbe, hleb,

²⁹¹ Vezi și Dan C. Mihăilescu, *Literatura română în postceaușism. I. Memorialistica sau trecutul ca re-umanizare*, Iași, Editura Polirom, Colecția „Litere”, 2004. Potrivit autorului, începând din 1990, „după atâta dezumanizare și alterare a «sufletului național», setea de autenticitate pilduitoare, formativă, era cât se poate de firească. Istorie și morală, politică și destin individual” au marcat mai bine de un deceniu de „recuperare a trecutului cenzurat: fie interzis de-a binelea, fie trunchiat, malformat”. Din „noianul de volume” selectate de acest eseist și critic literar, ce ilustrează „memoria politică”, „memoria reclusiunii” (închisori, deportări, rezistență în munți) și „memoria culturală”, ocultate aproape o jumătate de secol, continuă să lipsească, din păcate, cărțile bucovinenilor. Editarea, trajațele mici, difuzarea și promovarea lor în circuitul național și internațional ar trebui să constituie, în primul rând în Bucovina, subiecte de reflecție și încă un motiv pentru apropierea de un alt tip de înțelegere a istoriei contemporane, prin scuturarea de prejudecăți („retorica anticomunistă a devenit contraproductivă”, de exemplu) și indiferență. Opinia formulată, în acest sens, de Alex. Ștefănescu este, după părerea noastră, îndreptățită: „Dacă în prezent suntem exasperați de degradarea fără precedent a stilului de viață din România, trebuie să știm că la originea actualei stări de lucruri se află politica barbară de distrugere a civilizației

hornoaică, a îndruga, malancă, a mâglui, pomăt, a slobozi, tolănit), expresiile (a da buzna, a face haz de necaz, a fi alb ca varul, a fi ață, a fi de la țăruș, a fi lucrat ca din topor, a fi prea de oaie, a fugi de dracu și a da peste tată-său, a-i cădea cu tronc, a-i lega tinichele de coadă, a-i sări norocul în cale, a-i umbla limba, a avea inima îndoită, a lega burduf, a le merge unora și astăzi plugul, a sări din lac în puț, a scoate din sărite, a se prinde gospodar, a se umfla în pene, a strânge cu ușa pe cineva, a trage de limbă), epitetul cu funcție de precizare și individualizare („popor credincios, muncitor și cinstit”, „un idiot de la țăruș”, „derbedeul de președinte de colhoz”, foști torționari „au tupeul animalic să mintă la televizor”) și comparația („nemții „nu s-au repezit ca rușii, ca niște sălbatici la femei”, „erau aduși de la țăruș și făcuți ofițeri și subofițeri ca la malancă”) sporesc valoarea acestor mărturii-document referitoare la o epocă din istoria noastră plină de nedreptăți și o sensibilitate umană ultragiată.

Dumitru Nimigeanu, Anița Nandriș-Cudla, Marioara Cenușă, Vasile P. Motrescu și George P. Motrescu sunt țărani. Destinul lor este destinul țăranului român dintotdeauna: „munca și suferințele lui hrănesc și îmbogățesc pe asupritorii lui”²⁹². El a rămas, însă, „român și sub barbarii cei vechi și sub cotropitorii ceilalți”²⁹³. El „n-are unde să-și mute sărăcia, pentru că, smuls de pe ogorul lui, ar fi osândit să piară ca un arbore smuls din rădăcini”. Și în această parte de țară, ei întruchipează, într-un veac potrivit, „cu asupra de măsură”, destinul „păstrătorului efectiv al teritoriului național”²⁹⁴, trăind și sângerând în străvechiul sat tradițional, „la umbra evenimentelor făcătoare de istorie”²⁹⁵. Ca „expresie imagică și naivă a omului simplu”, limba cultivată de ei, „în legătură continuă cu pământul și cu lumea concretă”, poartă mai departe în istorie „ritmul vieții mișcătoare”, „o prospețime pitorească și colorată”²⁹⁶. Și pentru țăranul român din Bucovina, „legea românească e suportul moral”: „El suferă orice cu resemnare. Nădejdea lui e în Dumnezeu. E în stare să moară fără a plânge și mai cu seamă fără a se revolta. Are o răbdare eroică. [...] De sute de ani, dacă nu dintotdeauna, românul a trebuit să muncească pentru alții, fără răsplată, fără speranță și fără bucurii”²⁹⁷.

---

românești, desfășurată timp de aproape o jumătate de secol (1945–1989) de ocupații sovietici și de complicități lor din România, grupați în partidul comunist și în Securitate. Este foarte important să știm ce ni s-a întâmplat. Din nefericire, însă, nu prea știm. Alte popoare își inventariază, cu minuție vindictivă, victimele actelor de opresiune din trecut. Noi, deși am fost supuși unui adevărat genocid, trăim nepăsători exclusiv în prezent, surzi la vaierul celor două milioane de compatrioți ai noștri de acum câteva decenii, pe care îi întemnițăm astfel încă o dată, într-o sumbră și friguroasă amnezie națională” (*Postfață* la volumul II al dicționarului întocmit de Cicerone Ionițoiu, p. 7).

²⁹² Liviu Rebreanu, *Laudă țăranului român*, Discurs de recepție ținut în ziua de 2 iunie 1940 la Academia Română, „Memoria”, anul VIII, nr. 22, 1997, p. 104.

²⁹³ *Ibidem*.

²⁹⁴ *Ibidem*, p. 105.

²⁹⁵ *Ibidem*, p. 106.

²⁹⁶ *Ibidem*, p. 107.

²⁹⁷ *Ibidem*, p. 108.

INDEX

A

Aga, C[onstan]tin, 209
Aga, Costan, 216
Aga, Ilie, 178
Aga, Vasile al lui Costan, 216
Albu, Maximilian, 143, 224, 225
Alecsandri, 275
Alexa, Doina, 293
Amaritei, Ilie, 260
Anania, Chicher, 224
Anania, Crichel, 143
Anania, Valeriu, 292
Andreiovici, Mihaela, 249
Andrieș, Arcadie, 220
Andrieș, Constantin, 202, 203
Andrieș, Ioan, 231, 232, 233, 236
Andrieș, Ion, 226
Andrieș, Maria, 256
Andrieș, Vasile, 195, 220
Andronic, Mihai, 259
Andru, Vasile, 302
Angelescu, 199
Anghel, căpitan, 17, 18
Anghel, Nicolae, 17, 210
Anghel, Valeriu, 249
Anton, general, 145
Anton, Petrea lui, 69
Antonescu, 130, 162
Antoniu, 198
Aoiței, Luță, 220
Apăvăloaie, 127
Apetrei, Gheorghe, 272
Arcade, Florea, 177, 178, 179
Argetoianu, Constantin, 293
Arghezi, Tudor, 275, 286
Arnăuțoiu, 17
Arnăutu, Ion Jenică, 11
Atena, 162, 163
Augustin, 299
Aull, Margaret, 249
Avram, Marcel, 205
Axinte, Vasile, 160
Aznavorian, Hurmuz, 298

B

Badin, Grigore, 198
Balacu, Gheorghe, 237
Balcu, Gheorghe, 227, 231, 237
Balint, Vasile, 231
Barboș, Nicolae, 197
Barbu, Ion, 275
Bartoi, Gheorghe, 200
Bartoi, Ion Constantin, 197
Bartoi, V. Gheorghe, 196
Bartoi, Vladimir, 194
Bartoi, Zaharia a' [lui] Maxim, 196
Bartoi, Zaharia a' [lui] Vasile, 196
Bădănescu, [Bălănescu] Paul, 229
Băițan, Ilie, 257
Bălan, Ion, 272
Bălănescu, Paul, 207
Bălțeanu, Nicolae, 245, 248
Bărbulescu, Teodor, 11, 14, 16, 19
Bărbulescu, Theodor, 23, 316
Bărbută, 219
Bârsan, Constantin, 198
Bătătorescu, Gheorghe, 272
Bejan, Aurora, 253
Bejan, Dimitrie, 257
Belibai [Belibou], Catrina, 212
Bem, 15, 212
Bendescu, Vianor, 294
Bentoiu, Aurelian, 299
Beria, 260
Bernea, Jaurès, 296
Bilibău, Ecaterina, 237, 238, 241
Bilibou, Catrina, 222
Bilibou, Ecaterina, 222
Biru, 141, 147
Biru, Dumitru, 141
Bîru, 142
Bivolaru, Octavian, 258
Bizovi, Vasile, 263
Blănaru, Vasile, 249, 290, 291
Blănaru-Flamură, Vasile, 249, 290, 291,
313
Bobu, Victor, 305, 307

- Boca, Constantin, 196
 Boca, Victor, 201, 203
 Bodnar, 142
 Bodnar, Constantin, 243
 Bodnar, Petru, 244
 Bodnar, Vasile, 231
 Bodnar din Straja, 146
 Bodnăraș, Emil, 6
 Bodnari, 147
 Bodnari, Alexandru, 208
 Boghian, Constantin, 221
 Boghian, Trifan, 133
 Bohosievici, 310
 Boian, Ioan, 17, 210
 Bojescu, Ciprian, 259
 Bolocan, Dumitru, 75, 262
 Borănescu-Lahovary, C., 112
 Bornemisa, Sebastian, 293
 Bostan, Grigore C., 265, 266
 Bostan, Lora, 266
 Botezat, Eugen C., 315
 Botlung, Teofil, 284
 Botos, Ioan, 227
 Brădescu, Faust, 278
 Brăileanu, 178
 Brătianu, Dinu, 293
 Brătianu, Gheorghe, 293
 Brătianu, Ionel, 293
 Brătianu, Vintilă, 293
 Beabăn, Vasile, 231
 Breabăn, A. Constantin, 210
 Breabăn, Constantin, 33, 196, 205, 208, 209
 Breabăn, George, 85, 103
 Breabăn, Gheorghe, 134, 237, 238, 240, 241
 Breabăn, Minodora, 237
 Breabăn, Precup, 159
 Breabăn, Vasile, 33, 148, 205, 207, 208, 209, 210, 213, 215, 216, 221, 232, 235, 236
 Breban, N., 149
 Brișcă, Adrian, 10, 11, 14, 15, 16, 18, 23, 109, 114, 117, 169, 171, 173, 176, 185, 187, 189, 190, 191, 194, 195, 197, 199, 200, 204, 210, 222, 223, 224, 225, 227, 230, 237, 272, 273, 316, 317, 318
 Bucescu, Casian, 294, 308
 Buculei, Mihaela, 315
 Bucur, 162
 Buescu, Victor, 249
 Bugariu, Aurel D., 278
 Bugeac, Domnica, 308
 Bugeac, Gheorghe, 201
 Bujanovschi, Nicolae, 20
 Bunicescu, 214
 Burai, 214, 215
 Burciu, 154
 Burciu, Gheorghe, 78
 Burciu, Vasile, 59
 Burjuî, Ion, 208
 Burlă, Trifon, 15
 Burlacu, Mihai, 308
 Burliga, Vasile, 199
 Buta, Gheorghe, 221
 Buzatu, Gh., 266
 Buzdugan, Gheorghe, 197
- ## C
- Caba, Costin, 216
 Caba, Ilie, 217, 237, 238, 241
 Caba, Petre, 226, 231, 232, 236
 Caba, Petru, 234
 Caimanu, 158
 Calancea, 159, 160, 315
 Calancea, Ana, 174
 Calancea, Constantin, 242
 Calancea, Gh., 247
 Calancea, Gheorghe, 75, 244, 245, 246
 Calancea, Ion, 39, 41
 Calancea, Ion a lui Sidor, 80
 Calancea, Ion și Eufrozina, 14
 Calancea, Iustin, 231, 232, 233, 235, 236
 Calancea, Nicolae, 63
 Calancea, Nicolai, 23, 36
 Calancea, Nicolai a Mățului, 21
 Calancea, Vasile, 146
 Calanciuc, 213
 Camaruță, Vasile, 11
 Cantemir, Dimitrie, 112
 Cantor, căpitanul, 112, 141, 151
 Cantor, D-tru, 189
 Capri, A. Dominicus, 308
 Caraion, Ion, 284, 295
 Caravia, Paul, 305
 Carcea, Constantin, 131
 Carcea, profesor, 166
 Carol I, 128, 249
 Carp, milițian, 198

- Casciuc, Gleoglie, 66
 Catargiu, Gheorghe, 200
 Cațișghera, Alexandru, 237
 Cazacu, 315
 Cazacu, Gheorghe, 159, 243
 Cazacu, Ioan, 207
 Cazacu, Ion, 199
 Călin, Ioan, 13
 Cămăruță, Vasile, 6, 194, 272
 Căruntu, Mihai-Aurelian, 266
 Cătănuș, Dan, 298
 Câmpanu, Zaharia, 200
 Câmpeanu, 139, 318
 Câmpeanu, Radu, 318
 Cântărețu, Gheorghe, 249
 Cârciu, 315
 Cârciu, Silvestru, 231, 232
 Cârdei, 315
 Cârdei, Gheorghe, 143, 178, 179
 Cârdei, Ioan, 178, 184, 190
 Cârdei, Petru, 72
 Cârdei, Vasile, 305
 Cârlan, 169, 315
 Cârlan, Vasile, 6, 308
 Cârnu, căpitan, 19, 210
 Cârnu, Ioan, 210, 211
 Cârstean, Gavril, 136
 Cârstean, Grigore, 231, 232
 Cârstean, Petre, 208
 Cârstean, Radu, 208
 Cârstean, Victor, 208
 Ceaușescu, 131, 167
 Ceaușu, 117, 150
 Ceaușu, Constantin, 149
 Ceaușu, Ștefan, 198
 Cenușă, 37, 66, 71, 73, 108, 117, 123,
 136, 137, 164, 188, 200, 201, 218,
 274, 304
 Cenușă, Constantin, 6, 11, 14, 15, 16,
 114, 177, 184, 185, 187, 190, 192,
 194, 202, 203, 204, 205, 206, 207,
 208, 209, 211, 221, 222, 223, 224,
 226, 227, 228, 229, 230, 232, 233,
 234, 235, 237, 238, 239, 240, 241,
 272, 273, 315
 Cenușă, D. Teodor, 209
 Cenușă, Dumitru, 195, 205, 210, 216,
 217, 238, 240
 Cenușă, Gheorghe, 217
 Cenușă, Gherasim, 195, 205, 206, 209
 Cenușă, Grigore, 197
 Cenușă, I. Constantin, 205, 206, 209
 Cenușă, Maței, 231, 232
 Cenușă, Maria, 237, 238
 Cenușă, Maria Crăciun, 217
 Cenușă, Mariana, 240, 241
 Cenușă, Marina, 238
 Cenușă, Marioara, 230, 233, 234, 273,
 304, 320
 Cenușă, Pamfil, 213, 214, 221, 223, 226
 Cenușă, Pavel, 214
 Cenușă, T. Dumitru, 209
 Cenușă, Teodor, 205, 210, 232, 235, 236
 Cenușă, Teofil, 231, 232, 234, 236
 Cenușă, Toader, 195
 Cenușe [Cenușă], Teodor, 231
 Cenușescu, Ioan, 231, 227, 237
 Cernica, Doina, 294
 Cernica, Niadi, 294
 Cervenii, Nicolae, 303
 Cesereanu, Ruxandra, 251, 252, 269
 Chelba, Gheorghe, 200
 Chelsoi, Grigore, 194
 Chichel, Ananie, 172
 Chicher, 170
 Chicher, Anania, 224
 Chifan, 315
 Chifan, Constantin, 148, 167, 192, 196,
 205, 207, 208, 242
 Chifan, Costan zis Pișta, 30, 216, 220
 Chifan, Domnica, 149, 200
 Chifan, Gheorghe, 178, 207
 Chifan, N. Constantin, 206
 Chifan, Precup, 243
 Chioreanu, Nistor, 190
 Chira, Ștefan a' [lui] Gavril, 196
 Chiraș, 21, 46, 61, 243, 246, 315
 Chiraș, Gheorghe, 6, 11, 19, 28, 47, 60,
 244
 Chiraș, Ioan, 242
 Chiraș, Ion, 6, 11, 19, 28, 47, 66, 244
 Chirilă, 166, 315
 Chirilă, Constantin, 194
 Chisăliță, Emilian, 202, 204
 Cimbru, M. Gavrilă, 196
 Cimpoeș, Valeriu, 129
 Ciobanu, Mihai, 194
 Ciobanu, Petru, 262
 Ciobanu, Valerian, 243
 Cîrdei, Gheorghe, 145

- Cîrstian, Vasile, 159
 Ciubara, Ștefan, 200
 Ciuceanu, Radu, 10, 11, 169, 171, 173,
 176, 185, 187, 189, 190, 191, 194,
 195, 197, 199, 200, 204, 270, 271,
 314, 317
 Ciupac, Ion, 173, 174
 Ciuverca, Ilarie, 243
 Clement, L.D., 303
 Cocârlă, Nicolae, 196
 Cociorhan, Vasile, 202, 204
 Codrescu, 206
 Colban, 199
 Colde, Ioan, 227
 Coldea, Ioan, 231, 237
 Comaniță, Agripina, 238
 Comaniță, Alexandru, 232, 235, 236
 Comaniță, Sandu, 234
 Comăniță, Agripina, 237, 241
 Comăniță, Alexandru, 231
 Comărățeanu, Agripina, 211
 Comariță, Sandu, 216, 217
 Condor, 141, 151
 Condur, George, 33
 Coneac, Gheorghe, 224
 Coniac, Gheorghe, 143, 177, 179, 180,
 182, 183, 190
 Conquest, Robert, 250
 Constantinescu, Gh. I., 205, 210
 Constantinescu, Virgiliu Șt., 305
 Copceac, Ana, 237, 238, 239, 241
 Coposu, Corneliu, 139, 318
 Corduneanu, 178, 180
 Cornea, Dionisie, 294, 303
 Coroamă, 136, 159, 222, 315
 Coroamă, Alexie, 209, 219
 Coroamă, Aurel, 178, 179
 Coroamă, C., 35
 Coroamă, Constantin, 15, 148, 196, 205,
 207, 208, 209, 210, 228, 229, 230,
 240
 Coroamă, Costan, 193, 213, 219, 220
 Coroamă, Costică, 116
 Coroamă, Costică Gh., 114
 Coroamă, G., 71
 Coroamă, Gavril, 71
 Coroamă, George, 69, 78
 Coroamă, Gheorghe, 213
 Coroamă, Ilie, 177, 209
 Coroamă, Nicolae, 231, 232, 235, 236
 Coroamă, Valerian, 243
 Coroamă, Vasile, 153, 212, 216, 217
 Coșbuc, 310
 Cosovan, Tiberiu, 284
 Costăchescu, Ștefan, 245, 248
 Costiuc, Ștefan, 202, 204
 Coștiug, Teofil, 291
 Cotos, Arcadie, 231
 Cotos, Ioan Precop, 195
 Cotos, Ion, 227
 Cotos, Mafta, 237, 238, 241
 Cotos, P., 229
 Cotos, Petre, 231, 232
 Cotos, Petru, 200, 231, 235, 236
 Cotos, Serafim, 195
 Cotruș, Ovidiu, 303
 Covaci, Carol, 199
 Covalciuc, Dumitru, 253
 Covalciuc, Vasile D., 254
 Cozloschi, Valerco, 184
 Cozlovski, Valerian, 178
 Cozmei, Ion, 264
 Crăciuc [Crăciun?], Vasile, 180
 Crăciun, 315
 Crăciun, Gh., 12
 Crăciun [?], Vasile, 178
 Crăciun [Craciuc?], Vasile, 179
 Crainic, Nichifor, 269, 275, 278, 291,
 304
 Crăiuiț, Mihai, 256
 Crețan, D. Traian, 206
 Crețan, Gheorghe a' [lui] C-tin, 196
 Crețan, I. Eugenia, 196
 Crețan, Pavel, 214
 Crețan, Traian, 195, 205, 209, 213, 214,
 231, 232, 235, 236
 Crețan, Vasile, 214, 216, 221, 231, 232,
 236
 Crețu, Ion, 257
 Cristescu, 73
 Cristian, Petre, 208
 Cristian, V., 243
 Cuciuc, Gheorghe, 19, 244
 Cuciuc, Vasile, 244
 Cuciurean, Gavril, 208
 Cuciureanu, Gavril, 208
 Cuptor, 139
 Curelaru, Matei, 162
 Cușnir, Nicolae, 201, 203

D

Dabâca, Dumitru, 200
 Dai, Ion, 134
 Dalcu, Vasile, 199
 Dan, Ilie, 179, 190
 Dancu, 291
 Daniliuc, Ilie, 199
 Darie, Vasile, 198
 David, Ioan, 186, 189
 Deaconu, Constantin, 199
 Dej, Gheorghe Gheorghiu, 112, 131, 140,
 151, 160, 272, 290
 Deleanu, Ion Budai, 287
 Deletant, Dennis, 272
 Demetrescu, Camilian, 270, 295
 Demetrescu-Gyr, Radu, 275, 276, 278,
 284, 291, 304, 310
 Diaconescu, 315
 Diaconescu, Niculae, 199
 Dianu, Romulus, 284
 Dimitriu, Eugen, 309
 Doboș, Ilie Neculae, 197
 Doboș, T. Filaret, 197
 Dobre, Mircea, 11, 23
 Dobrinu, Dorin, 274, 298, 305, 308
 Dominte, Ion, 264
 Domocoș, Ion, 139, 318
 Dongoroz, Vintilă, 299
 Dosoței, 275
 Drăghici, Constantin, 6, 290
 Dragodan, Constantin Aurel, 277, 284,
 285
 Drăgoi, Cornel, 251
 Dragomir, Laurențiu, 261, 262
 Dragomir, Traian, 245, 248
 Drăgușanul, Ion, 285
 Dumbrăveanu, Teofil, 291
 Dumitrache, Gh., 244
 Dumitrache, Gheorghe, 20
 Dumitreasa, Ion, 295
 Dumitrescu, Constantin, 271
 Dumitrescu, Constantin Ticu, 281
 Dumitrescu, Marilena, 250
 Dumitroșoaiei, Vasile, 243
 Dușan, Nicolae, 145

E

Eftimiu, Victor, 290
 Eisenhower, 111, 124, 125
 Eminescu, 112, 271, 272, 275, 310

Eminescu, Mihai, 263, 279, 314
 Engels, 151
 Enuță-Țentea, Almira, 298
 Erlich, 15

F

Fasolă, 198
 Fărtăiș, Ioan, 194
 Fedeanu, Gheorghe, 202, 204
 Felea, Mircea, 199
 Feler, 21, 141, 157, 159
 Ferdinand I, 5, 6, 128, 263, 293
 Filipciuc, Ion, 305
 Fiștescu, Ion, 298
 Fischer, Florea, 143, 150
 Flamură, Cezar, 290
 Flocea, Dragoș, 11, 272
 Flocea, Petru, 189
 Flondor, 129, 303
 Flondor, Elena, 310
 Flondor, Gheorghe cavalier de, 310
 Flondor, Iancu cavalier de, 309
 Flondor, N. Alexandru, 309
 Flondor, Nicolae, 310
 Flondor, Nicolae baron de, 309
 Flondor, Radu baron de, 310
 Flondor, Tudor, 310
 Flondor, Iancu, 310
 Florea, Arcadie, 178
 Flutur, 151, 152, 155
 Fluture, Gheorghe, 154
 Fodor, 40
 Fodor, Gheorghe, 209, 242
 Fodor, Vasile, 209, 242
 Foriș, 291
 Frătăucean, Ecaterina, 255
 Frenkel, 141
 Friedmann, 138
 Frunză, Gheorghe, 258
 Frunză, Mircea, 257
 Frunză, Vasile, 259
 Frunză, Victor, 271
 Funghiur, Ioan, 201
 Furtună, Angela, 281
 Fusa, Gheorghe, 165

G

Gafencu, Valeriu, 309, 313
 Galan, Vasile, 208
 Galbău, Constantin, 231, 232

- Gane, C., 290
 Gatej, Valerian, 194
 Gavrilă, banda, 210
 Gavrilaş, 149, 231, 237
 Gavrilaş, Petre, 227, 231, 237
 Găină, Ovidiu, 6, 11, 177, 178, 179, 180,
 190, 272, 310
 Găină, Valerian, 310
 Gâlbă, Constantin, 187
 Gârbu, 211, 216
 Gârbu, Mircea, 226, 231, 232, 235, 236
 Gemeniuc, Ioan, 196
 Gensel, 141
 Georgescu, Iustin, 161
 Georgescu, Teohari, 6, 10, 18, 157
 Georgescu-Cosmovici, Adriana, 250
 Gesel, 143
 Gettel, 217
 Geu, Mugur, 284
 Gheață, 167
 Gheorghe, Constantin, 205, 210
 Gheorghiu, șeful închisorii Jilava, 293
 Gheorghiu, Vasile, 315
 Gherasim, Louise, 296
 Gherasim, Teodor Mardare, 294, 295,
 296, 303
 Gherman, Constantin, 187, 194
 Gherman, Ioan, 187, 202, 203
 Ghica, prințul, 292
 Ghicioc, Gheorghe, 146
 Ghimici (Ghivnici), Nistor, 11
 Ghimnici, Nistor, 185
 Ghintsbourg, Evguenia S., 250
 Ghivnici, Andrei, 185, 272
 Gigurtu, Gheorghe, 293
 Gireadă, Sârbu, 258
 Givnici, Nistor, 188
 Goğa, Octavian, 293, 311
 Goiciu, 140, 141, 142, 319
 Goma, Paul, 6
 Gorcea, George, 257
 Gorda, Gheorghe, 256, 285
 Gorovei, Arthur, 315
 Govora, N.S., 278
 Grădinaru, Gheorghe, 231, 232
 Grădișteanu, Vasile, 245, 248
 Grama, Mihai, 303
 Grămadă, Dumitru, 197
 Grămadă, I. Leonida, 196
 Grecu, Vasile, 315
 Grigorean, Simion, 194, 201, 203
 Grigorean, Gheorghe, 172
 Grigorovici, George, 310
 Grigorovici, Tatiana, 310
 Grigorovici, Vasile, 310
 Grijincu, Gheorghe, 177, 182, 184
 Grijincu, Vasile, 143, 177, 182, 183, 190,
 224, 225
 Grior, Petru, 256, 259
 Grossman, Vassili, 250
 Groza, Petru, 9, 10
 Gușuleac, Mihail, 315
- ## H
- Hadaruga, Nicolae, 198
 Halița, Vasile, 201
 Harasmei, Silvestru, 6
 Hașmei, Silvestru, 194
 Hașu, Ghiță, 17, 18
 Haureș, Nicolae, 202, 204
 Hânceanu, Toader, 197
 Hâncu, Gheorghe, 314
 Hogaș, Nicolae, 245, 248
 Hojmei, Silvestru, 185, 187, 188, 272
 Hopincă, 177
 Horia, Vintilă, 278
 Horodnic, Nicolai, 23, 36
 Hossu, Iuliu, 293
 Hostiuc, Domnica S., 259
 Hostiuc, Ștefan, 251, 267
 Hrebenaru, Ion, 254
 Hrehor, Constantin, 16, 19, 244, 274,
 284, 286, 294, 299, 301, 305, 308
 Hrehorciuc, Sava, 188
 Hrehorciuc, Savuleț, 6, 11
 Hrețiu, Vasile, 201
 Hrihor, Cleopatra, 292
 Hrihor, Constantin, 59, 80
 Hrihor, Dumitru, 129
 Hrihor, Traian, 80, 237, 238, 239, 241
 Hrincescu, 151, 152, 155
 Hrincescu, Anton, 154, 199
 Hrișcă, 77, 78, 85, 144
 Hrițcan, Nistor, 12, 243
 Hudescu, 148, 151
 Hudescu, Mihai, 141, 143, 147
 Hurjui, Ioan, 208
 Husarciuc, Anton, 200
 Hutu, Arcadie, 311

I

Iacobescu, Simion, 245, 248
 Iamandi, 141
 Iancu, Aurel, 294, 295
 Ianolide, Ion, 292
 Iațencu, Rodica, 10, 11, 16, 305
 Iațeniuc, Teofil, 256
 Ieremia, Victoria, 257
 Ieremiciuc, Radu, 259
 Ierunca, Virgil, 249
 Iețcu, Ioan, 274
 Iftimie, 131
 Iliciuc, Simion a' [lui] Ion, 196
 Ilica, Mihai, 263
 Ilica, Vasile, 263, 264, 265, 267
 Ilisei, Ilie, 304
 Iliuță, Ștefan, 242
 Iloaie, Ștefan, 305
 Inculeț, Ion, 293
 Ioanid, Alexandru-Virgil, 313
 Ioja, Teodor, 207
 Ioja, Toader, 117
 Ion, Constantin, 197, 198
 Ionescu, Ecaterina, 269, 270
 Ionescu, Sandu, 291
 Ionițoiu, Cicerone, 249, 290, 292, 294,
 296, 305, 308, 310, 311, 312, 313,
 314, 320
 Iordachi, Constantin, 298
 Iordănescu, Gheorghe, 160
 Iorga, Filip-Lucian, 314
 Iorga, Nicolae, 293
 Isopencu, Gheorghe, 259
 Isopescu, Claudiu, 294
 Isopescu, Gheorghe, 256
 Isopescu, Ion, 256
 Istrate, 141
 Ițcuș, Gheorghe, 199
 Iurăș, Vasile, 212, 222, 223, 226, 231,
 232, 233, 236
 Ivan, Sabin, 269
 Ivaniuc, 142
 Ivaniuc, Gheorghe, 141

J

Jauca, Alexandru, 311
 Joja, Teodor, 229
 Jopea, Th., 117
 Jortopop, Cornel, 198

Jucan, Simion, 311
 Jurău, Moise, 245, 248

K

Kahan, 138
 Kipling, 275
 Klein, Walter, 311
 Kligman, Gail, 298

L

Labiș, Nicolae, 284
 Lajanski, Daisy, 310
 Laszlo, Alexandru, 245, 248
 Lauric, Filon, 177, 178, 190, 312
 Lavric, Alexandru, 180
 Lazăr, Bibi, 13
 Lazăr, Silvestru, 243
 Lazăr, Vasile, 227, 296, 297, 298, 312
 Lefter, Simion, 201, 203, 291
 Lenin, 151, 300
 Leociuc, Leon, 180
 Leon, 69, 74, 78, 103, 161
 Leontie, 162
 Leostin, 214, 215, 218
 Lesiecka, Maria, 312
 Leuciuc, Ion, 177
 Leuștean, Lucian, 272
 Lianu, Teofil, 291, 292
 Liiceanu, Gabriel, 251
 Lissievici, Ion, 312
 Lola, Mihai, 245, 248
 Lomoșan, Sposu, 137
 Lovinescu, Monica, 250
 Luca, Vasile, 151
 Lucaci, C. Ion, 205
 Lucaciuc, C. Ilie, 312
 Lucan, Nicolai, 178
 Lucan, V. Aurelian, 312
 Ludek, Vasile, 201
 Lungoci, Luchian, 177, 184, 313
 Lungu, 151, 152, 153, 159, 191
 Lungu, Eremia, 206, 207, 229
 Lunguleac, 144, 146
 Lunguleac, Sava, 141, 174, 176, 185
 Lupaș, Ioan, 293
 Lupașcu, Nicolae, 198
 Lupoai, Dumitru, 286
 Lupu, Marius, 10, 21, 241
 Lupu, Manole, 211

M

M., Vasile, 40

Macoveiciuc, 12, 13, 14, 15, 136, 143,
144, 145, 146, 167, 187, 219, 220,
221Macoveiciuc, Silvestru, 19, 175, 176,
177, 179, 180, 181, 184, 190Macoveiciuc, Vladimir, 6, 11, 134, 135,
169, 170, 171, 172, 173, 174, 175,
176, 179, 180, 181, 182, 183, 184,
190, 199, 224, 225, 228, 242, 272,
273, 297, 318

Macoviciuc, 315

Makarenko, 142

Malenkov, 260

Maleș, Eugen, 197

Malinici, Ioan, 227

Mandelstam, Nadejda, 250

Mandrea, Teodor, 245, 248

Mândrilă, Gavrilă, 313

Maniu, Iuliu, 291, 293

Manolescu, Florin, 249, 250, 278, 279

Manoliu, Gheorghe, 194

Manu, Gheorghe, 273, 304

Marciuc, Vasile, 6, 245

Marcu, Alexandru, 315

Marenciu, 139

Mareș, Radu, 284

Maria, Regina, 293

Marici, 136, 145

Maria Tereza, 131

Marinescu, I., 294

Mariuțac, Nicolae, 253

Marocico, Tănasă, 200

Martinescu, Ion, 62

Martinescu, V. V., 291

Martinescu, Victor Valeriu, 249

Martinescu, Nistor, 200

Maruseac, Petre, 6, 11, 272, 313

Marx, 151

Maschievici, I. Eduard, 313

Maspéro, François, 250

Matei, Ștefan-Constantin, 305

Mărgineanu, Liviu, 194

Mărgineanu, N., 18, 19

Mărgineanu, Nicolae, 17, 18

Mărgineanu, Sorin, 194

Mărgineanu, Savin, 194

Meci, Eudochia, 256

Medrihan, Dumitru, 191, 207

Meglei, Procopie, 254

Meglei, Vasile, 201, 203

Melan, Dumitru, 244

Melișan, Oliv, 139

Meriuță, 217

Micescu, Istrate, 299

Mihăesi, Ion, 259

Mihai, C., 294

Mihaiescu, George, 133

Mihăilă, Lucreția, 202, 203

Mihailescu, 143

Mihăilescu, Dan C., 319

Mihăilescu, Ion, 198

Mihailiuc, Dumitru, 256

Mihalache, Ion, 199, 293

Mihoreanu, Aglaia, 257

Mihoreanu, Aurica, 258

Mimor, 221

Mimor, Maximilian, 16

Mintic, 217

Minulescu, 310

Mirăuță, Nichifor, 313

Mironescu, Alexandru, 292

Mironescu, Dumitru, 237, 238, 239, 241

Mistrituțoaiei, Constantin a, 36

Mocanu, Marin Radu, 273

Mocanu, Nicolae, 245, 248

Mogoș, Gheorghe, 231, 232, 235, 236

Moisievi, Ilie, 237

Moisiuc, Gheorghe, 143

Moldovan, Maria, 245, 248

Molotov, 127, 169

Monai, Alexandru, 245, 248

Morar, Magdalinei, 255

Morariu, Leca, 310

Morcan, Ion, 244

Mordleciuc, 165

Moroșan, V., 118

Moroșanu, Cornel, 198

Moșanu, Gh., 294

Moscaliuc, Aglaia, 256

Mosoi, 217, 218

Motrescu, 34, 74, 82, 91, 98, 103, 110,
111, 118, 120, 123, 126, 134, 146,
149, 159, 164, 166, 179, 197, 201,
216, 217, 218, 274, 317

Motrescu, Catrina, 237, 238, 239, 241

Motrescu, Constantin, 13, 14, 237, 238,
240, 241

- Motrescu, F. Vasile, 238
 Motrescu, G., 13, 38, 70, 77, 80, 137,
 150, 160, 163, 220
 Motrescu, George, 7, 8, 12, 13, 14, 15,
 16, 20, 21, 23, 24, 35, 39, 59, 62,
 68, 69, 72, 75, 100, 102, 148, 219,
 294, 318
 Motrescu, George P., 315, 318, 319, 320
 Motrescu, Gheorghe, 114, 171, 173, 174,
 175, 176, 177, 180, 181, 182, 183,
 190, 195, 208, 209, 224, 241, 245,
 246, 247, 248
 Motrescu, Gheorghe L., 272
 Motrescu, I. Pintilie, 210
 Motrescu, I. Vasile, 231, 232
 Motrescu, L. Pintilie, 205, 209
 Motrescu, Maria, 230, 239, 240
 Motrescu, Nistor, 237, 238, 239, 241
 Motrescu, P. Gheorghe, 171, 174, 205,
 206, 209, 210, 237, 318
 Motrescu, P. Vasile, 122, 205, 206, 207,
 209
 Motrescu, Pentilei, 8, 14, 15, 24
 Motrescu, Pintilie, 99, 193, 195, 206,
 209, 237, 238, 240, 241
 Motrescu, Ștefan, 72, 237, 238, 240, 241,
 257
 Motrescu, V. Maria, 237
 Motrescu, Vasile, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14,
 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23,
 24, 29, 31, 33, 40, 41, 44, 59, 63,
 65, 66, 67, 71, 72, 74, 75, 78, 80,
 81, 85, 88, 89, 95, 96, 101, 109,
 112, 114, 115, 119, 153, 157, 158,
 187, 188, 189, 192, 193, 194, 195,
 200, 202, 203, 204, 206, 208, 209,
 211, 212, 213, 214, 215, 219, 221,
 222, 223, 226, 227, 228, 229, 230,
 232, 233, 234, 235, 237, 239, 240,
 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247,
 294, 315, 316, 318
 Motrescu, Z. Gheorghe, 205, 209, 210
 Muntean, Maria, 256
 Muntean, Teodor, 208
 Munteanu, anchetator, 164
 Munteanu, căpitan, 141
 Munteanu, Constantin, 194
 Munteanu, Gheorghe, 11, 272
 Munteanu, Ștefan, 249, 250, 252
 Munteanu, Gh. Aurelia, 196
 Munteanu, Gheorghe, 194, 196, 200
 Munteanu, Iordache, 196
 Munteanu, M. Nicolae, 196
 Munteanu, N. Gheorghe, 314
 Munteanu, Maria, 233
 Muraru, Ioan, 199
 Mușat, Victor, 302
 Mutescu, Constantin, 12, 134
 Mutescu, Ion, 129
 Mutescu, Mihai, 149
 Mutescu, Nistor, 155
 Mutescu, Simion, 35
 Mutescu, Ștefan, 77, 78
 Mutescu, Trifon, 129
 Mutrescu, Gheorghe, 193
 Mutrescu, Nistor, 196
 Mutrescu, Trifon, 41
 Mutrescu [Motrescu], Vasile, 192, 193,
 229
 Mutrescu, Dumitru, 187, 188
 Mutrescu, Trifon, 81
- ## N
- Nandriș, 267, 315
 Nandriș, Gheorghe, 251, 252, 261
 Nandriș, Grigore, 249, 250, 251, 253, 296
 Nandriș, Ion, 251, 257, 261
 Nandriș, Mabel, 249, 251
 Nandriș-Cudla, Anița, 251, 252, 320
 Nanovschi, Octavian, 242
 Năstase, Gheorghe, 270, 275
 Negru, Gheorghe, 65
 Negruț, 161, 162
 Nestor, Octavian, 285
 Nichiforel, 178, 180
 Nicoară, Cornel, 10, 21, 241
 Nicolae, Sandu, 231, 232
 Nicolae, Toader, 206, 207
 Nicolau, Irina, 251
 Niculcea, 191
 Niculcea, Teodor, 229
 Niculescu-Buzești, Paul, 162
 Nimigean, Dumitru, 294
 Nimigean, George Em., 191
 Nimigeanu, Dumitru, 249, 251, 252, 259,
 320
 Nimigeanu, George, 251
 Nimigeanu, George L., 254
 Nistor, Constantin, 129, 202, 204
 Nistor, Ion I., 14, 269, 293, 315

Niță, Gheorghe, 231, 232
 Nițu, Theodor, 251
 Nohai, 206, 219
 Nohai, D. Gheorghe, 205
 Nohai, Ceanu, 221
 Nohai, Gheorghe, 218, 221
 Nosievici, Ilie, 238
 Novac, 157
 Novac, Nicolae, 278
 Noveanu, 162, 163

O

Oblezniuc, Alexa, 200
 Odochean, Ilie, 194
 Ogoranu, Ion Gavrilă. 17, 18, 154, 156,
 157
 Oiaga, Vasile. 245, 248
 Olaru, Dumitru, 259
 Olaru, Marian, 7, 13, 16, 18
 Olinici, S. Dumitru, 314
 Oloieru, Octavian, 146, 314
 Omăreteanu, Grapina a lui, 222
 Onica, Sava, 172, 177, 178, 179, 180,
 184, 190
 Onica, Savu, 224
 Onica, Vasile, 143, 172, 177, 179, 180,
 181, 190, 224, 225
 Onica, Savu, 225
 Oniga, Dumitru, 177, 269, 274, 275, 276,
 277, 278, 280, 281, 283, 284
 Onișoru, Gheorghe, 10, 11, 21, 23, 241,
 316
 Onofriiciuc, Gheorghe, 256
 Onoiu, 167
 Opaiț, Arcadie, 256
 Opaiț, Simion, 257
 Oprea, 13, 111, 151, 152, 153, 159
 Oprișan, Dumitru, 256
 Ottulescu, Em., 299

P

Paliuc, Gheorghe, 314
 Pană, Zaharia, 278
 Pană, Zahu, 278, 279
 Panea, Nicolae, 279, 285
 Papadima, Ovidiu, 284
 Paraschiv, Gheorghe, 205, 210
 Partică, Eugen, 259
 Pasailă, V. Vasile, 201, 203

Pasăre, 156, 157
 Pascal, Claude, 250
 Pascariu, Alexandru, 231, 232
 Patapievici, H. R., 154
 Pauker, Ana, 131, 151
 Pavel, Gheorghe, 257, 258
 Pavlovici, Florin Constantin, 269
 Păduche, Constantin, 237, 238, 239, 241
 Păduche, Elena, 237, 238, 239, 241
 Păduche, Silvestru, 200
 Păsăilă, Simion, 231, 232, 233, 235, 236
 Pătrășcanu, 291, 309
 Pătrășcanu, Pavnuti, 309
 Pătrăucean, 197, 200, 274
 Pătrăucean, Cosma, 15
 Pătrăucean, Cozma, 6, 114, 194, 202,
 204, 226, 230, 232, 235, 237, 239,
 273, 304
 Pătrăucean, Cosma, 223
 Pătrăuceanu, 123, 197, 220, 235
 Pătrăuceanu, Paraschiva, 195
 Pântea, Nonea, 205
 Pânzariu, Vasile, 284, 285, 286, 287, 288,
 289
 Pânzariu, Ion, 236
 Pânzaru, Ioan, 195, 231, 232, 235
 Pârghie, Gheorghe, 231
 Pârghie, Mihai, 129
 Pârghie, Serghie, 238
 Pârghie, Ioan, 207
 Pârghie, Ion, 208
 Pelin, Mihai, 278, 279
 Pelivan, Ion, 293
 Penciu, Gheorghe, 313
 Pescelevei, 141
 Petrescu, Constantin-Titel, 310
 Petrișor, Marcel, 303
 Petriu, Ștefan, 257
 Petriuc, Toma, 262
 Petrovici, Ion, 270, 275, 291
 Petruș, Vasile, 198
 Pica, I[on] V[ictor], 284
 Pintescu, Gheorghe, 208
 Pîrghie, Dumitru, 244
 Pisterman, Tatiana, 310
 Pitic, Ioan, 201
 Pivin, Ilie, 255
 Plavoșin, Liviu, 245, 248
 Plevan, Vasile, 262
 Plop, Maria, 17

- Poescu, Gheorghe, 229
 Poescu, Vasile, 200
 Pohatâb, Minodor, 199
 Polec, Vasile, 202, 204
 Poliac. Constantin a` [lui] Ion, 197
 Pomohaci, Darie, 71
 Pomohaci, Ioan, 201, 203
 Popa, N., 199
 Popa, Ion, 17
 Popescu, Petru a Vasile, 195
 Popescu, Aurelian I., 268, 279, 285
 Popescu, Dumitru, 24
 Popescu, Gheorghe, 262
 Popescu, Ilie, 256, 264, 284
 Popescu, Ioan, 151
 Popescu, Ioan D., 304
 Popescu, Ion, 4, 20, 136, 244, 292, 293
 Popescu, Petre, 231, 232, 235, 236
 Popescu, Tudor, 284
 Popescu Gogan, Petre, 270, 315
 Popescu, Ioan, 137, 207
 Popescu-Prundeni, Ilie, 284
 Popescu-Sireteanu, Ion, 292, 293
 Popic, 141
 Popovici, Aurel, 253
 Popovici, Dori, 293
 Popovici, Doru-Octavian, 296
 Por. Francisc, 303
 Porcuțan, 145, 178, 179, 180
 Porțiu, Emilian, 228
 Porumbescu, Iraclie, 71
 Posteuca, Ion, 259
 Posteuca, Ion A., 253, 257
 Posteuca, Ioniță, 255
 Posteuca, Vasile, 253, 278, 294
 Precop, Vasile, 296
 Precup, 212
 Preda, Marin, 301
 Predescu, 142
 Prelipcean, Ilie, 180
 Prelipcean, Reveca, 262
 Prescorneac, Dumitru, 202, 204
 Procopciuc, Lazăr, 191, 207
 Procopciuc, Valerian I., 300
 Procopciuc, Ioan, 243
 Purici, Ștefan, 261
 Pușcă, Titus, 243
 Pușcăriașul, Onofrei, 249
 Pusderi, Dumitru, 219
 Putneanul, Gherasim, 299
 Puzdre, Ilie, 12
 Puzdrea, D[umi]tru, 209
- ## R
- Rachieru, Adrian Dinu, 285
 Rachmuth, Ion, 295
 Raicu, 224, 225
 Rață, 214
 Rață, Pavel, 213, 229, 230
 Rădescu, 10, 250
 Rădulescu, Banu, 267, 269, 281
 Rădulescu, Mihai, 273, 304
 Răuți, Vasile, 231
 Rebreanu, Liviu, 320
 Reinhold Irimi, Johann, 311
 Ribbentrop, 127
 Rizea, Elisabeta, 251
 Riziuc, Silvestru, 194
 Rohalschi, Mihai, 259
 Roman, Iosif, 199
 Ronai, Ladislau, 245, 248
 Ropceanu, Mircea, 257
 Roșca, 12, 75, 78, 171, 172, 174, 176, 224
 Roșca, Constantin, 175
 Roșca, Domnica, 175
 Roșca, Gheorghe, 15
 Roșca, Iustina, 175
 Roșca, Gheorghe, 33, 229, 230
 Roșca, Isidor, 159, 243
 Rosenberg, Julius și Ethel, 291
 Roske, Octavian, 298
 Rossi, Jacques, 270
 Rotari, Sevestian, 143
 Rotaru, 172
 Rotaru, Ion, 243
 Rotaru, Nicolae Cănuță, 218
 Rotaru, Petre, 218
 Rotaru, Aurel, 197
 Rotaru, Nicol[a]e, 197
 Rotaru, Sevastian, 177, 181, 184, 190
 Rubaneț, Micola, 264
 Rudeanu, 17, 18
 Rudescu, Ludovic-Iosif, 315
 Rusan, Romulus, 273, 284
 Rușindilar, Petru, 310
 Rusu, 36
 Rusu, Archip, 137, 143, 146, 172, 177, 180, 190, 224, 228, 230
 Rusu, Dorina N., 315

Rusu, Dumitru, 12, 143, 175, 176, 177,
179, 181, 182, 183, 190, 224
Rusu, Gheorghe, 143, 178, 184, 185
Rusu, serg[ent], 170
Rusu, sergent major, 141
Rusu, Maria, 202, 204
Rusu, Pavel, 160

S

Saghin, Gheorghe, 199
Sahlean, Mircea, 165
Samoilă, Ștefania, 256
Sandu, Grigore, 6, 11, 194, 272
Sanduleac, Vasile, 259
Satco, Emil, 277, 285, 294, 309, 315
Sauciu, Dumitru, 201, 203
Sauciu-Săveanu, Teofil, 293
Sauciu-Săveanu, Theofil, 315
Sava, Ionel Nicu, 281
Săndulean, Petru, 201, 203
Săndulescu, Constantin, 245, 248
Sărghi, Petru, 136
Sbant, V., 199
Sbiera, Aurel, 177, 184
Sbiera, Traian, 165
Schipor, Ilie, 214, 218, 231, 232, 235,
236, 237
Schipor, Maria, 231
Schipor, Nicolae, 115, 238, 239, 241
Schipor, Silvia A., 258
Schipor, Vasile, 237
Schipor, Vasile I., 296, 305, 312
Schipor, Gheorghe, 202, 203, 204
Schipor, Victor, 159
Schițu, Vasile, 243, 244
Scripa, 16, 135, 136, 220, 221
Scripa, Alexandru, 6, 199
Scutăreanu, Vasile, 314, 315
Segal, Karl, 141, 143, 147
Sehlanec, Angela, 310
Semeniuc, Gheorghe T., 257, 258
Serafimovici, Artemie, 200
Serafinovici, Artenie, 243
Severin, Constantin, 294
Sfeclă, Nicolae, 257
Sfed, Vasile, 201, 203
Sfichi, Aurel, 175, 177, 184, 224
Sfichi, Ștefan, 208
Sfichi, Valeria și Gavril, 21
Shalamov, Varlam, 250

Sidor, Ion a lui, 44, 80
Silvia, 151, 166
Siminciuc, Traian, 202, 204
Simion, Eugen, 315
Sin, doctor, 141, 142
Sisoe, 139
Slănină, Vasile, 262
Sofioara, 23, 28, 40, 88, 109
Soljénitsyne, Alexandre, 250
Solomon, 138
Spănu, Nicolae, 231, 232
Spănu, Ilie, 207, 208
Spătaru, Traian, 194
Sposub, Samson, 228
Stalin, 63, 127, 131, 158, 211, 257, 258,
260, 300, 302
Stănculescu, Nina, 270
Stegaru, Ion, 249
Stoenescu, Ilie, 245, 248
Stoica Hagi, Mihai, 127
Stoica Hagi, Nicolae, 139
Streinu, Vladimir, 291
Streja, Stelian, 205, 210
Sucevan, Benedict, 255
Sucevean, Lazăr, 237
Suceveanu, Lazăr, 238
Surchis, Mozes, 231, 232
Surugiu, Mihai, 178

Ș

Șapcă, Nicolae, 285
Șcrobanet, Maria, 255
Șerban, Vasile, 208
Șomlea, 141
Șorodoc-Gumelnic, Ana, 259
Șotropa, Elena, 256
Șova, Vladimir, 258
Șefănescu, Alex., 319
Șefănescu, Mihai, 227, 231, 237
Ștefanov, 129
Ștefănuță, Sabin, 273
Șutea, Alexandru, 178, 180

T

Tănase, Constantin, 310
Tărăță, Dragoș, 262
Tătărescu, Gheorghe, 293
Tcaciuc, 65
Tcaciuc, Gheorghe, 66

Tcaciuc, Mircea, 66
 Tcaciuc, N., 71
 Teodoreanu, Păstorel, 284
 Timciuc, Ion, 257
 Timofti, Didina, 257
 Tironeac, Vladimir, 11, 14, 272
 Tironiac, Vladimir, 6
 Tismăneanu, Vladimir, 271, 272
 Tito, 118, 154
 Tiugan, Ioan, 210, 211
 Toacă, Maria, 256, 258, 259, 279
 Tocari, Ioan, 196

Tocari, Vasile, 197
 Tochiță, Dragoș, 253
 Toma, Filaret N., 302, 303, 304
 Toma, Ioan, 243
 Tomasciuc, Petru, 200
 Tomaszewski, Lothar, 164
 Tomescu, Constantin, 293
 Tomoeagă, D., 199
 Tomșa, Boris, 205
 Tomuță, Sabin, 272
 Topârceanu, 310
 Toporaș, 177
 Torouțiu, Ilie E., 315
 Totoescu, Virgil, 202, 204
 Trifan, Vasile, 200
 Trifoiu, Nicolae, 309
 Trifon, Uncheșul, 71
 Tudor, Sandu, 291, 292
 Tudose, G., 199
 Tudose, Simion, 177, 178, 179
 Tudose, Ilarie, 202, 203
 Tumuruc, I., 257
 Tumurug, Ștefan, 257

Ț

Țăranu, Liviu, 11, 14, 16, 19, 23, 316
 Țepelea, Gabriel, 257
 Țiugui, Teodor, 238
 Țugui, 212
 Țugui, Constantin, 131, 231, 232, 235
 Țugui, Costan, 214, 222
 Țugui, Dumitru, 238
 Țugui, George, 101
 Țugui, Gheorghe, 114, 134, 143, 175,
 177, 179, 180, 181, 182, 183, 190,
 192, 223, 224, 230
 Țugui, Ilie, 148
 Țugui, Leon, 166

Țugui, Nistor, 59
 Țugui, Precop, 172, 173, 174, 175, 177,
 179, 180, 181, 182, 183
 Țugui, Precup, 143
 Țugui, Teodor, 237, 238, 241
 Țugui, Vasile, 115, 129
 Țugui, Ilie, 135
 Țugui, Nistor, 97
 Țugui, Precob, 114, 224
 Țugui, Precop, 115, 181, 190
 Țugui, Toader, 35, 240
 Țuțea, Alexandru, 190

U

Udrischi, George N., 315
 Ungur, Titus, 177
 Ungureanu, George, 269, 292, 293
 Ungureanu, Gheorghe, 313
 Ungureanu, Ghiță, 291
 Uricariu, Eugen, 281
 Urmă, Nicolae, 233
 Ursache, 217
 Ursache, Octavian, 192
 Ursache, Traian, 143, 179, 180, 182, 183,
 190, 224
 Ursache, Calistru, 202, 204
 Ursache, Gheorghe, 143, 182, 190, 224
 Ursache, Gheorghe Traian, 177
 Ursachi, Traian, 172
 Ursachi, Vasile, 202, 203
 Ursaciuc, Ilie, 231
 Ursulean, Ioan, 228
 Ursuț, Dumitru, 228

V

Vacariu, Dumitru, 298
 Vaida, Alexandru, 293
 Vaida, Iulian, 199
 Varga, Varga, 248
 Varga, Vasile, 245
 Vasilică, Mihai, 259
 Vasiliu, Constantin Dinu, 269
 Vasiliu, Teodor, 245
 Vatamaniuc, Dimitrie, 300
 Vatamaniuc, Gavril, 6, 11, 16, 18, 19, 20,
 21, 158, 159, 242, 244, 246, 247,
 272, 294, 299, 300, 301, 302
 Vatamaniuc, Gavrilă, 243, 245, 315, 318
 Vatamaniuc, Ion, 6, 11, 272, 300

Vatamaniuc, Vasile și Elisabeta, 299
Văcărescu, Enăchiță, 275
Văleanu, Ecaterina, 197
Vălimăreanu, Mihai, 20, 244
Verar, Ioan, 201, 203
Verdery, Katherine, 298
Vergiliu, 311
Vicol, Mihai, 284
Vicoveanu, 133
Victor, Mihai al lui, 129
Vieru, 214, 217, 223, 224
Vieru, Maria, 231, 232
Vieru, Petre, 189
Vieru, Petru, 226, 227
Vișniec, Matei, 294
Vițega, N. Octavian, 201, 203
Vlad, Leonida, 210, 211
Vlahuță, Alexandru, 33, 119
Vlăișan, Trifon, 192
Voiculescu, V., 291
Voiculescu, Vasile, 279

Voloșciuc, 165
Voloșciuc, Ichim, 253
Vrabie, Ioan, 17
Vrabie, Ion, 210

W

Weintraub, Herman, 205

Z

Zaharie, 153
Zamfir, Natalița, 177, 179
Zaremba, Vasile, 46, 201
Zbucea, Gheorghe, 244
Zegrea, Dumitru, 198
Zeleş, Mihail, 245, 248
Zmoșu, Valeriu T., 256, 257, 258
Znacem, I., 199
Zub, Alexandru, 270
Zub, Vasile, 216, 219, 220

Sofia Motrescu, mama fraților Motrescu

Motrescu Pintilie, tatăl
fraților Motrescu, primar
liberal, între 1934–1937

Motrescu Pintilie,
plutonier în armata austriacă

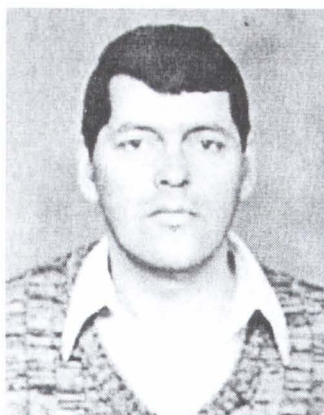
Maria Motrescu, soția lui
Vasile Motrescu

Sofia Motrescu Chirilă,
fiica lui Vasile Motrescu

Constantin Motrescu,
fratele lui Vasile,
George și Ion

George Motrescu,
fiul lui Vasile Motrescu

Ilie Motrescu
(fiul lui George Motrescu),
militar, la Cluj,
în Regimentul C.F.R.

Chifan Vasile (stânga), vărul Anei Motrescu și al lui Ion Motrescu (dreapta), fratele lui Vasile și George Motrescu

Constantin Motrescu, fratele lui Vasile, George și Ion

Motrescu George (în mijloc), în 1940, la fasonat lemn de foc

Rândul de sus (de la stânga la dreapta):
Motrescu Ana, Mutrescu Domnica (surorile
mamei lui George Motrescu)

Rândul de jos (de la stânga la dreapta):
Motrescu Maria (nora bunicii după mamă a
lui George Motrescu), Motrescu Glicheria
(bunica) și Motrescu Sofia (mama)

Motrescu Vasile (văr) și
Motrescu George (dreapta), 1935

De la stânga la dreapta:
Coroamă Constantin, Țugui Simion
și Motrescu Vasile, 1940

De la stânga: Calancea Nicolae (cel ce
l-a trădat pe Vasile Motrescu),
Breabăn George, Motrescu George,
1938 – de Sfânta Marie, la strânsură,
la Vicovu de Sus

Țugui Petru (stânga), fratele lui Pavel Țugui și Motrescu George, în 1940, când au fost acceptați de comisie pentru a merge în Germania

Vetu Patras din Bilca (stânga) și George Motrescu în 1943

Motrescu George – fruntaș în
Batalionul de Gardă Regală,
în anul 1946

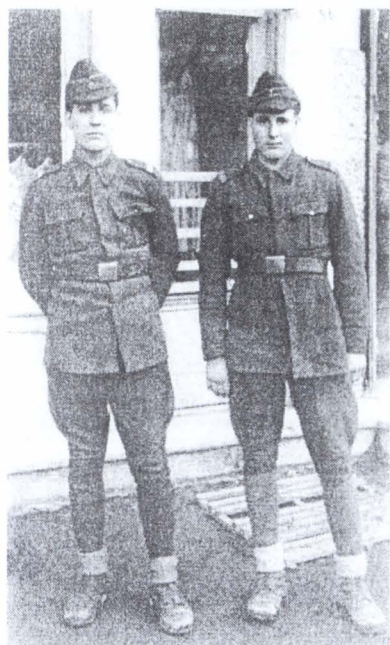
George Motrescu în Batalionul de
Gardă Regală, 8 noiembrie 1946
(de ziua Majestății Sale Regele Mihai)

Stânga sus: sg. Groza Ion
În dreapta: Motrescu George
Batalionul de Gardă Regală,
1946, 8 noiembrie

George Motrescu, octombrie 1947,
Batalionul de Gardă Regală

Stânga: sg. Motrescu George și fr. Surodoaia Toader (din Dolhești), 1948, Regimentul 2 C.F.R. – la Predeal

Motrescu George și soția sa, Motrescu Ana

George Motrescu cu familia: Motrescu Ana (soție), Motrescu Silvia (în brațe), Motrescu Elena și Motrescu Ilie

În spate, sus: Zbiera Domnica (sora soției lui G. M.)
Jos, de la stânga: Motrescu Ana, Motrescu Ilie (fiul), Motrescu George, 1951

Motrescu Ion (fratele) și fiul său
George, 1955

Motrescu George (1) și Motrescu Ana (2)
împreună cu un grup de consăteni la strânsură
în Vicovu de Jos, 1968

1 - Motrescu George; 2 - Motrescu Ana; 3 - Motrescu Ilie;
4 - Motrescu Elisaveta împreună cu un grup de săteni la
strânsură în Dealul Leșului, 1970

Motrescu George
și Motrescu Cătălin
(nepot), 1971

Motrescu Ana și Motrescu George, împreună cu fiii unor foști deținuți politici

CUPRINS

Cuvânt înainte – Dimitrie Vatamaniuc	5
I. Aspecte privind rezistența armată anticomunistă în Munții Bucovinei. Jurnalul lui Vasile Motrescu	9
II. Lumea lui George Motrescu. Dimineața destinului lui George Motrescu	127
III. Documente	169
Bucovinenii în spațiul concentraționar al regimului comunist. Martiri, martori și mărturii – Vasile I. Schipor	249
Index	321

Tiparul executat la
Tipografia **S.C. ROF S.A.**
Suceava, str. Mărășești 7A
tel.: 0230 / 532.299
0230 / 523.476
tel./fax: 0230 / 520.237
mobil: 0745 / 585.954

„Suferințele și degradarea psihică, morală și fizică au fost proprii generației de atunci, care credea într-o lume clădită pe adevărata libertate de gândire și acțiune, care a avut un ideal, care a știut să se sacrifice pentru susținerea lui, o generație morală, simplă, demnă pe care închisorile comuniste nu au putut-o schimba ori degrada, ci, din contră, au înnobilit-o.”

Clara-Liliana Tarța Dragoș,
„Memoria”, revista gândirii arestate, București, Nr. 3 (32), 2000